7/7/1982

S.1301A

DECURIÆ
ANNORUM SECUNDÆ
MISCELLANEORUM
MEDICO-PHYSICORUM
Sive
EPHEMERIDUM
GERMANICARUM
ANNUS TERTIUS.

S.1301.A.6


COLLEGIUM ACADEMIAE NATURAE CURIOSORUM
NUNQUAM OTIOSUS
ERID. GERM.
MEDICO-PHYSICAR
DEC. II
ANNUS III
ANIMALIA
MINERAL.
VEGETAB.
ANATOM.
Moravia
Bohemia
Vratislavia
Franconia

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

MISCELLANEA CURIOSA
SIVE
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM GERMANICARUM ACADEMIÆ NATURÆ CURIOSORUM
DECURIÆ II.
ANNUS TERTIUS,
Anni M. DC. LXXXIV.

Continens

Celeberrimorum Virorum,

Tùm Medicorum, tùm aliorum Eruditorum in Germaniâ & extra Eam

OBSERVATIONES

MEDICAS, PHYSICAS, CHYMICAS,

Nec non

MATHEMATICAS.

Cum

APPENDICE.

NORIMBERGÆ,

Sumptibus WOLFFGANGI MAURITII ENDTERI.

Anno M DC LXXXV.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

POTENTISSIMO

Atque

INVICTISSIMO

IMPERATORI

LEOPOLDO,

SEMPER AUGUSTO,

PIO, JUSTO, FELICI;

ROMANORUM, GERMANIÆ, HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ & SCLAVONIÆ

REGI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ

&c. &c. &c.

VICTORIAS! VITAM! FELICITATEM!

Hectorea

HEctorea de ſtirpe Ducum, Mitiſſime, quo nil
Excepto majus Numine Mundus habet.
Lumine ſic igitur dignatus cernere noſtros
Inclutus Auſtriaco diceris eſſe libros?
Auctor adhæc, ut pergamus modò viſa per Orbem
Naturæ ſimili prodere mira fide?
Teſtibus egregiis ſed enim quis credere nollet?
Hæc & Alexandro ſcire cupido fuit.
Ut Macedo, pariter CÆSAR, totiesq; triumpha!
Sic noſtra & nutu ſuſcipe cœpta Tuo!

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

Sic vovent ſubjectiſſimi

Academici Naturæ Curioſi.

EMI-

EMINENTISSIMO ATq; CELSISSIMO PRINCIPI AC DOMINO

DN. JOANNI HUGONI

DEI GRATIA

Archi-Epiſcopo Trevirenſi, S. R. I. per Galliam & Regnum Arelatenſe Archi-Cancellario & Principi Electori, Epiſcopo Spirenſi, Adminiſtratori Prumienſi, Præpoſito Weiſſenburgenſi &c.

Sacræ Cæſar. Majeſt. Judici in Camera Imperiali &c. &c.

Domino & Principi Electori noſtro Clementiſſimo.

EMINENTISSIME ATq; CELSISSIME

PRINCEPS ELECTOR,

Domine Clementiſſime,

Cum inexhauſtus Medicinæ Oceanus, uti ex complurium mente non inconcinniter audit, quotidie, veluti olim Africa, aliquid novi proferat & præmonſtret, quod homini & ſalutiferum eſſe debeat

& obſervabile; non male rata eſt, ſi recte judicamus, Academia noſtra, ubi præter ordinarios, quibus circa rerum naturam & ægros occupatur, labores, & hoc bono daret publico, ut quæ præ quotidianis & vulgaribus, ſuapte evileſcentibus, rara offenderet, tanquam perſpicientiam veri, in CONDITORIS gloriam, Salutem Proximi & Artis ſacræ incrementum, literarum monumentis conſignaret, atq; enudaret penitus; ac velut lampada poſteritati, ſi qua ſupererit, contraderet. Nec ſpes voto excidit, quin ipſe DIVUS noſter AUGUSTUS LEOPOLDUS, vere PRIMUS, PIUS, FELIX, INCLUTUS, TRIUMPHATOR, hujus non contemnendi ſtudii, & ad Sacratiſſimos Ejus pedes adrepentis, tutamentum ſubinde ſuſcipere neutiquam dedignatus, quin immo adminiculatus eſt longe maxime, longe benigniſſime, ut vel è pretioſiſſimo Ejus orbis ditaretur eruditus gazophylacio, rariſſimis æque atque cariſſimis obſervationibus, Curioſorum palato mirifice blandientibus: quæ certe inſignis eſt atque præſtabilis dignitas.

Sed quod accidit iis, qui domicilium aliquod exædificant, ut non auro, non argento, non cupro, non

non ferro ſint contenti, ſed & requirant vitra, & lapides, & ſtramina emucida, & carbones, & lutamentum & alia, & quibus omnibus felicem per harmoniam longe ſplendidius conſurgit palatium, ubi & viliora ſerviunt percommode præſtantioribus, & hæc illis amiciſſime utantur: Ita & in hoc noſtro comparatum eſt ſtudio, ut quilibet κτ̀ δύναμιν καὶ κρέισιν ſuam conferret, quæ obtigerunt ipſi, quæq; ipſa non male poſteris profutura judicaret.

Nobis hercle non alia mens, quam quæ boni cujusque civis, boni viri, cui SALUS POPULI SUPREMA LEX ESTO! Hæc & imperantibus lata eſt, & parentibus.

Cumque non ſolum S. R. Imperium, ſed univerſa Europa, immo utraque Solis domus jam pridem & cognoverit, & cognoſcendo amaverit, & amando adoraverit incredibile ſtudium EMINENTISSIMAE V. CELSITVD. ELECTORALIS, quo præ ſummis, iisque maxime arduis SACRVM erga IMPERIVM curis tam perdius, quam pernox, temporibus etiam valde exulceratis, vigilat, ut bonæ literæ, quæ in Nobili aurum, in Principe gemmæ, maximè conſentiente σοφωτάτῳ Alphonſo Arrag.

Rege, non ita pridem feliciter renatæ, & in vigore conſervarentur & honore, quippe qui artes alere ſolitus eſt.

Quare & Academia noſtra refugium ſuum heic, quaſi in bipatenti animis aſylo, invenire ſe credidit. Jubet ſancta & priſca fides, ac veneranda canicies, oris Majeſtati æque atque cordis pietati maritata, nos optima illa atque gratificationem ſperare; videlicet non ingratam fore illam quam hac vice humillime VOBIS conſecramus *Obſervationum Curioſarum Syllogen.*

Suſcipe ergo PRINCEPS ELECTOR EMINENTISSIME absque incommodatione, quæ præſpargimus heic munuſcula, ornatione equidem paupertina, utinam non inviſa. TEque ſpeciariis donaremus ampliſſime donis, ſi virium eſſet noſtrarum. Dabitur tempore deincipe, ubi cetera inenodabilis Natura Arti Pœoniæ multa concedet, quæ inſtar hecatombæ ad aras Veſtras devotiſſime immolabuntur. Unde immortaliter Academia gaudebit noſtra, nec incommendata inde abibit, quin minus exſternata ad obſequium ſe abjiciet omne, & emuniet contra adverſariorum ictus;

ictus ; inde quoque noſter hic cultus clarius eniteſcit.

De cetero pro incolumitate TUA, DOMINE, veneramur aſſiduè DEUM ſubplices, & adprecamur habitudinem firmam, ſalutem perennem, famam perſonam, Neſtoreos annos, vires recompoſitas, regimen fauſtiſſimum, terrarum pacem, quam DEUS reconcinnet ; uno corde, ore uno! Illa gratia incredibiliter delectabimur!

EMINENTISSÆ. VÆ. CELSITUDIS. ELECTORALIS

humillimi, devotiſſimiq;

PRÆSES & COLLEGÆ CETERI
Academiæ S. R. I. Nat. Curioſ.

CATALOGUS

S. R. I. Academiæ Naturæ Curioſorum Collegarum omnium, cum Nominibus, Agnominibus & tempore Receptionis.

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
1	Joh. Laurent. Bauſch, Svvinf. Acad. Nat. Curioſ. Fundator & Præſes I.	Jaſon	Phyſ. Svvinf.	1652.
2	Joh. Michaël Fehr, Kittinga Francus, Acad. Nat. Curioſ. Adjunctus I. jam Præſes II.	Argonauta	Phyſ. Svvinf.	52.
3	Georg. Balthaſ. Metzger Svvinf.	Americus	P. P. Tubing.	52.
4	Georg. Balthaſ. Wolfart Svvinf.	Alceus	Pract. Svvinf.	52.
5	Chriſtoph. Keiling Islebienſis.	Æſon	Phyſ. Isleb.	52.
6	Valentinus Andr. Mollenbrock Erffurt.	Pegaſus	P. P. Erff.	52.
7	Gregorius Horſtius Ulmenſ.	— —	Phyſ. Ulmenſ.	52.
8	Joh. Pfautz Ulmenſ.	— —	Med. Ulmenſ.	52.
9	Conrad. Theod. Lüncker Marpurg.	— —	P. P. Marpurg.	52.
10	David Wilhelmi Baccharac.	— —	Phyſ. & P. P. Bern.	52.
11	Andr. Wolffius Jenenſ.	— —	Phyſ. Smalcald.	1653.
12	Joh. Martin. Uhlius Svvinf.	— —	P. P. Sleuſing.	53.
13	Alb. Conrad. Langenauer Uffenheim.	— —	Phyſ. Weidenſ.	53.
14	Nicol. Balthaſ. Merz Herbipol.	— —	P. P. ibid.	1654.
15	Joh. Daniel Horſtius Gieſſenſ.	Phœnix	Arch. Francof.	1655.
16	Joh. Adam Stoer Herbip.	— —	P. P. ibid.	1656.
17	Philipp. Jacob. Sachs Uratislav. A. N. C. Adj.	Phoſphorus	Phyſ. ibid.	1658.

18. Joh.

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
18	Joh Deutſchlender Frauſtad.	— —	Arch Polon.	1661.
19	Leonhard Urſinus Norimberg.	Zephyrus	P. P. Lipſienſ.	61.
20	Elias Schmidt Haslac. A. N. C. Adj.	Phaëton	Phyſ. Svvinf.	61.
21	Joh. Andr. Grabe Mulhuſ.	Cephalus	Phyſ. Erff.	61.
22	Joh. Jacob Sauer Palatin.	— —	Phyſ. Herbip.	61.
23	Joh. Philipp. Deisler Svvinf.	— —	Phyſ Sulan.	61.
24	Joh. Jacob Wittig. Erff.	— —	P. P. Erff.	61.
25	Georg. Chriſtoph. Petri Erff.	Achilles	P. P. Erff. Arch. Mog.	1662.
26	Jacob. à Typſma Harlem. Friſius.	— —	Phyſ. Leoward.	1663.
27	Hieron. Conrad. Virdungus ab Hartung. Marp.	Meliſſus	P. P. Herbip.	1664.
28	Paulus Amman, Uratislav.	Dryander	P. P. Lipſ.	64.
29	Joh. Daniel Major Uratislav. A. N. C. Adj.	Heſperus	P.P. Chilonien.	64.
30	Chriſt. Frider. Garman Martisb.	Pollux	Phyſ. Chemnic.	1668.
31	Jeremias Rhoetius Arnſtad.	Caſtor	Phyſ. Arnſtad.	68.
32	Joh. Rudolph. Camerarius Tubingenſ.	Hector	Phyſ. Tubing.	68.
33	Heinr. Vollgnad, Uratislav. A. N. C. Adj. (Adj.	Sirius	Phyſ. Uratislav.	1669.
34	Joh. Jæniſius Uratislav. A. N. C.	Arcturus	Phyſ. Uratislav.	69.
35	Joh. Chriſtian Mackius, Cob.	— —	Phyſ. Schneb.	69.
36	Michaël Ettmüller Lipſ.	— —	Fac. Med. Aſſeſſ. Lipſ.	1670.
37	Joh. Ferdinand Hertod à Todenfeld Morav.	Orpheus	Phyſ. Brunn.	70.
38	Joh. Georg Greiſelius Viennenſ.	— —	P. P. ibid.	70.
39	Georg. Sebaſtian Jungius Viennenſ. A. N. C. Adj.	Podalirius	Arch. Cæſar.	70.

40. Sa-

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
40	Salomon Braunius, Chilon. Holſat.	— —	Phyſ. Biberac.	1672.
41	Paulus de Sorbait, Belga.	Machaon	Arch. Cæſ.	72.
42	Gottlieb Georg Schramm, Frauenſtad.	— —	Phyſ. ibid.	72.
43	Melchior Friebe, Friedland. Sileſ.	Cleander	Phyſ. Præf. Hayn.	72.
44	Georg. Wolffg. Wedelius, Luſatus, A. N. C. Adj.	Hercules	P. P. Jenenſ.	72.
45	Joh. Scultetus Norimb. A. N. C. Adj.	Perſeus	Phyſ. Norimb.	72.
46	Georgius Francus, Naumburg.	Argus	P. P. Heidelb.	72.
47	Joach. Georg. Elsner Uratislav.	— —	Phyſ. ibid.	1673.
48	Gottfried. Schubart, Uratislav.	— —	Phyſ. Breg.	73.
49	Gottfried. Chriſtian. Winckler Breg.	— —	Phyſ. ibid.	73.
50	Chriſtianus Adolph. Balduin, Dobela Miſnic.	Hermes	Præf. Hayn.	73.
51	Matthias Tilingius Jevera Friſ.	Zephyrus	P. P. Rinthel. & Arch. Haſſ.	1674.
52	Salomon Reiſelius Hirſchberg.	Amphion	Arch. Wirtem.	74.
53	Joh. Sigmund. Elsholtz Berlin.	— —	Arch. Brand.	74.
54	Caſp. Theophilus Bierling Lipſ.	— —	Phyſ. Magd.	74.
55	Ehrnfried Hagendorn, Görlitz.	Pegaſus II.	Arch. Sax. Gőrl.	74.
56	Dn. Chriſtian. Auguſt. L. B. à Frieſen.	Jaſon II.	— —	1675.
57	Chriſtianus Mentzelius Fürſtenvvald.	Apollo	Arch. Brand.	75.
58	Caſpar Marchius Stettino-Pomeran.	— —	Arch. Brand.	75.
59	Chriſtianus Franciſcus Paullini Iſnacenſ.	Arion	Med. Quelferb.	75.

60. Joh.

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
60	Joh. Laurent. Fehr Svvinf.	— —	Med. ibid.	75.
61	Joh. Petr. Prückelius Ratisb.	— —	Phyſ. Ratisb.	75.
62	Joh. Georg Trumphius Goslar.	— —	Phyſ. Goslar.	1676.
63	Gothofred. Sculterus Uratislav.	Ægineta	Phyſ. ibid.	76.
64	Georg Hieron. Welſch, Auguſt.	Neſtor	Phyſ. Auguſt.	76.
65	Rudolphus Wilhelmus Kraus, Naumb.	Tiphys	P. P. Jenenſ.	76.
66	Georg. Abraham Merclin Junior Nor.	Chiron	Phyſ. Norimb.	76.
67	Gabriel Clauderus Altenburg.	Theſeus	Arch. Altenb.	1677
68	Benjamin Scharff Sondershuſ.	Bias	Arch. Svvartz.	77.
69	Georg. Caſpar. Kirchmaier.	Phoſphor. II.	P. P. Witteb.	77.
70	Joh. Burg Uratislav.	Meſue	Phyſ. Uratisl.	77.
71	Gothofr. Samuel Poliſius Francof. ad Viadr. (Adj.	— —	Phyſ. Francof.	77.
72	Luc. Schröck Jun. Aug. A. N. C.	Celſus	Phyſ. ibid.	77.
73	Dn. Dietericus de Warvvitz Eq. Hieroſ.	Ulyſſes	— —	77.
74	Joh. Nicol. Pechlinus Batav.	Telamon	P. P. Kilon.	1678
75	Joh. Jac. Waldſchmidt Wetter.	Priamus	P. P. Marpurg.	78.
76	Dn. Heinricus L. B. à Friſen.	Atlas	— —	78.
77	Joh. Chriſtoph. Adlungius Erff.	Ajax	P. P. Erff.	78.
78	Joh. Georg. Volckamer Norimberg. A. N. C. Adj.	Helianthus	Phyſ. ibid.	78.
79	Joh. Sieboldus Gothanus.	Laomedon	Arch. Magdeb.	78.
80	Laurentius Giesler, Sen. Brunſvvicenſ.	Hippocrates	Phyſ. Brunſvic.	78.
81	Andreas Cleyerus.	Dioſcorides	Ph. Bat. Ind. Or.	78.
82	Joh. Fried. Allmacher.	Zethes	Arch. & Phyſ. Wertheim.	1679
83	Tobias Czaſchelius.	Æſculapius	Arch. Cæſar.	79.
84	Joh. Georg. Sartorius Bamberg.	Calais	Phyſ. Bamberg.	79.

)( )(85. Joh.

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
85	Joh. Chriſtianus Tralles.	Avenzoar	Phyſ. Uratisl.	79.
86	Jacob Wolffius Numb.	Socrates	Phyſ. Altenb.	79.
87	Carolus Patinus, Pariſienſis Gallus.	Galenus	P. P. Patav.	79.
88	Günther Chriſtoph. Schelhammer Jen.	Theophraſtus	P. P. Helmſt.	79.
89	Johannes Pfeiffer Geran.	Muſa	Arch. Ruth.	1680
90	Joh. Ludov. Hannemannus.	Neſtor II.	P. P. Chilon.	80.
91	Joh. Dolæus.	Andromachus	Arch. Haſſ. Caſſel.	80.
92	Sebaſt. Scheffer A. N. C. Adj.	Perſeus II.	Ph. Francof.	1681.
39	Hieron. Ambroſ. Langemantel.	Solon	Patr. & Can. Aug.	81.
94	Joh. Jacobus Harder.	Pæon	P. P. Baſil.	81.
95	Joh. Daniel Widdt.	Aſclepiades	Arch. Trev.	81.
96	Joh. Conrad Peyer.	Pythagoras	Ph. Schafh.	81.
97	Joh. Paulus Wurffbain Norib.	Hermes II.	Phyſ. Norib.	81.
98	Georg. Eberhard. Rumph.	Plinius	Hiſt. in Amb.	81.
99	D. Joh. Petrus Albrecht.	Caſtor II.	Ph. Hildesh.	81.
100	Joh. de Muralto.	Aretæus	Phyſ. Tigur.	81.
101	Henricus Screta.	Nicander	Ph. Schafh.	1682.
102	Joh. Adam Limprecht.	Fabius	Phyſ. Uratisl.	82.
103	Gerard. Blaſius.	Podalirius II.	P. P. Amſtel.	82.
104	Joh. Jacob. Dôbelius.	Hippocrat. II.	P. P. Roſtoch.	82.
105	Emanuel König.	Avicenna	Phyſ. Baſil.	82.
106	Mart. Joh. Haêsbart.	Rhaſes	— —	82.
107	Joh. Georg Hieronymi.	Aêtius	Ph. Gvelph.	82.
108	Joh. Georg Landbeck.	Serapio	Pract. Kittin.	82.
109	Carolus Ohmb.	Sirius II.	Phyſ. Uratisl.	82.
110	Jacobus Schmidius.	Podalirius III.	Arch. Anh.	82.
111	Jacobus Weizius.	Æſon II.	Arch. Goth.	82.
112	Joh. Matth. Faber.	Plato	Phyſ. Heilbr.	1683.
113	Adamus à Levvenvvald.	Æſculapius II.	M. Con. Stir.	83.

	Nomina	Agnomina	Locus	Ann. Rec.
114	Joh. Jacob Weberski.	Ægineta II.	Ph. Gedanenſ.	83.
115	Joh. Georg. Sommer.	Machaon II.	Phyſ. Arnſtad.	83.
116	Roſinus Lentilius.	Oribaſius	Phyſ.Nôrdling.	83.
117	Martin Chriſtoph. Metzger.	Phœnix II.	Phyſ.Ratisbon.	83.
118	Michael Bernhard Valentini.	Theſſalus	Pract. Gieſſen.	83.
119	Georgius Hannæus.	Diomedes	Pract. Othin.	1684.
110	Joh. Daniel Dorſtenius.	Averrhoës	P.P. Marpurg.	84.
121	Joh. Maurit. Hofmann.	Meſue	P.P. Altorf.	84.
122	Joh. Conrad Rappius Oring.	Heliodorus	Phyſ. Rotenb.	84.
123	Theodorus Chriſtoph Krug.	Mercurius	Arch. Haſſiac.	84.
124	Zach. Fürſt.	Æolus	Arch. Trevir.	84.
125	Chriſtoph Helbig.	Galenus II.	P.P. Gryphsvv.	84.
126	Daniel Bſcherer.	Philadelphus	Phyſ. Norib.	84.
127	Samuel Ledelius.	Theſeus II.	Phyſ. Grünb.	84.
128	Jacob Auguſt. Hûnervvolff.	Actuarius	Phyſ. Arnſtad.	1685.
129	Eberh. Gockelius Ulmenſis.	Alector	Phyſ. Ulmenſis.	85.
130	Georg. Bernh. Gloxin.	Q. Serenus Archiater.	ViceSyn. Patav.	85.

CATALOGUS

Excellentiſſimorum Dnn. Medicorum.

Qui pro augendo Tertio hoc, ſecundæ Ephemeridum Phyſico-Medicarum Decuriæ Anno, Obſervationes communicarunt, ſecundum ordinem Alphabeticum.

1. D. JOH. ACOLUTHUS, *Phyſicus Uratislavienſis.*
2. D. JOH. BLUMIG, *Medicus Thorunenſis.*
3. D. JOH. BURGIUS, *Phyſ. Vratislavienſis*, Academicus Curioſus.
4. D. GABRIEL CLAUDERUS, *Archiater Altenb.* Academicus Curioſus.
5. Dn. SERVATIUS CLAVIUS, *Miniſter Verbi Divini Bataviæ novæ, in Java majore.*
6. D. ANDREAS CLEYERUS, *Protomedicus & Senator Bataviæ Orientalis*, Academicus Curioſus.
7. D. DANIEL CRUGER, *Medicus Elector. & Phyſicus Colbergenſis.*
8. D. JOH. DOLÆUS, *Conſiliarius & Archiater Haſſo Caſſellanus*, Academicus Curioſus.
9. D. JOH. DANIEL DORSTENIUS, *P. P. Marpurg.* Academicus Curioſus.
10. Dn. GEORGIUS CHRISTOPHORUS EIMMART, *Mathematicus Norimberg.*

11. D. JOH.

11. D. JOH. MICHAEL FEHRIUS, *Conſul & Archiater Svinfurtenſis*, Academ. Nat. Cur. PRÆSES. d. Argonauta.

12. D. GEORGIUS FRANCUS, *P. P. Heydelbergæ Univerſit. Pro-Cancellarius, Emin. Elect. Trevir. & March. Badenſis Archiater*, Academicus Curioſus.

13. D. JOH. CHRISTIAN. FROMMANN, *Medicus Ducalis & Provincialis, atq; Illuſtriſſimi Gymnaſii, quod Coburgi eſt, P. P.*

14. D. ZACHARIAS FÜRST, *Conſil. & Archiater Trevirenſ.* Academicus Curioſus.

15. Dn. CHRISTIANUS FRIDERICUS GARMANN, *Sereniſſ. El. Sax. Medicus Provincialis, ac Phyſicus Chemnicenſis.*

16. D. HENR. NICOL. GRIMMIUS, *Practicus quondam in India Orient. celeberrimus.*

17. D. EHRNFRID HAGENDORN, *Phyſicus Görliz.* Academicus Curioſus.

18. D. GEORG. HANNÆUS, *Practicus Othinienſis*, Academicus Curioſus.

19. D. JOH. LUDOVICUS HANNEMANNUS, *P.P. Chilonienſis*, Academicus Curioſus.

20. D. JOH. JACOB. HARDERUS, *P. P Baſil.* Academicus Curioſus.

21. D. BENEDICTUS HERMANN, *Phyſ. Memmingenſis.*

22. D. JOH. MAURICIUS HOFFMANN, *P.P. Altorfinus*, Academicus Curioſus.

23. Dn. JACOB. AUGUSTINUS HÜNERWOLFF, *Phyſicus Arnſtadienſis*, Academicus Curioſus.

24. Dn. HERBERTUS de JÆGer, *Illuſtris Societ. Ind. Orient. ap. Belgas Protomercator, Matheſ. & Ling. Orient. peritiſſimus,*

25. D. FRIDERICUS FERDINAND ILLMER, à Wartenberg. *S. Cæſ. Majeſt. Conſil. & Archiater P. P. Viennenſ.*

26. Dn. GEORG. CASP. KIRCHMAJER, *Orator. P. P. in Wittenb. Univerſit.* Acad. Cur.

27. D. EMANUEL. KÖNIG, *Phil. & Med. Baſil.* Acad. Cur.

28. D. ADAMUS à LEBENWALD, *C. P. & Stiriæ Med. Conſiliarius*, Acad. Cur.

29. D. SAMUEL LEDELIUS, *Medicus Grünbergenſis in infer. Sileſia*, Acad. Cur.

30. Dn. ROSINUS LENTILIUS, *Phyſicus Crailsheimenſis Med. Licent.* Academicus Curioſus.

31. D. FRANCISCUS à LOEWENWALD, *P. P. Pragenſis.*

32. D. CHRISTIANUS MENTZELIUS, *Sereniſſ. Elect. Brandenb. Conſil. & Archiater*, Acad. Cur.

33. D. GEORGIUS ABRAHAMUS MERCLINUS, *Phyſ. Norimb.* Acad. Cur.

34. JOH. de MURALTO, *Phyſ. Tigurinus*, Acad. Cur.

35. CAROL. OHMB, *Phyſ. Vratislavienſis.*

36. D. JOH. CONRADUS PEYERUS, *Phyſic. Schaffhuſanus*, Acad. Cur.

37. D. SALOMON REISELIUS, *Sereniſſ. Ducis Wirtemb. Conſ. & Archiater Stutgard.* Acad. Cur.

38. Dn. GEORGIUS EVERHARDUS RUMPHIUS, *Ill. Soc. Ind. Or. in Inſula Moluccarum Ambona ap. Belgas Senator & Mercator emeritus*, Acad. Curioſus.

39. D. VITUS RIEDLINUS, *Phyſ. Auguſtanus.*

40. D. SEBASTIANUS SCHEFFERUS, *Phyſ. Francof.* Acad. Nat. Cur. Adjunctus, d. Perſeus II.

41. D. ERNESTUS FRIDEMANNUS SCHELHASIUS, *Phyſicus Kauffbeirenſis.*

42. D.

42. D. JOH. BARTHOLOMÆUS SCHLEIRMACHER, *Archiater Landgraf. Haſſiæ Darmſtadienſis.*
43. D. LUCAS SCHRÖCKIUS, SENIOR, *Phyſic. Auguſtanus Sen. Collegii.*
44. D. LUCAS SCHRÖCKIUS, LUCÆ FILIUS, *Phyſ. Auguſtanus*, Acad. Nat. Cur. Adjunctus, d. Celſus.
45. D. GOTHOFREDUS SCULTETUS, *Phyſic. Vratislavienſis*, Acad. Curioſus.
46. D. JOH. GEORG SOMMER, *Archiater Arnſtadio-Schvvarzburg.*
47. Dn. CORNELIUS SPIELMANN, *Præluſtris & Bellicoſus Dux Generalis Belgarum in Ind. Orient.*
48. Dn. MICH. BERNARD VALENTINI, *Med. Licent.* Acad. Curioſus.
49. D. JOH. GEORG VOLCKAMER, *Phyſ. Norib.* Acad. Nat. Cur. Adjunctus, d. Helianthus.
50. D. JOH. JACOB WAGNER, *Poliater Tigurinus.*
51. D. JOH. PAULUS WURFFBAINIUS, *Phyſicus Noribergenſis*, Acad. Curioſus.

CATA-

CATALOGUS OBSERVATIONUM.

Dn. HERBERTI de JÆGER.

1. De Sementina. 1

D. JOH. MICHAEL FEHRII.

2. De fluxu Hepatico. 17

D. CHRISTIANI MENTZELII.

3. De Iride Solari albâ. 20
4. De Iride aureo-lutea Solari, & alba Lunari inſequente. 23
5. De Iride cœleſti rubra Solari; item de Aurora matutina & veſpertina, Halone, nube reſplendente. 24
6. De Iridis cœleſtis comparatione cum Coloribus hypoſtaticis, ſive pigmentis, horum ordine & naturâ. 27
7. Judicium de patinis parvis aureis Iridium cœleſtium. 33

D. GEORGII FRANCI.

8. De Iride Lunari. 41

Dn. GEORG. CASP. KIRCHMAJERI.

9. De admiranda Iride Lunari. 44

D. GEORGII FRANCI.

10. De Eryſipelate faciei exulcerato. 48
11. Menſium Obſtructio, cum Cachexia & ſedibus cruentis à ſaltatione. 49
12. De varicum ſpontanea apertione. 51

D. ANDREÆ CLEYERI.

13. De S. Thomæ Chriſtianis Indiæ Or. pedibus ſtrumoſis. 52

D. CHRI-

D. CHRISTIANI MENTZELII.

14. De muliere, ſiniſtro pede inſtar Chriſtianorum S. Thomæ ſtrumoſo ad fontem ſalutiferum Freienvvaldenſem, accedente. 53
15. De Sene 120. annorum, cui dentitio integra in ſua ſenectute obtigit. 57

D. FRIDERICUS FERDINAND. ILLMER.

16. Excretorum lapidum quorundam per abdomen. 59
17. De Febre quartanâ feliciter curata per Chinam Chinam. 60

D. LUCÆ SCHROECKII SEN.

18. De incerto calculorum renum & veſicæ judicio. 63

D. LUCÆ SCHROECKII, LUC. FIL.

19. De Oſſiculis ex ſarcocele ſuppurata prodeuntibus 66
20. De Hydrocele à catarrho ortâ. 69

D. CHRISTIANI MENTZELII.

21. De Coralliis in genere, Androſace, Fucis marinis, unguibus odoratis, lignis olentibus, pyritibus, ſilicum generibus &c. 70

Dn. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

22. De Agallochi generibus, & Arbore excœcante. 74
23. De ligno Lacca dicto, Funibus ſylvaticis, Reſina Dammar Selan, & Dammar Battu. 76
24. De Coralliorum quibusdam ſpeciebus & lithodendris. 77
25. De Unguibus odoratis ex Murice & pſeudopurpura, Argyrodamante, Androdamante, Schœnantho Ambonico, Piſi Americani ſpecie Ambonicâ, Herba ſentiente Ambonicâ. 79

D. JOH. MAURIT. HOFFMANNI.

26. De Synoviâ Venæ ſectionem infauſtam ſubſequente. 81
27. De Sudore ſub axillis miniato. 83

D. EHRNFRIDI HAGENDORNII.

28. De Liquoribus per Alembicum coloratis deſtillandis. 83
29. De variis colorum phænomenis 87
30. De admirandis ſalium figuris. 88
31. De Palingeneſia. 90
32. De oleo conulorum pini deſtillato. 95
33. De ſingulari odontalgico ex magmate olei pini. 96
34. De Araneis. 97
35. De eſu cancrorum noxio. 98

D. HERMANN. NICOLAI GRIMM.

36. De piſcatura Margaritarum apud inſulam Manaar, non procul à Ceylon ſitam. 99
37. De Angſava. 108
38. De Arteriis in bove oſſeis. 108
39. De Marcaſita Veneris inſtar arboris enata. 110

Dn. ROSINI LENTILII.

40. De Muto à tertiana facto periodicè loquente. 111

D. MICHAELIS BERNARDI VALENTINI.

41. De Muto quovis horâ primâ pomeridianâ loquente. 114

D. CHRISTIANI MENTZELII.

42. De Perlis, præſtantiſſimo muſcarum genere. 117
43. De Luna apparenter caudata inſtar Cometæ. 123

D. FRANCISCI à LOEWENWALD.

44. De fœmina ſine ventriculo, vitali. 124

D. COR-

D. CORNELII SPIELMANN.

45. De telis deleterio veneno infectis in Macaſſar & aliis regnis inſulæ Celebes. 127

Dn. ROSINI LENTILII.

46. Arſenicum antipyreton. 131

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

47. De tumore gulæ ſingulari. 135
48. De Paralyſi gulæ lethali. 136
49. De Aphoniâ curatâ. 137
50. De Uvulæ relaxatæ curâ. 139
51. De Epilepſiæ cura. 139
52. De ictu capitis periculoſo ſanato. 140
53. Fœtus vivi ex lepore mortuo exemti 141
54. De Hæmorrhagia narium curata. 142
55. De fecibus alvinis ex abſceſſu inguinis prodeuntibus 142
56. Eboris analyſis chymica. 144
57 De manibus ſphacelatis ab earum in frigidam immiſſione. 145

D. JOH. BLUMIG.

58. Ovum in vitrum ſuccineum à naturâ converſum. 146

D. JOH. DANIEL DORSTENIUS.

59. De acicula deglutita. 147
60. De Lumbrico tereti. 149
61. De duobus epilepticis. 150
62. De puero ſurdo. 151
63. De Calculis per tuſſim & exſcreationem rejectis. 153

D. JOH. LUDOV. HANNEMANNI.

64. De Dyſenteriâ feliciter curatâ. 154

Dn. ROSINI LENTILII.

65. De Hydropis deſperati cura empirica. 155

D. BENEDICTI HERMANNI.

66. Μόνορχις liberorum utriusque ſexûs parens. 156
67. De Tartari emetici virtute. 157

D. ADAMI à LEBENWALD.

68. De admiranda calculi curatione. 159
69. Serpentis morſu pes intumeſcens mirabiliter curatus. 161
70. Claudicatio ex calculo curata. 162
71. De Catarrho ſuffocativo ex conſtrictione colli. 163

D. GABR. CLAUDERI.

72. Fœtum pariens fœtus recenter excluſus. 163
73. De Hippomane. 165
74. De Lare illo, vel beſtiolâ domeſticâ. den Haus-Uncken dicto. 166
75. De Hermaphrodito. 169
76. Subſtantia Renum nondum corrupta fruſtillatim excreta, cum mictione ſanguinis lucidi, lethalis. 171
77. Convulſiones epilepticæ violentæ à clyſtere acriori in doloribus ventris ſcorbuticis incautè adplicito excitatæ, ſanatæ. 173
78. Lapis quaſi Bezoarticus in Cervæ ſtomacho repertus, veſicæ incluſus. 174
79. De Calculo in naſo genito. 176
80. Mucus cadavere extillans innoxiè potus ab inſciâ. 177

81. Ex

81. Ex falsâ imaginatione mortuus. 178
82. Vini Malvatici, Hiſpanici æmulatio abſolvenda. 178
83. Remedium contra deliria laude dignum. 183
84. Diabolicum delirii remedium. 185

Dn. MICH. BERNHARD. VALENTINI.

85. Ophthalmia Epidemica ridiculè curata. 186
86. De Puella pica laborante. 187
87. De diuturna alvi ſuppreſſione. 188
88. Reſolutio inteſtinorum dyſenteria affectorum, ab intempeſtivo opii uſu. 188
89. De Calculis in digito progenitis. 190
90. De Monſtris Haſſiacis recens natis. 190

Dn. JACOB. AUGUSTINI HUNERWOLFFII.

91. De Sordibus aurium dulcibus, inſtantis mortis præſagio. 192
92. De Vulnere oculi humana ſaliva curato. 195
93. De Curatione febris tertianæ per terrorem. 196

D. EMANUEL KOENIG.

94. Alimentorum aſſumtorum cita per vomitum ejectio 197
95. Ileoſus in agone mortis Celotomiâ reſtitutus. 200
96. Inſomnium de Apris, ex raſuræ dentis Apri præſcriptione. 202

D. SAMUELIS LEDELII.

97. Morbilli matris exerunt ſe in fœtu. 204
98. Lac prodeſt Empyicis. 204
99. Sanguis humanus curat fluxum ſanguinis humani. 205
100. Colica periculoſa. 209
101. A Terrore Epilepſia. 211

102. Natura ſui Conſervatrix, præprimis in imprægnatione. 212

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

103. Robur prægnantium in retinendo & conſervando fœtu, & in ſpecie purgantia in prægnante innoxia notans. 213
104. Venæ ſectiones in prægnante innoxiæ. 213
105. Menſes & fœtum mortuum pellentia in prægnante innoxia. 214
106. Priorum argumenti. 214
107. De Tetrace rabioſo. 216
108. Hæmorrhoides in viro jam per quadraginta annos periodo menſtruâ redeuntes. 217

D. GEORGII. FRANCI.

109. Aſcites cum Ictero & Comate lethalis. 218
110. Quartana cum hydrope feliciter curata. 219

Dn. GEORG. CHRISTOPH. EIMMARTI.

111. De Eclipſi Solis. 221

D. ZACHARIAS FURST.

112. Puella ſine ano. 225
113. Cor vulneratum in quartum diem vivens. 226

D. CHRISTIAN. FRIDERIC. GARMANNI.

114. De vulnere Cordis non ſtatim lethali. 228

D. JOH. JACOB. HARDERI.

115. De Noxis Cicutæ terreſtris. 230

D. JOH.

D. JOH. de MURALTO.

116. Trepani adminiſtratio in fiſſura cranii. 240
117. Fractura Tibiæ & fibulæ cum vulnere. 243
118. Vulnus pectoris à globo plumbeo. 245
119. Anevriſmatis ſectio. 247
120. Punctura in manu. 250
121. Tendines manûs abſciſſi. 251
122. Amputatio Tibiæ. 253
123. Sectio Calculi Veſicæ. 255
124. Punctura hepatis lethalis. 257
125. Cancer Penis. 259
126. Oculi procidentia. 260
127. Ulcera fluida genu tumefacti & abſciſſi, mortem inducunt. 262
128. De Hernia umbilicali. 264
129. Ulcera fiſtuloſa in oſſe humeri. 265
130. Apoſtema à variolis inter claviculam & ſcapulam. 266
131. Caries oſſis frontis & claviculæ. 266
132. De Fiſtula lachrymali. 267
133. De Pano oculi. 269
134. De Bronchocele. 270
135. Ileos à Bubonocele. 271
136. Fractura maxillæ inferioris. 273
137. Fractura oſſis petroſi. 275
138. De Polypo Naſi. 277

139. De Abſceſſu in renibus. 279
140. De Abſceſſu in ſterno. 281
141. De Hernia ab inteſtino vermibus eroſo. 282
142. Tumor in brachio dextro. 283
143. Gangræna in manu à defluxione acri. 285
144. De Fiſtula cum carie oſſis tibiæ. 287
145. De Fiſtula in pectus penetrante. 288
146. De Empyemate. 289
147. De Contuſione cum vulnere manus dextræ à globulo plumbeo per ſclopetum facta. 291
148. De Hernia aquoſa caſtratione ſublata. 293
149. De Ambuſtione pedis ab aqua fervente. 294
150. De Fractura cranii cum vulneribus & ablatione portionis cerebri. 295
151. De Virgine imperforata. 296

D. SEBASTIANI SCHEFFERI.

152. De Inſigni Veſiculæ fellis & veſicæ Calculis. 297

D. JOH. DANIEL DORSTENIUS.

153. De Fœtu abortivo hydropico. 198
154. De Polypo cordis & duplici ventriculo in puero. 300

D. SAMUELIS LEDELII.

155. Nimia Aromatum fragrantia extinguit homines. 301

D. ERNESTI SCHELHASII.

156. De Puella monſtroſa. 303
157. De Mola aquoſâ veſiculari. 304

158. De

158. De Puello monſtroſo ſine cerebro. 305
159. De Auri operatione in corpus humanum. 306
160. De Hypercatharſi à purgante improvidè ſumto. 307
161. De Hypercatharſi lethali. 308
162. De Unguibus pedum monſtroſis. 309

D. JOH. CONRAD. PEYERI.

163. Agnellus Cyclops monſtroſo capite. 310
164. Canis bipes humano more ambulans. 313
165. Pancreatis ductus bile plenus. 313

D. JOH. CHRISTIAN. FROMMANNI.

166. Veronicæ vis travmatica. 315
167. Fumi Tabaci vis in ulceribus tibiarum excellens. 319
168. Ex Omento putrefacto mors. 322

D. JOH. DOLÆI.

169. De Epilepſia ſaltatoria. 331

D. GOTTOFREDI SCHULTZII.

170. De Hæmorrhagia narium in Hydrope ſalutari. 331

D. JOH. BURGII.

171. Eryſipelas rarum. 334
172. Sapor cum nauſea dulcis. 337
173. Scorbutica per ſalivationem mercurialem curata. 338

174. Calculus ad radicem Penis exiens, 340

D. CAROLI OHEIMB.

175. De Metaſtaſi ſcorbutica ſingulari. 342
176. De Exanthematibus ſcorbuticis. 344
177. De Paroxyſmis Epilepticis rarioribus, 345

D. JOH. ACOLUTHI.

178. Pleuritis ſuppurata. 346
179. Idioſyncraſia ſingularis. 348
180. Ex Remediorum ſuſpenſione calculi remedium. 350
181. Affectus rarus & varius. 353

D. JOH. PAULI WURFFBAINII.

182. De Oſſiculo Coralliformi ex tumore Steatomatico exemto. 359
183. De Lapide ſpongioſo ex abdomine exciſo. 360
184. De Viſco Quercino in trunco arboris Buxi enato. 361

D. VITI RIEDLINI.

185. Convulſiones periodicæ cum Iſchuria. 362

D. JOH. JACOB. WAGNERI

186. Lolii pernicioſi effectus. 365
187. Glandulæ inteſtinales carnoſæ per alvum magnis cum torminibus excretæ. 367
188. De Generatione Culicum. 368
189. Lapilli albi Caryophyllos aromaticos referentes. 370

D. DA-

D. DANIEL CRÜGERI.

190. De Cerebris Paſſerum comeſtis epilepſiam inducentibus. 372

D. GEORG. ABRAHAM. MERCLINI.

191. De Reiterata fœtûs ex utero in eadem Muliere feliciter facta excretione. 373
192. Singularis fœtûs ex utero exſectio. 375
193. Anatome fœminæ paſſione Iliacâ defunctæ. 376
194. Cranii fractura & depreſſio in puella ſine elevatione per inſtrumentum curata. 377

D. DANIEL CRÜGERI.

195. De Exciſo Liene ex homine ſine noxa. 378

D. JOH. CHRIST. FROMMANNI.

196. De Cephalalgia ex utero feliciter curata. 380
197. In Nive Pulices. 390

Dn. ROSINI LENTILII.

198. De Coava, ſeu Coffi potu, inveteratæ Cephaleæ victore. 393
199. De Anatome Juvenis tabe confecti. 396
200. Vehementia ictus bombardarii ſolo papyro perfecti. 401

D. GEORGII FRANCI.

201. Quatuor fætus uno partu excluſi. 402
202. Amblyopia ex febre maligna. 403
203. Fractura coſtæ & cruris in gravida. 404

D. JOH. BARTHOLOM. SCHLEIRMACHERI.

204. Inſpectio Anatomica Generoſi Dn. de Walbron. 404

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

205. De Turbith Officinarum. 406
206. De Convolvulo ſylvatico flore albo. 407
207. De Ariſtolochiâ Clematite. 408
208. De Zedoar Zeylonico. 408
209. De Cinamomo Veterum. 409
210. De Planta ſtercoraria. 410
211. De Catuvvala. 411
212. De Abruz arborea. 411

D. GEORGII HANNÆI.

213. Ex eſu ſquillarum minorum pruritus. 411
214. Ex Anguillarum aſſatarum eſu lipothymiâ. 412
215. Hæmorrhagia penis ſpontanea. 413

D. JOH. GEORGII VOLCKAMERI.

216. De Fungis ex Lapide Lyncurio. 414

ADDENDA.

Dn. SERVATII CLAVII.

Ad Obſervationem XXXVI. ſuperiorem de Piſcatura margaritarum. 417

Dn. COLLINGII.

Epiſtola propter Magnetis Declinationem ex India Orientali. 420

EPHEMERIDUM MEDICO-PHYSICARUM CURIOSARUM ANNI TERTII

OBSERVATIO I.

De Sementina.

CLARISS. ET AMICISSIMO DOMINO
ANDREÆ CLEYER,
Proto-medico Bataviæ Indicæ,
ac
Collegii Curioſorum Germanici membro inſigni,
HERBERTUS DE JAGER
S. P. D.

CUm viſum ſit Domin. veſtræ ex me ſciſcitari, quid de *Sementina,* & Khato ſeu *Lycio Indico* ſentiam & ſciam, & placuerit, ut mentem meam hac in re ſcripto promam, officio huic deeſſe nolui, quanquam non ſatis ſufficiens, ut Dominationi veſtræ, & Illuſtribus *Naturæ Scrutatoribus Europæ,* hac in parte, plenè ſatisfaciam; ſed amico tali morem gerere potius habui, quàm ut prætextu imbecillitatis & imperfectæ notitiæ, ſcrupuloſè famæ meæ conſulens, me ab iſto onere exſolvam, eâ tamen conditione, ut partem culpæ feras, in eo, quod malè & imperitè, ut fortè totum erit, aut ſi aliter deficio, cum ipſe ad audaciam hanc impulſor, imò & author ſis, & ego tantùm officioſo meo obſequio peccem, quod tamen omninò me Domin. veſtræ debere cenſeo. Accipe ergo hæc, quæ ex memoria & ſchedulis meis,

meis, aliisque authoribus hauſi, parùm nitidè & inordinatè diſpoſita, prout mens & penna hæc impræmeditatè ſuppeditant, meriturus, ut ſpero, veniam, in hoc barbaro & inſcito verborum nexu, cum jam viginti per annos, in remotiſſimis Orientis tractibus, ab omni Latini ſermonis culturâ, & commercio, longè procul fui, & olim etiam in hoc linguæ nitore ſatis ſterilis fui, ſemperque nuditatem & ſimplicitatem colui, atque etiam affectavi. Accedens itaque ad rem, priùs *Sementinam*, ut Europæ magis propinquam, notam & familiarem, in aciem educam, quod Turcia Oſmanica, ut & Perſia, inter cætera gignunt, ita ut neceſſe non ſit, ut de natali ſolo usque ad Sinas excurramus, quò aliqui, ob nominis fictionem, quod vulgò etiam Semen Sinæ audit, ſe convertere videntur, ut inde originem ſolam repetant. Eſtque hæc planta ex genere ejus, quod Perſicè دِرِيمنَه vel دِرِمْنَه,[a] & Arabicè Sjeehh شيح, vocant, & ego potius Abrotanum vel *chama-cypariſſum*, quàm cum Clariſſimo Golio in ſuo lexico Arabico Latino, *Abſinthium Ponticum*, aut cum doctiſſimo Plempio, in Canone Avicennæ, ſub nomine *Sjihh*, *Seriphium*, vel *Abſinthium Marinum* verterim. Eſtque hæc *Sjeehh* duplex, una Sjeehh roêmi, شيح رومي, i. e. Abrotanum Romanum, h e. Græco-Aſiaticum[b], & altera شيح تُرْكِي Sjeehh Turki, i. e. Abrotanum Turcicum, appellata, quarum prior, quoniam montes amat, etiam Arabicè شيح جَبَلي, Sjeehh dzjebeli, & Perſicè دِرِيمنه كوهي[c], i.e. utrâque linguâ, *Abrotanum Montanum* dicitur, quod Iſpahani, totius Perſiæ Metropoli, pro foco ſervit, & 3. 4. & 5. dierum diſtantiâ à camelis ex montibus advectum, quotidiè in

a Dirijemneh vel Dirimneh.

b quia Arabes cœterique Orientales per الروم Romanos. intelligunt Græcos, ſcil. Novæ Romæ ſubditos.

c Dirijemneh cuhi.

in foro venum exponitur, pretio ſatis caro, cum lignorum penuria ibi magna ſit. Hoc cremium illic vulgò شَاوشَانْ, جَاوشَانْ, ſeu dzjajvvesjaan vel Sjavvesjaan ſonat, ſed nunquam viride conſpexi, aut ſaltem non adverti, at, quantum memini, eſt fruticoſa vel potius ſarmentoſa, raro hominis ſtaturam ſuperans, ſatis ſurculoſa, & valdè ſvavi-odora, foliis Cypreſſi ſimilibus, lanuginoſis, cinereisque, & (niſi mens me fallit) flore flaveſcente, & quaſi glomerato. Ulterius non recordor, & vix dubito, quin hæc ſit eadem planta, quam *Rauhwolfius* circa Bethlehem, & in aliis Palæſtinæ locis, propriis ſuis oculis luſtravit, cum regio ibidem ſit valdè montoſa, & hic frutex nomine *Scheba* illic innotuerit. An cremium hoc ſpinoſum ſit, ut Ebn-Sina, noſtris Avicenna, deſcribit, nihil aſſerere audeo, ſed aculeatum, aut ſaltem cuſpidatum, ſeu aſperulentum, aut ſimile quid in eo deprehendiſſe puto, minimè tamen hærens, quin ipſiſſima ſit planta, quam author hic Arabs deſignavit, cùm nomen & Perſicum & Arabicum in eâ conveniunt, & illam ſatis fingunt atque determinant. Quod ſemen & flores hujus pro lumbricis enecandis proſint, facilè adducor, ut credam, cum genus idem, ac odor aromaticus, & ſapor amarus in utroque reſpondeat, ſed præcipuus hujus decocti uſus, pro inteſtinorum torminibus, flatibus, & urinæ obſtructionibus, quibus & altera *Sjeehhi* ſpecies valdè conducit, quæ eſt *verum lumbricorum ſemen*, quod, apud pharmacopolas Perſas, nomine درمنه تركي, *Diremneh Turki* i.e. Abrotani Turcici, proſtat, ut illic locorum certò mihi conſtitit, & teſte Avicennâ, hoc eſt طرفاوي الورق *Tamarici folium*, ita ut hanc plantam inde etiam Chamæ-Tamaricem indigitare liceat, habens, ex relatu Perſarum, caules virides, craſſiolos, annexos petiolis ſub-albis, tenellis & lanuginoſis, eſtque odore gravi & aromatico, ac ſapore amaro-ſuavi. Vocatur & hæc apud Arabes شيح ارمني, i.e. *Abrotanum Armenicum*, quia in iſtis oris copioſè provenit, ut ex catalogo ſimplicium Perſico-Arabico,

 qui

qui libro اختيارات بديعي, *ichtijârâti bedéi* inſcripto; ſubnexus eſt, clarè patet. Et ut ſcias, quod fortè etiam deſideras, quas illi virtutes huic adſcribant, ex tractatu hoc, qui de ſimplicibus Perſicè agit, & fortaſſe nondum adhuc ſatis in Europâ vulgaris eſt, eas ipſiſſimis authoris verbis hic transfero, quæ ita ſe habent:

شيح[a] بپارسي دريمنه كويند وبهترين وي ارمني بود وآنرا
دريمنه تركي خوانند وشيح جبلي افيلون خوانند وطعم وي تلخ
بود وطبيعت وي كرم وخشك بود در اول سوم وكويند كرم
بود در دوم وخشك بود در اول محلل رياح بود ودروي قبضي
بود دون قبض افسنتين وجون بسوزانند وخاكستروي با روغن
بادام بر داء الثعلب طلا كنند نافع بود ومنع اكله بكند وعسر
النفس سودمند بود وكرمها وحب القرع بكشد وبول وحيض
براند وجهة كزيدن كي عقرب ورتيلا وزهرها مفيد بود مقدار
دو مثقال وجون بسوزانند وبر ريش كه كوتاه بود يا بر موضع
ريشي كه نروييده باشد طلا كنند موي برويانند ووي مضر بود
باعصاب ومصدع بود ومعدهرا زيان دارد ومصلح وي ترمس
بود وكويند مصلح وي شراب ريباس بود يا شراب اترج وبدل
وي در قاتلات دود بر نك كابلي بود ودر عملهاي ديكر غير
ارمني بدل وي كنند ✿

Quæ latinè ſic exprimo; *Sjeehh* vel abrotanum Perſicè *Diriemneh* vocant. Et Armenicum eſt in illo [genere] optimum, quod *Diriemneh Turki* appellant, ut & *Sjeehh dzjĕbĕli*, i. e. abrotano montano, nomen *Aſilôen*[b] indunt. Sapor ei amarus, & natura calida

a Hoc vocabulum literis miniatis ſcriptum, eſt nomen ſimplicis Arabicum, quod hic tractat.

b Nota benè, quod hoc vocabulum eſt antiqui ſermonis, & jam ferè obſoletum ac extra uſum, niſi fortè in aliquibus Perſiæ provinciis illud adhuc vigeat, quemadmodum illic quidam terrarum diſtrictus aliquando propria ſibi vocabula ſervant, quæ aliis territoriis ignota ſunt.

calida ſicca in 1° & 3° [receſſu]. Quidam ajunt id calidum in 2do, & ſiccum in 1°, diſcutit flatus. Eſtque in eo ſtypticum quid, ſed minus quàm in abſinthio. Cineres cremati, cum amygdalarum oleo, alopeciæ loco inuncti proſunt. Phagedænis reſiſtit, lumbricos & aſcaridas necat. Urinam & menſtrua pellit. Adverſus ſcorpionis & phalangiorum ictus, & alia venena proficuum eſt. Doſis eſt duarum *Miskaal.* [c] Combuſti cineres loco capillis curtis & raris obſito, aut ubi nulli planè proveniunt, inuncti, capillos & crines germinare faciunt. Tendonibus nocet, & capitis dolorem, noxamque ſtomacho adfert. Correctivum vel emendativum ejus eſt lupinus, &, ſecundùm alios, Ribeſii veri ſirupus aut citreorum ſirupus. Et ſuccedaneum ejus in vermi-necantibus, eſt *Berengi Kabuli,* & in aliis affectibus, alia ejus ſpecies, extra Armenicum, hoc eſt, *Sjeebb* vulgare, vices ejus ſupplet. Hactenus hic Perſa, & ego unà cum illo hæc abrumpo, plura diſſertaturus, ſi jam adhuc in Perſiâ, loco & occaſione opportunâ ſubſiſterem, & non, ut olim, tantâ negotiorum mole gravatus, quæ me tunc à Muſis, & adhuc magis à Botanicorum libris, quàm longiſſimè removerat. Conſiderationes & caſtigationes in authores, qui de hoc ſemine ſcriptitarunt, miſſas facio, ne epiſtolæ modum excedam, illud tantum monitus, quod قنبيل *Khanbîl* Avicennæ longè aliud quid ſit, quàm Sementina vel ſemen lumbricorum, ut Matthiolus & alii etiam notarunt, miratus Plempium eouſque errore abreptum, ut hoc vocabulum tamen pro ſemine iſto interpretatus fuerit, annotatorem ad Dodonæi herbarium nimis temerè ſecutus, & in eo ſeductus, quod hoc quoque verminecans eſt, ac ſatis preſsè inhærens, quod ab Avicennâ pro ſemine habetur, cum tamen in ſcholiis ſuis tot Arabum opiniones, circa hoc diſſentientes, recenſeat: & ſi viſui hac in re quid tribuendum, uti ego ſæpe hoc oculis uſurpavi, ſpeciem potius pulveris minuti arenacei, quàm

c Vide Avicenn. & alios Arabes de menſuris & ponderibus medicorum Arabicorum.

ſeminis præ ſe fert, eſtque, ſi non idem, ſaltem valdè ſimile pulveri illi rubicundo ad flavedinem vergenti, h.e. mercurio præcipitato, quem Chirurgi vulneribus inſpergunt. Et cum Avicenna ſimplex hoc ſatis jejunê tractarit, uberiùs illud, ex manuſcripto præcitato ob oculos hic Perſicè expono, hoc modo: قنبيل
صاحب منهاج كويد بوري رمل است وصاحب جامع ازقول
تميمي كويد كه آن يكي از منها است از آسمان مي افتد در باديه
يمن واز قول رازي همچنين كويد كه وصاحب تقويم نيز
همچنين كويد از قول ديكري كويد خاكيست سرخ بريان
كنند زرد شود في الجمله طبيعت وي كرم وخشك است
در سيوم وتميمي كويد در اول درجه دوم مجففي قوي بود
ورازي كويد سرد وخشك است در دوم وابن ماسويه كويد
داروي قبضي تمام بود وحب القرع بكشد وبيرون آورد ومنشف
رطوبات ريشها بود وبثرها كه بر سروروي وي طفلان پيدا
شود كه مردمان آن رابه واطباء اورا سعفه كويند چون برونمن
كل چرب كنند وقنبيل بدان باشند خشك كرداند ونشف
رطوبات بكند وچرب را نافع بود وشربتي ازوي دو درم
وكويند مضر بود بامعاء ومصلح او شيح ارمني بود وبدل وي
رازيانه است وكويند مصلح وي انيسون است وبدل آن ترمس
وبرنك لا بلي وكويند مضر بود بغم معده ومصلح آن
مصطغي وانيسون بود ۞

Quæ hoc modo reddo: *Khanbiel*, author libri *Minhaadzj* inſcripti, ait ſemen eſſe arenaceum. Et Author libri *Dzamée* intitulati, ex ſententiâ *Temimi* dicit, eſſe mannæ vel roris ſpeciem, quæ in deſerto Jemenæ [a] cœlo cadit. Idem ex dicto Râzi, quemadmodum & author libri *Takvviem* idem aſſerit, ex dictis Dicari eſſe ſc. terram rubram, quæ torrefacta vel aſſata, flaveſcens evadit. In ſumma, natura ejus calida & ſicca eſt, in 3°, at ſecundum Temimi, in 1°
&

a *Jemen* vel *Jaman* eſt Arabia felix.

& 2do gradu. Eſtque valenter exſiccans. Verùm juxtà Rázim eſt frigida [*& ſicca, & Sjeich Evrajîs calidam & ſiccam in 2do gradu pronunciat,*] ac Ibn Maſoejah adſtrictionem illi totalem tribuit. Aſcaridas necat & expellit; ulcerum humores imbibit, ſeu attrahit. Et puſtulæ, quæ in capite & facie infantium erumpunt, & à vulgo [Perſicê] Rabeh, & à Medicis (Arabicê) Säafáh vócantur, ſi roſarum oleo inungantur, & Khanbîl iis ſuperligetur, exſiccantur, humore attracto. Etiam ſcabiei conducit. Hauſtus ex eo eſt 2. *direm.*[e] Adſerunt, quod viſceribus nocivum ſit. Correctivum ejus eſt Sjeehh Armenicum, & ſuccedaneum ejus fœniculum; alii autem aniſum correctivum ejus, ac lupinos & *Berengkabuli* ſuccedaneum ejus prædicant. Ajunt & ſtomachi orificio noxam inferre, ac maſtichem & aniſum correctivum ejus eſſe. Sic Perſa, & ego unà cum eo materiam hanc nunc claudo, ſi in tranſitu notaverim. Bereng Kabuli perperam à Plempio *oryzam* Kabulenſem traductam, cùm toto cœlo ab oryza differat, ut aliàs fortè latiùs differam. Cœterùm & hoc prætere nequeo, quod ex iſta humoris imbibendi facultate, quam huic adſcribunt, jam in conjecturas ducor, quod ſit ipſiſſimus pulvis, quem Golkondæ, ab agyrtâ quodam circumforaneo aquæ injectum, & rurſus, nullâ morâ intercedente, inde extractum, totaliter ſiccum, absque ullo humoris veſtigio, percepi, fundatus in eo, quod color & forma cum hoc Khanbiel peroptimè congruant. Sed cùm de hoc ſatis, pro inſtituti ratione, vertamus nos jam longiùs ad Indos, ut ibi *Khaath*, quod noſtrates Câtsjoe, & Garcias ab Orta *Cáte* appellant, quæramus & exploremus, quo nomine hîc in Indiis intelligunt *omnem ſuccum aſtringentem*, ex fructibus, radicibus vel corticibus, decoctione elicitum & inſpiſſatum, qui, unà cum Betele & Areca maſticatus, ruborem ſalivæ intendit, unde & ſimpliciter à Gymnoſophiſta quodam, in ſimplicium catalogo quo-

[hæc in textu Perſico non extant.]

(e.) Direm eſt drachma Arabica. Arab. درهم Derhem, quod eſt corruptum à Græco δραχμή.

quodam Arabico-Perſico-Indico, hic ſuccus Perſicè *reng*, رنگ id eſt color *κατ' ἐξοχὴν*, redditur, hoc vocabulo Khaath tale quid ſignificante, ita ut ſuccum hunc in Lycii Indici claſſem aſſumere non verear. Eſtque *Lycium* hoc non unius arboris proprium, ſed ferè omnium Acaciæ ſpecierum, quæ cortice adſtringente & rubeſcente præditæ ſunt, multarumque aliarum plantarum, ex quo ſimilis ſuccus excoqui poteſt, qui omnes eodem nomine Khaath hîc ſignantur, quanquam bonitate & virtute diſpares; adeò ut Lycium hoc Indicum non unicæ arbori, ut Theophraſtus, Plinius & alii veteres putant, ſit adſcribendum, quibus in plantarum deſcriptione, quæ in Indiis ſolùm indigenæ ſunt, fides valdè ſæpè dubia, utpote fabuloſis longinquè peregrinantium narrationibus ſuffulta & innixa, aliquando quidem etiam veris admixta, ut jam ab aliis luculenter animadverſum eſt, & ego quoque aliàs forſan latiùs de materia hac evagabor. Et quamvis lycium hoc adeo multiplex, eſt tamen arbor, quæ præſtantiſſimum & optimum reddit. Planta hæc Hindoſtanicè & Decanicè كهير *Kheir* vocatur, ut Catalogographus prædictus hiſce verbis Perſicè indicat, كهير درخت رنگرا گويند چون در آب بجوشانند تا آن زمان كه شيع بقوام آيد وبسته گردد اورا رنگ گويند hoc eſt, *Kheir*. Ita arborem *Reng* vel coloris vocant, quando illam excoquunt, eousque donec ſuccus ejus, ad conſiſtentiam redactus, & totus inſpiſſatus ſit, hoc *Reng* vocant. Gymnoſophiſta quidam alius, qui ſimilem catalogum confecit, ferè iisdem verbis innuit Perſicè, hunc in modum; ut كهير درخت رنگ را گويند چون بجوشانند تا زمان كه غليظ گردد وخوشك شود رنگ گويند يعني كتهه i. e. *Kheir*, ita arborem *Reng* nominant, quando illam excoquunt, eousque donec ſpiſſum evadat, exſiccatumque ſit. Reng i. e. colorem vocant, h. e. *Khath*. Ex his jam itaque Lycii Indici optimi planta jam certa & fixa, quæ linguâ Brachmanum eruditâ, quam *Sanſcriet*, i. e. benè

com-

compoſitam indigitant, *Khadira*, mediâ correptâ, ſermone Telinganico, qui maximam Regni Golkondenſis partem, eamque borealem occupat, *Tſaanra*, ac Malebaribus, qui auſtrales oræ chormandelicæ tractus inhabitant, *Karanggáli Patti* ſonat, ut ex harum peritis linguarum mihi liquidò obvium fuit; eſtq; illa ipſa, quam ad vivum delineatam, hîc exhibeo, ex ramulo, mihi longè exſylvis Paliacatham, dum ibi degerem, allato, qui floribus ac fructibus deſtitutus erat. Fig. I. Hujus deſcriptionem non molior, cùm figura formam ejus ſatis benè exprimit, ſed monendum tamen, ramos majores cortice albicante cinereo, ſed ſurculos, qui folia alatim producebant, cute ruffeſcente veſtitos, inter ſpinulas binas ſibi è directo oppoſitas, ac hamatas, externè ex ramo majori erumpere, foliis Acaciæ ſimilibus, ſed minoribus, undè arborem hanc inter Acacias recenſeo, & ex hac, in regno Pegu, ut mihi relatum, vel ſolâ vel aliis admixtis, hujus tamen Lycii principaliter ingreſſu Suum Kaath, quod adeò celebre, ac per totam Indiam diſtrahitur, conficiunt. Eſt & alia ſpinoſa arbor, Acaciæ quoque ſimilis, ſed foliis valdè minutis, quæ Telinganicè *Dziemmi*, & Sanskriticè Siami vocatur, ex qua etiam Lycium igne elici audivi, iconem hujus accuratè naturali correſpondentem habui, neſcius quo fato illud cum aliis pluribus amiſerim, non ſine cruciatu maximo, præſertim cum reſtituendi copia mihi negata ſit, aliàs absque hoc caſu, ſchema ejus hic etiam adjuncturus. Sed ne formæ ejus ideâ planè deſtituaris, illam ex annotatis meis ruditer tibi ob oculos exhibeo: eſt ergò hæc arbor in ramis ſuis densè horrens ſpinis, iisque curtis & in Baſi admodum latis, cortice majorum ramorum ſcabro, ac colore obſcuro-melleo flavo rubeſcente. Rami ſunt ſatis inordinatè diſpoſiti, & confuſim inter ſe mixti, prodeuntibus ex unâ ſobole, tanquam ex uno petiolo, 2. aut 3. ſurculis, qui utrinque parvis foliolis, oblongo-rotundis, cinereo virideſcentibus ſtipati ſunt, erumpentibus hinc illic inter foliola, ſupra, infra & in ſurculorum extremitatibus, ſeminibus aut

fruticulis quibusdam rotundiuſculis, quales in ſubſeminariâ conſpiciuntur. Reliqua, quæ ad cognitionem pleniorem deſiderantur, ex figura haurienda, & ſupplenda erant, cui plura etiam de forma adſcripſeram, quæ jam, ut dixi, perierunt. Utra harum à Garcia indicata fuerit, vix definire auſim, cum circa Goam & in Caukáni partibus, arbor hæc in conſpectum non ſe dederit meum; ita hoc judicio ac examini veſtro & Europæ Curioſorum relinquo. Circa Gatem, montem ſatis celebrem, qui à Comorîni capite exorſus, totam Malebâram, Ikêri, quam Europæi vulgo Canaram vocant, Caucanum, & hiſce adhuc borealiores terras cingit, etiam Lycii quam plurimùm excoquitur, idque ferè hunc in modum, prout Gymnoſophiſta quidam, qui Idoleorum viſendorum gratiâ, non ſolùm eas, ſed & totam Hindoeſtanam peragraverat, & quem per aliquot annos ſtipendio alui, & ſatis fidelem ac familiarem mihi habui, mihi declaravit. *Areccam* igitur vel nucem *Faufel*, quando adhuc viridis, & non plenè matura eſt, in 2. aut 3. fruſta ſecant, & ita in aqua, addito parum calcis per 4. circiter horarum ſpatium, excoquunt, donec ſegmenta colorem obſcuro-rubrum contraxerint, quò calx hæc multum juvat, ex colore hoc etiam debitum excoctionis gradum dijudicantes, relictâ in fundo materiâ ſpiſſâ & fœculenta, pultis inſtar, quæ ex nucum fruſtis in aquam ignis vi tranſit, & ſola pro Khaath inſervire poſſit; ſed ut Lycium hoc ſpecie melius reddant, addunt & corticum Tsjaanræ vel Acaciæ prædictæ & ſpinæ Ægyptiæ nigræ recentium & viridium tuſorum & per tres dies maceratorum aquam, quâ fæci prædictæ ſuperfuſâ, & per horam circiter ebullitâ, materiam hanc inſpiſſatam ſtoreæ ſuperjiciunt ſoli expoſitam, donec duriuſcula evadat, quando illam in maſſulas vel paſtillos, vel pilulas redigunt, quorum formâ, nomine Khaath, ubique diſtrahitur, ſed non ſemper purum, at plerumque admixtâ argillâ & arenâ, quo maſſam & pondus augeant, ut nationes illæ valdè fraudulentæ ſunt, adeò ut rarò merx proba & ſincera ex manibus illarum

rum

Fig. 1. f. 11.



Telinganicè Thiandra et Thaawe. Malabaricè Karanguli-patti. Sanſcriticè Khadiram.

Acaciæ ſpecies, ex quâ Kaath vel Lycium Indicum conficiunt.

Fig. 2. f. 11.



Acacia Indica ex horto Farneſii Tobiæ Aldini.

rum haberi poſſit, niſi antè ſollicitè præcautum ſit. *Habes* jam Lycii extrahendi modum, qui etiam ex fructibus Palmeſcentium vel Phænicoidum quarundam educi poteſt; ut intellexi etiam fieri apud illos, qui ex pauperie, melioris illius *Khaathi*, potis non ſunt; ſed ditiores non contenti ſolùm hoc præſtantioris notæ Lycio, illi & moſchum, ambram, & alia admiſcent, quo gratior & luxurioſior evadat. Sed hæc etiam de khaatho ſint ſatis, pro modo epiſtolæ, non neceſſe ducens, hic indicare, quòd Uzeg & Agiahalid P. Alpini, ab optima Lycii plantâ ſatis diſcrepant, ſicuti & Bontii arbor ſpinoſa ſua, quanquam non dubitem, quin Lycium quoddam, ſive ex radice, ſive ex cortice illarum haberi poſſit; cæterùm de hac ultimâ, quoniam & aliam quandam conſiderationem meretur, plura hic commentaturus, niſi jam negotiis inexcuſabilibus diſtraherer; itaque hæc ad opportunam magis occaſionem differo. Interim fruere hiſce, ſi tanti valeant, ſatis & abundè mihi gratulaturus, ſi lucem aliquam, & manum ad ulteriora ſuppeditant. Sin minus, in meum transferam commodum, quod in magnis aliquid voluiſſe ſat eſt, & ſolamini ducam, quod deſiderio & obſequio Dominationi Veſtræ non defuerim. Vale. Dabam Bataviæ Indicæ 29 Januarii 1681.

Lycii Figuram I. ex Indiis, II. ex horto Farneſiano Tobiæ Aldini f. 4. ſub nomine Acaciæ Indicæ dare hîc voluimus.

SCHOLIUM.

QUid Ampliſſ. noſter Dn. Præſes, cum quo, indagatore rerum naturalium ſolertiſſimo, aliquot olim literas, de Seminis hujus natalibus ac genuitate &c. commutaveram, nuperrimè demum, ex occaſione, quam præſens erudita obſervatio ſuppeditaverat, à me rogatus reſponderit, Lectori curioſo non ingratum fore, arbitror, ſi huc, cum Ejusdem veniâ, adpoſuero: Statim atque mihi Anno 1651. ſub aurora Pacificationis Monaſterienſis ac felici exortu Academiæ Nat. Cur. ab incluto Collegio provincia Abſinthii excolendi tradere-

 tur,

„ tur, non deſtiti datâ quacunque occaſione anxiè inquirere
„ in genuinam faciem Abſ. Santonici; ſed quod maximè mi-
„ ror, oleum & operam hactenus perdidi omnem; Curioſam
„ meam ſolicitudinem ex parte in Hiera mea picra pag. 14. &
„ ſeqq. luculenter videbis, cum conjectura mea, quam non-
„ dum deponere poſſum, cùm tot variantes ſententias de hoc
„ ſimplici indies comperior: Dari illud, omnium eſt in con-
„ feſſo, omnium proſtat in officinis Aromatariorum, idque
„ copiosè; De natali autem loco & genuina facie altum apud
„ omnes eſt ſilentium: Sunt qui Ægyptum & Terram ſan-
„ ctam, (unde & ſemini nomen natum,) ſunt qui Indiam oc-
„ cidentalem, non deſunt qui Orientalem cum Perſia & ex-
„ trema Tartaria ejusdem patriam agnoſcunt; ſed ut de ortu,
„ ita etiam de forma plantæ in tam diverſis abeunt ſententias,
„ ut quæ tandem animum planè ἀμετάπλωτον reddere poſſet,
„ viderim nullam; Rauvvolffii utpote αὐτόπτου figuram vene-
„ rantur omnes, & inter illos quoque ſolertiſſimus Breynius
„ ad Apollinem noſtrum; ac judicioſiſſimus noſter Neſtor l.
„ ὁ μακαρήτις, licet huic multa alia ſemina commiſceri à merca-
„ toribus & agyrtis fateatur; ſed qui ſimilem in Palæſtina aut
„ Ægypto plantam invenerit, nemo, quod ſciam, inventus eſt:
„ & quàm frigidè hîc reſponderint Veneti, noſti ipſe. Matthioli
„ effigiem fictam & in ipſius cerebro, veluti ſuam Jovi Palla-
„ dem prognatam eſſe, ingenuè fatentur Domini Baſileenſes
„ in hiſt. plant. univerſ. Semen cynæ nobis naſci recens ſa-
„ tum, præter Lobelium & Tabernæmontanum, negant o-
„ mnes, adduntque, ſemen cynæ nihil eſſe aliud, quàm pri-
„ ma ſeminis ſtamina immatura, ſed ex Indorum invidia ca-
„ lidâ priùs perfuſa, ne in Europa progerminent. Oleum ex
„ eo deſtillari aſſerunt, & oſtentant id in tabernis ſuis plerique
„ Trochiſtæ, eò quòd ſemen illud tritum inſtar reliquorum
„ ſeminum oleoſorum in tritura conglobari, nec per cribrum
„ facilè transmitti videatur; ſed iis maſculè contradicitur ab
„ experientiſſimo Hercule ad me: Semen ſ. (inquit) à me ſa-

tum

tum non vidit auras: hujus verò curioſitatis gratiâ oleum “
ut pararem, ℔j. ſem. more aliorum commiſi digeſtioni & “
deſtillationi, aſt pauciſſimas guttulas vel veſtigia ſaltem olei “
indeptus ſum. Nobis etiam in officina noſtra Senatoria ta- “
le venit oleum, quod in nupera noſtra viſitatione ordinaria “
cum oleo tanaceti collatum, ferè idem fuit viſum. Curio- “
ſiſſimus noſter Dioſcorides ex quodam Batavo, Domino “
Herberto de Jæger, ex Perſia nobis certiora de ſemine cynæ “
promiſit, ſed quia is Chamæcypariſſum pro Sementina no- “
bis offerre ſatagit, in eandem charybdim appellere videtur. “
Notiſſima ſunt in vulgus, & ſeverâ lege coërcenda quorun- “
dam Aromatariorum mangonia & oſcitantia Medicorum “
(Medicaſtrorum potiùs) temeraria credulitas, qui experi- “
menta per mortes faciunt. Verbo dicam, ſed præfiſcinè: “
Aut nullum nobis eſt Abſinthium Santonicum vel Semen- “
tina; aut Tanacetum noſtrum odoratum luteum flore mil- “
lefolii, ſemine vel nondum maturo, vel calidâ ad prohiben- “
dam propagationem perfuſo, pro genuino nobis propina- “
tur, cùm forma utriusque ferè conveniat, & effectus ambo- “
rum ſit idem. Hucusque venerandus noſter Argonauta. “

Liceat & mihi paucis conjecturas meas, inprimis ex ſupra memoratis literis ad prælaudatum Dominum Præſidem ſcriptis, depromere ac publicè proferre; qua nempe conjecturarum incertitudine lactare nos cogimur, usque dum aliquis certiora aliquando edoctus ſcrupulum hunc curioſis Naturæ ſcrutatoribus omnino eximat. De loco quidem natali primò videndum; quamvis enim hunc habere cognitum, parum Medicis prodeſſe, videri alicui poſſet, cùm tamen ad genuini electionem, juxta cum aliis κριτηρίοις aliquid conferre, imò reſciviſſe eundem, ad ipſius plantæ cognitionem tandem eò faciliùs impetrandam facere poſſit, labor hic non prorſus fruſtraneus erit cenſendus. Palæſtinam, præter Petr. Bellonium lib. 2. obſ. cap. 64. noſtrum Leon. Rauvvolffium hîc denominare, notum eſt; ſed cùm ejusdem deſcriptio cum ſe-

mine ipſo, quale ad nos adportatur, & hucusque ab omnibus pro genuino habetur, non coincidat, eo ipſo locus iſte ſuſpectus redditur. Ex Ægypto adhuc hodienum adferri, fuêre qui nobis perſuadere voluerunt, ſed labili fundamento innixi, eò quòd Alexandrini cognomen ipſi vulgò tribui ſoleat, imò ex Alexandria, Ægypti Urbe, ſæpè ad nos deferri, certum ſit; neſcii utpote, quòd ſimplicibus variis emporium quandoque, non patria, largiatur cognomina; ceu id de Moſcho quoque nuper in ejus Hiſtoria Cap. 11. pag. 56. monui, qui itidem Alexandrinus communiſſimè dictus, illîc tamen locorum neutiquam provenit; imò diligentiſſimus plantarum Ægyptiacarum indagator, Proſper Alpinus, & qui in eum commentatus fuit, Clar. Joh. Veſſingius, uterque in Ægypto aliquot per annos commoratus, nullam ejus mentionem fecerunt; quod ſanè ob ſeminis hujus obſcuritatem, quæ latere illos minimè potuit, vix aliàs prætermiſiſſent. Mihi Nobil. Joh. Bapt. Tavernierii, Galli, relatio, videlicet in Regionibus Orientalibus verſatiſſimi, cujus Itinerarium in Gallica lingua editum, non ita dudum in Germanicam quoque traductum Noriberga & Geneva nobis dederunt, præ cæteris magis arridet; qui uti ab eruditis & æquis Scriptorum æſtimatoribus non exiguam ſinceritatis laudem promeruit, ita in hoc quoque certiora nobis eum tradidiſſe, veroſimile videtur. Is itaque in Indiæ Orientalis regno Boutan illud provenire, parte 2. Itiner. lib. 3. cap. 15. ex diverſorum relatione, enarrat, modum etiam collectionis in regno iſto uſitatum ſubjungens. Quia verò hactenus pauci aut nulli planè Europæorum, ne dicam, Medicorum, ad loca illa remotiſſima penetrâſſe, certum eſt, & Mercatores de lucro potiùs, quàm adcuratiori mercium ſuarum cognitione utplurimùm ſunt ſoliciti, quid mirum, ſi hac quoque in parte certa relatio nos deſtituat? Unde dum patriam cum Moſcho ſemen hoc communem & Veteribus planè incognitam obtinet, antiquiſſimis Medicis eò minùs innoteſcere potuit, in quorum nempe ſcriptis neutrum horum recenſitum

cenſitum novimus. Ex Tartaria ad nos deportari, quod aliqui putant, laudatus Tavernierius ibidem negat, erroriſque cauſam detegit. In Carmania autem, Perſarum regno ſubjecta, idem quoque, paucum tamen & incolarum tantùm uſui ſufficiens, creſcere concedit. In Turcarum etiam regionibus progigni, ex nupera Pharmacopœia Perſica, Lugduni Pariſ. Anno 1681. in lucem emiſſa, colligere quis poſſet, dum *Abſinthium Turcicum ſeu Sementina* in Medicamento quarto præſcribitur. Ut alia loca taceam. Suſpicor tamen, alias hîc plantas, & fortè etiam vel ipſas à Cl. noſtro Autore deſcriptas, ab iis innui, quæ videlicet ſemen aliquod anthelminthicum pro uſu Populis iſtis ſuppeditare queant; qua ratione & nobis vulgatiora Abſinthiorum & Abrotonorum ſemina aut ſummitates contra vermes inſerviunt. Superiùs, Rauvvolffianum Abſinthium, quod Santonicum vocat, & lib. 3. Itiner. ſui cap. 22. pag 456. recenſet, plantam eſſe à ſeminis noſtratis officinalis planta diverſam, edixi; quanquam enim cauliculos ipſi tenues & ſeminulis plenos, ſaporem etiam acutâ amaritie imbutum adſcribat, idque de Santonico offic. itidem ſit dicendum, dum tamen foliola ipſi cinerea, Abſinthio noſtrati ſic ſatis ſimilia tribuit, foliola autem ſeminis Santonici officinalis, quæ non parcè ipſi permiſta eſſe ſolent, cinereo illo colore omnino deſtituuntur, coloreque ſaturatè viridi, ſi recentia inprimis fuerint, tinguntur, figurâ inſuper, in fine libri 4. expreſsâ, toto, quod dicitur, cœlo ab altero illo differunt, eo ipſo, quanta inter utrumque Vegetabile ſit diverſitas, ſatis eluceſcit. Quod Petr. Andr. Matthiolum concernit, illa plantæ, cujus à Cortuſo ſibi miſſæ in notis ad Dioſcor. lib. 3. cap. 24. meminit, figura, à Tabernæmontano & Lugdunenſibus in ſuas plantar. hiſtorias dein pariter inſerta, vel eſt planè conficta, quod Vener. Dn. Præſes in elegantiſſima ſua Hiera picra pag. 15. veriſimiliter negat, vel alterius alicujus plantæ iconem refert, vel, quod credere malo, vitioſè delineata eſt, non tantùm quòd ſeminulorum figura potiùs foliola quædam repræſentet,

ſentet, ſed & ſeminula ipſa, bina ferè ſemper è diametro ſibi oppoſita, cauliculis adhæreant, cùm tamen alternatim ubique è lateribus prodire, cauliculi ſeminulis, prout ad nos deferuntur, permiſti edoceant. Cæterùm hanc à Cortuſo transmiſſam plantam fuiſſe genuinam ſeminis noſtri helminthici matrem, arbitror, cùm illius à Matthiolo datam deſcriptionem ſatis huic quadrare, αὐτοψία commonſtret; fruticoſam enim admodum, caulibus & ramis numeroſis refertam, ſemine præterea minuto oblongoque racematim prodeunte, amariuſculo guſtu, odoreque non inſuavi præditam fuiſſe, ſcribit: quæ omnia officinali noſtro exactè conveniunt; Lobelius etiam in Hiſt. plant. fruticulum ſurculoſum eſſe, undique ſeminibus gliſcentem, pluribus fermè quàm foliis, teſtatur. Unde ſi non planta ſui generis fuerit, ad Abrotana referre mallem; præſertim cùm & hoc vegetabile vim anthelminthicam poſſideat, & aliquæ ejus Species etiam apud nos non planè ab illo peregrino diverſæ, quoad foliola, ſeminum copiam, colorem, odorem &c. compareant. Aliàs rectè Exc. D. Elsholzius dicta ſemina noſtra officinalia non ipſum eſſe ſemen, Dec. I. Ephem. Curioſ. Ann. VI. Obſerv. 127. tradit, quia potiùs capſulæ ſunt virideſcentes floriferæ, vel receptacula ſeminis flaveſcentis, quod Microſcopio ſubjectum teres flavumque eſt, candelas cereas conjunctas elegantiſſimè repræſentans. Id quod in Tanaceti ſemine non comparet, quod itaque pro Sementina vix habendum erit; quamvis cum illo adulterari quandoque ſolere, aut fortuitò etiam commiſceri, nolim ire inficias; quo de prælaudatus Elsholzius l. c. uberiùs egit. De olei è Sementina poſſibili deſtillatione, ut & hoc pauciſſimis addam, non dubito, modo ſemen vegetum & benè maturum huic operi adhibeatur; cùm vel in aliis noſtro ſub cœlo enatis vegetabilibus, ſi in vigore non fuerint collecta, vel à tempore, aliamvè ob cauſam effœta reddita, idem contingat, & vel nullius, vel parcioris olei proventum experiamur. Mihi ſanè, dum hæc ſcribo, ſemen iſtud licet non

admo-

admodum recens aut vegetum, aliquot guttulas olei odorati & amariuſculi ex retorta cum aqua ſtillavit, licet duas tantùm uncias operi deſtinaverim, unde ſi in copia majori præſtantius tale ſemen huic ignis torturæ ſubjiciatur, oleum in aliqua copia impetrari poſſe, mihi perſuadeo; ſicut viciſſim ab evanido ſemine, quale apud multos proſtat, olei nihil vel pauxillum ſperare licet. Quin & odor ſatis fortis & conſtans de olei præſentia teſtari videtur; idque etiam fortaſſe ejus cum Abſinthio vel Abrotano, utroque oleum ſtillante, magna convenientia poſſet confirmare. Quod verò in Officinis nonnullis pro Sementinæ oleo oſtenditur, utplurimum, ſi non ſemper, adulterinum eſſe, vel alterius vegetabilis fœtum, & vel ipſum fortè ex Zedoariæ radice prolectum oleum, cùm quibusdam ſemen hoc noſtrum lumbricarium ſatis inconvenienter dicatur, exiſtimo.

OBSERVATIO II.
D. JOH. MICHAEL FEHR,
ACADEM. NAT. CUR. PRÆSIDIS.
De
Fluxu Hepatico.

FLuxus Hepaticus ob hepatis in putatitiâ ſanguificatione ἀτονίαν olim ita dictus, rariſſimus affectus & à paucis viſus, plurimis quoque præclarorum Virorum ſententiis diſſidentibus obnoxius factus eſt, nimirum de ejusdem ſcaturigine, motu, viarum numero (non unam enim ſemper viam, cholidochum puta aut pancreaticum ductum, ſed ſæpè plures easque ignotas Naturam ſibi eligere quotidiana teſtatur experientia) curandique diverſitate, de quibus acerrimè inter ſe conflictantur potiſſimùm Neoterici, ſanguificandi munus non ampliùs hepati, ſed cordi primariò deferentes, quorum graviſſimis rationibus & nos jure meritoque aſſurgimus.

Vir quidam conſiſtentis ætatis, temperamenti ſanguineo-cholerici, capillis ruffis criſpisque præditus, gracilis, ſiticuloſus & negotioſus; ad iram promptus, nuptiarum & conviviorum creber aſſecla, bilioſis dejectionibus & ventris roſionibus plurimùm afflictus, ante hos decem annos inflammatione hepatis correptus eſt cum febrili horrore & calore circa veſperam indies invaleſcente, cum tuſſicula ſicca, colore lurido vel citrino, reſpiratione difficili & quaſi intercepta vel ſingultuoſa, cum dolore & nonnulla intumeſcentia lateris dextri, nauſeâ viriumque ſummâ debilitate, ſed tùm ab hoc periculoſo morbi genere convenientibus medicamentis menſtruo & quod excurrit ſpatio, per DEI gratiam fuit liberatus: paulò verò poſt in eosdem diætæ errores delapſus, ſæpiùs iterum ejusmodi roſiones ventris & dejectiones bilioſas experitur, præſertim à ſomno & prandio cum nonnulla cardialgia, urinæ acrimoniâ, ſiti appetituque ferè nullo, quin & fluxus hic quandoque triduum ipſum interquieſcit, ſed poſtea largiùs fertur cum flatibus, rugitibus & teneſmo. Excrementa modò craſſiora ſunt & grumoſa, ſæpiùs autem liquida dilutè rubea inſtar loturæ carnis, modò cinerea ſine febri, ſine dolore, cum laſſitudine ſpontanea; omnium rerum adeſt tædium & ſomnolentia plurima. Er iſt zu allen Sachen verdroſſen / iſt kein Luſt noch Freud mehr bey ihm. Cùm autem malum hoc ſæpiùs inducias daret, à variis quoque Medicis variisque medicamentis adſtringentibus pariter, & corroborantibus & tonicis, e. g. hepate lupi, maſtiche, theriaca, tinctura corall. rhabarb. diu multumque per aliquot annos fatigatus parum levaminis inde ſentiret, tandem tamen præter omnium ſpem crebro agrimoniæ vulgaris Dioſcoridis uſu cum prædictis aliisque exhibitis plenariè reſtitutus eſt, ſumpto in pulv. conſerv. mixtura, decoct. infuſis & hiſce rotulis. ℞ pulv. agrim. per ſetac. transmiſſi ℥iij. rhab. opt. hepat. lup. præparat. ℥j. caſſiæ lig. veræ ℈ij. conf. alkermes completæ ℈j. cum ſach. in aqua agrimon. ſolut. q. ſ. F. rotulæ inſperg. ol. cinam. Cujus ſimplicis

plicis virtutes in ulceribus veſicæ conſolidandis Foreſt. l. 7. obſervat. chir. 3. ac in involuntaria urinæ emiſſione Horſt. l. 1, p. 2. de morb. mulier. obſervat. 1. præ cæteris felici cum effectu comprobarunt.

Quemadmodum autem hic affectus plerumque cachexiam, hydropem, atrophiam atque ipſam denique ex colliquatione mortem minantur, ita etiam hepatis inflammatio ut plurimum in abſceſſum degenerat, quem vidi in juvene 21. annorum, qui ex remedio purgante ab empirico ſumto in hypercatharſin primò, poſtea in graviſſimos dolores colicos incidit, quibus nonnihil remittentibus, ſuccedit febris erratica, bis terque uno die repetens, ſed calore ſudoreque horrorem ſemper præcedente (inverſam febrim diceres) cum poſt æſtum ac ſudorem tantus quandoque ſubſequeretur rigor, ut lectus tremeret, & lintea, quibus coopertus erat æger, ſubſultarent: Paroxyſmus hic non ultra bihorium extendebatur & in largam urinæ profuſionem deſinebat, ſed mali contumacia ac diuturnitate victus, tandem pro diſcutiendo rigore ex vetulæ conſilio temerè aſſumit largum ſpiritûs vini hauſtum, unde ſtatim utriusque lateris tenſio dolorifica primùm, pòſt autem & conſtanter ſolius dextri cum voce & reſpiratione quaſi intercepta, nec alterutri lateri ampliùs incumbere poteſt, Secta Medianâ ſanguis extractus craſſus cum circulo in ſuperficie flavo, ſitis urget, & nauſea perpetua cum vigiliis, ac renitenti in dextro latere tumore, reſpiratio ſenſim difficilior, pulſus languidior, Urina rubea cum plurimo ſedimento inſtar minii vel ſandarachu Græcorum, color faciei & totius corporis luridus, vomitus ſedesque primò nigricantes, deinde puri & floridi ſanguinis ſed fœtidi plurimùm, ſuccedente ſomnolentia, ἀναισθησίᾳ, morte.

Poſtſcriptum.

In recenſione obſervationum Nat. Curioſ. Decad. 2. Anno 2. p. 390. ab Excell. Archiatro Sommero inter cauſas mor-

borum & monſtroſas quandoque occurrere aſſeritur, tales ſcilicet, quæ nullo artificio inveſtigari poſſunt, adducto in exemplum puero, qui non niſi curſu priùs aliquoties in circulum facto Urinam reddere poterat, cujus effluxus crebro circulationis motui tum temporis aſſignatus, ſed poſt fata vitium Conformationis deprehenſum: Sic graviores animi affectus à ſpiritibus animalibus irritati ordinarias Naturæ functiones in humoribus ſæpiùs ita turbant & quaſi fermentant, ut præter ſpem & expectationem admirandus exinde & periculoſus quandoque ſequatur effectus, quod in peſte ex conſternatione crebrò accidit. Novi fæminam ſiniſtri lateris paralyticam, quæ Urinam ſæpiùs & plerumque præter voluntatem emittit, ſed alvum nequaquam exonerare poteſt, niſi ægra priùs ad riſum excitetur, levi namque joco aut re delectabili excitata profuſè in cachinnum & alvum ſolutam proruit, ſuave delirium diceres, niſi mente ea adhuc integra conſtaret: Sic puerum vidi 17. annorum qui ſub axillis leviter titillatus enormiter vomit & omnia viſcera excuſſurus eſſe videtur, ſi diutiùs eo modo vexaretur, quod non tam inpreſſioni fortiori quàm exultationi ſpirituum animalium attribuendum eſſe cenſeo, adeò ut riſus potiùs ſextus ſenſus eſſe videatur, quàm Scaligeri ſextus ſenſus; quod nervosè in ſua phyſiologia præ cæteris exponit Nobiliſſimus Noſter Hercules ſingulari capite de riſu.

OBSERVATIO III.
D. CHRISTIANI MENZTELII.
De
Iride Solari albâ.

MUlta accidunt Meteora in aëre ex nubium pluvialium, vaporum roſcidorum, nebularum, & Solis, Lunæ, majorumque ſtellarum luminum mixtura, quæ vulgo ea intuenti pro miraculis habentur, ſapientioribus verò inter conſueta naturalia reponuntur. Ut de

cæteris

cæteris taceam & de Iride Solari pauca proferam, cujus ſpecies ſuprà enarratas vix ab eruditis conſignatas eſſe puto, cùm eas nullibi inveniam, præter vulgarem illam verſicolorem à plurimis eleganter ſuis mathematicis demonſtrationibus deſcriptam. Unde miſsâ, hac vulgari Iride, ad ſpecies ejus me conſero, ubi primò Alba Solaris ſeſe offert. Hæc ubi primùm mihi viſa eſt, pro inſolito & ominoſo phænomeno habebatur; at cùm per aliquot annos viſui meo pluries mihi ea obvenerit, inter conſuetas naturales res, quæ certô anni tempore ubivis accedere poſſunt, eam colloco. Ariſtoteles l. 3. meteor. c. 2. miratur, ſe ultra 50. annos Iridem albam Lunarem, (nam de Solari alba planè ſilet) bis ſaltem vidiſſe. Verùm hocce phænomenon, Iris nempe Lunaris, hodiè non rarum eſt, & diligenter obſervanti quôlibet pleniluniô, cùm raræ nubes nebulæque noctu exiſtunt, occurrit. Solaris autem alba ter mihi jam viſa eſt. Prima concomitabatur mihi à dextro latere per integram horam Anno 1676. die 12. Septempris horâ ſextâ manè circa Æquinoctium hiemale prope Berolinum, cùm ex Pomerania eſſem eò redux Anclamô cum Sereniſſimo Principe Electorali FRIDERICO. Altera Iris Alba aſſiſtebat mihi per bihorium eodem modo à dextris poſt quadriennium Anno 1680. die 22. Septembris Juliani horâ ſeptimâ cum dimidia Matutinâ, cùm ex venatione cervorum Cuſtrinô Berolinum ſequerer Sereniſſ. meum Electorem Brandenb. cui etiam illa cum aliis apparuit. Tertio mihi ſeſe hôc Annô 1684. manè horâ ſeptimâ die 27. Septembris obtulit per integram horam ex adverſo, cùm Sol retro me oriretur, atque à fonte ſalutifero Freienvvaldiæ exorto reverterer cum Sereniſſimo Principe Brandenburgico PHILIPPO WILHELMO. Hæ Irides Solares totæ albæ, quin ſuboriantur quotannis, nullum mihi eſt dubium, etſi raro obſerventur aut curioſis non ſemper occurrant, quòd tunc temporis, manè craſſiſſimis & aliquando fœtentibus nebulis neceſſariò tunc exiſtentibus, nemo facilè iter ſuſcipiat. Atque ut breviter Iridem noſtram Solarem albam

deſcribam, eſt illa arcus cœleſtis unicolor albus tempore Æquinoctiorum, præſertim Autumnalium accidens, à Sole exoriente in oppoſitos ſibi vapores roſcidos nebulasque denſas & craſſas medii aêris, in nubes pluviales nondum concretas, ſed à Phœbi radiis, non autem à ventis, deſuper in terram detruſas, quò poſt meridianum tempus ſerenitas aëris indè reluceſcat, efformatus, & in ipſis nebulis viſui patens. Cauſa igitur efficiens hujus arcûs eſt Sol aut ejus radii: cauſa verò materialis vel ſubjectum eſt vapor roſcidus, craſſus, ſive nebula denſa, deſuper in terram vi radiorum ſolarium detruſa, & nondum in nubem ſuperiùs denſata, aut in guttulas pluviales coacta & reſoluta. Differt igitur Alba hæc Solaris Iris, à verſicolore, quòd hæc gignatur. ὅταν ἄρχηται ὕειν, καὶ ἤδη μὲν συνιϛῆται εἰς ψεκάδας, juxta Ariſtotelem, & cùm guttulæ pluviarum perfectæ conglobatæ ad ἔνοπτρα aptæ, ex nube denſa decidunt: illa verò Iris alba exiſtat non in guttulis pluviarum, ſed materia ſaltem earum, nempe vapore roſcido. Hic enim vapor ob minutiſſima atomorum inſtar corpuſcula, humida, & vaporoſa, humanis oculis ſpecula colorata à radiis ſolaribus, & refracta, exhibere nequit, unde color albus neceſſariò emergit. Sicuti enim guttulæ integræ, inſtar glaciei puræ & cryſtalli, ſive vitri pellucidi & clari, juxta angulorum varietatem, à lumine Solis incidente, variis coloribus refranguntur: ita minima vaporum roſcidorum corpuſcula, inſtar glaciei raſæ & in nivem candidam redactæ, vel cryſtalli aut vitri ad inſtar, in pollinem albiſſimum contuſi, à Solaribus radiis in Iridem albam franguntur & efformantur. Crura hujus Iridis ſolent eſſe craſſiora verſus terram, quoniam vapores, nebulæque ad terram craſſiores tunc exiſtere ſolent, quàm ſuprà in ſublimi aêre, ubi ob hanc cauſam arcus perquàm obſcurè cernitur, ſalvis peritiorum Mathematicorum judiciis.

OB-

OBSERVATIO IV.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Iride aureo-lutea Solari, & alba Lunari inſequente.

INter elegantiſſima meteora numerandæ mihi occurrunt tres Irides, ſpaciô duarum horarum ſeſe mutuò inſequentes, quarum ſpectaculum attulit mihi dies 23. Januarii ſt. v. Anni 1681. veſpere horâ quartâ, ſub elevatione poli noſtri Arctici 52. grad. cum dimidio, ſequenti modô: Phœbus jam erat ſine nube occaſurus, Ortumque disruptis nubibus, nebulisque gelu conſtrictis plenum, arcu cœleſti primò albicante adornabat, mox, cùm jam occaſum propiùs accederet, eundem arcum nubesque omnes Occaſum verſus aureô colore tingebat in teſſeram candidi & aurei amoris erga Cynthiam ſuam mox orituram. Quô factô cùm jam Phœbus thalamum ingreſſus viſui ſe noſtro ſubduxiſſet, Diana, plenô & hilari vultu aſſurgens, arcum ſuum cœleſtem in Occidentalem plagam ad Phœbi thalamum reddebat, quem in ſignum mutui amoris & candoris per 4. horas in multam noctem candidiſſimâ veſte jubebat perſiſtere. Cauſæ efficientes horum tam pulchrorum arcuum cœleſtium erant Phœbus & Cynthia, radii nempe Solares & Lunares. Materiales verò cauſæ erant vapores roſcidi ob gelu in ſublimi aëre hærentes cum nubibus disruptis mixti, qui priùs Iridem albam reddebant, quàm Sol regionem vaporibus repletam radiis perluſtraret, ubi objectas nubes qua parte Occaſum ſpectant, arcumque ſibi oppoſitum aureô colore inficiebat. Sol namque duplici videtur veſte amictus cùm oritur & occidit ſerenô Horizonte. Etenim ante diluculum matutinum lux quædam alba præcedit, quàm ſequitur aurora amicta coccô & purpurâ, quibus Sol immediatè

diatè inveſtitur, priusquàm ſurgit aut occidit. Flabat eô veſpere ventus ab Occidente qui plurimas nubes fractas cum vaporibus gelidis adferebat, unde Sol jam occaſurus per vapores radiis ſuis aureis omnes nubes oppoſitas arcumque antea albidum, jam verò luteo-aureô tingebat colore. Sequente hora ſeptima noctis, poſt exortum Lunæ exhibebat ſe Iris alba Lunaris Occaſum verſus, quæ per 4. horas, à 7. usque ad 11. noctis perſiſtebat. Erat igitur aêris regio ſuperior nubibus & vaporibus gelu conſtrictis plena, quæ una eademque cauſa Iridis duplicis Solaris & Lunaris fuit. Eodem tempore circa Venerem Halo erat inſignis. Inſequebantur poſterâ die nebulæ craſſæ per totum diem, indiciô, quòd pridiè ſuperior aêris regio illis nebulis craſſis fuerit obducta, ſalvis eruditiorum judiciis.

OBSERVATIO V.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Iride cœleſti rubra Solari, item de Aurora matutina & veſpertina, Halone, nube reſplendente pauca.

ANno 1677. die 19. Octobris ſt. v. horâ quintâ veſpertinâ, cùm Sol jam occidiſſet, nec ſupra Horizontem exiſteret, cœlô ventis liberô & tranquillô ſerenôque Horizonte occidentali, aliàs verò undiquaque nubibus disruptis, cum vaporibus intermixtis, obductô, viſa mihi eſt, & aliis, circa urbem Stetinum Pomeranorum, in caſtris Brandenburgicis Orientem verſus Iris Solaris tota rubra, ultra dimidium Circuli arcum, eum ferè integrum figurâ ovali exhibens, cum Aurora Phœbum occaſu jam ſepultum multô rubore inſequeretur. Erat hac veſpera gelu intenſum & aër imus à ventis tranquillus: in ſuperiore autem aêris plaga venti boreales nubes omnes gelu denſatas agitatione aëreâ disrumpe-

rumpebant. Hæ nubium partes quaquaverſùm, erant ad Solis occaſum, Auroræ veſpertinæ rubore omnes tinctæ. Cùm autem in ſuperiore aêris regione inter nubium diſtantias vapores nondum in nubes coaliti, ſed adhuc rari & congelati, ventis agitarentur, Iris noſtra rubra Solaris maximâ circuli circumferentiâ verſus Ortum in nubibus & vaporibus ſeſe oſtentabat. Et hæ ſunt Iridis rubræ cauſæ, ut puto, & efficiens, nempè aurora veſpertina; & materialis, ſcilicet vapores craſſiores, frigore conſtricti & nubibus intermixti. Hi ſubjectum poterant eſſe Iridis & albicantis & deinde croceæ ſive fulvo-aureæ Sole adhuc ſupra Horizontem exiſtente: ſed cùm Sol jam ſub Horizonte latet, eundemque ſerenum Aurorâ ſuâ pertingit, radii ejus cum aurora, objecta quævis in aëre rubore ſuo inficiunt. Arcus autem in Iride ſemicirculo major extitit, quoniam Sol ſub Horizonte latitabat, & radios ſuos obliquè ſurſùm ad nubes & vapores gelidos jaculabat. Quemadmodum enim Sol & Luna, ſi ſunt ſupra Horizontem in lineis meridionalibus, cæteris paribus, nempè nebulis craſſis & vaporibus in alto exiſtentibus, circulum integrum, ſive Halonem aut Iridem circulô integram efficiunt, qualem Cl. Dn. Gottofredus Schultzius obſervavit & adnotavit Anno Ephemeridum noſtrarum ſexto & ſeptimo, Obſerv. 290. p. 353. & Venerabilis noſter Senex Argonauta (uti teſtantur literæ Ejus ad me) Anno 1676. die 12. 13. Maij idem phænomenon in cœlo intuitus eſt, egoque hîc Berolini illud ſuſpexi Anno 1677. die 9. Maij ſt. v. cujus color apparebat mihi gilvo-luteus in ſupremo candidus, cùm aêr in ſublimi eſſet undiquaque nebuloſus & obſcurus inferiùs verò ſerenus & placidus. Ad eundem modum Sol ſub Horizonte exiſtens cùm nubes & vapores craſſos ſurſum verſus radiis ſuis attingere poteſt, circulum fermè integrum efficit in nubibus aut vaporibus oppoſitis, qui aliàs dimidius ſaltem appareret, cùm Sol aut Luna plena in Horizontibus vel orientalibus vel occidentalibus tantùm exiſteret. Halo enim ἅλως vel ἡ ἅλως area, corona & ἔμφασις λαμπρότη-

τος ἄστρου περιαυγής; circulus lucidus ſub aſtro, (Sole, Luna, ſtella majore) in nube æqualiter rara, inter oculum noſtrum & Solem vel aliam ſtellam majorem rectà poſitus apparens, ex radiis iisdem in nube reflexis integrum circulum ſtellæ deſuper oculis noſtris exhibens. Eſt autem circulus hic ſive Halo Iridis ſpecies integræ in nube rorida plurimùm tranquilla circulum integrum efficiens. Quod ſi ſub his vaporibus placidis inferiùs aliæ nubes raræ à ventis impetuosè agitentur, ubi ſæpiùs Hyeme præſertim obſervavi, tunc Halo ipſe fallaci ſpecie tanquam currere & agitari videtur. Exiſtunt enim in aëre nubes variè inter ſe diſtantes: quædam in ſuprema aëris regione vel ob ἀντιπερίστασιν, vel ob nimiam diſtantiam quaſi quieſcere: aliæ infra has, per milliare unum aut alterum diſtantes, à ventis moveri: aliæ adhuc inferiores quandoque fulgore & tonitruis miſceri: aliæ imæ in terram depluere videntur, ſicuti hoc in promontoriis excelſis, vel ad illa ex navibus mari præternavigantibus manifeſtò apparet, & ego talia in monte prealtô Granatorum Hiſpaniæ ex freto Gibraltar, itemque in monte Sumano & aliis cum ſtupore intuitus ſum. Sed ut ad Iridem meam rubram revertar, notandum, quòd Iris hæc rubra crura habeat craſſiora quàm arcus ipſe ſuperiùs ſit conſtitutus, ob vapores ad terram majores & denſiores, quàm in ſuperiore parte aëris, vel quia id quod à nobis longinquius & remotius eſt, rarius, quod vel proximum eſt, denſius & craſſius apparet. Deinde obſervavi quoque ad crura hujus Iridis craſſa aliquid obſcurè cærulei, vel ob gelu in vaporibus craſſis, vel ob umbras occaſum Solis inſequentes; ſicuti tunc temporis omnes nubes terram proximiores nigræ conſpiciuntur ob umbram, quæ à Solarium radiorum abſentia in terris & nubibus terram proximis inducitur; contrà verò ſuperiores nubes, quæ radios Solis ſub Horizonte latitantis adhuc recipere & ex auroræ colore tingi poſſunt, rubræ videntur. Aurora igitur etſi frequentiùs ſumatur ab Autoribus pro matutino crepuſculo immediatè Solem præcedente; tamen una eademque

que illa eſt, quæ Solem ſequitur veſpere immediatè poſt ejus occaſum, & ultra dimidiam horam non durat. Unde Aurora veſpertina æquè ac matutina exiſtit. Hîc non reticendum videtur phænomenon perrarum, quod aſpectui meo contigit eôdem menſe & anno, inque eôdem ſupramemorato loco veſperi horâ ſeptimâ, poſtquam Sol tribus horis præterlapſis occidiſſet. Erat in occidentis Horizontali plaga nubes unica, denſa, atra, cæterùm cœlô undiquaque ſerenô. Hæc retrò, versùs occidentem lumine inſigni erat prædita, adeò ut ex ſeſe radios circumcirca igneos, ſplendentes longè lateque ejacularet, tanquam ineſſet huic nubi Luna plena vel aliud igneum & luminoſum corpus, cùm tamen & Phœbus & Diana tunc ſilerent. Nubes hæc atra per dimidiam horam cum radiis ſuis ita perdurabat, tandem lumen omne ſenſim evaneſcebat & nubes atra perſiſtebat. Cauſam luminis in nube hac conjeci in radios Solis ſub Horizonte latitantis, qui ad nubem hanc potuerunt pertingere, in qua ob craſſitiem & denſitatem tanquam in ſpeculo radii Solares refracti igneum ſplendorem genuêre, ſalvis aliorum judiciis. Tantum de tribus Iridis ſpeciebus.

OBSERVATIO VI.
D. CHRITIANI MENTZELII.
De
Colorum Iridis cœleſtis comparatione cum Coloribus hypoſtaticis ſive Pigmentis, horum ordine, & natura.

POſt Obſervationes de Iridis cœleſtis quibusdam ſpeciebus raris, non tam celeriter ab Iride cœleſti diſcedendum arbitratus ſum, priùs quàm Taumantiæ verè admirandæ colores paulisper perluſtrarem, & de iis obſervata quædam in medium producerem. Hi etſi integros volumi-

num tractatus mereantur, quò exactiùs quid de iis diſſeri poſſit, præſertim cùm de coloribus apparentibus in Iride comparatio quædam cum hypoſtaticis, terreniſque coloribus, vulgò Pigmentis inſtitui debeat; tamen, ne modulum Obſervationis hactenus uſitatæ excedam, animus eſt, ea, quæ certâ experientiâ innotuêre, breviter ſaltem & ſummariè prodere, videlicet: quot colores in Iride cœleſti propriè dentur: quô ordine ſe invicem inſequantur: quot cardinales exinde colores reſultent: quomodo cum illis colores ſubſtantiales ſive pigmenta conferri, & myſticè cum Planetis explicari aut comparari, atque in uſum rei ſcriptoriæ & pictoriæ rectè collocari & parari poſſint? Colores primò in Iride cœleſti, Ariſtoteles tres tantùm præcipuos agnoſcit: φοινίκεον, πράσινον & ἁλουργόν, rubrum ſeu phœniceum, viridem & cæruleum: verùm duo adhuc manifeſtè apparentes addi poſſunt: ξανθὸς & πορφυροῦς, flavus nempè & purpureus, adeò ut in Iride cœleſti verſicolore quinque deprehendantur colores, qui ordine ſeſe ita inſequuntur. Primò ſupremam arcûs cœleſtis regionem tenet ruber color ſeu phœniceus: ſecundò ſequitur luteus vel aureus: tertiò viridis: quartò cæruleus: quintò puniceus vel purpureus. Hi ſunt quinque colores Iridis admirandi, à Sole tantùm procedentes & tanquam in ipſo Sole reſidentes. Niſi enim in ipſo Sole eſſent, quî poſſent ab eo procedere & in objecto exhiberi? Juxta namque Veterum ſapientiam, (quod notandum) & Planetarum harmoniam, Mars rubicundus ſupra Solem reſidet aureum: quem ſequitur inferiùs Venus viridis: hanc verò Mercurius cæruleus: denique Luna purpureâ veſte mutuatitiâ. Ad perfectum autem numerum ſeptenarium implendum reſtant adhuc duo colores, albus & niger: candidus nempè Jupiter, nigerque Saturnus. Nimirùm ex atris Saturni tenebris, in rudi Chao latitantibus, quæ tegebant omnes colores, juſſerat in Principio prodire Divinum Numen Jovialem lucem, albam, primigeniam, quam ſubſequebantur ignes reliqui rutilantes, exſurgebatque Aurora rubicunda

cunda cum Sole aureo, præfecto trium regnorum Orbis noſtri, ſcilicet mineralis, vegetabilis & animalis. Qui de coloribus ſcripſerunt Autores, ſeptem quidem colores cardinales agnoſcunt, ſed in ordine eorum numerando eos potiùs confundunt, quàm explicando juſtè collocant. Verùm ne à tramite recto aberrem, cynoſura colorum mihi eſto Iris noſtra cœleſtis verſicolor, Taumantia verè admiranda, iſtud divinæ reconciliationis cum humano genere ſignum, Arcus cœleſtis, Speculum Apollinis, quatenus colores cardinales cum ſeptem cœleſtium corporum harmonia, & theoreticè & practicè, tam in Chemiæ quàm Pictoriæ laboribus congruunt, ponendo eos hôc ordine ſuper aſſerculum politum (vulgò Polittam) ita, ut color Saturni niger primum, Jovis albus ſecundum, Martis phœniceus vel ruber tertium, Solis verò aureus ſive luteus quartum, Veneris viridis quintum, Mercurii cæruleus ſextum, & Lunæ purpureus ſeptimum ſibi vendicent locum. Similem huic aliquem ordinem in aſſerculis dictis apud præcipuos Pictores obſervare licet, qui inſcii quidem cœleſtis hujus ordinis, pro rei tamen indigentia Naturâ Ductrice omnium primò collocant nigrum colorem & album, pro miſtura umbræ & lucis, deinde rubrum vel cinnabrinum & luteum ex ochra, cum his addito parum albi coloris fit miſtura coloris carnei ad partes hominis nudas penicillô præſentandas, hos quatuor colores comitantur reliqui, pro cujusvis pictoris indigentia. Sed ut à ſpiritualibus & apparentibus ſaltem Iridis cœleſtis coloribus deſcendam, & ad terreſtres & hypoſtaticos me convertam, enumerando præcipuos tantùm & magis hodiè uſitatos, diſtinguendos eos exiſtimo in colores minerales & vegetabiles, atque ex iis mixtos. Minerales ex terris variis deſumpti oleis præcipuè lini aut nucum expreſſis miſcentur ad picturas durabiliores, unde & colores oleaginei vocantur. Vegetabiles, ex plantarum partibus variis petiti Aquei dicuntur colores, qui aquâ plerumque ſimplici, cum micula ſaltem

gummi arabici clari ſolutâ ſubiguntur & ita ad ſcripturas vel picturas adhibentur. Ex mineralium cenſu ſunt:

1. Nigrum Colonienſe, terra nempe atra circa Coloniam Agrippinam & alibi foſſilis: Huic nigro conveniunt oſſicula vel putamina amygdalarum, perſicorum, ebur, Cornu cervi ad nigredinem uſta, germanicè Beinſchwartz / quoniam ad colores oleagineos egregiè faciunt, licet non ſint minerales.

2. Albus color ex Ceruſſa, i. e. plumbo cum aceto calcinato fit: item Album Anglicanum ex Stanno Anglicano vel plumbo albo ſimili calcinatione peragitur, germanis Schieſſerweiß / durabilius eſt ceruſâ.

3. Phœniceus ruberq́ue color præcipuus hodie & Cinnabaris artificialis ex Mercur. & ſulph. ſublimatis. Minium Cracovienſe, ibidem foſſilis, rarò artificiale ex Saturno ad rubedinem calcinato adhibetur, Boli rubri, qui ſunt, glebæ in Armenia & aliis regionibus foſſiles, ochra uſta &c.

4. Luteus color præcipuus eſt Ochra flava, ex omnibus fermè acidulis, tanquam ferri matrix, promanans, quæ coloris pelluciditate aut obſcuritate valdè differt, germanis, Ocker. Flavum ebulinum, germ. Sittichgelb / ex ebuli ſucco, ceruſâ imprægnato fit. Flavum plumbeum, germ. Bleygelb / ex Mercur. & Jov. ſublimatur. Auripigmentum, peculiare eſt ſulphur foſſile ſuô Mercurio conſtans, & venenoſum eſt itemq́ue Riſagallum, germ. Reuſchgelb / aliàs Arſenicum citrinum vocatum, quoniam ex Arſenico albo cum particulis ferri ad colorem luteum exuritur, &c.

5. Terra veridis, Italis Terra verde, in Italia & alibi foſſilis. Chryſocolla nativa, germ. Berggrün / etiam foſſilis eſt. Æs viride, germ. Grünſpon / ex Venere cum aceto aut Tart. paratur. Fit etiam color viridis ex mixtura flavi & cærulei coloris, ſicuti in Iride cœleſti color viridis medius eſt inter flavum & cæruleum, isq́ue exinde progigni à quibusdam putatur. Sic Auripigmentum cum Indico colore vel Indigo, item

Ochra

Ochra cum cæruleo montano inter ſe mixti elegantes exhibent colores virides.

6. Cæruleum montanum, germ. Bergblau / foſſile eſt, & coloris ſui remiſſione vel exaltatione multùm differt: unde quod vilius eſt germ. Bergaſche dicitur, quia cineres fermè præſentat. Lapis Lazuli & nativus & factitius, germ. Laſur. Nativus in petra pellucida alba hæret, plerumque Lunam & Mercurium continet: factitius ex Cobalto & ſilicibus contuſis exuritur. Cobaltum verò germ. Kobalt aliàs Fliegengifft / ex plurimo Mercurio, & arſenico conſtat: in Saxonia, Bohemia, &c. foſſile: præſtantius complectitur plerumque Bismutum, aliàs Marcaſitam argenteam, ſcilicet Mercurium ex lapide ſuo admiſto parùm coagulatum & in ſemi-metallum induratum. Ex ambobus, & Nativo & Factitio, quia ſunt colorum omnium conſtantiſſimi, paratur ſubtiliſſimâ triturâ decantatiſſimus ille cœleſtis color, Azurum ſive Ultramarinum, hodiè vocatus. Indicum, ſive Indicus color, vulgo Indigo, cæruleus ad nigredinem usque ſaturus color, etſi is ex glaſti cujusdam ſpecie in Indiis paretur (de quo laude digniſſimam prodidit Obſervationem Cl. noſter Collega in Indiis D. Herbertus de Jæger in anno præcedente ſecundo Decuriæ ſecundæ Ephemeridum noſtrarum, tamen, quia etiam ad colores oleagineos adhibetur, hûc etiam ſpectare videtur.

7. Purpureus color præcipuus, Lacca dicitur; eſtque vel in rotulis vel in globulis. Lacca in globulis Germ. Kugellack / vilior longè eſt illâ in rotulis, quia ex creta vel ceruſſa cum parum Laccæ in rotulis admixtæ componitur, & in formam globulorũ formatur. Lacca verò in rotulis, aliàs Florentina, quòd Florentiæ frequentiùs quàm alibi fuerit parata, germ: Florentiner Lack / ex pannis ſcarlatinis lixiviô extrahitur ad conſiſtentiam legitimam, inque placentulas vel rotulas effunditur. Panni autem ſcarlatini inficiuntur ſuô modô ex tinctura granorum chermes, ſive coccorum ex Ilice coccifera, vel etiam vermiculis ex iis, inſtar gallarum quercûs; vel ex ficûs Indicæ

fructu

fructu enatis, qui vulgò Cocconillie dicuntur, quod genus vermiculorum vel coccorum baſis eſt purpurei noſtri coloris. Tantæ excellentiæ purpureus color ex regno minerali huc usque nondum innotuit. Hi colores omnes poſſunt cum oleis lini vel nucum ſubtiliſſimè triti à pictoribus adhiberi, & demum vernice i. e. oleo lini cum reſinis pellucidis cocto, vel cum gummi Copal & ſpir. Vini ſoluto ad conſervandos & ſpeculi inſtar illuſtrandos colores picturis illiniri. Alterum genus colorum ex vegetabilibus, (rarò ab animalibus, ut ebur, cornu Cervi & ſimilia) ſumuntur, vid. ex radicibus, foliis, floribus, fructibus, lignis, lacrymis & reliquis plantarum partibus, & aquâ ſimplici parùm gummatâ ad ſcripturas vel picturæ genus celebre, quod punctim peragitur, & vulgò Miniatura appellatur, adhibetur: quamvis colores in hoc picturæ genere facilè aëre abſumantur, nec tam diù, uti oleaginei perdurent. Ita

1. Niger color primarius Atramentum ſcriptorium eſt, cujus compoſitio paſſim habetur. Atramentum ſiccum Indicum ex China hodiè frequens allatum,

2. Albus color in miniaturis plærumque non hypoſtaticus eſt, ſed charta pergamena albiſſima relinquitur iis in partibus ſine aliquo colore infecta, in quibus albedo vel lumen præſentari debet: quandoque tamen pilus aliquis albus, vel aliquid aliud pingendum, Albô Anglicanô peragitur & præſentatur.

3. Color ruber aut phœniceus etiam Cinnabari factitio, aut gummi, ſanguine Draconis arboris, minio eleganti & aliis cum aqua gummatâ paratur. Succus autem radicis rubiæ tinctorum vel Alcannæ magis purpureus, quàm phœniceus eſt.

4. Flavus vel Luteus ex croco, floribus Cheiri, gummi gotta &c. aquâ temperatâ fit.

5. Viride ſaturum germanicè Safftgrün pro exprimenda viriditate graminum eorumq; umbras præſentandas ex ſucco bacca-

baccarum maturarum Spinæ infectoriæ vel Rhamni ſolutivi fit. Paratur viride halcinum ex viridi ære aquâ, non gummatâ, (contra Caneparium de Atramentis, pag. m. 364.) ſed tartariſatâ i. e. admixto parum pulveris tart. crudi, ſed puri, quâ extrahitur elegans color viridis in charta ſcriptorius & non tranſiens eam; quòd ſi huic colori admiſceas aliquid extracti croci, multò elegantiorem virorem & colores acquires. Componitur etiam viridis color ex luteo & cæruleo, v. g. ex gummi gotta cum Indico, croco cum cæruleo montano, aut alio cæruleo uti Azuro &c.

6. Cærulei coloris diverſitas extrahitur ex floribus Cyani cærulei, violarum purpurearum, anagallidis cærulei, vel ex glaſti ſpecie, ex qua Indigo fit, de quo ſuperiùs dictum.

7. Purpureus demum color ſuprà inter colores minerales laudata Lacca Florentina eſt. Feliciter etiam iſte & eleganter ex decoctione ligni Braſiliani Fernambuci, additô tantillum aluminis in fine: item ex ſanguine Draconis Arboris & aliis rebus: Tantum de coloribus præcipuis per modum Obſervationis edere volui, omiſſis aliis, ne enumeratio hæc nimiùm excreſceret, licet ſingula de hac materia longius quid atque exexactius deſiderent.

OBSERVATIO VII.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

Judicium eruditi cujusdam & curioſi Medici, de patinis parvis aureis Iridium vulgò cœleſtium, in harum cruribus inveniri & cum iis decidere creditis, ad requiſitum *Amici cujusdam mei ſingularis & naturalium rerum curioſi*, transmiſſum & Additamenti loco ad Obſervationes præcedentes de Iridis Solaris ſpeciebus raris hîc appoſitum.

Multa ſuperſtitioſa humanis mentibus ſolent obverſari, cùm inſolita & rara fortè accidunt, quorum ratio vera non ſtatim inveniri poteſt, ſed loco ejusdem aliena, ſive ignorantiæ culpâ, ſive lucri gratiâ comminiſcitur. Patet hoc inter infinita alia ex patinis illis parvis aureis, quæ à Romanis veteribus ſive aliis gentibus quacunque de cauſa terris abſconditæ & ab aratoribus aut foſſoribus in agris, ubi Iris fortè fuit obſervata, effoſſæ, nomen ab Iridibus fuerunt ſortitæ, Germanis Regenbogen-Schüſſelein/ quarum una ſuprà laudato Viro Aulico, Baſileæ Anno 1650. in Camera raritatum Felicis Plateri, & alia non nemini Ulmæ, aliæque alibi fuerunt oſtenſæ. De his cùm varia fidemque excedentia narrentur, quòd fuerint effoſſæ in locis, ubi crura vulgaris Iridis ſteterint, tanquam Iris uno in loco ſubſiſteret & cum Sole aut Solo ſive Orbe terreno, itemque cum homine, qui Iridem intuetur, locô non moveretur; & alia, quæ captum eruditum ſuperant, placuit judicium viri alicujus eruditi ad hoc requiſiti, cui calculum album facilè addo, huc per partes tantùm adducere, quod ita ſe habet: Etſi infirmitatis meæ mihi probè ſim conſcius, ut judicium meum de rebus obſcuris dare auſim, facilè ceſſurus unicuique cui

E meliore luto finxit præcordia Titan;

tamen, cùm Artis magna pars ſit, ſpeculari poſſe, quæ rectè ſcripta ſunt, ideò non reformido in re obſcura judicium meum communicare. Quæſtio igitur mihi & Collegis oblata: Quid ſentiendum ſit de patinis aureis parvis ex Iride decidere creditis? Quæ hiſtoriarum duarum fide munita: ubi conſideranda veniunt: 1. Num dentur ejusmodi patinæ aureæ? 2. Ubi proveniant, & quid reverâ ſint? Ad primum quod attinet, dari & reverà exiſtere has patinas aureas, non ſaltem ex Hiſtoriis allatis patet; ſed etiam apud nos degit Vir quidam apprimè doctus, qui ipſemet in Camera raritatum Plateri unam, duas verò alias in Bibliotheca & quartam Ulmæ vidit, quam ruſticus ſex imperialibus vendere voluit. Teſtatur iſte, omnes eâdem fuiſſe formâ in earumque medio ob-

ſcuram

ſcuram ſtellæ (in aliis Solis, gladioli, corculi) effigiem extare, ipſas verò apparere quaſi fuſæ ſint, uti aliàs cera in varias formas funditur. Cùm itaque Vir fide dignus oculatus nobis ſit teſtis, nemo dubitationis anſam habebit, quaſi non invenirentur iſtæ patinæ. Sed unde proveniant & quomodo generentur, hoc indagatione dignum: Ab Iride deciduas Hiſtoriæ relatæ oſtendunt. Iris verò ſecundum Ariſtotelem 3. meteor. 3. & arcus multicolor in nube rorida, opaca & concava, ex radiorum Solis oppoſiti reflexione apparens. Nubes verò juxta eundem 1. met. 9. eſt vapor humidus & craſſus à Sole ad medium aëris elevatus, qui frigore illius loci conſtrictus & quaſi congelatus pendet. Hinc patet, Iridem non eſſe ſubſtantiam ſed ſaltem aliquid apparens, quod reverâ nihil eſt. Sicut enim facies in ſpeculo non ſubſtantialis, ſed potiùs ejus ſimulacrum; ſic etiam Iris non eſt Subſtantia, ſed ſaltem radiorum Solis effectus: nec Iris cadit in certum locum, ſed poſt partum pluviæ nubis imprægnatæ evaneſcit, ſicuti facies in ſpeculo abeuntis: ubi nec Scaligerum curamus, qui exercitat: 80. de ſubtili: illos irridendos non putat, qui ab incubatu Iridis plantas odoratiores fieri dicit. Non entis enim nulla ſunt accidentia. Itaque aurum Iridi tanquam Iridi ineſſe non poteſt. Sed fortè in nubis gremio continebitur? Nubes cùm è vaporibus à Sole elevatis conflata, ſi Sol, ut varias materias & ſemina cum rore attrahere ſolet, è quibus herbæ, animalia, imò lapides generantur, aureas exhalationes attraheret, & illæ condenſarentur, Aurum verò nubi ineſſe poſſet, & quidem illo tempore, cùm Iris apparet, eò magis quàm altero, & hoc ideò, quòd Sol hoc tempore magna vi aquoſa & vaporoſa attrahit: quod exinde cognoſcimus, quia nubes tunc ſummoperè ingravidatæ & craſſæ ſunt: undè etiam aqua tonitrualis è craſſis ejusmodi nubibus decidua virtuoſa admodùm ſit tam in Medicina, quàm in Chymia & ad fertilitatem agri propter ſulph. nitrum & ſal armon. quæ ſalia aurum ſublimandi vi pollent.

Etſi verò hoc concederetur, quòd ſcilicet Sol ex aurifodi-

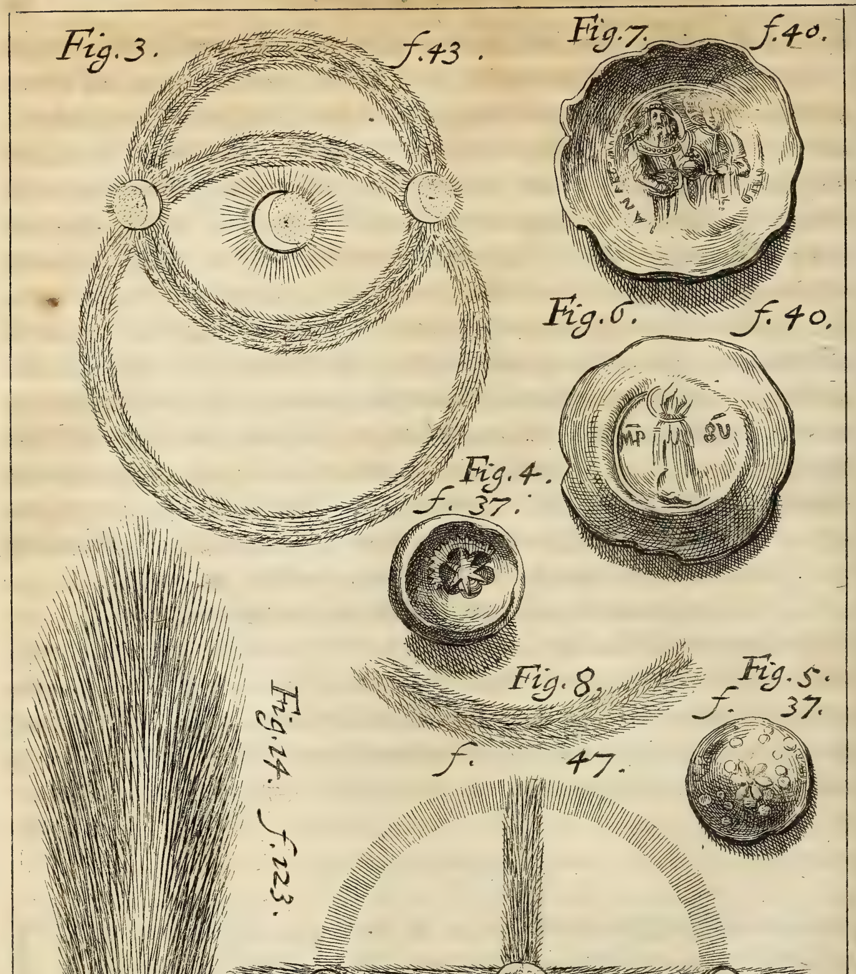
narum exhalationibus nubes imprægnaret; tamen perſpicuum non eſt, quomodo patinæ inſculptis præcipuè figuris & ſignis à natura conficiantur, quin potiùs imber aureus prorumpat, ut Cæſaris Matthiæ tempore accidiſſe nuper mihi narratum. Itaque nec ab Iride, nec à nube has patinas decidere poſſe firmiter mihi perſuadeo. Cum itaque res ita ſe habeat, perſcrutandum porrò, unde ortum habeant? Certè circa Baſileam non ſaltem monetam vetuſtam, ſed & alia antiquitatem redolentia inveniri & effodi Cameræ raritatum pleniſſimæ ibi oſtendunt. In Pancirolli memorabilium notis p. 323. annotatum invenio, Julium Cæſarem poſt magnam victoriam milites tam cultos habuiſſe, ut etiam auro & argento politis armis ornarit: & Aurelianum etiam gregariis militibus, ut per omne tempus militiæ fibulas haberent aureas, privilegium dediſſe. Et Virgilius de equorum ornatu dicit:

Inſtratos Oſtro alipedes, pictisq; tapetis
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent.

Quæ verba idem Pancirollus introducit & addit, præter tapeta eos habuiſſe monilia, ut erant roſæ, tintinnabula & alia ornamenta. Itaque concludo, has patinas ita dictas in terræ gremio latuiſſe & de ornamentis & monilibus vel hominum vel equorum fuiſſe. Salvum, ut ſuprà monui, ſit doctioris judicium.

SCHOLIUM.

QUamvis materia hæc ab Anonymo ingenioſè admodum pertractata fuerit, ut parum ampliùs, ad erroneam iſtam opinionem contutandam, ſuperaddi queat, benevolæ tamen Nobiliſſ. noſtri *Apollinis* poſtulationi ſatisfacturus, meam pariter de Scutellis iſtis adnectere ſententiam haud intermittere poſſum. Aliquot autem ejusmodi latitare in ſcriniolis Concivium meorum, ſub hoc Scutellarum ex Iride ſolari deciduarum nomine, Vaſcula, non parvo pretio æſtimata, audio; è quibus unum favore Nobiliſſimi Domini Poſſeſ-


Fig. 3.
f. 43.
Fig. 7.
f. 40.
Fig. 6.
f. 40.
Fig. 4.
f. 37.
Fig. 8.
Fig. 5.
f. 37.
f. 47.
Fig. 14. f. 123.

De

ſoris hic delineatum exhibeo; quod craſſum admodum & drachmas duas cum novem granis pondere æquans, ex auro mediæ ſortis, & quod vulgò ſic dictum coronarium aurum bonitate ſuperat, conflatum, inque ſemiglobularem figuram, ſed excavatam, rudi artificio fuſum adparet; cujus partem concavam ſtella ſeptem angulis inſtructa (vid. Fig. IV.) occupat, quam ſemicirculus, exteriore ſui parte ſerratus, ex uno latere ambit; prout etiam in convexa ejus parte ſtella ſexangularis notatur, quam incerto ordine diſperſæ circulares eminentiæ (vid. Fig. V.) circumſtant. Quomodo autem taliter figuratum corpus in aëre generari queat, non video; ut ita rationes à prælaudato Anonymo allatæ ſuo robore utique polleant. Quin &, Iridis partus dicendæ ſi forent ejusmodi Patellæ, ſequeretur, infinitum, quod tamen eſt contra experientiam, numerum earum repertum iri; quia *Iris non omnibus*, ut verbis *Antonii le Grand hiſtor. natur. part. 6. artic. 9.* utar, *eadem apparet, ſed ſua cuique videtur: unde tot in nube picti arcus conſpiciuntur, quot oculi ſunt, qui verſus eam diriguntur;* vel, ut *Joh. Sperlingius Inſtitut. phyſ. lib. 5. cap. 9.* loquitur: *quivis propriam videt Iridem, & unus plures. Qui caput elevat, illi & Iris elevatur. Qui deprimit, ei deprimitur. Qui movetur, illi Iris movetur. Qui ſtat, illi ſtat. Et ſingulis paſſibus, ſingulas ſpectamus Irides, ut nobiſcum ambulare, ſaltare & quieſcere videatur &c.* Imò cùm ex guttulis pluvialibus ſtillantibus, à radiis ſolaribus illuſtratis producatur, ſingulis etiam quaſi momentis nova oculis Iris adparet, ſuccedentibus nempe ſubinde in delapſarum locum novis aliis ex nube, in pluvialia illa ſpecula ſe reſolvente. Nec portentoſæ illæ pluviæ, ſive mineralium, lapidum, vegetabilium, animaliumque ex aëre deſcenſus, quales ex. gr. metallicorum corporum recenſet *D. Chriſtoph. Adolph. Balduinus in tract. Venus aur.* lapidum *D. Thom. Bartholinus cent. 4. hiſt. anat. 49.* tritici *D. Hieron. Welſchius hecatoſt. 1. obſerv. phyſ. 32.* murium *D. Olaus Wormius lib. 3. Muſ. cap. 23.* quidquam his favent, cùm iſta corpora

non ipſis in nubibus aut aëre genita, ſed turbinis vehementioris violentiâ aliunde abrepta, in aërem ſublata, ac poſtea alibi ex eo iterum decidua eſſe, prudentiores jam animadverterint. Quare etiamſi idem cum Scutellis dictis, ex loco aliquo, in quo neglecta antea jacebant, ventorum vehementiâ, qualis, ubi cœlum nube densâ in pluviam ſe reſolvente turget, haud eſt infrequens, in altum ſublatis, inque alium dein locum pondere ſuo delapſis, fieri poſſet, nondum tamen merebuntur, ut iſto Iridis propterea elogio mactentur. Quod ſi aureas exhalationes à ſolarium radiorum virtute in altum fuiſſe evectas fingamus, quo motore tamen longiùs diſperſæ illæ atomi uniantur, & concreſcant, haut liquet; & licet ſulphurearum ac nitroſarum particularum in nubibus præſentiam fulmina ex eis erumpentia ſatis oſtendant, ac ita mediantibus iſtis particularum aurearum liquatio, quam ſanè monetæ aureæ vel argenteæ, in ſacculis fulmine percuſſorum abſconditæ, fuſio probabilem reddit, in aëre contingere queat, informis tamen utplurimùm maſſa potiùs, quàm ita figuratũ corpus ſemper hinc evaderet. Fortè autem ſtellata illa in eis potiſſimùm occurrens figura rudioris ingenii aut ruſticanæ proſapiæ aliquem permoverat, ut cùm in reperta fortuitò in agro patella talem conſpexiſſet, cœleſte aliquod corpus eſſe debere, hinc ſuperſtitiosè concluſerit, cumque Iridem à DEO in ſignum gratiæ conſtitutam ſciret, ac poſt imbrem, arcûs cœleſtis ſubjectum, quo latitans priùs ſub terra Scutella à ſordibus adhærentibus repurgabatur, ut ſic nitore ſuo oculos perſtringeret, inveniſſet, ex ipſa tum viſa Iride, præcipuè ſi unà dimidiatus ille arcus, ſtellulæ latus cingens, comparuerit, deſcendiſſe, ſibi perſuaſerit; hinc quia humana mens nimiâ credulitate, rerum inprimis naturalium cognitione neglectâ, ſeipſam toties decipit, talismodi effatum invenire fidem paſſim facilè potuit; quam dein fida credulitatis adſecla, ſuperſtitio, non modò egregiè confirmavit, ſed ampliorem multò reddidit; quo factum, ut plura iſtis Patellis fuerint attributa encomia, quàm

revera merentur; quæ inter vel unicum illud indigitare libet, quòd potui injectæ ſtrenuam propulſandis febribus aut etiam partui accelerando conferant operam. Sed quid tandem revera ſint, nunc itidem videndum. Ubi ſanè non diſpliceret conjectura D. Anonymi, ad antiqua Romanorum ornamenta, hominibus vel equis conceſſa, easdem referens, niſi incertum admodum eſſet, quomodo v. g. fibularum officiô defungi potuerint, rotundi æmulâ ſuâ figurâ, nec ullo pediculo vel retinaculo inſtructâ, infibulationi minùs inſervire idoneæ; nec ideò conſtare itidem poteſt, quomodo arma ſua &c. exornare hiſce valuerint, nullo nempe comparente indicio, quo iis adfigi potuiſſent; niſi fortè marginem earum alteri alicui corpori incluſum fuiſſe, dicere placeret; quamvis minùs artificioſa illa elaboratio, parum ornamenti conciliatura, ſcrupulum haud exiguum injiciat, cùm tamen Romanos quondam ſculpendi cælandique artificio fuiſſe incomparabiles, nemini ignotum eſſe queat. Mihi, Monetæ alicujus antiquæ (non interim dubitans, ſuppoſititia hîc corpuscula ſæpè effingi, & lucri causâ obtrudi,) genus eſſe, probabilius videtur; incertus nihilominus hæreo, cujus Gentis eam fuiſſe, dicere debeam. Ad Romanorum enim illas, quas ibidem in agris &c. fortuitò, etiam apud nos, reperiri conſtat, referre vix licet, cùm ſculpturæ elegantiâ has ſeſe commendare, neminem fugiat. Unde ſi non alterius alicujus barbaræ gentis fuerit, monetam Gothicam eſſe, ut conjiciam, rudior earum elaboratio & figuræ impreſſio me permovet. Siquidem, ut Nob. *D. Caroli Patini* verba, ex ejusdem *Introductione ad hiſtor. numiſm. nuper Amſtelodami recuſa*, mea faciam, *Gothi rerum facti Domini, Romanos Imp. æmulaturi, ſuis typis & characteribus monetas procudebant, ſed barbarie & craſſâ ubique regnante ignorantiâ tantâ, ut vix quidquam contineant, quod gratum eſſe poſſit &c. Et: Rebus poſtea triſti pace compoſitis, omne cudendorum Numiſmatum artificium & conſervandorum*

ſtudium

ſtudium ſenſim periit; Barbaris rudi & leviter ſignatâ maſſâ in uſus vulgares contentis. Hasce autem noſtras terras tum aliorum Populorum, tum Gothorum etiam invaſionibus multùm fuiſſe olim expoſitas, inprimis noſtri Ill. *Marci Welſeri Chronicon Auguſtanum* docere poterit. Ut autem Monetam eſſe, eò faciliùs credam, utraque Scutellarum iſtarum facies, tàm concava quàm convexa, ſignis notata, perſuadere aliquo modo potuit; ut non dicam, hanc, convexam videlicet, uſu diuturno attritam, concavam autem, tangentium motui non ita expoſitam, magis integram comparere. Nec inuſitata figura, quæ in notioribus iſtis plana aliàs utplurimum eſſe ſolet, hîc verò excavata, & dimidium globulum repræſentat, mihi contrariatur; cùm, ut alia taceam, ex cupro elaboratum ſcutellare corpus, quod itidem longa annorum ſeries ex Iride delapſum credidit, Amici benevolentiâ, hîc exhibeam, in parte convexa (Vid. Fig. VI.) Deiparæ fortè imaginem repræſentans, inſcriptione lateri dextro adpoſitâ Mariam, in ſiniſtro verò quæ fuit θεοτόκου èpitheton, nî fallor, deſignante; in ejusdem autem parte concava (Fig. VII.) Imperatorem aliquem, dextrâ ſceptrum, manuque ſiniſtrâ orbem vel pomum imperiale tenentem, & quidem, quod ex habitu ejus conjecturare datur, Orientalem, fortaſſe Andronicum, exhiberi puto, cujus caput ab alio, lateri ſiniſtro adſtante, quem Chriſtum, vel Sanctum aliquem denotare, arbitror, dextrâ exporrectâ tangitur. Liberum tamen cuilibet, in hiſce magis exercitato, per me ſit judicium.

[*Luc. Schröck. L. F.*]

OBSERVATIO VIII.

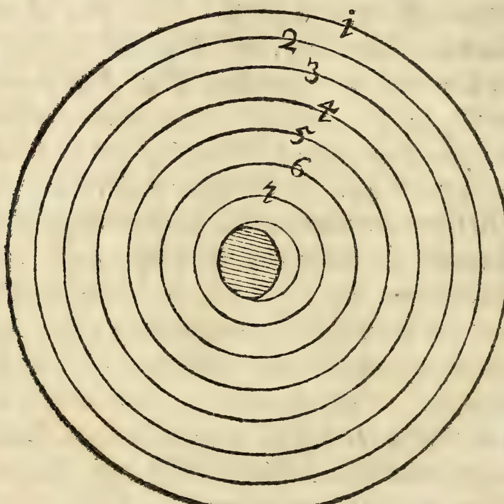
D. GEORGII FRANCI.

De

Iride Lunari.

TAnta Iridis excellentia, ut teſte *Platone in Theæteto f. m. 74.* nullum meteorum omnium admirationem magis pariat, inſignem. Hinc Ethnicis pro Dea culta, filia Thaumantis & Electræ. *Apollodor. Bibliothec. l. 1. p. m. 5.* Et Peruviani, teſte *Joſeph. Acoſta adhuc dum illam colant.* De cauſſis ejus Phyſici & præcipuè Optici maximè ſe torſerunt, qui eorum varias diſcupiet ſententias adeat *G. J. Voſſium l. 3. de Orig. & Progr. Idolol. c. 13. Ariſtotel. l. 3. de meteor. c. 3. Senecam l. 1. Q. N. c. 3. ſeqq. Jac. Milich. ad Plin. l. 2. H. N. c. 59. p. m. 281. Sperling. Inſt. Phyſ. l. V. c. 10. Fromond. l. VI. de Meteor. c. 1. art. 3. Scribon. Phyſ. l. 1. p. m. 90. Joh. Amos Comenium Phyſ. c. 4. p. m. 54. Anonymum in Enchir. Phyſ. reſtitut. Canon. 117. & præcipuè Iſaac Voſſium de Lucis natur. & propriet. cap. 27. 28. & 29.* Dividitur à Phyſicis in *Solarem*, quæ à Sole eſt, & frequentior; adeò ut ſæpiùs geminam obſervaverimus, Immò Tres quandoque apparent, teſte *Mazzotta l. 1. de Meteor. aër. c. 2. p. m. 72. ſeq.* Sic triplex viſa Patavii ∞ IϽC I Febr. 7. hor. 21. teſte *Gaſſend. in vita Peireskii l. 1. p. m. 25.* Triplicemque ipſe obſervavi m. Majo ∞ IϽC LXVIII. in Alſatia ſuperiore. Quomodo qq. artificialis effici poſſit docet *Kircher. de Magnete l. 3. p. 2. c. 3. p. m. 540.* & in machina hydraulica heic in arce Heidelbergenſi; egregiaque illa Stutgardiana, alibique multoties obſervavi. Dividitur qq. in *Lunarem*; quæ à luna eſt; cujus radii cùm adeò ſint debiles, rariorem quoque efficiunt, teſte *Jonſtono Thaumatograph. Claſſ. 3. c. 11.* Notabilis verò erat illa, quam A. C. ∞ IϽC LXXVII. d. XIX. Decembr. ſt. v. veſperi ſtatim poſt hor. V. obſervavi

cum multis ſtudioſis Medicinæ, domeſticis & auditoribus meis; indicavique ſtatim per famulum Illuſtr. Dn. Raugravio Palatino Carolo Eduardo t.t. ſtudiis incumbenti heic in Academia in Collegio Sapientiæ proximè ab ædibus meis; item Excell. D. D. Leuneſchloſſio P. P. Matheſ. Celeberr. atque Cl. D. Gerlachio Antiquitt. Eccleſ. P. P. aliisq́ue pluribus. Hocq́ue erat mirabile viſu; quòd tam clara & viſu maximè notabilis eſſet; Luna tamen adhuc ſat imbecilla, ſiquidem poſt 2. dies demum fiebat dimidiata. Ubi ego animadvertebam fortuito primus; integra jam erat & plena Iris; eaq́ue reverà gemina ſupra ſe circa Lunam; eo ferè modo quo Halo ſolet accidere; verum diverſa erat ab halone, propter colorum varietatem; quæ Iridi ſolemnis eſt. Rudi ſaltim Minerva heic depingam; prout tunc ipsâ ſplendente feci.



1. Blaw.
2. Dunckel.
3. Feuer-rot.
4. Gelb.

1. Cæruleus.
2. Obſcurior.
3. Rubicundus & igneus.
4. Flavus.

5. Grün-

5. Grün-Blau. 5. E viridi cæruleus.
6. Feuer-rot. 6. Rubicundus & igneus.
7. Weiß gelb. 7. Ex albo flavens.

Hi ſunt veri colores, quos unà omnes accuratè obſervavimus & depinximus t. t.: duraverunt autem hi colores usque poſt h. VI. adeoque ſupra integram horam; ſiquidem circiter VIII. minut. poſt h. VI. ſubitò evanuit Iris, ita tamen, ut inciperet deficere à Septentrione primò, ac denique versùs auſtrum ultimò disparuit.

SCHOLIUM.

RAriorem eſſe præ Solari Lunarem Iridem, quòd radii lunares multò debiliores ſint ſolaribus, colores in tenebris minùs ſint conſpicui, noctu minor detur obſervantium numerus, & Lunâ plerunque oriente vel occidente fiat, vix dubium eſſe poterit; unde ob raritatem iſtam eò magis adnotare illam ſtuduerunt; qualem ex. gr. in Dec. I. Eph. Cur. Ann. IV. Obs. 14. exhibuit Collega quondam noſter D. Sal. Braunius, & Antonius le Grand hiſt. natur. part. 6. art. 9. Quibus jungere libet duplicem A. 1681. 25. d. April. ſt. n. circa horam 9. veſpertinam, Lunâ tum creſcente cornua indutâ, à me plurimisque aliis hîc Auguſtæ Vind. obſervatam; quarum minor coloribus Iridi ſolari non admodum diſſimilibus, major verò colore Haloni ſimilis comparuerat; in quibus itidem duplex Paraſelene, lumine tamen obſcurior, in angulo nempe ubi ſe ambo arcus contingebant, conſpiciendam ſe exhibuit; alterâ Paraſelene paulò poſt, tum & ſecundâ unà cum circulo minore ſenſim juxta cum majore intra horæ ſpatium diſparente; quorum omnium figuram addita Fig. VII. oculis ſiſtit.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO IX.

Dn. GEORG. CASP. KIRCHMAJERI.

De

Admiranda Lunari Iride.

EXcerpſimus hanc ex Celeberrimi noſtri Phoſphori II. Dn. Kirchmajeri, nuper ad venerandum noſtrum Dn. Præſidem & Illuſtr. Dn. Anton. Magliabechium ſcripta, & Wittenbergæ typis publicata Diſſertatione epiſtolica de Lunari Cruce, Iride, & Volante Lampade nocturna. Id quod cum venia Clar. Dn. Autoris nos facturos ſperamus, tum materiæ, cum præcedente, affinitate illecti, tum eruditum illud ſcriptum plurium noſtrorum Curioſorum in manus fortè haud perventurum veriti.

Anno 1684. pridie quo Phænomenon apparuit, intenſiore gelu aſperari aër cœpit. Die 24. Jan. tamen, Jul. comput. uberiorem nivem invehebat Boreas. Ad ſeram veſperam in rariores tenuabat nubes ventus, ut liberior rediret cœli facies. Poſt horam 10. nocturnam (biduum à plenilunio elapſum fuerat) apparuit Corona circa Lunam, indè Crux transverſa, recta & perfecta, albicans, conjunctis aliquot, per modum linearum, radiis, & tres horas integras figuræ retinens, paraſelenes geminas obſcuriuſculas, cum Iride pulcherrima Lunari, incompleta interim, exhibebat oculis. Altitudo Lunæ fuerat initio apparitionis Wittebergæ, poſt 10. nocturnam ſupra Horizontem $21°$. 30/. Fallor? an ſub ſtellis in capite Virginis tunc occurrente Lunâ; lineam conſtituebat rectam cor Hydræ ac Arcturus, extrema in Leonis caudâ & in roſtro corvi communis cum Hydrâ. Inde Lunæ longitud. prodeat $21°$. Virg. 7/. & latitud. 4°.8/. Sept. Multis admodum ac valdè diſſitis in locis viſum hoc mirabile Phænomenon fuiſſe indè colligas, quòd Dreſdâ, Berolino, Lipſiâ & ex Sileſia Amici quid monuerint privatis, de illius obſervatione, literis. Dignum memoratu, varii

varii cum infra Lunam generis in aëre hæſiſſe nubes. Denſiuſcula, æqualis, & continua halonem, ſive aream ſubjecta corpori Lunari, dabat. Paraſelene una alterâ viſibilior, utraque cum Luna homocentrica per cauſas neceſſarias. Nubem planè aliam oportuit fuiſſe illam; ſpecularem nempe atque glacialem, in qua effigiata Iris erat. Res admirationi propior eſt, Iridem videri poſſe, ſine guttularum aquearum ſtillicidio. Tum enim temporis nec nix, nec pluvia cadebat. Glacialem igitur ac ſpecularem appellavi nubem. Specula in guttulis non tantùm, ſed & in glacie pellucida, haud ſecus ac in priſmate, aut cryſtallo. Unde Iridis repræſentationes. *Carteſius* rem acu tetigit, in Meteorol. c. 9. n. 4. *Iris nunquam apparet, niſi pluente cœlo; licet ſæpiùs non pluat, ubi ſpectator conſiſtit.* Idem ibi *glaciem pellucidam* ſubſtituit. *Coronas autem nunquam,* ubi pluit, *conſpici,* adjecit rectè. Quæro autem: *unde illa in eodem tractu nubium extiterit diverſitas, & alteratio?* Recurrendum certè ſimul ad diverſa loca diverſarum nubium, ſublimiorum, aut depreſſiorum. *Sed nec vitrum* (objicit *Carteſius* ibid. n. 1.) *in pulverem comminutum, nec nix, nec nubes paullò denſiores, pellucidæ eſſe poſſunt.* Annuo; ſed nego cecidiſſe nivem, loco temporeque obſervationis factæ. Ut de conglaciatæ & ſexangularis nivis admirabili figura, veſtimentis & feneſtris ſæpè adhærente nihil memorem; quot quæsò vicibus æſtate quoque mediâ, dum inhæreſcit aër, ſpeculares & pellucidæ dejiciuntur grandines, in quibus velut ſpeculis imagines ſolares Iridem relinquunt; niſi ſpiſſior impedimento ſit tempeſtas. Nec dum prætermittere ſilentio Lunarem Iridem debemus. Rariùs hæc viſa; viſa tamen ſemel iterumque nobis. *Ariſtoteles* commemorat, veteribus inobſervatam, temporeque ſuo bis ſolummodo ſupra annos quinquaginta viſam. Dicit, illam prorſus eſſe albam, & non niſi plurium annorum interſtitio contingere; & die menſis unicâ videri, plenilunio nimirum. At oppoſitum demonſtrant ſapientes, *Scaliger* Exerc. 80. §. 11. *Sennertus* in Scient. nat. l. 4.

 c. 9.

c. 9. *Albertus* non plenâ Lunâ, *Snellius* biennio bis obſervavit. Vid. *Gaſſend.* part. 2. oper. ſect. 3. Phyſ. membr. 1. l. 2. c. 6. Ex *Fribergenſibus* Annalibus congeſtis à D. Medico *Mollero*, diſcimus duas uno eodemque Anno 1580. die 25. Julii, & 18. Decembr. viſas in Hermunduris fuiſſe Irides Lunares. Hoc ſeculo Fribergæ iterum, & quidem plures obſervatæ, die 25. Januar. Anno 1630. inter mirabilia oſtenta alia. Ibidem die ultima Novembr. Anno 1663. Parhelii apparuerunt duo, totidemque Irides; nocturno autem tempore Lunaris juxta albicantem Crucem viſa. Ad Annales provoco easdem. Nuper inter alia phænomena, quam Wittebergæ Iridem ſpectavimus Lunarem die 24. Januar. poſt 10. nocturnam, ſaturis coloribus, figurâ tamen incompletâ ideo comparuiſſe talem judicamus, quòd non pleno ampliùs fulgeret orbe Luna: decima ſeptima enim poſt conjunctionem, ſecunda poſt oppoſitionem, phaſis erat Lunæ. Iris ſine ſecade aut pluvia ſtillante aliàs paradoxon. Supplebant vices pluviæ (quarum tunc propter gelu nulla cecidit,) particulæ collectæ ex vaporibus nocturnis glaciales, ſtabulantes multâ copiâ in aëre. Crux crucem nobis figet maximè. Quæ enim ſufficiens produci cauſa poteſt, cui candidiſſimarum hac figurâ linearum diſpoſitio tam diuturnam conſervaverit durationem. Dic cauſam, niſi ſumma ſemper agens liberè hæc cauſa moderatrix fuit, quæ in aëre repræſentavit Crucem Conſtantino M. cum epigrapha Romanis literis expreſsâ: IN HOC VINCE! *Euſeb.* 1. de vit. Conſt. M. c. 28. *Socrates* Hiſt. Ecc. l. 1. c. 2. *Sozomen.* l. 1. H. E. c. 3. Dic cauſſam, cur in Cœlo Crux affixum Servatorem exhibuerit cum clavis & ſtillante ſanguine in Anglia, Auguſti die 8. ab hora pomeridiana tertia usque ad occaſum Solis, Anno Chriſti 1188. *Calviſio* in Chron. notante. Cruces ex aëre decidentes poſt *Trithemium*, Abbat. Spanheimenſ. 2. Chron. Hirſaug. ad Anno 1500. & *Naucler* vol. 2. Geogr. §. 20. *Marquardus* prodidit *Freherus* Tom. 2. Germanic. rer. f. 242. Mi-

randula

randulæ Concordiæque Comes, *Franciſcus Picus* de prodigio hoc ad Divum *Maximilianum Cæſarem*: *Monſtraſti*, inquiens, *dum eſſem in Germania, cruces, clavos, lanceas, & alia pleraque, cæleſti quâdam, nec viſibili pluviâ corporibus delineata. Vidi & ipſe*, addit, *poſtquam à Tua Majeſtate diſceſſi in Italiam rediturus, multa quæ non modò fidem rei jam vulgatæ adſtruerent, ſed majorem multò etiam demirationem incuterent, & univerſam pænè Germaniam ad cæleſtia prodigia religionis ergo commoverent. Apparuerunt autem cruces etiam in veſtimentis hominum, in linteaminibus, in menſalibus, in Sacerdotum albis, in mulierum peplis. Nec Sola in Germania, ſed univerſa Gallia, Hollandia, Brabantia, Polonia, Dania. Joh. Funccius* in opere Chronolog. ad Annum Chriſti 1503. non ſolùm in veſtimentis denuò, ſed & in pane ſimilaceo apparuiſſe cruces per Germaniam teſtatur. Caroli M. tempore (Imperii illius anno quinto pridie Nonas Junii, Lunari in Eclipſi) ſignum Crucis modo planè mirabili apparuiſſe in Luna, refert Autor Chronici illius magni Belgici. Quod cùm non memorent *Notkerus Balbulus*, aut *Eginhardus* ipſemet, aut *San-Gallenſis* Monachus, aut alii apud *Andr. de Cheſne*, ne de Annalibus Francor. dicam, hactenus in medio relinquam. Anno 1557. tres viſas Lunas & in media crucem, prodidit *Suffridus Presbyter*. Triennio ante, ſimile quid contigiſſe, *Godefridus Monachus* eſt Autor in Annalib. Anno 1517. Saxoniæ Elector atque Principes *Vinmariæ* in Luna crucem amœniſſimam viderunt.

Fig. VIII.

OBSER-

OBSERVATIO X.
D. GEORGII FRANCI.
De
Eryſipelate Faciei exulcerato.

CUm circa finem Decembris 1683. inſolitum ingrueret frigus, (cujus inclementiam ferè tota paſſa eſt Europa) accidit ut adoleſcens I. W. S. XIII. ann. temper. choler. forte cum aliis luderet pilis nivalibus & juſto longius commoraretur ſub bruma. Cepit circa veſperam languere; frigusculum modo, modo calorem ſentire inſolitum; ceſſare appetitus & ſomnus; Nares primùm incipiunt tumere, & inflammari, adeò, ut ferè planè obſtruerentur; inde difficilius reſpirabat cum ſiti magna. Tumor dein malam ſiniſtram, mox verò dextram, & quidem vehementius occupabat cum rubore & dolore. Lecto ſe dare cogitur: interim per utramque malam aliquot veſiculæ pellucidæ, aqua flava refertæ, diverſæ figuræ & magnitudinis apparebant cum ſummo dolore. Exhibentur interius diaphoretica admiſtis interdum alexipharmacis, maximè ubi facies adeò intumebat, ut quadrata videretur, oculiqúe ferè penitus eſſent abſconditi. Tumor ad utramque usque & ultra progrediebatur aurem, ita ut exterior dextra auris ſimilibus veſicis in tota ora exteriore eſſet obſita. Veſiculæ omnes ſenſim ſponte aperiebantur, effluente materia flava, acri & viſcida; ſubſequebatur cruſta, quæ maximè in dextra mala ad aliquot permanebat dies, donec tandem illitione balſami rubri Locatelli intra paucas horas decideret, ipſeque adoleſcens per Dei clementiam reſtitueretur. Similem affectum in aliis quoque animadverti eodem tempore: nec non ante biennium in ſene ſexagenario I. I. A. in pedibus tumentibus eryſipelatoideis.

SCHO-

SCHOLIUM.

NOn admodum diſſimilem Caſum, tempore quidem diverſo, præteritâ ſcilicet fervidâ æſtate, in viro quadraginta circiter annos nato hîc obſervavi, qui itidem præter languorem & alternantem cum calore friguſculum, ſomnum impeditum, nec non adpetitum imminutum, dextræ genæ tumore & inflammatione correptus, idem malum paulò poſt non tantùm frontem & nares, ſed & ſiniſtram faciei partem invadere perſenſit; quod dein in dextra parte paulatim aliquantulùm remittens, per occiput progreſſum, denuoque ad partes faciei dextras reverſum fuerat: loca ſic adfecta interim veſicis ſat magnis, pellucidis, aquâ flavâ refertis, diverſæ figuræ & magnitudinis occupantibus; ex quibus & ſponte apertis & Chirurgi manu diſſectis ſerum flavum, acre & ſubviſcidum effluxerat. Cæterùm propinando præter Potiunculam leniter evacuantem, inprimis Antimonium illud diaphoreticum martiale, vulgò Specificum ſtomachicum Poterii dictum, Chirurgo interim liquidiuſculo Unguento Saturnino partes adfectas inungente, & Sparadrappo involvente, curam intra paucos dies feliciter abſolvi. Quod idem etiam paulò poſt in alio Viro obſervare mihi contigit, qui eodem pulvere antimoniali, ut & Theriacâ cœleſti Greiff. exhibitis convaluit.

[Luc. Schröck L. F.]

OBSERVATIO XI.

D. GEORGII FRANCI.

Menſium obſtructio cum Cachexia & ſedibus cruentis à ſaltatione.

GEneroſ. Virgo à B. XVII. annos nata Temp. Cholerico-Sanguinei, ∞ ıɔc XXCII. ante 4. Menſes in oppido W. cum cognatis & amicis choreas immodicas ferè agit, & æſtuante corpore ingurgitat potum è

Vino aquâ diluto cum ſaccharo & citro, quem vulgò **Limonade** vocant. Ab illo tempore menſes ſubprimebantur, ita ut aliquid, ſed parciſſimè funderent: inde anorexia, chloroſis, dyſpnœa, dolor in dorſo. Immò poſt ſtatam menſium periodum; dein ad 3. vel 4. ſeptimanas copioſos ſanguinis grumos unà cum fecibus deponit. Anxia mater, nata de B. conſilium meum quærit. Dedi tempore verno 1683. nodulum purgantem; poſtea Liquor. Tart. Splenet. Schröderi ad aliquot ſeptimanas, de quo ſingulis noctibus cubitum itura gutt. XL. ad L. ſumſit cum ſtricta Diæta. Dein appropinquante æſtate uſa eſt acidulis Svvalbacenſibus, inde optimè convaluit. Nimirum juvenculæ ejusmodi ſæpè immoderatis delectantur choreis, neſcio quam laureolam ex hoc muſtaceo quærere velint; cùm tamen ſæpè inde multi morbi graves, immò ipſa mors fuerit exorta. Conf. *Camerarii Syllog. memorab. Cent. X. part. 39. §. 7.* Inde mictio ſanguinis, vide *Fabrit. Hildan. Cent. VI. obſ. 46.* Item Abortus, evolve *Sinibald. Geneanthr. l. 8. tr. 2. c. 3. p. m. 701. b. Thom. Burnet. Thes. med. pract. l. 1. ſ. v. p. m. 3. a.* ipſeque exempla Argentorati vidi. Item Arthritis, Chiragra, Podagra; vide omninò *Panarol. Pentecoſt. V. Obſ. 30.* Illuſtris Virgo familiæ, cum certaret, & palmam juveni nobili dubiam de ſaltatione reddere vellet; de laſſitudine incidit in Sputum ſanguinis, quod excipiebat puris ſputum & tandem funeſta tabes, teſte *Rolfinc. med. Comment. l. 2. ſ. 3. c. 53. p. m. 122.* Sic uxor formoſà civis Antverpiani, poſtquam in ſumptuoſo epulo, genio prius, dein remotis menſis, tripudio de more gentis indulſiſſet: oborto mox animi deliquio, abunde vomuit, doloresque intra abdomen acerbiſſimi ſunt ſubſecuti, ut paullò poſt exſpiraret. Diſſecto cadaveris ventre, peritonæi cavitas cruoris plena disruptam venam eſſe teſtabatur, ſunt verba *H. Smetii*, Viri CL. olim Anteceſſoris noſtri *in Miſcell. l. X. p. m. 525.* Ita ante hos 14. circiter annos Illuſtriſſ. Dn. Baro de W. inter ſaltandum moriebatur; cetera antea ſanus; procul dubio apoplexia. Plura de intempeſtivo chorearum

uſu

uſu in nubtiis egi *Oratione Panegyr. de Nubtiis* ∞ IↃC LXXVII. In promotione Doctorali aliqua.

OBSERVATIO XII.
D. GEORGII FRANCI.
De
Varicum ſpontaneâ apertione.

VIrgo ruſtica in Langenbrütt / pago Epiſcopatûs Spirenſis ann. XX, Temperam. Melancholico-Sanguinei jam à duobus annis menſes ritè fluentes non habuit, ſed ſaltem paucos: Quare in cruribus & prope malleolos aliquoties tumores in venis lividos & ſubcæruleos obſervavit ad mori vel uvæ magnitudinem; quos nodos neglexit. Accidit autem quinquies, ut ſponte ſuâ rumperentur; hocque nuperrimè, ubi in fimeto ſtabat: Effluxit ultra ℔j. ſanguis (über 1. Schoppen / oder 3. Trunck-Gläſer voll) dein ipſamet vulnus obligavit, & bene ſe habet. Suaſi mitteret ſanguinem. Nimir. accidit his varicibus, quod interdum hæmorrhoidibus. Confer Obſervationem 26. Dec. 1. Anni 6.

SCHOLIUM.

UTrùm Varices generati in cruribus, femoribusque nihil periculi inferant, quod nonnulli volunt, niſi tempeſtivè tollantur, non immeritò dubitatur; cùm ſanè ex. g. à ſpontanea earum apertione mortis periculum oriri queat; quale ſubiit illa gravida, quam obſerv. 104. Decad. I. Ann. III. Ephem. Curioſ. deſcribit; quod etiam facilè contigiſſet illi, in obſerv. 54 memoratæ, nî manus Chirurgi auxilium tuliſſet. Licet autem in gravidis quandoq; turgeſcentes, à fœtu excluſo iterum ſponte ſubſidant & diſpareant, cùm tamen, nî ſola plethora fortè easdem excitaverit, utplurimum à maſſæ ſanguineæ, particulis multis acidis, terreſtrioribus & viſcidis præditæ, & hinc ſtagnationi opportunæ, culpâ oriantur, medicamentis idoneis ut vitium

 hoc

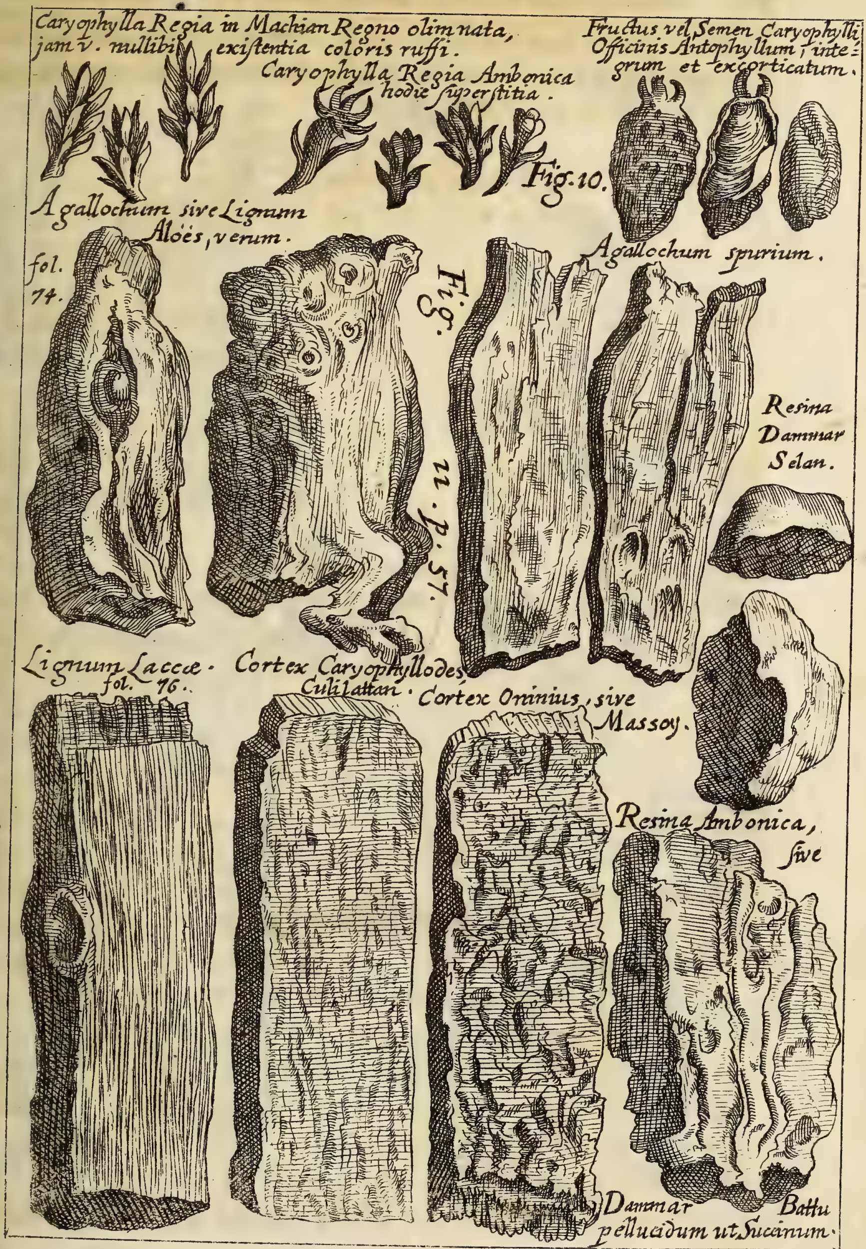
hoc emendetur, neceſſe eſt; cùm & ulceribus diuturnis hinc productis nocere, & dolore ac inflammatione obeſſe queant.
[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XIII.
D. ANDREÆ CLEYERI.
De
S. Thomæ Chriſtianis Indiæ Or. pedibus ſtrumoſis.

ESt ſingularis in Regno Malabar Indiæ Orientalis tractus, in quo homines alterutrô pede, ſæpiùs tamen ſiniſtrô tumores ingentes, ſtrumoſos, ex utero materno ſic conformatos, geſtant, adeò ut pondere iſthoc tumorum, celeritas currendi ipſis gravior reddatur, & impediatur, licet præter iſtam molem nullum dolorem ſentiant, & pedetentim gradatimque incedere poſſint. Ingraveſcente horum hominum ætate ingraveſcit quoque hæc pedum moles. Incolæ hi à Chriſtianis in Indiis Orientalibus viventibus, imò ab ipſis Mahummetanis & Malabaricis inveteratô nomine appellantur S. Thomæ Chriſtiani (Thomas Chriſten) eò quod orientales populi annoſâ traditione credant, Thomam Apoſtolum Chriſti, qui in iſtis regionibus Evangelii propagandi causâ vixit & ibi mortuus eſt, cuidam peccatori ejusmodi ſtrumoſum pedem cum poſteris omnibus geſtare advoverit. Dantur hîc Bataviæ Indorum plurimi ſervi & mancipia talis ſtrumoſis pedibus, quorum omnium patria iſte Malabariæ diſtrictus eſt. Hic pedum affectus neque per Brachmanes Medicos, Philoſophos & Phyſicos inſignes Regni Malabariæ, qui Pythagoricæ ſectæ ſunt addicti, neque per noſtros Medicos & Chirurgos curari poteſt, quoniam incurabilis ideò cenſetur, quia naturalis eſt.

[Ex Literis D. Cleyeri ad D. Mentzelium Bataviâ Ind. datis.]

Con-


Caryophylla Regia in Machian Regno olim nata,
jam v. nullibi existentia coloris ruſſi.
Fructus vel Semen Caryophylli
Officinis Antophyllum, integrum et excorticatum.
Caryophylla Regia Ambonica
hodie ſuperſtitia.
Fig. 10.
Agallochum sive Lignum
Aloës, verum.
fol. 74.
Fig. II. p. 57.
Agallochum spurium.
Resina
Dammar
Selan.
Lignum Laccæ.
fol. 76.
Cortex Caryophyllodes
Culilattan.
Cortex Oninius, sive
Massoy.
Resina Ambonica,
ſive
Dammar Batu
pellucidum ut Sucinum.

TAB: I.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.



inus III.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Conferantur quæ de hoc tibiarum tumore ex Joh. Hug. Linſchottano habet noſter b. Welſchius tract. de Vena Medin. pag. 149. & 150.

Fig. IX.

OBSERVATIO XIV.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Muliere ſiniſtrô pede inſtar Chriſtianorum S. Thomæ ſtrumoſo ad fontem ſalutiferum Freienwaldenſem accedente: ubi de Fonte illo quædam obſervatu digna præmittuntur & inſeruntur.

ANno 1684. menſibus Junii & Julii innoteſcebat exorta in media via ſcaturigo quædam lympidiſſimi fontis, proximè Oppidum Freienvvalde, quod ad Oderam fluvium ſitum eſt, tota æſtate exiſtente ſicciſſimâ & adurente, quâ anni tempeſtate ejusmodi fontes ex terra emergere ſolent. Ex hac ſcaturigine hauſerunt aquas primùm ii, qui febribus quartanis diu erant afflicti, cùmque potu aquarum iſtarum à febribus liberarentur, alii quoque acceſſerunt aliis morbis detenti: & dum horum quidam etiam ſanitatem recuperabant, atque ex plebe major undique fiebat affluxus, mandato Sereniſſimi Electoris Brandenb. Domini mei Clementiſſimi Fons ille primùm undique lignis quernis muniebatur, & fabricatis aquæductibus ut quilibet ægrotantium aquas per canales ex fonte derivatas uberrimè haurire poſſet, claudebatur deſuper, tectô ſuperimpoſitô ne pluvia aut aliquid maligni à malevolis poſſet incidere. Mox famâ, quâ non alia res velocior ulla, per pagos, urbes proximas, tandem viciniores regiones ſparsâ, quotidiè ingens

populorum acceſſus ad fontem extitit, ex quibus quidam arthritici ſummi, calculoſi, ſplenetici, melancholici, febricitantes, & horum plurimi quartanarii, imò ex parte cæci, claudi, & aliis internis & externis affectibus ægrotantes quandoque ad ſtuporem ſanitati reſtituebantur. Hûc ego Menſe Auguſto præſentis anni juſſu Sereniſſimi Electoris acceſſi cum Sereniſſ. Principe Philippo Wilhelmo, Marchione Brandenburgico, ut ejus curæ, quæ ex fontis hujus uſu ſuſcipiebatur, quæq́ue per DEI gratiam feliciter ceſſit, cum aliis ex aula intereſſem, ubi etiam, dum hæc ſcribo, adhuc commoror. Cùmq́ue apud fontem, ut ſolet fieri, variis & inſolitis morbis ægri me conſulendi causâ convenirent, plurimos ad fontem ſolùm ablegavi, ut eô more cæterorum intùs & extrà uterentur, niſi urgeret ſumma neceſſitas pharmaca ſumendi. Ita enim ferè exiſtimavi, ut honori DEI, qui ſcopus noſter unicus ſit, magis conſuleretur. Lubet tamen inſolitum hûc afferre Caſum, ob ſimilitudinem materiæ in obſervatione præcedente Cleyeriana habitâ, cui adjungam alium conſideratione dignum, ob ſubjecta ſibi forte fortunâ ſocietate & curandi modô conjuncta. Uterq́ue caſus nudius tertius, dum hæc ſcribo, in duabus fœminis hîc accidit tali modô. Præteritâ die Saturni, qui erat 30. Aug. 9. Sept. Anni 1684. accedebat ad fontem mulier 50. annorum, Sabina Schumacherin, uxor æditui in pago Goltzen, cujus cognomen Gütterbock, ut dolorum remiſſionem aliquam nanciſceretur, qui in ſiniſtro pede monſtroſo ſatis ob tumorum molem in eo conſpicuam, per 15. annos perdurarunt. Propendebat ex femore ejus tumor ingens molem capitis humani exſuperans, quem ſequebatur in genu tumor ejusdem quantitatis: hunc excipiebat alius latus & amplus ſuras præſentans: & huic excreſcentiæ aliæ atque aliæ, quæ articulos, malleolos utroſq́ue dorſum pedis, digitos pedum tumidos & craſſos ob velantes, præſentabant, adeò ut totus pes tumoribus ſuis ſtrumoſis (liceat hîc ſtrumam colli affectum applicare ſimilitudine quâdam pedibus) nihil quidquam

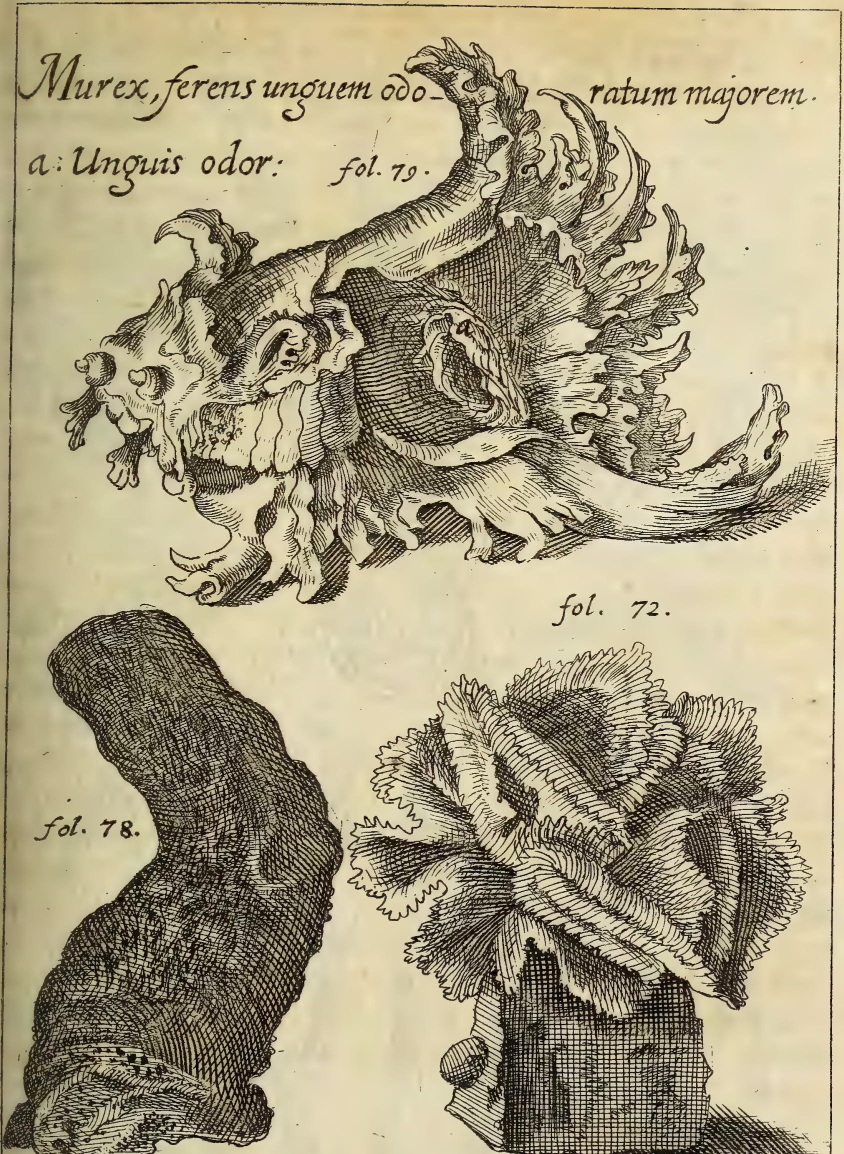
cederet

cederet ſtrumoſis illis pedibus Chriſtianorum S. Thomæ in Oriente degentium. Miſercula (interrogata à me ſuper omnia) contraxerat malum primo matrimonii anno, ex Eryſipelate in toto pede ſiniſtro ſuborto, quod cùm negligentiâ non curaret, rubore pedis diutiùs perſiſtente & exulcerato, tandem tumores, annuatim invaleſcentes ſtrumarum in modum, pedem ita monſtroſè deformarunt; uti Figura X. oſtendit. Ex illo tempore miſercula ægrè potuit incedere, & juxta incrementa Lunæ ingentes dolores, (quos à roſione vermium intùs latentium perſuaſa erat) ſenſit. Præterea indies geſtare linteamina circum inferiorem pedem cogebatur ob ſeroſum humorem, ei ex cute ibi locorum excoriata die noctéque effluentem. Hôc pedis ſtatu proceſſit noſtra ad fontem, ut incommoda præcipua, auxilio DEI & uſu aquarum à ſe removeret. Accidit ut eodem die ſub veſperam diverteret alia mulier in ejus diverſorium, ſatellitis Electoralis uxor, mihi quoad vultum nota contractis ex arthritide manibus prætumidis, pedibusque, annum 47. agens, cùmque pedes parum, manus verò per integrum ferè annum (nam 4. ſaltem reſtabant ad complementum anni hebdomadæ) præ doloribus nequidquam poſſet movere, atque informata ab altera illa dicta muliere, ſubſequente ſummo manè, qui erat dies Solis 30. Aug. 10. Sept. contulerunt ſeſe ambæ ad fontem ut ex eo biberent, cumque arthritica vitrum, quod ſecum portaverat, ex marſupio non valeret extrahere, ſtrumoſa ei ad hoc rogata porrexit. Poſt hauſtus aliquot aquæ & lotiones artuum perrexerunt ambæ ad concionem ſacram, quæ ibi ſub cœlo ſereno inter Principis tentoria ad magnam ægrorum frequentiam à Concionatore Aulico Domino Antonio Brunſenio habebatur. Vix concio erat finita, cùm ambæ mulieres dolorum levamen ſentirent; arthritica quidem in manibus & brachiis, quorum tumores in articulis imminuebantur cum totali abolitione dolorum, adeò ut manus & digitos movere, brachia extollere, pedibusque firmioribus

bus ambulare poſſet: Strumoſa verò à corrodentibus ſuis verminoſis cruciatibus libera, cùm nihil ſeroſi humoris per cutim emanare ſed ejus excoriationem jam perſanatam videret, abjectis circumligatis linteis vegetior multò quàm antea ſtrumoſo ſuo pede, cujus tumores etiam molliores erant redditi, obambulabat. Obſtupuimus omnes, quotquot vidimus mulieres intra paucas horas fontis uſu adeò immutatas. Hujus repentinæ convaleſcentiæ cauſas etſi poſſemus inquirere & forſan dare; ſuadet tamen ſanior mens acquieſcere hîc ſoli honori DEI, in omnibus actionibus noſtris unico Scopo. Fons hic exhalat aliquid ſulphurei, continetque aliquid adſtrictionis à ferro provenientis. Silices in eo reperti ſulphure aureo & cupreo obducti viſuntur, ferrum autem in eo ſæpiùs ſubmerſum croceo colore inficitur ab Ochra & ferri minera in aquis iſtis latitante, quæ parum ſulph. & ſal adeſſe arguit. Multa de hoc fonte poſſent curiosè proferri, ſi occaſio ferret. Aliquibus alvum ſubducit, plurimis autem conſtipat, & per vias urinarias excernitur, pauciſſimis iiſque quartanâ laborantibus ſudores excitat: aliquibus per tria dicta emunctoria egreditur: Quibusdam febres novas excitat, ut iis humores vitioſi, qui in quibusdam per cutim extruduntur, diſſipentur &c. Aqua ſimplex plurium certè morborum medicatrix, ſi prudenter adhibeatur, quod etiam de potatione infuſionum Herbæ Thee ſtatuendum. Antequam vini & cereviſiæ uſus innoteſceret, primævi noſtri Parentes ex ſimplicis aquæ & ſimplicium herbarum uſu pro potu & cibo longævitatem videntur acquiſiviſſe, quod ipſum exemplô quodam, quod mihi memoriæ nunc incidit, ſequenti confirmare & loco obſervationis ſubjungere placet.

Fig. X.

OBSER-



TAB: II.

u I. et III.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.


Lithodendrum calca=
rium ſive Carana
Calx Am=
bonica.
fol. 78.
Pedes lapidei
Echinometræ.
fol.
79.
Schœnanthus
Amb onicus.
fol.
80.
Corallium ni
grum ramoſum
et monoclonum
fol. 77.
Corall: cinereum
ramos: et monoclon:
Corall: album
littoreum ſive Hip=
puris ſaxea
Corall: album
pelagium.
fol.
78.

TAB: III.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY


fol. 81.
Fig. 12.
Herba ſentiens, vivens ſive Æſchynomene fol. et florib. longis
pediculis unico thyrſo inſidentibus, Amboinica. Rumphij
Abrus Alpini, ſive Vicia, Piſum Americanum, vel ejus
ſpecies Ambonica ſeptem ſiliquis
uno
petiolo adnatis.
fol. 80.
Acarbarium anguinum.
fol. 78.

TAB: IV.

OBSERVATIO XV.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Sene 120. annorum cui dentitio integra in ſua ſenectute obtigit.

ANno 1666. cùm eſſem Clivis, cum Sereniſſimo Electore meo eò profectus, acceſſit Clivos Senex quidam 120. annorum, qui ut ſpectaculum ſui exhiberet, mercede circumducebatur. Is etiam in Aulam Electoralem adductus plurimis mecum ſeſe videndum præſtitit. Hic Vir pulmonis ſui robur per elationem vocis & cantationem elementorum vocalis Muſices: ut, re, mi, fa, ſol, la, ſtentoreâ voce, ut per centum aliquot paſſus exaudiri poſſet, oſtendit. Deinde aperto rictu omnes dentes ſuperiores & inferiores, margaritarum inſtar candidiſſimos, quibus vel ipſa Helena arrogantiùs ſuperbire non potuiſſet, videndos præbuit, talia referens: Ante duos annos, cum agerem 118. annum eram Hagæ-Comitis, ut me pretiô hominibus oſtenderem, cumque audirem, adeſſe quoque ſenem Anglum me duobus annis majorem nempe 120. annorum, avidè eum viſendi causâ acceſſi, eum ſic allocutus. En, amice, adſum tibi quoque annoſus & duobus annis te minor: inceſſit cupido te videndi mihi annis ferè parem. Nullus mihi dolor aut ægritudo per vitam afflixit; jam verò per triduum, cùm hîc Hagæ commoror, inſignis dolor capitis & maxillarum me invaſit; adeò ut videar mox ſupremum per DEI gratiam, obire diem. Adhæc ille: ô, inquit, amice, repueraſcis, dentitione laboras infantium more; id mihi etiam ante duos accidit annos cùm agerem eundem annum 118. Ah, inquam, ne mihi longiorem vitam ſuperaddat juſtâ pœnâ altiſſimus DEUS! ſic abiens contuli me decubitum ac paullò poſt ineffabili cruciatu dentes mihi

omnes ſucceſſivè enati ſunt. Hîc ego, ſeni adſtans, interrogabam ipſum, quidnam cauſæ naturalis cenſeret attuliſſe ſibi tot annorum proventum; Reſpondebat: cauſam quidem primariam eſſe DEUM. O. M. qui juſta irâ eum tantâ ſenectute puniverat, ut etiam omnes ſuos conſanguineos, cognatos agnatosvè ſupervixerit, adeò ut etiam nemo eorum ſupereſſet, ſibique videretur, cùm eſſet in ſua patria Brabantia, in altero quaſi mundo aut peregrino regno vivere. Secundariam verò & naturalem cauſam ſi adducere vellet, quæ longævitati ſuæ aliquid tribuere potuiſſet, ſibi videri frequentiſſimos potus aquarum ſimplicium, præſertim earum, quæ ex ſcopulis & vividis fontibus ſcaturiunt, quibus à teneris delectatus fuiſſet.

SCHOLIUM.

SEnectutis incommoda expoſiturus *L. A. Seneca epiſt. 96. Veſicæ,* ſcribit, *dolor te inquietavit: epulæ fuerunt parùm dulces: detrimenta continua: propiùs accedam: de capite timuiſti. Quid tu? neſciebas te hæc optare, cùm optares ſenectutem.* Sic eſt: Senectus ipſa morbus eſt; quam tamen tot alii, vano mortis metu, expetunt; ſecus ac ſenex hîc memoratus, qui fortè miſeriarum, ſeniles annos comitantium non inexpertus, longævitatem ut pœnam à DEO irrogatam conſideraverat. Cæterùm præter plura alia ab aliis paſſim recenſita, longævorum, imò & in ſumma ſenectute fœcundorum exempla ſiſtunt *Ephemerides noſtræ Dec. I. Ann. 3. Obſ. 163. Acta Med. Hafnienſ. Volum. 1. Obſ. 49.* & *Volum 4. Obſ. 10. Conr. Geſnerus epiſt. med. pag. 72. Phil. Jacob. Sachſius gammarol. lib. 1. cap. 23. Felix Platerus Obſer. med. lib. 1. Fogeroles de ſenum affect. part. 1. cap. 8.* & *Engelb. Holterhof præfat. tract. de vit. long. & brev.* Legique inprimis meretur *Nob. D. Henr. Meibomii ad Seren. Brunſvvic. & Luneburg. Ducem Auguſtum epiſtola de Longævis* perſcripta. Uti verò vini crebriorem & copioſiorem potum vitæ prolongationi admodum contrariari, nemo facilè negare poterit,

terit, quem etiam non minimum pondus vitæ abruptæ in Sene illo, *Thoma Parre*, cujus mentionem facit *Thom. Bartholinus cent. 5. hiſt. anat 28.* dediſſe, *in Act. philoſoph. Angl. Num. 44. §4* adſtruitur: ita juxta cum temperie corporis laudabili, violentorum caſuum abſentia, & cæteris diætæ laudabilioris obſervatis, aquæ ſimplicis & purioris potum eidem obtinendæ aliquid conferre poſſe, non minùs certum eſt: qua ratione etiam Ægyptiorum longævitatem à *Proſpero Alpino lib. 1. de Med. eorum cap. 11.* præter ſobrium & ſimplicem victum, ſalubri aquæ Niloticæ potui fuiſse adſcriptam, legimus.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO XVI.

D. FERDIN. FRIDERICI ILLMERI.

Excretorum lapidum quorundam per Abdomen.

MAgnificus quidam Baro multos mihi lapides transmiſit ex Hungaria avellanarum magnitudine, ſimiles planè iis, quorum 101. quondam in veſicula fellis cujusdam Baronis Bohoëmi hydrope exſtincti inveni, adjunctis literis in hunc ſenſum: Ancilla mea lotrix 40. annorum, habitûs pinguiusculi, ordinariâ victûs ratione utens, benè alioquin ſe habens ſaneque degens, ſubitò incipit conqueri de quodam dolore & tumore ſub hypochondrio dextro penes umbilicum, cui, cum in abſceſſum videretur tranſiturus, medicabatur more ſolito & conſueto Chirurgus illius loci. Apponuntur cataplaſmata maturantia, anodyna, cathæretica & ecce, tanden rumpitur abſceſſus, & exeunt calculi memorati unà cum exigua materia purulenta: Abſterſo ulcere, arte chirurgica clauditur & ſanatur, ac nunc benè ſana degit; quærit igitur hic vir Magnificus, quid hoc ſit, unde calculi veniant, an habeant aliquam ſpeciem Magiæ? Reſpon-

di ego, ex veſicula fellis hos non poſſe provenire; nam debuiſſet neceſſariò rumpi veſicula, quæ rupta, licet non ſit pars præſtans aut princeps, tamen his inſervit & eos trahit in conſenſum, ac ſic illa tandem fato & lenta febri aut hydrope exſpirâſſet. Ex renibus aut cavitate abdominis hi prodire etiam non poterant; idem enim fatum attuliſſent. Manet igitur quod hi lapides ex pituita vitrea vel gypſea, concurrente aliquo ſpiritu lapidifico, vel acido, fuerint producti; qui cùm panniculum carnoſum & muſculos abdominis tùm rectos tùm obliquè aſcendentes & deſcendentes intraverint, hunc dolorem, tumorem & abſceſſum effecerunt. Recordor quidem quòd noſtri Curioſi in ſuis Miſellaneis in locis diverſis miræ lapidum generationis cauſas & hiſtorias recenſeant, & doctrinis ſuis chymicis, anatomicis, phyſicis ac medicis illuſtrent, quia tamen & hiſtoria hæc rara eſt, eam ad Collectanea quoque transmittere volui, ut curioſa ingenia materiam habeant de ea meditandi & diſſerendi.

OBSERVATIO XVII.

D. FERDIN. FRIDERICI ILLMER.

De

Febre quartanâ feliciter curatâ per Chinam Chinam.

VIr quidam 55. annorum, complexionis nativæ melancholicæ, gracilis, aliàs optimorum morum, haud dubiè ob graves belli tempeſtates à Turcis nobis illatas, propter damna plurima ſibi in temporalibus illata, concepit mœrores, & ex iis incidit in febrim quartanam legitimam. Cùm ego ad medelam hujus vocarer, tractavi hujus ægri corpus methodicè, nempe: primò expurgando primam regionem per clyſteres, & aquam laxativam Viennenſem; poſt extractum ſanguinem ex mediana ſiniſtri brachii, dedi

Juſcula

Juſcula alterantia, & præparantia ex decocto florum & fructuum, vel ex 4. florum cordialium ac ſpecier. aperitivi, refrigerant: Quercetani, decoctis, cum ſyr. borraginis, pomorum curtipendulorum, Regis Saporis: Item ſubinde ſerum lactis, cum dictis Syrupis, ac iterum per Epicraſim expurgavi per aquam laxativam cum Elect. de Tamarindis Horſtii, cum extract. Melampodii, vel etiam potionem ex Manna, cum aqua laxativa. Rurſus exhibui ſalem fraxini, capparum cum acido Tartari, Spir. Sal. coagulati Mynſichtii: Item Tincturam lapidis lazuli. Iterum expurgavi pilulis ex Extract. melanagogo Quercetan. cum maſſa pil. Tartarearum Schrœderi, ſuperaddendo juſcula decoct. florum violar. & borraginis. Cùm itaque hæc egeram, & ipſi inciperem (nam obſtructiones erant jam apertæ, materiâ præparatâ, & coctâ) exhibere antifebrilia, v.g. oculos cancr. margaritas præparatas, corallia præparata, arcanum duplicatum, & quater diaſcordium Frakaſtorii ad ℈ij, cum Cornu Cervi, Pulvere rubro pannonico, 3. horis ante paroxyſmum, ad hoc ut excitaretur ſudor, qui tamen nullo modo ſequebatur, licet omnia applicarem ad eum promovendum: Item applicando Emplaſtrum Strobelbergeri ad 4. pulſus, & multa alia ſimilia, attamen nihil obtinui hiſce. Æger enim jam duobus menſibus hoc Hercule conflictatus, incipiebat deficere, debilitari, in Hecticam inclinare & etiam Cachexia paulatim progerminare; deſcendi ad uſum Pulveris Chinæ Chinæ, quem in pondere ℈ij. in vini boni Hiſpanici Canarienſis ℥iiij. per noctem infudi, ac ſic 4. horis ante paroxyſmum exhibui, jubendo ut æger ſe in lecto calidè teneat. Primâ vice febris acceſſit, ſed debiliter; ſecundâ & tertiâ vice planè emanſit. Deinde in duabus libris vini dicti adhuc infudi ℈ij, ac dedi ipſi per 6. dies quotidie ℥iiij. ebibendas, quibus factis febris ceſſavit, & æger fuit refocillatus, ſenſim robur corporis crevit, ut nunc ſanus degat ſine ulla recidiva, quam tamen plurimi Magnates noſtri, qui hoc pulvere uſi, ſed intempeſtivè, paſſi ſunt. Fuit hæc quartana Autumnalis, quia

cœpit in principio ſtatim Septembris, & finivit in fine Octobris, cùm tamen debuiſſet eſſe longior ex 2. Aphoriſm. Hippocrat. 25. & Galen. in commento; dicitque Avicennas, quòd per annum duret, ſi non committatur error; ſi verò fiat error, quòd per plures annos. Apparet ergo nunc, artem Medicam auxilio bonorum medicamentorum poſſe morbos plurimùm abbreviare: Egeram priùs per Indicationes Galenicas noſtras conſuetas, corpus, & cauſam morbificam diſponendo, maturando, evacuando, minorando, ſymptomatibus in paroxyſmo debitè occurrendo, & in fine paroxyſmi, ne ſuccederet hectica, per julapium ex aqua fontana & ſyr. de ſucco berberum, de rubo Idæo, violar. moderatè potando. Tandem volens etiam recentiorum indicationibus ſatisfacere, juxta ſtilum Medici Angli Talbot, qui Delphinum Galliæ in hac febri curavit; & mentem Medici Regii, qui notas & Illuſtrationes ac monita fecit, ſupra D. Blegny Chirurgi Regii typo editas empiricas curationes in lingua Gall. (quem non ita pridem ſuggeſſit Clementiſſimus noſter Dominus Romanorum Imperator LEOPOLDUS) eos benè ponderavi, & reperi in 4. intentionibus conſiſtere, nempe, ſiſtere fermentationem, corrigere particulas acidas, aperire obſtructiones & reſtituere particulas ſulphureas; nam acidæ in hac febri prævaluerunt. China China igitur ſuo ſulphure vegetabili anodyno ſiſtit fermentationem, eodem corrigit acidas, eodem fit reſtitutio ſulphureorum deficientium & amaro ſuo ſale aperit obſtructiones, & pellit urinam, quam in copia in hoc caſu eduxit, cùm in medio decurſu hujus febris hæc ſuppreſſa fuerit & dyſuriam cum ardore induxerit. Hæc Apollo & Muſa noſtra nobis in Therapia hujus morbi ſuggeſſit.

OBSERVATIO XVIII.
D. LUCÆ SCHRÖCKII, SEN.
De
Incerto calculorum renum & veſicæ judicio.

RArum admodum eſt, calculorum præſentiam, tantorum aliàs dolorum ac miſeriarum in tot hominibus crudeliſſimum autorem, in veſica, renibusvè nullo modo per totam vitam animadverti. *Cum pituitoſo humore veſtiuntur*, ſcribit in Conſiliis medicinalibus à *Laur. Scholtzio* collectis, conſ. 315. *Johannes Crato* de calculis veſicæ, *ſæpè ante vitæ exitum vix deprehenduntur;* in quodam, ſine ullis fermè doloribus, & urinæ ſuppreſſione, ubi febre perierat, renem ſiniſtrum luto refertum, dextrum verò calculo ſeptem unciarum & figuræ valdè irregularis, gravidum fuiſſe inventum, autor eſt *Petrus Borellus* cent. 2. hiſt. rar. 62. atque in Decad 1. *Ephemerid. Nat. Curioſor.* Ann. 4. Obſerv. 29. calculum renis inſignem, cùm tamen ægrotus nunquam toto vitæ tempore conqueſtus fuerit de doloribus nephriticis &c. alios que duos magnitudine ſpectabiles in utroque rene, nullo ſigno ſe prodentes in Obſerv. 32. memorat Ill. D. *Antonius de Pozzis;* ipſe etiam mole & eminentiis conſpicuos calculos, ante aliquot annos vidi, è renibus Illuſtriſſimi cujusdam Domini, repentinâ morte defuncti, erutos, qui tamen nullam Ei, dum viveret, moleſtiam creaverant; quod de veſicæ calculo pariter confirmatum dedit Frideric. Loſſius lib. 3. Obſerv. medic. 53.

Quàm fallacia è contra ſint ſigna, calculos hos præſentes innuentia, prolixè inprimis præ aliis oſtendere conatus eſt *Joh. Baptiſta Sylvaticus* Controverſ. medic. 32. Quod etſi fateri neceſſum habeamus, plurium tamen ſymptomatum concurſum, à ſagaci Practico conſideratum, minùs utplurimum fallere

lere haud negari poteſt; ut ita rariores inter caſus, ſi id contingat, meritò referre liceat; quibus itaque adnumerandus tumor glanduloſus veſicæ, calculum mentitus, atque à *Ludovico Hammenio* tract. de Herniis pag. 109. deſcriptus, feliciterque ab eo ſectione exſtirpatus. Quare licebit & mihi, quem nuperrimè demum obſervare datum fuit, recenſere caſum honeſtæ Matronæ, annum ætatis ſeptuageſimum quintum agentis, quæ à prima mox juventute moleſtis capitis doloribus ſubinde infeſtata, aliquot abhinc annis lumborum etiam dolore laborare cœpit; interea tamen, quod domeſtici ejus nunc demum poſt obitum edixerunt, crebris ſudoribus ab ineunte juventute fuit divexata; cui jam tandem, per annuum temporis ſpatium cephalalgiâ illâ, & ſudoribus non ampliùs urgentibus, urinæ cruentæ ferè continuò ſuccedentes haud levem timorem incuſſerunt, præcipuè cùm non arenularum tantùm excretio interdũ obſervaretur, ſed & materiæ craſſæ ac viſcidæ, quandoque cum urina alba ſatis copioſa emiſſio, pudendorum pruritus, mictionis difficultas, dolor & frequentia, teneſmus ponderiſque alicujus in pectine ſenſus negotium facerent, quorum truculentiâ tandem dies noctesque fatigata, 20. d. Novembr. Anno 1684. viribus exhauſta animam Creatori ſuo reddidit. Hisce indiciis, quæ nunquam aliàs, in mea 42. annorum praxi, me fefelliſſe, plurimæ poſt obitum inſtitutæ per ſectionem explorationes certiorem fecerunt, inductus, veſicæ calculum adeſſe, cùm ei medicinam facerem, pronunciare haud dubitavi; quod etiam poſtmodum dilectus ac honorandus Dn. Collega, mihi morbo ad finem properante, adjunctus, Exc. D. *Vitus Riedlin*, certiſſimum eſſe, conſenſu ſuo confirmaverat. Aſt prout Artem noſtram eſſe conjecturalem, & ita, quamvis cæteroquin magna cum prudentia conſtructam, artificem fallere poſſe, nemo diffitebitur: ita & hîc idem nobis contigiſſe, poſtero die celebrata cadaveris luſtratio, nos unà cum filio meo percharo præſentes edocuit; ubi in emaciato hoc corpore, ſupra os pubis, & in pectine tumorem

morem durum tactu deprehendimus, quo de neque ægra, neque adſtantes ullam in vita coràm me fecerant querelam, qui merè glanduloſus, & cuti arctè cohærens adparuit, qualis etiam internè, infra dictum os obſervabatur. Ipſa autem viſcera thoracis & abdominis omnia, præter inteſtina flatibus diſtenta, ſatis laudabilia vidimus, ita ut nec renes, circa tubulos urinarios pinguedine, quæ aliàs, præter cor, quod ſufficienter eâ inveſtiabatur, erat parciſſima & pænè nulla, ſtipati, ullam labem oſtenderent, neque etiam veſica exteriùs de ullo vitio ſuſpicionem faceret; aperta tamen illa copioſam, viſcidam & craſſam, atque ferè purulentam viſam materiam mox in cavitate ſua exhibuit; quâ detersâ, non ſolùm hinc inde lenticulares aliquas, duriuſculas & albidas glandulas ei adnatas, ſed inſigniorem etiam aliam, ex tribus, fabæ magnitudinem ſingulâ æquante, conglomeratam, lividioris coloris, & ſic ſatis duram offendimus, in qua diſſecta etiam arenulæ aliquot minutiores digitis explorantibus occurrebant; cæterùm aliud vitium nec ibi comparuit. Unde omnia hæc ſymptomata ſanguini multis ſeroſis & acribus particulis turgido adſcribere libet, quòd non tantùm diuturnos iſtos capitis dolores, nervoſas ac membranoſas cerebri partes rodendo & vellicando, minutiſſimaque vaſcula & porulos diſtendendo, excitare, ſed & in ſudores illos frequentes reſolvi potuit. Quod cùm tandem ad renes copioſiùs ferri inciperet, triſtem iis ſenſationem induxerat, ac ita ex debilitatis ibi vaſculis unà cum cruoris parte excretum fuerat. Cùm verò ſerum hoc, præcipuè ſanguine ob ætatem provectiorem jam quaſi vappeſcere incipiente, in coagulationem pronum evaſiſſet, tum glanduloſas illas in veſica excreſcentias ſtagnatione ſuâ generare, tum viſcoſum illud & craſſum urinarum ſedimentum graveolens ſuppeditare potuit; quod acredine ſuâ moleſtum in pudendis pruritum inducendo, atque urinæ frequentiori ejectioni ſollicitandæ, ut & vicino inteſtino recto per conſenſum adficiendo, atque inanibus illis & doloroſis egerendi conatibus pro-

ducendis par fuerat; ponderis autem in pectine ſenſum glandulosſus in loco hoc tumor, ex eodem ſero ibi coacervato generatus, ſimulaverat, arenularum verò generatio aliarum hujusmodi calculoſarum concretionum cauſam, ſeri nempe à ſale aliquo lapidifico coagulationem, agnoſcit.

OBSERVATIO XIX.
D. LUCÆ SCHRÖCKII, LUC. FIL.
De
Oſsiculis ex Sarcocele ſuppurata prodeuntibus.

QUàm varia ſæpe & inſolita reperiantur in corpore humano, & ſubortis inprimis in eo abſceſſibus, corpuſcula, ſive aliunde eò translata, ſive in ipſis etiam genita, plurimis obſervationibus paſſim exſtantibus docemur. Inprimis verò calculos in omnibus ferè partibus generatos quis neſciat? qui etiam nec partes generationi dicatas immunes abire permittunt; velut in proſtatis lapidem infixum fuiſſe deprehenſum, refert *Marcell. Donatus lib. 4. hiſtor. med. mirab. cap. 30.* calculum magnitudine piſum ferè ſuperantem in teſticulo deſcribit *Joh. Rudolph. Saltsmannus in obſerv. anatom. ult.* ex teſticulo quoque exulceratos lapides exemtas habet *Pachequus in obſervat. 44. Riverio communicata;* ipſum ſemen in vaſis ejaculantibus petrificatum legitur in *Zodiac. med. Gall. Ann. 2. menſ. Mart. obſerv. 4.* Aſt oſſa etiam in abſceſſibus quòd reperta fuerint, id revera inter rariſſima eſt connumerandum; cujus tamen fidem faciet ſequens, quam communicare libet, obſervatio, D. P. G. Aurifaber, per plurimos annos teſticuli dextri tumore ad capitis infantilis magnitudinem tandem adaucto, & ipſum inguen, ut hinc brachii craſſitiem æquaret, ſimul occupante laboraverat, à variis in conſilium adhibitis Chirurgis primò hydrocelen, poſtea cùm

teſticulum

teſticulum equo inſidens duriùs ephippio impegiſſet, ſarcocelen pati creditus; tandem fruſtrà in uſum ductis plurimis remediis, ante ſeptennium à Natura ipſa, optima morborum medicatrice, auxilium invenerat; ſiquidem in eodem latere ſpontè aperto ſcroto, ſerum primò aliquandiu, tandem plurima, & vel ad quinque uncias quandoque, purulenta materia egreſſa fuerat, ſicque uſu mundificantium & traumaticorum per ſiphonem injectorum, tumore paulatim decreſcente, durum quid in orificio ulceris Chirurgis, *Joh. David. Freitagiis*, patri & filio, quorum dexteritate tum curabatur, ſeſe obtulerat; quod volſellâ extractum, eſſe oſſiculum plurimis eminentiis aſperum, & Figurâ XI. delineatum, comparuerat; cui dein ſucceſſivè plura alia diverſæ figuræ & magnitudinis inſecuta fuerant; usque dum tandem alterum illud Figurâ XII. deſignatum, non ſine magno labore exemtum fuerit, conſolidatione vulneris mox ſpontè ſuccedente, & integrâ curâ intra novem ſeptimanarum ſpatium ad finem perductâ; ita ut nunc ſalvus adhuc, & ſenio licet preſſus, ſat tamen vegetus vivat, teſticulumque morboſum benè jam conſtitutum circumferat.

SCHOLIUM.

ADfectum hunc ad nullum alium commodiùs quàm ad hydrocelen cum ſarcocele conjunctam referi poſſe, mihi equidem haud eſt dubium. Quamvis enim (ut de hydrocele, à feroſo ſtillicidio ex vulnere primò obſervato ſatis demonſtratâ, nihil dicam,) ſarcocele teſtium & vaſorum adnexorum in molem inſignem à ſanguine in eis ſubſiſtente & concreſcente, factam extenſionem ac in maſſam quaſi carnoſam indurationem utplurimum denotet, quam ideò diſcutientibus poſſe curari negat *Excell. D. Ol. Borrichius Vol. 1. Act. Med. Hafn. obſerv. 97.* & ſi quæ hoc modo ſanata perhibeatur, hydrocelen potiùs fuiſſe, ſtatuit; ſicque etiam per ſuppurationem, ſalvo remanente teſticulo, tolli haud poſſe, adſerere liceat:

ceat: hîc non tam teſticulum auctum, quàm potiùs carnoſam tantùm quandam ſubſtantiam fuiſſe eidem adnatam, ſtatui poſſet. Licet fortaſſe, ſanguine extra vaſa effuſo & in eorum interſtitiis ſubſiſtente, aut alio quocunque modo incraſſato & indurato, per ſuccedentem autem ſuppurationem evacuato, vaſcula illa & membranas ſenſim ſic denuo contrahi, & naturalem, quam antea habebant, conformationem adipiſci, dici poſſet. Unde verò oſſicula illa in locum iſtum planè exoſſem pervenerint, magis intricatum eſſe videtur. Non enim ab oſſe aliquo per corruptionem abſcendente & in hunc locum depoſitas fuiſſe particulas, ſanitas cæteroquin ſat integra, juxta cum oſſiculorum iſtorum multitudine, perſuadet; nec per faſcinationem, cujus nulla hîc ſuſpicio, injecta fuerunt; nec etiam externâ ſaltem formâ oſſeam ſubſtantiam referunt, cùm ſolida admodum ſint, raſurâ in oſſeam ſcobem abeant, & igni ſubjecta, præter odorem, ab oſſibus crematis aut etiam congenere cervino cornu exhalanti ſimilem, remanens corpus, uſtis talismodi oſſibus omnino reſpondens ſuppeditaverint. Unde à ſero extra vaſa effuſo eorundem ortum deducere opus erit; quod uti in ſtatu naturali conſiſtens, membranæ, cartilaginis, oſſisvè naturam adſumere aptum eſſe, ſive particulas in ejusmodi corpora coagulari prona continere, nutritio iſtarum partium nos edocet: ita & hîc gelatinoſæ ejus particulæ, diſcuſſis aquoſioribus, in oſſea abire corpuſcula potuerunt.

Fig. XI. & XII.

OBSER

OBSERVATIO XX.
D. LUCÆ SCHRÖCKII, LUC. FIL.
De
Hydrocele à Catarrho orta.

INveteratam hydrocelen medicamentis externè impoſitis uti raro & vix curari, celebriores Practici obſervant: ita recenter exortam iisdem aliquando cedere, notum eſt. Sic *Laz. Riverius cent. 2. Obſerv. 4.* in puerulo herniam aquoſam per cataplaſma ex farina fabarum cum vino generoſo coctum, admixto etiam oxymelite ſimplici, intra octiduum fuiſſe diſcuſſam, memorat; ingentem quoque teſticuli ſiniſtri tumorem aquoſum, adhibito ex convenientibus cataplaſmate, ſanatum refert *Henr. Salmuth. cent. 3. Obſerv. 93.* Idem & mihi anno præterito obſervare contigit in Juvene 17. annos nato, qui dolore capitis inſigni & tumore genæ ſiniſtræ, ut & colli, circa menſis Auguſti principium correptus, cùm ab adhibitis, 5. & 6. die dicti menſis, medicamentis ſerum blandè per ſudorem evacuantibus, externè verò adpoſitis diſcutientibus, levamen habuiſſet, remittente nempe dolore, & ſubſidente paulatim tumore, eodem tamen tempore per latus ſiniſtrum juxta dorſum deſcendere aliquid perſenſit, teſticulumque ſiniſtrum non ſine dolore in molem ingentem attollere; quod cùm veſperi d. 6. mihi anxius indicâſſet, hydrocelen eſſe deprehendens, Cataplaſma ex maſtiche, floribus chamæmeli, ſambuci, ſalviæ, & roſarum rubrarum cum lacte paratum imponere juſſi, quod non tantùm ſopiendo dolorem, ſed tumorem etiam notabiliter imminuendo, optimè conduxit, ut, cùm inſuper 7. die Aug. potiunculâ ex reſina jalappæ paratâ purgatus fuiſſet, paulò poſt planè convaluerit. Mira hæc ſeroſi humoris, copiâ & ſtagnatione peccantis, & hinc triſtem capiti ſenſationem inferentis, nec non tumorem genæ & collo inducentis, μετάστασις majorem admirationem

parit, quòd ſerum, diſcutientibus internè & externè in uſum ductis ob copiam non promtè cedere valens, non in vaſa ſanguinea readſumtum, ſicque ad ſcrotum, ſed rectiori viâ per latus ſiniſtrum ſenſim eò derivatum fuerit. Quod ſi conſideretur, catarrhoſas defluxiones non ſimpliciter deliramenta in poſterum eſſe dicenda, evidenter ſatis adſtruitur. Vias tamen, per quas fluxio hæc proceſſerit, ſatis obſcuras nobis reliquit Natura; niſi fortè nervorum, & quidem, ſi ordinem à Cl. *Williſio* nervis adſignatum ſequamur, quinti paris, buccarum muſculis ſurculos mittentis, & poſtea unà cum ſexti paris ramulis, nervum intercoſtalem, ad teſtes etiam abeuntem, producentis, id beneficio accidiſſe dicere liceat, intra quorum membranulas inſinuans ſe lympha illa extravaſata, per latera eorum ſenſim usque ad teſticulum deſcenderit.

OBSERVATIO XXI.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Coralliis in genere, Androſace, Fucis marinis, unguibus odoratis, lignis olentibus, pyritibus, ſilicum generibus &c. præmiſſa ad Cl. Dn. G. Everhardi Rumphii obſervationes ſequentes, de rebus variis & raris ex Indiis ad me transmiſſis.

CLar. Dn. Georgius Everhardus Rumphius, Senator & mercator in Inſula Amboina emeritus, Nomine & Omine, Plinius noſter ſecundus & Collega digniſſimus; bis ad me literas, non per Angarias, ſed triennium ob longinquum iter reſponſorias, cum rebus exoticis & curioſis ſubindè adjunctis, dedit, quarum ſecundâ vice transmiſſarum arcula nobis adhuc inviſa latet: quæ verò primâ vice

vice transmiſit, ne erudito Orbi invidere videar, ea per obſervationes aliquot ex literis ejus & primis & ſecundis (cùm ſecundæ aliquot res, in prioribus contentas, uberiùs explicent) in honorem Autoris, cum imaginibus rerum earum placet proponere, ſi priùs in genere aliquid de iis breviſſimè mentem meam cum quibusdam obſervatis aperuero. Primò igitur novem coralliorum genera, præter vulgare rubrum, transmiſit, uti ſunt: corallium nigrum ramoſum, & monoclonon, cinereum ramoſum, & monoclonon, album pelagium, album littoreum ſive Hippuris ſaxea, Amaranthus ſaxeus, pſeudocorallium rubrum fiſtuloſum, & Acarbarium anguinum. Hæc ego, ſalvô eruditiorum judiciô, omnia, & quotquot ulteriùs in mari reperiuntur, exiſtimo, non ut plantas internô principiô enaſci; ſed plantas marinas juxta loci limoſæque terræ varietatem diverſimodè incruſtari, ſicuti res condienda ſaccharô obducitur abſumptis paulatim putredine plantis marinis, relictisque indumentis ſuis jam induratis & formam rerum amiſſarum ſervantibus. Quemadmodum enim, juxta Ath. Kircherum & alios cordatiores viros, in Hungaria & alibi ferrum aquæ vitriolatæ ibi mananti injectum ſtatim particulis cupri, in aqua vitriolata latitantibus præcipitanter obducitur, ſimulquè eô momentô ferrum paulatim corrodendo abſumitur, cuprumque ſubinde per appoſitionem in locum ferri ſuccedit, & induratum ferri formam, quam habebat, ſervat: ita cum his plantis marinis & limo corallino ſuper- & circumfuſo eôdem modô Natura procedit. Qnamvis non negaverim, dari quoq; in Natura ſuccos lapidificos, qui ligna & alias res adeò penetrent, ut ligna iis jam penitùs petrifacta, nihilominus formam, quam habuerunt & internam & externam ſervent: Plerumque tamen transformatio priori modo accidit. Ita fuci marini, ſpecies muſci marini, ſi præfatô more incruſtentur, cùm ſubſtantia eorum ſit tenera, & putredine facilè abſumatur, in corallia nunc ramoſa, nunc monoclona mutari

tari poſſunt; conſideret B. Lector fucum nigrum lapillo albo innatum, & Tabula V. præſentatum, quem ex Balteo mari cum aliis ejus generis ſpeciebus extraxi, ſi ille natus fuiſſet in tali Oceani loco, ubi limus corallinus aliquis eum amplexus & ſuper eum inductus induratusque eſſet, annon ex eo corallium aliquod ramoſum formaretur? Quod ſi filum marinum *C. Bauhini n. 2. Prodr.* ejusmodi in locum fortè incidiſſet, facilè Anocarbarium Ambonicum (ut arbitror) inde reſultaret. Accedit, quòd eruditi annotarint fucos coralloides, ut habet *Index meus Plantarum univerſalis.* Sicuti etiam eſt muſcus Coralloides varius, & Androſace (quæ potiùs ἀνδροσάκος dici meretur, quòd τὸ σάκος ἀνδρός, ſcutum viri præſentat) Hæc plantula marina nihil aliud eſt, quàm congeries fungulorum cum ſuis pileolis vel ſcutulis humore corallinô in mari ſuper petram, concham & alias res, induratorum. Vid. Tab. V. ubi elegans exemplar Androſaces Chamæconchæ inhærens, quod ex liberali donatione Rolfincii p.m. Profeſſoris quondam Jenenſis, poſſideo, delineavi. * Ita quoq; Amaranthus ille ſaxeus, quem Autor miſit, & Tab. II. exhibetur, mihi ex fungorum majorum genere, quorum alter alteri imbricatim, & lichenum more, innaſcitur, eſſe, & in petram corallinam ita abiiſſe, videtur. Nam & aliàs mihi oblatos novi fungos petroſos & corallinos, latis pileis & orbicularibus, ex Oceano extractos. Hæc de Coralliis in genere. Jam Onyches odoratos quod concernit, illi ex eorum ſunt genere quos Dioſcorides l. 2. c. 20. opercula conchyliorum appellat Sicuti enim cochleæ noſtræ terreſtres & aliæ hujus generis per hyemem operculis quibusdam ſeſe contra frigus muniunt: ita hoc accidit quoque conchyliis marinis, unde pro varia conchyliorum forma, varii etiam ungues ſive opercula fiunt. Ita præter elegantiſſimos Muricum & pſeudopurpurarum ungves, quos Autor miſit, etiam tenues illos Officinarum vulgò Blattas Byzantinas & Umbilicos marinos di-

cto

* *vid. præced. Anni, Dec. II. fol. 119.* (*) *Quam herbam &c.*

ctos in Tab. V. exhibui. Præter corticem Culilavean caryophylli ſapore & odore præditum, qui deſcriptus eſt & figurâ præſentatus in Ephemeridum noſtrarum Anno primo, Decuriæ ſecundæ p. 55. miſit Autor etiam particulam cujusdam ligni mirùm fœtentis, cujus forma colore & ſubſtantiâ fermè ad fagi materiam accedit. Hoc ita deſcribit: Lignum fœtidum " vulgò Malavè *Caju-taÿ*, i. e. lignum ſtercoris, vocatum, fœ- " tore ſive potiùs pedore inſigne, præter opinionem tamen " in medicina nobile, ex aqua tritum, vel ſolùm, vel cum ligno " Colubrino datur febricitantibus; leviorem enim febrim ſu- " dore diſſipat, gravioremque mitigat. Hæc Autor. Præ- " terire hîc nolo corticem quendam, caſſiæ ligneæ non abſimilem, quem cum cortice Lauri Americani ex donatione Clar. Wilhelmi Piſonis p. m. poſſideo. Cortex ille, quem ex Braſilia olim attulit, fragrantiſſimè allium olet & ſapit: Lauri autem cortex aromaticus eſt; odor & ſapor mixtum quid Lauri & Cinnamomi refert. Miſit inſuper Autor lapidum quorundam ſpecies, uti ſunt Androdamas, Argyrodamas Plinii, quorum ille ex pyritarum cenſu à me habitus fuit; hic verò ex ſilicum genere. Pyrites verò lapis varius eſt, omnis autem ſulphure particeps & inprimis aliquid cupri, ob ſulphur, continet. In tractu Bononienſi Pyritas formâ Androdamantis, ſed penitùs cupreâ collegi; alibi aliter inveniuntur, variis terris mixti. Si mineralibus adjuncti & inſperſi ſunt, Germanis Kieß/ vocantur, & cuprum, ſulphurque habent. Argyrodamas verò quem Autor miſit, ex genere Silicum eſt, qui etiam valdè inter ſe differunt, & quò pellucidiores, tenuiores & puriores cum metallis & mineralibus mixti reperiuntur, eò puriora & nobiliora etiam metalla continent. Nam & Adamantes ex eorum genere ſunt. Sic Alabaſtrites, ad quem noſter Argyrodamas ferè accedit, ſilex quidam eſt. Ita differunt Silices iſti, qui Germanis Quartſch/ Spath ꝛc. vocantur, de quibus alio tempore, alibi. Demum conſideratione dignum eſtimo, quòd in Indiis & Orientalibus Inſulis Zonæ torridæ

ſubjectis convolvuli fruteſcant & arboreſcant. Sanè Funes ſylvatici Rumphii, ex quorum medulla ſive corde Lignum Laccæ eximitur, quid aliud juxta ejus deſcriptionem ſunt, quàm convolvuli fruteſcentes? vid. deſcript. Ligni Laccæ in Tab. I. Jam enumerandæ ſunt Obſervationes Rumphianæ, rerum exoticarum à ſe transmiſſarum, juxta contenta in ejus literis.

OBSERVATIO XXII.

Dn. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

De

Agallochi generibus & Arbore excœcante.

AGallochum, Xyloaloë, lignum Aloês, duplex eſt, ſpurium & verum. Spurium, quod, ut audio, in Europa pro ligno Aloës vero venditur, hîc in arbore excœcante natum, ad ſuffiendum adhibetur. Prunis inſperſum, primùm Benjoinum olet, ſed mox in nidoroſum odorem deſinit: mixturâ Ungvis odorati corrigitur. Naſcitur hîc circa Amboinam in Inſulis, & vili emitur. Vid. Fig. in Tab. I.

[*Ex literis ejus in Inſula Amboina d. 20. Sept. 1680. datis.*]

Arbor verò excœcans, in cujus ſtipite habetur Agallochum ſpurium, ita in his Inſulis vocatum, nihil habet commune cum Agallochi veri arbore. Eſt enim arbor excœcans deformis arbor, non niſi in littoribus ſolitariis creſcens & malè audiens, tàm apud nautas noſtros, quàm apud Incolas, quia lacte quodam albô turget, quod caſu oculis immiſſum, magnos excitat cruciatus, inflammat, & niſi citiſſimè ſuccurratur, ſumma cum mordacitate excœcat, unde ad imitationem Incolarum ei nomen Arboris excœcantis impoſui.

Videtur

Videtur Lathyris quædam arboreſcens eſſe : ubique fructus fert triquetros, Lathyridis baccis valdè ſimiles, quæ vulgò Catapucia audit. Folia cum Pyri foliis conveniunt, ſed in marginibus obſcurè dentata ſunt. Fruſtulum è cortice, aut quinq; lactis guttulæ, validam dant purgationem, ſed in gutture urunt; quare illud medicamentum Indis relinquendum. Hæc tamen periculoſa arbor hanc habet dotem, quod in caudicis, radicumque terræ exſtantium cavernis odoratum hoc lignum reperiatur, quod gignitur ex pinguioribus ejus partibus, Solis fervore, & crebra aſperſione aquæ marinæ probè excoctis, quas fraudulenti Sinenſes aquâ roſaceâ & ſcobe Agallochi veri maceratas ita præparare nôrunt, ut imperitis mercatoribus pro legitimo obtrudant. Ex ejus ſchidiis minutim conſciſſis rudi modô per deſcenſum oleum, picis liquidæ inſtar, deſtillavi, quod pro ſcabie, & aliis cutis vitiis conducit.

[Ex literis ſecundis ad D. Chriſt. Mentzelium in Amboina 24. Sept. 1683. datis.]

Agallochum autem legitimum & verum ſapore & odore in prunis dijudicandum. Naſcitur in regno *Coinam*, & rarò ad Europæos defertur, quia in India majoris eſt pretii, quâm in Europa. Duplô & triplô argenti pondere redimitur. Eſt etiam cereæ mollitiei dimidio auri pondere æſtimatum, ſed id rariſſimum. vid. Fig. in Tab. I.

[Ex literis primis d. 20. Septembr. 1680. datis.]

Agallochum cereum, quale Sinenſes mihi deſcripſerunt, hactenus videre non licuit, fortaſſis illi pro more ſuo hyperbolicè loquuntur; ſcio tamen fruſtulum illud, cujus dimidiam partem tibi miſi, ab amico Sinenſi mihi donatum eſſe ſub nomine Agallochi legitimi & melioris notæ.

[Ex literis ſecundis d. 24. Sept. 1683. datis.]

OBSERVATIO XXIII.

Dn. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

De

Ligno Lacca dicto, Funibus Sylvaticis, Reſina Dammar Selan, & Dammar Battu.

LIgnum Lacca dictum, de corde ſylvatici funis eximitur, hoc prunis injectum ſuaviter olet, & tritum intra corpus ſumitur contra cordis palpitationes & epilepticos infantum paroxyſmos.

[Ex literis primis d. 20. Sept. 1680. datis.]

Lignum Laccæ autem, non eſt ex illa arbore, in cujus ramis certæ quædam formicæ, gummi, Lacca dictum, elaborant, quæ in his Inſulis ignota eſt, ſed ut ſcripſi, cor funis ſylvatici, quod tantùm ad ſuffimenta adhibetur. Per funem ſylvaticum intelligo talem fruticem, qui non erectus creſcit, ſed longo & flexuoſo ſtipite aut per humum ſerpit, aut per arbores ſcandit. Hos frutices funes appellamus, qui magna copia è diverſa ſpecie in harum Inſularum nemoribus luxuriant, quos complectitur liber 7. mei Herbarii. Eis parem in Europa indicare non poſſum, quamproximè tamen cum vite pergulana modô creſcendi conveniunt, multo tamen longiores, craſſiores, & maxima parte absque ramis.

Lignum hoc Laccæ nomen obtinuit propter rubrum ſive ex atro ſanguineum colorem, & ut Nautæ quidam mihi retulerunt, magnam ſimilitudinem habet, ſi non idem eſt, cum illo ligno, quod ex Americanis Inſulis advehitur in Hollandiam ſub nomine *Stockviſch-hout*, in uſum tinctorum, qui ſerica fila carmeſino colore tingunt. vid. Fig. in Tab. I.

[Ex literis ſecundis d. 24. Sept. 1683. datis.]

Reſinâ

Reſinâ in his Inſulis celeberrimâ, *Dammar Selan* vocatâ, Malæi & Javani ad picandas naves & conſtruendas faces, nec non aliis odoramentis permixtâ, loco olibani, utuntur. Odorata enim eſt, & ſuccinum colore & pelluciditate refert.

Reſina alia huic Inſulæ Amboinæ familiares, *Dammar Battu* vocatur, i. e. Reſina lapidea, quia reliquis durior eſt. Hæc nobis vulgares dat faces, & apud Scribas in uſu eſt, ad oblinendas eraſas literas. In Medicina paucum habet uſum. Vid. Fig. in Tab. I.

[Ex Catalogo cum literis primis transmiſſo.]

OBSERVATIO XXIV.

Dn. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

De

Coralliorum quibusdam ſpeciebus & lithodendris.

COrallium nigrum ramoſum, quod transmitto, olim Antipathes dictum, in magna æſtimatione hîc apud Indos eſt, quia ex eo armillas faciunt, quas geſtant contra faſcinationes, ſicuti & olim fecerunt. Intra corpus quoque ſumitur contra noxios piſces, & fungos. Noſtri Malæi Semi-Arabicâ voce appellant *Ackarbahar & Kalbahar-itam*, quod ſonat radicem vel lignum maris. Vid. Fig. in Dec. I. in Tab. III.

Corallium nigrum monoclonon inſtar longiſſimi & tortuoſi baculi in mari naſcitur absque ramis, magis lapideæ eſt ſubſtantiæ, quàm prius, unde nobiliores bacillos & virgas faciunt in manibus geſtandas. Vid. Fig. ibidem.

Corallium cinereum ramoſum & monoclonon unico longo caule naſcens. Utrumque rarum eſt inventu: ſub aquis rubrâ cruſtâ tegitur, & à Papuanis latronibus, circa

quorum Inſulas naſcitur, reliquis Coralliis præfertur, & contra prædictos morbos adhibetur. Vid. Fig. ibid.

Corallium album pelagium in fundo maris naſcitur & in littus ejicitur. Vid. Fig. ibid.

Corallium album littoreum, quatuor aut quinque orgiis ſub aqua naſcitur, & à Carolo Cluſio olim ſub nomine Hippuris ſaxeæ in l. 6. Exotic. deſcriptum, Utrumque apud Indos in pretio eſt, valet enim contra Choleræ fluxum, venenatos cibos, ardorem febris &c. ſi ex aqua ſuper lapidem aſperum teratur & bibatur. Vid. Fig. ibid.

Pſeudocorallium rubrum fiſtuloſum, ſubſtantiâ Adarces, multis fragilibus ramis luxurians. Vetuſtiores & duriores ejus rami, qualis hic eſt, qui mittitur, pro Medicina aſſervantur; diureticæ enim ſunt facultatis. Vid. Fig. in Tab. II.

Amaranthus ſaxeus cum ſuo annato ſaxo, in quo ſub aquis marinis crevit, Corallii eſt ſpecies. V. Fig. ibid,

Acarbarium anguinum, hâc formâ in mari natum è Corallii nigri generibus, anguinis gyris & flexibus hîc mittitur. Hoc in arcula ſitu curvo poſitum, ad vos perveniens talem forſan figuram retinebit: ideò poterit aquæ ferventi immergi, & ad bacillum intruſum leniter erigi, ut ſurſum ſpectet, ita tamen ut gyri ejus deleantur: quâ formâ enim refrigereſcit, eandem ſervabit. Malthâ aliquâ poterit ſuper lapidem firmari, ut erectum ſtet. Rarum eſt inventu & vulgaribus ſaxis innaſcitur. Vid. Fig. in Tab. IV.

Acarbarium nigrum monoclonon anguinum, cujus baſis ſilex eſt, Malaicè *Tali-aras* i. e. funis æſtûs dicitur, quia in æſtuoſis locis creſcit, & ſecundum æſtûs fluxum nunc hùc, nunc illùc longiſſimô ſarmentô fluctuat.

[Ex literis ſecundis Autoris.]

Ramus de lithodendro calcario, Malaicè *Carana* dicitur. Id magnis placentis in rupibus marinis naſcitur, ex quo vulgaris calx crematur, Cluſio olim l. 6. exotic. ſub nomine plantæ ſaxeæ Abrotanoidis depictum. Vid. Fig. in Tab. III.

Octo

Octo lapidei digiti, qui ſunt pedes Echini cujusdam marini, qualem Ariſtoteles Echinometram appellat. In iis admirandum, quòd in aquam conjecti, quidam erecti fluctuent, quidam inclinati, quidam iique minimi fundum petant, priſtinum nempe ſitum in vivo animali repetentes: curioſo, rimanti ipſorum venas interiores, cauſa patebit. Vid. Fig. ibid.

[Ex literis primis d. 20. Sept. 1680. datis.]

OBSERVATIO XXV.

Dn. GEORGII EVERHARDI RUMPHII.

De

Unguibus odoratis ex Murice & Pſeudopurpura, Argyrodamante, Androdamante, Schœnantho Ambonico, Piſi Americani ſpecie Ambonica; Herba ſentiente Ambonica.

MItto tres ungues odoratos majores ſive Blattas Byzantinas, totidemque minores, qui ſunt opercula Muricum & pſeudopurpurarum, harum figuras v. in Tab. II. & Tab. V.

Reperiuntur in noſtro mari Ambonico. Indi iis unguibus minutim confractis utuntur ad ſuffimenta. Unguis enim odoratus baſis loco eſt inter omnia eorum thymiamata, ſicuti aloë inter pilulas; unde & Thymiamati ſacro admiſcebatur Exodi 30. v. 34. ubi in Hebræo Schecheleth; in Latinis Onyx vocatur. Vid. Figuras in Tab. V.

Gleba lapidea, cum aliquot fruſtulis, cryſtallo ſimilis. Hunc lapidem pro Argyrodamante habeo, donec certius quid didicerim. Eſt ex multis fruſtulis compactus, quadrangulis teſſellis ſimilibus, pellucidis, argenteô quodam nitore relu-

relucentibus. Lapilli inde exempti, cum cryſtallo aut ſilice nihil commune habent. Vid. Fig. in Tab. V.

Tria fruſta Androdamantis, quorum unum politum & annulo æreo incluſum fuit. Sunt pyritæ, habent undique quinque angulos, ita ut una ſuperficies alteri videatur immerſa. Naſcitur in corde alicujus ſaxi, Androdamanta Plinii eſſe puto. Javani eum expoliunt & annulo æreo incluſum geſtant ad victoriam in lite. Vid. Fig. politi & non politi Androdamantis in Tab. V.

[Ex literis primis Autoris.]

Tres illos lapides Pyritas eſſe fateor, nam & fabri noſtri eas appellant pyritas Italicas, eosque ſclopetis imponunt ad ignem excutiendum. Verùm quod Androdamandas cognominaverim perſuaſerunt mihi Plinii verba, qui libro 37. c. 10. illos quadratos eſſe ait, teſſellis ſimiles, & ex magorum opinione vires illis tribuit, impetus hominum & iracundiam domandi: in quem finem etiamnum Javani illos hodie geſtant politos & annulis incluſos. Idem adſtipulatur Bellonius l. 2. obſer. c. 6. 7. Qui graves & quadrangulos illos pyritas, quos in Tauro oppido viderat, veterum lapidem Arabicum & Androdamantem eſſe judicat. Nihil exindè elicitur præter excrementum quoddam ſulphureum. Indi vocant hos lapides *Maas urong.* i. e. aurum ſpurium ſive aurum aſperſum.

[Ex literis ſecundis Autoris]

Schœnanthi noſtratis Ambonici radices ab Arabico nonnihil diſcrepant. Noſtrum ſterile eſt: Arabicum floret. Radices hæ odoratæ ſunt & acres. Erroneè ut puto, à quibusdam eruditis pro calamo aromatico & Coſto habentur, cùm ſint junci odorati. Vid. Tab. III.

Abrus Alpini, Vicia vel Piſum Americanum, frutex eſt ſarmentoſus, foliis Tamarindi tenerrimis, Soliſequis: ſingularis ſpecies hæc eſt, ab aliis in hoc differens, quòd plures, plerumque


Pſeudopurpura, ferens unguem odoratum rotundum mediocrem.
Onyx sive unguis odoratus rotundus med: nat: magn:
inter: pars concava.
a
pars exterior gibba.
TAB. V.
pars exterior gibba tortuosa.
Onyx sive Unguis odoratus rotundus major muricis majoris. natur: magn:
pars in-ter: con-cava.
Unguis odorat: Officinarum minor tenuis.
pars int: cava.
pars gib.
Umbilicus marin9 Onychis species.
p: interna gibba
pars ext: plana
Androsace.
Argyrodamas.
Androdamas.
Fucus s. muscus marinus niger, lapillo albo insidens.

Dec. II.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

que ſeptem ſiliquas uno petiolo adnatas ferat, cùm reliquæ ſpecies tot ſiliquis deſtituantur. In Tab. IV.

Herba ſentiens Ambonica deſcripta eſt in Anno primo Decuriæ ſecundæ Ephemeridum noſtrarum. Vid. Figur. in Tab. IV.

OBSERVATIO XXVI.

D. JOH. MAURIT. HOFFMANNI.

De

Synovia Venæ ſectionem infauſtam ſubſequente.

VIetori noſtri oppidi Barbaroſſæ venam medianam Balneator ſcalpello vehementiori cum talitro adacto pertuderat, tendine muſculi bicipitis ſubjacente ſimul læſo, quod ipſum ſicuti ab imperitis Chirurgis ſæpius magno cum ægrorum periculo fieri jamdudum notavit Adrian. Spigelius lib. IV. de humani corporis fabricâ cap. 15. ita eventus in dicto Vietore comprobavit; is namque primò derepente brachii ſtuporem perpeſſus eſt, quem, paulò poſt redeunte ſenſatione, dolor inſignis & inflammatio exceperunt, poſt elapſum autem triduum ichor flaveſcens, ſive meliceria aut ſynovia Paracelſi, ex labiis vulnuſculi intumefactis atque ex pallido liveſcentibus emanare cœpit, cujus fluxione ultra octiduum in notabili copiâ perennante, miſer vietor in febriculam continuam ac totius corporis atrophiam manifeſtam cum inappetentiâ & vigiliis continuis incidit, fruſtrà intereà à balneatore, quem cum Terentio imprudentem harum rerum ignarumque omnium meritò dixero, unguentis emollientibus pinguibus divexatus. Vocatus igitur tandem ego in conſilium, exhibitis priùs ægro medicamentis internis convenientibus, pulverem ſtypticum ex ſanguine draconis, bolo armenâ, maſtiche, rad. biſtortæ & flor. Roſarum rubrarum concinnatum cum albumine ovi

exceptum Venæ ſectæ admovi, quo facto mox Synovia imminui viſa eſt, aſt cùm labia vulnuſculi unionem admittere adhucdum renuerent, iis ad propiorem contactum adductis Emplaſtrum ſequens admovi, quod ubi per 24. horarum ſpatium affixum permanſiſſet, deſiit emanare Synovia, atque conſolidatio ex voto ſucceſſit. Emplaſtrum tale erat præſcriptum.

℞. Empl. de plumbo ℥j.
diapalm. ʒij.
Pulv. bol. armen. ℈iiij.
M. F. Magdal. dr. ad chart. incerat.
ſgr.

Pflaſter zum bewuſten Gebrauch.

SCHOLIUM.

SCalpellum, quo ſiniſtrè uſus eſt Balneator, noſtratibus communiter dicitur **eine Flitte** / frequentisſimè olim in univerſâ Germaniâ, & hodie in quibusdam locis, propter vanam ſecuritatis melioris perſuaſionem, uſitatum, idemque depingitur à Botallo in Tr. de modo incidendæ Venæ p. 94. ac verbis deſcribitur ſequentibus pag. 87. Autoris ἐπίκεισιν ſimul continentibus. Scalpellum aciem habet ad imum ſpectantem & manubrium, quod inter indicem & pollicem miniſtræ manus, dum pulſanda vena eſt prehenditur, & accommodata acie obliquo modo ſuper locum venæ eminentiorem, dorſum ejus vel pollice illiditur, vel adverſo medio vel indice digito talitro intrò pulſatur. Quod inſtrumenti genus & utendi ratio non admodum approbanda ſunt: eò quòd in ejus uſu fallacia multa ſit, & periculum non exiguum feriendi nervi, aut tendinis aut arteriæ, ſi venis tundendis hæreant; propterea quòd ad unguem nulla repentina impulſio moderari poſſit.

OBSER-

OBSERVATIO XXVII.
D. JOH. MAURIT. HOFFMANNI.
De
Sudore ſub axillis miniato.

NObiliſſimus Vir Juvenis paucis abhinc annis in noſtrâ Palæcome ſtrenuus Themidis Cultor, floridâ facie & ſucci pleno corpore gaviſus, quotiescunque exercitio corporis paulo vehementiori indulſerat, ſudorem ſub axillis profluentem habuit induſium colore, minium exactiſſimè æmulante, tingentem; Cujus ratio ex particulis ſulphureis ſive oleoſis chyloſi ſanguinis exaltatis à calore excitatiori colliquatis ac cum ſalinis in latice confuſis fortean peti poterit.

Confer. Obſerv. 34. Anni præcedentis.

OBSERVATIO XXVIII.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Liquoribus per Alembicum coloratis deſtillandis.

CUrioſa certè eſt, quam de hoc negotio ante aliquot annos conſcripſit *Nobiliſſ. D. D. Elsholzius*, diſſertatio. Materiam enim ſi ſpectes, planè ſingularis eſt, atque à ſuperioris ævi Scriptoribus in tranſitu velut notata. Experimenta, quæ partim ex proprio penu, partim ex aliorum ſcriniis petita congeſſit, pariter ſunt egregia. Habemus, verbo, hîc, in quo unicè poſſemus acquieſcere. Lubet tamen, id quod cum venia *Cl. Autoris* fiet, ſpero, velut additamenti loco pauca quædam, quæ vel propria ſuggeſſit experientia, vel autorum mihi contulit lectio, annectere.

Notandum hîc exiſtimamus, liquores quosdam per ſe ſine additione coloratos alemb. tranſcendere; alios verò tantùm per additionem alcalium, unde Sulph. illorum magis ſolvitur, atque alas quaſi acquirendo ſurſum tendere geſtit.

An *nova* hæc ſit doctrina, novaque inter inventa numerari debeat, hîc non otiosè quæri poſſet? Antiquis etiam fuiſſe cognitam, licet minùs curatam, ſequentia poſſent evincere. Ut cum liquoris deſtillandi odore & ſapore ſimul etiam prodeat *color*, *Müllerus Miracul. Chim. c. 2. p. m. 80. 1. 2.* geminam docet methodum. *Prior* eſt, ℞. herb. q. v. contuſæ affunde menſtrui proprii, vel alterius triplum, pone in cucurbita cum cœco alemb. bulliant in cineribus ad conſumtionem mediæ, materiam exime, exprime, expreſſam inde Cucurbitæ anguſti colli cum alemb. habente fundum vitro aſſurgentem. Clauſis juncturis, & impletâ cucurbitâ ad dimidium pone in cinere, vel arena per gradus caloris, donec bulliant. Tunc apparebit materia per halitus adſcendere, & rursùs roris modo deſcendere. Intereà murmura & ſtrepitus audiuntur, quando ſcil. datur halitibus per juncturas egreſſus. Deſcenſus ille & aſcenſus vaporum durabit, donec in apice aſſurgentis fundi videris *guttas* decidere *coloratas* &c. *Poſterior* ita habet, ℞. herbam vel florem, q. v. contuſum, inde cucurbitæ in MB. poſitæ cum alemb. roſtrato, inter recipientem ſit intermedia fiſtula ventricoſa, cujus venter flore iſtius herbæ ſit repletus, per quem tranſiens aqua ſecum *colorem* floris aſſumat. *Hactenus ille.*

Sic *aqua mellis*, (quam veteri cuidam MSS. debeo) *aurea* impetrari poteſt ita: ℞. ſilicum calcin. ℔ß. mellis opt. ℔vj. indantur cucurbitæ ſatis amplæ; ita ut in illa tantum vacui relinquatur, quô quintâ ſolùm parte impleatur. Cucurbita optimè lutô incruſtetur, & in arena exiguo inferius igni admotô, eô paulatim vehementiore factô inſtituatur deſtillatio. Prima aqua quæ exit, erit *alba*, auctiore mox igni *flava*, & tandem

dem *rubra.* Omnes aquæ deſtillatæ unico vaſe recipiantur, & ubi pars craſſior ad fundum vaſis, in quo ſervantur, deſcenderit, perſpicuaque aqua evaſerit, iterùm fiat deſtillatio, eaq́; quinquies repetatur; ita liquor acquiret *colorem aureum*, amiſſô rubicundô. *Vid. quoque Elsholz. deſt. cur. c. 5. p. m. 22.* de hac aqua differentem.

Fioravanta **Cron der Artzeney** *lib. 3. c. 88.* liquoris meminit ex aloes epaticæ & nitri æqualibus partibus quas benè jubet terere, & commiſcere ad ſeparationis impoſſibilitatem. Hinc per Alembic. deſtillat liquorem, quô cuncta poſſunt deaurari.

Legitur etiam modus Quint. Eſſentias vegetabilium *colore*, odore ſaporeq́ue proprio per deſtillationem impetrandi in *theſ. Chim. Gerhardi 1595.* Tubingæ conſcriptis *p. m. 23.* ſcilicet, herba contuſa in cucurbita benè clauſa ſub fimo equino putreſcere permittitur, poſteà per Alemb. deſtillatur, iterum in fimo per octo dies & noctes ponitur, ulterius deſtillatur, & hoc repetitur aliquoties; poſtmodùm aqua per Mariæ Balneum abſtrahitur, & Quint. Eſſentia in fundo remanens per torcular exprimitur, per quinque dies in fimo digeritur, quô factô prodit Eſſentia *colore*, odore & ſapore plantæ perfecta.

Judicium de hiſce liquoribus coloratis *D. Weidneri*, *P. P. Francofurti ad Viadrum* olim clariſſimi, *diſput. d. Spagyr. med. præp. 1617.* ibidem habitâ, eſt; præſtantiores quidem eſſe aliis haſce aquas, ſed minimè durabiliores.

Noſtra ſi deſideretur hanc in rem experientia, en! obſervare licuit in *cerefolio*, factâ ſcilicet ejusdem cum ſpiritu vini per aliquot dies maceratione, poſt deſtillationem liquorem primò *lacteum*, gratiſſimi odoris ſaporisq́ue proprii; poſteà verò factâ ejusdem in *viridiuſculum* mutatione.

Affudi aliquando *ſerpyllo* contuſo ſpiritum vini, & deſtillavi per cucurbitam humilem, ſic ſpiritus ſurrexit *viridiuſculus*,

gratique odoris. Alium ex cucurbita altiori cùm deſtillarem, liquor non ampliùs viridis, ſed *albicans* prodiit.

Pariter *flor. centaurii minoris* in putrefactionem aliquandiu poſiti exhibuerunt *ſpiritum aurei coloris ad rubedinem aliquam vergentis*, ſaporis acerrimi, & odoris urinoſi ob ſal. vol. copioſi præſentiam.

Sed hæc de *vegetabilium liquoribus* ſunto hactenus dicta, quæ ob ſulphur. non ita fixum, magisque ſolubile, prævià putrefactione facilius colorata adſcendunt; ſecus ac in mineralibus fieri aſſolet, quippè quæ opus habent additione ſalium ſuſcitativorum, aliisque præterea indigent adminiculis.

Sic *Tinctura Auro* precioſiſſima, quam veteri cuidam MSS. debemus, per Alembic. duci poteſt, ſi Auro ſingulariter calcinato affundas ſpiritum quendam Mercurialem, eundem rurſus abſtrahas, crocum exſicces, ſpiritum denuò affundas, hocque ſepties repetas, hinc crocum hunc inſtar butyri factum per cucurbitam cum Alembico peculiariter fabrefacto deſtilles; unde *guttæ ſanguineæ Alembici tranſcendent aurataque*, in ſubſtantiam priſtinam minimè reducendæ.

Conſimiliter *crocus Martis ex Vitriolo Martis paratus* beneficii hujus menſtrui in *tincturam rubicundiſſimam* per Alembic. quoque evehendam ſeparari ſuſtinet.

De *Tinctura Antimonii* per Alembic. ducenda *Hartmannus in not. MSS. ad Beguini Tyrocin. Chim. c. 12. B. D. Hagendornio* ab amico quodam 1619. Lipſiæ communicatis, profitetur Tincturam Antimonii cum aceto radicato paratam, & cum ſpiritu vini poſtmodum extractam, ſingulari encheireſi poſſe per Alembic. quoque vehi.

Circa *liquorem Boylæi* ex Sulphure, Sale Armon. & calce vivâ, à *Dygbæo experim. med. germ. p. m. 160.* itemque à *D. D. Elsholzio deſtill. cur. p. m. 21.* quoque deſcriptum, nec *Beguino ſub nomine Olei Sulph. p. m. 92.* incognitum, ſequentia annotavi. Sumſi Sulphur & Sal Armon. aa. ℥v. Calc. viv. ℥vj. pulverata miſtaque deſtillavi per Alembicum, unde ſurrexit ſpiritu

urino

urinoſus, flaveſcens &c. Remanentiæ poſteà affudi lixivium ex cap. mort. ſpiritûs ſalis Armoniaci factum, & fortiori igne pellendo prodibat liquor iterum urinoſus, primò cæruleus, ſulphureique odoris, & poſtquam per aliquot dies ſtetiſſet, mutabatur *cæruleus in lactiformem* liquorem, qui tamen ex mente Autorum modò allegatorum rubicundus eſſe debuiſſet. *Obiter* nota; hic ſpiritus non multum quoque differre videtur ab illo, quem *Glauberus furn. phil. part. 2. p. m. 145.* ex ſulphur. communi, vel Antimonio crudo, cum affuſione lixivii ſalis tartari, & ſpir. ſal. armon. deſcribit, inque affectibus pectoris commendat.

OBSERVATIO XXIX.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Variis colorum phænomenis.

PErcolabam ſuperioribus annis *acetum caryophyllorum hortenſium* per linteum, huic exſiccato linteo & tincturâ purpuraſcente adhuc prægnanti caſu quodam affudi lixivium ex cineribus centaurii min. factum, unde in momento, colore lintei rubicundo evaneſcente, mutabatur in viridiuſculum. Huic linteo viridi tincturâ impregnato iterùm affudi acetum caryophyllorum & color purpureus redibat priſtinus.

Eſſentiam nitri paraturus olim ſequens animadverti phænomenon. Nitro probè contuſo & ſubtiliſſimè pulverato affudi Spirit. Vini alcoliſatum, factâ ſolutione colaturam filtravi, quam per aliquot hebdomadas ſuper fornace digeſſi, unde apparuit *liquor cæruleus* amabiliſſimi ſaporis odorisque, *polychreſtum in febribus* non contemnendum.

Si cum decocto calcis vivæ (pro impuritatibus cutaneis amoliendis) miſceas Mercur. dulcem, ſaccharum Saturni, & aquam

aquam roſarum, licet omnia ritè fuerint præparata, videbis *ſedimentum* deponi *nigricans.*

Liquor lacteus prodibit, ſi oleum Salis optimum miſceas cum floribus Sulphuris, ut fiat quaſi pulticula, eandemque poſteà per Retortam deſtilles; in *hydrope* euporiſton.

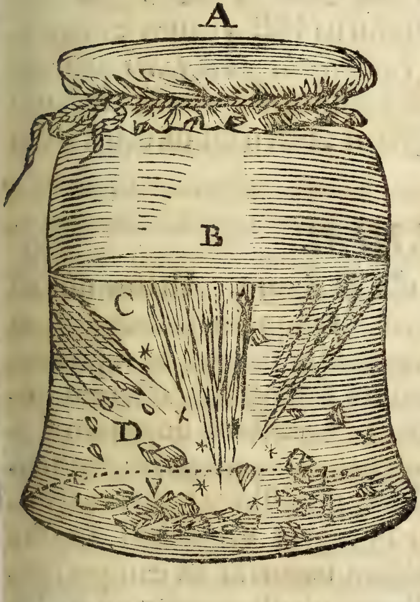
Affunde limaturæ Mart. ſpirit. Nitri p. ij. Vitriol. p. j. & experieris *liquorem* futurum eſſe *viridiuſculum*, circa vitri latera viſcoſum, & in circulo folia inſtar Auri lamellati ſplendentia paſſim præſentantem.

Tincturæ bezoarticæ cum flor. papav. errat. paratæ, ſi ſpiritum Salis Armoniaci admiſceas, illicò liquor conſurget *niger & atramentoſus.*

OBSERVATIO XXX.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Admirandis Salium figuris.

NOn mens eſt jam dicere de *formis ſalium naturalium* quippè quæ totâ die variæ mirandæque faciei apparent inveſtigantibus. Videas enim alibi in cellis, pariter & puteis, quod novi, ex interſtitiis ſaxorum luxuriantes protuberare conos; alibi alia obſervare licet ſalium phænomena. *Artificialium* ſi ſpectes ſalium figuras, certè & illæ ſunt elegantiſſimæ. Argumento eſſe poſſet *Salis abſinthii* figurâ crucis Patavii olim ſibi monſtratum, cujus meminit Excellentiſſimus *D. D. Major*, Fautor & Collega noſter pl. honorandus *in Ephem. Cur. Germ. Ann. 3. Obſerv. 240.* Non multum ab hac abludit, quæ ſequitur hiſtoria: Seposui poſt deſtillationem ſpiritus ſalis armoniaci ex ſale Sulphuris & armoniaci ut artis eſt, parati, caput mortuum pro decantatiſſimo illo ſale hypochondriaco inde eliciendo. Cui, ut elegantius evaderet, affudi aquam calidam facta-

factaque ſolutione idipſum filtravi, liquorem particulis ſalinis turgidum in frigido per aliquot dies detinui, hinc in mediis undis apparuêrunt figuræ ſatis mirandæ: Nempe in fundo vitri, quod erat ein Zuckerglas / poſita cernebantur grana ſatis multa ſalina variorum angulorum, ex quibus adſcendebant columnæ, ſeu trabeculæ numero etiam plures ad dimidium vitri partim lineis rectis, partim obliquis, aſſurgentes, ſuper his operculum inſtar pavimenti vidiſſes ſalinum, omnia tantæ firmitatis, ut concuſsô licet vitrô, non frangerentur, diu, decantatâ licet ab iis aquâ, jucundô ſpectaculô ſic perſeverantia. Ex quibus columnis per quadriennium & ultra quasdam adhuc integras aſſervo. Plura ex ſubdita Fig. habebis.



A. Vitrum latioris orificii.
B. Operculum Salinum.
C. Trabeculæ lineis rectis & obliquis aſſurgentes.
D. Grana ſalina variæ figuræ.

OBSERVATIO XXXI
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Palingeneſia.

ANimus olim erat Spirit. Vini præparare, omnibus quoque ad negotium hocce, ut decet, ritè adornatis, præterquam quòd liquor Vulcano committeretur. Avocatus autem præter ſpem ab ægrotante quodam iter peregrè faciendi causâ cucurbitam vinô repletam in arena quieſcere ſivi ſine igne ſubdito. Priusquam verò domum redirem, frigus atrociſſimum inopinatò ingruens vinum in deſtillatorio congelaſcere fecit. Hinc domum redux factus, & Spirit. vini deſtillaturus vidi vinum congelatum per totum ſimul *diſperſis ramuſculis cum foliis albicantibus vitem præſentantibus*, quod phænomenon & mecum domeſtici tunc viderunt, per ignem tamen ſubditum iterùm evaneſcere.

SCHOLIUM.

SAl juxta Chimicos eſt volatile & fixum. Utrumque eſt habitaculum materiæ & formæ tanquam principiorum eſſentialium in corporis cujusvis compoſitione & reſolutione præſentium. Volatile primum formæ characterem imprimit materiæ, fixum materiam charactere donatam formæ, ulteriùs elaborat & perficit, ultimam materiæ præbendo formam. Doctrina hæc ſalium clariſſima nobis inter omnia regna naturalia redditur in regno vegetabili, utpote noſtris ſenſibus cùm ubique eisdem occurrat in campo proximiore, & in quo magis verſamur ob alimentorum victus gratia nobis ſuppeditandorum inde copiam. Hîc enim apertè conſpicitur, quanta ſit per hæc ſalia ſpagyricè præpa-

rata, Naturæ, & Chimiæ ejus ſimiæ potentia, quam per experientiam ſeq. nobis uſualem & probatam aſſeveramus:

Recipe ſemen Herbæ cujuscunque vis, illud in mortario contunde, in cucurbitam ſuppoſitis eidem cineribus impone, per ſe fermenta, exprime, filtra, cohoba, putrefac tamdiu, donec color appareat Herbæ ipſius; filtra, digere per ſe in cucurbita, donec omnes feces ſubſideant, & ſuccus clariſſimus colore Herbæ in conſpectum prodeat. Phlegma per cucurbitam in Mariæ Balneo poſitam abſtrahe, manet in fundo Herbæ ſulphur proprium, quod ſeorſim ſerva. Separa phlegma & igneum ſpiritum, ſerva quodvis ſeorſim. Feces omnes reſiduas calcina igne lentô, ſal volatile cum ſuo phlegmate extrahe, ſepara iterum phlegma. Reſiduas feces calcina usque dum colore cinericio appareant, ſal fixum cum ſuo phlegmate extrahe, illud aliquoties filtratum & coagulatum fit candidum & purum. Conjunge ſpiritum & ſulphur, diſſolve ea cum ſpiritu igneo. Si deinde addatur phlegma, vel quodvis ſal in aqua ſolvatur, ſolvatur quoque ſulphur, poſtea lentè coaguletur, omnia 3. principia hypoſtatica ſive eſſentialia Chimica Herbæ conjuncta erunt. Hæc impone in commoda cucurbitula, adde peculiarem aq. ex rore marino vel aq. ejus herbæ propriam cum ſpiritu vini affuſo acquiſitam, luta ſigillo hermetico, ſuper lentum calorem digeſtionis tene, aſcendet Herba cum ſuo flore penitùs, ut cognoſcatur qualis ſit à natura producta. Non eſt dubium quin hic proceſſus poſſit in compendium redigi melioris cognitionis & minoris laboris gratiâ, cui quoque ſtudebo, dum adhuc de reſuſcitatione in genere & ſpecie vegetabil. animal mineralium meteorologicorum diſſerere mihi & Collegio Curioſorum inſerenda mittere alio tempore commodiori conſtitutum eſt, ubi tum unâ (ut dicere amant) fideliâ duos parietes dealbabo. Qui verò deſiderio capitur Auctores legendi ſcribentes de reſuſcitatione Vegetabilium ex ſale Chimico, conſulat inter alios (auctoritates enim & ſuffragia pondera-

ri non numerari debent, cùm ſpectent ad ultimum Dialecticorum probandi locum, indeque tantùm Opinio intellectui legentis non Scientia conciliatur) ſequentes: Roſenbergium in Rhodologia p. m. 395. Spontanum Tract. de pulvere viperino; Libavium in ſyntagmate. lib. 1. c. 22. Kircherum de Magnete p. m. 628. Schröderum in pharmacop. medico-Chim. l. 5. p. 1. & ſeq. Joſephum Quercetanum in Tetrade cap. 39. Robertum Fludd ſ. de fluctibus in ſuis ſcriptis, Kenelmum Digby, Baronem Anglicum in diſſertatione de rerum vegetatione, Joan. Chryſoſtomum Magneum in Tr. edito, cui Tit. Democritus reviviſcens ſ. de Atomis, Papiæ Anno 1646. 4. p. m. 110. 111. ubi ex hiſtoria ſalium reſuſcitationis, probat Atomos eſſe univerſalia omnium rerum naturalium principia, Jacobum Gafarellum in curioſitatibus inauditis, Paracelſum lib. de natura rerum 6. cui Titulus; de reſuſcitatione rerum naturalium, Beguinum tyrocinio Chimic. lib. 2. c. 1. Borellum in centuria 4. c. 64. hiſtor. & obſerv. rariar. medico-phyſicarum, Billichium in Theſſalo redivivo c. 7. Helmontium in ſcripto libro; diſpenſatorium modernum Text. 13. &c. [*D. Joh. Blumig. Med. Thorunenſis.*]

Curioſa hæc plantarum reſuſcitatio apud multos exiguam meretur fidem, quin imò præfractè negantem ipſam Quercetano viſam experientiam Freitagium caſtigat Tackius, *myſterio reſurr. rerum p. m. 43.* & Sennert. *de conſenſu & diſſenſu Chimicorum c. 10. in fine p. m. 263.* inquiens: *Si Chimiæ oſores, & ἐκ βίβλου κυβερνῆται manum ipſi operibus chimicis admoverent, viderent procul dubio multa, quæ jam non credunt.*

Obſtabit quis: Rem dici, non probari, juxta illud:

Dico ego; tu dicis; ſed denique dicit & ille;
Dictaq; poſt toties nil niſi dicta vides.

Reſpondet, *Excellentiſſimus Dominus Georgius Francus, Procancellarius & Profeſſor Heidelbergenſis in ſuâ Florâ Francica elegantiſſimo typo Argentorati Anno 1685. editâ,* non eſſe verba nuda, ſed hiſtorias veras, verbis quidem traditas: Scire ſe

cum

cum Hippocrate l. π. τέχνης f. m. 3. ἄλογον τῶν ἐόντων τὶ ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν: *Abſurdum eſſe, quod non ſit, eſſe putare.* Sed æquè ἄλογον eſt, quod eſt, non eſſe putare. Inferat quis, pauca eſſe exempla & rara: Sed hæc tamen rem non planè denegant, utut plura hactenus fuerint producta. Regeritur: hæc legi, non videri!

Quia Tu, aut ego non vidimus, idcircò rem negari non poſſe, ſcribit, *Ebnſina apud Deuſing. in vindiciis fœtûs extra uterum geniti, ſect. 7. p. m. 150.* Dicis: ſed ego tentavi, & fruſtra ſemper. En πολυθρύλλητον, Duo cum faciunt idem, non eſt idem. Reponis: nil ſolidi ejusmodi reſuſcitatæ ſubeſſe plantæ. Sed nec illud ſibi poſtulant ſemper omnes. Ita Dygbi vocat ſemper idem plantæ ſuæ æmulam. Tackius p. 42. eſſe umbraticam. Gregor. Michel p. 252. ſeq. eſſe ſaltem ſpeciem aut formam accidentariam, Higmorus f. 105. ſpirituales plantas, Otto Tachenius in Hippocr. Chimic. c. 20. p. m. 158 ſpiritualem repræſentationem vel regenerationem, & p. 165. umbratilem. Adeò ſaltem quæritant τὸ δυνατὸν aliquale; ut è mortuis quaſi plantis ſubtiliorem quandam earum reſurrectionem futuræ noſtræ perfectiſſimæ per DEI Omnipotentiam prodromum repræſentare valeant. Quod in tantâ quoque exemplorum copiâ, Auctorumque non levium teſtimonio, ſine impudentiæ maculâ vix negari poterit.

Eat nunc, *pergit idem Nobiliſſimus Author*, meque errare dicat. (*Errare me, ſed cum illis ſinas.*) Iſti reſpondebo cum Plinio *l. V. H. N. c. 3. quorum non ſeria modò, verùm etiam luſus exprimere laudabile eſt.* Nim. nondum veritatis puteus adeò exhauſtus eſt, quin ſemper invenies, quo tuam reſtinguas ſitim, Natura gazas ſuas non ſimul & ſemel aperit: nec ulli poſt mille ſecula occludetur occaſio aliquid adjiciendi. Senec. *epiſt. 64 ſeq.* Scil. juxta eundem, *Natural. quæſtion. l. 7. c. 25. Veniet tempus, quo iſta, quæ nunc latent in lucem dies extrahat, & longioris ævi diligentia.* Dicto igitur ſimus audientes, quod Summus noſter Hippocr. l. π. ἀρχαίης ἰητρικῆς. f. 9. *At verò in Medici-*

nâ jam pridem omnia ſubſiſtunt, in eaq; principium & via inventa. Et reliqua deinceps invenientur, ſi quis probè comparatus fuerit, ut ex inventorum cognitione ad ipſorum inveſtigationem feratur. Hanc non ad umbratilem plantarum emortuarum reſurrectionem ſaltem oculis uſurpandam, ſed ad veram, ſolidam, corpoream atque integerrimam: ideò in ſpeculo ejus imaginem hoc diſcurſu contemplandam obtulit ſupralaudatus, D. Author, apud quem multò plura curioſa, dicto in loco invenire cuivis licebit.

Additamentum.

Et levis eſt ceſpes, qui probat eſſe DEUM,

Teſtante Poëtâ; nec minùs homo, qui ad imaginem creatus eſt divinam, qui quoque plantam æmulatur, ſui ortûs ratione & interitûs. Ex quâvis ſiquidem herba norunt pharmacopœi elicere plurima artis ſuæ ſpecimina; ſufficientem cujuslibet, licet notiſſimæ earundem quantitatem, ſive ſit Rorismarini, Majoranæ, vel alius cujusdam ſeligunt, conſcindunt, contundunt, leni calore digerunt, in balneo blando calore ab eâ cum ſpiritu aquam ſeparant; reiterando cum recenti maſsâ contusâ, cui ſuperaffundunt extractum liquorem, reddere illam deſtillatam conantur magis virtuoſam. Remanentiam Retortæ committunt, oleum vi flammæ vehementioris inde eliciturі; relictum ſic caput mortuum à cineribus fatuis cum ſuâ aquâ à ſale inibi contento liberant & impetrant.

Ex quinque quis conſtare quamlibet plantam crediderit elementis, qui aquam ex dictâ plantâ deſtillatione extractam cum ſpiritu, oleum & ſalem cum futili terrâ ſive cinere ſeorſim conſiderare cœperit. Mundatæ ſi reddideris terræ dephlegmatum ſpiritum ſuum, cum oleo ſuâ impuritate immuni, ſecundùm eam, quæ convenit, artem, *Quinta* inde herbæ illius emerget *Eſſentia*, ab omnibus ſecreta feculentiis, odoris hybleam reddens ſuavitatem, ſaporemque penetrantiſſimum, & virtutem explicans immenſam, cujus paucæ prævalebunt

lebunt guttulæ plusquam aliquot vireſcentis herbæ manipuli. Hæc *Eſſentia* quaſi inviolabilis, ritè ſi fuerit cuſtodita, perpetuò in formâ durabit liquoris, non niſi vel naribus, vel linguâ perceptibilis.

Phyſica hæc herbæ cujusdam præparatio intereuntis tandem, rurſusque ingenti cùm gloriâ reſurgentis corporis humani egregia videtur eſſe idea; terrenam illius glebam elementarem in cineres prorſus verſam, tandemque ab omnibus ſordibus mirè depuratam, plusquam criſtallino ſplendenti nitore animæ, ſuoque ſpiritui vitali coruſco redditam, indicibili fulgore radiantem conſiderando. Clarificatum hoc corpus, & ab omni deinceps corruptione liberum quaſi *Quinta* quædam *Eſſentia* tunc omnem fugiet intuitum, nec amplius intrabit in ſenſus, oculis ſeſe auribusque penitùs ſubducens, vix mente concipi poteſt; limites quippe naturæ ſupergreſsâ, cœleſtibus deinde fruitur gaudiis.

[*Helianthus.*]

OBSERVATIO XXXII.

D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.

De

Oleo conulorum Pini deſtillato.

QUibus in Medicina virtutibus ſe commendet *Pinus* arbor ſcorbutica Belgis jam olim dicta, puto eſſe notiſſimum. Nec prolixiori opus erit catalogo recenſere, quæ inde parari aſſolent pharmaca. Præſtitit id ante annos non ita multos notiſſimus ille *Crügnerus* **im Chymiſchen Tannenbaum.** Ita ex eodem aliisque obvius quoque erit modus deſtillandi oleum, quod optimæ cenſetur notæ, ſi colore aureo alembicum tranſcendat, ſi odore gratioſo nares feriat, ſi ſapore oleoſo-acri linguam afficiat.

ciat. Licet & illud, colore viridiuſculo quod ſe ſpectandum præbet, non minorum ſit virium.

Quantas in *arthritide vaga* inter exhibitionem quoque internorum exſerat vires, non ſemel ſummâ cum admiratione obſervavi. Miſcui idipſum quandoque cum ſpiritu lumbricorum terreſt. & formicarum, mandavique, ut jam dolore ſæviente (ubi anti-arthritica externè citius & certius operantur) id crebrius illinerent, ceſſante verò dolore ab eodem quoque ceſſarent. In *ſtupore, paralyſi*, &c. miſceo cum vino aduſto, membriſque affectis calidè frequenterque affricare jubeo, magno ſanè cum emolumento. In *dolore iſchiatico*, itemque *nephritico* externè utramque fecit paginam. In *aſcite cum quartana* præmiſſis univerſalibus internè ad guttulas aliquot quotidiè ex cereviſia calida exhibitum juvenem pro deſperato habitum reſtituit. Sic in *dolore colico* præmiſſo clyſtere cum aliis remiſtum multum tulit levaminis. Hinc perſuaſus omninò ſum, & in aliis affectibus, ubi ſalia vol. oleoſa locum habent, non ſine egregii ſpe ſucceſſus idem poſſe propinari. Tantâ enim ut *hæc obiter addam*, ſi rectè fuerit præparatum, pollet acredine, ut cuticulæ præprimis colli illitum moleſtiſſimum inferat pruritum, quod cuidam ante triennium ex improviſo accidit, juranti ſe geminum inde pruritum ſenſiſſe illi, qualis vel ex alumine plumoſo, vel arillis cynosbati, joci causâ collo interdum adſpergi ſolitis, ſubnaſci ſolet.

OBSERVATIO XXXIII.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Singulari odontalgico ex Magmate Olei Pini.

INter ſexcenta illa, quæ odontalgiæ dicuntur eſſe ſopiendæ, experimenta, & ſequens apponi geſtit. Aſſumito viliſſimum

liſſimum illud caput mortuum, neglectioni aliàs deſtinatum, poſt olei pini deſtillationem reſtitans, nigricans, & auſteriuſculum. Hoc per chartam bibulam, vel linteum ſubtile colabis, colaturam in arena leniter evaporabis, atque ad conſiſtentiam extracti inſpiſſabis. Exinde ſive pilulas, ſive trochiſcos, prout lubido eſt, poteris efformare, easque ſive ſolummodò, ſive cum pauca farina miſtas denti imponere doloroſo. Finitô vel quantillô temporis multum lymphæ viſcoſæ per os rejicies, quaſi ſalivationem adminiſtraſſes, dolorque ſenſim ſenſimque remiſſior tibi erit. Diſſolutâ primâ pilulâ, vel trochiſcô, applica alteram tertiamque, & levamentum inde experieris non leve. Loco *ſuperpondii* addo; ſi quando magma modò dictum, purè colatum cum ſ. q. aquæ fontanæ miſcueris, idque gargariſmi loco *in faucium inflammationibus* tepidè uſurpaveris, majori debebis ipſi encomia, ac commendatiſſimo aliàs hoc in affectu nitro.

OBSERVATIO XXXIV.
D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.
De
Araneis.

INcluſi ante aliquot annos ſcatulæ curioſitatis ergò araneas duas, albicante in tergo cruce ſignatas (vulgò Creutz-Spinnen) experientiam facturus, an lapillum iſtum à multis quidem quæſitum, à paucis tamen, quantum mihi conſtat, repertum, poſſem acquirere; an verò peculiarem quandam inde nanciſci obſervationem? Prius fortuna quærenti hac vice denegavit; poſterius tamen facilè communicavit. Scilicet, dûm incluſas forte fortuna inſpicerem apertâ ſcatulâ, en! unam ex illis totam vidi conſumtam, præter pedes macie exſiccatos hinc inde in ſcatula jacentes: alteram verò adhuc vitalem, moleque ultra modum tumefactam

obſervavi. Quam poſteriorem iterùm ſcatulæ mandavi, eventum & hujus impoſterùm expectaturus. Poſt aliquot menſes, quæ anteà inſigniter, atque ad rupturam fermè tumefacta erat, nunc macie penitùs conſumtam, nunc emortuam, totâ compage adhuc ſibi conſtante, ſceleton imò præſentantem, vidiſſes. Quibus à me ita viſis, miratus ſum, quid cauſæ ſubeſſet, cur una, vivente adhuc alterâ, tota fuerit conſumta; itemque cur altera priùs tumefacta poſt obitum alterius & ipſa tabe morteque fuerit confecta? In mentem autem mox venit, me aliquando legiſſe, viperas, araneas &c. licet vitro arctiſſimè fuerint incluſæ, aëris ſuctu tamen vitam trahere. Verùm cùm ſcatulæ undique aêre repletæ eædem fuerint commiſſæ, in hoc rei cauſam invenire non potui. Igitur opinari placuit, ſolum aëris ſuctum ad ipſarum vitam & nutritionem non ſuffeciſſe; ſed unam ex illis ſui nutritionem vitamque affectando alterius ſuccum attraxiſſe, crebro ejusmodi ſuctu ſe ita ſuſtentaſſe, molemque ſic ampliorem inde contraxiſſe; alteram poſteà pabulô nutritionis deſtitutam periiſſe. Cur autem altera, priori emortuâ conſumtaque, per aliquod tempus ſupervixerit, macieque tamen & ipſa poſtmodùm perierit, in cauſa erit, quia pro ulteriori ſui ſuſtentatione aliunde ulterius pabulum acquirere nequivit; ſed ſucco nutritio proprio evaneſcente, ſenſim tabe conſumta emori neceſſe habuit.

OBSERVATIO XXXV.

D. EHRENFRIDI HAGENDORNII.

De

Eſu Cancrorum noxio.

SUnt, qui non levi tenentur faſtidio eorum quoque, quæ alioquin aliis in optima cedunt fercula, ſive id fiat ex quadam idioſyncraſia; ſive ex nauſeâ ob frequentiam, & multitudinem quorundam ciborum enatâ

Nov

Novi ego virum quendam quadragenario majorem, qui ſuperioribus temporibus eſum cancrorum tanto haberet in pretio, tantisque in deliciis; ut ſepoſitis aliis ferculis, licet lautioribus, iisdem vel ſolis delectaretur. Aliquot jam ſunt anni quòd poſt comeſtionem cancrorum ex improviſo ſenſit nauſeam primò, ſequente mox inflatione pectoris, colli capitisque, cum anxietate quadam conjunctâ, effloreſcentibus unà maculis rubicundis ſeroſisque per pectus & caput, quæ verò ſymptomata tandem ſudore ſive ſpontaneo, ſive arte factô, ſenſim ceſsârunt. Ab eo tempore, quamvis ne nauſeam quidem inde viſus ſit habere, tamen comedens ſaltim unum vel alterum cancrum, mox in priſtina relabitur ſymptomata, quæ per annos præcedentes aliquoties ipſum mirè exercuêrunt, ut hinc cancrorum eſui penitùs valedicere coactus fuerit.

OBSERVATIO XXXVI.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Piſcatura Margaritarum apud Inſulam Manaar, non procul à Ceylon ſitam.

INſula hæc Manaar, appendix nobiliſſimæ Ceyloniæ, celebritatem obtinuit ob largum Margaritarum proventum ibi occurrentem, quam ob cauſam Prorex Luſitanus, Conſtantinus Breganca, poſtquam A. 1560. Jafnapatnam nomine Regis Portugalliæ occupaſſet, in dicta Inſula egregium fortalitium extruxit, utque incolæ in Punicale, ſive, uti noſtris audit, Pondekajo, illuc ſe conferrent, juſſit, quò ita Nationes diverſas pro exercenda piſcatura præſtò haberet. Quo verò tempore, & qua ratione margaritarum ibi proventus innotuerit, ignoratur, nec in Luſitanorum Manuſcriptis de eo quidquam notatum reperitur; neque etiam in-

colis loci aliquid conſtat, niſi quòd dudum ante Luſitanorum adventum piſcatura iſta, non ſine magno emolumento nota fuerit. De ortu margaritarum diverſæ ſunt opiniones. Plinius generari eas arbitratur ex rore matutino, qui inſtar ſeminis fœcundi ab Oſtreis illis hiantibus hauriatur, diversâ ejus puritate margaritas etiam puriores impurioresvè efficiente; quæ opinio veriſimilis foret, ſi generatio iſta in litore maris, vel locis, ubi fluctuum marinorum fluxus & refluxus, tantùm fieret, ſed cùm experientia teſtetur, optimas margaritas ex profunditate decem duodecemvè orgyarum depromi, vix comprehendi poteſt, quomodo rorem ibi concipiant; niſi cum Rabbi Benjamin in ſuo Itinerario, de Catipha in Sinu Perſico ſita, dicatur, oſtreas illas certo anni tempore emergere, & aquâ pluviali imprægnatas denuo ad fundum ſe demittere, cui tamen incolæ iſtius loci unanimiter contradicunt, nihil tale, licet continuò in mari verſentur, unquam obſervâſſe ſe teſtantes. Hoc equidem certum eſt, guttas roridas vel pluviales interdum margaritarum inſtar in plano maris natare, usque dum cum ſalſa marina aqua permiſceantur, ſed has ad generationem perlarum quidquam tribuere, aut ad fundum deſcendere, atque ita coagulari, contra naturam eſt & incredibile. Ab incolis verò, quod veritati magis eſt conſentaneum, refertur, pluvioſo tempore cum aquis ibi è terra in mare profuſis multum limoſi muſci effundi, quod inſtar retis in ſuperficie maris extenſum ſuſcipiat rorem, & Solis influxu plurimis oſtreis fœcundetur, quæ ſenſim majores & ponderoſiores redditæ, hoc pondere ſuo totum illud rete in fundum præcipitent, ubi quinque vel ſex annorum ſpatio margaritas largiantur. Conferre autem aliquid generationi perlarum aquoſas iſtas inundationes, inter antiquos Arabs *Alkarinnius* aliique teſtantur. Imò certum eſt, oſtreas, puriſſimi hujus fœtus marini matres, utplurimum in fundo arenoſo, fibrillis quibusdam viridibus & viſcido muſco invicem colligari, atque ſeparatas ab eo citò emori, non levi

docu-

documento, muſcum illum nutritioni & propagationi earum haud parum contribuere. Quod licet ita ſe habeat, dici tamen propterea nequit, rorem cum rete demiſſum ad generationem iſtarum aliquid conferre; Unde arbitror, adſentiendum eſſe illis, qui margaritarum ortum cum aliorum calculorum in homine vel brutis generatione coincidere ſtatuunt, qui variis in locis ex terreſtri, limoſa & ſalſa materia orti tandem coagulantur; margaritis quippe in magnitudine ſenſim creſcentibus, non ſecus ac lapis bezoar ex cruſtis paulatim coagulatur. Interdum ipſis ſuis conchis adcreſcunt tantâ mole, ut claudi hæ ampliùs nequeant, ſicque emoriantur; qualem in Promontorio Bonæ Spei inveni, margaritâ in pondere unciam unam æquante, ſed cùm eam ſeparâſſem, inſtar dentis eroſi, excavatâ deprehensâ. Variis caſibus ſunt obnoxiæ, ut ita quandoque per plurimos annos piſcaturam intermittere neceſſe ſit; quod fit aut morbo eas invadente, quo ante plenarium augmentum emoriuntur, aut algâ copioſiore ſimilibusvè, quibus certæ conchæ, iis nocivæ, adnaſcuntur, easdem obtegente, aut graviori tempeſtate arenam ſuper eas cumulante ac ſuffocante, quale quid Anno 1678, factum eſt; prout viciſſim bonum ſignum putatur, ſi quædam ſpecies acutorum cornuum, in magna copia litora Manaarenſia occupantium, iisdem ſupercreſcat, quæ oſtreis firmiter adnata erinacei figuram repræſentant, unde prædictæ conchæ nocere iis ampliùs nequeunt. Modus easdem ex fundo depromendi ſatis notus eſt; quare tangam ſaltem, quomodo jam adquiſitæ ulteriùs tractentur; quæ nempe in terram defodiuntur, ut ibi putreſcant, non ſine ingenti fœtore; quo tempore magna & moleſta admodum muſcarum copia ipſis adeſt; tum aquæ injectæ lavantur & ſiccantur, inque pelvim foraminibus diverſæ magnitudinis pertuſam conjectæ, parvæ à majoribus ſegregantur. Non tantùm mole, & claritate, ſed atque figurâ & colore differunt; præter albas enim, flavæ quoque, nigræ, lividæ, virides & rubræ inveniuntur, quæ utplurimum Mauris

& Ethnicis, à quibus magis æſtimantur, relinquuntur. Piſcatura hæc potiſſimùm 21. dierum ſpatio ab aliquot centum hominibus peragitur, qui, finito labore, diſperſi ad ſua domicilia revertuntur.

SCHOLIUM.

NOn abs re fore arbitror, ſi modo huic in India Orientali circa Margaritarum piſcaturam uſitato quædam ex *Gualt. Schulzii Harlemenſis Itinerar. lib. 2. c. 8.* ſubjunxero: Indos nempe, poſtquam tempus piſcationis hujus ipſis innotuit, undique ad deſtinatum locum cum uxoribus & liberis, naviculisq́ue in maxima copia convenire, ita ut tota illa regio hominibus & tentoriis tegatur; hos itaque, ſpongiâ oleo imbutâ & brachio alligatâ inſtructos, quam nempe reſpiraturi ſub aqua ori naribusq́ue admoveant, dato ſigno, mari ſe committere, & arreptâ ſportâ, cui lapis triginta librarum pondere adnexus, in fune ſe demergere in profundum mare, ferroq́ue commodo oſtreas in fundo tenaciter hærentes auferre, quibus ubi ſportam impleverint, dato per funem ſigno, mox ex mari extrahi: Oſtreas dein arenæ imponi, usque dum Sole irradiatæ putreſcere incipiant, ſeq́ue pandant: Pluribus hominibus piſcaturam hanc eſſe exitialem, quosdam canibus marinis, qui Hayarum nomine noti ſunt, deglutientibus, aliis in aqua ſuffocatis, aut etiam putreſcentium oſtrearum à fœtore mortem ſubeuntibus. Diutiſſimum tempus, quo piſcatores hi ſub aqua durare poſſunt, eſſe circiter horæ quadrantem, ex *Actis Erudit. Anglic. Num. 43. Obſ. 2.* conſtat. Quamvis autem nobiles hi Indiæ orientalis fœtus ſint præſtantiſſimi, Perſicæ tamen margaritæ, quæ apud Inſulam Baharam, & oppoſita ei ora maritima Arabiæ felicis obtinentur, omnibus præferuntur. Ipſas oſtreas earum matres eſſe duras & eſui ingratas, *Phil. Baldæus*, in *deſcript. Malabar. & Coromand, c. 22.* nec non laudata *Acta Anglica Num. 23. Obſ. 8.* referunt. Quod etiam de Sileſiacarum concharum

rum margaritigenarum carne, quam nempe habeant mucilaginoſam, lubricam, mollem, odoremque ferinum & ingratum, *Caſp. Schvvenckfeld* in *theriotroph. Sileſ.* notat; quamvis de Mytulis Balthici maris referat *Steph. à Schönefelde* in *ichthyolog.* ſaporis non eſſe ingrati, ut crudas etiam aliqui devorent. Non equidem neſcio, ratione loci & naturæ ipſorum teſtaceorum animalium, haud exiguam hîc dari differentiam; judicium tamen hoc à palati diverſitate, & deguſtantium imaginatione non parùm dependere quandoque poſſe, unà vix negandum erit; cùm alioquin omnia hæc teſtacea *carnem*, ut cum *Seneca*, de oſtreis *epiſt. 95.* ſic judicante, loquar, *inertiſſimam* contineant, quæ revera, ſi conditura deſit, tam gratum edulium, quale luxurioſa gula eſſe arbitratur, viſcoſâ ſuâ & durâ ſubſtantiâ haudquaquam ſuppeditant. Cæterùm in Sinica provincia Quantung piſcem quatuor oculis & ſex pedibus inſtructum dari ſcribit *Joh. Neuhofius cap. 16. deſcript. regni Sinic.* ex quibus itidem margaritæ habeantur, quas tamen rectiùs unà cum ipſis oſtreis fuiſſe deglutitas arbitratur; quem etiam piſcem in Inſula Ainan margaritas evomere, in *Hiſtoria ſecundæ Legationis Batavorum in Sinam* memoratur. Alia tamen non minùs teſtaceorum genera quòd nobilia hæc corpuſcula ſuppeditent, certum eſt; quod de Balthici maris, & Sileſiacis mytulis modò dictum fuit. De Norvegicis & Scanicis *Ol. Wormius lib. 1. cap. 19.* teſtatur, præter oſtreas in mytulis etiam ibidem reperiri. De Vinarienſibus *noſter Exc. Helianthus* agit *Dec. I. Ephem. noſtrar. Ann. 2. obſ. 228.* De Auguſtanis *Georg. Hier. Welſchius d. l. Ann. 3. obſ. 36.* De Lunæburgenſibus Riſtius in Colloq. menſtr. M. Junio. De Bohemicis *Anshelmus Boëtius de lapid. & gemm. lib. 2. cap. 37.* De Bavaricis *D. Caſp. Bierlingius Adverſ. med. cur. cap. 100.* & inprimis in ſingulari libello *Malachias Geigerus*; De Voigtlandicis *Guern. Rolfincius diſſ. de margarit.* De Anglicis *Guil. Cambdeus in hiſt. Britann.* ac de Lapponicis *Joh. Schefferus tr. de Lappon. cap. 33.*

Quæ

Quæ diverſarum regionum margaritæ licet utplurimum orientalibus cedere cogantur, interdum tamen candore, nitore & rotunditate palmam iis dubiam reddere valent. De generatione earum nondum inter Eruditos res omninò deciſa eſt; naturale verò quid haud eſſe, ſive id partem aliquam animalis teſtacei, ſive excrementum juxta conſuetum naturæ ordinem generatum dicere velimus, ex hoc ſatis conſtare puto, quòd non omnibus ſive oſtreis ſive mytulis, licet ejusdem generis & in eodem aquæ tractu degentibus, inſint; unde præternaturale quid in eis exſiſtere, atque ex abundantia aut ſtagnatione in aliqua corporis parte humoris nutritii, tum ipſius animalis ſuſtentationi tum teſtæ generationi & augmento aliàs dicati, hîc verò in ipſo animalis corpuſculo (non ſecus ac, quod alii jamdudum notarunt, lapis bezoar concreſcere ſolet; prout etiam in eis, ad modum dicti lapidis, pro lamellarum, ex quibus ſucceſſivè concreſcunt, fundamento aliud aliquod corpus inſervire, notatum eſt; quale nigrum & grano piperis ſimile deprehendit *Nicol. Steno*, ceu in *prodromo diſſertationis de Solido intra ſolidum* teſtatur; & egomet quoque Paſſavicarum una itidem nigricans irregulare corpus, in alia verò arenulam inveni,) coagulati provenire veriſimile eſt. Neque id quidquam nobilitati & ſummæ, quæ eis tribuitur, utilitati, quod nonnullis viſum fuit, derogare valet, cùm Zibethum, Moſchum excrementa eſſe, equinum, bezoardicum & Malacenſem porcinum lapidem &c. præter naturæ intentionem generari, & tamen omnia hæc magnis pollere virtutibus, ſit certiſſimum. Quamvis non immeritò dubitetur, utrùm deprædicata illa cor confortandi virtus perlis adſcribi ſingulariter mereatur, & non potiùs illâ tantùm ratione conveniant, quâ alia ejusmodi corpora, ex gelatinoſo ſucco conflata, qualem & cornu cervinum ſuppeditat; unde etiam à plurimis hucusque ipſam concham margaritiferam haud inferioribus pollere virtutibus, non ſine ratione fuit creditum

[Luc. Schröck, L. F.] Non

Videantur cap. 20. 21. lib. 2. Joh. Bapt. Tavernieri, itinerarii Indici.

Non prætereunda hîc ſunt, quæ olim Joh. Aurel. Augurellus de ortu & captura Margaritarum, in ſuo de Chryſopœiâ libro tertio verſ. 209. ex mente veterum eleganter ſcripſit:

Quod ſi quando ſequens rerum pulcherrima, quoddam
Egregium meditari opus & componere velles;
Pulchrum æquè haud quisquam, nec tàm mirabile poſſis
Deligere, humanam quod tunc imitêre per artem:
Hos adeò circum ludit natura creandas.
Seu cum ſe ſummo pandunt in marmore conchæ,
Ut genitalis eas anni ſtimulaverit hora,
Implenturq́; levi conceptu roris hiantes,
Et gravidæ certo mox edunt tempore fœtus,
Ætheriusq́; illis fit condens unio partus:
Sive animadvertas, cur non ſe roſcidus unam
Inducat in ſpeciem ſimili conceptus ab ortu.
Namq́; ubi ros purus cupidis influxerit illis,
Conſpicitur toto diffuſus corpore candor:
Turbidus at fœtum prorſus ſordeſcere cogit:
Quem rurſus videas cœlo pallere minante.
Quippe illo conſtant, cœliq́; his major ineſt vis,
Quam maris: hinc variant, & pro lurore viciſſim
Nubilus eſt illis color, aut pro luce ſerenus,
Dum fovet alba ſenis Tithoni Aurora cubile.
Hinc etenim paſci tunc illas cernimus, & cum
Se tempeſtivè ſaturent grandeſcere fœtus.
Comprimitur verò, ſi fulgurat ipſa repentè
Concha pavens, reſtatq́; minor jejuna timendo.
Verùm, ſi intonuit, pariter compreſſa pavensq́;
Inflatam vento ſpeciem & ſine corpore gignit:
Atque hi concharum verè perhibentur abortus.
Nam cute multiplici ſani conſtare feruntur
Et penitus ſolido compleri corpore partus
Atque ita, quo callum reputes id corporis eſſe
Quod ſale permulto ſoleant purgare periti.

Id mirum eſt, cœlo tantùm gaudere ſereno:
Sole rubere illas, candorem & perdere: & ipſum
Cuſtodire, ideò merſas pelago altius atque
Se radii valeant usquam contingere Phœbi.
Flaveſcunt tamen, & rugas traxére ſenecta:
Nec conſtat vigor ille niſi durante juventâ,
Quem petimus: ſic his etiam longa officit ætas.
Hæret & interdum duris vetus unio conchis.
Quem neque ab his valeas niſi forti avellere limâ:
Quanquam omnis pariter proprio ſit in æquore mollis.
Exemptus verò dureſcat protinus idem.
At ſi fortè manum capientis prævidet ipſa
Concha, ſtatim oppreſſa operit ſeſe ſuasq;
Intus opes, ſe gnara peti violenter ob illas:
Atque ita præveniens acie proſcindit acutâ
Sæpè manum, & pœnas decepto ſumit ab hoſte.
Denique, quod ſolers ſummi prudentia vatis
Eſſe apibus circa regem miratur, id ipſum
Obſervare ferunt conchas: ut grandior ævo
Imperet, atque alias paſtum præcallida ducat.
Quæ ſi fortè capi, namq; hæc urinantibus una
Cura eſt, contingat, palantes protinus omnes
Includi reliquas facilè eſt tùm retibus: atque
Incolumi quo major eſt fiducia rege;
Hoc illis capto ſubit inconſtantia major,
Usque adeò in cunctis ductorem amittere magnum eſt!
Præcipua his verò dos eſt æquiſſimus orbis
Candor item æthereus, tunc limpidus undique lævor
Et magno pariter juſtum ſub corpore pondus &c.

ADDITIO.

De inſigni Margaritarum virtute Cordiali ab antiquis æſtimata plurimùm ſubdubitare licebit. Effectus illos docuiſſe videtur, ſi in lipothymia à dolore ſtomachico ſuborta præ-

præparatas margaritas ægrotantibus exhibuêre, & illicò dolores remiſêre ac ſanati ſunt. Affectum verò eſſe ventriculum, & ad animi deliquium usque pati poſſe experientia teſtatur, ſuperiore præcipuè illius dolente orificio, quod Veteres Græci, teſte Galeno καρδίαν nuncupare ob exquiſitum, quo pollet, ſenſum, fuêre ſoliti: unde Cardialgia & Cardiogmos hæc paſſio dicta fuit. Etenim ob vicinos, quibus dotatum eſt ſuperius orificium, nervos nil adverſi tolerare poteſt, ab acrioribus præcipuè humoribus, tentatum. Hinc Veteres ſi pulvere quodam, ſic dicto præcipitante, vel Margaritarum, aut Coralliorum, ocul. Cancri, Matris perlarum, Corall. præparatorum, & cum qualicunque deſtill. aquâ exhibitorum acorem illum retudére, ſubitò opem patienti tulére & ſanum effecére. Cor ipſum in ſiniſtro latitare latere antiquitùs cenſuêre, propter pulſationis & motûs frequentiam, ab arteriis ejus regionis ortam, cum dextram venæ, ſine qualicunque motu inhabitent: ſublato proinde per exiguum pulviſculum immani tali illicò dolore, latas cordi ſuppetias credidêre, & vim talem cordialem perlis ineſſe pronunciarunt, quam tamen, citra ſolutionem philoſophicam, exiguam in ſe virtutem continere magiſtra rerum experientia docet. *[Helianthus.]*

OBSERVATIO XXXVII.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Angſava.

ARbor hæc eſt Javæ, quin ipſius Bataviæ urbis incola, ſuccum ſanguinis draconis inſtar elegantem pellucidum deſtillat. Eſt proceræ magnitudinis, ligni durioris, foliorum oblongiorum, florum parvorum flavi coloris, amariuſculi ſaporis. Conſerva ex iis præparata ſtomacho apprimè favet; Cortex rubicundus per decoctionem extra-

ctum largitur adſtringens, in Dyſenteria valdè proficuum. Utrum hæc vera ſit ſanguinis, ſic dictæ, draconis arbor, in medio relinquo.

SCHOLIUM.

ARbor hæc diverſa omninò eſt ab illa Canarienſi, quam *Cluſius lib. 1. Rarior. plant. cap. 1.* deſcribit, proceram nempe, Pinum procul intuentibus referentem, in ramis æqualiter naſcentibus & nudis folia cubitalia, unciam lata & ſenſim in mucronem deſinentia habentem, ipſo trunco craſſo & firmo difficulter ferrum admittente; nec etiam convenit cum illa, in *Nard. Ant. Recchi lib. 3. rer. med. novæ Hiſpan. cap. 22.* expoſita, folia ferente Verbaſci, ampla & anguloſa; non minùs incertum, an cum *Nicol. Monardi* arbore Peruviana, in *hiſtoria de ſimpl. med. cap. 37.* adductâ, coincidat. Cùm tamen omnes ſuccum ſanguineum vel rubentem, nomine ſanguinis Draconis ab ipſis Autoribus venditatum, largiantur. Dolendum, aliquot nobis adhuc ſupereſſe ſimplicia, quorum frequens licet Medicis uſus eſſe ſoleat, ortus tamen genuinus ac certus adhuc ignoratur; quamvis non incerta nos ſpes alat, tot Phyſiophilorum, qui remotas illas regiones frequentant, curiosâ induſtriâ magis magisque in poſterum Naturæ theſauros nobis patefactum iri.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO XXXVIII.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Arteriis in bove oſſeis.

PRæterito anno bovem mactari curavi, cujus Arteriæ in pulmonibus, earumque rami penitus fuêre oſſeæ; intrinſecus à coagulato ſanguine tanquam muſco nigro repletæ.

SCHOLIUM.

ARterias oſſeam ſæpius naturam induere, ut illa notiora Cervorum annoſiorum, Equorum, & cervinis quæ ſæpè ſubſtitui ſolent, Boum oſſicula, quæ arteriarum in cordis baſi concurſum eſſe conſtat, taceamus, in homine etiam non ſemel obſervatum fuit. Arteriæ magnæ truncum propè cor tam durum oſſeumque aliquando inventum à ſe fuiſſe, ut etiam mallei ictum eluderet, *Nobil. D. Antonium de Marchettis*, *Anatomicum Patavinum*, publicè retuliſſe memini; ſic quoque truncum aortæ deſcendentem oſſeum *Exc. noſter Phil. Jac. Sachſius lib. 2. Gammarol. ſect. 2. cap. 7.* & *Joh. Scultetus pag. 83. tr. de trichiaſi admir.* deſcripſerunt. Plurima oſſis rudimenta in aorta ſigmoideisque cordis valvulis delineat *Cl. Thom. Bartholinus cent. 2. epiſt. med. 97.* eandem arteriam adnatis internè oſſibus aſperam vidit *noſter Pythagoras*, ut habet in *mutuis cum Pæone Exerc. anatom. num. 38.* qui etiam in *Methodo hiſtor. anatom. med. cap. 6.* valvulas mitrales oſſeas memorat. In arteriæ venoſæ principio oſſicula invenit *Joh. Veſlingius* apud *Joh. Rhodium cent. 3. obſ. 63.* Valvulas ſemilunares oſſeas *Decas. I. Ephem. noſtr. Ann. 3. obſ. 282.* Arteriam magnam ad palmi ferè longitudinem oſſeam, oſſicula etiam in eadem & cœliacis, nec non vena arterioſa *Decas II. Ann. I. obſ. 90.* Os in corde, præter *Fel. Platerum*, laudatus *Bartholinus cent. 2. hiſt. anat. 45.* Os cruciforme in liene *Petrus Borellus cent. 1. hiſt. 4.* exhibet. Arteriam carotidem & vertebralem dextram oſſeam ac imperviam factam *Thom. Willis part. 2. cap. 8. de anim. brut.* carotidem etiam dextram planè oſſeam ſeu potiùs lapideam *cap. 7. de cerebr. anat.* profert; utramque internam carotidem laminâ oſſeâ & tenerâ incruſtatam demonſtrat *celeb. D. Joh. Jac. Wepferus obſ. anat. de apoplex.* ut alios plures taceam. Quemadmodum verò os de corde cervi, quod de eo *Joh. Renodæus lib. 3. de mater. med. cap. 19.* notat, in ju-

niore cervo tantùm cartilagineum eſt, in annoſo tandem in oſſeum corpus demum degenerans, ſic & in homine idem contingere, dicendum; ita ut membranoſum illud & denſum arteriarum corpus primò in cartilagineum quid, quale *Cl. Carol. Offredus* recenſet apud *Rhodium l. c.* & *Thom. Bartholinus cent. 1. hiſt. anat. 50.* dein paulatim in oſſeum abeat; quod eò faciliùs contingere poteſt, cùm & in ipſo fœtu ſimile quid accidat, & rudimenta oſſium primò inſtar membranarum ſe habeant, ſucceſſivè dein in cartilagines, ac tandem in oſſa immutandum, ceu id præclarè in *oſteogen. fœt. Theod. Kerckringius* edocuit. Hinc cùm in ſenibus præcipuè oſſea illa ſubſtantia reperiatur, à nutritii humoris gelatinoſi majore, quàm aliàs requiritur, ſiccitate ac coagulatione, ſive humidi nativi imminutione cum tempore ſuccedente, eandem provenire, eſt credibile.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XXXIX.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Marcaſita Veneris inſtar arboris enata.

CUm Promontorium Bonæ Spei tranſirem, elegantem inveni Marcaſitam, extus rubram & flavam, intus verò pulchrè virideſcentibus cæruleisq́ue floribus conſitam, ortam in loco limoſo, pingui & humido, ulnæ unius cum dimidia longitudinem æquantem. Vide Figuram XIII.

SCHOLIUM.

MEtallorum nobiliorum inſtar vegetabilium extra terræ gremium erumpentium vel germinantium exempla plura proſtant; qualia inprimis *Annus I. Dec. I. Ephem. noſtr. obſerv.*

bſerv. 131. & Ann. II. obſerv. 28. atque *113.* exhibent; mihi iti-
em minera eſt Lunæ Hungarica, fila argentea oſtendens, qua-
um unum ex ſilice enatum iterum in ſilicem inſeritur. Id
uod licet in tam ſolidis ac duris corporibus mirum videatur,
tamen metalla & mineralia intra terræ viſcera deliteſcentia
uandoque mollia comparere conſideretur, res poterit ali-
uantulùm eſſe expeditior: ſic Aurum butyri inſtar molliuſcu-
um recenſetur in *cit. obſerv. 113.* quod etiam de minera Ferri
efert *Petr. Giurius in Arcano acidular. c. 3.* Unde fortè conti-
it, ut ejusmodi ſuccus metallicus in minera ſilicea mollis ad-
uc, ex eadem tanquam ex tubulo ſenſim à novo ſuccedente
ucco protrudatur, extra uterum verò hunc ſuum ita delatus
ndureſcat, & figuram illam fili æmulam repræſentet.

[Luc. Schröck L. F.]

OBSERVATIO XL.
Dn. ROSINI LENTILII
De
Muto à Tertiana facto periodicè loquente.

[Cujus etiam mentio facta in Ephem. Ann. 9. & 10. ſuperioris Decuriæ, Obſ. 183. f. 425.]

NOn amplius miramur Naturam ſtatutis temporibus alligari v. gr. in menſtrua femellarum purgatione, ſcarificationi & venæſectioni adſuetis, morborum criſibus &c. tametſi genuinas harum periodorum cauſſas ruere, non ſit ingenii usque proletarii. Miramur impenſius, & rimamur ſcrupuloſius ſtatos & accuratos paroxyſmorum ebrilium reditus, quorum cauſſas in Inaugurali noſtra de Tertiana intermittente Altdorffii Anno 1680. habita evolvere cona-

conati ſumus. N:c minus notari merentur affectus complures alii certas hasque ſtricte, invaſionum periodas obſervantes. Sic cephalalgiam ſtato tempore & hora recurrentem exhibent Ann. II. Ephem. Cur. obſ. 247. Ann. VI. & VII. obſ. 73. Qualem etiam in Illuſtriſſima Comite Rhenana, ſingulis noctibus præciſè hora undecima ad duodecimam usque intolerabiliter & adeò excruciantem, ut vix mente conſtaret, actorumque recordari poſſet, ſolis diaphoreticis cum cephalicis mixtis addito laudani opiati tantillo, intus & extus ſpiritibus diſcutientibus, nec non veſicatorio poſt ambas aures applicato feliciſſimè compeſcuit B. Anteceſſor meus D. Joh. Mich. Hornung / Hemicraniam cottidie ſeptima matutina paullatim increſcendo & decreſcendo ad horam duodecimam affligentem Ann. I. Ephem. Cur. obſerv. 51. quam ſimilem mane ſexta hora circa tempora lateris dextri, ad maxillam inferiorem & dentes citiſſimè decurrentem, linimento Zechiano quod ex eo allegavit Illuſtris noſter Dominus Præſes tr. de hier. picr. p. 81. & Epithemate carminativo Joëlis idem B. Hornungus ſuſtulit, & ego in Curlandiæ Superintendente, quamvis non adeo exquiſito tempore recurrentem, vidi, qui ſæpe appropinquante paroxyſmo humorem ſalſiſſimum cum levamine evomuit, & epota frigida paroxyſmum mitigavit. Epilepſiam ſingulis diebus circa horam ſeptimam matutinam, primam & ſextam pomeridianam redeuntem Ann. II. obſerv. 95 aliam Williſ. de morb. convulſiv. c. 9. Singultum periodicum tametſi quotannis tantùm ſtato tempore ad XIV. dies continuos excruciantem Act. Med. Hafn. Vol. I. obſerv. 73. Fluxum menſtruum hæmorrhoidum in femina quinquagenaria ibid obſerv. 81. Aſthma Scorbuticum ibid. obſerv. 32. Hæmoptyſin ſemeſtralem ibid. obſerv. 105. dolores hypochondriaco horrendos eodem die ſingulis menſibus recurrentes Ann IV & V. Eph. Cur. obſerv. 141. Partium externarum, aurium narium, digitorum in puella per ſingulos menſes admirandam mortificationem eorund. annor. obſerv. 178. Diabete

ſpuriam

ſpuriam periodicam ad 24. libras inſtante plenilunio redeuntem Act. Med. Hafn. vol. 1. obſerv. 5. Maculas in extima cute ſingulis æſtatibus efflorescentes cum lunæ augmento, Ann. II. Eph. Cur. obſerv. 249.

Quibus addo, me noſſe Generoſiſſimum quendam Franconiæ Nobilem & Chiliarcham quotidie circa horam tertiam pomeridianam colica acerbiſſima excruciatum; à plus quam 20. Medicis fruſtra curatum, alioqui valentiſſimum. Hæc omnia periodorum exempla, uti mereantur omninò notari, & eruditiorum ingenia exerceant, longe tamen poſt ſe relinquit, à Generoſiſſima quadam Barone narrata primum, poſt ab honoratiſſimo meo Affine D. L. Martino Maskosky, Acidulis Gôppingenſibus & Balneis Bollanis in Ducatu Würtembergico præfecto Medico confirmata, proinde credenda hiſtoria, quæ ſic ſe habet: Caupo Iſingenſis, qui pagus eſt propè Kirchhemium ſubter Teckam in eodem Ducatu Würtembergico ſitus, Pater eſt filii Johannis Michaëlis 27. nunc annos ætatis ſuæ numerantis, Juvenis pii, prudentis, & in labore ſeduli, legere & ſcribere ſcientis, & qui ante annum & quod excurrit uxorem duxit. Hic juvenis ante annos nunc tredecim ex febre tertiana obmutuit, & ab illo tempore non niſi à hora duodecima usque ad primam meridianas, loqui poteſt. Elapſâ hora prima ne verbum quidem profert, immo ne ſonum, utcumque primis annis de pertinaci dolo ſuſpectus, ſæpè vapularit. Neque verò horam meridiei duodecimam ad horologia metitur, ſed ubicumque ſit loco, ſive ruri, ſive in ſylvis, exactè horam illam novit, loqui incipit, auditâ primâ rurſum obmuteſcit. Imperante Sereniſſimo Duce Würtembergico variis eum technis & ſtratagematis aliqui ſunt adorti, cumprimis horologiorum motus nunc promotus, nunc retardatus, ſed fruſtra; poteſt enim eſſe vice horologii, & cum ille loqui incipit certum eſt, adeſſe duodecimam, ſive campana eam ſonet, ſive non. Qui eum medicamentis tentarunt, laterem lavarunt. Supra me monuiſſe oportuit, infantulos

colica flatulenta laborantes certiſſimis periodis perditiſſimè vociferari ad aliquot horas; ubi clamare ceſſant, edunt, bibunt,rident, quaſi non fuerint illi ſtentores; præter exempla alia,ſunt dictoAffini meo mihiq; domeſtica,quibus id probatam dare queamus.Hoc an ab ente pagogeo derivandum ſit,disquirendũ aliis relinquo; ita ſuſpicatur dictus Affinis meus,ego penuria temporis, quam hæc ſcriptum comitatur, nil in re intricatiſſima judicii evomere audeo, alii otio hanc inveſtigationem relinquens. Solùm hoc ob materiæ affinitatem addo:

Judæa mulier juvencula æſtate præterita delirio, uti ſuſpicor, ex utero corripitur; hæc ſemper eſt hactenus, ubi ad ſe rediit, conqueſta, horis imparibus e. gr. prima, tertia, quinta, ſeptima, ſecum pejus actum, circa pares autem horas ſe meliùs habuiſſe, quod & adſtantes affirmarunt.

OBSERVATIO XLI.
Dn. MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI.
De
Muto quavis hora prima pomeridiana loquente.

[*Ejusdem cum ſuperiore notæ, cum cauſæ ejus perveſtigatione.*]

ADmirabilis MUTI hora quavis 1. Pomeridiana loquentis Hiſtoria naturæ ferè limites ſuperare videri poſſet, nil tamen impedit, quò minus & naturaliter ejusmodi quid evenire poſſit. Sicut enim galli gallinacei ſtatis qs. periodis horas emetiri cantuque ſuo prædicere ſolent, adeò ut vix horologium curſum ſuum exactius abſolvat; ita non video, cur & homines ejusmodi muti elapſo ſilentii horologio, in verba quædam erumpere poſſint. Pro ulteriori E. casûs hujus reſolutione duo paucis excutienda ſunt. 1. Ipſius ἀφωνίας cauſa in genere, quam vel in ipſis linguæ muſculis, vel nervis, vel utrisque p. n. dispoſitis conſiſtere, expeditum quidem, certum verò ex his

ſeligere

ſeligere difficile eſt; mediam tamen ire viam, nervisque recurrentibus id adſcribere, hîc quidem tutius eſſe judico, ita ut quovis modo ſive contorti, ſive quoad fibrarum ſuarum ductum & texturam dislocati ſpiritibus huc tendentibus obicem figere, viamque & commeatum intercludere potuerunt, donec (in hoc ſcilicet caſu) ſtatis quaſi periodis vi ſibi exitum parare, linguæ muſculos debitô modô inundare ac aliquot vocum expreſſioni materiam ſuppeditare ſoleant: Hæc experimentis Anatomicis concordare in aprico eſt. Conf. ſi placet Cel. Dn. DRELINCURTIUS in Exp. Anat. canicidio 4. §. 1, Et Collega noſter Honoratiſſ. Dn. D. SCHELHAMMER in Diſp. Inaug. de Voce. Cur verò id horâ præcisè prima pomeridiama fiat, illud eſt quod 2. profundiorem exigit inquiſitionem. Abundet hîc quilibet ſuo ſenſu: Mihi probabiliſſimum eſt, rem totam in automatico ſpirituum anim. motu & undulatione, vel ſi mavis elatere & continui ad motum inclinatione fundatum eſſe, id quod Nob. Dn. CARTHESIUS Princ. Phil. §. 63. per preſſionem ſeu primam ad motum præparationem explicare ſolet: Motum potentialem fortè diceres, ſi q. Scholas potiùs Veteranorum imitari placuerit. Ita enim comparata eſt ſubtiliſſima prorſus & continuæ Sp. animalium ſeries, ut pro varietate functionum obeundarum quoad texturam ſui variè diſponi & flammæ inſtar in quasdam ſive plicas ſive gradus frangi poſſit, pro quorum ſitu, numero magnitud. & motu hoc vel illo tempore & modô ſeſe explicare, & vi quadam elaſtica determinatas ſibi actiones obire ſolent: Sicut enim chartæ folia variè complicata & in gradus acta, non uno prorſus impetu, ſed paulatim & ſucceſſivè ſeſe explicando in priſtinum redeunt, ita ſimili ferè modo ſp. anim. texturam in quasdam quaſi plicas formatam concipere licet, quæ cum preſſione ſua continuò ſe explicare nitantur, ſpiritus illos in motum continuò proclives reddunt, donec acquiſito tendentiæ ſuæ termino è potentia in actum erumpant & munera ſibi

deſtinata obire poſſint. Hypotheſis hæc, etſi paradoxa multis videri poſſet, cum Philoſophia tamen Experimentali & ipſa ſpirituum natura facilè conciliari poterit, eaque admiſſa plurima œconomiæ animalis φαινόμενα, quæ alias vel obſoletis animæ facultatibus à Veteribus aut vix intelligibilibus ideis ab HELMONTIO, GREMBSIO, MARCO MARCI & aliis tribuuntur, clarè & diſtinctè expediri poterunt, ſicut D. B. fuſiùs id & ex condicto quaſi demonſtraturus ſum, ubi occaſio ſe truſerit, in Tr. quem dudum meditatus ſum de Motu Spirituum Automatico.

Hiſce præmiſſis jam facilis erit problematis noſtri deciſio, cur nimirum horâ tantùm prima pomeridianâ & non aliis quoque temporibus loquelam exercere poſſit ille mutus? Quia nimirum Spirituum vocalium plica & elater nixum ſuum & tendentiam nychthemero tantùm ſpatio abſolvere & impetratô motus ſui complemento, victisque omnibus obſtaculis muſculos linguæ rurſus inflare & pro vocum articulatione movere ſolent: Interea tamen cùm nihil violentum ſit diuturnum, impetu hoc delaſſati ſp. animales paulò poſt receptui canunt, priſtinam ſtationem repetunt, novumque motus ſui horologium inchoant & abſolvunt, inde mirabilis hæc loquendi viciſſitudo: cui quoque ſymbolum ſuum addit non tantùm conſuetudo, quæ altera eſt natura, ſed & inſigne illud loquendi deſiderium, quo perſona hæcce miſerabilis eâ potiſſimùm hora dubio procul teneri ſolet, qua primùm rediiſſe ſibi loquelam ſenſerat. Quantam enim vim habeat ardentiſſimum ejuscemodi deſiderium obſervare licuit, in Muliere quadam Gieſſenſi, quæ per aliquot annos incertam ob cauſam ſponte obmutuerat, adeò ut ne quidem verbulum proferre valuerit: Cùm verò aliquando ad SS. Cœnæ uſum aſpiraret, & ob loquelæ defectum in æde ſacra Confeſſionario ſuo confeſſionem typis expreſſam oſtendere, hâcque ratione ſeriam peccatorum ſuorum pœnitentiam aperire vellet, en! eô prorſus momento DEI quaſi digito deſuper

per tacta lingua ſueto ſibi munere adeò fungi cepit, ut confeſſionem oretenus & ad verbum articulatim recitare & aliquo temporis ſpatio perfectè rurſus loqui potuerit, paulò pòſt tamen rurſus obmuteſcens. De veritate hiſtoriæ nullus dubitet, quæ vel centenis teſtibus facilè confirmari poterit, ipſaque Mulier, Civis Noſtratis, BALTHAS. STOHRII conjux adhuc in vivis eſt, usquedum tamen ferè muta. Divini quid ſubeſſe credidêre plures, quòd ſi tamen naturaliter id evenerit, deſiderio ejusmodi devoto & ferventi tribuere mallem, quod ſpiritus animales vi quadam eò determinare valet, ut diffractis ſilentii repagulis qua data porta ruant, parteſque loquelæ deſtinatas ad tempus movere poſſint.

OBSERVATIO XLII.

D. CHRISTIANI MENTZELII.

De

Perlis præſtantiſſimo Muſcarum genere.

COeleſtis Iridis, ingentis arcûs colores, ſi penſiculatiùs conſiderantur, maximam ſui admirationem & oculis & menti ſiſtunt: Sed minima rerum, ſi exactiùs ſpeculemur, non minorem ſui laudem cum ſtupore merentur, cùm, juxta Plinium, rerum Natura nusquam magis, quàm in minimis tota ſit. Id equidem in Perlis Germanis quibusdam Schillebolßen / quòd inſtar ſagittæ eliſæ celerrimè volitent, relucet, de quibus licet omnis antiquitas, tanquam abjectiſſimis inſectis, nihil prorſus retulerit, Aldrovandus autem eas primùm deſcripſiſſe, & juxta Italorum idioma Perlas appellaſſe videatur, placet tamen ea, quæ de iis apud alios nondum invenio, atque experientiâ meâ olim habitâ indubitatè conſtant, obſervatione digna referre, ſi priùs de admiranda in Perlis oculorum ſtructura aliquid diſſeruero.

Stupet equidem Plinius, nec verba ſatis congrua invenire videtur, quibus omnes in culice ſenſus extollat, atque inſti-

tuit comparationem maximarum beſtiarum cum minimis his, quæ à plurimis faſtidiô damnantur, proponendo turrigeros elephantorum humeros; taurorum colla, eorumque truces in ſublime jactus, leonum jubas, & ſimilia. Verùm ſi Perlam conſidero, & miſſis cæteris partibus, ejus tantùm oculorum ſtructuram perluſtro, inextricabilem quendam Iridem & labyrintheos receſſus in iis invenio, ſtupendumque videndi ſenſum colligo. Nam cùm reliquorum inſectorum oculi rotundi proſtent, ſuosque limites in eorum capitulis habeant; in Perlis tamen totum caput ambiunt, quod tanquam unicâ corneâ tunicâ circumfuſum apparet, inſtar rotundi unionis, à quo ipſis nomen Perlarum accidit. Poſitô itaque hôc, ſicuti verum deprehenditur, quòd totius capitis ambitus, non niſi ex duabus tunicis corneis, pellucidisvè conſtet, per quas omnis videndi actus perficitur, atque in oculum tranſit, quidquid ſe viſui offert, ſequitur inde, quod ob figuram rotundam & gibbam harum tunicarum omne viſibile per totum, ubi perla degit, horizontem, niſi quid obſtet, ſe ſiſtere poſſit hiſce perlæ margaritiferis ocellis. Non enim Perlarum latet oculos, vel immotô capite, quid inſidiarum ipſi à lateribus ſtruatur, quidve à tergo quis machinetur nullâ opus habet circumſpectione Perla exquiſitiſſimô viſu undiquaque prædita. Admirandum, atque ab Artifice quovis excellentiſſimo Optico explicandum, quomodo ejus pupilla (punctulum illud nigrum in oculis, ex profundo ſpectabile, infinitis aliis punctulis ex reticulari quadam textura elucentibus circumſtipatum, mihi pupilla dictum) in ſubſtantia oculi medium locum occupans, quaquaverſum Perlæ caput moveas, te intuentem ſemper intueatur ſeque pupillæ tuæ obvertat, quocunque loco te moveris, intactis quidem punctulis circumſiſtentibus, quæ ad omnem motum pupillæ cedunt *ſicuti Tab. VI. in principio adumbratum.* Quis igitur artifex tam exquiſitos pupillarum magnetes, absque ulla declinatione ſemper in ſe invicem amoris quodam nexu converſos fabricare novit, niſi rerum omnium Fabricator,

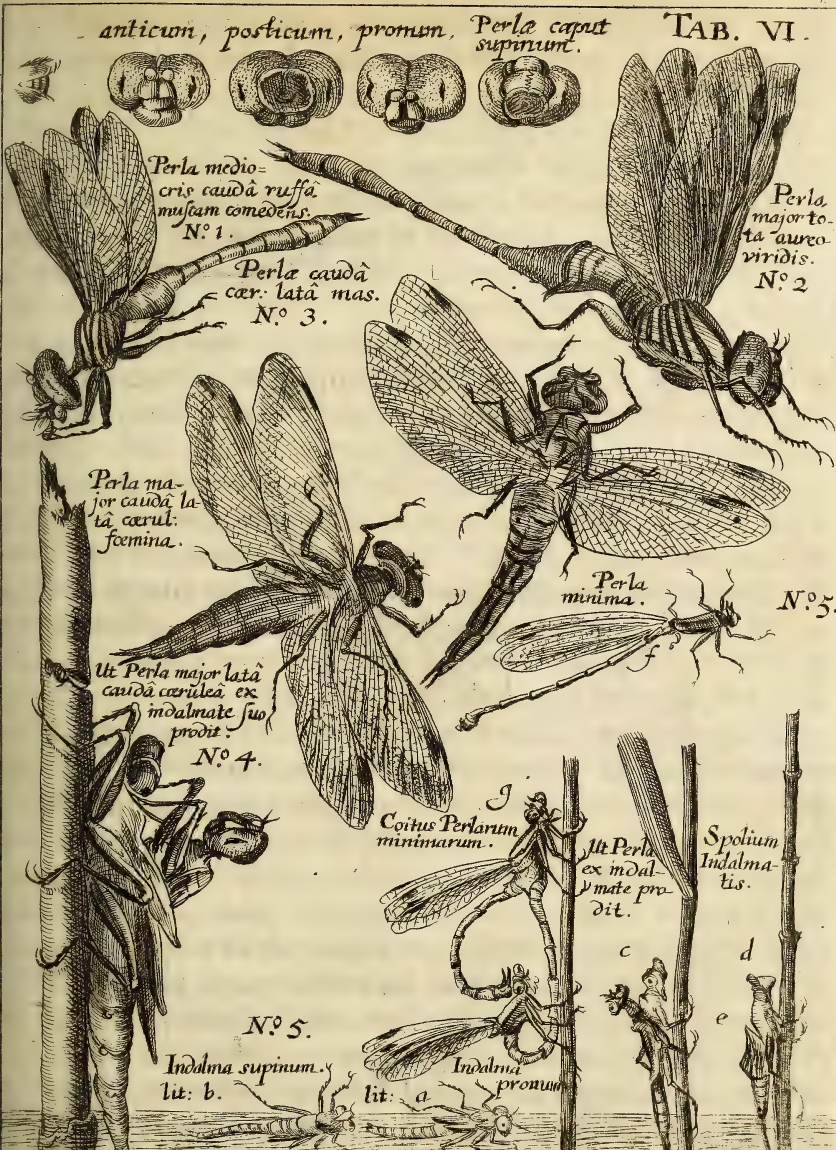
tor, ſummusque Artifex? Quis in tam inextricabili oculorum Perlæ reti, eorumque labyrintheo Iridis fulgore ſpeculavit (liceat mihi de perlarum ſpeculis ſpeculare, quod Plinio de culicis ſpiculo ſpiculare licuit) umbræ quandam abyſſum, omnium oculorum acies cum omnibus obſtantibus ſpeciebus viſibilibus recipientem? In tam exiguo & tam nihilo vortice ætherisne infinitas locanda? quod magnitudine capi nequit, id exiguitate tanquam ab atomo concipi & in cryptam quandam rerum viſibilium abſcondi poſſe, quis comprehendere incomprehenſibile iſtud poteſt? Puncta rerum immenſa in tam minimo rerum punctulo profundè abſorberi poſſe, quæ arcanorum divinorum profunditas! Nemo vel excellentium Opticorum ad Catopticam anaclaſticam excolendam ſectione conicâ vitra optica adeò affabrè conficere & tersè lævigare valet, ut horum ope per cœli & terræ horizontes objecta viſibilia uno quaſi intuitu apprehendere poſſit, quod ex oculorum perlæ ſtructura apparenter patet. Non negandum erit, divinam Majeſtatem hiſce beſtiolis tantam viſûs excellentiam largitam eſſe, ut pro corporis ſui ſuſtentatione muſcas, & quidquid in nutrimentum ſui in aêre ſeſe offert, caperet; Interim quoque ſobriè adſtruendum, innocentiæ hujus animalculi inſuper forſan à DEO conceſſum, ut fixis in cœlum ocellis, Solem cæterosque cœleſtes globos, fixos & mobiles exactiùs perluſtrando, Perla omnis vocis expers, ne magnalia DEI in profanum effutirentur vulgus, æternùm ſileat.

Hæc de Perlæ oculis: reliquas ejus partes exquiſitiſſimô cultrô anatomicô propoſuit nobis Clariſſ. Dominus de Muralto, præcedente Ephemeridum noſtrarum Anno II. Differentias Perlarum quasdam Aldrovandus de inſectis habet; ſed non omnes percurrit: dantur namque plures. Differunt præcipuè juxta magnitudinem, quòd aliæ ſint Majores, aliæ mediocres, aliæ minores & minimæ. Deinde varietate colorum totius vel partium variè inter ſe diſtinguuntur.

Primam Aldrovandi ſpeciem *in Tab. VI. n. 1. propono.* Hæc è me-

è mediocrium genere ex viriditate lutea toto corpore palleſcit, cauda vero, ſive abdomen ſuperiùs intensè rufeſcit, inferiùs quoque pallet. Menſe Auguſto apud nos cernuntur in locis aridis cremiisque inſident. Appetunt valdè muſcas illas, quæ loco proboſcidis aculeum habent, quibus pecorum tergora, hominum verò crura, & ſæpiùs ſcribentis manum ad radicem pollicis & Indicis, qui calamum ſcriptorium tenent, miſerè pungunt, ſanguinemque exſugunt. Sic militat pro homine hoc Perlæ genus contra infeſtas illas muſcas. Perlas autem Majores omnes formâ & corporis elegantiâ illa videtur ſuperare, quæ per totum corpus ex ſumma viriditate aurum reſplendet: caudam habet exilem; ejus tamen extremitas paulò latiùs extenditur: *hæc delineata eſt Tab. VI. num. 2.* Porrò ex Majorum Perlarum cenſu ſunt, quæ latioribus caudis ſunt præditæ, harum tamen quædam ſexu differunt, ſic ut mas exili, fæmina verò admodum lato eôque cæruleo ſit, *uti in Tab. VI. num. 3. uterque ſexus hujus Perlæ ære exſculptus eſt.* Deniq; ex minimis Perlis inquiſivi in eas, quæ virides pallent cum lineis, præſertim in dorſo & pectore, fuſcis: vel obſervantur intensè cæruleæ cum circulis & lineis candidis, *vide Tab. VI. num. 5. lit. f. & g.*

Harum omnium jam prædictarum Geneſin expertus ita propono & adumbro. Omnes Perlæ, cujuscunque differentiæ, paucis exceptis, ex aquis oriuntur, menſibus Junio, Julio & Auguſto aliæ poſt alias. Eô enim anni tempore, ſcilicet æſtate circumvolitant in aëre, ut ſibi quærant eſcam, pro nutritione ſui, & ut coëant pro conſervatione ſexûs ſui. Connubium earum ita fit: congrediuntur in aperto aëre, poſtquam mas, fæmellam perſecutus, caudam ejus apprehendit, extremitatem caudæ ſuæ, in qua duo hamuli locô genitalium extant, in femellæ organum; quod ſub abdomine in fine thoracis eſt, inſerit. Hôc modô Perlæ conjugatæ ambæ in aëre tam diu circumvolant, donec feſſæ ad proximum ſcirpum, cremium vel aliud ſuſtentaculum conſiſtant & quieſcant, fæmellâ ſuperiùs, mare autem inferiùs exiſtente,



anticum, poſticum, pronum, Perlæ caput ſupinum.
TAB. VI.
Perla medio= cris caudâ ruffâ muſcam comedens. N.º 1.
Perla major to- ta aureo viridis. N.º 2
Perlæ caudâ cær: latâ mas. N.º 3.
Perla ma- jor caudâ la- tâ cærul: fœmina.
Perla minima.
N.º 5.
f
Ut Perla major latâ caudâ cæruleâ ex indalmate ſuo prodit. N.º 4.
g
Coitus Perlarum minimarum.
Ut Perla ex indal- mate pro- dit.
Spolium Indalma- tis.
c
d
e
N.º 5.
Indalma ſupinum. lit: b.
lit: a
Indalma pronum

...nnus III.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY

te, *uti Tab. VI. num. 5. lit. g.* id præſentat. Poſtquam itaque femellarum uteri ſatis à maribus ſunt inprægnati, & Menſibus Auguſto & Septembri noctes parvo frigore autumneſcere incipiunt, fatali lege jubentur ſeſe ad aquas littorales conferre, ut ſuperficies illarum aquarum ſæpius volatu attingendo paullatim & ſucceſſivè ſemina ſua aquis illis concredant, quæ Solis calore mox in vermiculos excluduntur primò anguiformes, ubi limô aut ſpumâ littorali enutriti, exuviis aliquoties depoſitis in aliud genus inſecti aquatici transformantur ſex conſtans pedibus, rotundiſque ocellis & vaginulis quibusdam in tergo præditum. Id per hyemem ſub aquis currendo eſcam quærit ex ſibi cognatis & homogeniis inſectis. Hoc genus vermium primam ſubiit metamorphoſin tanquam ſimulacrum futuræ formæ perfectioris. Chryſalida vocaverant Veteres ab aureo ſplendore, qui in papilionis albi ſimulacro obſervatur. Verùm, cùm non omnes ſic transmutati vermes aurum reſplendeant, & plurimi vel immoti inſtar trunci aut Iſidis ſtatuæ vel idoli ſpeciem & formam animalis regenerandi & futuri adumbrent, vel moti & pedibus præditi id præſtent, placet in genere appellare hoc genus vermium transformatorum ἴνδαλμα, nempe ſpeciem, ſive imaginem futuri animalis perfectioris. Itaque Perlarum noſtrarum Indalmata per hyemem, ut ſupra notatum, ſub aquis hoſpitantes ſæpius à piſcatoribus hyeme cum piſcibus reti extrahuntur, & pro veſpis aquaticis (quod tamen aliud genus eſt) habentur. Indalmata noſtra per hyemem ſic enutrita ſub aquis ad ſui usque maturitatem, vere jam exiſtente, & Sole per ſigna æſtiva ad cancrum properante, menſibus nempe Junio & Julio, accingunt ſeſe ad aliud iter ſublimius, & limo aquarum pertæſa ſubtiliorem aërem & cœlum eligunt. Prorepunt igitur ad novam ſui regenerationem foràs extra aquam, & conſiſtunt ad ſcaphos plantarum aquaticarum arundines, ſcirpos, hyppurides nudas, & quidquid radice in fundo firmatâ extra aquas eminet. Cùm itaque in-

dalmata ſeſe extra aquam in ſicco conſtituta ſentiunt, ſubſiſtunt pedibus ad ſcaphos & caules plantarum firmatis, tunc operante calore Solis finditur Indalmatis tergum per medium, caputq; ejus in fronte & circa oculos in tres diſſilit partes, quibus tanquam oſculô matricis ruptis, exerit Perla ex fiſſura illa primò caput (*ut videre licet in Tab. VI. n. 5. lit. c. in Perla minima*) inſtar novæ prolis, poſtea priores pedes, (*uti in Perla majore latâ caudâ cæruleâ in Tab. VI. num. 4. actum hunc delineavi, quem in Perla majore num. 2. & Perla mediocri num. 1. eodem modo comperi*) quô factô reliquæ corporis partes cum alis, theculis ſuis extractis facilè ſequuntur. Sic prodit perla ſpatio unius horæ, indalmate ſuô tanquam ſpoliô & inani ſimulacrô relictô (*ut Tab. VI. num. 5. lit. d. e. monſtrat, ubi e. fiſſuram indicat*) à quo non longè recedit, ſed per unam atque alteram horam in calore Solis moratur, quo humidæ adhuc alæ exſiccentur & reliquæ corporis partes firmiores reddantur. Corpore jam roborato avolat Perla ad capturam muſcarum vel idoneum alimentum quærendum & conjugium cum aliis ineundum, uti ſuperiùs indicatum eſt. His ita peractis, cùm Perlæ jam menſibus Auguſto & Septembri ſpermata ſua in aquas iterum depoſuerunt in futuri anni proventum, tamdiu ſuperficies aquarum circumvolitant munere naturæ jam functæ, donec hirundinibus in aëre & piſcibus in aquis eſca fiant & ſic intereant. Notandum denique, quod Perlæ quædam, ut ſunt illæ, quarum unam in *Tab. VI. n. 1.* delineavi, ex terra humida oriantur, uti alia inſecta, quod etiam in Cicada Bononienſi obſervavi, quam ex ſuo indalmate mediam extra terram eminente egredientem acu per medium corpus transfixi (quod cum Perlis eodem modo peregi.) Hanc cum aliis ſpoliis indalmatũ & cicadis egreſſis in ſcatula per multos annos adhuc mecum ſervo, forſan ſi occaſio tulerit, earum metamorphoſin ſimiliter editurus. Clar. Pictor Gœdardus part. 3. metamorphoſ. de inſectis, experim. 17. indalmata Perlarum minorum, earum nempe, quæ & alis & toto corpore

pore ex atro-cæruleo vel Indigo colore ſplendent, in foſſis reperit. Exiſtimo autem foſſas illas fuiſſe exſiccatas, in quibus antea aqua ſtagnaverit, cùm ego quoque in foſſis, ſed aqua repletis, geneſin Perlarum mearum minimarum Clivis Anno 1661. menſe Junio, majorum verò Anno 1636. & ſubſequentibus annis obſervaverim. Pictor autem præfatus, ut conſtat ex libris ſuis, Geneſin hanc ignoravit. Tantum de Perlis &c. *Vid. Tab. VI.*

OBSERVATIO XLIII.
D. CHRISTIANI MENTZELII.
De
Luna apparenter caudata inſtar Cometæ.

CUm me ad obſervationem meam de Perlis rurſum accingerem die 16. Decembr. ſtyli veteris horâ nonâ noctis hujus anni 1684. vocor à quibusdam foràs ex ædibus meis, ut conſpicerem Lunæ aliquod phænomenon. Apparebat autem Luna cùm oriretur quinto die poſt plenilunium, tanquam caudata inſtar Cometæ majoris, multis radiis rectà ſursùm, nec à latere aut deorſum, emiſſis. Erant autem in aëre nebulæ & effluvia ſive vapores valdè tenues, à quibus forſan radii provenêre, ſic ut ab his & non à Lunæ corpore profecti fuerint. Verùm cùm in ejusmodi vaporibus Luna non radiorum caudam ſed radiorum circulum i. e. Halonem efficere poſſit, dubius hæreo, annon à corpore Lunæ radii dicti provenerint, præſertim cùm Sol tunc è diametro ſub Lunæ corpore eſſet, quod ex lumine Lunæ facilè colligi poteſt, atque omnes Cometæ caudas ſuas ex corporibus ſuis nec ab effluviis quibusdam emittant. Cauſam itaque horum radiorum Lunæ Cl. Dn. Dn. Mathematicis ulteriùs perquirendam relinquo, num Sol cauſa horum radiorum ſolus fuerit, an corpus quoddam interveniens, ſcilicet Cometa aliquis retrò Lunam exiſtens, vel ex Lunæ corpore deceſſerit pars

quædam motu ſuo radios inſtar caudæ efficiens vel alia fortè cauſa inveniri poſſit. Phænomenon tale erat:

Fig. XIV.

OBSERVATIO XLIV.
D. FRANCISCI LÖWENWALD.
De
Fœminâ ſine ventriculo vitali.

ANno 1676. 1. Decembris: Pragæ in Hoſpitali Italico, ſcidi unam fæminam quadraginta aliquot annorum ſenem. Hæc â pluribus annis, de cruciatibus, puncturis hypochondriorum, & abſceſſu, ſeu gravi tumore ſcirrhoſo cranij, circa os ſyncipitis ſiniſtrum, conqueſta, convulſionibus tandem obiit; in cujus corpore ſequentia rariſſima ac ſtupenda ſanè invenimus. Et ſumentes ſectionis principium à capite, ubi nimirum abſceſſus ille ac tumor reſidebat, ut exercendæ Praxeos majora nobis imprimeremus ſpecimina, operationem quaſi in viva inſtituimus. Factâ igitur inciſione transversâ per tegumenta communia, ecce totum os ſyncipitis carie confectum & putridum, eique ſubtus meninges ac vicinum cerebrum partim quoque putrefactum, partim ſcirrhoſum, ad ductum usque falcatum, ventriculum verò ipſius ſiniſtrum poſteriorem, aquâ repletum, deprehendimus. Mirandum ſanè hic erat, in tam gravi partis principis affectu, hanc fœminam, de nullo unquam ſpeciali capitis dolore, ſtupore, paralyſi, apoplexia, convulſione aut epilepſia, fuiſſe conqueſtam. Perſolutâ diligenti reliqui cerebri ſublatione, tanquam naturaliter ſe habentis anatome, ad pectus aperiendum deſcendi; ubi mox, aperto oſſe ſterno, utrumque pulmonum lobum, pleuræ connatum, & agglutinatum, parenchymataque eorum, phlogoſi exundantia, intuebamur: apertô pericardiô

ricardiô Cor ſubjacebat maximum, ejusque vaſa & partes omnes, præcipuè tamen vena cava, & arteria, aorta, tantæ erant magnitudinis, ut inteſtina ipſa aut brachium infantis ſuperarent.

Perrupto diaphragmate, ſolutóque peritonæo ventrem imum adivimus: ubi hepar pariter ac lienem magnitudinem naturalem excedentia, & in ſubſtantia nimium friabilia; imò, quod rarum, lienem non in hypochondrio ſiniſtro, tanquam conſveta illi ſede, ſed retrò in medio ſpinæ dorſi, firmiter annexum, & quod tandem rariſſimum, nequeunquam hactenus auditum, ventriculum ſeu ſtomachum plane abſuiſſe, nihilque niſi inteſtini duodeni, aliqualem extenſionem conſpiciebamus: & hæc erat ratio, quòd bona mulier in vivis exiſtens, famem etiam pauciſſimis intervallis difficillimè ſufferebat, locus enim pro colligendo alimento, qui eſt ventriculus, in illa non aderat, inteſtina verò tanquam corpora nimiùm lubrica, breviter ſuam perſolvebant coctionem, & crudiorem proinde, copioſioremque cordi transmittebant ſanguinem, quo natura freta, vaſa quoque ſolitò majora progeneraret. Inteſtina, uti & renes præternaturali ſitu continebantur, priora enim quaſi filo ſuſpenſa, omnia propemodum ſuper ventriculum contenta, pauciſſima in parte hypogaſtrica reſidebant: Renes quoque non circa lumborum vertebras, ſed longè altiùs potiori hepatis parte tectos, intuebamur; relictâ autem ulteriori abdominis ſcrutandi ſentina, ad artus acceſſimus, non immemores, defunctam Patientem, multis abhinc annis, enormibus iſchiatici doloris cruciatibus fuiſſe divexatam adeò quidem, ut ob doloris (cujus formalis ratio Medicis eſt ſoluta unitas) vehementiam ac ſævitiem, os femoris dextrum ſuo acetabulo dislocatum (unde pes dexter ſiniſtro erat brevior) & luxatum, ad medium uſque totum carioſum ac flaccidum, ita & ambæ Apophyſes, ſeu appendices, vulgò Trochanteres ſeu Relatores dictæ, conſumptæ erant: Apophyſis verò major,

jor, ſeu caput femoris internè, partes ſcilicet qua femur ſpectat, totum erat exeſum & excavatum inſtar nucis; extra, id eſt, parte cartilaginoſa, qua acetabulo inſeritur (licet multò ſubtilior & ad corrodendum pars aptior ſit) absque ulla noxa integrum, pariter illius ligamentum commune latum, craſſum ſeu orbiculatum, articulum ambiens totaliter abſumptum: ligamentum verò internum ſeu teres, caput & acetabulum colligans, nihil prorſus corroſum cernebamus. Quibus viſis meritò mirari licuit, minùs tamen concipere, cur natura duriſſimis etiam partibus conſumptis, molliores relinquat ſuperſtites, ſi non, quod providentiæ ſibi notæ, nobis ignotæ adſcribendum, ne nimirum partibus illis mollioribus, quatenus exquiſitiſſimo ſenſu præditis, conſumendis, ob exceſſivos ipſique Naturæ inſuetos dolores, vitæ filum prius tempore ac maturius ſuccidere, quos durioribus (coactâ quamvis peccantium Humorum præſentiâ) id eſt, oſſibus, partibus, communi ſenſu aut ſaltem exquiſitiore ſpoliatis, committendo, vivendi terminum, licet miſerandum poſſet procraſtinare. De Coxendicis doloris luxatione loquitur etiam Hipp. 6. aph. 59. & 60. Hæc ille.

Ex qua obſervatione tam admiranda evidenter patet, hanc Fœminam ſine ventriculo tanto tempore vixiſſe, adeoque in hac perſona, ventriculum ad vitam abſolutè neceſſarium non fuiſſe: & licet una hirundo non faciat ver, & hanc obſervationem quis dicat eſſe magis portentum quàm naturæ actum: hiſtoria tamen eſt veriſſima, & tales quoque inſinuare videtur fundatiſſimus Bonetus in ſua Anatomia Practica de morbis ventriculi. Sunt præterea plura exempla eorum, qui ſine ulla functione ventriculi, hoc eſt; ſine cibo & potu, atque ex his elaborato chylo, quin etiam ſine ullis clyſteribus nutrientibus, multis menſibus vixerunt. Ita quoque ſine pulmonum uſu & actione, nec non etiam ſine aëre per pulmones tracto vivunt aliquando mulieres hyſtericæ, ſolâ perſpiratione. Ergò hæc ad vitam individui

con-

conſervandam abſolutè non ſunt neceſſaria, ſed ſecundùm quid.

[Ex communicatione Perill. Dn. Jacobi Joannis Wenceslai Dobrzensky, de Nigroponte, Phil. & Med. Doct. Prof. Pragenſis.

OBSERVATIO XLV.

Dn. CORNELII SPIELMAN.

Præluſtris & Bellicoſi Ducis Generalis Belgarum in Ind. Or.

De

Telis deleteriô venenô infectis in Macaſſar & aliis Regnis Inſulæ Celebes, ex ejus Diario extracta.

Huic præmittitur brevis relatio de hac materia Dn. Andreæ Cleyeri.

[Ex literis ad Dominum Mentzelium datis.]

NOn poſſum hîc non exhibere hiſtoriam de venenatis telis in Regno *Macaſſar*, quibus adverſus noſtrum militem Incolæ Regni uſi, ſubitaneâ morte eum peremerunt. Extracta hæc eſt ex Diario Illuſtris & fortiſſimi Admiralis Dn. Cornelii Spielman, jam deſignati Generalis omnium Indiæ Orientalis locorum, quæ Belgis parent. Hoc Diarium confecit præfatus Dux, cùm victor ſubegerat Reges in *Macaſſar*. Incolæ Regni hujus ſingulari arte norunt hoſtibus ſuis in ſufflatu per arundines tela corporibus infigere, adeò ut cùm eis cutim ſaltem leviter ſauciaverint, dictum factum moriantur vulnerati.

Contra hoc venenum, ſi recens eſt, nihil quidquam valet, cùm autem id inveteraſcit aut aëri diu exponitur, vires ſuas amittit, unde ab aëris injuria cuſtodiendum. Optimum remedium

medium eſt excrementum humanum alvinum, quod internè ſumptum vomitu hominem liberat: licet etiam hoc alexipharmacum contra validiſſima venena non pugnet, cùm id ſanguini immixtum circuitu ejus velociſſimè cor petat & ſic interimat. Geſtant Incolæ pugiones hôc venenô infectos, quos *Kriſſen* vocant, quibus vulnera inflicta ſubitò ſphacelum concipiunt, nulla arte exſtirpandum.

Sequitur ex Diario excerpta hiſtoria.

De Regulis in *Macaſſar* victis notatu dignum eſt, quod referunt de ligno, ex quibus eorum fiunt tela, & de veneno deleterio, quibus tela inficiunt; illud venit ipſis ex *Paſſir*; hoc verò ex *Koete*, remotiore à littore maris terrâ. Reguli in *Macaſſar* ob avitam conſanguinitatem ſeſe vel juramento obſtrinxerant, nemini de telis aut venenis aliquid exhibituros, niſi ſolis in *Macaſſar* primatibus. Venenum iſtud inter ſe multùm differt ratione virium vel remiſſiorum, vel intenſiorum, vel maximarum. Selectiſſimum venenum multò præſentius eſt, quàm id, quod Macaſſarii in Inſula *Celebes* à monticolis *Loradiæ* accipiunt; non ideò quòd apud Macaſſàrios id tantarum virium non reperiatur; ſed quod, juxta multorum opinionem, Loradienſes ſelectiſſimum ſecum retineant. Prætereà pauci inter *Macaſſarios* & *Bugios* ſunt, qui veram ſeligendi veneni cognitionem habent, ut vilius à præſtantiore diſtinguere poſſint. Ex noſtris Regulis in hac cognitione excellentiores percepi eſſe Regulum ex *Soping*, Regulum ex *Lometa* inter Macaſſarios, *Cruron*, *Crain*, *Poſſo* & *Dayenriolo*, duos Regulos ex *Goa*, qui id adminiſtrant.

Conſervatur venenum plurimùm calore mediocri, cùm nimius calor noceat, nimium verò frigus multò damnoſius ſit, propterea ut conſervetur, decies velamine circumligatur, ac die quolibet ſeptimô rurſum linteamina auferuntur, capſulæ mundificantur, renovantur, & venenum ut priùs velaminibus circumdatis optimè cuſtoditur. Ex Regulis intellexi, quòd terra, in qua arbores creſcunt, ex

quibus

quibus venenum extrahitur, magnô circumcirca ſpaciô, nec gramen necquodvis vegetabile ferat, & quod venenum propriè ſit aqua ſive liquor, qui promanat ex læſione vel ſectione, quæ fit in cortice illarum arborum, quemadmodum lac emanans & collectum ex vegetabilibus vel arboribus lacteſcentibus: verùm liquor hic eſt brunni ſive obſcurè rubri coloris. Liquor cùm ſubſidet, obrigeſcit in lapideam quandam duritiem, ſervatô eodem colore. Cùm liquor cortice arboris ſauciatô excipitur, neminem facilè appropinquare oportet ad arborem, quò manibus liquorem attingat, quoniam tactu liquoris omnes artus rigidi redduntur & contrahuntur: propterea adhibent collectores longiores arundines ex *Bambus*, quibus præfigunt ex ferro cuſpides acutiſſimos, his ſummâ vi cortices vulnerant, diſſolvunt, & ita liquorem in arundines emanare permittunt, in quibus is collectus ſimul indureſcit. Collectum ita ab incolis venenum, defertur ad Regulos formâ granorum vel globulorum nunc minorum, nunc majorum. In *Macaſſar* cùm particulæ iſtæ ſeparantur, & eliguntur, omnes unius valoris vel earundem virium colliguntur & in unam maſſam contunduntur. In hac maſſa ſolô viſu excellentiam veneni non poſſunt diſtinguere, ſed cùm maſſas induratas radunt & raſuras aquâ ſubigunt, poſſunt id ſecernere. Experientiores hujus rei mittunt ſaltem maſſas iſtas in aquam & ex aquæ ebullitione vel altiore vel remiſſiore vires veneni ſtatim videre & diſtinguere poſſunt. Cùm id ad uſum præparatur, & cuſpidibus telorum, quæ plurimùm parantur, ex dentibus Lamiarum piſcium, illinitur, tunc abradunt aliquid ex maſſis, quod aquâ ſubactum in glutinoſam abit conſiſtentiam, ut telis illiniri poſſit; verùm iſti aquæ priùs a miſcetur herba quædam *Malais* dicta *Lampogang*, *Macaſſariis* verò *Layapaya*, quod idem ſonat ac Zingiber amarum, eò quod planta formam externam Zingiberis, ſed locô acrimoniæ Zingiberinæ amaritiem obtineat. Aqua igitur iſta, cùm ab hac planta fuit reddita amara, atque aliquam glutinoſitatem ac-

quiſivit, per linteum colatur & hâc mixturâ telum quodvis illinitur, & in pharetris ſuis & arundinibus ex *Bambus* exactè clauſis, ab injuria aëris cuſtoditur. Tela ita toxicô præparata per biennium durare poſſunt viribus ſuis integris. Sunt, quæ ſaltem per unum aut alterum menſem vires ſervant. Aliquando tota maſſa venenoſa, niſi optimè ſervetur, corrumpi & viribus orbari poteſt.

Cùm venenum ſubigitur, aqua validiſſimè commovetur, præſertim cum venenum eſt præſtans. Etſi autem hæc operatio manibus fieri poſſit tanquam res innoxia; nihilominus cùm toxicum ſummum ſic tractatur, ſentitur calor aliquis in corpore. Malum quod ex his venenis homini accidit, ex ſanguine, cum quo miſcetur in corpore humano, æſtimandum. Nam licet à *Macaſſariis & Bougiis* multa Alexipharmaca contra hoc venenum adhibeantur, ſicuti pluries vidimus, etiam vulgatum remedium ab excrementis humanis ſumptum; tamen ea omnia nihil efficiunt contra validiſſimum veneni genus, quod ſine mora operatur mortem, ſimul ac corpus humanum pertingit; & (ut multi referunt) licet aliquis quôdam Alexipharmacô toxicam veneni vim ſubitaneam mortem effugerit; tamen poſt unum, duos aut tres annos, eum, qui telô iſtô ſauciatus fuit, ex eo mori oportet. Inſuper periculum maximum ſubeunt, qui cum mulieribus ſeſe miſcent ac converſantur, fungosque & tubera terræ comedunt, anteà læſi hôc venenô: his enim certa inde mors. Tantùm de his venenis & venenatis telis.

SCHOLIUM.

IDem enarrat Dominus Johann Jacob Saar Noribergenſis, in ſuo hodæporico militari Anno 46. p. m. 38.

[*Argonauta.*]

OBSER-

OBSERVATIO XLVI.
Dn. ROSINI LENTILII.
Arſenicum Antipyreton.

HAut ita pridem fuit nonnemo, qui aſſerere fuit auſus, *cuilibet corpori naturli, quin, cuilibet animali, atque adeo homini, ineſſe ſuum venenum ſpecificum, calidi innati & humidi radicalis intergerinum amiciſſimumq́ hoſpitem, naturæ quaſi balſamum, hujusque conſervativum: Hoc veneno, quovis modo excentrico facto, aut ab indole ſua declinante, oriri morbos varii generis, hos autem indicare veneni conſervativi reſtitutionem in integrum, & inde pendere ſanitatis cardinem.* Paradoxa eſt ſanè hæc opinio, & naturæ veneni quam minimè competens, imo contradictorium, *eſſe venenum, & eſſe naturæ conſervativum.* Qua enim catachreſi venenum vocatur, ſanitatis architectus, cum omnium effato venenum tota ſua eſſentia dicatur corpori, naturæ, vitæ infeſtum? Siccine cadet ab omni ſeculo irroborata inter *alimenta, medicamenta & venena*, ſpecifica differentia? Certè tale venenum eſt σιδηρόξυλον! Nil probat, animalia venenata nutriri ſuo veneno; morſus hominis irati eſſe venenatos, & quæ ſunt alia: Nam, uti illud eſt in controverſia; ita hoc non eſt perpetuum; poteſt tamen ira efferveſcente degenerare in venenum, qui ante non fuit humor; adjuvant in morſibus continui ſolutio, ipſius vulnerati ira, affluxus humorum, inflammatio! nec enim ſolo contactu, ad inſtar torpedinis, vel halitu irati venenant: Eſt ſanè opus vulnere. Alium virum celebrem memini olim ſtatuiſſe: *aut omnia eſſe venena, aut nullum eſſe venenum, cum omnia, etiam ſaluberrima, vinum puta, exceſſu adhibita poſſint eſſe veneni loco; jubet itaq́ venenorum doſin veſtigare, & tunc futura innocua.* Scilicet, arduum Vir eruditus cenſet ſtatuere, quod quidquam Deus crearit, hominis, *propter quem omnia creata*

cenſentur (quanquam & hic aliqui controverſiam faciant) tota ſua natura & eſſentia deſtructivum. Sed quis exactam venenorum doſin menſurabitur? Quidni detur ſubſtantia, cujus ſit talis à primordio elementorum textura, quæ intro ſumta turbet, fermentet, congelet, convellat, enecet? nec enim inde ſapientiſſimo Creatori dica ſcribitur! Namque, utut propter hominem eſſe omnia creata forte cenſeamus, non ſunt tamen in eum omnia finem creata, ut iis veſcamur; ſunt aliis deſtinata uſibus; ſic neque ligno, neque lapide, neque ferro ordinarie veſcimur. Occaſionem iſta proferendi ſequens hiſtoria ſuppeditavit: Cùm nuper *Göppingæ* morarer, narravit Affinis meus *Maskoskyus Med. Lic.* ſe miram oppido febrium intermittentium, at infallibilem in pluribus curam vidiſſe ſequenti medicamine perfectam: ℞. Arſenici albi cryſtallini gr. iij. vel iiij. pro ratione ſubjecti: injice pulveriſatum in vitrum parvum lati orificii (Zuckerglas) adfunde fluvialis frigidæ ſ. q. apertum vas colloca ſuper prunas; agitendo, dum ceſſet ſtrepitus: hæc mixtura probè confuſa febrienti, per 12. plus minus horas ante jejuno, una vice propinatur; Ubi per horæ quadrantem aut paullò ampliùs hanc ſtomachus retinuit, capiatur aquæ calidæ ſimplicis præterpropter quartarius, in hac ſolvatur butyri notabile pondus cum ovi luteo, duabusque vicibus calidè ſorbeatur, imperata rurſum aliquot horarum abſtinentia. Inſequitur anxietas magna largo ſudore profluente; Tollit omnes intermittentes, ipſamque adeò quartanam: Auctor perhibetur Monſpelienſis Medicus Anonymus, cujus filius Raugraviæ Palatinæ à pedibus in Würtembergico Ducatu plures hoc medicamine perſanavit. Dictus Dn. *Maskoskyus* periculum ſe facturum pollicitus eſt, effectum ubi edoctus fuero, nil reſtabit, quam ut ocyus transſcribam.

Paradoxa mehercule cura, *arſenicum tantum non crudum intra corpus, idq; jejunum ſumere!* quis enim hanc præparationem ſufficientem facilè credat? Quantum conjicio, partes arſenici deleteriæ volatiliores, per efferveſcentiam cum aqua fluviali,

fluviali, calcis vivæ æmulam, in auras avolant, relictis fixioribus, eoque mage fatuis: Effervescentiam autem & ſolutionem calor promovet: Ipſum verò arſenicum poteſtate Salina lactearum obſtructiones, quæ ſunt perpetuæ fere intermittentium productrices (quod in mea *Inaugural. de febr. tert. interm. epidem.* latius probavi) haut dubiè promtius atque alia quævis, expedire aptum natum eſt. Mixtura pinguis butyracea videtur hac fini exhiberi, ut veneni ſpicula, ſi quæ ab operatione forte ſuperſunt in viſceribus, obtundat; velut alias iis, qui venena ſumſere, pinguia imperare ſolemus. Hauſtus autem pinguis non ſtatim propinatur, ne vomitu reddatur ſine fructu, quod modo fuit abſorptum. Ego alia methodo intermittentes feliciter abigere didici, tardiori licet, atqui tutiori: nolim hanc imitari: auſim profecto adſeverare, quantumlibet hac febris tollatur, remanere tamen in corpore veneni characterem; nec ægros hac via curatos adeò proſpera valetudine per vitæ reliquias gaviſuros. Alioqui novi *Ambergæ in Palatinatu ſuperiore* adoleſcentem lorarium à Magiſtro quotidiè vapulantem, vitæ tædio, *araneum prægrandem contritum cum calcis vivæ notabili quantitate deglutiſſe citra noxam.* An hæc duo ſalia aranei puta & calcis vivæ ſe mutuo deſtruxerunt; an araneus, quorum aliqui dantur, fuit ἀνιώδης?

SCHOLIUM.

ARſenicum dulcificatum & fixatum quamvis ſint qui ad ſudores pellendos uſurpent, & ita febribus etiam opitulari poſſet, qui tamen iisdem curandis adhibuiſſet, aut (præter *Paracelſum*, ſpiritu ejus quartanam curari, *lib.* 2. *de morb. metall. cap.* 5. ſcribentem) commendaſſet, nemo jam mihi occurrit, imò omnes ferè illos, qui cæteroquin uſum ejus internum tradunt, nonniſi meticulosè, ob innatam ejus malignam & vix coërcibilem acrimoniam, proceſſiſſe deprehendimus. Ut ita mirari ſubeat, Veterum nonnullos, in mineralium uſu aliàs ſat parcos, uſum ejus internum,

etiam minùs correcti, non abhorruiſſe. Quamvis enim excuſari à nonnullis ſoleant, erroremque in Sandaracæ vocabulo latere, adſtruant, quo nempe tum Arſenicum apud Arabes, tum Juniperinum gummi à Græcis innuatur, ipſa tamen res aliud loquitur, cum v. g. *Dioſcorides lib. 5. de mat. med. cap. 81.* de Sandaraca, corpore minerali, agens, illam internè purulenta extuſſientibus dari, ſuffitu quoque cum reſina adverſus veterem tuſſim adhiberi &c. clarè ſatis eloquatur; quem alioſque ei conſimiles pariter excuſare licet quam maximè exoptet noſter *Raim. Mindererus cap. de chalcanth.* magnâ tamen difficultate haud inſcius premitur; etenim Sandaracam hanc ſuam Græcos priſcos prævià præparatione repurgâſſe, ac à veneni labe immunem reddidiſſe, mera eſt conjectura, nec ullo fundamento innititur; præſertim verò *Dioſcorides*, in aliorum ſimplicium præparatione vel correctione notanda haud deſes, mutus omnino hîc comparet, dubio procul, ſi aliquis corrigendi eam modus ipſi innotuiſſet, eundem haud ſilentio præteriturus; nec quod *Paracelſus lib. 9. de naturalib.* ſcribit, Veteres cum ſpiritu vini qualitatem venenatam ei ademiſſe, huc quidquam facit, quia ſtillatitium hunc ex vino liquorem ipſis planè fuiſſe ignotum, certum eſt; ut ita *Paracelſum* de veteribus Chimicis potius hoc in loco ſcripſiſſe, dicendum ſit; ut taceam, quàm maximè dubitari poſſe, an ſpiritus ille in coërcendo veneno iſto tam potenter operetur. Favet tamen Antiquis obſervatio *Anonymi* cujusdam, cujus obſervationes *centuriæ 4. Riverianarum* acceſſerunt, ubi *obſerv. 2.* cura phthiſeos diuturnæ per fumum auripigmenti feliciter peracta deſcribitur; quæ ſi revera ita peracta fuerit, ſymptomata tamen inſequentia ſatis periculoſa à veneni periculo eandem non adeò immunem fuiſſe oſtendunt; ut ita tutioribus qui utitur, & ſaluti ægrotorum & propriæ conſcientiæ rectiùs conſulere meritò ſit dicendus.

[L. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO XLVII.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Tumore gulæ ſingulari.

FRidrichſtadii in hac noſtra Cherſoneſo Cymbrica (quam urbem Batavi, cùm inter Armenianos & Gomariſtas diſſidium gliſceret, condiderunt) fœmina quædam ſingulari exſtincta affectu; huic enim in gula oriebatur abſceſſus, non ille, quem anginam nominamus, ſed longè ab eo diverſus. Et quidem rectiùs caruncula dicitur, qualis meatum urinarium obſtruere vel obſidere ſolet. Hæc caruncula non ſolùm gulam occludebat, ut omnis aditus cibo & potui in ventriculum denegaretur, verùm & muſculos, quales cephalopharyngæus, ſphænopharyngæus & ſtylopharyngæus, in ſuo motu impediebat. Hoc morbo, reliquis viſceribus benè conſtitutis, & quaſi ſana exſtincta eſt. Bis inſtrumento chirurgico via reſerata, tertiâ vice crudelem curam admittere renuit. Quæritur nunc, anne hoc in loco Bronchotomia commodè adminiſtrari potuiſſet? In Excell. D. D. Blancardi *Collectaneis medico-phyſic. cent. 3. obſ. 54.* ferè ſimilis hiſtoria commemoratur. Ille hunc abſceſſum ſteatoma vocat, quam inſigniſſimi Viri ſententiam in dubium non vocabo.

SCHOLIUM.

NOnnunquam tumorem in œſophago ſuccreſcere, qui cibos deglutiri non permittat, ægrumque inediâ debilitet, *Anonymus in append. cent. 4. obſ. Riverian. 14.* ſcribit, curationis ejusdem, licet difficilis, modum ſubjungens. Inter œſophagum ac aſperam arteriam inſinuare ſe nonnunquam durum tumorem, gulam tam ſtrictè occludentem, ut denegato

gato omni alimentis tranſitu, certò peſſundet hominem; quem tamen, ſi pituitoſus fuerit, interdum curari, ab atra verò bile ortum nunquam domari, *Nic. Tulpius lib. 1. obſ. cap. 44. notat*, & utriusque exemplis confirmat. Abſceſſuum, qui omnem deglutitionem impediebant, meminit *Joach. Camerarius epiſt. 110. Ciſtæ med. Hornung.* unum eorum longo quidem temporis tractu, medicamentorum ope curatum referens. Funeſtam œſophagi obturationem à cartilagine annuliformi, exiguo foramine præditâ, & ab ipſo œſophago enatâ memorat Nob. *D. Beckers in Dec. I. Eph. Nat. Cur. Ann. IV. obſ. 67.* Difficilem deglutitionem à caruncula gulæ, ex ulcere veneneo ſubortam, cum ægii interitu *cent. 2. obſ. med. 46.* eundemque à tumoribus ſcirrhoſis *ſeq. obſ. 47.* deſcribit *Joh. Rhodius.* Quomodo verò in præſenti D. Autoris noſtri caſu, aliisve ſimilibus Bronchotomia commodè adminiſtrari potuiſſet, equidem non video, præcipuè ſi tumor profundiori loco ſitus viſum operantis ſubterfugerit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XLVIII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

De

Paralyſi gulæ lethali.

PIſtor quidam & civis Buxtehudanus in morbum febrilem incidit, quem actutùm muſculorum pharyngis & ſphincteris vel œſophagi tam vehemens paralyſis comitabatur, ut nihil quicquam, ſive ſolidum ſive liquidum eſſet, deglutire poſſet; & hoc morbo fuit exſtinctus. Triſte ſanè ſpectaculum præbet talis paralyſis; cui aliàs cataplaſmata ex aromatibus & herbis aromaticis, quas cephalicas vocamus, atque inunctiones ex oleis aromatum cum caſtorei pinguedine proſunt; ut & emplaſtra, quæ recipiunt oleum ſuccini & caſtorei axungiam vel oleum.

SCHO-

SCHOLIUM.

CONferatur Scholium ad obſerv. med. Hellvvigianam 49. ubi ſimilium paralyſeos gulæ exemplorum ex *Nic. Tulpio, Petro Salio Diverſo,* & *Thoma Willis* fit mentio.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO XLIX.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Aphonia curatâ.

DIe 30. Junii Anno 1681. ad quandam pediſſequam, accerſitus ſum, quæ Zelo correpta (fuerant enim illi rixæ cum ſui ſimilibus) incidebat in contumacem aphoniam, ut ne mutire quidem vel hiſcere poſſet, cum tam arcta oris clauſura, ut nullo modo os aperire vel quidquam aſſumere valeret, niſi inſtrumento chirurgico maxillæ à ſe invicem divellerentur. Juſſi, ut chirurgus emplaſtrum de betonica applicaret, & ſuperimponeret cataplaſma ex herbis aromaticis, addito ligno guajaco, ſingulis diebus renovandum. Dedi etiam ſequentem mixturam, de qua chirurgus ſæpiùs cochlear infunderet: ℞. Aq. ceraſorum ℥ij. Spir. ceraſor. ℥iß. Tinct. caſtor. ʒj. Elæoſacch. ſuccin. ʒiß. Miſc. In nucha veſicatoria admota. Quarto die Julii ſcribebat chirurgus, quod jam os pro lubitu dilatare & comedere poſſet. Dedi ergo Mixturam ad ſudorem eliciendum, ex ſpiritu ligni guajaci, & Theriaca Androm. ad linguam verò inungendam Balſamum, factum ex Theriacæ Andr. ʒij. olei caſtor. gt. v. pulv. caſtor. ℈j. Tum dato purgante, DEI gratiâ, convaluit.

SCHOLIUM.

MAndibularum ejuſmodi coarctatio uti non ſpernendum vitæ periculum, aut ſaltem tædium, vel ob ſolam nutrimenti debiti impeditam aſſumtionem, infert: ita occluſionem iſtam quantocyus reſerare, ſimulque de immittendo alimento ſollicitum eſſe Medicum decet. Prout verò clyſteribus nutrientibus non omnis alibilium particularum in venas lacteas infuſio denegari poſſe videtur: ita tamen latrantem ſtomachum compeſcere haud valent. Crudele meritò & violentum nimis auxilium, juxta cum *Hieronymo Fabricio ab Aquapendente*, dicitur *Joh. Sculteto Armament. chirurg. Tab. X. fig. 11.* quo nonnulli taliter laborantibus dentes anteriores violenter infringunt, cui rectiùs fiſtula ab eodem *Fabricio* excogitata ſubſtituitur, per quam cibus infundi queat. Quamvis autem ejuſmodi convulſæ partes, ſi debitè tractentur, quandoque ad ſtatum naturalem reduci queant, utplurimum tamen non niſi cum morte terminantur; qualem exitum habuit contractio muſculorum maxillæ ab inconſulto inunctionis mercurialis uſu; apud *Nicol. Binningerum cent. 5. obſerv. 76.* nec non quam in arthritica obſervavit *Felix Platerus lib. 1. obſerv. med.* ut & ex catarrho *Laz. Riverius cent. 2. obſ. med. 77.* Videatur etiam *Phil. Höchſtetterus dec. 5. obſerv. caſ. 6.* ubi pariter exemplum feliciter peractæ curæ, in Scholii principio ponit, ægroti nuchæ oleo, & cerebro cephalicis proſpiciens; imperitè ſcilicet agere dicuntur, qui ſimili in caſu, ubi nervorum adeſt læſio, maxillam oleis inungunt, cùm rectiùs occipitio topica eſſe admovenda, *Sanctorius* in *methodo vitandor. error. lib. 2. cap. 14.* oſtenderit; cæteroquin quò minùs ipſi maxillæ adplicentur, nihil obſtat; quales aliquot contractis à catarrho maxillis graviter adflictos, uſu convenientium Cataplaſmatum perſanaſſe meum Parentem chariſſimum, recordor.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSER-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

A. Locus, in quo tuberculum hoc tumidum deprehenditur inter fricandum, et hoc ipsum ex B loco descendit ad A. quando uvula est prolongata, et hic fricando reducendum est ad ſuum locum B. in quo vix ſentiri potest, quando uvula in ſuo loco quieſcit: Si in brachio utroq; peragitur, tunc citius ſuccedit medicatio. Medicus inter fricandum unum vel duos digitos 1.2. apprehendat. Vid: anni prioris fol. 93.

Fig: 15. f. 139.



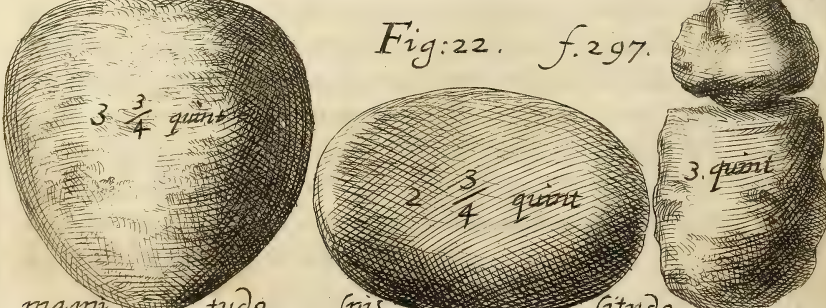
Fig: 13. f. 110.



Fig: 16. f. 149.



Fig: 22. f. 297.



magni tudo. ſpis ſitudo.

OBSERVATIO L.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Uvulæ relaxatæ cura.

CUrationi uvulæ per brachii fricationem confirmandæ cujus etiam in priore anno obſerv. 56. facta fuit mentio, adhuc inſiſto. Hoc ipſo vere Anno 1684. conjux mea uvulæ prolongatione periculoſâ, ut reſpiratio quam maximè difficilis eſſet, laborans, hoc modo iſtud vocis plectrum ſuo feliciter reſtituit loco, brachium utrumque ſæpius fricando. Inter fricandum tuberculum aliquod animadvertitur, (vide Figuram XV.) quod licet ſemper aliàs etiam adſit, prolongatâ tamen uvulâ magis ſentitur tumidum, & magis deſcendit verſus manum. Cura illa nunquam fallit. Jam appello ad univerſum Anatomicorum Theatrum, ut mihi oſtendant in brachio hoc ipſum, quod ita uvulæ continuum, ut ejus attactus hanc afficiat. Unguem ex equorum oculis quidam Studioſus detrahere novit, ſi filum duplicatum per quandam auris venam trahat; hoc facto pellicula oculo obducta marceſcit, ut ſponte ſuâ decidat: forſan & hoc ipſum ſuccederet in homine.

OBSERVATIO LI.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Epilepſiæ cura.

QUædam paupercula fœmina ad me accedens pro filia epilepticis inſultibus tentata conſilium petiit; ad quam ingreſſus præſcripſi quædam in officina paranda, quæ tamen ſine notabili ſucceſſu fuerunt data;

juſſi ergo, quoniam inſuper alvus adſtricta, clyſma injicerent ex decocto foliorum nicotianæ, facto cum cereviſia ſecundaria; quod tanta efficaciâ alvum & vomitum movit, ut animam agere videretur; verùm optimè cura ſucceſſit, epilepſiæ paroxyſmus diſcuſſus, & illa cum valetudine rediit in gratiam.

OBSERVATIO LII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

De

Ictu capitis periculoſo ſanato.

DIe 2. Octobr. A. 1673. ad quendam equitem Lunæburgenſem vocabar, qui à ruſtico ingenti baculo ictum in capite juxta tempora dextri lateris acceperat. Tertius erat dies poſt acceptam plagam, quo vocabar; hic per vomitum ſtatim ab ictu multum materiæ ejecerat; jacebat mutus abſque omni omnino ſenſatione inſtar trunci; chirurgus ante meum adventum venam ſecuerat, & in nares pulverem pharmacum inſpiraverat, ſine omni levamine & ſucceſſu; quoties illi quid dandum, os vi erat diducendum. Ego accedens ſuppoſitorium indere juſſi, cui additum ſulphur antimonii, quod bis cum fructu repetitum; in nares verò, meo juſſu, chirurgus inſpiravit ſulphur antim. & euphorbium; caput inunctum oleis aromaticis, & emplaſtrum de betonica capiti admotum, cui ſuperimpoſiti ſacculi herbis cephalicis impleti & vino incocti. Cùm 3. Oct. manè accederem, ſubmiſsè loqui cœpit, & conſtabat ipſi ratio; juſſi dare confortantia, ac iterum ſecare venam, clyſma acerrimum injicere, & ſpinam dorſi cum nucha unguento quodam antiſpaſmodico inungere. Horum uſu, Dei gratiâ, reſtitutus, niſi quòd duo digiti in manu manſerint immobiles.

OBSER

OBSERVATIO LIII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

Fœtus vivi ex lepore mortuo exempti.

IN hac noſtra Holſatia ex lepore aliquot horas mortuo, cujusdam Generoſi Domini venator duos exemit fœtus adhuc vivos, quos etiam educavit iſtius nobilis familia. Hanc hiſtoriam in eum adduco finem, ut exinde ſumatur ratio ad quæſitum: an fœtus animâ matris vel propriâ vivat?

SCHOLIUM.

FOetum in utero matris fato defunctæ nihilominus poſſe aliquandiu ſupervivere, nec rationi repugnat, nec experientiæ. Hæc ſiquidem plures partus cæſareos, è defunctis nempe matribus exſectos fœtus vivos oſtendit, ut dubitationi nullus ampliùs ſupereſſe queat locus; quos inter inprimis adcuratè deſcriptus eſt, quem ex *Carolo Stephano* adducit *Dan. Sennertus lib. 4. medic. pract. part. 2. ſect. 6. cap. 8.* Nec ignota eſt obſervatio à *Joh. Veslingio obſerv. anat. 7.* memorata, de infante vivo poſt matris obitum ſponte ex clauſtro uterino prodeunte; quales etiam notantur à *Th. Bartholino cent. 2. obſerv. anat. 99.* Imò, verba refero *Cornelii Conſentini progymn. 5. ſæpè à matribus in feretro jacentibus vitales partus prodiêre.* Conf. *Ann. III. Decad. I. Eph. noſtr. Curioſ. obſ. 318.* & *Volum. 2. Act. med. Hafn. obſ. 35.* Quin ſi vitam fœtûs in utero conſideremus, quamvis magnam hæc cum materna habeat cognationem, poſſe tamen ſine ea conſiſtere, vel ex eo clarum fiet, ſi propriam fœtui eſſe animam, ac ſanguinis, in cujus motu vita non parùm conſiſtit, circulationem fœtui propriam & à materna diverſam intueamur; qua de conferatur curioſa trium in prægnante femina circulationum indagatio,

dagatio, à Nobil. noſtro *Helianthο* in *Dec. II. Ann. I. obſ. 185.* demonſtrata.

[Luc. Schröck L. F.]

OBSERVATIO LIV.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Hæmorrhagia narium curatâ.

QUidam ſtudioſus Tondera-Holſatus, meorum filiorum præceptor, in tam contumacem hæmorrhagiam narium incidit, quam nullis medicamentis ſedare licuit, euporiſta varia (excepto decocto Excell. D. D. Volckameri, cujus efficaciam in enormi fluxu ſanguinis ex intempeſtiva venarum ſub lingua ſectione expertus) adhibita, ſed omnia carebant optato ſucceſſu. Tandem propinavi ſucci ex urticis recens expreſſi cochlearia tria, & urticis contuſis involvi membrum virile, ſic miraculi inſtar illicò ſubſtitit contumaciſſimus nectaris vitalis fluor, qui procul dubio hominem è mortalium ſocietate exemiſſet.

OBSERVATIO LV.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Fæcibus alvinis ex abſceſſu inguinis prodeuntibus.

ANn. 1670. Fœmina quædam Buxtehudana herniâ laborabat, quam cùm chirurgus in arte ſua experientiſſimus, Nicolaus Groot, curaret, ac manè emplaſtrum impoſitum tolleret, alvinæ fæces adhæſerunt, ita ut chirurgus, quid pridiè comediſſet illa, judicare potuerit.

rit. Inteſtina fuiſſe perforata, certum. Vulnus ab eo per emplaſtra & potiones vulnerarias conſolidatum. A. 1673. alius chirurgus ejusdem oppidi M. Paul dictus me ad quendam virum pauperem, ſubulcum deduxit, ad videndum ejus affectum, laborabat enim is quoque abſceſſu in inguine ex quo aperto etiam profluebant alvinæ fæces, & emplaſtro, me præſente, adhærebat crambe nondum ſatis concocta; & hic pariter, auxiliante Deo, per medicamenta methodicè adhibita convaluit. Alterius quoque ita affecti & à ſe curati mentionem fecit chirurgus, cui tamen permanſerat foramen apertum, per quod alvinæ fæces quotidiè in ſacculum ei loco hac fini appenſum exierunt. A. 1672. alia fœmina, civis Buxtehudani conjux, abſceſſu in inguine laborans, quem, meo arbitratu, ex vehementiori vomendi niſu contraxerat, per datas à Chirurgo potiones vulnerarias & emplaſtra convenientia reſtituta fuit. Hiſce jungo aliam oppidò raram hiſtoriam: A. 1684. 12. April. ex pago huic oppido vicino quidam ruſticus ſuæ uxoris lotium exhibuit ſpectandum, more ſeculi, in quo cùm animadverterem ſigna, lumbricos ſignificantia, ventrem talium inſectorum copiâ plenum eſſe dixi; annuit ruſticus, addens, uxorem ante annum in inguine dextro vulnus habuiſſe apertum, ex quo abſceſſu 7. lumbrici fuerint egreſſi, & quidquid edendo vel bibendo aſſumeret, citra ullum coctionis indicium ex iſto vulnere profluxiſſe, gravidæ autem factæ & ſextum imprægnationis menſem attingenti vulnus ſponte factum, & ſponte coaluiſſe; quod idem vulnus jam ſponte ſua recluſum, atque ex eo quinque magnos lumbricos exiviſſe, & quidquid ederet vel biberet, per foramen eâ ſubſtantiâ, qua aſſumtum, effluere. In hac ægrâ lumbricos ventrem perforaſſe, certum eſt. Meum imploranti auxilium præſcripſi hunc pulverem: ℞. aloës opt. myrrhæ opt. ſulphur. el. aa. ℥ß. ocul. cancr. præp. ʒij. Miſc. & potionem vulnerariam, quam habet in ſua officina pharmaceutica Exc. Blancardus, Medicus Batavus, cujus

hæc

hæc eſt formula: ℞. Virg. aur. ſanicul. pyrol. ſalv. plantag. aa. Mj. coque ex aqua ad ℥xx. colaturæ add. ſyrup. betonic. ſymphyt. aa. ℥iß. pulv. cancr. ʒij. Miſc. præterea dedi Balſamum mihi aliàs qui eſt in uſu. Hiſce, DEI auxilio, curata.

OBSERVATIO LVI.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

Eboris analyſis chemica.

ANno 1683. ex Ebore elicui ſpiritum, ſal volatile, oleum, quæ omnia odore, colore, niſi quòd penetrantiora & ſubtiliora ſint, ea æmulantur, quæ cornu cervi dat. De Ebore controvertitur, an corneæ vel oſſeæ ſit ſubſtantiæ? Analyſis illa chemica probavit, magis ad corneam accedere ſubſtantiam. Spiritum eboris in epilepſia curanda admirandam habere virtutem, eâdem æſtate in quadam fœmina Batava hîc obambulante expertus ſum, naribus ſpiritu admoto illicò deſiit paroxyſmus, quo pacto etiam avertere eum potuit.

SCHOLIUM.

EBur deſtillationi ſubjectum, cum ſpiritu ſal volatile & oleum eructare, præter *D. Moſ. Charas. Pharm. chim. lib. 2 cap. 6.* aliosque Exc. *D. Ol. Borrichius Vol. 2. Act. med. Hafn obſ. 67.* quoque teſtatur. Cujus ſpiritûs ſalini inſignem uſum in ſyncope, palpitatione cordis, catarrho ſuffocativo, uteri dicta ſuffocatione, menſium obſtructione, & pleuritide de prædicat; quem etiam omnia illa, quæ ſpiritus cornu cervi ni medendo confert, præſtare, & epilepticis inprimis in ſultibus, tàm internè quàm externè opitulari, non eſt du bium. Ubi verò tàm aprugnos dentes, quàm unicornu Grönlandicum (quæ deſtillando itidem ſal volatile præbere prælaudatus *Borrichius* refert,) Cornuum familiæ haud eſt adſcribenda, ſed revera dentes inter connumerari debere conſtat

conſtat: ita de Ebore idem eſſe dicendum, negari nequit; ſcilicet quod dentem elephantinum eſſe, eſt certiſſimum; hunc autem meliùs dentem, quàm cornu adpellari, *Plinius lib. 8. hiſt. nat. cap. 3. Herodotum* ſecutus, jam quondam arbitrabatur; & prout oſſa deſtillando itidem ſpiritum cum ſale volatili ac oleo largiuntur, ſic ex dentibus hiſce impetrari eadem non eſt mirum; cùm dentes oſſium numero comprehendi, inprimis Exc. *D. Chriſt. Frid. Garmannus de mirac. mort. lib.* I. *tit. 6. §. 1. & 2.* evicerit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO LVII.

D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.

De

Manibus ſphacelatis ab earum in frigidam immiſſione.

QUidam juvenis febre ardente laborans manus ſuas in aquam frigidam immerſit, & diu ibidem eas retinens, poſtea nigras extraxit & penè mortuas.

SCHOLIUM.

CUm omnes ſpiritus calidi, notante *D. Sebaſt. Wirdigio lib. 1. medic. ſpirit. cap. 9.* frigidorum ſpirituum fugiant injurias, illis ſic retroeuntibus, ſanguinem in parte extrema ſtagnare, ipſumque membrum emori haud mirum eſt. Similis cæteroquin recenſito Caſus legitur apud *Gregor. Horſtium part. 2. lib. 4. obſ. 24.* dum juvenis febre ardentiſſimâ correptus, refrigerationis causâ manus aquæ gelidæ immiſerat, extractas autem nigredine lividâ defœdatas ſenſuque privatas deprehenderat, in caſſum fruſtrà omni curandi labore eis adhibito. Id quod eò faciliùs contingere poteſt, cùm vel ſponte ſuâ, adventante febre malignâ, integros artus cor-

rumpi, in aliquibus obſervaverit *Dominic. Panarolus lib. 5. pentecoſt. obſ. 48.*

[L. Schröck, L. F.

OBSERVATIO LVIII.

D. JOH. BLUMIG.

Ovum in vitrum ſuccineum à natura converſum.

ANn. 1672. Curioſitate ductus, feſto paſchatis ovum cum carne ſuilla coctum ad duritiem (ut fieri hîc vulgò ſolet) à corticeliberavi, & extremitates ejus rotundas, ſupra & infra abſcidi, & ovum chartæ involutum ad parietem alligavi. Subſequente feſto paſchatis, adverti materiam colore & ſubſtantiâ vitream, cui inerat vitellus in formam pulveris converſus, quo exemto, vitrum egregium fragile, colore ſuccini naturalis flavo apparuit. Quo viſo ſtupefactus, ne tanti naturæ miraculi ſolus eſſem teſtis, miſi fruſtulum ad celebres hujus civitatis Phyſicos ordinarios, D. D. Schulzium, & D. D. Segerum. Non contentus verò hoc experimento aliquatenus artificiali, & ab influxu Planetarum profecto, veritus ne à ſalſedine carnis ſuillæ, cum qua ovum coctum fuerat, illud ortum habuerit; iterare hoc experimentum conſtitui, & quidem per ſe coquendo in aqua ſimplici fontana, nihil ſalis adjiciendo, & per ſeptem ſeptimanas de pariete ſuſpendendo; quo temporis intervallo prælapſo, egregius viror ſuccineus ſplendore ſuo oculos meos perſtrinxit. Hiſce jam animus meus acquieverat experimentis; ſed me non cogitantem, Natura plus docere voluit, ut ſcirem, ipſam quoque ſine ulla artificis manu interveniente ovum tale producere poſſe, monſtrans mihi ovum in ædibus Excell. D. D. Schulzii, quod erat pondere leviſſimum, ferè ut pluma; tactum à me relinquebat veſtigium digiti tangentis

tis cum ſono; putabam primâ vice eſſe aliquod factitium, ex pergameno confectum, & joci gratiâ ab uxore nunc mea, tum temporis ſponſa, calce vivâ coloratum; illa verò ſanctè teſtabatur, verum eſſe ovum naturale, & à ſe repertum in ciſta ad culinam ſituata, in qua per 5. ſeptimanas fuerit; fracto itaque eo, egregium ſuccineum viride vitrum apparuit. De hoc Paracelſus lib. de Tartaro p. m. 378. ſcribit: Sol coagulat vitellum ovi in caraben, albumen in translucidum, hæcque coagulatio fit à ſpiritu coagulationis ſalſô. Idem docet lib. de nat. rer. 7. p. m. 168. quomodo omnes gemmæ & metalla omnia, non tantùm ſuccinum, ex albumine ovi fieri artificialiter poſſint: ſi per Solem intelligat aſtrum è cœlo illuſtrans hæc inferiora, falſus eſt; ſi verò impropriè (qui modus ſcribendi ipſi maximè uſitatus) formam generalem materiæ primæ adnatam, ſc. per hanc ſimilitudinem, quòd ſicut ſol omnia ſubterranea & in terra naſcentia ſuo calore externo excitativo illuſtrat, ita quoque formà materiam ad actum generationis ſuâ vi formatrice diſponat & perficiat, vera dicit. Nam coagulatio noſtri ovi in vitrum facta eſt in loco opaco, ſolis radiis planè non materiam illam illuſtrantibus. Si tamen & per ſolem, aſtrum illud cœleſte, experimentum velimus inſtituere, à calore ejus, ovo radiis oppoſito, poſſe inde formari vitrum tale ſuccineum, non eſt abſurdum.

OBSERVATIO LIX.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Aciculâ deglutita.

CONticere hîc nequeo, quòd puella hic Marpurgi ſutoris filia aciculam æneam majorem longitudinis dimidii digiti non ita pridem deglutierit, nullo percepto ferè dolore, præter quod deglutire vix potuerit, quæ

acicula externè infra cartilaginem ſcutiformem iterum extracta eſt, modoque puella ſana vivit.

SCHOLIUM.

ACiculæ deglutitæ quamvis interdum absque moleſtia, aut ſaltem ſine majori incommodo rurſus per alvum egerantur, quòd alias tamen interdum inveniant exeundi vias, è plurimis conſtat exemplis, prout cum urina excretas *Alex. Benedictus hiſt. corp. hum. Joh. Langius lib. 2. epiſt. med. 40.* & *Jul. Cæſ. Claudinus reſp. med. 40.* ex ventriculo perforato *Ant. Benivenius cap. 20. de abdit. morbor. cauſ.* per cervicis latus circa aurem dextram *Caſp. à Reies camp. elyſ. jucund. quæſt. 92.* ex crure erumpentes *Rodericus à Caſtro lib. 4. de morb. mul. cap. 26.* & *Henricus à Moinichen obſ. 21.* notarunt. Cui improvidè factæ deglutioni lubricantibus & laxantibus eſſe medendum, communiter ſtatuitur, ut ſcilicet ventriculus & inteſtina laxiora indè facta, irruenti duriori corpori cedere, ſeſeque magis extendere, & ſimul lentore illo munita ac lubrica reddita faciliorem acutis ſpiculis tranſitum præbere valeant; qua ratione *Hieron. Reuſnerus in obſerv. med. 56. Wierum* ſecutus, curam feliciter abſolvit, & *Georg. Segerus Dec. I. Ephem. noſtr. Ann. 4. obſ. 86.* Notari meretur cura à *Theod. Kerckringio* memorata *obſ. anat. 44.* in ancilla, cui acus deglutita, quæ partibus gutturis internis infixa hærebat, levi factâ inciſione, adpoſitoque vulneri magnetis fruſto, fuit extracta; quale quid etiam in cultrivoro illo fuiſſe cum ſucceſſu tentatum, in hiſtoria ejus *Oſw. Crollius præfat. Baſil. Chim.* recenſet, adplicito nempè emplaſtro ex magnetis pulvere parato; quamvis dubitare maximè liceat, an magnetico huic pulveri, & non potiùs ipſius naturæ impulſui, exitum in eum locum molientis, adſcribi debeat, cùm magnetem in pulverem redactum, & multò magis unà oleoſis inviſcatum, vi attrahendi ferrum deſtitui, ab aliis jam obſervatum fuerit: Licet enim rationibus nonnullis, pulveriſati & emplaſtro immixti magnetis virtutem illam

Dan.

Dan. Beckerus tr. de cultrivor. Boruſſ. quæſt. 7. defendere laboraverit, omnes tamen ab experimento inſtituto facilè enervantur, quo conſtat, nec etiam minimum pulviſculum martialem à tali parato emplaſtro, multò minùs integrum cultrum attrahi.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO LX.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Lumbrico tereti.

VIr quadragenarius ferè ſummè tabidus, poſtquam per quinque hebdomadas decubuiſſet ac denique, morti ſuccubuiſſet, ſuſpicio inter ejus amicos orta, veneno illum à muliere quadam dato, exſtinctum eſſe; quare juſſus à Superioribus cadaver illud ſecarem, accuratè inſpicerem, quidque indicii hac de re obveniret, diligenter adverterem: Quamprimum itaque abdomen aperuiſſem, ſtatim in ejus cavitate ſupra ventriculum, ubi cartilago eſt enſiformis ac connexio hepatis, per membranam latam cum peritoneo, annexum lumbricum teretem peritoneum perforantem, indeque per duo peritonei foramina inſtar nodi ligati pendentem, omnes mecum cum admiratione adſpiciebant: Es war ein rechter Knode mit dem Wurm geknüpffet/ anzuſehen / als ob ein Stücklein Schnur dahin geknüpffet wäre. Figura XVI.

Præterea omentum tumefactum ad duorum digitorum latitudinem, inſtar materiæ viſcidæ, pituitoſæ atque pellucidæ, in ſitu tamen naturali, apparebat, ſimulque in medio ejus, ſub umbilici regione, exulceratio rotunda, magnitudine Imperialis, non adeò profunda, pure tamen albicante repleta, conſpiciebatur. Hoc remoto; inteſtina in pelvi ma-

teriæ albicanti, purulentæ, putridæ ac fœtenti, ſphacelata & valdè corrupta innatantia, cernebantur. Aperto ventriculo nullibi veneni veſtigium adverti poterat, ſed morte naturali ob maximam illam viſcerum & partium corruptionem, hominem iſtum mortuum eſſe judicabam. Cumque de lumbrico tali maximè curioſus eſſem, anne ventriculum: aut inteſtina perterebrando perreptaſſet, ſedulus inquirerem, in ventriculo quidem ſimilem lumbricum inveni, ſed neque in illo, neque in inteſtinis viæ aut foraminuli veſtigium invenire poteram; ita ut hærerem, an in cavitate abdominis, in materia illa purulenta ac corrupta, tanquam nido aptiſſimo genitus; an verò foraminulum iſtud coëundo iterum evanuerit. Interim, quis doloris acerbiſſimi circa ventriculi regionem, cauſam, lumbricum talem in peritoneo perforato ligatum ac pendentem cogitaſſet; quamvis calor & ardor continuus & torrens inteſtinorum ſphacelationem prodidiſſent.

OBSERVATIO LXI.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Duobus Epilepticis.

BInos Ego Epilepticos, unum civem juvenem, alterum ruſticum, & quidem hunc vix ante aliquot ſeptimanas aperui; ubi in utroque cadavere ſpumam circa os ichoroſam ſeu ſanguine nonnihil tinctam, nec non cerebri in ventriculis ſimilem talem ichoroſum humorem inveni. An autem humor talis ichoroſus in cerebri ventriculis cauſa Epilepticorum motuum ſit dicendus, dubitarem, quin potius cauſæ morboſæ productum fuiſſe crederem.

SCHOLIUM.

EPilepſiæ ortum uti materiæ alicui qualitate pravâ & ſpirituum animalium organis infeſtâ præditæ, easque pungenti

genti ac irritanti deberi, vix negari poteſt: ita quòd in apertis quibusdam cadaveribus, morbo illo extinctis, nulla ejus veſtigia adpareant, mirum non eſſe poteſt, ſi mole perexiguam & ſpirituoſam, & vel ex inferioribus partibus communicatam eſſe poſſe conſideretur. Cæterùm in cadavere Senis epileptici, A. 1670. in Theatro anatomico Patavino publicæ ſectioni expoſito non aliud, quàm proceſſus mammillares ſero turgidos fuiſſe deprehenſos recordor; quale quid etiam nuperrimè demum in capite Matronæ cujusdam, præter perpeſſam ex colica pareſin, capitisque in anteriore parte ſævos cruciatus, crebrioribus inſultibus epilepticis, & inprimis ipſo mortis die infeſtatæ deprehendi, ventriculis, ſcilicet ſero copioſo repletis; ubi ſanè ſimplicem ſeri ſtagnantis præſentiam & qualitatem humidam morbo huic dediſſe anſam vix perſuadere mihi poſſum; ejusdem verò particulas acres à quacunque cauſa, irâ &c. excitatas, convulſivas illas vellicationes induxiſſe, non improbabile videtur. In puerulis itidem poſt mortem, ab epilepticis motibus acceleratam, apertis, flatus ventriculum & inteſtina diſtendentes unicè pluries offendi; qui flatus fermentationem præternaturalem cùm præſupponant, hæc autem nonniſi à ſalibus heterogeneis profurgat, ſpicula inimica nervoſis partibus fuiſſe infixa, ſatis veriſimiliter oſtendunt.

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO LXII.
D. JOH. DANIEL DORSTENII,
De
Puero ſurdo.

CIvis quidam Marburgenſis Sartor, præcedente æſtate conſilium pro filio ſuo 7 annorum, per biennium planè ſurdo, anxiè à me efflagitabat, cauſamque, hujus

jus mali talem eſſe narrabat: Ante biennium nempe, puerum hunc ſuum, alios pueros piſa auribus intrudere ac per os reddere vidiſſe, hincq́ue, deceptum, utrique auri piſum quoque indidiſſe; Verum his ibidem remanentibus, ſucceſſivè, magis magisq́ue ſordibus piſis adhærentibus, hisq́ue intumeſcentibus, ſurdum planè factum eſſe, neque ab ullo Chirurgo auxilium aut remedium habere potuiſſe, ſed omnes malum hoc immedicabile pronunciaſſe. Hoc audito; juſſi, puerum adduceret; quod protinus fiebat; inſpiciebam ejus aures, ac inſtrumento ex acu crinali (Haarnadel) adaptato ſtatim, patre præſente, piſa ex utraque aure, unà cum ſordibus adhærentibus extrahebam, ſicq́ue breviſſimè puerum iſtum, Dei auxilio, integrè reſtituebam.

SCHOLIUM.

De hac Surditatis cauſa libet Clar. Anton. Molinettum adducere, ſic *libr. 4. Diſſert. anat. pathol. cap. 10.* ſcribentem: *Intruſum corpus extraneum meatum obſtruit, cum auditus jactura, nec ſine doloris & inflammationis periculo; præſertim ſi tale corpus fuerit, quod imbibitâ humiditate, facilè turgere poſſit, & putrefieri, vel etiam germinare intus, & radices jacere, quod non ſemel factum ſcimus, præcipuè in pueris, malo aliquando eventu, vel etiam pernicioſo; ichor enim qui ex putredine manat, corpus muſculi & tendinem, imò & tympanum exedit; quæ omnia quamvis arte vincantur, imperfectum nihilominus organum efficiunt; quodſi ſanari nequeunt, interficiunt quin etiam.*

Adde quæ Nob. Dn. Du Verney part. 3. de organo auditus, ubi de meatus auditorii obſtructione à corporibus extraneis tractat, nuper diſſeruit, & chirurgiam jocularem Exc. Valent. *Anno II. D. II. obſ. 164. p. 374.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO LXIII.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Calculis per tuſſim & exſcreationem rejectis.

NObilis quidam equitum turmæ præfectus, conſilii gratiâ me accedens, de tuſſi continua ſicca, interdum anhelitu difficili conquerebatur; ita, ut aſthmate nonnihil durante, tandem calculos rejiceret, quo facto aſthma remittere, tuſſi tamen ſiccâ, nec adeò vehementi remanente: ſimulque calculos diverſæ tamen magnitudinis, alios piſi magnitudine, alios lentis, alios milii ſeminis, duræ & minimè friabilis ſubſtantiæ jam rejectos mihi oſtendebat. Prout autem omnibus aliis in partibus, ut abundè teſtantur virorum magnorum obſerv. calculos generatos fuiſſe; ita etiam in pulmonibus id fieri poſſe & hoc exemplum confirmabat. Interim præſcripſi iſti Nobili inter alia medicamenta reſolvens ac concretionem præcavens aliquod medicamen.

SCHOLIUM.

HUc quadrant, quæ in Obſervatione med. 65. D. Joh. Hellvvigii, ut & Scholio ei adjuncto fuerunt prolata.

[Luc. Schröck, L. F.]

Vidit Argonauta fœminam elegantiſſimam florentis ætatis, quæ tumore p. n. ſub axilla oborto, eoque inter choreas nuptiales rupto & diſſimulato, negligentiusque habito, in reſpirandi difficultatem primò, paulo verò poſt in tuſſim ferinam incidit, de pondere quodam in pectore latitante continenter conquerens, tophaceam tandem materiam calci tectoriæ ſeu intritæ ſimilem, (quâ in pavimentum cretæ inſtar ſcribere potuit) validiſſima tuſſi rejecit, ſed atrophia funeſta ſenſim invaleſcente brevi expiravit.

OBSERVATIO LXIV.
D. JOH. LUDOVICI HANNEMANNI.
De
Dyſenteriá feliciter curatá.

HAnc noſtram Cherſoneſum Cymbricam plurimis in locis infeſtat dyſenteria: adverſus hunc morbum contumaciſſimum & contagioſiſſimum quidam Paſtor in parochia ſuâ decumbentibus ſummo cum fructu & ſucceſſu propinavit vinum, cui infuſæ ſunt baccæ Solani, non ſolùm enormem fluxum ſiſtunt, dolorem demulcent, verùm malignitatem in ſudorem reſolvunt. Præterea bufonum Sole exiccatorum & jam combuſtorum cineres in eodem affectu cum vehiculo exhibet, quorum cinerum uſu & multi curati ſunt feliciſſimè, operantur per ſudorem cineres. Ex relatione cujusdam Generoſiſſimæ matronæ ex Perill. Stemmate de Brochdorff, in cujus toparchia hic Paſtor degit.

SCHOLIUM.

SI per baccas Solani, ſylveſtris illius furioſi, quod puto, intelligantur, quadrabit huc, quod *Conr. Geſnerus*, Sirupum ex eis paratum pro magno arcano commendans, ad *Achill. Gaſſerum* præſcripſit: *Succum ex ejus fructibus* (*acinis qui ceraſa referunt*) *expreſſum, & ad Syrupi conſiſtentiam cum pauco ſaccharo decoctum, ita efficacem eſſe, ut vel ligula aut cochlearij parvi menſurâ ſomnum inferat, fluxiones ſiſtat, dolores tollat, dyſenteriam curet; gratus eſt planè, ſed cavendum, ne ampliùs detur, ego cum laude uſus ſum.* *Gaſſerum* tamen noſtrum ab hujus uſu, eâ quâ erat prudentiâ ſemper meritò abſtinuiſſe, autor eſt noſter *Georg. Hier. Welſchius cap. 10. de vena Medin.* De quo etiam videri poterit itidem Auguſtanus, Exc. *D. Joh. Matth. Faber*, in ſingulari *tractatu de Solano hoc*, ſub nomine *Strychnomaniæ* conſcripto. Quilibet, quod placet,

cet, ſtatuat; ego in competente doſi datum hoc medicamentum, ſi aliorum penuria me premeret, haud abhorrerem. Quod Bufones attinet, eosdem (ut uſum in aliis adfectibus taceam,) cæteris quoque quibusdam in fluxionibus laudari invenio; & quidem in pulverem uſtos ſacculoque collo adpenſos ad urinæ incontinentiam geſtatos commendat *Henr. ab Heer. obſ. 14.* Oſſa verò in fluxu menſium nimio eodem modo adplicata *Guern. Rolfincius lib. 9. ord. & meth. med. ſpec. comment. ſect. 6. cap. 9.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO LXV.
Dn. ROSINI LENTILII.
De
Hydropis deſperati cura Empiricâ.

PAupercula Fabri lignarii uxor 36. circiter annorum aſcitico-tympanitica graviter anno ſuperiore per totum ſemeſtre decubuit; precibus adeò publicis per 3. menſes & ulterius Deo commendata. Medicinæ nil quidquam hauſit; quidam enim vicinus meus ab initio conſultus, maritum dimiſit cum prognoſtico certiſſimi interitus, & ordinare pharmaca non ſuſtinuit. Tandem me miſer accedit; Cauſſatur ſe non habere domi, unde vel murem paſcat, & Medicum ſe quærere gratioſum. (Talem ferè quilibet deſiderat, cùm tamen, ubi æger moritur, nihil obſtante πενίᾳ, merces à Paſtore ad veſpillonem usque ſtrenuè exigatur.) Conſideratis probè circumſtantiis omnibus, cum & ipſe pro deſperata haberem, è *Rulandi curationibus empiricis*, haut equidem temerè ſic dictis, *extractum eſulæ in ſero lactis caprini ſolutum pro evacuatione; hinc decoctum baccarum juniperi, ex eodem ſero pro potu ordinario impero.* Annuit maritus cum domi haberet capram, alioqui & hos ſumtus fortè declinaturus: Vix binæ

præterfluunt ſeptimanæ, cum in templo preces pro hac fundi deſinunt; Mortuam arbitrabar, ſed cum contrarium experirer, hominem accerſo, &, nunquid aliud, præter meum præſcriptum, uſurpaſſet, ſtudioſè veſtigo; ille nehilum ſe meis addidiſſe pejerat. Ergo tunc ventris promontorium detumuit, ægrâ hodienum incolumi. Videatur *Dec. I. Annus IX. & X. obſerv. 18. f. 63.*

OBSERVATIO LXVI.

D. BENEDICTI HERMANNI.

Μόνορχις Liberorum utriusque ſexûs Parens.

EST Amicus mihi intimus, qui ab Herniotomo in ſuâ infantiâ ſiniſtro orbatus teſticulo, nunc cum uxore (quam ex ſecundo Conjugio duxit viduam) vivit honeſtâ, piâ, & domui ſuæ inſtar cochleæ affixâ, adeoque tàm ob has quàm ob alias cauſas nec Marito, nec ulli hominum alii de vel minimâ caſtitatis labe ſuſpectâ, ex quâ jam duos ſucceſſivè ſuſcepit diverſi ſexûs liberos, maſculini ſc. unum, & feminini alterum: Quo ſuo quoque exemplo redarguere ſibi videtur Hippocratis & ſequacium doctrinam, ſiniſtrum teſticulum θηλυγόνον, ἀῤῥενογόνον verò dextrum duntaxat reputantium; ſtabilire contrà Recentiorum Anatomicorum dogma de ſeminis Maſculini contagio, è teſtibus Muliebribus indiſcriminatim jam hujus, jam illius ſexûs ovulum in uterum proliciente.

OBSER-

OBSERVATIO LXVII.
D. BENEDICTI HERMANNI.
De
Tartari Emetici Virtute.

JUvenis 22. annos natus, nonnihil hypochondriacus, præterito menſe Junio febri quotidianâ in itinere corripitur, cujus cùm aliquot ſuperâſſet paroxyſmos, præter conſueta aliàs ſymptomata, etiam cum moleſtâ inprimis circa ventriculi regionem compreſſione atque ſuccuſſione ingruentes; meo conſilio primùm ſumit purgantem pulverem, quem ſuo munere ritè defunctum excepit; poſterâ die pulvis febrifugus, bihorio, circiter ante paroxyſmum ad ſudorem eliciendum, quamvis fruſtrà, exhibitus, cùm æger hic ſiccioris naturæ aliàs ad ſudorem ſit minùs proclivis. Recurrente itaque ſub paroxyſmi ſequentis initium illâ circa ventriculum conſtrictione atque concuſſione nauſeabundâ, offero Tartari Emetici ritè parati, & largos in aliis vomitus ſedesque moventis grana iij. quæ unicum in hoc ægro vomitum cum aliquo tamen levamine, movent. Poſt biduum pulveris febrifugi continuationi dicatum, Tartari Emetici iterùm gr. iiij. exhibeo, ſed en! nulla nec per ſuperius nec per inferius guttur dejectio, ſed turbulentus duntaxat in ventriculo motus, & mox leviſſimus ſubſequitur paroxyſmus, quem à trimeſtri hactenus ſpatio nullus excepit alius, ægro interim pancraticè vivente. Videtur hinc concludi poſſe 1. Febres intermittentes non malè acido cuidam p. n. fixiori, auſtero & obſtructiones cauſanti adſcribi, cùm ejusmodi acida, juxta Celeberr. Wedelium, Ettmüllerum, & alios, obtundant purgantia, inprimis vomitoria, quatenus acrimoniam illorum Salino-Sulphuream volatilem hoc pacto infringunt; hinc Gummi gamandræ vitriolatum, minùs vomitum ciet

quàm ſimplex; antimoniata Vitrioli& Nitri ſpiritu miteſcunt, hinc ſine dubio & Tartarus Emeticus in ægro noſtro ab acido figente infractus, & in tertium quiddam deobſtruens mutatus, vires nunc antifebriles potiùs quàm Emeticas exeruit. Patet hinc 2. Hypochondriaco-Melancholicos, à quorum temperamento non multum Noſter recedit, ob illud ipſum acidum concentrans fixius à purgantibus, in ſpecie Vomitoriis, minùs moveri, adeó ut deſideratiſſimus D. D. Ettmüllerus Id. *præſcr. form. c. 1. §. 10.* benè notet, Tartarum Emeticum qui alios fortiter exagitet, hypochondriaco-melancholicos vix tantillum, etiam ſub triplâ doſi movere. Patet hinc 3. minùs verò conſentire, quod Galenus 3. ſimpl. c. 24. & Ejus Aſſeclæ docent, purgantia, adeoque & Vomitoria, in ſubſtantiam veneno finitimam mutari, ſi nihil purgent

OBSERVATIO LXVIII.
D. ADAMI à LEBENWALD.
De
Admiranda calculi curatione.

LEpus animalculum eſt timidiſſimum, unde per leporem homines meticuloſi lepores dicuntur.

Luxurioſa beſtiola eſt juxta Poëtam:

Prolis amans gignit fœtus, lactatq; tenellos
Dumq; ſuperfœtat, dum parit, uſque coit.

An verum ſit illud Martialis:

Inter quadrupedes, gloria prima Lepus,

Diſputent Apitii, ego uſum ejus in Medicina refero.

Vix pars eſt hujus animalis, quæ non labenti valetudini opem fert, imò & excrementa inſerviunt.

Caput uſtum juxta Galenum *lib. 11 d. ſimpl. med. facul.* cum adipe urſino vel aceto alopeciæ medetur.

Cerebrum dentitionem infantium promovet gingivis illitum, in potu datum urinæ incontinentiam cohibet.

Co

Cor quartanariis alligatur, ejusdem pulvis cum tertia mannæ thuris in Vino albo per 7. dierum ſpatium à Sexto propinatur Epilepticis.

Fel cum ſaccharo exceptum gemmas & oculorum nubeculas delet.

Coagulum, ſi animalculum nil aliud quam lac deguſtavit, in Sole vel fumo exiccatum, præſtans cenſetur à Dioſcoride in fluxu Dyſenterico.

Si cum thuris polline & viſco q. miſcetur, ſpinas partibus infixas extrahit, & ad punctiones ſerpentum adhibentur.

Viri potentiam & fæminæ conceptionem juvare perhibetur.

Renes coctos Matthiolus in lithiaſi exhibet, eos Olaus Magnus ad podagræ levamen pedibus alligat.

Quercetanus ex matrice ad fæcunditatem medicamentum parat, eamque in veſicæ vitiis commendat.

Carnem in oleo frixam Albertus in Dyſenteria & inteſtinorum ulceribus per clyſterem infundit, ſimili modo ſanguinem aſſatum Dioſcorides propinat, quidam cum farina hordeacea miſcent.

Si tempore Martio ſanguis ab animalculo mactato linteis illotis excipitur, deinde exiccata partibus inflammatis aut Eryſipelate affectis applicantur, mirum in modum calorem extinguunt & dolorem mitigant, ut ego in me & aliis ſæpè ſæpiùs obſervavi.

Lac mulieres fœcundas reddit.

Adeps extrahendis ſpiculis cum floribus fabarum inſervit, retrò aures vel etiam infra palpebras inferiores inunctus ſuffuſiones oculorum incipientes tollit.

Dens appenſus dolorem dentis mitigat.

Marcellus in Colica paſſione Talum ſeu oſſiculum illud in poſteriori ſuffragine leporis funiculo ex pilis leporinis confecto alligat, ejus pulvis etiam feliciter in hoc affectu bibitur. Fœtus mortui expulſionem ab his oſſiculis ſumptis ipſe ego obſer-

obſervavi, ſicut etiam à Trago ad partum facilitandum in aqua Pulegii proponitur; in Epilepſia datur cum viſco q. corall. margarit. & ſem. pæoniæ, Urinam in lithiaſi valdè provocat.

Pellis ceratum ad hernias ingreditur, quidnam valeat in attractione, retentione, revulſione humorum etiam Tonſoribus & vetulis notum eſt.

Pili coërcendo ſanguini undecunque mananti imprimis ex naribus conferunt.

Pedes à vivo abſciſſi in dolore podagrico applicantur.

Urina hydropicis cum ſpica nardi utiliter propinatur.

Stercus ſubtus immiſſum nimios menſium fluxus cohibet, & humentem uterum exiccat.

Totius cremati pulvis ex Vino tepido calculoſis levamen præſtat; ad hunc finem Montagnana Electuarium componit, cui lapid. Spong. & Judaic. addit.

Coronidis loco addo miram obſervationem.

Baro quidam Illuſtriſſimus, Fautor meus ſingularis, per multos annos renum calculo divexatus, quos tamen ex renibus per ureteres, veſicam & urethram feliciter expulit; tandem grandior & durior in ipſa urethra ad præputium ſubſiſtens 4. ſeptimanarum ſpatio Urinam remoratus, quæ tamen guttatim per rimulam (quia totum meatum angularis lapilli figura obſtruere non poterat) effluxit. Adhibentur varia calculum comminuentia, inſtrumenta chirurgica ad frangendum, extrahendumque calculum in uſum trahuntur, laxantur via fomentis & oleorum injectionibus, ſed fruſtra omnia. Recurritur ad me 6. milliaribus diſtantem pro conſilio, præſcribo experta lithontriptica, quibus non juvantibus, ſectionem ſubtus poſt præputium inter duo corpora nervoſa & ſpongioſa ſuadeo, quid fit? interea Chirurgus libros ſuos pervolvens in antiquo (ut ita loquar) Pacuvio reperit hoc remedium: Veſica leporina unà cum Urina in fictili clauſo & lutato, incinerata omnem calculum frangit. Lectum factum: imbuitur

eurunda

turunda oleo amygd. dulc. aſpergitur prædictus cinis, calculus obſtruens attingitur, mox in ſabulum diſſolvitur cum urina foras expulſum. Sic Illuſtriſſimus Baro priſtinæ ſanitati reſtitutus, huc usque tales ſcopulos in mari Microcoſmico non expertus eſt. An hæc vis lithontriptica ab acrimonia & corroſiva qualitate, vel à ſpecifica proprietate, & an idem pulvis tutò intro ſumi poſſit, demum an urina in calcinatione veſicæ vel potiùs incineratione aliquid addiderit, aliis judicandum relinquo. Hoc aſſero

Sæpè bona eruitur libris medicina vetuſtis.

OBSERVATIO LXIX.

D. ADAMI à LEBENWALD.

Serpentis morſu pes intumeſcens mirabiliter curatus.

ANcilla ruſticana, non procul à prædio meo in quodam pago ſerviens, ab alpibus ad Lares domeſticos defert lac, butyrum &c. quæ jumenta ibidem ex paſcua in tributum Villico ſuo ceſſerunt, hem in via repentè aſſilit ſerpens, ejusque pedi ad malleolum dextrum morſum infligit, pes totus ad genu usque horribiliter intumeſcit, mittitur ad me pro auxilio, præſcribo Theriac. ſpinas ſerpentum pulveriſatas in aqua Ulmariæ, præcaventur ſic ſymptomata interna, tumor pedis tamen non remittit: accedit Empiricus, ſuadet ut oleum Petræ fundatur ſuper ferrum ignitum, ejusque fumus ad locum affectum excipiatur, dictum factum, ſenſim remittit tumor, & ſerva in integrum reſtituitur.

Non oleum ac operam perdidit iſta ſuam.

OBSERVATIO LXX.

D. ADAMI à LEBENWALD.

Claudicatio ex Calculo curata.

HAbitabat in vicinia mea Vir optimus, nomine Joſephus Neumahn, hoſpitium præbens advenis Magnatibus, is frequentibus doloribus nephriticis & renum calculis ſubjectus, tandem patitur obſtructionem in rene dextro à lapillo duriori & grandiori, qua de cauſa urinæ defluxus ad veſicam impeditur, nec ren ſiniſter ſocii ſui officium ſupplere voluit aut valuit. Natura itaque lymphæ ſalſæ & lixivioſæ remoram paſſa, amandat eum ad pedem ejusdem lateris, excitatur ulcus circa malleolum externum valdè dolorificum, ſubſiſtit materia craſſior & tartarea circa tendines & ligamenta pedemque contrahit, ut miſerculus per integrum annum ambulandi potentiâ privatus, ſella portari opus habuerit. Implorat meum auxilium, præſcribo Magiſt. ocul. cancr. gr. XV. Magiſt. gialapp. ℈ß. diagr. ſulphur. gr. IX. tartari vitriolati gr. VIII. dantur in juſculo carnis cui rad. petroſel. incoctæ fuerunt, movetur alvus, dolores circa renes oriuntur vehementiſſimi, & tandem calculus per ureteres ad veſicam, inde per urethram foras ad matulam propellitur cum ſonitu & periculo fracturæ; erat autem lapillus formâ & magnitudine fabæ ſimilis ſiliceæ duritiei. Quo facto urina cœpit liberè & copioſè profluere, ceſſavit affluxus ad pedem, ulcus facilè ſanatum, tendines & ligamenta robur ſuum recuperarunt, pes ad ambulandum optimè diſpoſitus fuit, relictâ tantùm modicâ debilitate

Nodus ſi durus, duro opus eſt cuneo.

OBSER-

OBSERVATIO LXXI.
D. ADAMI à LEBENWALD.
De
Catarrho ſuffocativo ex conſtrictione colli.

DOmicella quædam Illuſtriſſima collum ſibi pingueſcere & incraſſeſcere advertens, timuit ſe ſtrumoſam futuram, adeoque ſuam Venuſtatem non parum periclitari.

Ad præcavendum tale horologium carneum, ipſâ ſibi conſulens, conſtringit validè faſciâ collum, credens ſe tali modo poſſe impedire incrementum; ſed reverâ circulationem ſanguinis per venas jugulares ad fontem ſuum recurrentis remorata eſt, qui in cerebro ſubſiſtens in putrilaginoſam viſcoſitatem converſus, ad pectus præcipitatus catarrhum ſuffocativum vix non lethalem produxit. Curavi illam & ſuaſi ut impoſterum hoc medicamenti genus intermittat, quia conſtrictiones colli ſunt periculoſæ,

Nilq; novi, ſtrumas cernere in hac Patria.

OBSERVATIO LXXII.
D. GABR. CLAUDERI.
Fœtum pariens fœtus recenter excluſus.

RArum & curioſum eſt, quod adnotârunt ſeduli Naturæ Miniſtri, *Joh. Bapt. Ferrarius in Heſperidibus, lib. 3. cap. 19. Olaus Wormius, Muſei ſui lib. 2. cap. 28. f. m. 206.* Summè meritus noſter *Phil. Jacob. Sachſius in Gammarologiæ Lib. I. cap. 8. p. m. 144. Joh. Dan. Major. Ephem. Germanicar. Dec. I. Anni. III. Obſervat. 241.* ac alii. Pomum citri à Naturâ opifice perfectè abſolutum in aliô malô citriô fuiſſe natum & reper-

tum. Rarius & curioſius eſt, quod memorat Magnus Thom. Bartholinus, *Tract. de inſolitis Partûs viis, cap. 16. p. m. 133.* mures aliquoties peperiſſe fœtûs prægnantes; Equam item in Hiſpaniâ excluſiſſe partu, mulam aliâ mulâ gravidam; Necnon ovum oviparum, vel aliô ovô prægnans ſervari in Technicotheçâ Regiâ Haffnienſi.

Rariſſimum tamen & curioſiſſimum eſt, dictam gravidationem inſolitam quoque ſexui accidiſſe humano, veluti tale exemplum videre eſt apud modò laudatum *Thom. Bartholinum in citatô Tractatu, de inſolitis Partûs viis, cap. 11. p. m. 124. ſeqq.* ut & *Centur. 6. Hiſtor. anatom. obſervat. 100.*

Similis planè caſus contigit Anno 1672. in vicinâ noſtrâ Thuringiâ propè Naumburgum, in ditione nobiliſſimi â Breitenbauch; veluti hæc quidem accepi ex ore ipſius Socrûs, generoſi Aulæ noſtræ Marechalli â Timpling relictæ viduæ; Dum ſcilicet in pagô Bezgendorff uxor molitoris debitô tempore parit filiolam cætera ſanam, niſi quòd abdomine præter ſolitum tumidô fuerit dotata. Excluſa hæc Filiola, excluſus hic fœtus, elapſô primô vitæ ſuæ octiduô corripitur, improvisò torminibus magnis, (quod continui fletûs, continua inquietudo & jectigationes teſtatum ibant) poſtea Pudendo exit aqua cruenta, mox ſuccedit filiola vivens; hanc inſequitur ſecundina imò lochia fluunt, & omnia fiunt, quæ legitimô in partu fieri ſolent ac debent.

Filiolæ iſtius recens-natæ hæc adhuc recentiùs-nata filiola digitum medium erat longa; & quia vivebat, perfectumque præ ſe ferebat homuncionem, ſacrô imbuebatur Baptiſmate. Alterô verò ſtatim die mundo valedicebant tenerrima hæc filiola cum tenerrimâ ſuâ matre quaſi ſuperfœtante; Aviâ verò earum, hoc eſt, genuinâ & primariâ puerperâ (molitoris nimirum Uxore) manente ſuperſtite. Gemellas in hiſce caſibus molitam eſſe Naturam locô citatô ſtatuit Clariſſ. Bartholinus; ſed errore aut luſu quodam alteram in alterius uterum inductâ cuticulâ, eſſe detruſam.

Cu

Cui ſententiæ, utpote veritatem olenti noſtrum meritò adponimus calculum.

OBSERVATIO LXXIII.
D. GABR. CLAUDERI.
De
Hippomane.

HIppomanes quid propriè ſit, & quis legitimus illius uſus, multis ſeculis exercuit ingenia Medicorum Phyſicorum, Philologorum; & adhuc ſub judice litem eſſe, literatos non latet. Controverſiam hancce heic propriè ventilare extra meum eſt propoſitum; in Ephemeridibus noſtris Medicis ſaltem medica tractaturus. Anilis iſta, indocta ac fundamentis anatomicis manifeſtè contraria opinio, quaſi hæc ſubſtantia ſit fruſtum carnis in fronte hærens, vel Lien ſuper linguam equi recentiſſimè nati repoſitus, qui ſi ſtatim à Partu removeretur, equum illum exhibiturum eſſe curſorem velocem, meritò exploditur, ſibilô digna. Carioſam ſatis hac de re exhibet hiſtoriam Nobiliſſ. Dn. Raygerus, *Decur. I. Anni 8. Ephemeridum Germanicar. obſervat. 57. p. 94. ſeqq.* Ferè ſimilem lubet heic proponere: Nobiliſſ. Rudolphus à Berbisdorff, Starkenbergæ Toparcha, νῦν ἐν ἁγίοις, curioſitate phyſico-œconomicâ impulſus, ac rei hujus veritatem indagaturus, (à me quidem ſtimulatus) jubet famulum equeſtrem, ut obſervet equas duas parturientes, earum partui adſtet, eripiatque putatitium iſtum lienem, (ceu vulgariter & falsò crederetur, aut vocaretur;) vel corpus carnoſum linguæ incumbens; antequam pullus jamjam utero excluſus primô ſuô ac pleniore aëris hauſtu, ſive reſpiratione factâ illud more ſolitô deglutiat. Servus iſte alteri equo non obſtetricat, ob partum celeriùs abſolutum; in alterâ verò (ob munus promiſſum fervidior,) feliciter per-

 ficit

ficit mandatum Domini ſui, ac ſubitò extrahit ori apertè ſtanti ſubſtantiam carnoſam quaſi lieniformem.

Hoc corpus exſiccatum mihi fuit exhibitum, & tunc præ ſe tulit figuram glutinis ſcriniariorum ſicci; Illud autem vel valdè poroſum, vel valdè cavum fuiſſe, ſuſpicari inde licet, quòd pars ejus fracta interiùs albicantem, ac tunicis ſimilem exhibuerit colorem.

Ejus uſum quod attinet, cum ſuprà citatô Nobiliſſ. Dn. Raygerô ad τὸ ἐπέχειν confugimus, veluti quidem in multis rerum phyſico-medicarum cauſis enodandis hucusque dolor! facere fuimus coacti, & adhuc cogimur, (cùm non immeritò crudas occultas qualitates, utpote notum illud aſylum, nauſeemus) hujusque pleniorem cognitionem ſagacioribus, aut poſteritati eruminandam tradimus. Quantum quidem hariolari nobis jam licet, videtur illud quodammodo inſervire nutritioni Fœtûs in Utero per os factæ, juxta plurium Neotericorum ſententiam, licèt adcuratiores circumſtantiæ ſeculum noſtrum hunc in diem lateant. Non poſſum non tamen producere, quòd Nobiliſſ. Dn. D. Matthæus Pauli, Practicus apud Dreſdenſes celeberr. mihi aſſeveraverit, Amici experientiâ ipſi certò conſtare, ſi puero ſemeſtri exhiberentur 10. grana ſiccatæ hujus carnis, illum totô vitæ tranſitu ab epilepticis inſultibus fore immunem.

OBSERVATIO LXXIV.
D. GABR. CLAUDERI.
De
Lare illô, vel Beſtiolâ domeſticâ, den Haus-Uncken vocant noſtrates.

NEminem facilè, præcipuè inter Plebejos reperire eſt, qui non noverit loqui nonnulla de Beſtiâ illâ ſingulis ædibus, quaſi Lar aliquis domeſticus, inquilinâ, den Haus-Uncken/ vocitare quem conſueverunt; dum

dum nimirum quoddam Bruti genus aliquando elevat unum alterumve terræ vel arenæ acervum, præprimis quidem in inferiore domus contignatione, aliquando item ſonum edat gallinæ glocitatione pullos paſcentis ſimilem. Nemo autem ferè verè adfirmare poteſt, ſeſe rarum illud Laris genus oculis conſpexiſſe; aliique illud habent pro ſerpente aut viperâ, alii pro muſtelâ vel talpâ, pro bufone ſive lacertâ alii, alii pro aliô, neſcio quô animali habent, nihilominùs ſuperſtitiosâ ignorantiâ occœcati molliuſculè ſemper illud tractant ac venerantur; piaculumque ingens judicant id turbare, vel elevatos cumulos lædere; cùm certè inſtantia familiæ incommoda inde ominentur, ſibique ipſis falsò minentur. Verùm, audias, ſis, curiose Lector, quæ mihi hâc de re conſtent: Accidit nuper elapsô Annô 1679. menſe Juniô heic loci in plateâ à latitudine denominatâ (die Breite Gaſſen) in domô Chriſtiani Gemeiners, Miniſtri vectigalium equeſtris, (Gleits-Reuters/) ut talis ſonus glocitans, ſubmiſſior tamen, per integrum diei tempus pomeridianum & veſperinum ab omnibus fuerit perceptus. Chirurgus noſter aulicus, curioſus talium ſcrutator, Dn. Joh. Hilſcherus, ſequenti manè ob negotia quædam chirurgica accedens, percipit, quid rerum heri obtigerit, & quòd jam denuò, poſtquam lectos deſeruerint domeſtici, per horas aliquot ſimilis ſonus ſentiatur in corbe vitia ad columbarum pabulum deſtinata continente, per noctem improvisò in mensâ relictâ; tegumento autem munita erat dicta corbis, priùs non adeò adcuratè claudente; poſtea verò ob beſtiolam ſuo ingreſſu id tangentem delabente, & ſic corbem penitùs operiente. Chirurgus curioſus urget corbis apertionem; ſed omnibus è devotione intempeſtivâ (ſuperſtitiosâ volebam dicere) contradicentibus, timidè aufugientibus, ille ipſe ſolus relictus, modeſtè & lentè elevat dictum corbis operimentum, videtque latitare, ac ſuper vitia tranſcurrere murem, & quidem minorem. Hinc domeſticis revocatis perſuadet, ut

per-

permittant, quin corbem muriferam intrudere liceat vaſi aquâ repleto, pro ſuffocandô, qualequale ſit, animali glocitante. Quô ab inuitis tandem impetratô, expectant conſternati omnes adſtantes, quale quantumque Monſtrum horrendum ingens parturiet hic mons; ſed nihil naſcitur, niſi ridiculus mus, mus ſanè minimæ illius ſortis, quos die Spitz-Måuſe vocitant, niſi quòd aures ipſi fuerint longiores ſolitô, ut & duplô ampliores. Ego iſtum murem balſamatione meâ aclalicâ ſum dignatus, & cuilibet oſtendere valeo; credens, illum eſſe de illo genere murium ſub terrâ repentium, die Reitmåuſe. Noſtratibus audiunt, veluti etiam dantur, præter Talpam, tales buſones, aliaque bruta.

Cùm parum hâc de re publicè conſtet, non diſplicebit Lectori in majorem rei fidem ſequentia adnectere: Simile planè mihi retulit Dn. M. Joh. Sternius, Eccleſiaſtes noſter fideliſſimus, dictum illud animal, quod ſingulis domibus inquilinum creditur, non ita pridem in Pagô Saræ (dum adhuc Parochus ibidem degeret,) cumulos arenæ ſuô in Hypocauſtô protrudiſſe, ac ſonum glocitantem aliquoties edidiſſe. A liberis & domeſticis perterritis vocatus ipſe, accedens audit quidem glotire; dum autem adhuc adſtans de indagandâ causâ meditatur, ecce! mus quidam minor è cumulô prodiens per hypocauſtum transcurrit, dictumque ſonum glotientem publicè & manifeſtè edendo, tanquam ſorex, ſeipſum prodit.

Inde licet hariolari, quòd certis temporibus aliqua murium ſpecies, veluti alia etiam nonnulla animalia, peculiarem talem ſonum proferat, præcipuè quidem, dum veneri inhiant, qualia ſunt aurogallus, gallina, &c. Quòd autem ſingulis domibus ſit inquilinum tale animal, ſuperſtitionem omninò & anilem olet fabulam, ac fortuitò evenire credo, ut illa in hypocauſtis, cameris, &c. terræ acervos elevent, cùm tale neſcium ſit, an hæreat in hortô, vel areâ domûs, vel camerâ, aut alibi. Illi præprimis, qui brutum hocce ſerpentem viperam, vel buſonem eſſe contendunt, pro ſuperſtitionis ſuæ

funda-

fundamentô ponunt, aliquando equas, vaccas, &c. punctione vel morſu lædi ab Idolô iſtô, vel incognitâ beſtiâ; & hoc quidem præcipuè, poſtquam fortes percuſſiones ſonum motumque penetrantem cauſantes in ſtabuli fundô vel areâ fuerint peractæ, quibus in incandeſcentiam rapi & invitari Larem illum ſibi imaginantur.

Verùm hujus in cruribus brutorum factæ læſionis cauſam manifeſtam ſtatim dictitat ratio phyſica, dum ſcilicet dictis ſonis fortiter percutientibus viperæ, ſerpentes, & ſi quæ alia talium ſunt, ſub ſtabulis, vel his vicinis fimetis, ſimilibusque latibulis hæſitantes acquieſcentes turbantur; Et quia vitæ propriæ periculum metuunt, irâ perciti bruta vicina, ob ortas turbationes ipſis falsò ſuſpecta vulnerant.

OBSERVATIO LXXV.
D. GABR. CLAUDERI.
De
Hermaphrodito.

LUdere in humanis rebus Divinam potentiam, ac inter creaturas non rarò monſtroſa, & contra ſolitas Naturæ vias accidere, ſingulis, qui æquâ rationis lance Phyſica ventilant, non eſt incognitum. Similibus extraordinariis contingentibus non immeritò adnumerantur homines illi, Hermaphroditorum nomine quos inſignimus, dum ſcilicet & virile & muliebre genitalia, bonam tamen partem utplurimùm imperfecta, à Naturâ ludente vel errante talibus inſimul impertiuntur.

Cùm horum hiſtoriæ in obſervationibus Medicorum non ſint adeò paſſim obviæ; junioribus autem Medicis, aliisque intereſt noſcere circumſtantias hujus erroris naturalis, ob divortium ſæpè ideò quæſitum, & alia diverſa, lubet heic aliquam proponere; præprimis cùm nonnulla ab aliis ſimilibus

diverſa contineat, atque rariora: Civis quidam in vicinô aliquô oppidô honeſtè natus, & honeſtè educatus, nec inhoneſtè vivens, ſimili, id eſt honeſtô propoſitô matrimonium ingreſſurus, eligit ſibi virginem, parentum honeſtorum filiam, famæ itidem non inhoneſtæ. Dum conjugii debitum ſponſæ ſuæ perſolvere aggreditur, dapes haſce venereas neutiquam experitur ita dulces, veluti quidem easdem ſibi promiſerat; (primâ autem vice, dum vixerat, coitum tunc exercebat.) Rem enim ſuam in novellæ uxoris rem immiſſurus, (ignoſcant mihi caſti oculi, caſtæ aures; Egomet caſtus Medicus hæc caſtis ſcribo; ſi quis Genius protervus ſcandalum inde accipiat, ſibi ipſi habeat;) invenit portam hancce nimis anguſtam, & vix duos digitos transverſos amplam; Et quod majus adhuc fortunæ adverſæ obtigit tragicum ſymptoma, mentula conatu violentiore intruſa ſentit aliquid interiùs contrà audentiùs ire audens, atque ita huic introitum ſummè dubium reddens.

Miſellus iſte cœci Cupidinis miles duellum hocce amatorium, præter opinionem ingratum, ſatis ægrè ferens, ex amicis clanculùm ſciſcitatur aphrodiſiorum caſtrorum exercitia, conſuetasque circumſtantias; atque ita de hiſce certior factus, de deſideratâ caſtelli hujus mirabilis atque miſerabilis expugnatione deſperat; propterea rem geſtam Magiſtratui Eccleſiaſtico denuntians, divortium petit, &, quod petit, obtinet.

Ocularis enim inſpectio, Magiſtratûs juſſu à peritô Chirurgô inſtituta, docuit, hominis hujus pudendum muliebre duos ſaltem digitos transverſos eſſe amplum, atque intra hoc ſuperiore in parte membrum apparere virile, primô intuitu duas ad tres digiti articulationes longum, inter leves autem contactûs in æqualem magnitudinem adhuc excreſcere, durius inſimul redditum; Contrectatione adcuratiore itidem edocente, ſub carne adhuc latitare ejus portionem digitum longam; Penem iſtum glande eſſe præditum non perforatâ, ac ſine præputiô; Labiisque pudendi muliebris diductis ſoli-

tas

tas non apparere nymphas; Collô item uteri anteriore exiſtente quaſi cartilaginosè durô.

Cæterùm ſanguineæ illa erat complexionis, ac ſatis vegetæ, corpus obtinebat forte, vocem virilem, mammis carens, barbæ rudimentis & viſum & tactum eludentibus; & quamvis tunc 26. ætatis ſuæ annum abſolverat, menſtruum tamen fluxum nunquam fuit experta. Modò dictis tamen non obſtantibus, illa ipſa ſeſe credebat fœminam, pluribus jam annis maſculorum inhians amori ac contubernio; imò è congreſſu mariti matrimoniali delectationes & deſiderans & ſentiens, modò monſtroſa conformatio, & confuſa partium genitalium ſtructura haſce ipſi non invidiſſet.

OBSERVATIO LXXVI.
D. GABR. CLAUDERI.

Subſtantia Renum nondum corrupta fruſtulatim excreta, cum mictione ſanguinis lucidi, lethalis.

QUinquagenarius poſt ſæpiùs peractas meditationes ſerias, labores vehementes, commiſſosque diætæ errores varios auget pedetentim in maſsâ ſanguineâ cruditates acido-ſalſas, ſuccedente cachectico-ſcorbuticâ viſcerum debilitate, & imprimis, ob tartarum in renibus coagulatum, calculô, ad quem hæreditariè ab utrôque parentum proclivis.

Quibus tamen ſymptomatibus per commoda remedia, atque adcuratiorem diætam aliquot annis ivit obviam, ipſe enim erat Medicus, ut negotiis ſuis obeundis bonam partem fuerit ſufficiens; causâ mali quidem non penitùs ſublatâ; hinc ingraveſcente denuò ſucceſſivè ſtatu morboſô cachecticô, non omiſſis novis in diætam peccatis, augetur laſſitudo, aſthma, vomitus, nauſea, ac imprimis calculus, ut remedia probatæ in

aliis experientiæ incaſſum exhiberentur. Propterea ſibi perſuadere ab aliô patitur impatiens patiens, me licèt ingenuè disſuadente, & ſummè contradicente, ut unâ & alterâ vice aſſumat ſpiritûs ſalis armoniaci volatilis drachmam unam, ſperans fore, ut ita acidum viſcoſum ac p. n. ſanguinis impuri infringeretur, calculique è renibus πὺξ καὶ λὰξ exturbarentur.

Verum enim verò tantum aberat, ut maſſa ſanguinea cum viſceribus chyli- & ſanguificantibus ſolamen ſenſerit à violentô medicamenti hujus nimiùm penetrabilis auxiliô, ut potiùs eorum Archæus balſamica ſpirituum virtute jamdum depauperatus ſuccubuerit; dum ſcilicet cruditatum ſcorbuticarum p. n. fermentationes mirum-quantùm auctæ, ac vi diureticâ medicamentum ad renes antea debiles præcipitatæ & ſubitò raptæ cauſabantur dolorem nephriticum vehementiſſimum; inſequente non modò largâ mictione cruentâ, ſed & corroſione ſubſtantiæ renalis; unde ſucceſſivè, ſpatiô 2. ad 3. ſeptimanarum, Ren primò ſiniſter, dein dexter (quod dolor Renis adfecti indicabat) fruſtulatim, particulis aliquando nucem juglandem æquantibus, imò ſuperantibus, & quidem maximam partem integris & incorruptis, quaſi jamjam cultrô fuiſſent diſſecti, ſpectaculô mirandô ac miſerandô ob ſummè doloroſum per anguſtas & tenues ureterum tranſitus, excernebatur.

Ulterius aliquot diebus ſanguis lucidus ac tenuis, qualis in venæſectione ſolet, exibat, ad libram unam pro doſi, admixtis inſimul vaſorum & ureterum particulis non parvis. Quorum ſymptomatum non poterat non eſſe pediſſequa virium proſtratio ſumma, febris ſymptomatica, & tandem mors. Truculentæ ac rariſſimæ huic fermentationi opponebantur quidem diverſorum generum remedia, v. g. Ebur uſtum C. C. uſtum, balſamus è ſaccharô Saturni oleô amygdal. dulc. factus, balſamus ſulphuris amygdalinus, Eſſentia terræ Catechu, extractum agrimoniæ, cerefolii, hyperici, bellidis albæ, mucilaginoſa item è radice ſymphyti, altheæ, ut & alia confortantia;

mixtis

mixtis cautè inſimul anodynis, imò narcoticis; varia non minus externa adplicabantur, v. g. inunctiones adſtringentes, alternantes è Saturnô, &c. ſed omnia incaſſum. Proindè cautiùs mercari diſcant Medici juniores, imò alii, ſibi ipſi medicamenta inconſideratè propinantes alienis exemplis, caveantque, ne remedia generoſa abuſivè adhibita evadant gladii in manibus furientium.

OBSERVATIO LXXVII.

D. GABR. CLAUDERI.

Convulſiones epilepticæ violentæ â clyſtere acriori in doloribus Ventris ſcorbuticis incautè adplicitô excitatæ, ſanatæ.

MOrbos Noſtratum modernos, ob ſcorbuticum ſanguinis miaſma utplurimùm iis, dolor! admixtum ab antecedentium temporum adfectibus longiùs differre, ac ideò mutatâ diverſimodè medendi methodô olim uſuali ac frequenti cautiſſimum expoſcere cerebrum, cautiſſimamque manum medicam, præter alias innumeras ſequens itidem declarat Obſervatio: Quadragenarius ob vitam ſedentariam lucubrationes ac meditationes ſerias ſcorbuticæ diu obnoxius cachexiæ, atque diverſa ejusdem paſſus ſymptomata, corripitur ſubitò ſibi inſolitis, iisque vehementibus ventris torminibus. Deficiente in oppidô Medico, pharmacopœi conſilium expetitur; hic ſuſpicans adeſſe dolores colicos frequentiores, muco viſcido pituitoſo natalem debentes, inhæret antiquis remediorum formulis & applicat pro pituitâ ſuâ evacuandâ clyſterem acrem additâ particulâ trochiſcorum alhandal, aliisque purgantibus. Verùm ſerum bilioſum ſcorbuticè corruptum acre & lanci-

nans à rodente colocynthidis penetrabilitate valdè irritatum, ſtatim ab applicatione nimioperè auget dolores, quos inſequuntur, ob conſenſum partium nervoſarum, violentæ convulſiones epilepticæ, cum ſpumâ circa os, & ſimilibus accidentibus.

Manè ſequente Ego accerſitus applicare jubeo clyſma è lacte, additis mucilaginoſis è radice altheæ, ſymphyti, item lenientibus ac anodynis flor. chamomillæ, oleo amygdalarum, &c.釐Internè inſuper propino Eſſentiam caſtorei volatilem, (veluti deſcripta reperitur in Tractatûs mei de Tincturâ univerſali præfatione) item Liquorem C. C. ſuccinatum, ut & Eſſentiam meam è ſale fuliginis, item mumiæ in Tractatu de Balſamatione deſcriptam, additâ Eſſentiæ opii, ut & theriacæ portione non minùs pulveres è Cinnabari nativâ Hungaricâ, Unic. foſſili, ebore, coralliis, mixtis martialibus, pro bile dulcificandâ; abdomen illini curabam ſpiritu compoſitô juniperi, ſalviæ, chamomillæ, ſalis armoniaci camphoratô; E quorum uſu æger, Divina Benedictione manifeſtum ſentiebat levamen.

OBSERVATIO LXXVIII.

D. GABR. CLAUDERI.

Lapis quaſi bezoardicus in Cervæ ſtomachô repertus, veſicæ incluſus.

CAlculos in pluribus animalium partibus, à tartarô ſanguinis coagulatô generari, tam copioſæ teſtatum eunt hiſtoriæ medicæ, ut noctuas portent Athenas illi, qui vel dubii hæreant, vel exemplorum productionem inſtituere audeant.

Digna tamen eſt notatu ſequens obſervatio: Lapidem vel tartarum lapidoſum, ovum gallinaceum figurâ & magnitudine

tudine æquantem & drachmas ſex ponderantem, in Cervæ globulô ferreô transfoſſæ ventriculô repertum, poſſideo è manu liberali Nobiliſſimi ſylvarum Ducal. Præfecti, D. Stephani à Frieſen. Rarum atque miratu dignum eſt illud præprimis, quòd fuerit ſacculo membranoſo vel veſicæ coriaceæ à Natura incluſus; adeò quidem, ut primô intuitu huncce juràſſes ſacculum caſtoreum officinale continentem. Lapidis bezoardici virtute eundem pollere, facilè credet is, qui conſiderat analogiam cervæ cum caprâ bezoardicâ, earumque cibi ac nutrimenti ex herbis medicamentoſis æqualitatem; Præprimis, ſi meæ quoque experientiæ teſtimonium addiderim, quòd ſcilicet pauxilla hujus grana ægroto propinata egregiè ſudorem moverint.

Celeberr. Athanaſius Kircherus *in Chinæ ſuæ illuſtratæ parte 4. cap. 11. f. m. 206.* refert, calculum huic quoad figuram & qualitatem bezoardicam verè ſimilem in Chinæ Provinciâ Xanting aliquando in vaccarum ſtomachô reperiri. Crediderim Ego, (quod Pace viri magni dixerim) non modò in dictæ Chinæ Provinciâ Xantingi, ſed & in reliquis ejus Provinciis, imò pluribus aliis regnis, & ſimilia & majora repertum iri, modò laborioſa manus, mensque curioſè indefeſſa in ſimilia inquireret; ut rudem proferam inſtantiam, videmus quot diebus tantum-non Laniones noſtros Capſulæ bilariæ bovinæ extrahere, & nobis lucelli causâ offerre calculos utplurimùm triangulos à bile coagulatâ ac incraſſatâ, ut & umbilico ſuillo lapides aliquando ſatis grandes educere, quòd olim, ſanè rariſſimè peragebant. O quantusquantus rerum occultarum ac adprimè utilium numerus dubio procul omni latet, non quidem in ſolis animalium ventriculis; ſed in diverſis planè aliis Macro-&Microcoſmi locis; modò non dentur tam multi vacunæ ac ignaviæ, antiquum illud ſemper obtinere deſiderantes, ſacrificuli.

OBSERVATIO LXXIX.
D. GABR. CLAUDERI.
De
Calculo in naſo genito.

IN pluribus animalium partibus generari calculos, in præcedente innuimus Obſervatione; tales in naſi parte interiore quoque fuiſſe natos ac repertos teſtantur ſeduli Naturæ Myſtæ Hein. ab Heer, Thom. Bartholinus, Joh. Victor Schneiderus, alii; Curioſam hujus hiſtoriam heic lubet ſubjungere: Fœmina 60. annorum, catarrhoſæ, quam vocant, diſpoſitioni obnoxia, per aliquot annos, autumnali præprimis tempore, ſenſit per nares effluere copioſum mucum tenuem, cum doloroſâ obſtructione vel impedimentô in nare dextrô, propè os cribriforme, non ſine loquelâ obtuſâ atque indecorâ, quali utuntur pueri nasô mucô repletô. Cùm Chirurgus ſtilô remiſſô aliqualem perſentiſceret excreſcentiam, Polypi metuebamus principium; dubii tamen hærebamus, cùm tantum abfuerit, ut hæc inſtrumento ceſſerit, ceu aliàs ſolet carnoſa Polypi ſubſtantia; ut potiùs tacta ſonum ediderit, & reniti fuerit auſa. In caſſum tentatis variis remediis internis-externis, v. g. laxantibus, ſudoriferis, ſternutatoriis, purificantibus item è ſalibus alcalibus, lignis, caſtoreô, &c. tandem motus ſternutationis violentior movet ac ſolvit huncce calculum dicto oſſi quodammodò adnatum; Chirurgicô extractus inſtrumentô magnitudine æquabat avellanam nucem, formæ tamen magis rotundæ. In utrôque latere alatus quaſi erat, vel latâ præditus excreſcentiâ, quæ tantam præ ſe ferebant duritiem, ut penetrabili mallei confringentis efficaciæ vix obediret.

OBSER-

OBSERVATIO LXXX.
D. GABR. CLAUDERI.
Mucus cadaveri exſtillans innoxiè potus ab inſciâ.

QUanta-quanta imaginationis ſit efficacia, quantæque ejusdem vires in ſensûs noſtros, quotidiana quidem exemplis confirmat experientia; Raram tamen heic proponere libet hiſtoriam: Nobilis corpulentus mortuus aliquot ſeptimanis ante ſepulturam ſervatur in camerâ aliquâ; (uti aliquando diverſas ob cauſas fieri apud Magnates ſolet) Ut autem metuendus, isque noxius cadaveris putrefacti præcaveatur fœtor, liquori fermentativè corrupto inde exſtillanti per aliquod loculi foramen in fundô factum effluxus monſtratur atque conceditur. Serum hocce putridum in vaſe ſuppoſitô collectum aliquando effundere in locum ſecretum ſervus in mandatis habet; dum autem unâ vice hoc expedire occupatus eſt, ab alio ad alia negotia ſubitò peragenda avocatur; proinde vaſculum illud mucum continens intereà reponit in domûs atriô. Accidit autem, ut improvisò advenerit paupercula, ſtomacho famelico ac ſitienti oſtiatim ſolatium quæritans; & cùm crediderit ac ſibi perſuaſerit, illud eſſe ſerum lactis ab Oeconomâ caſeifice illuc repoſitum, ſiti æſtivum ob calorem intensâ fiduciam in hunc potum ſibi incognitum extorquente, plenis avidisque buccis, & quidem copiosè bibit dictum ſerum putridum inſcia; nullô planè ſuccedente ſanitatis diſpendiô. Si verò ipſi conſtiterit, quale hauſerit nectar, nectar ſanè vel ſolô auditu abominabile, ſi non mortem ipſam, morbum tamen violentum ſibi eandem conciliaviſſe, nemo negabit, niſi qui cucurbitam pro cerebrô habet.

OBSERVATIO LXXXI.

D. GABR. CLAUDERI.

Ex falſa imaginatione mortuus.

SEntentiam modò propoſitam, licet abundè claram, manifeſtè è ſuperfluô it confirmatum ſequens hiſtoria: Viro Nobili moritur Uxor; Die hunc obitum inſequente famulæ infidæ ac vinolentæ cellâ exportant vinum in urceô ſatis capaci. Hac de re improvisò certior factus nobilis, ac vinum modicè guſtans, rigoroſis punit verbis improbas iſtas Oeconomas. Hæ autem tales videri nolentes, ipſi perſuadent, vinum hocce neutiquam fuiſſe clanculùm cellâ exportatum, ſed heri adhibitum pro abluendô Uxoris ipſius demortuæ cadavere. Inopinâ hac relatione, licet falsâ, Nobilis mirum quantùm perterritus, tantam nauſeam, tantamq́ue ſpirituum diſſipationem ac ſuffocationem veluti turdus, ſibi excitat, ut paucis pòſt diebus mundo valedicens, idem, quod Uxor, ingredi fuerit coactus ſepulchrum; veluti non ita pridem eundem lectum.

OBSERVATIO LXXXII.

D. GABR. CLAUDERI.

Vini Malvatici, Hiſpanici, & ſimilium generoſorum æmulatio, aut reſuſcitatio artificialis, in quacunque Terræ regione, ſingulisq́ue anni temporibus citò, tutò ac jucundè abſolvenda.

POtus ac bibendi modus in binis antecedentibus hiſtoriis productus nauſeam ſanè adhuc movet; & quidem non immeritò, veluti quidem non minùs univerſæ da-

pes

pes medicæ pluribus ſunt ſuſpectæ ac malè audiunt. Propterea in benevoli Lectoris gratiam gratius heic ſubjungam potûs genus; Intelligo autem nectar illud incomparabile pro corde exhilarandô, juxta verba Sacræ Scripturæ, & pro ſtomachô roborandô, juxta divi Pauli Timotheo ſuo exhibitum monitum, cœlitùs conceſſum hominibus, *Vinum*. Vina generoſa dulcia (veluti à Noſtratibus ad differentiam inquilinorum, Rhenanorum, Moſellanorum, Francicorum, &c. vocitantur,) è Græciâ, Hiſpaniâ, aliiſque locis, in plures provincias, præprimis quoque in Septentrionale noſtrum territorium labore magnô magnis ſumtibus transvehi, notiſſimum eſt; Ut proinde habeamus, cur operoſas reponamus gratias beneficentiſſimo Creatori pro gratioſô ac gratô hôc donô & prodeſſe & delectari valente, modò modicè ac ſecundùm ſanæ rationis modium hauriatur.

Non ſolùm autem gratos offeramus Divinæ Munificentiæ animos pro conceſſis utiliſſimis hiſce muneribus potulentis; ſed præprimis quoque ideò, quòd Eadem Divina Majeſtas in mandatis dederit dictarum Provinciarum incolis, præter ipſa vina confecta, materiam ex quâ horum vinorum nobis, aliiſque, quaſi inſcios, etiam transmittere; (Paſſulas ſcilicet majores intelligo, quas nihil aliud eſſe, ac uvas exſiccatas, ſuccum vini quaſi inſpiſſatum continentes, nemo negabit;) Ut ita non modò vina hæc aliunde communicata & transportata bibere; ſed etiam pro ſumtibus compendifaciendis, pro pauperum ſolatiô, & in caſu neceſſitatis, aut in defectu vini generoſi nativi huic valdè analogum quôlibet anni die, quâcunque in mundi plagâ pro lubitu nos ipſi conficere valeamus.

Quemadmodum autem currens ſeculum juremeritò hancce ſibi vendicare poteſt gloriam, in eôdem plura utilia atq; curioſa eſſe inventa, ac in variis antecedentibus; ita non minùs artificium hocce vinoſum, utile miſcens dulci, in eôdem pleniùs atque perfectiùs innotuit curioſis indagatoribus rerum naturalium; adeò quidem, ut ultimis hiſce ætatis noſtræ an-

 nis

nis illud non modo curioſi in uſum actumque traducere, & cujuslibet faucibus ac oculis offerre; ſed ipſi etiam Oenopolæ illud publicè venum exponere pro nativis valuerint ac voluerint.

Modus autem extrahendi dictam vini Eſſentiam conſiſtit in hôc, ut ſuccus vinoſus in paſſulis (quippè quæ nihil aliud ſunt, quàm uvæ exſiccatæ, ceu ſuperiùs dictum,) inſpiſſatus & concentratus additione materiæ tam aquoſæ, quàm fermentabilis in actum reducantur, & ſic procedit: Sumantur paſſularum majorum (præprimis illarum, quæ cibebæ audiunt, utpote magis ſuccolentarum,) quantum libet, v. g. libra una, contundantur parum, ita tamen, ne ſimul acini conterantur; aliàs enim ingratam operi conciliares amaritiem, indantur vaſculo quercino; ſuperfunde 4. ad 6. libras (2. vel 3. cantharos,) vini noſtri nativi, vel noſtrô in ſolô nati; relinquantur ita per 2. 3. dies in leni calore, v. g. propè fornacem; tunc in modicâ ſimilis vini portione diſſolvatur libra una ſaccari illius ſubrubri, vel impurioris, quod pro leviori condimentô dulcificante frequentiùs adhibent coquæ noſtrates; incaleſcat itidem parum, & ita ſucceſſivè infundatur modò dictæ mixturæ, usque dum omne fuerit infuſum; agitetur moderatè pro meliore commixtione & ſolutione; reponatur ita in hypocauſtô calefactô per dies octo vaſe apertô; in clausô enim difficiliùs oritur neceſſaria fermentatio ac atomorum fervor; & pedetentim videbis eandem ſuccedere.

Quem ſi expetis celeriorem, addatur modicum fecum vini aut cerevïſiæ recentium; Vel locô vini adhibeatur operi muſtum, aut ſuccus quidam vegetabilis pomorum, pyrorum, &c. recens-expreſſus; in hôc ſolvatur dictum ſaccarum, reponatur propè fornacem pro accelerandâ particularum ebullitione, tunc miſce paſſulas contuſas, & ſubitò tuô potieris fine.

Cùm ita per octiduum ſteterit, decanta, vel per vaſculi foramen elice liquorem; paſſulas reſiduas itidem evocatas exprime;

prime; minimè tamen contuſis acinis; expreſſum hocce miſce decantato liquori, repone pro ulteriore fermentatione; & huic fermentato pro lubitu poteris addere plus ſaccari, atque ita illud magis magisque exaltare. Per hocce fermentatum poteris recentes paſſulas vinô humectatas fermentabiles reddere, & brevi temporis ſpatiô hujus fermenti integrum dolium conficere.

Poſtquam ita ab ultimâ ſaccari immiſſione per ſeptimanam ſteterit Mixtura hæcce, denuò decantatur, alteri vaſi inditur, in cellâ ſervatur, ac veluti muſtum, aut vinum recens tractatur.

Dictis hiſce nonnulla alia monita veniunt adnectenda.

1. Hæc eſſentia vini reſuſcitata poterit vel per ſe ita bibi, tanquam vino generoſo nativo æmula; vel ejusdem quantitas miſcetur vino noſtrati Saxonico, vel tenuiori Francico; Et illa metienda eſt pro eô, quò generoſius reddere velis vinum tuum, eò plus minusvè eſſentiæ exaltantis eſt addendum.

2. Dum vinum meliorandum nimis eſt tenue & ὀλιγοφόρον, eſſentiæ illud exaltaturæ in fermentatione adhuc exiſtentis libris centum miſceantur libræ duæ ſpiritûs vini, tertiô quôque die modicum inſtillando, & quidem non in medium ſed ad latera vaſis.

3. Ne autem ſpiritus vini inſtillatus odore nauſeam creet, vinoſum odorem ſuffocans, deſtilletur ille priùs levi igne ſuper cineres clavellatos aut calcem vivam, quibus imbibitur acidum, aut olens phlegma; vel pars una ſpiritûs vini deſtilletur leni igne, mixta tribus aquæ partibus.

4. Benè quidem ſuæ crumenæ, malè verò conſcientiæ conſulit ille, qui tincturam hancce miſcet vinis valdè acidis, cùm abundent aciditate nimiâ ſanguineæ maſſæ nocivâ; Proinde autor ſum, ut adhibeantur vina ad minimum unius anni, ut ſic tartarus crudior ſit bonam partem depoſitus ac præcipitatus; vel eligatur muſtum, vinumvè recens nobilioris proſapiæ.

5. Aciditas quoque hujus tartari poterit corrigi, ſi in duabus vini libris diſſolvatur cinerum clavellatorum vel ſalis tartari drachma ſemis; vel totidem miſceatur Tincturæ, filtretur, & acor præcipitabitur.

6. Neceſſe eſt, ut Tincturæ exaltantis fermentatio benè ſit abſoluta, & à fæcibus depurata, antequam miſceatur vino meliorando.

7. Non minùs vinum poſt Tincturæ miſtionem per aliquod tempus debet quieſcere, & reponi pro firmiore unione; aliàs enim diu non durat; ſed turbatur.

8. Tempore neceſſitatis, vel pro hujus rei poſſibilitate faciliùs & celeriùs demonſtrandâ, paſſulis conquaſſatis nonnulli ſaltem ſuperfundunt aquam ferventem, relinquunt etiam uti alia, in locô calidô, per 3. 4. dies, poſtea addunt modicum tartari pulveriſati, ſeminis ſinapi, vel fæcum cereviſiæ.

9. Paſſulis hiſce per 3. 4. vices ita poterit aqua ſuperfundi, & priori mixturæ addi.

10. Modò dictâ methodô paratum vinum paſſulatum ſanitati magis conducit ac naturale, vel mediante vini additione confectum; cùm hoc non adeò abundet tartarô acidô ſanguinis circulum facilè lædente. Hæc tamen tam diu non durant, ac illa, quæ per vinum, viniqùe ſpiritum fiunt; Cùm talia ſine alteratione per aliquot annorum ſeriem decenter durent; poſteà demum ſucceſſivè incipiant quodammodò turbari, ac perſpicuitatem ſolitam amittere.

11. Dum ita mediante fermentatione præparantur dictô modô vina illa artificialia, curioſus Lector ex hactenus propoſitis facilè intelliget, muſtum ita quôlibet anni tempore acquiri non difficulter poſſe, pro ſatis faciendo delicatorum appetitui.

12. Autumnali tempore ſucco expreſſo pomorum dulcium, vel pyrorum addi poterit quarta pars ſaccari ſuperiùs notati, mixta etiam imponantur leni calore, & ſubitò tibi ſuccedet ſimile fermentatum vinoſum, non diu tamen durabile.

13. Quam-

13. Quamvis quidem negari non poſſit, quòd tutiùs ex ipsô fonte bibantur uti aquæ, ita quoque vel potiùs vina generoſa; nihilominus hæc artificialia, ſi prudenti manûs dexteritate tractentur, ab illis parum ſanè differunt.

Propterea cedrô digna eſt laborioſa res phyſicas ſcrutantium ſedulitas; optandumque eſſet, ut fervor aliorum, ac in aliis rebus indies augeretur; cùm certò conſtet, aut conſtare nobis debeat, Deum O. M. ſua bona ſemper vendidiſſe, & adhuc vendere labore; ſuâque in vineâ induſtrios expoſcere operarios.

OBSERVATIO LXXXIII.
D. GABR. CLAUDERI.
Remedium contra Deliria laude dignum.

ORandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano! Suſpirium hocce juremeritò unusquisque quot-horis ad cœlum transmittit, ſi non linguâ, tamen gemitu, tàm ſuo corpori, quàm præprimis ſuæ Divinæ Auræ particulæ decenter conſulturus œconomus microcoſmicus. Si enim tantis moleſtiis, periculisque tantis ſcateant morbi corporis partes invadentes, facilimè ſubſumere licebit calamitoſæ miſeriæ augmentum, ſi ſimul animus laboret. Mirabiles ac miſerabiles phantaſiæ depravatæ operationes ac modos enarrare ſupervacaneum duco, partim quòd diverſorum librorum Obſervationes, partim frequenter obvia ſimiles, dolor! edoceat experientia, quas Phrenetici, Maniaci, Melancholici, atque his cognati offerunt. Proinde extra dubium gratius erit, & conducibilius, de ſanandi methodô nonnulla proferre. Scopus quidem meus eò non inclinat, ut per ambages & prolixiùs heic proponam integram ſimilium ægrotorum medicam tractationem atq; curam; cùm hactenus uno plures Neotericorũ eleganter ac perſpicuè publicis ſcriptis id edocuerint, ſed in genere ſaltem præmitto, me pro diverſitate

ſitate complexionis ætatis, ſexûs, & inde orientium ſymptomatum varietate optatô effectu exhibuiſſe poſt laxantia, ſudorifera, venæſectionem, aperientia, impuram ſanguinis maſſam corrigentia, ventilantia, atque alterantia, acidum edulcorantia, circulum in ſtatum naturalem reducentia, qualia ſunt martialia, ſaturnina, nitrata, ac volatilia non omiſſis aliquando opiatis, v. g. inter alia Tinctura è vitriolo Martis & ſaccaro Saturni, Tinct. è Vitr. Martis & Sale tartari, Eſſentia Martis ſuccô pomor. Borsdorff. arcanum duplic. Mynſ. Eſſentia caſtorei volatilis, Liquor Cornu Cervi ſuccinatus, &c. &c. Horum autem, aliorumque propinatorum remediorum efficaciam valdoperè exaltavit, vel palmam iis præripuit ſanguis aſininus, veluti ejus parandi modum deſcribit *Joh. Hartmannus, in Praxi chymiaticâ, p. m. 30.* Dum ſcilicet ſanguis aſini vel aſinæ menſe Martio vel Aprili Lunâ decreſcente circa aures evacuatur linteolis mundis excipitur, & ita ſiccatus uſui ſervatur. De hôc linteô capitur fruſtulum duos pollices longum, & 2. vel. 3. digitos transverſos latum, infunditur, in aquæ anagallidis, fumariæ, vel ſimilis hauſtu ad coloris rubei extractionem; hauſtus hicce propinatur manè ægrotanti, tribus diebus ita repetendo, expectatô ſemper in lectô ſudore. In adfectibus melancholicis, ac ubi tardior ſanguinis, craſſioris circulus per ſalia volatilia promovendus, plus vice ſimplici peculiarem mihi oſtendit ſuam virtutem eſſentia è Sale fuliginis liquore alcalicô parata, alexipharmaca aliàs mihi à potiori denominata; veluti quidem ejus deſcriptionem jamdum literato communicavi Orbi in capite ultimô tractatûs mei de Balſamatione ſive eviſceratione peragendâ.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXIV.
D. GABR. CLAUDERI.
Diabolicum delirii remedium.

VIrgo generoſæ Proſapiæ ob mœrorem, aliosq́ue animi adfectus commotos, errores item diætæ commiſſos, corripitur deliriô vehementi, non ſine inſigni conſenſu hypochondriorum, vel vitioſâ chyli-atque ſanguificatione. Hæc in conſilium accerſit Medicorum unum, alterum, imò plures, morbô contumaci nihilominùs, pro genii ſui more antiquum obtinente. Hinc, cùm ſuperos tam ſubitò juxta votum ſuum illa flectere nequeat, Acheronta vult movere; Proinde jubet conſuli vetulam in ſimilibus famoſam; Hæc ſub primam diei ſequentis auroram auxilium ſeſe allaturam certò promittit; ſeverè tamen inſimul monens, ne domeſticorum aliquis ipſi tunc obviam occurrat. Quid fit? Famulantes ejusdem omnes hoc probè obſervant; ſed alia Fœmina rei œconomicæ præfecta, horum planè inſcia, more ſuô primis diei horis ſurgens, improvisò iſti venit obviam; & ſtatim à visâ iſtâ vetulâ, anteà ſana, corripitur anxietate cordis, tremore artuum, donec accedentibus convulſionibus, viribusq́ue conſumtis, finiente die nonô, innocentem efflaverit animam. Durante morbô hæc conſtanter & ſeriò affirmavit, ſeſe optimè vegetam, à visâ iſtâ vetulâ incognitâ morboſam ſubitò fuiſſe redditam, licet cauſam hujus neſciverit. Hâc ita mortuâ, quaſi ſubitò valetudinem deſideratam recuperat virgo delirans, poſtquam ipſi à dicta Medicaſtra pauca remedia naturalia fuére exhibita, extra dubium ne ſuſpectam ſeſe aliis redderet.

Ex hâc Fœminæ internecione conjicio, veneficam iſtam poſt diſceſſum à virgine ægrâ malum hocce cautè & tectè voluiſſe transplantare vel transferre in perſonam aliam peregrinã, extra illud domicilium degentem, niſi ipſi altera fœmina

fortuitò obviam venerit. Inde patet ſæva ac doloſa Diaboli in genus humanum, Deô aliquando connivente, poteſtas; ideoque unusquisque lectum ingrediens - egrediens valoroſis precum armis ſeſe munire, neutiquam obliviſcatur.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

De

Ophthalmiâ Epidemicâ ridiculè curatâ.

NOn raræ ſunt Ophthalmiæ epidemicè quaſi graſſantes, quas æſtate frequenter fieri, non tantùm experientia hujus anni, ſed & Hippocrates atteſtatur *Aphor. 11. Sect. 2.* idque ob ſiccitatem *aph. 16. ſect. 2.* quatenus ob continuum Solis ardorem ipſius terræ pulveres, in tenuiſſimos atomos divulſi oculos facilè incidere, vellicare & ad inflammationem diſponere ſolent. Quid enim frequentius hôc affectu per æſtatem nunc effluxam accidit? ſub cujus fervore nullibi non de oculorum rubore, dolore & inflammatione auditum fuit, queis infuſa antimonialia optimè q. convenire novi. Non poſſum tamen, quin hac occaſione ſingularis illius remedii mentionem faciam, quòd in ſimili caſu jam ab aliquot annis in Palatinatu inferiori à Paſtoris cujusdam conjuge introductum eſt: Hæc enim ophthalmiâ ejusmodi intenſiſſima excœcata ferè variisque ſine fructu uſurpatis, ex mera tandem impatientia & deſperatione *Cataplaſma ex Sterc. Vaccino* recenti, linteis duplicatis involuto, oculis pro refrigeratione (ut dicebat) & caloris extractione imponens, præſentaneum ſtatim levamen ſentiit & repetito arcani hujus uſu perfectè convaluit. Ex hujus deinde conſilio & plures ejusdem viciniæ incolæ medicamentum hoc domeſticum feliciſſimè in uſum vocârunt & in honorem Inventricis der Frau Pfarrerin Pflaſter appellare conſueve-

ſueverunt. Hinc fortè non fruſtrà *Serenus* Medicus ille Metricus elegantiſſimus ita canit:

Nec pudeat tractare fimum, quem bucula fudit.

Neque mirum videri debet, quòd, ut fabula fert, cum *pomis* aliquando *natare* ſuſtinuerit hoſpes ille animalis, cùm & eorum pulpa ſimili prorſus effectu gaudeat & pro curandis oculorum inflammationibus ſæpiusculè extus applicetur.

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

De

Puellâ picâ laborante.

PUellam vidi Carolſtadii in Comitatu Leiningenſi, 4. ferè annorum, quæ ex parentum relatione quotidiè multum calcis atque luti de parietibus deglubere & deglutire ſolebat, ut fæminarum picantium more faciem admodùm pallidam inde contraxerit. Quandoquidem verò nullâ increpatione inhiberi poſſet, ſuaſi parentibus ut particulam ſemper *mechoacannæ albæ* admiſcendo puellam fallerent, quæ Saburram illam corroſivam in ſtomachi cavo reſidentem ſucceſſive educendo egregiè conferre ſolet. Vid. *Illuſtr. D. D. Febrius Ann. I. Obſ. 83.* Conſtat verò exinde picam non virginibus tantum atque mulieribus, ſed & puellis ſæpe familiarem eſſe, iis præprimis, qui ex matre chloroſi laborante nati ſunt, ſicut id Riverius *in Praxi ſua* benè monet, & in proprio ſuo filio 3. annorum obſervavit Faber. Neque viros ſpeciatim melancholicos ab hoc affectu immunes eſſe, Riverius, Schenckius & alii teſtantur; quin imò bruta quoque pica laborare certum eſt, quàm in felibus idem Riverius *Cent. 4. Obſ. 43.* in canibus verò & porcis *Acta Anglorum Vol. I. pag. 742.* obſervârunt.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

De

Diuturna alvi ſuppreſſione.

BEatus Dn. Kriegsmannus Senior, Chymicus inſignis (qui Tr. Germanicum *de liquore Alkaheſt.* evulgavit) herniâ inteſtinali laborans, tantam ſæpè alvi contumaciam experiebatur, ut per integram ſeptimanam & ultra ne unicam quidem ſedem habuerit, cum intenſiſſimo cruciatu & clamore; neque ulla ratione inde liberari poterat, quàm deglutito per aliquot dies oleo oliv. quo ſenſim emollitis recrementorum ſcybalis & delinito inteſtinorum ſpaſmo in integrum reſtituebatur. Plura contumacioris ejusmodi alvi obſtructionis exempla tam Veterum quàm Recentiorum collegit Gaſparus Bravo, Hiſpanus, Author graviſſimus multæque lectionis Vir, qui multa elegantia habet. *Conſult. 18.*

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

Reſolutio inteſtinorum dyſenteriá affectorum ab intempeſtivô opii uſu.

DYſenteria hoc tempore communis, in memoriam revocat funeſtiſſimum illum caſum, qui Gieſſæ olim in Prænobili cæterùm & Celebri familiâ ſeſe tulit, Quæſtoris nempè Principalis Domini Andreæ Hoffmann Conjux honeſtiſſima, & duo inſimul filii magnæ ſpei dyſenteriâ corripiuntur, ubi adhibitis, primò Medicis ordinariis convenientia medicamenta ſunt præſcripta. Cùm verò malum contumacius ſe gereret, ex vulgi conſilio carnificis noſtratis, opem

opem clanculum implorant, qui officioſâ promptitudine pilulas iis majuſculas obtulit, quarum pars ægris propinata, pars verò in cucullo relicta Doctoribus poſtmodum ordinariis ex opio conſtare videbantur, id quod eventus quoque comprobavit.

Ab illarum enim uſu paulò poſt dolores quidem remiſére, ſed accedente forte gangrænâ, ita prorſus reſoluta ſunt inteſtina, ut præſcriptos inſimul clyſteres ne momentum quidem temporis ſuſtinere potuerint, cùm ob certam ſphincteris paralyſin anus immane quantum hiaverit, ſicut id ex oculari inſpectione mihi retulit ſinceræ & germanæ fidei Vir Dominus Köppel, Pharmacopœus Gieſſenſis ad Inſigne Pelicani. Adeò ſanè verum eſt, quòd Magnif. Dn. Wedelius habet *Opiolog. lib. 2. ſect. 3. cap. 3. pag. 141.* Sacra vitæ anchora eſt opium " benè & circumſpectè agentibus. Cymba verò Charontis, " in manu imperiti. "

SCHOLIUM.

Quàm præclarè in curandis dyſenteriis, dolorum ſævitiam imminuendo, & immoderatas excretiones cohibendo, ritè exhibitum Opium ſe gerat, præter curioſiſſimum noſtrum *D. Wedelium lib. 2. Opiolog. ſect. 2. cap. 5.* celeberrimus etiam *D. Dan. Ludovici Dec. I. Ephem. Nat. Curioſ. Ann. IV. obſerv. 207.* edocuit, ipſe quoque, cùm nuper dyſenteria epidemica nos infeſtaret, pluries expertus fui. Modum operandi adcuratè in *Diſſert. de Opii virtute diaphor.* expoſuit *Clar. D. Mich. Ettmüllerus.* Prout viciſſim noxium ejuſdem uſum vel abuſum *Nob. D. Olaus Borrichius* imprimis monſtravit *tract. de ſomno & ſomnifer. §. 35.* tum demum laudatiſſimam operam præſtare ſcribens, ſi opportunè miniſtretur, præſertim ante profundas exulcerationes, aut exeſa vaſa majuſcula, & ante pereuntem doloris ſenſum, cùm è contra plerumque deficiat, affectis inteſtinis tenuioribus, aut morbo profecto, aut ab atra bile incipiente; malum etiam augeat, debilitatis jam viſceribus,

ægro de nullis ampliùs doloribus conquerente, cùm ulceribus jam propè conclamatis gangrænam vi ſuâ refrigerante accelerat. Noxis verò à ſiniſtro ejus uſu pertimeſcendis etiam reſolutio hæc inteſtinorum meritò accenſetur; quam & olim *D. Georg. Palma in Ciſta med. Hornung. epiſt. 114.* notavit, nimio opiatorum uſu ſphincterem ani relaxari teſtatus.

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI,

De

Calculis in digito progenitis.

CEleberrimus Practicus Dn. D. Hertius, Archiater Principalis & Medicus Crucenacenſis literis d. 26. Maji Anno 1684. ad me datis ſequentia mihi retulit: Heri (*inquit*) Chirurgus noſter Aulicus ruſtico puero indicem exſtirpavit ſpinâ ventosâ affectum, in quo 3. lapillos duriſſimos, colore cinereo, fabæ minoris magnitudinem habentes, invenit. Adeoque veriſſimum eſt, in omnibus C. H. partibus calculos generari poſſe, ſicut id in præcedentis Anni Obſervationibus fuſiùs enarravi.

OBSERVATIO XC.

Dn. MICH. BERNHARDI VALENTINI.

De

Monſtris Haſſiacis recens natis.

UTut prolixa monſtrorum hiſtoria rebus fortè Medicis haud multum incrementi adferant; cum non ſint curæ Arti, ut jure quidem meritò S. R. I. Acad. Nat. Cur. *Monita pro Anno 1684.* annotârunt; Non poſſum tamen

Monſtrum Marpurgenſe.

a. Caput ſiniſtrum minus dextro.
b.c. Locus concretionis.
d. Funis umbilicalis.
e. Pedes juſto graciliores.



Fig: 17.

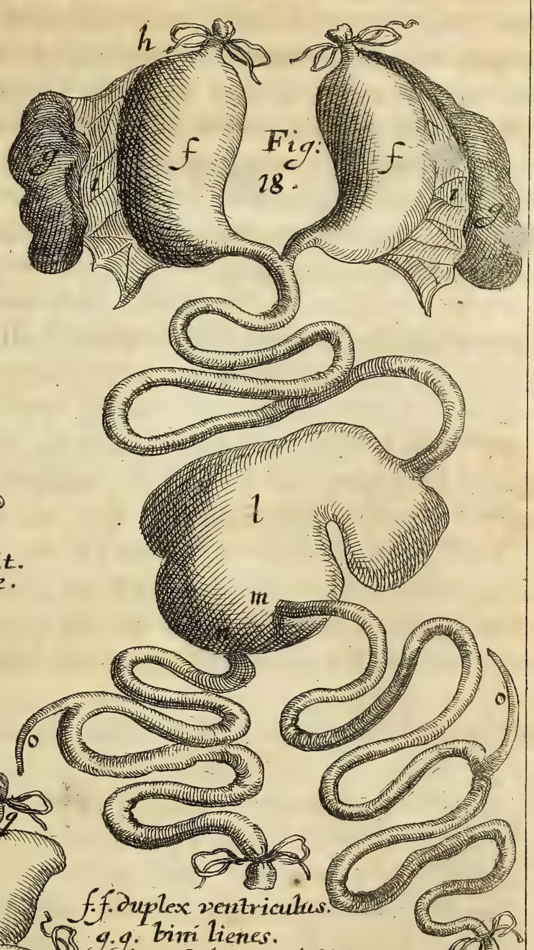


Fig: 18.

‡. Hepar unicum oſtendit.
p.p. ſunt duæ veſiculæ felleæ.
q.q. binæ venæ cavæ.
r.r. duæ venæ umbilicales.
s. ductus ciſticus.

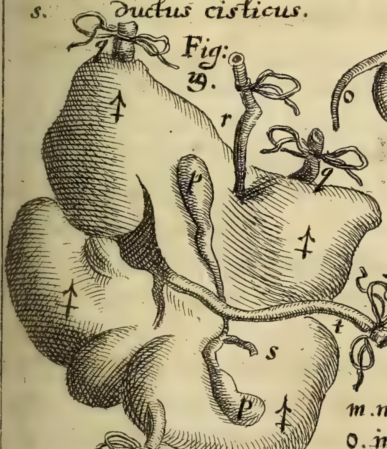


Fig: 19.

f.f. duplex ventriculus.
g.g. bini lienes.
h. æſophagus abſciſſus.
i.i. membranæ lienis c. ventric: connectentes.
l. ſacculus magnus in medio inteſtini ortus.
m.n. diviſio inteſtini in duas partes.
o. inteſtina cæca meconio plena.

men non, tanquam πάρεργον quoddam bina, quæ *Haſſia* noſtra hoc qq. annô vidit *Monſtra* breviter enarrare, unum quidem in agro *Marpurgenſi*, alterum verò *Gieſſenſi*. Illud ex Gemellis monſtroſis conſtans, Februario menſe Anni 1684. in pago Marbach / à Parentibus honeſtis ſine vitâ in lucem editum & ex indultu Principali Theatro Acad. Marpurgenſi Anatomico Clementiſſimè conceſſum, ſicut figuram ejus & uberiorem deſcriptionem exprimunt binæ de eo Diſputationes, Phyſica una à Dn. D. Waldſchmidio, altera verò Anatomica à Dn. D. Dorſtenio Marpurgi habitæ, quò Lectorem curioſum remitto. Vide Figuras. XVII. XVIII. XIX.

Hæc ab Excellentiſſimo Domino Dolæo, Conſ. & Arch. Hannov. breviter deſcripta ſunt ad nos miſſa.

Die 2. Februarii Anni hujus 1684. Marpurgi Gemelli monſtroſi ceu figura hæc exprimit nati ſunt, quos Celeberrimus Dominus Waldſchmidius Archiater & Profeſſor Primarius cultro anatomico ſuo ſubjecit, & nihil monſtroſi in iis obſervavit, niſi quòd unicum ſaltem ſed valdè magnum Hepar cum duabus veſiculis felleis habuerit, reliqua viſcera omnia adfuére in duplo. Inteſtinis tenuibus circa finem ilei adhærebat ſacculus atro-viridi liquore repletus, utrique communis.

Hoc verò Gieſſenſe in pago nobis vicino Collar / die 26. Martii currentis anni 84. in lucem editum; Patre quidem Hermanno Hoffmann / molitore illius loci, matre Anna Maria: Gemelli pariter erant monſtroſè invicem concreti, vitâ aliquamdiu gaudentes, ob metuendam tamen mortis neceſſitatem paulò poſt SS. baptiſmo donati à Paſtore illius loci Domino Trygophoro, cui deſcriptionem ejus & figuram rudi heîc Minervâ delineatam, acceptam fero. Longè verò alius Gemellorum noſtrorum ſitus erat ac priorum Marpurgenſium: Heîc enim omnia ferè membra parallalela quaſi erant. Illic verò contrariô, prorſus modô locata, cùm Anna Catharina lit. A. caput fratris ſui Johannis lit. B. ad pedes ſitum habuerit,

buerit, & vice verſa Johannes pedes ſuos ad ſororis collum porrexerit. Neque unâ eademque membrorum proportione gaudebant. Puella enim lit. A. benè & perfectè conformata erat, niſi quòd dexter ejus pes circa talum introrſumverſum actus fuerit. Puerulus verò lit. B. ad ſororis abdomen concretus multò minoris fuit magnitudinis & quoad nates mirabili monſtroſitate contortus.

Notatu interim digniſſimum arbitratus ſum, quòd eodem ferè tempore hæc utrobique acciderint, unde, quæ de cauſis horum monſtrorum in Epiſtola mea ad Dn. D. Dorſtenium, Collegam noſtrum Honoratiſſimum, meditatus ſum, in appendice haud gravatim lege & benevolè dijudicari poterunt. Vide Fig. XX.

SCHOLIUM.

GIeſſenſe monſtrum haut abſimile erat illi Lazaro Coleredo Genuenſi, quem affabrè depingit Bartholinus in Centur. anat. 1. & deſcribit Hellvvigius in obſervat. 16. niſi quod hîc frater pectori fratris connatus uterque vivus & alter alterum transverſum quaſi in ſinu geſtaret, quem etiam hîc Svinfurti vidimus.

[*Argonauta.*]

OBSERVATIO XCI.

Dn. JACOBI AUGUSTINI HÜNERWOLFFII.

De

Sordibus aurium dulcibus, inſtantis mortis præſagio.

DIxit Hippocrates *lib. 6. Epidem. ſect. 5.* Sordes hominibus in auribus dulces mortales, amaræ verò non. Veritatem hujus ante aliquot annos Arnſtadii nobis exhibuit Juvenis quidam Chirurgus, phthiſicus materiam

materiam lentam purulentam fœtidam extuſſiens, & per intervalla ſeroſum auris fluxum cum dolore & ſurditate patiens. Accerſitus, deprehendi ipſum in lecto valdè languidum, difficulter ſpirantem, emaciatum. Expoſuit erectus mente rectâ miſeriam. Dolui, ac juſſi benè ſperare ægrotum; at ſurdis auribus cecini. Interim medicamenta dum ordinavi, ille in aurem ſiniſtram immiſſo digito ſordes exemit, guſtavit has ipſe, unaque curatrix, & non obſcura dulcedo in illis percepta fuit. Alterô die ægrotus, vix cute & oſſibus hærens, fato conceſſit.

SCHOLIUM.

IN Cerumine naturaliter ſe habente, cum amaritie aliquid dulcedinis deprehendi, noſter *D. Guinth. Chriſt. Schelhammerus* in curioſo *de auditu libro part. 1. cap. 2.* adſtruit, ſive, uti illud noſter *D. Georg. Wolffg. Wedelius* in ſua *Phyſiologia* deſcribit, eſt ſapore amaricans; illud verò ex maſſa ſanguinea in auribus ſecerni, nemo facilè ambiget; dum illa particulas has bilioſas in glandulis iſtis minimis, quas in pelle meatûs auditorii exhibet *Dn. du Verney* in *tract. de organ. audit.* depoſuit, & hæ per tubulos adnatos in cavitatem meatûs dicti exonerant. Has ſordes, præeunte *Hippocrate 6. epidem. ſect. 5. §. 18.* in morituris dulces fieri & ita lethale præbere prognoſticum, à plurimis adſtruitur. Quod ita ſe habere ſi ponamus, (quamvis fortè, ſi à curioſiore aliquo experimenta, quæ tamen in nauſeoſa hac exploratione tam promtè inſtitui nequeunt, ab *Hippocrate* ideò, ceu benè ſuſpicatur *D. Franc. Ignat. Thiermairius lib. 1. conſ. med. cap. 9.* ſervis demandatâ, fierent, contrarium obſervari poſſet, cùm & alios humores in corpore à naturali ſuo ſapore aliquando, cum ſanitatis quidem detrimento, non tamen cum vitæ ſimul inevitabili excidio, deflect re certum ſit,) quâ tamen ratione id contingat, diverſimodè explicant; prolixè inprimis materiam hanc tractante *Hieron. Mercuriali lib. 3. variar. lection. cap. 10.*

cap. 10. quæ cùm minùs ſatisfaciant, prælaudati *D. Thiermairii* expoſitio præ cæteris arridet, qui eâ ratione letale id eſſe ſtatuit, quâ urinæ albicantes in febribus acutis inflammationem cerebri phrenitidemque vel præſentem, vel mox futuram ſignificant, cùm naturæ archæus ita comparatus ſit, ut, quamdiu robore nativo pollet, excrementa omnia ad loca convenientia & emunctoria nativa per vias ſibi naturales deponat, unde bilioſum ad interna principalia viſcera, quale cerebrum eſt, remeans & ſubſiſtens, ſuc. umbentis naturæ certum argumentum præbeat. Fortaſſè ſicut in aliis glandularum excretionibus ritè perficiendis non tantùm ſpirituum animalium, aut etiam, qui nonnullis probatur, ſucci nervoſi vigor & præſentia requiritur: ita non minùs ad hanc auricularium glandularum ſecretionem ſpiritus iſti ut ritè ſe habeant, opus eſt; quibus itaque ſenſim deficientibus & quaſi vappeſcentibus, ſecretio illa debitè ſuccedere ampliùs haud poteſt; tum porulis glandularum concidentibus & nonniſi tenuiorem ac ſeroſiorem partem, relictis craſſioribus bilioſis transſudare permittentibus, tum fermentatione ſive motu, quem in adventante maſſa ſanguinea concitari, atque ita bilioſarum particularum ſegregationem ſpiritus iſti peragere debebant, ceſſante; idque eò magis, ſi unà ſanguis ipſe, itidem ad interitum inclinans, evanidus, atque ita ad ſubeundum orgaſmum illum invalidus evaſerit, aut etiam deficientibus ſpiritibus, ſtagnare in minutiſſimis vaſculis inceperit, ſolo laxiùs cohærente ſero per tubulos excretorios in meatum auditorium penetrante, quod ibidem extra vaſa depoſitum concreſcens, nec bilioſis ſpiculis imbutum, ſolam ſuam naturalem dulcedinem, vel ſaporem inſipidum deguſtandum exhibet.

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSER-

OBSERVATIO XCII.
Dn. JACOBI AUGUSTINI HÜNERWOLFFII.
De
Vulnere oculi humanâ ſalivâ curato.

SAlivam hominis jejuni morſibus venenatis ſerpentum, canum rabidorum, ſimilibusque mederi communiter dicunt. Saliva ad partem arthridite affectam contra novos inſultus muniendam infricata manè commendatur, quia temperat utrumque acre, & roborat partes, teſte Sylvio *lib. 1. prax. med. c. 30. §. 177.* Ganglia ſeu nodos in carpo exiſtentes frequenti cum ſaliva frictione, absque aliorum medicamentorum uſu ſæpè curavit Chalmeteus, quo de videatur *Enchirid. chir. lib. 1. c. 13.* Salivæ illitus lichenes & tubercula hæmorrhoidalia curare affirmat incomparabilis D. D. Wedelius *Decur. 2. Anni 1. Ephemer. Germ. Obſerv. 11.* Memini cùm uterinus frater meus annô ætatis ſuæ duodecimô corium diſſecare vellet, cultri ſurſum abſcedentis cuſpide petiit oculum ſiniſtrum ſcæva, & tunicam corneam, uveæque partem ita vulneravit, ut notabilis quantitas humoris aquei effluxerit. Curabatur autem vulnus nullô aliô remediô, quàm ſalivâ matris. Ea enim diductis palpebris linguam ſalivâ madidam vulneri admovebat, idque lambendo jejunè, & deligando molliter curabat, remanente in bulbo iſto parvô vulneris inflicti veſtigiô, cum pupilla anguſtiore, & viſu acutiore.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. JACOBI AUGUSTINI HÜNERWOLFFII.

De

Curatione febris tertianæ per terrorem.

BEatus Rolfincius ſcripſit *Ordin. & Method. med. ſpec. comm. pag. 1024.* Non raro medici vice fungitur terror, & quod illius ſuperat captum, hujus ſequitur raptum. Finem impoſuiſſe quartanæ refractariæ experientia docuit de improviſo ſubortum. Febris tertiana immerſione aquæ fluentis curata notatur *Anno 3. Ephem. Germ. Obſ. 211.* Retulit mihi nuper quidam Magiſter Equitum, ſe tertianarium ſervum in paroxyſmo perterritum, exploſô in ipſum inopinatum ſclopetô, pulvere pyrio & papyro refertô, à febre contumaciſſimâ liberaviſſe.

SCHOLIUM.

TErrorem non ſolùm in febribus curandis, ſed aliis etiam in morbis magnam habere efficaciam, ſcimus. Sic tertianam ex bombardæ improviſâ exploſione *Ephemer. noſtr. Dec. I. Ann. II. obſ. 150.* ex immerſione in aquam frigidam *Ann. III. Obſ. 211.* quartanam ex cymbæ in aqua ſubmerſione *cit. Obſ. 150.* ablatam recenſet; quale per terrorem ſanatæ quartanæ exemplum etiam in *Ambroſ. Paræo lib. 1. cap. 23. Anno 2. Zod. med. Gall. menſ. Jan. & decad. 4. obſ. 1. Schraderiana* refertur. Paralyſin inveteratam & ſingultum graviſſimum eodem remedio ablata deſcribit *Franc. Valleriola lib. 2. obſ. 4.* paralyſin & contracturam *Dan. Beckerus de cultriv. Boruſſ. quæſt. 9.* epilepſiam *D. Caſp. Theoph. Bierlingius adverſ. curioſ. 13. D. Thom. Bartholinus cent. 3. hiſt. anat. 41.* arthriditem *Phil. Salmuth cent. 1. obſ. 48.* Sanguinis ex utero fluxum ut & oris inflammationem *Guern. Rolfincius ord. & meth. med. ſpec. comm. lib. 14.*

lib. 14. ſect. 3. cap. 12. Scilicet cùm ſpiritibus ab improviſo aliquo caſu magnus terror incutitur, violenta eorundem commotio cotingit, ut ita, qui antea ſanguineam aliosve humores, craſſitie, quiete aut torpore peccantes ſufficienter agitare atque attenuare haud valebant, nunc potentiori niſu ſubigendæ & alterandæ eidem pares evadant; quin & iidem viſcoſis præter naturam genitis particulis incarcerati quaſi, ſopiti, aut etiam ab aliis hoſtili acredine infeſtis laceſſiti, jam veluti recollectis copiis ab eorum imperio ſeſe exſolvant, easque disjiciant; aut regreſſi ad centrum ſuum, ſanguinem in motu aberrantem, in ordinem ſic redire cogant. Sed hæc ſunt fortuita, nec facilè à Medico imitanda, curam utpote ſatis incertam, & periculoſam involventia; cùm nec ſemper ea ſit cauſæ morbificæ conditio, quæ illi extraordinario ſpirituum cedat inſultui, aut eum patienter perferat; vel etiam ſpirituum non idem vigor, qui perturbationi illi ſuſtinendæ ſufficiat; quin potiùs hos diſſipari, omninò ſuffocari, morbumque augeri, aut novum induci, contingere queat; unde non pauciora, ſed facilè plura exempla recenſere liceret, quibus terror incuſſus varios morbos, aut ipſam etiam mortem inferendo, pernicioſus, exitioſusve exſtitit.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO XCIV.

D. EMANUEL KÖNIG.

Alimentorum aſſumptorum cita per Vomitum ejectio.

DUm Monſpelii Galliæ Narbonenſis urbe verè Medicâ pauliſper morarer, in viciniâ hoſpitii Virginem ſummè macilentam, gracilem, pallidam, rei domeſticæ curam validè nihilominus gerentem notavi. De valetudine ejus inquirens, ſequentia mihi relata ſunt, quòd

ſcilicet elapſis aliquot annis dolorem gravativum circa præcordia ſenſerit, ad quem ſublevandum in prædium ſe contulerit, ubi forte fortuna iræ frenum contra ruſticos laxans, animadverterit aliquid circa ſcrobiculum cordis velut rumpi, ſubſequente plurimorum purulentorum ac bilioſorum vomitu; Quieti ſe tradens ac parùm comedens aliquamdiu meliùs ſe habuit, verùm poſt aliquot menſes ex novâ ſyſtrophe ſimilem purulentorum per os ejectionem paſſa eſt, quam ſequuta ciborum aſſumendorum nauſea, maximè quia quævis tandem deglutita in ventriculo ritè retineri haud potuére; Præſcripta ſtomachica plurima, verùm omnia in caſſum, continuante in præſens poſt ſingulos paſtus vomitu, ita ut ipſi ſimile ferè contingat quod Animalibus ruminantibus, id quod ipſi & adſtantibus reliquis magnum parit tædium.

SCHOLIA.

VEntriculum, qui Catonis effato jam Rex jam Tyrannus eſt, variis affici modis, dum is primùm aſſumpta cruda corpori ejusque humoribus adhuc ſatis heterogenea in ſe ſuſcipit, notum: Cruditate acidâ muco glutinoſo, viſcido, compactiſſimo quandoque inhabitante eum præprimis infeſtari quotidiana docet experientia; hanc verò cruditatem acidam ita exaltari poſſe, ſpirituum animalium immixtione inde impeditâ, ut vim ſummè corroſivam, aquæ forti multùm æmulam, ſpiritibus acidis tantùm non majorem acquirat, obſervationibus Authorum (*v. g. Kerckringii*, Ventriculum papyri madidi inſtar ab humore acidiſſimo corroſum obſervantis) haud difficulter demonſtrari poſſet, imò morborum quorundam natura id ſufficienter comprobat. Quid mirum igitur ſi ventriculus ex tunicis compactus ex ſummè activâ & inſinuante ejusmodi humoris acidi p. n. vi, ex ſpiritus ætherei illum pervadentis motu, tunicas ejus ita infeſtare valeat, ut textura earum maximoperè ſolvatur, maximè interioris tunicæ quæ ſummè tenera ac inde bombycinum velamentum dicta, quâ

erosâ,

eroſa, glandulisque in confuſione adactis (cujus ſigna aliàs in urina ex divulsâ nubeculâ haberi poſſe obſervavi) facilè vaſa ſanguifera, quorum ingens inibi numerus, etiam aggredi poteſt, ut ſanguine extravaſato vel lymphâ nutritiâ exudante aliterque transpoſitâ pus & paulatim abſceſſus formetur. Taliter in hac Virgine contigiſſe probabile eſt, & ad quod fortè Vinum Monſpelienſe Tartarô copioſiſſimè imprægnatum non parùm juvit; aſſumptum enim præ alio vino in acidiſſimum in ventriculo abit liquorem, quod facilè experiuntur acido hypochondriaco aliàs moleſtati. Verùm miſſis iis, de quibus certiores adeo reddi haud poſſumus, inquirendum jam, quopacto vomitus continuus poſt paſtum evenerit; ex hyperſarcoſi ſymptoma id ortum videtur, quatenus ſcilicet maximè circa pylorum cruſta velut quæpiam exorta eſt & cicatrix, ut alimenta aſſumpta ad illam allidentia, mox fibras ventriculi de ſuperiori orificio verſus inferius ſe contrahentes in motum contrariũ diſpoſuerit, ſic, ut ciborum per ſuperiora ejectio neceſſariò ſubſequatur: confirmant hoc ſectiones cadaverum eorum, qui tali vomitu diu infeſtati fuére: reperta enim ſunt plurima tubercula per ventriculum hinc inde intra ejus plicas & in plicis ipſis, maximè circa pylorum, diſperſa, quæ, utut muſculoſa tunica & partes vicinæ ritè, dum adhuc in vivis eſſent, officium ſuum obierint, exitum alimentorum per pylorum inhibuére. Exulceratio etiam perſiſtens absque perfectâ conſolidatione, quæ in tali cavitate humidâ, ex continuâ liquoris fermentalis è glandulis earumque tubulis exudatione, ægrè aliàs ſuccedit, vomitum hunc inducere poteſt, uti venena exhibita docent, eorumque agendi modus ſatis notus declarat; Sic & fertur de *Varandæo* celebri *Riverii* Præceptore, quòd per multos annos ejusmodi moleſto vomitu fuerit excruciatus, in cujus poſt mortem ventriculo ulcera quam plurima hinc inde fuére obſervata. Citavi alibi ex *Thom. Bartholini Centur. obſervat.* exempla duo hominum ruminantium, ceu voluntariè vomentium,

tium, id quod dubio procul ipſis ex analogâ nonnihil fibrarum muſcularium ventriculi & œſophagi, qualem bruta ejusmodi ruminantia obtinent, conſtitutione contigit, quam materiam ſufficientiſſimè exhauſit Celeberr. & Honoratiſſ. Collega noſter, *Dn. Peyerus.* Verùm hæc virgo talem ventriculi diſpoſitionem, ex defectu ſignorum &c. minimè videtur habere, quia enim ſummè macilenta eſt & vix cutis oſſibus hæret, majorem adeſſe læſionem colligere eſt, imò ex corporis ipſius ſuſtentatione & aliquali, ſubtiliori tamen nutritione, in eâ ſententiâ, cui aliàs plurimi contrariantur, confirmor, partes nempe alimentorum & maſſæ chyloſæ, in ventriculo ceu matracio digeſtæ & in partes minutas diviſæ, ſubtiliores ac ſpirituoſiores, vaſa ingredi capillaria inibi copioſiſſima, ita ut etiam absque tranſitu venarum lactearum ſanguini, ad vigorem ipſi inſpirandum, communicentur, maximè quia tales partes alimentorum minimæ jam diſpoſitæ ſunt ad corporis refectionem, & earum correctio per tubos inteſtinales & alias vias minimè neceſſaria eſt, imò hæc virgo vitam tam diu protrahere non poſſet, niſi ſanguis taliter in vitali robore conſervaretur.

OBSERVATIO XCV.
D. EMANUEL KÖNIG.
Ileoſus in agone mortis Celotomiâ reſtitutus.

Lugduni Gallorum, ubi Chirurgi aliàs ſummè rigoroſum ſuſtinere coguntur examen, dum verſarer, viro ex hernia diutinâ ileo correpto plurima exhibita & adhibita fuére medicamenta, verùm iis nihil juvantibus, omnibusque mortem intentantibus, Sacerdoti fuit commiſſus, qui extremam unctionem aliasque ceremonias, ex Eccleſiæ Romanæ ritu, ipſi adminiſtravit, ægerque jam de

bonis

bonis ſuis diſpoſuit & amicis legavit, ut adſtantes quivis de ejus ſalute deſperârint; Contigit autem ut chirurgus quidam experientiſs. de miſero ipſius ſtatu certior redderetur, qui ægrum viſitans extremum remedium adhuc tentari poſſe ipſi ſignificavit, Celotomiam ſcilicet, ſeu apertionem inguinis, quâ inteſtina reponi, ſicque fecibus alvi exitus procurari poſſit, id quod hactenus fruſtrà aliis remediis tentatum; Æger moribundus ſuſtinere hanc operationem in tali ſtatu animum recolligit, parùmque fecit difficultatis; Chirurgus igitur ipſum dextrè locans inciſionem facit ex arte tutam, circa foramen ovale peritonæi (circa cujus in homine erecto ſumma patet Creatoris ſapientia) per quod inteſtina ſtercoribus repleta in ſcrotum prolapſa ſunt, hæcque ſurſum dextrè reponit, rupturam ritè claudit, ſic ut poſteà injecto clyſtere è lubricantibus & carminativis, feces duræ ſubſiſtentes per alvum ceu locum ordinarium ejecta fuerint, ægerque è faucibus orci ereptus.

SCHOLIA.

OPerationum chirurgicarum inſignem eſſe uſum, maximum quoque abuſum, dum absque illis natura ſæpius lenioribus adjuta remediis affectum ſanat, Noſodochiorum Ægrorumque alibi diſperſorum exempla docent; Quàm nobilis verò ſit manus Chirurgi & tantùm non divina, prædicta monſtrat obſervatio, ſine tali enim operatione absque dubio æger iter ingreſſus fuiſſet, unde dicunt redire neminem. De tali ergò operatione à celebri Chirurgo Pariſienſi Dn. *Bienaiſe* præ reliquis Chirurgis adminiſtratâ lubeat quædam adhuc apponere; Adminiſtratur ea, ægro prius,ut decet, tabulæ ligneæ commodè adaptato, inciſione in inguine cautè factâ, quæ non lædat inteſtinum, ſuper cannulam ſcilicet ex unà parte rotundam ex altera v. cavam, quæ in proceſſum inſeritur, ut impediatur omnis inteſtinorum inſtrumento attactus & læſio; dum verò inciſio ſatis magna eſt, reducitur inteſtino-

teſtinum, acuque cum filo bis perforato & ligato proceſſus tandem gaſtroraphiâ cura abſolvitur.

OBSERVATIO XCVI.

D. EMANUEL KÖNIG.

Inſomnium de Apris, ex raſuræ dentis Apri præſcriptione.

MAtrona quæpiam torminibus hypochondriorum, ab humoribus acido-acribus viſcidis inteſtinorum fibras in contractiones ſpaſmodicas diſponentibus, detenta antiſpaſmodicis, invertentibus unà diureticis & incidentibus tractata fuit, quo tormina ventris quidem remiſére, verùm è humorum ejusmodi particulâ inde in ſanguinis penum compulsâ pleuritis ſpuria oborta, & dolor ſcilicet pectoris punctorius, divellens, ad attactum exacerbari ſolitus cum tuſſi: Huic ad diſſolutionem coaguli pituitoſi, intra muſculos intercoſtales exteriores & panniculum carnoſum ſubſiſtentis fibrasque nerveas aculeis ſuis & diſtenſione ferientis, ordinatus pulvis diaphoreticus, cujus primarium ingrediens erat *Raſura dentis apri*, quem in *aq. cerefol. carduibened.* cum *ſyr. papav. rhæad.* noctu horâ nonâ aſſumpſit; largus inde emanavit ſudor, manè verò dum inviſeretur, deque doloris remiſſione referret, conqueſta eſt ſe inſomniis de apris grunnientibus, quaſi eorum grege circumcirca inveſtiretur, fuiſſe infeſtatam, cùm tamen de die nemo de apris aut porcis ipſi verba fecerit: cauſam hujus inſomnii ex me ſcire avida, in memoriam incidit heſterna pulveris è raſurâ dentis aprini ordinatio, quam ejusmodi idearum cauſam eſſe poſſe, liberè pronunciavi.

SCHOLIA.

SPiritus noſtros ita diſpoſitos eſſe, ut levi occaſione in motus omninò ſimiles motibus extra corpus contingentibus cieri poſſint, oſcitationes, affectus animi, aliaque nos docere exiſtimo, maximè ſi conſideretur ſpirituum ex aëre ceu nectare vivifico progenitorum, inſtarque aëris mollium, ſicque impreſſionum ſimilium facilè capacium, natura, vel etiam extra corpus radiatio. Quid mirum igitur ſi ſpirituum alienorum certæ materiæ involutorum portio intra corpus noſtrum aſſumpta, ſpiritus noſtros ita afficere queat, ut eos ſuperet, inque ſimiles ſibi motus abripere valeat; Taliter hîc contigiſſe, ſummè probabile eſt, eô quod dens ejusmodi apris à natura ad ſui defenſionem ceu arma conceſſus, ſpiritu & ſale volatili ſummè ſcateat, qui à ſpiritu & fermento ventriculi elicitus, & cum vehiculo ulterius in phantaſiæ arcem evectus, ſpiritus in tales excurſus excitârit, ut aprorum idea menti oblata ſit. Occaſione hujus loqui poſſem de callidis quorundam amore inordinato æſtuantium artibus, qui ad amorem ſibi conciliandum varia è corpore ſuo deſumunt, ac clanculum alteri parti exhibent, ut reciproca emergat ſpirituum colligatio: prout contigiſſe novi quandam Virginem amore Juvenis cujusdam correptam ipſi panem ſudore ſub axillis infectum, quo aliàs canes retinentur, comedendum dediſſe, quo factum, ut ille tantam inclinationem & raptum quaſi verſus illam habuerit ut illam primitus parùm curans ſufficienter amore amplecti haud potuerit, ſcilicet ſpiritus juvenis ex illâ ſpiritûs virginis communicata portione (cum ſudore enim ſpiritus unà egredi & diſſipari docet poſt eum ſubſequens laſſitudo & debilitas) in ſimilem modificationem quoad motum, figuram, ſtationes tantùm non transmutatus fuit, quod quia nihilominus quandoque cum niſu ac & certâ luctâ fit, eventus triſtis inde ſubſequitur ex ſpirituum ſcilicet in cerebro maximè perturbatione, immu-

tatâ radioſâ texturâ vel etiam confuſione, varii melancholici affectus vel etiam mania oboriri ſolent, prout experientia ſæpius triſtia ejusmodi exempla ob oculos poſuit.

OBSERVATIO XCVII.
D. SAMUELIS LEDELII.
Morbilli matris exerunt ſe in fœtu.

BAroniſſa de K. ultimo imprægnationis menſe corripiebatur morbillis & quidem periculoſiſſimè. Adhibebam quæ ſecundùm artem adhibenda erant, & reſtituebatur ope Dei: attamen fœtus qui ſtatim prodibat, maculas rubras itidem oſtendebat. *Adi Obſerv. 347. Ann. 3. Dec. 1.* Scabioſi ſcabioſos, lue Venerea infecti purpuratos edunt fœtus, id quod vidi; ergò utique manet hoc verum: in natos tranſit patrum & matrum cum ſemine virtus & vitium. Adde *Obſerv. 53. Ann. I. Decur. I. Ephemeridum.* Item *Obſ. 155. Ann. X. Dec. I.* Nec tamen hoc ſequitur: gibboſus generat gibboſum, claudus claudum, cœcus cœcum; cùm experientia repugnet. Habemus hîc gibboſum Chirurgum, qui geminum procreavit puerum ſat elegantem absque ullo naturæ vitio.

OBSERVATIO XCVIII.
D. SAMUELIS LEDELII.
Lac prodeſt Empyicis.

PIſtor 38. annorum corripitur hac æſtate A. 1684. dyſenteriâ hîc loci tùm non infrequente, curatur à Pharmacopola in mea abſentia, aſt malè. Materia quippe morbifica relicta per μετάστασιν à natura protruditur ad pleuram, ibique excitat pleuritidem ſiniſtri lateris ſat periculoſam. Exhibeo quæ proficua judico, cum aliquali ſymptomatum remiſſione

miſſione, tuſſis tamen durat ad plures ſeptimanas, materiaq́ue excernitur purulenta copiosè, cum ſapore ut æger dicebat, ſulphureo ingratiſſimo. Præſcribo expectorantia & detergentia, verùm absque notabili allevamento. Tandem, devenio ad lac caprillum, in quo diſſolvi ℥ij. Conſerv. roſar. antiqu. & colaturæ calidè indies propino manè jejuno ſtomacho, & poſt meridiem geminâ horâ ante cœnam, adhibitâ ſimul accuratâ diætâ. Continuavi ſpatio aliquot ſeptimanarum usque ad reconvaleſcentiam. Vide *Obſervat. 19. Anni I. Decur. I.* Non obſtitit *Aphoriſmus 15. ſect. 5. Hippocratis.*

OBSERVATIO XCIX.
D. SAMUELIS LEDELII.
Sanguis humanus curat fluxum ſanguinis humani.

A*Nno 2. Decur. 2. Ephemerid.* exhibui *Obſervationem 38.* quæ habet, quod oſſa humana profuerint dyſentericis. Dum perlegi, inveni additamentum Ingenioſiſſimi & Excellentiſſimi Domini Schröckii F. Amici olim Jenæ non vulgaris, vidiq́ue quòd malit abſtinere, certo reſpectu talia dare medicamenta, ne læſæ humanitatis, non dicam crudelitatis notam incurrat. Ingenuè ut fatear, mihi ipſi non ſapiunt, aſt ægrotis interdum exhibeo, præprimis iis qui ſunt durioris commatis. Interim tamen cranium humanum multoties à Practicis præſcribitur, ut notum, & res in idem recidit punctum. Quid non facimus dum ægrotamus, quid non, dum curamus? Eſſet hic ampliſſima diſcurrendi materies. Quod ſubnecto, videtur magis nauſeabundum remedium. In diſtrictu noſtro Grunbergenſi erat Nobilis ab U. cui poſt partum difficilem ſanguis copioſiſſimè fluebat per uterum cum periculo vitæ. Matronæ aſtantes exſiccabant aliquid ſanguinis profluentis, & inſciæ ſub forma pulveris exhibebant cum juvamine.

Dum accedebam, clanculùm exponebant quid dediſſent, ego dicebam: eſt abominabile. Interim regerebant; oh! multoties profuit. Habet equidem rationes ob ſal fixum, ſed ſi reſciviſſet puerpera, vix dubito quin non præſentaneum vitæ periculum incurriſſet ob nauſeam inde conceptam. Novimus ſanguinem leporis Martio enecti, linteo exceptum recommendari in dyſenteria & profluvio cœliacorum, ſi potui indatur aliquid, item ſi aſſetur, ut vult *Schröderus Pharmacopœiæ l. 5. p. m. 300.* Quomodo conciliabimus hoc cum Excellentiſſimi D. Ludovici relatione contrarium effectum habente, *Anno 9. & 10. Ephemerid. Decur. I. ſub finem Obſervationis 35.* Annon ſit æquiparandus noſter ſanguis aſſatus & exſiccatus Croco Martis adſtringenti: Excellentiſſ. D. Ludovici verò linteo exceptus & in aëre lentè exſiccatus Croco Martis aperitivo, hæreo. Diverſitas etiam quærenda veniret inter ſanguinem humanum & leporinum, præprimis leporis tenerioris. Sed quid nodum in ſcirpo quærimus.

SCHOLIUM.

SAnguinem in ſiſtendis hæmorrhagiis utilem præſtare operam, ſi in pulverem redactus parti fluxum ſanguinis patienti inſpergatur, plurimorum conſtat experimentis. Id quod glutinoſitati ejus, qua erumpenti alteri occurrens eundem demulceat & vaſa conglutinet, adſcribit Nobil. noſter *Wedelius tract. de medicam. facult. lib. 2. ſect. 2. cap. 15.* Idem etiam præſtare in hæmorrhagia narium vaporem ſanguinis, in ferrum candens elabentis, naribus hauſtum; quod odore tetro, ſanguinem effluxurum repellente, ceu Cl. *Thom. Willis Pharm. ration. part. 2. ſect. 3. cap. 2.* de ſtercore porcino diſſerit, num efficiat, prudentiores judicent. Ut plura alia quæ adduci hîc poſſent, taceam. De ipſo ſanguine menſtruo ſiccato & propinato in alium ſanguinem menſtruum agente tractat *Joh. Baptiſt. Sitonus Jatroſoph. miſcellan.*

tract. 28. ſiſtere ſcilicet fluxum ejus qualitatibus manifeſtis, terreſtribus, exſiccantibus & obſtruentibus, ad modum boli Armen. terræ ſigill. & ſimilium. Quomodo tamen in aliis idem ſanguis moras nectentem alium expellere queat, ceu in citata Ludoviciana obſervatione habetur, ſalvo doctiorum judicio, imò præſuppoſito, experimenta hæc non fallere, videndum. Si in utero peculiare fermentum hærere, quod certo tempore in ſanguinem agat, illum agitet, inque fluorem iſtum menſtruum adigat, dicere mihi liceat, cauſam hujus fortè invenire dabitur. Colligi autem tales in utero fermentantes particulas, *Franciſc. Bayle in diſſ. de cauſ. flux. menſtr. mul.* rationibus non prorſus contemnendis evincere videtur; nec ipſa ſtructura uteri, glandularũ haud expers, de quibus conjecturas in *Dec. II. Ann. I. obſ. 41.* ſcholio dedi, repugnat; imò ſicut fermentum in partibus genitalibus, præſertim teſticulis, virilibus admittere debemus, quod vel ſeminis ibi elaborati ſingularis odor demonſtrat: ita cur mulierum organis genitalibus ſimile quid denegari queat, haud video; præcipuè ſi, quod in *appendice cent. 3. obſerv. Riverianar. pag. m. 271.* habetur, ſanguis menſtruus calendulæ odorem ſpiret; quinimò principium aliquod in ſanguine neceſſariò ſtatuendum erit, à quo menſtrua illa ejus agitatio ſuſcitatur; quod cùm nec à Lunæ ſit influxu, quibusdam hîc adſerto, neque in ſanguinea maſſa per totum corpus circumflua, neque alia aliqua corporis parte hactenus deprehenſum fuerit, ipſo utero commodius quid effingere haud licet. Hujus itaque fermenti particulæ, dum unà cum ſanguine prodeunte unà evacuantur, & in linteo exſiccantur, ſi in ventriculum femellæ menſium obſtructione, quam ſanguis v. g. minùs temperatus, & viſcidis multis particulis refertus & hinc vel ad ſubeundam illam fermentationem, vel per arteriolas uterinas minimas tranſitum non ita aptus, aut ipſa etiam uteri diſpoſitio morboſa ac fermenti in eo vitiati torpor induxerit,

in-

ingerantur, ac poſtea cum ſanguine permiſceantur, ſolitam illam in eo turgeſcentiam concitare, crudiores ſanguinis partes attenuare, & uterinam unà labem emendare, ac conſequenter ſanguinem expellere poterunt. Quam ſanguinis agitationem noxa illa, à menſtrui iſtius humoris, loco philtri, propinatione inducta, mania & amentia, pariter quodammodo oſtendit. Quod ſi tamen cruor hic longo tempore adſervetur, & fermentans illa potentia in eo evaneſcat, tunc adſumtus non tam menſtruum ſanguinis fluxum promovere, quàm potiùs alterius alicujus cruoris ad modum cohibere valebit. Illud quoque fermentum cùm graviditatis tempore, immutatâ tunc multùm uteri conſtitutione, utplurimum aliter ſe habere videatur, ſanguis etiam ex utero puerperæ profluens fermentantibus iſtis particulis minùs erit imbutus, ut ita reliqui ſanguinis in corpore circumflui naturam magis æmuletur, ſicque etiam glutinoſis ſuis particulis ſanguinem demulcere, inviſcare, atque ab excretione hoc pacto, ſi propinetur, vindicare queat. Quidquid tamen fuerit, ſordidum hoc remedii genus, ut à laudato *D. Ludovici* vocatur, Medicus non facilè ſuadebit, qui delicias has mulierculis diſpenſandas meritò relinquit. Cæteroquin remediis è Microcoſmi partibus, aut ipſis etiam excrementis pro uſu interno petitis frui per me cuilibet ſit integrum; quamvis, ſi carere Medicinam eis commodè poſſe, nec ægris meis aut iſta aut illa à me præſcribi ſolere dixero, nemo viciſſim culpare id jure valeat.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO C.
D. SAMUELIS LEDELII.
Colica periculoſa.

HOnoratioris ſortis civis Grünebergæ 40. annorum, ſcorbuto obnoxius, hoc ipſo Auguſto 1684. ſenſit per aliquot dies, ut dicebat, ardorem circa umbilicum, ſumit è pharmacopolio purgans cum effectu, ſecatur mediana, & dolor hæret fixus. Commovet ſe in vinea, & quia ſolaris æſtus ejus corpus etiam exæſtuarat, domum redux ebibit cyathum lactis acidi & dolores ſtatim ſumunt incrementum. Convocat Pharmacopolam, qui ipſi iterùm dat purgans absque operatione. Alvus jam erat conſtipata poſt prius purgans, ideoq́ue abdomen extendebatur cum acutiſſimis inteſtinorum doloribus. Accurrunt periculo expoſiti, meq́ue conſulunt, nec quid prægreſſum indicant. Examino omnia, ſtatimq́ue proficuum indico enema, quod & applicatur, ſed ſine operatione, niſi quod flatus exibant, dolores durabant; jubeo aliud ſat forte, & dimidium cochlear pituitæ viſcidæ deponebat cum flatibus. Interim dolor ardens (inſtar flammæ ardentis ut loquebatur ægrotus) fixus erat circa regionem umbilici, itero clyſteres ad octo, ſed absque fructu, etiam Mynſichtianum cum aqua ſalita, quod nunquam dicit fallere, jubeo applicare; attamen irrita omnia. Exhibebam ſpiritum Anticolicum D. Michaëlis, qui multis profuit, dabam alia, aſſumebam etiam externa, linimenta nempe, ſacculos, balnea, in vanum. Quid conſilii? Occurrebat mihi etiam quid habet D. M. Lic. Graſſius ſub finem *Obſervationis 166. Anni X. Dec. I. Ephemeridum.* Omnia acutè perpendens propino hocce purgans, & equidem tria cochlearia pro doſi, hora elapſa iterum tria cochlearia, nulla autem ſe exerebat operatio, interim ſumma aderat anxietas & tandem prodibat aliquid materiæ viſcidæ. Convocatus exhi-

beo adhuc tria cochlearia & jam jam videbatur res deſperata. Inter ſacrum & ſaxum dum ſic hæret & æger & Medicus, en 4. vomitus levant anxietatem, ſuccedente alvi ſolutione 6. vicibus cum remiſſione dolorum & ſymptomatum ægrique plenaria reſtitutione. Enimverò debilitati ſuccurrebam cardiacis, ſtomachicis in & externis. Sic qui morti erat proximus, (intercurrebant quippe crebriora animi deliquia cum proſtratione omnium virium) præter aſtantium ſpem erat reſtitutus.

SCHOLION.

ALvum ſæpè ita conſtipari ut mors ſuccedat, eſt in propatulo. Beati Dn. Fratris ſocer Gorlicii laborabat obſtructione alvi per 9. dies, corpus erat irreſerabile, & tandem fatis cedebat. Dedi *Anno 2. Decur. 2. obſ. 44.* ſingulare ſuppſitorium ferreum quod profuit: vidi ligneum *Anno I. obſ. 98. annotatum*, quod etiam proficuum fuit. Recordor obſtinatam alvi ſtipticitatem Wittebergæ fuiſſe ſublatam uſu butyri recentis è patria Luſatia miſſi & avidè in copia aſſumpti, qui aſſumpſit vivit adhuc ut decrepitus in Comitatu Sorano. Circa Pareſin poſt Colicam è vino obortam ſingulares habet cogitationes Excellentiſſimus D. D. Wepferus *Obſerv. 39. Ann. 2. Dec. 1.* De pertinaci alvi conſtipatione loquitur *Obſerv. 53. Ann. 9. Dec. 1. Ephemerid.* Item *Obſerv. 96. Ann. 3. Dec. 1.* Purgans cujus facta mentio quod ægro meo dederam hoc erat:

℞. Aqua fœniculi ℥iiij.
cinam. optim. ʒij.
Sirup. d. cichor. c. rhabarb. ℥iß.
tart. vitriolat. ʒj.
trochiſcor. alhandal. ʒß.
elæo ſach. aniſ. ℈ß. M. D. S. Löffel⸗weis.

Quia amara ipſi erant grata, ideò eò lubentiùs bibebat. Henrich à Mőnichen *Obſerv. 5.* ad D. Bartholinum miſſa habet, quòd Donadonus ſtipticitatem alvi ad tertiam ſeptimanam durantem ſolo ſeri caprini copioſiùs aſſumpti uſu curaverit.

OBSERVATIO CI.
D. SAMUELIS LEDELII.
A terrore Epilepſia.

TRitum & vulgare eſt in ſcholis Medicorum, à terrore excitari epilepſiam, tàm in prægnantibus quàm tenera ætate conſtitutis, item huic malo obnoxiis, ideò paucis attingo. Decollabatur ante aliquot annos hîc maleficus. Puella 10. fortè annorum adſtat & perterrita incidit in epilepſiam. Alia hanc videns puella 12. annorum ſtatim etiam concidit terrefacta ob aſpectum hujus epilepticæ puellæ. Ambæ reſtituebantur, mediante Dei benedictione, antepilepticis & evacuantibus. Habebat enim utraque corpus cachecticum. Dum hæc ſcribo, graſſantur apud nos variolæ. Puer novennis agnatæ filiolam dum viſitat, decumbentem, ſed variolis ægrè egredientibus, hæc corripitur epilepſiâ gravi: puer conſternatus domum repetit ſtatimque ei caput dolet, calorque ſummus adeſt, ſubrepit epilepſia & poſt hanc variolæ ſeſe exerunt copioſiſſimè, quas expellebam antimoniatis, ut vult Sylvius, & bezoardicis. Lanio loci, vir quadratus, 40. fortè annorum tres aut quatuor cogitur per annum ſuſtinere paroxyſmos epilepticos. Uxor juvencula hos nondum in eo obſervaverat; dum erat ſexto menſe prægnans, invadit deſubitò maritum morbus Herculeus, quo ipſo inſigniter conſternatur absque tamen abortu. Exacto 9. menſium ſpatio parit puellum, qui crebrioribus corripiebatur inſultibus epilepticis, nec adhuc immunis eſt, intercurrente interdum paroxyſmo, licet leviore. Vide *Obſerv. 43. Anni 4. Dec. I.*

OBSERVATIO CII.

D. SAMUELIS LEDELII.

Natura ſui Conſervatrix, præprimis in imprægnatione.

NObiliſſima fœmina in diſtrictu Zullichienſi Marchiæ erat phthiſica & impregnabatur; Uterus cum abdomine creſcebat dum reliqui artus decreſcebant. Juſto tempore excludebat fœtum ſanum, attamen tenerum ſatis ob alimenti penuriam, materque phthiſi deſperata laborans obibat octavo poſt partum die. Expoſcebant meum conſilium, quia lochia fluebant nulla è corpore exſiccato inſtar ſceleti, ut ſolet in phthiſi conſummata. Datis cardiacis cum addito malo prognoſtico dimittebam. Dum erat prægnans, ſumebat antiphthiſica ſumma cum cautela, & fœtui confortantibus proſpiciebam.

Huic Obſervationi ut ulterius ſatisfaciam addo hæcce: In mea praxi, quali quali, hoc ſemper obſervavi, quòd puellæ impr ægnatæ, dum me inſcio petierunt purgationes, ſæpiùs fuerunt deluſæ, & juſto tempore publicæ luci coactæ exponere, quod in abſcondito conceperant. Purgantia medicamenta licet majore doſi data, aut vomitu rejecerunt, aut operatio ſubſtitit. Sabina nil fecit, nil Crocus, nil alia emmenagoga.

[Roboris hujus Naturæ in prægnantibus ſequentes Obſervationes poterunt eſſe teſtes.]

OBSER-

OBSERVATIO CIII.
D. JOH. GEORG. SOMMERI.
Robur prægnantium in retinendo & conſervando fœtu, & in ſpecie, purgantia in prægnante innoxia notans.

CHirurgus quidam militaris, mulieri raræ texturæ ex impuro ſanguine affectum externum patienti, præter multa interna alia, brevi temporis intervallo dabat duo prægnantia draſtica, mulierem prægnantem eſſe neſciens. Hæc dein contra Hipp. *Aphoriſm. 29. lib. 5.* poſt ſex menſes juſto tempore pariebat geminos vivos & ſanos.

OBSERVATIO CIV.
D. JOH. GEORG. SOMMERI.
Venæ ſectiones in prægnante innoxiæ.

MUlier crebris anguſtiis cordis afflicta & à medio Aprili prægnans, deſiderabat venæ ſectionem in brachio d. 30. Maji. Item die 6 Auguſti in talo, & propter jam memoratam & urgentem cauſam etiam die 12. Novembris eadem ſanguinis uncias 6. miſit itidem in talo, cum euphoria, adhibitis ſimul internis & externis roborantibus. Hæc mulier d. 26. Januarii ſeq. anni peperit filium ſanum & probè nutritum contra Hippocr. *aph. 31. l. 5.*

OBSERVATIO CV.

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

Menſes & fœtum mortuum expellentia in prægnante innoxia.

MUlier ſanitatis avida contra menſium obſtructionem protractam venæſectionem in talo inſtituebat, purgans & balnea emollientia adhibebat, præterea non imi gradus diuretica & emmenagoga, imò fœtum mortuum aliàs expellentia ex ſabina ſumebat, donec fœtus motu ſe proderet, quibus omnibus tamen nec menſes, nec fœtum movebat, ſed ordinario tempore filium ſaniſſimum edebat adhuc incolumem.

OBSERVATIO CVI.

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

Priorum argumenti.

OLei bacc. juniperi guttas decem paucæ tincturæ ſuccini junctas prima doſi retentas ſecundinas cum deſiderato effectu expellere aliquoties expertus ſum. Contrà accidit, ut mulier quædam ſpiritus vini deſtillationi pro pane lucrando operam navans, neſcia ſe prægnantem eſſe, ad movendos menſes per viginti dies omni manè olei juniperini deſtillati guttas centum ſumeret, quibus tamen fœtui non nocuit, ſed tempore conſueto deſideratam filiam ſanam enixa eſt.

SCHOLION.

NAturæ providentiæ adſcribendum eſt, quod prægnantium uteri vis retentrix ſingulari ſe commendet robore: cauſam autem dicti roboris in uteri ejusque partium vigore

gore potiſſimum conſiſtere ex ſequentibus clareſcit, quo vigore mediante uterus ſibi congenitum contractionis motum, maximè poſt factam conceptionem, operosè exercet, & ita ſeminis partem prolificam aut fœtum eo modo, ſed arctiori, amplectitur, quo ventriculus cibum. Quare etiam Hippocrates ſignum fœtus concepti, item prognoſin benè ſe habentis & ab abortione tuti fœtus locat in naturali & molli orificii uteri interioris conſtrictione, ſiquidem *aphoriſmo 51. lib. 5.* ſcribit: *quæ utero gerunt, iis os uteri connivet*, ſeu clauſum eſt. Hanc conniventiam *Galenus in commento* maximum concepti fœtus ſignum æſtimat, nam ait: *ubi primum uterus in ſe ſemen concepit, univerſam ſuam capacitatem contrahit & os claudit.* Imò *Hollerius in commentario* ſcribit: *quibus hiat uterus à conceptu, hæ abortiunt, quibus non exactè clauditur, hæ ſuperfœtare ſolent: at ſi naturaliter habeat mulier, ita clauditur, ut ne ſpecilli vel acus mucro ſubire poſſit.* Clauditur autem orificium hoc, ne ſpiritus prolificus ab aëre ſubeunte diſſipetur, aut alio modo violetur, aut fœtus ipſe lædatur, aut utero elabatur.

Quanquam autem hoc uteri robur in prægnantibus non eſt univerſale, in multis enim individuis à cauſis particularibus id infringitur, partim à diſparitate naturarum, partim ab accidentibus morboſis. Ratione diſparitatis naturarum multa pati poteſt lacertoſa præ tenera, tendinoſa præ imbelli, ſpirituoſis alimentis nutrita præ tenui victu victitante, quieta præ iis, quas graves labores ſufferre res anguſta jubet, aſſueta laboribus præ inſuetis, ſanguinea præ pituitoſa, item quarum natura alimentum ingeſtum magis in proprii corporis, quàm in fœtûs ſuſtentationem impendit, item ſana habens viſcera præ valetudinaria, aut, ratione accidentium morboſorum, fœtui noxia ſymptomata patiente, nempe fluxum alvi nimium, menſes ordinario motu fluentes, mammarum ſubitam extenuationem, aut lac copioſum ex mammis effluens, qualia Hippocr. *aphoriſmis 34. 37. 52. & 60. lib. 5.*

nigro

nigro lapillo notavit: nihilominus in plurimis ſupra laudatus uteri vigor viget, & in quibusdam ad miraculum usque ceu ſupra annotatæ obſervationes loquuntur.

Ubi autem ſupra memorata auxilia contrarium inveniunt corporis ſtatum, nempe vel totius, vel partium uteri infirmitatem, contrarium etiam effectum præſtare poſſunt. Nam ſi qua prægnans ſingulari retentricis robore non munita ejusmodi expellentia periclitetur, ſanè aut periculum non effugiet, aut quarundam impurarum luparum fortunam experietur, ceu quæ aut ad conceptionem evitandam, aut fœtum exturbandum interdum tam multa & vehementia remedia adhibent, ut deinde vel per vitam non concipiant, aut, ſi primus fœtus hos inſultus ſuſtinuerit, uteri vis retentrix ab expellentibus ita proſtrata ſit, ut poſtea nullo amplius conjugii fructu beari queant, quàm maximè etiam illum exoptent.

OBSERVATIO CVII.

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

De

Tetrace rabioſo.

HOminem, equum, camelum, leopardum, aſinum, mulum, urſum, lupum, vulpem, canem, felem, ſimiam, cercopithecum, muſtelam &c. rabie nonnunquam affici experientia & authorum teſtimonia loquuntur, qua de re videre licet Schenkium *lib. 7. Obſerv. 13.* De avium autem genere nullum exemplum legere mihi licuit, præterquam quod loco cit. poſt alia egregia de hac materia annotata additum eſt de veteri gallo gallinaceo olitorem, herum ſuum, ex improviſo inſultante & roſtro manum ſiniſtram ſauciante, ex qua cauſa olitor eodem, quo hoc factum, die, os ringebat, & irritis omnibus adhibitis remediis,

mediis, cum aſtantium & de hoc admirando exemplo audientium horrore, tertio die venenoſo galli morſu vitam cum morte commutabat.

Caſus huic non adeò abſimilis æſtuante hac æſtate media in Sylva Semana accidit, ubi tetrax quidam virorum in ſylva negotia ſua tractantium capitibus aut humeris inſedit, eosque unguibus & roſtro impetivit, (nullum autem ſauciavit,) quod poſtquam crebrius factitavit, demum ab Illuſtriſſimo Comite, Domino Anthonio Günthero, è quatuor Sacri Rom. Imp. Comitibus, Comite de Schvvarzburg & Honſtein &c. Domino meo gratioſiſſimo, avis hæc cædi impuni vulgo expoſita eſt. Et poſtquam vertici arboris (citra ſolitum hujus avis) non altæ inſideret, vir quidam ejusdem arboris caudicem ſecuri ſua irritationis cauſa pulſabat, ad quod tetrax ira excandeſcens in viri caput & humeros citò involabat, qui alios duos viros in ſubſidium vocabat, qui ſub tam furioſa violentia tetragem manibus prehendebant & Illuſtriſſimo Comiti vivum extradebant, cui alas ligato in viridario deambulare permittebatur, ſed brevi poſt moriebatur. Ex quibus apparet, hanc avem ad dictos conatus inſolitos itidem rabie fuiſſe adactam, æque ac, inprimis circa urentem Syrium, in hominibus & ſupra nominatis brutis fieri asſolet.

OBSERVATIO CVIII.

D. JOH. GEORG. SOMMERI.

Hæmorrhoides in viro jam per quadraginta annos periodo menſtruâ redeuntes.

VIr Ampliſſimus, Dn. Felix Hannibal Rauſchart, Dominus in Heyna, nuper Præfectus Duc. Saxonicus, Amicus meus Honoratiſſimus, temperamento ſan-

guineo-melancholico, anno ætatis ſuæ vigeſimo, quo Ratisbonæ ſtudiis incumbebat, primùm paſſus eſt fluxum hæmorrhoidum, quem natura ex eo tempore usque in præſens quolibet menſe, ſtato tempore repetiit, quamvis hoc naturæ beneficio, (uti illud ab *Hippocr. aphor. 25. lib. 4. & aph. 11. & 21. lib. 6. cum Galeno commentante* meritò extollitur,) nunc ſexagenarius paulò parciùs fruatur. Ubi notandum, quòd, quoties hæmorrhoides tributum ſuum ratione quantitatis aut temporis moræ non ritè perſolvunt, toties actiones naturæ principes huic inde turbatæ labaſcunt, nimirum ſub hoc ſanguinis ὀργασμῷ calor quidam præter naturam alvi obſtructio, cordis anguſtia, hypochondriorum inflatio cum totius corporis & animi languore oritur: quoties autem hic fluxus reſtituitur, toties etiam diſparent omnia ſymptomata.

Cæteroquin hos 40. annos Vir ſupra laudatus per DEI gratiam in tolerabili ſanitatis ſtatu transegit. Nominat etiam alium Virum maximi nominis, qui eandem cum ipſo fortunam hoc in paſſu fuerit expertus, vegeta ſenectute felicem. Quibus confirmatur, quod talismodi à natura ipſa inſtitutæ evacutiones ſanguinis aliorumque humorum, quantitate aut qualitate peccantium zizaniam in prima, quod dicitur, herba evertere, adeoque per Dei gratiam vitæ ſalubritatem & diuturnitatem promovere valeant.

OBSERVATIO CIX.

D. GEORGII FRANCI.

Aſcites cum Ictero & comate lethalis.

VIr 54. annorum minoris ſtaturæ, temperamenti phlegmatico-ſanguinei aliquot liberorum pater 1674. febre malignâ epidemicâ corripiebatur; & poſt plurimi potus largiſſimam ingurgitationem incidit in aſciten

cum

cum tabe enormi, per DEI gratiam & apta remedia tamen reconvaluit, & jam à X. annis benè ſe habuit; niſi quòd ab aliquot menſibus manè, jejunus etiam, ſiti inſolitâ vexaretur. Quare poſt leviſſimam panis buccellam, pro ſiti ſedandâ aliquot vini hauſtus aſſumpſit; cùm interim appetitus ad cibos ſenſim ſenſimque minueretur, ipſæque vires. Quare vocavit Medicum, qui & probata præſcribſit remedia. Sed cùm hic aliorſum vocaretur, ægrique res fierent in dies deteriores, ipſe ego advocabar. Alvus minus reſpondebat, & ſolito erat tardior; propino vinum medicatum in nodulo ex aperientibus & purgantibus; inde quotidiè quinquies, ſexies imò ſepties ſordidas & liquidiores dejecit feces flatusque copioſiſſimos cum εὐφορίᾳ. Urina bilioſiſſima obſcurè rubra & inſtar amurcæ craſſiſſima, admodumque pauca, ſitis non excedens. Moles abdominis ampliſſima, aquis & flatibus turgentiſſima. Præterea per totum corpus & maximè per calvitiem icterus flaviſſimus. A principio autem morbi Coma vigil mirè ipſum exercuit; quod ubi adveniebam, quotidiè majus ſumſit incrementum, quicquid etiam optimarum medicinarum propinaretur, donec ſexto ab adventu meo die placidè, ſed apoplecticus obiret.

OBSERVATIO CX.
D. GEORGII FRANCI.
Quartana cum hydrope feliciter curata.

Πολυθρύλλητον eſt:

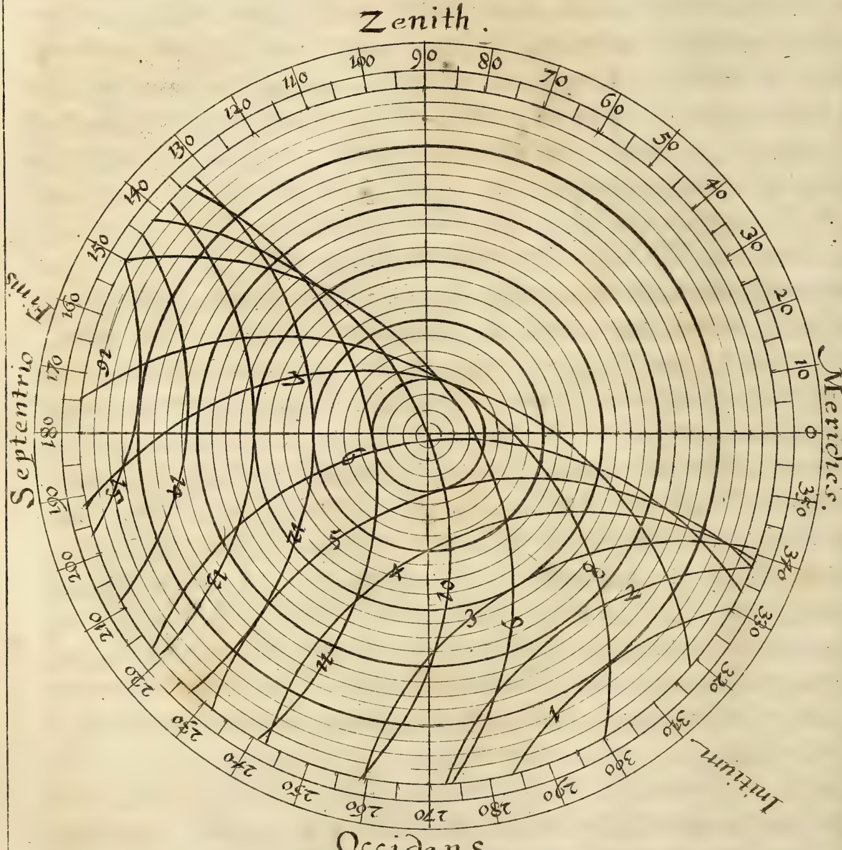
Hydrops, Quartana, Medicorum ſcandala plana.

Et revera per nuperum Autumnum & præſentem hyemem ita ſe habere, fateri fermè cogimur. Hoc certè in multis Quartanariis obſervari licuit, ubi urente æſtu febrili nimium ingurgitârunt potum, corpusque non ſatis fuerat expurgatum, in fine plerumque in œdema pedum, alioſque tumores; imò etiam in hydropem aſciten abierunt. Nullos

tamen; aut ſaltim longè pauciſſimos, qui morerentur, vidimus. Ad inſtantiam nuper Generoſi Dn. de Barſch; Sereniſſ. Dnæ. Electric. Palat. Viduæ aulæ Magiſtri, viſitavi unum è veredariis Ejusdem; qui ab aliquot ſeptimanis atrociter cum Quartana conflictabatur; homo ann. 33. temperamenti phlegmatici; tandem in hydropem aſciten totius corporis deſinebat, ita ut non ſolum pedes & abdomen, ſed pectus manusque; immò & facies ipſa tantum intumuerint, ut vix oculos conſpicere potuerimus; inſtar hermathenæ pallentis, paroxyſmis quartanæ nihilominus conſtanter ſuo tempore redeuntibus. Fateor me ferè deſperâſſe de recuperanda valetudine, maximè cùm accederet ſymptomatum & copia & gravitas, anorexia ciborum, ſitis, agrypnia, dyſpnœa, alvi conſtipatio, iſchuria interdum, interdum dyſuria; ob urinam ſalinam craſſam, atroque rubentem. Dedi ergo nodulum purgantem in vino ex fol. ſenn. rhab. mechoac. agar. & irid. noſtr. addidi aperientia alia; una cum ſale tartari. Manè bibit hauſtum ad ℔ß; per diem tamen nihil dejecit, nocte autem tota ſepties & pluries interdum; ita ut horrenda excerneretur humorum vitioſorum ſentina cum levamine molis aquoſæ in manibus primò & facie; dein in pectore, ubi tumor œdematoſus inſtar ſcuti majoris; inde ſenſim & dyſpnœa minuebatur: Continuavit hunc nodulum ad 18. dies. Dein ſingulo manè in juſculo Spirit. Terebinth. ℈j. aſſumſit, noctu autem Tinct. Bezoard. & corall. r. ver. cum ſpirit. ſal. comm. ad gtt. 40. vel 50. inde tanta urinæ prodiit copia, ut duplo imò quandoque triplo ſuperaret potum aſſumptum, etiam cum ægri & adſtantium ſtupore, atque ita poſtremo abdominis & pedum tumor in totum deceſſit, rediit appetitus & reliqua valetudo. Quartanam autem quod ſpectat; illa, ubi jam à X. diebus nodulo uſus erat, ceſſabat, ubi prius per quatuor dies continuos circa veſperam pulv. chin. chin. ℈iv. ex vino albo generoſo aſſumeret. Nec neglreximus confortantia aliaque generoſa adhibere

Obs. III.

Schema SOLARIS ECLIPSIS Anno 1684. Die 2. Iulii st.v. h.pom: NORIBERGÆ *observatæ.* â I. P. W. et G. C. E.



bere remedia pro virium reſtauratione, atque ita DEO propitio, cum multorum applauſu ex orci faucibus ereptus, jam ab aliquot ſeptimanis munere ſuo defungitur. Aliam in ſuburbio feminam 26. annorum eodem modo quartana cum hydrope totius laborantem, jam iisdem remediis (ceteris paribus) tracto, nec de bono deſpero eventu; cùm in dies malum minuatur.

OBSERVATIO CXI.
Dn. GEORGII CHRISTOPH. EIMMARTI.
De
Eclipſi Solis.
Quæ contigit Norimbergæ 1684. d. 2. Julii ſt. v. hor. pom.

INter Obſervationes rerum Naturæ Curioſarum, phænomena Cœleſtia non poſtrema eſſe, Corporum illorum, Summi Opificis Majeſtatem ante omnia præferentium ſuadet nobilitas, ipſa Cœlorum, unde coruſcant, poſtulat ſublimitas.

Luminarium, quæ corpora in mundo maxima ſenſus judicat, *Eclipſes*, quantum interſit, ritè obſervare, illarumque vias, quas tramite quidem obſcuro, motibus tamen manifeſtis in tantâ ætheris fluxibilitate ordinatiſſimè perpetuò decurrunt, digito quaſi ad unguem monſtrare, quàm arduum, nedum hactenus omnibus numeris abſolutum & exploratum ſit negotium, ab Aſtronomis abundè paſſim inculcatur; hinc illorum tot ſeriæ adhortationes, quibus, ut exactior pleniorque talium notitia impoſterum habeatur, ad hujusmodi Obſervationum pragmatias junctis ubique locorum, certatim velut viribus, ſummâ operâ contendere jubent: Et licet in cœlo frequenter Eclipſes Luminarium contingant, non tamen in quovis horizonte, quocunque etiam tempore

pore idoneo eæ ſemper omnibus obviæ, taceo, non paucas ob aërem tenebricoſum, ſive cœli variantis lubricam faciem, facilè adimi ſolere, ut ideò, ſi faventior quandoque cœli ſerenitas tunc arriſerit, inter rara contingentia phœnomena hæc haud immeritò numerare liceat. Tale certè fuit, quod obſervandæ præſenti huic Eclipſi Solis annuit, & quod ad ſolertem ejus curam animum intendere invitavit.

Optandum utique eſſet, aliarum de hâc Eclipſi egregiâ Obſervationum in Europâ peractarum notitiam ad manus noſtras perveniſſe; (dubio procul adeptæ erunt quamplurimæ.) Verùm, cùm pauciſſimæ adhuc, quod ego ſciam, publici juris factæ, haud ingratum fore Philo-Mathematicis, ſi non neceſſe, arbitror, hanc qualemcunque Obſervationem, quæ quidem antea gemino, ſed in unum conflato ſchemate, à binis Obſervatoribus, ſejunctim eandem operam navantibus, typis mandata erat, publicæ utilitatis cauſâ, (ſi digna videbitur) heîc loci repetere & quod præcipuum in eâ paucis referre. Collata hæc cum aliorum locorum Obſervationibus, etſi in aliquibus phaſibus determinatis vel temporis pauculis minutis à verô defecerit, non tamen in totum certitudinis eliciendæ fructu deſtituetur; *Nec enim poteſtas unquam fuit*, (ſunt verba Petri Petit) *exactiſſimo cuicunque Obſervatori ſuas omnes horas ex altitudinibus ſyderum, ſibi, horologiis & veritati ad amuſſim congruas invenire*, ob cauſas & remoras quamplurimas, quas omnes recenſere hûc non pertinet.

Series Obſervationum

Locus Sol. ad Merid. Diei 2. Julii, ſt. v. ex Tabb. Philolaicis ſupputatus ♋ 20°.41′.21″. ſub Elevat. Poli 49°.30′.

	Ordo Phaſ.	*PhaſesEclipſ.☉*		*Tempora ad Sciateric. horizont.*			*Altitudines centri☉*		*Tempora ex altitudinibus correcta.*		
		Digiti & part.		*H.*	*M.*	*S.*	°.	′.	*H.*	*M.*	*S.*
Initium inter nubes elapſum.	I	1		3	19	30	42	30	3	17	30
	II	1	10/12	3	28	20	41	8	3	26	24
	III	3		3	35	30	39	54	3	34	20
	IV	4	2/12	3	44	10	38	30	3	43	2
	V	5		3	49	10	37	36	3	48	40
	VI	5	10/12	3	57	0	36	14	3	59	50
medium, ſive max. obſcur.	VII	7		4	9	30	34	10	4	9	0
	VIII	7		4	17	20	33	4	4	16	58
	IX	6	9/12	4	31	50	30	54	4	30	30
	X	6		4	37	0	29	54	4	36	40
	XI	5		4	46	50	28	24	4	45	38
	XII	4		4	54	50	27	12	4	53	6
	XIII	3		5	4	10	25	44	5	3	50
	XIV	1	11/12	5	9	0	24	47	5	7	55
	XV	1		5	13	30	24	3	5	12	45
Finis.	XVI	0		5	18	30	23	20	5	16	58

Maxima

Maxima obſcuratio inter utroſque Obſervatores exactè convenit, ut & finis Eclipſ. ferè, nam alter Obſervator ex altitudine centri Solis 23°. 16/. collegit tempus emerſionis hor. 5. m. 17. ſec. 14. ut tota differentia temporis 0/. 16//.

Proportio Diametri Solaris ad Lunarem inventa fuit, ut 100. ad 95. $\frac{1}{3}$. alter Obſervator Diametrum Lunarem part. 240. deprehendit, qualium Solaris 252. egregius etiam hîc conſenſus, certitudinem haud contemnendam indicat.

Obſervationes Eclipſis ejusdem Pariſinæ, ex communicatione Amici.

Clariſſ. Bullialdi Obſerv.

Alto Sole 50°. initium elapſum erat, Sole nubibus tecto, & digitus circiter deficiebat.

Alto Sole 41. paulò amplius quam digiti 7. attigit digitos 8.

Alto Sole 29. 30/. finis.

Puncta initii & finis ſatis benè convenire Tabb. calculo obſervata ſunt.

Clariſſ. Caſſini in Obſervatorio Regio.

Initium H. 2/. 25/. 30//. deductum ex Phaſib. ſeqq.
Finis 4. 43. 23. maximus defectus digitor. 8.

Clariſſ. Julii Reichelti, P. P. Argentorati.

Tempore initii & finis Eclipſis, obſtitêre nubes.
Maxima obſcuratio deprehenſa fuit 7$\frac{1}{2}$. digitor.

Vide Schema eclipticum.

OBSER-

OBSERVATIO CXII.
D. ZACHARIAS FÜRST.
Puella ſine ano.

NAtivitatis culpâ quandoque fieri, ut clauſo ano alvi fæces per Vulvam excernantur, teſtante id ex aliis *Thom. Bartholino Centur. 2. Hiſtor. 63.* adeò diligenter unius rei defectum alio compendio compenſat natura, nunquam magis æqua, quam cum maximè eſt iniqua. In feſtis Natalitiis evocatus ad Sereniſſimum Landtgravium Haſſiæ Erneſtum in Rheinfels, in certo affectu conſilium meum expoſtulantem; Ubi à loci illius Sancti Goaris ordinario Medico Dn. Doctore Huxolt ad aliquam octo circiter ſeptimanarum puellam ductus, inveni illam excrementa per Vulvam emittere, cum natura in ani loco maculam tantum in carne durâ tanquam vulneris ſanati veſtigium delineaſſet; Quid Conſilii, an anus perforanda? Voluit hoc ibidem Medicus, & felices ſæpè ani perforationes, de quibus & authores, & Ephemerides miſcell. naturæ curioſorum ſuadebant; At cum diductâ nonnihil vulvâ, abſterſiſque excrementis, naturæ iſtuc aberrantis compendium accuratius perluſtrarer, adverto incurvato flexu inteſtinũ rectum, ſuum in vulvæ parte inferiore ſortitum eſſe exitum, per quam moleſtam ſemper fæcum ſarcinam expellendo deponeret; Ani itaq; perforationem diſuaſi, jam facilè idem fatenti Medico hac accuratiore examinatione inducti ambo. Viderint ergò attendantque ad ſimilia naturæ aberrantis compendia omnes ii, quibus hujusmodi obtingunt, ne immaturo nimis conſilio, pernicioſas ſæpè auſpicentur ſectiones. Si verò quis putet ano perforatâ, inteſtinoque recto eò deducto vulnus remanente libera alvi excretione conſolidari commodè potuiſſe, ab eo libenter adhuc inſtrui cupio.

OBSERVATIO CXIII.

D. ZACHARIAS FÜRST.

Cor vulneratum in quartum diem vivens.

PAradoxum fuit ſeculis prioribus, Cor ullis morbis affici, multò minus vulneribus ſcindi, niſi ſubitò *Cor* ruat, & exſpiret; ſanior & accuratior hæc poſterorum ætas, ut in omni ferè ſtudio, ſic potiſſimum in Anatomico; Deliciæ hodie dum ſunt cruentæ ſecantium manus, nec occaſiones, nec cadavera ſufficiunt, quibus feliciſſimæ hujus ætatis ſatietur curioſa voluptas, quaſi mortuorum cadavera nunc eſſent dulciſſima edulia: pleni ſunt recentiorum libri, qui abundantem ſuggerunt obſervationum farraginem, vel variorum cordis affectuum, vel lapidum in corde concretorum, vel abſceſſuum etiam, polyporum, vermium & ſerpentum in corde repertorum hiſtorias, quarum omnium & Authores & loca citare, illis relinquo, quibus Deus longiora conceſſit otia; noſter interim caſus hic eſt.

Ferali ſed innocenti caſu à furentis vel inſanientis militis editiori in loco ſtantis oblongo gladio transfoſſus ſupremi vigiliarum Magiſtri ſervus, retrò ſuum non minus periclitantem Dominum face ardente noctem illuminans, ultimo prioris anni octuageſimi quarti Decembre hic Confluentiæ; commiſſus eadem ſtatim nocte & campi chirurgorum & Judæi Medicaſtri curæ. At quarto poſt velitationem die ultimum obiit diem, ſibi tamen ſemper ſub curâ præſens, juſcula etiam comedens, ſine ſingulari Hæmorrhagia, omnibus quoque Romano Catholico more Sacramentis ritè munitus. Conceſſa mihi ab Eminentiſſimo Clementiſſimoque Domino meo vulneris iſtius poſt mortem inveſtigatio. Remoto itaque oſſe ſterno cum coſtis appendicibus per medium ſectis,

ctis, totam ſtatim concavitatem pectoris coagulato ſanguine repletam vidimus, immixtâ tamen liquidiore ſanguinis parte, ſive ſero, ut commodè ſpongiâ exſugi poterat; remotis ſanguineis hiſce obſtaculis, in venam illam vel arteriam, quæ læſa iſtiusmodi ſanguinis copiam evomuiſſet, ſtudio inquiſivimus, At cum transfoſſum inveniremus pulmonem, ubi cordi ſuperjacet, curioſiores inde facti pulmones removimus, & ubi ipſum Pericardium transverberatum ſepoſuiſſemus, ecce ſtupor! Cor ipſum omnibus nunc ſuis integumentis denudatum, crudeliſſimi gladii ictum excepiſſe vidimus; Unde ſtupore attoniti Cor à corpore revulſum & manibus omnium exceptum, oculis noſtris perſpeximus fatalem enſis cuſpidem cordis ventriculum totum penetraſſe; Ita tamen ut introitus vulneris transverſo penè digito fuerit altior, quam exitus, ut in adjuncto Schemate ruditer tantum à me delineato videre licet in litera E. & litera F.

Cultro ergo aperui utrumque ventriculum, in iisque ſatis magnam adhuc ſanguinis coagulati copiam (majorem tamen in ſiniſtro quam dextro) invenimus; Quantum tunc aſſignatæ nobis tum temporis, tum loci anguſtiæ permittebant, in gratiam inſignis alicujus mihique dilectiſſimi Medicinæ Candidati Theodori Mœren Philoſophi aliàs præſtantiſſimi, qui jam menſibus aliquot Praxeos exercendæ cauſa mihi cohabitat, modum illum, quo & cordis motus & ſanguinis conquaſſatio peragitur, ut à Nobiliſſimo Doctiſſimoque D. Stenonio Anatomico excellentiſſimo, Fautore ac Patrono meo æviternum colendiſſimo quondam mihi monſtratus eſt, & à Clariſſimo Domino Wedelio in Anni ſexti & ſeptimi Obſervatione ſecunda, clariſſimè deſcribitur, breviſſimè demonſtrare conatus ſum. Stupebant præ admiratione omnes præſentes & civitatis, & aulæ campique Chirurgi, quorum unus novitate rei perculſus dubitabat, utrum quod haberemus in manibus cor eſſet; quam inſulſam & ignorantem dubitationem ad confuſionem ipſius ſolenni riſu excepimus.

 Quo-

Quomodo nunc poterit ſalvari cordis motus læſo aliquo ejus ventriculo? Thomas Bartholinus in Hiſtor. Anatomic. Centuria 1. Hiſtor. 77. ſimilem refert caſum, ubi addit, *quantum conjecturâ aſſequor propter anguſtum obliquumq; cordis vulnus concidentibus labiis circulatio per tot dies perſtitit interrupta;* Hæc conjectura in caſu noſtro propter vulneris magnitudinem vix locum habebit; meo autem judicio, ex innato ſervi illius virium robore tantus permanſit in fibris cordis, in cono coëuntibus vigor, ut ſeſe contrahentes, & baſin verſus coarctantes per ſyſtolen vulneris labia conſtrinxerint, liberamque ſanguini conquaſſato evomitionem per arteriam pulmonalem (quæ malè à quibusdam vena arterioſa, nuncupatur, nam arteriarum more pulſat, & ſanguinem ex corde ad pulmones defert, ſimilique ac arteria aorta gaudet valvulâ ex corde foras prominente, ut ſanguinis evibrati retrogreſſus impediatur) in pulmones conceſſerint, ubi fibris relabentibus cordeque in priſtinum locum redeunte hiantes ventriculos venæ ſufficienter adimpleverant, donec doloris ex vulnere ſenſus fibris magis communicatus paulatim collabeſcente motu quarto poſt vulnus acceptum die ſteterit immota hæc Microcoſmica machina, vel potius perennanter ſaliens fons, ex quo univerſa corporis machina irrorata, ſuas functiones exercet. Salvo tamen meliori judicio.

Fig. XXI.

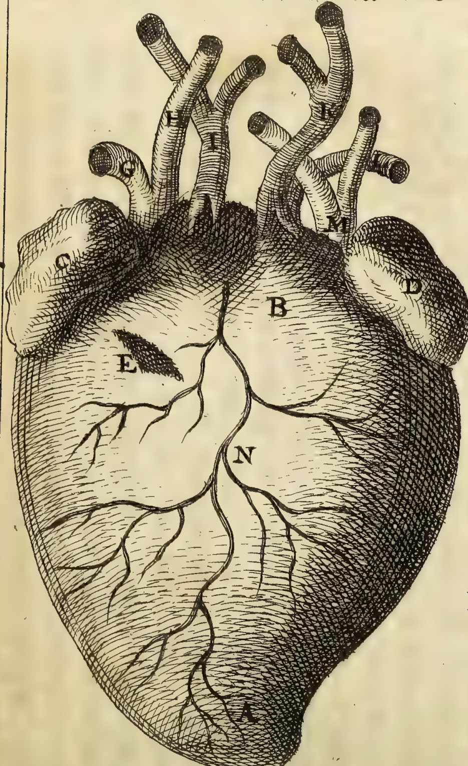
OBSERVATIO CXIV.

D. CHRISTIANI FRIDERICI GARMANNI.

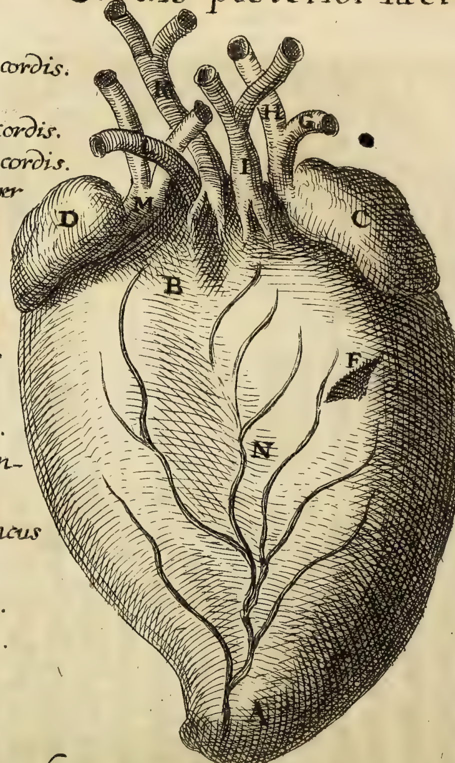
Iterum de vulnere cordis non ſtatim lethali.

Ruſticus quidam ætatis conſiſtentis, Andreas Roſcher, inter pocula cultro oblongo & acuto Anno 1682. d. 15. Octobr. hora ſexta veſpertinâ punctim in thoracis latere dextro vulneratur. Culter per ſterni cartilaginem, ubi

Cordis anterior facies.



Cordis poſterior facies.



A. Conus ſeu Mucro cordis.
B. Baſis cordis.
C. Auricula dextra cordis.
D. Auricula ſiniſtra cordis.
E. Introitus Vulneris per dextr: cordis Ventric:
F. Exitus vulneris.
G. Venæ cavæ truncus deſcendens.
H. Venæ cavæ truncus aſcendens.
I. Arteria pulmonalis.
K. Arteriæ aortæ truncus aſcendens.
L. Arteriæ aortæ truncus deſcendens.
M. Vena pulmonalis.
N. Vaſa coronaria.

Fig: 21. f. 228.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

ubi coſtæ quintæ venæ junguntur mediaſtinum, pericardium ad dextri ventriculi cordis cavitatem usq; penetraret, & cordi, atteſtante id poſt mortem ſectione, tres digitos transverſos ſupra mucronem vulnuſculum hujus —— longitudinis inflixerat. Accerſitus ad vulneratum temulentum, eundem vomitibus crebris, lipothymiis, cum ſudore frigido correptum invenio, & vulnus multum ſanguinis & humoris lymphathici, qualis in pericardio fluctuat, eructaſſe conſpicio. Vulnere decenter deligato, & adhibitis medicamentis, vomitus, lipothymiæ & ſudor frigidus ceſſabant, noctem tamen agebat inſomnem. Sequentibus diebus melius habere videbatur, cibum appetebat, ſpiritum liberè ducebat, & pulſu adhuc parùm immutato, aliquoties in hypocauſto deambulabat. Dolor externus ſterni maximè ipſum affligebat, in cavitate verò thoracis nullum ſe ſentire dolorem toties rogatus aſſeverabat. Anxietatibus cordis intermittentibus, & vigiliis continuis tentabatur, & ſicubi forſan ſe ſomno dare conſtituerat, variis imaginibus, & phantaſiis miris ſomnum increpantibus exercebatur. Per vulnus nil puris, multum verò fluidi ſanguinis quotidie egerebat, ut & per alvum & veſicam. Die 21. d. m. circa noctem mediam doloribus capitis, anxietatibusque cordis, reſpiratione difficili, & inſigni virium languore, & pulſu inæquali, ſubſequente v. die delirio miti absque febre corripiebatur, & circa 10. veſpertinam placidè expirabat.

Aperto thorace in ejus cavitate dextrâ magna ſanguinis fluidi, non congrumati aut purulenti, cum humore pericardii mixti copia; in cordis verò thalamis, & vaſis eorundem majoribus ne gutta quidem ſanguinis in conſpectum veniebat: cadaver rigebat, purpureis vibicibus ubique notatum.

Similes hiſtoriæ, quibus poſt acceptum vulnus cordis etiam ad quartum decimum diem adhuc inter vivos extitiſſe vulnerati notantur, apud obſervationum medicarum Scriptores paſſim proſtant. In quibus hæc deſidero, quod poſt inflicta vulnera, ſymptomatibus neglectis in ſolo computo dierum & horarum

horarum occupati fuerint. Hi ſi in ſymptomatis recenſendis majorem curioſitatem exercuiſſent, hiſtoriam cordis, me judice, multùm illuſtrare potuiſſent.

OBSERVATIO CXV.
D. JOH. JACOBI HARDERI
De
Noxis Cicutæ terreſtris.
Ad
Virum Celebratiſſimum
JOH. JACOBUM WEPFERUM,
Archiatrum Scafuſanum.

QUotiescunque Tua in me merita rumino, rumino autem ſæpiùs, nihil cordi ſolet eſſe æquè, ac grati animi teſſera, quà favorem tuum porrò mihi promittere auſim: hujus vices ſi ſuſtinere jubebis præſentem de Cicutæ terreſtris noxâ hiſtoriam, hem quantum non menti meæ gaudii accedet & ſolatii, cùm nôrim tibi probatam, nec aliis valdoperè diſplicituram: Anſam autem Meditationi iſti Tua ſuggeſſit Cicuta, eruditorum ore jam decantatiſſima, cui levicula, quæ tum ex ſucco terreſtris, vulpeculis & porcellis Indicis exhibito notâram, addi voluiſti: his proin ulterius illuſtrandis, cùm experimenta deinceps neceſſaria viderem, elapsâ hac æſtate, ad herbæ vires noviter explorandas me accinxi: De effectibus ipſis, ubi ſingula enarravero, Excell. T. judicium feret facilè, ſubjungam & ego ratiocinia aliquot, quæ autem prodromi loco tantiſper haberi velim, dum iteratis, ubi Deus vitam anno imminente conceſſerit, experimentis plenius delinitæ hujus, forſan & aliorum genio diſſerere poſſim:

D. 15 Octobr. Cani vetulæ mediocris magnitudinis horâ 11.

râ 11. antimeridianâ, ſucci Cicutæ ℥ß. præter propter infudimus, à quo mox ſalivare, toto corpore contremiſcere, tandemque vomere cepit: Horâ primâ pomerid. langueſcenti denuò ℥j circiter infudimus, unde mox ejulabat, & circa præcordia vehementer opprimebatur. Diaphragmatis iteratâ ſuccuſſione ad attactum evidenti, cum reſpiratione rarâ & anhelâ, ſalivavit inſuper & tremuit vehementius: ſeſquihorâ pòſt evomuit mucum viridem, ſpiſſiuſculum ſatis copiosè, iſthinc tamen melius non habuit, oppreſſione graviter perſiſtente, minxit inde & ſub veſperam languidus omninò, pedibus inſiſtere nequiit, caput, quum erigeretur, inſtar temulenti jactitavit, moxque concidit, inſultibus ſpaſmodicis in utroque pede anteriore & poſteriore ut & aure ſiniſtris, conſpicuis, tandem noctu interiit.

Inſtitutâ ſectione in abdomine inflati nihil comparuit, præter veſicam urinariam & felleam, quarum ſuo humore utraque turſit, veſicula inteſtinorum tenuium ſeriem, duodenum præprimis perreptantia, rutilo ſuo colore intenſè oculos refecerunt: Ventriculus parvulus, fibrarum validè corrugatarum faciem exterius jam oſtendit, quæ fundi parte ſuperiore incisâ rubicundæ inſuper videbantur, muco viſcido heic illic hærente, cum ſucci viridis coagulati reliquiis, inter ipſarum interſtitia detentis: Inteſtini duodeni facies interna, ſpithamæ longitudine tota inflammata & cruore ferè perfuſa, jejuni verò & ilei externa liveſcens, intus mucum ſanguinolentum copioſiſſimè exhibuit, in quo vermiculi exigui numerosè ſtabulabantur, ceu in nido ipſis deſtinato, craſſis ab iſta labe liberis magis exiſtentibus: Pulmonum lobus dexter maculis ex rubro liveſcentibus variè inquinatus fuit, diſciſſus verò veſiculas à ſanguine tenui effuſo rubentes exhibuit, ſiniſtro incolumi, cordis thalamus dexter cum auriculâ, ad attactum molleculus, ſanguinem fluidum, ſubatrum, cujusmodi ex aliis etiam vaſis effluxit, continuit: Cerebri facies elegans, glandulæ præprimis pineaLis

lis ſubrubentis, quam vaſa ſanguifera artificioſè amplecte-bantur: In ventriculis anterioribus ſeri copia idonea depre-henſa fuit, ſanguinis verò extravaſati nihil.

D. 25. ejusd. D. Licent. Schorkopf Hildeſienſ. & D. Nâbel Heidelbergenſ. alii Cani ſucci ejusdem recenter expreſſi ℥iij. præter propter exhibuerunt, poſt horæ quadrantē murmura & rugitus vehementiores audiverunt, certos fermenteſcen-tiæ indices: Hinc abdomen inflari & diſtendi cepit, perque intervalla ſpaſmodici inſultus leviores ſuboriri: ejulavit juxta & frequenter minxit, ex uno loco, in alium migrando, ſuc-cedente motu cordis palpitante & diaphragmatis forti ſuccuſ-ceſſione: Sub veſperam quum accederem eidem languenti ℥ij circiter propinavi, à quibus contremiſcere, angi & vehe-menter ſuccuti incepit, cum inſigni cordis palpitatione & abdominis rugitibus, inde copioſè minxit, non tamen vo-muit nec dejecit: Die inſequenti adhuc ſed languidus, nec qui diebus ante vehementer, latravit amplius: Hor. 1. po-meridianâ, ejusdem ſucci ad ℥iij. ferè infudimus, à quibus eadem ſymptomata paſſus eſt, niſi quos vomituriit juxta: Die alterâ abhinc ſucci ejusd. ℥jß. præter propter, venæ ju-gulari ſiphone blandè immiſcuimus, unde cor palpitare ve-hementiſſimè, canis totum corpus convelli, maxillas retro-trahere, totusque obrigeſcere cepit, horæ autem circiter qua-drante paulatim ſe recollegit, & qui ante crebrò & anhelè, jam liberius reſpiravit, ſibique redditus tantiſper obambu-lavit: cùm deinceps ℥j. circiter blandè injiceremus, machi-na confeſtim corruit ac obriguit.

Cultro injecto cura præcipua fuit medii ac imi ventris: in hoc ventriculi & inteſtinorum vaſa egregiè rubebant, ipſeque tantiſper diſtentus, quum orificium ſuperius inci-deretur, ſpumam fæculentam fermenteſcentem copioſè ex-hibuit, qualem cum muco ſanguinolento & ſucci particulis, fundum etiam continuit, plicis ejus corrugatis & aliquan-tum rubentibus: In duodeni ductu pariter aliqualis inflam-

matis

matio, at non tanta uti in priore: Veſicula fellis bile diſtenta, & uterque ductus cùm cyſticus tùm pancreaticus patuli: Tubuli bilarii ad veſicæ collum pergentes evidentes erant: Cordis auriculam dextram, aêre per cavam aſcendentem infra hepar injecto, pulſum ſæpius ingeminare vidimus, ipſummet verò, quamvis inde tumuerat, ſanguine prorſus vacuum fuit, nonniſi ſucci concreti in auricula & thalamo dextris reliquiis conſpicuis: In pulmonum lobis maculæ rubræ heic illic conſpiciebantur, præprimis verò lobi dextri majoris ſuperficies inferior ℥. decas in longum latumque inflammata fuit, reliquis ferè ſingulis, ubi incidebantur, vireſcentibus, imò ſuas in particulas oſtendentibus.

Die 28. ejusd. Cani moloſſo ℥jß. circiter in venam jugularem injecimus, à quo ejulare; cor palpitare & convelli cepit, inde aliquandiu defatigatus, ſemimortuus jacuit, reſpiratione nunc rarâ, nunc crebrâ & anhelâ exiſtente: inde ad ſe paulùm rediit, caputque erectum huc illuc jactitavit: ſemihorâ pòſt lateris ſiniſtri venæ pariter ſucci aliquid immiſcuimus, & cor palpitavit vehementiſſimè, miſereque ejulavit & abdomen ſuccuſſus fuit, motibus ſpaſmodicis in faucibus & colli muſculis conſpicuis: tandem verò ℥ß. circiter adhuc injectâ, cum ſtertore & anhelatione reſpiravit, & ad mortis impetum, ſpumam ſanguinolentam per os copiosè reddidit, cordis pulſu longis intervallis recurrente.

Abdomen inciſum, ventriculum cum inteſtinis inflatum exhibuit, inprimis verò ſub finem cœci & initium inteſtini craſſi, portio ℥iij. circiter longitudine diſtenta fuit, ut & vaſa tranſparerent maximè, & ob tenuitatem glandulæ ſolitariæ elegantiſſimè conſpici poſſent: In utroque thoracis latere ſerum ſubcruentum fluctuavit: Pulmones flaccidi erant, eorumque facies exterior, præſertim in lobis majoribus ſatis inflammata: Ex aſperâ arteriâ ſpuma priori ſimilis multa adhuc effluxit, cujusmodi etiam ex ipſis pulmonum veſiculis, quùm inciderentur idoneâ copiâ ſtillavit:

Ventriculus ſanguinis dexter, cum auricula ſua admodum turſit : ex utriſque ſanguis fluidus proſiliit: Remoto cranio & dura meninge, prope cerebellum ad ſinuum latera, ſanguis ſimilis copioſiſſimè quâ datâ portâ prorupit.

Die eod. horâ 5. pomeridianâ caniculæ ſucci recentis ℥iij. præter propter exhibuimus, à quibus abdomen ſuccuti crebroq́ue vomiturire incepit, donec horâ pôſt materiam ſatis copioſè excerneret: hinc tamen melius non habuit, quin urgentibus oppreſſionibus tremula incederet, tandemq́ue pedibus inſiſtere nequiret, vomuit inde iterum, minxit, tandemq́ue temulenta corruit.

In hujus interaneis, ventriculo & inteſtino ſuccum cicutæ pariter ſpumantem & utrobiq́ue inflammationis, muciq́ue cruenti hinc inde adhærentis certiſſima veſtigia vidimus : Pulmones quoque in diverſis locis inflammationibus & ſanguine extravaſato fœdabantur, cordis verò ventriculus uterque omni ſanguine erat deſtitutus.

Die 29. ejusd. Porcello Indico femellæ ſucci ejusdem ℥j. circiter intruſimus, à qua præcedentibus tantiſper motibus convulſivis, ilicò ſpirare deſiit: In cauſam repentini interitus cùm inquireremus, reperimus in aſpera arteriâ ſucci reliquias cum ſanguine extravaſato in pulmonibus hic illic comparente: In abdomine mali nihil : gravida hæc erat binis fœtibus , & partui quantum colligere licuit ſatis propinqua.

Sub veſperam Porcello mari ℥j. præter propter propinavimus, à quibus primùm malè non habuit, horâ autem circiter poſt corrugabatur, & tremulus pedibus ampliùs inſiſtere non valuit: vomuit quoq; ſed minus copioſè: die inſequente rigidum deprehendimus cum abdomine inflato; veſiculâ fellis & urinariâ admodum diſtentis : Ventriculus diſſectus ſpumam fermenteſcentem, cum muco ſanguinolento ubere exhibuit, conſpicuâ circa pylorum & duodeni initium inflammatione , cujusmodi ſanguinis extravaſationes in tenuibus

hic

hic illic quoque animadvertimus; pariter etiam pulmonum lobi his infeſtabantur: Inteſtinum circum ampliſſimum, cellulatum: Atque his experiundi finem fecimus, herbâ recenti nos deficiente: ne verò noſtræ fidei unicè ſubſcribere teneantur Artis Curioſi, ſingulorum teſtes, qui nobis tùm adfuerunt appello Viros Nobiliſſ. & Præſtantiſſimos D. Schorkopf Hildeſienſ. D. Lehenheer, Auguſtan. Medic. Licent. D. Näbel, Heidelberg. D. Facio, Viviacenſ. D. Kartſcher, Brigâ Sileſ. D. Aſtorinum Italum, φιλιάτρους.

SCHOLIUM.

DE nocivâ Cicutæ vi pleni ſunt Medicorum veterum libri, nec opus eſſe arbitror ea prolixius heic repetere, quorum Tu ipſe in Cicuta aquatica hiſtoriâ eruditam mentionem injeciſti: Apud nos frequenter illa creſcit in pago Mönchenſtein & Michelfeldæ: odoris acris & præprimis ubi conteritur nauſeabundi, ſucci particulæ linguam potenter feriunt, cùm nec digitorum apicibus pepercerint: herbæ & radicis in bolos coactæ efficaciam non exploravimus, ob tempeſtatem anni declinantem, & materiæ, ſi ita loqui fas ſit, Solaris decreſcentiam, unde forſan ipſius etiam ſucci in enecando torpiditas in canibus derivanda venit; dubium enim non eſt, quin vigente Solis influxu, planta decerpta, non ſucculenta magis ſit, particulisque activis copioſioribus & magis evectis inſtructa, ceu iſtud opera iterata docebit: Suum tamen genium nobis probavit abundè, ei quadantenus ſimilem quem in lupâ p. 157. animadvertiſti, in canibus etenim binis temulentia manifeſta fuit, & frequens mingendi neceſſitas, certo caliditatis quâ ſanguinem fundebat & attenuabat, ſicque parti aquoſa faciliùs & copioſiùs abſcedendi anſam ſuppeditabat indicio; poſſem quoque de narcoſi maſſæ humoralis attenuationi ſæpe numero ſuccedente verba facere, nî pleniùs de illâ agere alibi conſultum foret; Nec verò heic ſubſtitit Cicuta, quin ſalinæ ſuæ acrimoniæ, aculeorumque igneorum quibus non parùm ſti-

pata eſt, evidentiora edidit ac reliquit veſtigia, ſibi ferè ubique conſona: In cane vetulô & caniculâ, totius tremor cum vomitu & oppreſſione circa præcordia, diaphragmatisque ſuccuſſione, fibrarum nervearum cùm ſtomachicarum tùm phrenicarum, intimam cùm iis confinitatem habentium, irritationem ſatis arguunt, quæ ceu prodromus. Salivatio præceſſit, non tam ex continuatâ ſuccuſſione vel conſtrictione muſculorum oris, vomitu imminente aliàs conſpicuâ, quàm apicularum linguæ nervearum ut & partium vicinarum à particulis ſucci exhibui reſiduâ agitatione: In ventriculo verò ſuam ἐνέργειαν adeò vehementer non exercuit, usque dum muco obmuniente ſoluto, ſpicula ſua infigere potuit fortiùs, quibus ſemel impactis, etiamſi evomuerint materiam idoneam, motus ſpaſmodici nihilominus ſubſtiterunt, ſpirituumque ulteriorem diſſipationem, quam corporis languescentia neceſſariò excepit, promoverunt. Adjumento his acceſſit vaſorum ab hoſte rodente denudatio & eroſio aliqua, quam ſanguinis extravaſatio non potuit non ſubſequi, cujus utique cùm in tenuibus inteſtinis, duodeno maximè, tùm in ventriculo inflammatio & mucus ſanguinolentus certiſſima ſunt ſigna: Et fortè ſuffeciſſent hæ pro machinæ deſtructione illatæ noxæ, ſi intra iſta pomaria delituiſſet; aſt ulterius perrexit, particulisque ſubtilioribus ſanguinis oceano immiſtus, eum inſigniter rarefecit & fudit, unde cordis thalami, non modò ſanguine vel nullo vel fluido admodum gaudebant, ſed in pulmonibus etiam à ſanguine tenui heic illic extra vaſa proſiliente & ſtagnante veſiculæ rubore & maculis inſolitis decoloratæ fuerunt, quibus faciliorem anſam pertinaces diaphragmatis ſuccuſſiones & oppreſſiones haud dubiè ſuppeditârunt, donec hinc labe aliquâ ipſi cerebro (ſi non potiùs ſpiritibus) illatâ, elangueſcente fluidi utriusque influxu præcedaneâ temulentiâ corruerunt, de quibus in ſecundis curis plenius, nec enim

de

de cerebri cortice, in quo ſpirituum expanſionis in affectibus ſoporoſis impeditæ cauſam quærunt Eruditi, jam dicere vacat: de ovis verminoſis addenda pauca, quæ ex pituitâ vel ſeminio certo modo putreſcente deducunt Galeni filii, fortè quòd purgante exhibito vel talem nudam, vel cum illâ lumbricos excerni animadverterunt, pariter uti ex fimo equino aliovè fœtus iſtiusmodi derivârunt alii, de ovulis inibi depoſitis parùm cogitantes: Eſt ſanè mucus cùm ventriculi tùm inteſtinorum, commodus vermiculorum utriculus, cui dum adhærentes & involuti, accedente etiam huc materiâ motum vitalem ſuſcitante (calorem dicunt aliqui, ego verò ſubtilis præſentiam inſuper arguo) exigui valdè prodierunt, nutrimenti ſui partem aliquam deinceps debere videntur, indeque eſt, quod ſoluto & exeſo muco, temporis tractu ipſam inteſtinorum ſubſtantiam eroſiſſe ac perforâſſe quandoque deprehenſi ſunt, ceu in Obſervationibus edendis exempla ſuggeram: ſæpiùs tamen hoſpites iſti in uno alterovè corpore non ſtabulantur, præter Practicorum opinionem & ſuſpicionem, unde vulgus pro ſuâ imperitiâ, labem ipſis affricare conſuevit, quòd exhibito purgante anthelmintico effectus non reſpondit: verùm enim verò materia graveolens ad inſtar ſpermatis ranarum, vel ovi putrilaginoſi, quis fœtus ſubfuerit ſatis edocet; quis enim neſcit, vermes ſive enectos, ſive ſeminium collectum, nec tamen eductum, ita corrumpi ac putreſcere poſſe? pariter uti pituitam in dictis locis ad ſaturationem aggeſtam, putredinem concipere, communicatisque vitioſis maſſæ humorali miaſmatibus, motum hujus variè pervertere; aliaque ſymptomata inducere, experientiâ comprobatum eſt.

Spuma fermenteſcens, cujus vehementes rugitus, cum abdominis diſtenſione in cane altero præſagium erant, cum muco ſanguinolento, ſatis oſtenderunt, quam in iſto ſucci

exhibiti particulæ luctam inſtituerint, à quâ agitato tantiſper Helmontii Archéo, angi & ſuccuti accepit: cani tamen exitiales iſtæ æquè non fuerunt, ac Porcello Indico mari, cujus animantis ventriculus tenerior videtur utique, nec muco oblinente caninorum inſtar inſtructus, oſſa aliaque citra noxam diffringentium ac concoquentium, unde etiam dictæ ſucci particulæ pariter infringi non poterant, quin labe ventriculo & inteſtinis tenuibus gravi ſemel illatâ, qualis etiam in pulmonibus vitali organo conſpiciebatur, vitæ animalis diſpendio afficerent: Mucus certè viſcidior & copioſior à particularum enormitate aliquâ ipſum præmunivit, cui, ceu ſupra meminimus, plantæ utpote dicto demum menſe collectæ, virtus fatiſcere incipiens jungenda eſt, prorſus tamen ſoſpitem non præſtitit, quin ſymptomatum vehementi iteratione langueſceret, concurrente internâ aliquâ ventriculi & inteſtini labe: Interitum verò intulit ſucci ejusdem ſanguini propior facta immiſtio, unde ipſius compage ſolutâ, præcedaneis convulſivis motibus, cordis thalami liquore vitali penitus exhauſti fuerunt, motum infuſo pabulo nitro-aëreo per intervalla ingeminante auriculâ dextrâ, de quibus videſis erudita Pythagoræ noſtri Parerga. Neque funeſtam hujus vim effugit canis moloſſus, viatoribus aliàs formidabilis, quin à ſucci immiſtione ſanguis ſupra modum rarefactus, vehementiſſimis in corde arteriisvè motibus occaſionem daret, effractaque ab impetu veſicularum pulmonalium ſtructurâ, non modò iſtæ collabaſcerent, ſed factâ inſuper ſanguinis ſeroſi tenuis, extra vaſa proſilientis, cum aêre agitato & rarefacto confusâ συμμίξει, ſpuma ſanguinolenta per os copiosè efflueret, qualis etiam poſtquam ſpirare deſiit, frequenter erupit, reliquiis aliquibus in ipſo thoracis cavo ſtagnantibus, pulmonumque flacciditate, quæ aërem injicere tentantibus magis patuit, & inflammatione ſatis evidentibus: Utrum verò ſanguis fluidus acris, ad ſinuum latera viſibilis, (cui, ſi ve-

næ

næ jugularis utriusque lateris ligatio ortum ſuggeſſit, pulſus arteriarum impetuoſus augmentum non exiguum ſubminiſtravit) motuum convulſivorum, in faucibus præcipuè & colli muſculis mater extiterit, cùm potius apoplectici quid inducere valuiſſet, principii nervorum compreſſione, an verò fibræ motricis à ſanguine vehementer irruente, aut cardiacarum ab eodem impetuoſo inſultu facta irritatio, humoris ipſius acrimoniâ non rejectâ, in causâ fuerit, decidere jam nec vacat nec opus eſt. Sufficit ab ejusmodi motibus in machinæ animalis deſtructionem ſæpiuſculè tendentibus, & partium muſculoſarum, præcipuè verò ſpiritus vitalis, cui animalis, utpote à cruore ſaltem liberatus, affiniſſimus eſt, ſuccuſſione validâ, ſpaſmodicas ὁρμὰς libenter ſubſequi, ceu iſtud etiam animi pathemata inopina, terror aliavè teſtantur: Olim verò cani moloſſo venam jugularem externam pariter utrinque ligavimus, ſoporem cum ictu epileptico præſtolantes, ex ſanguinis liberâ remeatione inhibitâ, aſt fefellit ſpem eventus, inque diſſecti cerebro ſanguinis extravaſati parum omninò reperimus, nec in ſinibus grumoſi veſtigia firmiſſimo argumento, viâ hâc præclusâ, aliam per venas maximè jugulares internas naturam ſibi parâſſe: In porcelli femellæ mortem ſubitam inquirere ſupervacaneum eſt, ſucco irritante labem deleteriam ipſis vitalibus organis proximè inferente: de iſtius autem animalis utero & fœtibus, quæ memoranda ſunt, in Scholiis obſervationum expediam. Vale his Artis Aſclepiadeæ columen, mihique, ut ſoles, favere perge.

Dabam è Muſéo Baſil, d. 17. Decembris 1684.

TRIGÆ-

TRIGÆ ASCLEPIADEÆ,
Celſo, Pœoni, & Pythagoræ,
conſecrata.

Collegæ plurimùm honorandi!

HAud unquam in arte me laſſari teſtabuntur Obſervationes Chirurgicæ, quas Vobis in ſignum amicitiæ ſacras facio: Equidem, quæ de morbis Puerpurarum, & Comparatis Anatomiis in Ephemerides conſignavi, nuper inchoata, brevi, quantum licebit, augebuntur. Triplex hocce ſtudium animum meum valdè recreat, juvare proximum in internis & externis afflictionibus, MANU, & INGENIO, atque huic intentioni viam feliciter ſternere ANATOMIA. Judices actionum mearum vos nunc conſtitui, cum ſitis in Arte perdocti, & Fautores mei amantiſſimi, Obſervationes autem, juxtà doctiſſimorum Chirurgorum, Gayantis Pariſini, & Artheaudii Lauſannenſis operandi modum conſcriptas & reperietis, quem Curioſis neutiquam diſplicere autumo. Valete

à

Veſtro

Aretæo.

OBSERVATIO CXVI.
D. JOH. de MURALTO.
Trepani adminiſtratio in fiſſurâ Cranii.

INfans quinque annorum ex lapſu in terram cranium vulneravit, vomuit, hæmorrhagiam paſſus eſt, tumor manifeſtus, ſubſequente dolore, & pulſatione in parte affecta, cum febre obſervabatur. Denudatô per inciſionem craniô, reperiebatur fiſſura per transverſum facta, juxtà ſuturam coronalem in frontis parte dextra. Primùm ergò applicatum

fuit

fuit Trepanum maſculum locô fiſſuræ, pòſt alterum ſine apice, quod eò usque circumductum fuit, quò ad alterum Cranii tabulatum, ultra diploen perventum erat, ut commodè ſatis oſſiculum rotundum eximi potuerit; hôc elevatô, tria circiter ſanguinis cochlearia, duram matrem prementia, cum levamine ſecreta ſunt: Oſſis extremitates in cranio lævigatæ, & duræ matri plumaceola melle roſato imbuta applicata, ſuperadditum ſuppurativum unguentum, & Betonicæ emplaſtrum: Viceſimô morbi die ἀπύρετος factus, rejectô pure laudabili, in ſtatum bonum rediit; in plenilunio pejus quàm novilunio ſe habuit.

SCHOLIUM.

Lunam plenam omnia terreni globi corpora, quæ ex humore prædominante conſtant, implere, agitare & dilatare, uti communior fert opinio, ita cancros præſertim atque conchyliorum genera implere, animalium oſſa ut medullâ abundent efficere, epilepticos paroxyſmos concitare, hydropicos etiam magis adficere, quos ideò tum temporis mori utplurimum contingat, & cerebrum humanum majorem in molem elevare, perhibetur. Verùm quod cancros, oſſa, epilepticos, & hydropicos attinet, non usque adeo certâ niti relatione, arbitror; qui ipſe gammaros quavis Lunæ facie ſucco turgidos, prout viciſſim in plenilunio quandoque extenuatos obſervavi; quod idem etiam de oſſium medulla certum eſt; epilepſiam præterea in novilunio aut alio quovis tempore, quo Luna falcata adparet, ſæpè non minùs adficere, & hydropicorum haud exiguum numerum extra plenilunii tempus mori, quilibet, curioſiorem harum rerum obſervationem inſtituere qui voluerit, mecum fatebitur. Utrùm itaque de cerebri humani augmento quod dicitur, idem ſit ſtatuendum, equidem hæreo, & quibus occaſio per experimenta ritè id explorandi datur, decidendum relinquo. *Theodorus Moretus* ſanè *tract. de æſtu maris cap. 4.* in

in quodam, (idem tamen in tribus aliis etiam exploratum habuerat,) cui pars cranii ademta fuerat, incrementa cerebri tanta animadvertit, ut laminâ amotâ, qua deſcendebatur, protuberaret; id verò non tantùm Lunâ novâ, ſed & plenâ accidiſſe memorat. *Henricus Salmuth* verò *cent. 1. obſ. med. 72.* in quodam vulnerato obſervavit, creſcente Lunâ & cerebrum creſcere, callo nempe qui vulneratæ parti ſupercreverat, altiùs ſe tum elevante, ut dimidii transverſi digiti ſpatio reliquam ſuperficiem excederet, decreſcente verò Lunâ, & ipſo quoque rurſus ſubſidente; quem itaque ſatis mollem, nec eâ duritie, qua aliàs calli præditi eſſe ſolent, fuiſſe neceſſe eſt. Unde etiam *Guido Cauliacenſis tract. 3. art. chirurg. doctr. 3. cap. 1.* in plenilunio non eſſe terebrandum ſtatuit, quia videlicet eo tempore cerebrum augeatur, atque ad cranium adpropinquet. Incertum itaque cùm reddant ſimiles obſervationes lunare hoc cerebri augmentum, lunarium quoque radiorum operatio hac in parte dubio non caret. Si tanta tamen Lunæ efficacia in cerebrum foret, haud aliter hæc operaretur, quàm quatenus tum ſpiritus animales, tum ſanguinem commovendo, inque majorem expanſionem deducendo, conſequenter etiam cerebro ipſi, & quæ illud perreptant ac incingunt, membranis, hiſque implantatis vaſis ſanguiferis augmentum largitur. Unde in præſenti caſu caput, præcipuè infantile, humidiore conſtitutione, præ ætate provectiori, præditum, & gravi inſuper læſione debilitatem, ideoque Lunæ influxui ſuſcipiendo magis expoſitum, à plenilunio in pejorem ſtatum fuiſſe conjectum, videri poſſet; quod nempe radiis ſuis confeſtim emiſſis majorem humorum adfluxum concitando, vulneris conſolidationem retardare, & ſpiritus ac ſanguinem impetuoſiùs commovendo varia ſymptomata producere potuit.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXVII.
D. JOH. de MURALTO.
Fractura tibiæ, & fibulæ cum vulnere.

FIlius Domini N. N. quatuordecim annorum, cum ſociis ludens, tibiam & fibulam dextram confregit, ita ut proſtantia hæc oſſa muſculum Gaſtrocnemium & ſuralem cum venis quibusdam pertuderint: pes extenſus per miniſtros fortes & in æquilibrio detentus erat, usquedum utraque manu Chirurgus membrum comprehenſum ad priſtinam figuram reduxit, & impellendo hinc inde, ante, retrò, ad latera extantes partes, in ſuas concavitates, & priſtinas ſedes reduxit; quò dolor magnâ ex parte ceſſavit, osque fractum in ſuperficie æqualitatem adeptum, & ſano membro ſimile redditum eſt: Vulneri tum impoſuit Cerotum Galeni, & deſuper Emplaſtrum adſtringens, deligavit pedem faſciâ tres fermè ulnas noſtrates longâ, ter fracturæ circumvolvendo, & verſus genu finiendo: aliam dein faſciam affecto pedi bis circumduxit, versùs malleolum finiendo; Hiſce faſciis impoſuit compreſſàs per transverſum & juxta membri longitudinem, ut inæqualitas omnis caveatur, & deligatio ſuper fracturam firmetur: præterea compreſſas has Epideſmo, & Syndeſmo retinuit, & thecâ chartaceâ munivit; Tandem pedem directum, ut calcaneus ab omni compreſſione liber fuerit, capſulæ ligneæ impoſuit. Modus hic deligationis per duas hebdomadas continuatus fuit; poſt inſtituta aſcialis faſciatio octodecim capitum dicta, ob copiam puris, & crebram partis inſpectionem: poſt tertiam hebdomadam in melius profectus eſt æger, calloque fractura conglutinata, & perſanata.

SCHOLIUM.

IN fracturis ritè ſanandis Chirurgus officio ſuo neutiquam ſatisfeciſſe dicendus eſt, ſi oſſa ab invicem disjuncta ritè iterum coaptaverit, cùm & eadem debitè ligando ac reponendo, ut concreſcere denuo queant, apta reddere teneatur, non ſolùm coaleſcentiam aliàs impediturus, ſed pluribus etiam aliis incommodis ægrum expoſiturus; quæ inter ſphacelus crudeliſſimè eundem è vita tollere valet; cujus exemplum, præter *Ephemeridum noſtr. Curioſ. Dec. I. Ann. II. obſ. 248. Phil. Höchſtetterus decad. 5. obſerv. med. caſ. 7.* exhibuit, ubi cruris fracti ab imprudenter facta arctiori ligatura ſphacelum deſcripſit; qualem etiam in alio calcaneus non ritè collocatus concitaverat, quem ſiſtit *Joh. Hellvvigius obſerv. med. 154.* Prout viciſſim à laxa nimis ligatura coaleſcentiam oſſium impediri, *Job. Mekeranus cap. 68. obſerv. chirurg.* non immeritò admonet. Scilicet faſciæ membri partes diffractas iterumque in naturalem ſitum locatas, conſervare in eodem debent, quò ita particulæ glutinoſæ exſudantes, oſſium alimento aliàs inſervituræ, ſe invicem contingere atque coagulatæ callum conſtituere queant; unde laxiori à ligatura extremitates oſſium fractorum è loco ſuo moveri facilè cùm poſſint, unio ſperata impeditur; & è contra ſi ſtrictiori ligaturâ aut inconcinnâ repoſitione ſpiritibus animalibus ac ſanguini aditus reditusque, compreſſis ſcilicet nervis & arteriis, denegetur, partem tandem emori neceſſe eſt. Gluten verò illud nutritium è ſanguine deponi, particulæ illæ viſcoſæ, in ejus ſero abundantes probabile reddunt, ut ita à nervis illud ſperare, cum aliis, haud opus habeamus.

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXVIII.

D. JOH. de MURALTO.

Vulnus pectoris à globo plumbeo.

MIles XXXIV. annorum globulo plumbeo ſub clavicula dextra vulneratus eſt: vulnus ad dorſum, verſus ſcapulam, digiti longitudine penetravit, vulnus dilatavi cultello, ſed inſtrumento forcipato globulum apprehendere nequivi, hâc operatione majora fuerunt excitata ſymptomata, quàm trajectu globi ipſo: Cùm verò animadvertiſſem accidentia ſenſim mitigari, globulum reliqui, vulnus ſimpliciter deligavi, immiſsâ turundâ mundificativo imbutâ, atque Emplaſtrô, quod Diapalma vocant, inductô, usque dum clauſum, & probè percuratum fuerit.

SCHOLIUM.

GLobuli in vulnere altiùs hærentes, ſi commodè eximi nequeant, vulnus eſſe conſolidandum, prudentiores Chirurgi ſtatuunt; ſiquidem eos vel ſponte cum tempore ad cutem accedere, ſicque eximi poſſe, obſervatur, vel ſi remaneant, ſaltem absque periculo in corpore, per plurimos aliquando annos, rotunditate inprimis eorum & lævitate partes carnoſas ac minùs ſenſiles, ſi his incumbant, non pungere aut admodum lædere aptâ, circumferri poſſunt; quod licet mirum videri poſſet iis, qui noxia à plumbo inſpirari corpori humano effluvia autumant, eosdem tamen crebrior experientia, & plumbi compacti longè diverſa à reſoluto, (quamvis neque hoc ſemper adeò periculoſum eſſe, ejusdem in ſaccharinum illud ſaliforme corpus ſolutio, & internè exhibiti ſalutaris operatio demonſtret,) aut per fa-

ctam violento igne liquationem, fumoſas particulas exhalante, natura aliud edocere poſſit. Licet propterea nemo facilè *Alphonſo Ferrio* accedere queat, plumbum cum carne noſtra quandam habere ſimilitudinem, cum *Averrhöe* ſtatuenti, refutato idcircò à *Gregorio Horſtio lib. 3. epiſt. medic. ſect. 12.* ut ita *Petro Borello* eâdem cenſura obtingat, qui *cent. 2. hiſt. 9.* quandam plumbo cum natura humana ſympathiam itidem adſtruit, eò quòd globuli plumbei corpori immiſſi proprio tandem pondere deſcendant & ad cutem deveniant, unde tumore oborto & maturato extrahantur; cum è contra reliqua metalla natura noſtra non adeò facili ferat negotio: Aſt præterquam quòd illa è corpore per excitatum abſceſſum expulſio perexiguum ſympathiæ argumentum præbeat; qua nempe ſtante, intra corpus remanere potiùs deberent; imò alia etiam metalla in corpore diu ſine periculo latitare poſſe, exemplis docemur, quod v. g. de aureo nummo ultra biennium in faucium iſthmo, ſine omni noxa hærente *Ephemerides noſtræ Curioſ. Dec. II. Ann. II. obſ. 134.* de ferro præfatus *Horſtius lib. 2. ſect. 19.* aliiq́ue memorant. Utrùm verò medicamenta dentur globulos ejusmodi extrahentia, quæ paſſim, ubi nec manus, nec inſtrumenta chirurgica id perficere valent, commendantur, non immeritò dubitatur; cùm vel planè invalida eſſe deprehendantur, vel ſaltem fluxiles magis reddendo humores, prorſus dilatando, eadem agere, cum Exc. noſtro D. *Wedelio lib. 1. de medicam. facult. ſect. 2. cap. 6.* ſit dicendum.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXIX.
D. JOH. de MURALTO.
Aneuriſmatis ſectio.

FOeminæ infortunatâ nimiùm ſanguinis miſſione locô venæ arteria fuit pertuſa: derepentè vi quadam ſanguis ex arteria proſiliit, & copioſiùs ejectus eſt. Occluſô vulnere, Ecchymoſis totum occupabat brachium magno cum dolore, & inflammatione, pulſu exiſtente diminuto, & magna partis ad motum imbecillitate: Cataplaſma ex hordei farina & melle impoſuimus, ſed irritô conatu: aperiendus erat tumor lancettâ & forfice, extrahendaque concreti ſanguinis maſſa: cùm hæmorrhagia non nimiùm urgeret, pulveres adſtringentes cavitati inſperſi ſunt, vulnusque emplaſtro è bolo & Galeni Cerato parato firmatum, & ſimpliciter deligatum eſt. Tandem ægra hæc Chirurgo ignaro commiſſa eſt, qui eſcharam adſtringentibus in arteria perforata factam, immaturam adhuc avulſit, tantam ſanguinis quantitatem perdidit denuò, ut vix ac ne vix ſiſti & ægra ſervari potuerit: Animi deliquia ſupervenerunt, & præſentem Medico-Chirurgum requiſiverunt, equidem tunc omnibus ex Arte adminiſtratis, duos poſt menſes reſtituta fuit.

SCHOLIUM.

QUàm facilè improvida vel imperita Chirurgi manus venam, ſanguinis emittendi causâ, aperire ſi jubeatur, arteriæ, vel venæ loco tactæ, vel pertusâ venâ unà vulneratæ, læſio accidere queat, tot lugubria, quæ paſſim proſtant, exempla teſtantur. Quod ſanè periculum tantum *Apamanti Stratoniq;* (à *Galeno lib. de V. S. adv. Eraſiſtr. cap. 2.* memoratis) incuſſiſſe metum videmus, ut vel propter illud venæſectionem omninò damnaverint: Hæc autem & ſimilia quamvis *Galeno.* ridicula meritò fuerint viſa, ut ne quidem refutare

tare illa voluerit, quo tamen majori cum cautela hujusmodi vulnus venæ infligatur, eò magis incitare poſſunt. Ab iſta verò arteriæ læſione adfectum, quem Aneuriſma dicunt, induci, notum eſt; quod licet curationem aliquando admiſiſſe, ſæpius tamen mortem intuliſſe, non minùs conſtat. Lugubris ejusmodi caſus eſt, quem Exc. D. *Thom. Bartholinus cent. 2. hiſt. anat. 9.* recenſuit, ac erudito diſcurſu in ſingulari libello Panormi A. 1644. edito, illuſtravit. Felicis autem curationis exempla recenſet apud prælaudatum *Bartholinum* Ill. noſter *D. Præſes in cent. 3. epiſt. med. 53.* & *Ephemer. Nat. Curioſ. Dec. I. Ann. VI. obſ. 26.* Vid. etiam *Dec. II. Ann. I. obſ. 108., Henr. à Meinichen. obſ. 14., Mart. Bogdanus obſ. 7., Gregor. Horſtius part. 2. lib. 4. obſ. 1., Henric. Roonhuſius lib. 1. obſ. chir. 4., Laz. Riverius cent. 3. obſ. med. 43.* & *Dionyſ. Pomaret. in append. p. m. 355.* Ut ita arterias vulneratas coaleſcere poſſe, hinc certi fiamus; ſecus ac jam olim Medicorum nonnulli crediderunt, quos ratione & experimentis inſtructus *Galenus* refutaverat *lib. 5. meth. med. cap. 7.* Prout verò ſtrictioribus ligaturis & adſtringentium medicamentorum impoſitione aneuriſmata minora, inque minoribus arteriis, & iisdem non admodum profundè deliteſcentibus contingentia, inprimis ſi à dilatatione tantùm arteriarum, non verò ruptura, orta, quin & recentia fuerint, curari non adeò difficulter poſſunt: ita contrario modo quæ ſe habent, maximo cum periculo ſunt conjuncta, ut hoc reſpectu *Bartholinus cent. 3. epiſt. med. 54.* meritò ſcripſerit: *Deum ſoleo precari ut hujusmodi caſus vel avertat, vel meæ curæ ſubtrahat.* In quo autem aneuriſmatis natura conſiſtat, licet in diſceptationem non unam hactenus venerit, rupturam tamen interioris tunicæ, ex triplici ſubſtantia, juxta Cl. *Thom. Willis part. 1. Pharm. ration. ſect. 6. cap. 3.* glandulosâ, muſculari, & membranosâ conſtantis, exterioris autem nerveæ extenſionem, ceu nonnullis fuit viſum, admitti vix poſſe, ſagaciores quidam jam obſervarunt, cùm vix credibile ſit, internam

nam ut craſſam ſatis rumpi poſſe, externâ tenuiſſimâ ſalvâ manente; niſi fortè internam duriuſculam à ſanguinis ſtagnantis acrimonia erodi, externâ interim craſſiore redditâ, & ſanguini irruenti extenſione ſuâ, utpote molliori, amplius ſpatium concedente, dicere liceat; imò utramque hanc tunicam, imbibendo ſeroſi humoris plures, quàm naturaliter aliàs ſolent, particulas, extendi, ſicque aneuriſma quaſi aliquod produci poſſe, ſatis eſt credibile; non ſecus ac venarum nimiam extenſionem aneuriſmata, impropriè ſic dicta, venarum, ſive varices conſtituere, notum eſt, præcipuè evidenter ſatis id docentibus ampliſſimis illis arteriæ magnæ aneuriſmatibus, quale, præter alios, celeb. *D. Guil. Riva*, exhibuit, in *Ephem. noſtr. Dec. I. Ann. I. obſ. 18.* delineatum, & ab eodem mihi etiam A. 1670. cum aliis viſu dignis Romæ monſtratum; nec disſimile poſtea Patavii quoque in ſolenni anatomia, pugni magnitudine & quinque circiter unciarum pondere A. 1671. conſpexeram, in viri quinquagenarii, repentinâ morte exſtincti, arteria magna adſcendente (quale etiam anno præcedente in Noſocomio ad D. Franciſcum ſe vidiſſe, Proſector, qui Exc. *D. D. Antonio de Marchettis* manus commodabat, atteſtatus fuerat) quod mole ſuâ ipſius ſterni ſupremæ parti foveam aliquam impreſſerat. Quod tamen, licet ab omnibus Aneuriſma adpellaretur, ad Polypum referre mallem; qualem nempe celeberr. D. *Marcell. Malpighius in diſſ. de polypo cord.* deſcripſit; ita ut ſanguinem in fibroſas ejusmodi & membranoſas tunicas, ſibi invicem ſuperimpoſitas, & hîc illic inter duplicaturas aliquid ſanguinis atrorubentis concreti oſtendentes, immutatum, fibris ſuis arteriæ magnæ parti concavæ adcreſcentem, ſenſimque novo accedente augmento, ipſius arteriæ expanſionem ex omni parte unà promoventem exiſtimem. Cæterùm aneuriſma utplurimum, ſi non ſemper, omnium tunicarum arterialium diſruptionem, vel quomodocunque factam præternaturalem apertionem inſequi, non ibo inficias,

cias, ita ut ſanguis extra illius cavitatem erumpens, in loca vicina feratur; id quod apertio ejusmodi læſarum partium & cauſa, quam infelix venæſectio ſuppeditat, nos evidenter edocent; nec ſugillationis in externa parte abſentia, utplurimum obſervata, hîc quidquam opponit; cùm & livorem cutis aneuriſmata nonnunquam comitari, conſtet, cutisque nativa in quibusdam denſitas, & abſconditus magis loci adfecti ſitus, illum colorem lividum comparere haud permittat.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXX.
D. JOH. de MURALTO.
Punctura in Manu.

CEnturio N. inter luſum & compotationes pollicis dextræ manûs interiore carnosâ parte cultro vulneratus eſt, hinc ingentem ſanguinis jacturam fecit, ejusque loci Chirurgi eundem ſiſtere nequiverunt: auxilium ergò noſtrum quoque imploratum fuit: applicuimus Vitriolum Cyprium goſſipiô obvolutum, unà cum aliis adſtringentibus admixtis: Eſchara tribus pòſt hebdomadibus ſpontè ſeparata fuit, ægerque unguento ſuppurativo & Diapalmæ emplaſtro ad perfectam ſanitatem usque deligatus.

SCHOLIUM.

VItrioli vim adſtringentem, & ita vulnerum hæmorrhagiis utilem, antiquis jam Medicis celebratam fuiſſe novimus; quam uti recentioribus quibusdam anſam dediſſe veriſimile eſt; ut pulverem dictum ſympatheticum ex eo conficerent: ita tamen de exiguo ejus in juvando ſucceſſu, quem crudi vitrioli in ipſam vulneratam partem impoſitio feliciùs, exſerit, multi fuêre conqueſti. Et licet minus adcuratè tra-

ctato,

ctato, aut debitè haud præparato pulveri experimenti infelicioris obſervatio adſcribi poſſe videatur, nimis tamen extenſa & deprædicata ejusdem virtus ſuſpecta admodum redditur, per tantum nempe terrarum ſpatium, & per plurima milliaria agere dicta; quam in diſtans actionem, ſi per effluvia fieri debeat, tot dubia premunt, ut veritatis ſpeciem omnino adimere videantur; neque enim, ut alia taceam facilè animo quis concipere poterit, qua ratione tam ſubtiliſſima & mobiliſſima corpuſcula, aliarum, etiam potentiorum, atomorum, quarum aêr nunquam non plenus exſiſtit, ab occurſu tam diu & per tam longum aêris tractum tuta eſſe queant, & non potiùs ab intercurrentibus alterius indolis ſalinis corpuſculis enervari, aut alio modo diſſipari, vel aliorſum impelli debeant. Ut illa *Paulus Barbette in Chirurg. part. 2. lib. 2. cap. 7.* brevem, ſed nervoſam ſatis de vulnerum, abſente ægro, curatione ἐπίκρισιν dederit: *alii non niſi vitriolo ad Solem calcinato utuntur, quod laudibus ſummopere extollunt: ſed hoc utere absque ſuperſtitione, & tum credo, te mecum expertum, viam vulgarem tutiſſimam eſſe: nam ſine dubio medicamentis quædam adſcribuntur, quæ naturæ debentur.*

OBSERVATIO CXXI.

D. JOH. de MURALTO.

Tendines manûs abſciſſi.

Juvenis XXIV. annorum, noctu in manu ſiniſtra vulneratus fuit, ejusque tendines digitos moventes abſciſſi, vocatus Pariſinus ille Chirurgus Bienaiſe, manum læſam aſſeri plano adligavit, cutemque cultello ſeparavit, tendinesque diſciſſos & retractos inquiſivit, & iis filum circumduxit, opeque ſuturæ hujus ſibi invicem ſtrictô ſolubili vinculô connexuit, & conjunctim ſingulos tendines ſubligamento annulari colligavit, idque dolore ineffabili: fila hæc extra vul-

nus relicta ſunt ſatis longa, nervisque impoſitum fuit oleum terebinthinæ cum ſpiritu vini & ol. hyperici mixtum, usquedum factâ ſuppuratione fila leviter attracta, fuerint exempta, & vulnus ſimpliciter perſanatum ægerque perfectè reſtitutus fuit.

SCHOLIUM.

TEndinum diſciſſorum in hac Obſervatione facta per ſuturam connexio plurimorum Chirurgorum calculo damnari videtur; qua in cauſa inprimis *D. Petrus de Marchettis Obſerv. Chir. 63.* contra *Severinum* diſputat, & tum autoritati *Galeni*, cujus id methodo ſit contrarium, qui nunquam auſus eosdem conſuere, tùm experientiæ contrariari oſtendit, quæ convulſionum letalium metum incutiat; quamvis in hac parte *Galenum* ſibimet parùm conſtare, *D. Joh. Veslingius obſ. anat. 15.* notaverit. Licet autem quædam in *Galeni* defenſionem hîc fortè dici poſſent, notari tamen merentur, quæ *Veslingius* ſubnectit exempla, tendinum nempè diſciſſorum ope ſuturæ feliciter peractam unionem; ubi etiam addit: *deteſtabar hominum audaciam, ſed felix ſucceſſus & notabile à peracta curatione detrimentum, timoris mei vanitatem arguebant.* Unde etiam *Clar. D. Autoris* in hoc Caſu deſcripta cura defenſionem invenire poſſet; verùm cùm ex prolatis verbis, ſuturam proponentibus, tendines non acu perfoſſos, ſicque conſutos, ſed tantùm filo circumducto ligatos, & ſic invicem artificiosè conjunctos fuiſſe conſtet, ſuturam hanc damnari vel hac ratione haud poſſe, ſatis eluceſcit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXII.
D. JOH. de MURALTO.
Amputatio tibiæ.

VIr XXXVIII. annorum, ſordido pedis ulcere laborabat longo tempore, quod ſenſim ulteriùs cuniculos egit, ut tandem ſalutis causâ amputandum eſſe pedem conſultum fuerit. Exhibitum ægroto ovum ſorbile, & vini hauſtus, ad lipothymiam arcendam, quæ huic operationi familiaris. Ante omnia (imploratô Numinis ſupremi auxilio) à famulo Chirurgi robuſto cutis & caro ſana ſurſum ſuper genu fortiter attracta eſt, & Popliti compreſſa albumine ovorum madefacta impoſita: tum ſupra genu facta eſt ligatura vinculo non ita lato, ſed forti, ut æger minùs dolorem perciperet, & ob vaſorum conſtrictionem ſanguinis fluxus meliùs compeſci poſſet: Infra genu identidem injectum fuit vinculum, ut non tantùm cutis & caro altiùs attollerentur, ſed etiam inciſione jam factâ, magis ab oſſe removerentur, quò ſerra commodiùs tranſire poſſet: Chirurgus falcato cultro omnem carnem muſculoſam ſub vinculo reſecavit, & alio cultello, qui ad manus erat, perioſtium ab oſſe utroque abraſit, ne illud à ſerra dilaceraretur, quam poſtmodum feſtinanter fibulæ tibiæque adegit, & ſerravit, pedemq; affectum à reliquo amputavit; copioſiùs ſanguis ex arteriis promanavit, quarum oſculis vitrioli tantillum goſſipio obducti cum pulveribus ſanguinem ſiſtentibus, ovorũ albumine madefactis ſpleniis ſcutellatis, applicatum eſt; hæc medicamenta ſtegnotica ſupra partem detinebantur ope emplaſtri defenſivi, & glutinantis cruciatim partem ambientis, quibus veſica bubula madida ſuperinducta fuit, & cruciata faſciatio inſtituta, circumpoſitum emplaſtrum defenſivum atque Oxycratum, membrumque ritè collocatum, & more ſolito deligatum eſt.

SCHOLIUM.

MEmbrorum ſphaceloſorum feliciter tentatam amputationem tum plures alii, tum inprimis *Thom. Bartholinus cent. 3. hiſt. anat. 85. Petr. de Marchettis obſ. chir. 15. Nic. Binningerus cent. 2. obſerv. 19. P. M. Roſſius conſult. chir. 13. Henr. Roonhuſen lib. 1. obſerv. chir. 25.* tradiderunt; & ipſe, præter alia exempla, vidi in Noſocomio publico Patavino, puero ruſtico omnes utriusque pedis digitos, â frigore hyberno ſphacelatos, diverſo tempore ſucceſſivè felici cum eventu amputatos; licet & non pauciores infeliciter tentatæ ejusmodi curæ caſus recenſere poſſem. Unde non immeritò quæritur: Utrùm membrorum amputatio fieri tutâ conſcientiâ poſſit, cum ſit operatio minùs tuta? Ubi *Paulus Zacchias Quæſt. med. legal. lib. 8. tit. 2. quæſt. 4.* Medicum in extrema anguſtia poſſe tale remedium conſulere, reſpondet. Et cùm charitatis potiùs, quàm crudelitatis opus ſit, membrum corruptum, quod, niſi auferatur, univerſo corpori internecionem minatur, auferre, ſicque homini vitam conſervare, non tantùm operationis hujus innocentia, ſed & neceſſitas facilè inde colligitur; quin & natura ipſa remedium hoc aliquo modo nobis oſtendit, dum membra ſphacelata ſponte à corpore ſeparat, ægris interdum ſanitati poſtea reſtitutis; quorum exempla occurrunt in *Th. Bartholini cent. 1. hiſt. anat. 69. & cent. 5. hiſt. 63. Cattierii obſerv. 14.* ut & *Nicol. Tulpio lib. 4. obſ. med. cap. 50.* In negotio tamen hoc, magno cum periculo conjuncto, non minori cum circumſpectione procedendum erit; unde ſemper monendos eſſe Chirurgos arbitratur Exc. *D. Paul. Ammannus in parœneſ. ad Inſtit. med. pag. 331.* ne fingant neceſſitatem; & Medicos ad tales operationes vocatos, non ſine ſingulari circumſpectione membro abſcindendo vel conſervando judicare debere, *Wolffg. Höferus lib. 4. Herc. med. cap. 2.* adnotat, cùm haud adeò ex-

excuſabilem errorem hîc committi à fraudulentis vel imperitis hominibus poſſe, adducta ab eis exempla comprobent. *[Luc. Schröck, L. F.]*

OBSERVATIO CXXIII.
D. JOH. de MURALTO.
Sectio Calculi veſicæ.

VEſicæ calculo laborantes in Noſocomio Charitatis Pariſienſi ſequentem operationem ſubire coguntur: æger menſæ obliquè ſurſum ſpectanti imponitur, retracta versùs nates crura cum manibus benè colligantur, duobus in locis, carpus nempe cum malleolis, & cubitus cum genu, coxæ verò à famulis robuſtis duobus utrinque diducuntur, diductæ ligantur, vinculum hoc ſex ulnas noſtrates longum, forte, & palmam latum eſt. Lithotomus ſiniſtræ manûs digitos priores, oleo Olivarum imbutos in anum pueri demittit, dextrâ abdomen leviter premendo, ut Calculum ſub oſſe pubis detrudat, & ad Perinæum adducat: In Viris verò quia digitis ſuis ad fundum veſicæ non poteſt pertingere, Chirurgus catheterem ſulcatum adhibet, ejusque extremitatem versùs Perinæum retorquet, ſectionisque locum indicat, etenim novaculâ fit inciſio ſuper catheterem (ut acies cultri ſulco directè opponatur,) usque in cavitatem veſicæ, ut catheteris extremitas extra vulnus promineat, deinde in ſinum ejus aliud immittitur inſtrumentum inſtar parvæ terebræ, quod conductorem nominant, extrahitur dein catheter, iterumque hujus conductoris cavitati immittitur dilatorium, conductor aufertur, vulnus cochleæ beneficio dilatatur, donec forcipe extractorio apprehendi, forasque educi poſſit calculus, vel integer, vel in partes diviſus: ſimpliciter deligatur æger, ſtratoque imponitur.

SCHO-

SCHOLIUM.

CAlculum veſicæ per ſectionem educendi labor cùm exercitatas requirat manus, non cuivis facilè credendum erit, artem hanc, ſolius lucri causâ, qui profitetur. Quamvis itaque Medicus, jurijurando Hippocratico religiosè inhærere qui vult, ipſemet ab operatione iſta obeunda prohibeatur, ut tamen modum lithotomiæ calleat, neceſſe eſt, quò ægrum lithiaſi laborantem à tormentis iſtis vel calculi doloribus liberaturus, eò feliciùs ſanitati reſtituere poſſit, præſentiâ ſuâ & conſilio non tantùm ſupervenientia ſymptomata emendando, ſed & operatorem hærentem inſtruendo, vel imperitè agentem corrigendo. Licet non videam, cur Medicus hodie juramento Hippocratico, quod equidem, cæteris paribus, minimè culpandum, tam ſtrictè alligari debeat, ut non interdum ipſi, ſi artis hujus probè gnarus & peritus exſiſtat, liceat imò proximi amore impellente, incumbat, calculoſo manus admovere, & mediante ſectione medelam adferre, præſertim ſi Lithotomi abſentia, aut imperitia id ſuadeat. Antiquitus vilior equidem creditus fuit labor hic, quem exercere miniſtros tantùm deceat, non veros Medicos; qualis etiamnum vulgò habetur: aſt ſi belli Ducem non imperare ſolùm, & ordines militum diſponere, inque aciem ducere competit, ſed manus interdum etiam cum hoſte conſerere, haud indecorum putatur; idem Medico turpe aut indignum haud erit cenſendum, ſi non operariis tantùm hiſce, muneri huic deſtinatis, imperare & conſilio ſuo adeſſe, ſed etiam quandoque, ubi neceſſitas poſtulat, manus ipſas operi admovere audeat; cæteroquin videri hîc meretur explanatio, quam *cap. 17. Commentarii ſui in jusjur. Hippocr.* exhibet *Exc. Meibomius.*

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXIV.
D. JOH. de MURALTO.
Punctura Hepatis lethalis.

DEcurio quidam Legionis prætoriæ Pariſinæ, annos XXXV. agens, dum in diverſorio moraretur, duello cum milite novo ejusdem cohortis conflixit ebrius, & enſe intra coſtas lateris ſiniſtri ſpurias profundiùs vulneratus eſt, vulnus lienem ſuperans parvum hepatis lobum attigit: momentô æger concidit humi, magnam ſanguinis vim perdidit, integræ horæ ſpatiô deliravit, ſudore frigido toto corpore permaduit. Chirurgus ſanguinis profluvium adſtringente emplaſtro è bolo parato inhibuit: die inſequente phlegmata evomuit; hypochondria tendebantur, appetitus dejiciebatur, ſitis ingens ſequebatur, cum difficultate & ardore mingebat, reſpiratio tamen libera fuit, neque febricitavit: tertiô die maxima oppreſſio circa partem affectam oborta fuit; calor præter naturalis totum corpus pervaſit: Vulnus ſtylo examinatum maximam ſanguinis coagulati quantitatem emiſit, compertumque erat lobum profundiùs compunctum eſſe: quare ſtudiô ampliatum erat vulnus, turunda digeſtivo imbuta filo alligata vulneri immiſſa, plumaceolæ & ſplenia cum diapalma deſuper impoſita ſunt: inſequente die ſequutæ ſunt convulſiones, exſcreavit ſanguinem & ſudore frigido perfuſus vitam cum morte commutavit.

SCHOLIUM.

VIx ad ſanitatem pervenire, quibus jecinoris craſſum vulneratum eſt; ſanari autem non poſſe, cui jecinoris portæ percuſſæ ſunt, *C. Celſi lib. 5. cap. 26.* eſt judicium; quod cùm de magnis & profundis vulneribus veriſſimum eſſe, ne-

mo dubitet, ita ſi minores rami venarum tantùm vulnerati fuerint: nec vulnus altè penetraverit, evadere ægrum poſſe, nec principis Medicorum authoritati, nec experientiæ refragatur; ille enim, licet *ſect. 6. aphor. 18.* inter vulnera lethalia, hepati quæ infliguntur, etiam recenſeat, atque *lib. 2. prædiction.* nec non *coac. prænot. 199.* utplurimum quidem ea mortem vel magnam perniciem adferre ſtatuat, *non eam tamen, ut nemo ex his ſervari poſſit*, ſibimetipſi haud contrariatur, hîc de vulneribus hepatis in genere, ibi verò in Aphoriſmis, de magnis & gravibus, ceu verba ipſa id edocent, locutus. Experientia autem triſtem & lethalem in hepate vulneratorum ſtatum, ob magnam ſanguinis profuſionem, à majore vaſorum læſione erumpentem, atque ob profundum ſitum non compeſcendam multoties confirmavit; qualem ex. gr. ille jaculo in jecur percuſſus apud *Hippocratem lib. 5. epidem. §. 61.* ſubiit, ut & ille, cujus *Bald. Timæus reſp. med. 20.* mentionem facit. Prout viciſſim feliciorem ſortem experti fuerunt, quorum hiſtorias, præter alios, recenſent Nob. *Dn. Joh. Dan. Horſtius manuduct. ad medic. pag. m. 86. Barthol. Cabrolius. obſerv. 18. Guilelmus Fabritius Hildanus cent. 2. obſerv. chir. 34. Georg. Bertinus lib. 13. medic. cap. 7.* Ut ita metum, quem nonnemo hîc fovet, quævis vulnera hepatis lethalia eſſe, & minora quidem tardiùs, occidere tamen hominem, ſtatuens, fruſtraneum eſſe hinc diſcatur; id quod ex *Galeno* hauſiſſe potuit, qui *comment. in 6. aphor. 18.* (ſi quorundam lectionem, cùm alii contrariam amplectantur, ſequi velimus,) minùs veritati conſentanea dicere pronunciat, qui profunda jecoris vulnera ſe curâſſe, aut fibras i. e. lobos abſtuliſſe dicunt.

[L. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXV.

D. JOH. de MURALTO.

Cancer Penis.

NObiliſſimæ familiæ filius, XXII. annorum, Pariſiis cum meretrice rem habuit, poſtquam bis lue Venereâ infectus, & ſalivatione liberatus erat, nunc conqueritur de maximo virgæ dolore dum ſemen emittit, hunc dolorem inſequutus eſt urinæ ardor & difficultas, circa glandem ſupervenere puſtulæ lividæ parvæ, penis tumor & tenſio moleſta aderat; puſtulæ vicinas quoque partes perreptabant, metuitque nunc ægrotus denuò luem Gallicam: Chirurgus puſtulas madefecit ſpiritu vitrioli, butyro antimonii & Aquâ Fioraventi, deſuperque impoſuit emplaſtrum Vigonis cum Mercurio: ſalivatio dein ſequenti modo in uſum tracta fuit:

℞. Mercur. dulc. ℈j. Conſerv. Roſar. ℥j. Turbith Mineral. gr. ij. fiant doſes tres, & repetantur usquedum gingivæ ulcerentur; & ptyaliſmus ſequatur, poſt decoctum Guajaci exhibitum & juſcula, usque ad finem ſalivationis, gargariſmis & melle roſato dentes firmati & æger per ſanatus erat.

SCHOLIUM.

QUamvis cancroſa penis adfectio ab immundo utplurimum concubitu ortum trahere videatur, quandoque tamen ab alia etiam cauſa induci eandem, vel illud, quod Exc. *D. Eberh. Gockelius conſil. med. 52.* adducit exemplum, oſtendere poſſet, cancrum penis letiferum à puſtula in pene fortiùs fricata ortum recenſens. Quin & præputii cancrum à concubitu uxoris, dum ei menſes fluerent, memorat *Joh. Rhodius cent. 3. obſ. 39.* Ut enim in utroque exemplo nihil miaſmatis à venereo morbo latuiſſe, ſupponamus, hîc ſanguinem menſtruum, qui quidem naturâ ſuâ vividus

& innocuus omninò exiſtit, facilè tamen à vitioſis in corpore collectis humoribus, acribus & corroſivis imbui poteſt, illic ſanguinem itidem particulis pungentibus & cauſticis prægnantem, à fricatione fortiore in motum concitatiorem impelli potuiſſe dicemus. Cæterùm ejusmodi cancroſi in pene adfectûs curationem quomodo, bubonem in inguine excitando, tentare liceat, *Zodiacus medico-Gallicus Ann. 2. menſ. Septembr. obſerv. 4.* exhibet.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO CXXVI.
D. JOH. de MURALTO.
Oculi procidentia.

Filia Moldenſis per quadriennium procidentiâ oculi dextri monſtroſâ laborabat, nam oculus extra orbitam protuberabat magnitudine ovi, excreſcentiâ carnosâ propemodum ſtipatus, durus; palpebra inferior inverſa erat, cum ineffabili dolore ob extenſionem muſculorum & nervi optici. Cauſa hujus procidentiæ catarrhus erat inſenſibiliter muſculos oculi relaxans, quippe ægra ſub initio mali, ſenſum depreſſionis oculi percepit, ſenſimque viſum amiſit, inflammatio magna cum extremis doloribus ſupervenit, ut Chirurgos adire cogeretur; Vena ægræ ſecta collyriaque oculo applicata, purgata, tumefactus oculus cultello pertuſus, ſed nulli humores evacuati ſunt, dolores remanſerunt, tumorque neutiquam diminutus eſt; Hinc mox ſuppurativa, mox cathairetica, mox anodyna, mox detergentia medicamenta, ut & ea quæ carnes abundantes conſumunt applicata ſunt, at in vanum omnia; Ad corroſiva tandem deventum eſt, ſed rivuli lachrymarum vim horum infregerunt, majorem humiditatem à capite ad glandulam lacrimalem adduxerunt, periculumque ob viciniam cerebri non leve prædixerunt. Poſt plu-

res

res concelebratas venæ ſectiones, hirudinum, cucurbitularum, cauſticorumque applicationes, purgationes, derivatâ fluxione, oculus maximam partem conſumptus fuit & caro excreſcens ſub palpebra ſuperiore cum inferiore inverſa, coaluit, maſſaque carnea, dura, ſani adinſtar oculi remanſit, dolor cum accidentibus reliquis ceſſavit, tandemque convaluit.

Similem excreſcentiam carneam, ſupra bulbum oculi dextri, ad iridem usque ſub palpebra penetrantem, pupillam deprimentem nuperrimè in infante obſervavi, trajectâque acu, præviis laxativis & defenſivis ocularibus, filo conſtrinxi, triduô poſt operationem filum ſolutum ſpontè abſceſſit, caroque imminuta fuit, hanc carnem penitùs avellere ſtudens Chirurgus, Myrtifolium Inſtrumentum ſubtùs adigens, abſceſſum adinvenit, Atheromatis materiâ turgidum, quô evacuatô, oculus antea depreſſus, ſenſim ſurſum reductus, & in priſtinam formam, ſed absque viſu, quamvis translucidus, reſtitutus eſt.

SCHOLIUM.

Duo alia prolapſi oculi exempla adnectere huic libet, unum ex *Petri Pavvii obſervationibus*, quæ *cent. 4. hiſtor. anatom. Bartholin.* acceſſerunt, *num. 23.* deſumtum, in puerulo, qui aliquot menſibus tumore oculi ſiniſtri tanto laboraverat, ut integer bulbus ocularis cum muſculis foras protuberaret, in tantumque excreverat molem, ut duos pugnos æquaret; in quo poſt mortem diſſecto ſubſtantia cerebro planè ſimilis, permixto ſanguine concreto, reperta fuerat: alterum verò ex *Fel. Plateri lib. 3. obſerv med.* itidem in infante, cui oculus horrendo adſpectu propendebat, & veluti extra orbitam penitùs exſertus adparebat, ovi gallinæ majoris magnitudine, quem tamen unicum cataplaſma, per menſem uſurpatum, ſine ulla visûs noxa, feliciter curaverat.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXVII.

D. JOH. de MURALTO.

Ulcera fluida genu tumefacti, & abſciſſi, mortem inducunt.

JUvenis XIX. annorum, ſceleti inſtar macie conſumptus, prægrandem in genu tumorem habuit, ulceribus ſerpentibus & fraudulentis hinc inde conſpicuum; ulcera hæc inſignem acris humoris quantitatem fundebant, cum ingenti, imprimis nocturnô dolore: durus hic tumor erat, inæqualis, lividus, ulcerumq́ue labia nodoſa, inverſa, ut ad ſcirrhum cancroſum commodè referri potuerit; operâ circumforanei uſus eſt per annum, qui relinquens ægrum, eò miſellum adegit, ut anxiè amputationi inhiaret, id quod ignito cultro juxta Hildanum peractum eſt, nullis obortis ſymptomatibus, quintô ab operatione die eſchara feliciter ſecreta fuit, ſed tunc os aperire & alimentum capere nequivit, vi quoque aperiendi os coactus maximum in muſculis temporalibus dolorem ſuſtinuit, ſymptoma hoc ſubſequutum eſt ventris renumq́ue dolorem, qui ægrum diu noctuq́ue variè torſit, neque venæſectiones, nec fomentationes maxillæ impoſitæ, neque clyſteres, quicquam huic malo profuerunt, nihil quoque ægrotus à quinto die ad decimum quintum per os aſſumens placidè defunctus eſt: Apertô cadavere omnia imi ventris viſcera naturaliter conſtituta fuerunt, exceptâ ſolâ conſumptione partium, imprimis omenti & pancreatis, hepar erat magnum, ſed obſtructum, lien parvus, niger & durus, ut novaculâ vix diſcindi potuerit. In medio ventre tumefacti pulmones erant diverſo & atrovirente colore conſpicui, nervi maxillarum, renum & inteſtinorum exſucci, ſpiritibus liberum tranſitum non conceſſerunt, ſed dolorem ſpaſticum causârunt.

SCHOLIUM.

GEnua tumoribus admodum eſſe obnoxia, vel frequentiores illi, quos Germani Gliedſchwämme vocare ſolemus, oſtendunt; qui licet interdum meros contineant flatus, qualem in aperto per cauſticum potentiale *Laz. Riverius cent. 3. obſerv. 13. Nicol. Fontanus lib. 1. reſponſ. & curat. medicin. pag. m. 147.* aliique obſervarunt, ſæpius tamen ſeri ſtagnantis ſunt ſoboles; quo itaque diſcuſſo, etiam ipſi recedunt. Quamvis difficilis eſſe curationis, ubi muſculorum in eo loco inopiam, ligamentorum verò, tendinum, & oſſium, frigidæ ſiccæque naturæ partium, humiditatem ſufficienter diſſipare haud valentium, magnam copiam, rectè moneat *Paul. Barbette anat. pract. lib. 5. cap. 2.* Laudat tamen hîc radicem Sigilli beatæ Mariæ probè contuſam, ſi admoveatur, *Petrus Borellus cent. 2. hiſt. 10.* Sic & ſalutarem uſum expertus eſt decocti pro fomentatione in maximo taliſmodi tumore pueri, juxta cum cerato diaſinapi *Aquapendentis* adhibiti, *Joh. Scultetus armamentar. chir. part. 2. obſ. 79. & obſ. 87.* Cataplaſmate quoque tumorem in puero inſignem ac durum intra paucos dies abegit *Auguſt. Thonerus*, ut habet *lib. 4. obſerv. med. 4. de tumor. duris;* Videatur etiam Ill. D. *Paulus de Sorbait in medic. pract. tract. 6. cap. 12.* ubi de tumore prolixiùs diſſerit, & præter fomentationem, emplaſtri cujusdam egregii uſum commendat; quo non admodum diſſimili à *Char. Parente meo* tumores illos aliquoties fuiſſe ſanatos ſcio, & ipſe etiam unâ alterâque vice feliciter adplicari curavi. Ea tamen interdum eſt tumoris hujus natura, quod de inveterato inprimis erit intelligendum, ut cartilagineus evadat, quem idcircò incurabilem pronunciat in *Dec. I. Ephem. noſtr. Ann. IX. obſ. 63.* Exc. *D. Garmannus*, talemque fuiſſe arbitrari fas eſt, quem in Sene decrepito Pariſiis deprehendiſſe ſe memorat in *diſſ. de herniis D. Ludov. Von Hammen*, tam renitentem, ut ſcalpellum ferè ac ſectionem eluſerit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXVIII.

D. JOH. de MURALTO.

De

Herniâ umbilicali.

RUſtici filia laborabat herniâ ſeu tumore in umbilico juglandis magnitudine, medicamentis adſtringentibus & ligaturis curari non poterat, operationem ſequentem feliciter ſubibat: repulſis in locum ſuum inteſtinis, per elevatam cutem acus duæ cruciatim trajectæ ſunt, cavendo funiculum ſ. ligamentum hepatis ſuſpenſorium, tum fortiter admodum quadruplicatum filum ſericum ſub acuum foramine conſtrictum eſt, emplaſtrumque Diapalmæ impoſitum, probèque deligatum; Octava die particula ligata cecidit, adhibitum emplaſtrum contra rupturas, & cicatrix inducta, tribusque ſeptimanis feliciter percurata eſt. Eadem hæc operatio in filia quadam nobili celebrata exoptatum ſortita quoque eſt effectum, adeoque tam periculoſa non eſt, ſicut eam deſcribit Aquapendens de Chirurgicis operationibus p. m. 249.

SCHOLIUM.

HErniam umbilicalem non eſſe negligendam, iliacus adfectus, qui eam facillimè inſequi ſolet, & utplurimum lethalis evadit, ſatis oſtendit; quam ſanè, ligaturis & adſtringentibus ſi cedere renuat, modo hîc propoſito adgredi ſumma depoſcit neceſſitas; quamvis neque is ſemper commodus eſſe queat, præſertim ſi hernia jam inveterata exſtiterit; quo intuitu umbilicali herniæ maximæ, quam aliquot abhinc annis conſpexiſſe me recordor in viro (ut & non ita dudum in matrona,) fruſtrà cura hæc fuiſſet deſtinata, quæ utraque poſt mortem illorum, cultello inveſtigata, exhibuit inteſtina mirè implicata, firmiſſimisque fibris ac membranis cuti extenſæ ac ſibimetipſis invicem tenaciter adglutinata

tinata, ut tum quoque poſt mortem eadem in dicto vino ſeparare vix licuerit; atque idcirco repoſitionis labor omnis fuiſſet fruſtraneus; quam itaque artificiosâ ligaturâ ab ulteriori incremento cohibere, unica in caſu illo, nec irrita cura fuerat.

OBSERVATIO CXXIX.

D. JOH. de MURALTO.

Ulcera fiſtuloſa in oſſe humeri.

PUella XII. annorum, à variolis contraxit utriusque cubiti Ancyloſin cum ulceribus ſinuoſis, articuli motum ginglymum impedientibus; fiſtulæ in parte anteriore & media humeri oſſis reſederunt, os verò carioſum erat usque ad meditullium ad ſpithamæ longitudinem: Inſignis verò quantitas materiæ purulentæ fœtentis, quotiescunque ægra deligabatur, effluebat: celeberrimi Chirurgi ægram reliquerunt: Tandem Dominus Arthenaud Lauſanenſis unam è fiſtulis cultro aperuit, alteram verò dilatavit cum ſpongia præparata, immiſitque carioſo oſſi Euphorbium, Myrrham, Olibanum, Aloën & ſpongiæ combuſtæ lotæque tantillum in forma pulveris, ſubinde unguento digeſtivo commiſcuit; & ſpiritui vini addidit eosdem, adjungendo ſalis ſpiritum, & Mercur. præcipitata: Tandem cauterio actuali uſus eſt, circumplicatis parti defenſivis & inflammationi reſiſtentibus emplaſtris, venæ ſectiones celebratæ ſunt, fonticuli excitati, tandem menſe octavo os integrum longitudine ſex digitorum transverſorum, digitum craſſum, mediô cavum exemptum eſt, ulcusque ſecundùm artem feliciter percuratum, & cicatrix inducta.

OBSERVATIO CXXX.

D. JOH. de MURALTO.

Apoſtema à variolis inter Claviculam & Scapulam.

PUellæ variolis non ſatis erumpentibus laboranti ſupervenerunt duo tumores inſignes inter claviculam & ſcapulæ coſtam, ſine dolore, phlegmatici, neutiquam ad ſuppurationem tendentes; hi lancettâ pertuſi miſerunt materiam pituitoſam magnâ copiâ, ſimulque virulentam; dextræ enim claviculæ perioſtium jam jam eroſum fuerat, vulnus turundis è ſpongia paratis dilatatum erat, & injectiones cum ſpiritu vini factæ, in quo diſſolutum Ægyptiacum, Aloë, Myrrha, ovi vitellum cum terebinthina, hôc modô exfoliatio nulla affectæ claviculæ exſpectanda fuit, ſed unico hoc medicamento malum ſublatum.

Obſervatio hæc teſtatur Apoſtemata variolas aut morbillos inſequentia, utpote maligna & virulenta, in principio aperienda eſſe.

OBSERVATIO CXXXI.

D. JOH. de MURALTO.

Caries oſſis frontis & Claviculæ.

ADoleſcens XIV. annorum poſt variolas juxta ſupercilium dextrum & humerum ſiniſtrum earundem ſtigmata diu ſatis retinuit, magno ſuperveniente dolore atque tumore, quô tandem ad maturitatem deductô, utrobique caries oſſium manifeſtata fuerat, ſequente autem remedio eadem percurata: ℞. Olei Myrrhæ, Caryophyllorum aa. ℥j. Olei Guajaci ℥ß. Miſce & plumaceolâ madefactâ pars affecta tegatur; Exfoliatio intra paucas hebdomadas facta, & æger percuratus.

SCHO-

SCHOLIUM.

ADfectus hi commodiſſimè ad Pædarthrocacen, ſive ſpinam ventoſam referri poſſunt, quibus de cùm *Joſephi Pandolphini* libellus, unà cum eruditis Collegæ noſtri Exc. D. *Georg. Abrah. Merclini jun. Poliatri Norimbergenſis*, adnotationibus, prolixiùs egerit, ad eundem Lectorem remittere ſufficiat.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXXII.

D. JOH. de MURALTO.

De

Fiſtulâ lachrymali.

FOemina XXXV. annorum, conqueritur à longo tempore de fiſtula in angulo oculi majore, quæ ipſi accidit à defluxionibus acribus carunculam inflammantibus: inde pus ichoroſum collectum oſſiculum ſubjectum alteravit, latera calloſa reddidit, & vix ſponte ſuâ ad cicatricem pervenit, quod antea ſæpiùs factum fuerat poſt expreſſum pus, ut natura foramen occluderet: Carie ergò oſſiculum affectum eſſe ratus Chirurgus, carneque fungoſâ tectum: Ulcus dilatavit cum ſpongia præparata, immiſitque pulverem aluminis uſti, ſpongiæ combuſtæ & lotæ, atque Mercurii præcipitati rubri; tum detecto oſſi admovit cauterium actuale per caniculam manè & veſperi per aliquot hebdomadas, muniendo partes vicinas per cuſtodiam ocularem depictam apud Dur. Scacchi *Subſid. med. lib. 3. c. 2.* cùm autem hujus oſſis exfoliatio ob lachrymas & defluxiones fieri nequiret, inſtrumento raſorio oſſiculi caries tota abraſa fuit: inditi poſtea pulveres ſarcotici cum ſpiritu vini, & tandem epulotici: interim fonticulus in Nucha ad præſervationem excitatus, vena pluries ſecta, & laus ſit DEO, reſtituta eſt.

Sic etiam Puella XII. annorum inde à quadriennio fiſtulâ lachrymali laborabat, cui per vices cicatrix inducta, & increſcente materiâ iterum aperta eſt, à variolis non probè erumpentibus oriunda; Dilatata erat fiſtula cum radice Gentianæ & ſpongiis præparatis, caro flaccida & luxurians calcantho cum calce mixto, abſumpta, os unctuoſum repertum; Deligato oculo ſano, & contecto cochleari argenteo affecto oculo, capite probè firmato, Trepanum perforativum oſſiculo canthi majoris appoſui, juxta carunculam lachrymalem, intraq́ue cavitatem naſi adegi, usque dum ſanguis cum pure per naſum ſtillârint: plumaceolas ſiccas oſſi perforato adplicui & carnes mundificavi, Myrrhæq́ue Tincturâ cum Balſamo Peruviano ægrum reſtitui.

SCHOLIUM.

Fiſtularum lachrymalium ortum edocturus *Anton. Molinettus in diſſ. anatom. patholog. cap. 6.* à canaliculorum lachrymalium obſtructione, obturatione vel conniventia fieri illas ſtatuit, unde humor regurgitans in glandulam, poſtea in angulum palpebrarum tranſſudet, & acrior redditus ex mora, locum ſibi patefaciat inter primum elevatorem pinnarum naſi & os, aut inter muſculum & integumenta; & hanc compreſſione anguli factâ exteriùs, fruſtrà curari, nî fluxus lachrymæ reſtituatur per conſuetos canaliculos, aut oſſe perforato derivetur in nares. Quàm difficilis autem ſint curationis hæ fiſtulæ, inprimis *Franciſc. Peccetius Chirurg. lib. 3. cap. 16.* oſtendit; methodum verò, quâ in pluribus ſanandis uſus fuerit, delineat D. *Petrus de Marchettis obſerv. ſuar. chirurg. 22.*

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXIII.
D. JOH. de MURALTO.
De
Pano Oculi.

RUſticus quidam per biennium viſu privatus, oblatum quendam tumorem ſeu Phygethlon in oculo, à nobis ſpatio aliquot menſium feliciter reſtitutus eſt: Præmiſſis venæſectione & purgationibus, ſingulis manè aquam ſapphyræam more collyrii in oculos imponebam, quâ corrodebatur pellicula, quæ totum occupabat oculum, & quia aqua erat erodens, ſæpè inflammationis ſpeciem inducebat, ad quam depellendam aliud collyrium ex ſief albo ſine opio paratum adhibui, donec rubor diſparuerit. Etiam utebatur pulv. alum. uſti adſtringendarum lachrymarum causâ, & ad carnem ſuperfluam adimendam. Intereà venæ ſectio reiterata laxativa per vices propinata; pillulæ aureæ noſtræ in uſum tractæ, item electuarium ad viſum confortandum; & feliciter convaluit.

SCHOLIUM.

OCulum non ferre medicamenta acria qui arbitrantur, quamvis, ſi tunicæ adnatæ magnam ſenſibilitatem ſpectemus, utique verum dicant, ita tamen cum cornea, quæ & duriſſima & inſenſibilis exſiſtit, aliter ſe habere, *Felix Platerus* inprimis *lib. 1. obſerv. med. pag. m. 114.* indicat, & exemplo Chirurgi cujusdam, loco ſacchari candii mercurium ſublimatum ex imprudentia, puellæ oculo laboranti inſpergentis oſtendit, ſubortâ licet inflammatione, ipſo autem oculo priſtinæ ſanitati hinc reſtituto; quin & alia oculis laborantibus inſtillari ſolita, fæniculi ſuccum, vini ſpiritum &c. acribus turgere particulis quis neſciat? & tamen oculis, licet primò nonnihil hinc vellicatis, feliciter adhiberi, crebra nos docet experientia.

OBSERVATIO CXXXIV.
D. JOH. de MURALTO.
De
Bronchocele.

PAupercula XXX. annos circiter nata, inde ab incunabulis inſignem ſtrumam in collo geſſit, ut vix reſpirare, nedum deglutire potuerit, nam tunc maximos dolores patiebatur, ægra fuit macie conſumpta & pulſum habebat parvum, languidum: conſultum judicatum eſt ægræ obſtaculum ab organis reſpirationis & deglutitionis dimovere, ſtruma itaque in parte molli & declivi profundiùs inciſa fundebat libram ſeroſæ & glutinoſæ materiæ, foramen vulneris ſpongiâ præparata adimpletum & diapalmâ deligatum eſt, evacuatâ omni materiâ, maſſa carnea pugni magnitudine comparuit, tam dura, ut nec cathaireticis, nec cauſticis potentialibus, nec igni actuali cedere potuerit, cultro quoque reſecari ægrè conceſſum, inventa fuere in maſſa hac quatuor oſſa ſibi cohærentia tam putida, ut adſtantibus lipothymiam cauſata ſint; Oſſicula minora ultra duodecim quoque inde exempta ægraque perfectè reſtituta eſt.

SCHOLIUM.

CUr ſtrumas ad peſſimum colli morborum genus referat *Hippocrates lib. de glandul.* incertum eſt. Non quidem magnum adeò inferunt ſemper vitæ periculum, ſed tamen ſuffocationis metum, ſi augeantur, dum laryngem comprimunt, quandoque incutiunt; & longo tempore inveteratæ ſi fuerint, nec medicamentis cedant, ubi chirurgicum auxilium adhibetur, multitudo vaſorum in collo præſentium, & arctiùs ſæpè iis adhærentium, minùs tutam reddit exciſionem; hujus exemplum *Galeno lib. 1. de locis affect. cap. 6.* recenſente, ægrotum utpote chirurgo imperito, ner-

vos

vos recurrentes dum unà evelleret, mutum efficiente; illius verò *Theodor. Kerckringio obſerv. anat. 74.* à bronchocele ſubitò increſcente & aſperam arteriam colli vertebris adprimente dum monialem ſuffocatam memorat; quod & de puella *Nicol. Tulpius lib. 1. obſerv. med. cap. 46.* adnotat. Modò bronchocelen cum ſtruma pro eodem morbo habere liceat, quod feciſſe inprimis *Joh. Langium lib. 1. epiſt. med. 43.* videmus, cùm conſuetudo dicendi magiſtra ita inoleverit; quamvis antiquiores, & *Celſus* inprimis, utrumque adfectum diſtinxerit, dum *lib. 5. cap. 28.* de ſtrumis, quos tumores, cervicis maximè, eſſe ait, in quo ſubter concretæ quædam ex pure & ſanguine quaſi glandulæ oriuntur, & iterum ſingulari capite in *lib. 7.* de bronchocele agit, cervicis videlicet tumore inter cutem & aſperam arteriam increſcente, in quo modò caro hebes, modò humor aliquis melli aquæve ſimilis includatur, interdum etiam minutis oſſibus pili immiſti.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXXV.

D. JOH. de MURALTO.

Ileos à Bubonocele.

DOminus Artheaudius, celebris ille Chirurgus Lauſanenſis, hanc operationem in cive Lauſanenſi die 24. Aprilis Anni 1675. celebravit, poſteaque caſum his verbis è gallico in latinum translatis ad me perſcripſit.

Mr. du Cloux concivis noſter 50. annorum, nunc triduò decumbit ægrotus, horrendos patitur dolores in regione umbilicali, aſſumpta ſtatim revomit inſigni quadam violentiâ, plures clyſteres ipſi fuerunt exhibiti, quia Medici colicam bilioſam eſſe rati ſunt, hi autem clyſteres ſine emolumento rejecti fuerunt: Quòd verò motus ſpaſticos in magno hocce dolore

dolore animadverterim, judicavi Bubonocelen adeſſe, & compreſſionem inteſtinorum, omnium ſymptomatum originem: In inguine dextro tumorem tetigi magnum, & durum, & ad tactum immobilem, quem nactus eſt æger à geſtatione & elevatione oneris gravioris; huic impoſui Cataplaſmata emollientia ex malva, althæa, violaria, butyro & liliorum alborum oleo parata; poſt clyſteres exhibui fortiores, immiſi ægrum balneo, & inteſtini in locum ſuum reductionem variis artibus tentavi, ſed in vanum omnia, adeò ut ſymptomata aucta ſingultusque moleſtus, & metus gangrænæ adfuerit; quare in conſilium vocavi Dominum Dapples, Dn. de Bergeires, Medicos doctos, iisque quod à priore Medico Conſtantio peractum ſit recitavi, & nil niſi operationem manualem reſtare ſubinnui: Cùm autem hæc operatio hîc loci ſit admodùm rara, Dn. Dapples difficulter aſſenſum præbuit, tamen quia in extremis morbis, extrema ſunt tentanda remedia, ægerque enixè eum expoſtularit, hôc modô coram Conſtantio Medico, Chirurgo Gerband, & Pharmacopola Millot celebrata fuit: Ægrum elevatis, diductisque femoribus à famulis meis ſuſtentatum altiùs in lecto repoſui, ego verò integumenta communia ſupra tumorem digitis prehenſa, quantum potis eram, elevavi, cultelloque usque ad peritonæi productionem, ſeu proceſſum (quem juxta longitudinem aliquantum aperire debui) incidi, tum inteſtinum naturalem ſuum colorem mutâſſe conſpexi, & indice ſiniſtræ manûs proceſſum intrà vaginam dilatandâ ad muſculi obliquè aſcendentis abdominis annulum perveni; dextrâ verò inteſtinum in locum naturalem repoſui: Inſimul femoribus elevatis inteſtinum feliciſſimè ſedem nativam ſubingreſſum eſt: ſuturam vulneri poſtea quatuor in locis, integumentis atque peritonæo adhibui, & mediâ poſt horâ enema applicui, quod cum copia excrementorum fœtentium brevi rejectum eſt, ægerque placidè dormire cœpit, antea quatriduô integro vigil exiſtens.

ſtens. Vulnus præterea balſamis adſtringentibus curavi, & tribus ſeptimanis, Deo benedicente, reſtitui.

Videatur ſupra Obſerv. 95.

SCHOLIUM.

SImilem herniæ curationem deſcribit *Ozias Aimar in obſerv. 8. Riverio communicata*, qua, multis remediis in caſſum per novem dies adhibitis, inteſtinum in ſcroto incarceratum feliciter fuit repoſitum, inciſione usque ad proceſſum peritonæi inſtitutâ. In quo caſu magnam peritonæi dilatationem fuiſſe neceſſe eſt, quæ inteſtina prolapſa non admodum comprimens, eadem quò minùs inflammationem & gangrænam, ſanguinis utpote motu à vaſis compreſſis haud omninò inhibito, nec flatibus viâ denegatâ, ſubierint, effecerat; cùm aliàs facilè gangræna ſupervenire ſoleat, quam inteſtinis poſtea omninò ſphacelatis, quamvis arte denuò repoſitis, certam mortem accelerare, non unâ vice notavi; ſicut è contra, tempeſtivè adhibita, inprimis cataplaſmata ex emollientibus, ſimulq; flatus diſcutientibus concinnata, ſalutem ægris non adeò incertam pollicentur.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXXVI.

D. JOH. de MURALTO.

Fractura maxillæ inferioris.

CIvis Luſtrienſis ex arbore juglande procera præcipitatus eſt ſuper lapidem, maxillamque inferiorem confregit, & muſculum buccinatorem contuſione vulneravit, labiumque ejusdem maxillæ fidit, ut pars altera maxillæ extra vulnus multùm prominuerit, altera verò pars linguam pertuderit, magnâq; ex parte ad mentum usque prociderit: Ante omnia ne ſuffocaretur Plethoricus ille ægrotus, Chirurgus ſanguinem è vena brachii copioſiùs eduxit, & acu lin-

linguam ſeptem in locis aſſuit, oſſa fracta in bonam formam reduxit; ſed convulſiones muſculi temporalis ſupervenerunt, quibus denuò oſſa disjuncta fuerunt, donec tandem partes, maxillam tegentes, conſutæ, velut vinculum retinuerint, adjuvante emplaſtro adſtringente, & quatuor fœminis ſucceſſivè ægrotum in tali ſitu manibus per octiduum diu noctuqúe tenentibus: Lingua interim inflammata, tumida & nigerrima facta eſt: continuò ſaliva ore effluxit, callusqúe ob deligationem perpetuam impeditus eſt: indies aliquantiſper gargariſavit decocto hordei, ſpiritu vini & melle roſato; ſupervenerunt in lingua abſceſſus aliqui ad ſuppurationem tendentes; clyſteribus alvus eluta, inflammatio laryngis & pharyngis ut & febris repetitis venæ ſectionibus impedita eſt, donec tandem octavâ hebdomadâ ad perfectam ſanitatem redierit.

SCHOLIUM.

MAxillam inferiorem per transverſum omninò frangi rarò contingere, *Hippocrates lib. de articulis* teſtatur; ubi etiam modum curandi fracturam iſtam deſcribit. Hanc ergò obſervationem, præter ipſam modò dictam morbi raritatem, læſionis inprimis gravitas & ſymptomata ſupervenientia, atque, quod præcipuum eſt, dextra & proſpera curandi ratio commendat. Quam verò *Hippocrates*, poſt oſſis in naturalem ſitum repoſitionem, dentium, & quidem, ut *Celſus lib.8. cap.7.* habet, fracturæ proximorum, aut ſi hi labant, ulteriorum, aureo vel lineo filo colligationem, partium fractarum colligationem debitamqúe faſciationem, ac conſequenter oſſium læſorum quietem, *Celſi* conſilio etiam humidis cibis & ſilentio conciliandam, pro calli generatione neceſſariam ſuadet, illam præſenti in caſu, præter ſuturam, emplaſtro adſtringente, & quatuor feminarum miniſterio Chirurgus dextrè conciliaverat.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXXXVII.
D. JOH. de MURALTO.
De
Fractura oſſis petroſi.

VIr triginta annorum ex diſſilientibus per pulverem pyrium accenſis cuniculis bellicis, levatis variis lapidibus, vulneratus eſt in muſculo temporali medio, osque petroſum confractum; Initiô humi proſternebatur æger, & ſine motu convulſus jacebat, pro mortuo domum portatus per aures ſanguinem miſit, & caro indormiens jacuit; ſtatim ad conſpectum Chirurgus pellem vitulinam & agninam detrahere juſſit, calidamque ægrotantis partibus affectis circumponi, ut contuſio tanta, ſanguine venas ſubintrante, nihil mali ſecum ferret. Integrum corpus & imprimis ſpinam cum capite, oleo Roſato & Myrtillorum inunxit, atque cephalica cataplaſmata loco affecto impoſuit, oculus ejusdem lateris clauſus, palpebræque ad ovi gallinacei magnitudinem tumefactæ fuerunt, cuticula faciei pulvere pyrio aduſta; ſacculos propterea ex Roſis rubris, Chamomilla, Meliloto, Myrtillis, & Abſynthio compoſitos, vinoque rubro incoctos & expreſſos tepidè applicari juſſit. Poſtridie in eodem ſtatu manens, ne verbum quidem proferre potuit, niſi vellicatus & altiore voce compellatus, ſed ſtatim in eundem carum & ſoporem recidit; Clyſteres adhibitos ſine omni ſenſu reddidit; febris augebatur, venæ ſectio reiterabatur, cephalica & reſolventia cataplaſmata; ſacculi & embrocationes repetebantur, usque ad ſeptimum diem. Contuſio inde diminuta fuit & vulnuſculum anguli externi oculi copioſiſſimum pus reddidit, imprimis ad digiti ejusdem oſſis compreſſionem; Perdidit autem tunc omnem motum & cognitionem, ſupervenerunt convulſiones, ronchus augebatur. In miſerrimo hoc ſtatu Chirurgus coactus eſt per transverſum muſculum temporalem

lem ſecare, & arterias temporales findere, inſignis inde fractura oſſis petroſi & coronalis in conſpectum prodiit, duoque tegmenta oſſis juxta ſuturam coronalem avulſa ſunt. Dictô factô ægrotus verba quædam protulit, & in eundem ſoporem recidit. Circa veſperam cùm ægrum deligaret, orbitæ os juxtà canthum minorem, ſub oſſe temporali, depreſſum eſſe, cerebrumque hinc multùm arctatum, cognovit, neque poſſibile fuerat ſubjacens hoc os à dura matre removiſſe. Rogatus fuit Chirurgus, manum ab opere removere & ægrum placidæ exſpirationi relinquere, ſed in diſceſſu amicus quidam ægroti manu me eundem ad patientem reducebat, eumq; in eximendo oſſe prædicto juvabat. Cerebrum hinc ſtatim priſtinam ſedem acquiſivit, & æger ex arte deligatus eſt. Inſequente die fari poterat, cerebrum movebatur contra proſtantia quædam cranii oſſicula, quæ inſtrumento lenticulari remota ſunt. Tunc cerebrum læſum lividum factum eſt, pulſus depreſſus, & ſopor rediit; Clyſteres repetiit & ſanguinis quatuordecim unciæ eductæ ſunt. Affecto cerebro Myrrham Theriacæ & ſpiritui vini commixtam applicuit, hinc propria ſubſtantia, Naturæ auxilio, ſecreta fuit. Obſervavit grana carnis rubicunda cerebro increſcere & loco membranarum tutamen præſtare; hiſce ſubnaſcebatur fungus, qui roſis rubris & ligaturis reprimebatur, ſenſim æger vires recuperavit, cutisque cerebro inducta eſt, neque auditum perdidit.

SCHOLIUM.

CArum à vulnerato muſculo temporali ſuboriri, *Hippocrates lib. de art.* edixit, & *Celſus lib. 8. cap. 4.* de calvariæ læſione agens, protinus, præter alia, requirendum eſſe, monet: num is homo ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit, & ſtante hoc, ſcire licere, neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Siquidem cùm vel indicium id præbeat, magnam ſanguinis extravaſati copiam, vel etiam os fractum ac depreſſum cerebro incumbere, quæ ſi tempeſtivè non tollantur, periculoſorum ſym-

ſymptomatum metum incutiunt; dum vel ſpiritibus animalibus liber per cerebri porulos commeatus intercluditur, vel compreſſis arteriis novæ iisdem generandis deſtinatæ materiæ acceſſio denegatur; unde etiam à putreſcente illo extra vaſa effuſo ſanguine, eorundem ſpirituum torpor vel obnubilatio, & nervorum vellicatio conſequitur.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXXVIII.

D. JOH. de MURALTO.

De

Polypo Naſi.

Puella XIII. annorum cachectica, à longo tempore Ozænâ laboravit, pusq; naribus excrevit, hinc ampliùs per naſum reſpirare non poterat, & ore obturatô ſuffocationis periculum ſubibat: conſpecti ſunt duo polypi interna narium foramina adimplentes, fluctuantes, neque membranis vel cartilaginibus adhærentes, ſed oſſi cribriformi altiùs innexi, albicabant, & duriores erant: tali autem modô extirpati ſunt. Venæ ſectio brachii ante omnia celebrata fuit, & ex adverſo in altero brachio fonticulus excitatus, purgatum verò cum Agarico, Jalappa & Sena diverſis vicibus; dein die & loco claro, ægrâ in ſedili collocata, capite firmato, forcipe extractorio cavo & in ſummitate denticulato prehenſus eſt polypus, parùm circumductus, & radicitus ex utraque nare avulſus: ægra reſpirare liberiùs cœpit, & quantitatem pituitæ coctæ & crudæ emunxit, vix quicquam ſanguinis amiſit; turundæ verò unguento detergente imbutæ naſo inditæ ſunt, omnia accidentia præcauta, aliquanto tempore ita deligata ægra meliùs quidem reſpiravit, ſed & conqueſta eſt de impedita deglutitione, ob dependentem maſſam in palatum è foraminibus narium internis; maſſa hæc erat quoque polypus ad interiora

vergens, qui ægrè quidem ſed fortiter prehenſus forcipe extractus eſt: reliquiæ autem inuſtæ ſunt ferramento per canulam naribus immiſſum, trajecto: Uſa eſt gargariſmo ex hordei decocto vini ſpiritu & melle parato, idemque ſyringa per nares injecit; intùs decoctum Guajaci ad humores ſiccandos, & temperiem pituitoſam corrigendam bibit: ſicque reſtituta eſt.

Hûc pertinet Obſervatio curæ Polypi cancroſi ab Atavo meo, D. Franciſc. Muralto, p. m. feliciter peractæ, his verbis notata: Mihi adducta fuit Ruſtica, quæ aliquamdiu in utraque nare Polypo cancroſo laboravit, nareſque carne obſtructas & repletas, ut reſpirationi via non concederetur, habuit.

Ademi carnem ſuperfluam totam erodentibus medicamentis, ſed iterum pullulabat, meque coëgit, ut candente ferro rotundo per cannulam trajecto aliquot vicibus eandem adimerem & comburerem: Immiſi poſt operationem turundam albumine ovi, cum oleo roſato imbutam; Poſtea aliam impoſui digeſtivo oblitam, per integrum octiduum, hinc unguento albo & de plumbo ægrotans uſa, obſervans exactam victûs rationem, reſtituta eſt.

In narium Polypo uſus quoque eſt inſtrumento plumbeo, longitudine unius digiti, formâ pyxidis excavato, cui imponebatur cauterium potentiale, quod ita excreſcentiam carnoſam inſtrumento ſuſceptam abſumpſit; remotâ hâc cannula, butyrum applicuit, donec eſchara & caro combuſta deciderint; toties autem hoc repetitum erat, quoties neceſſum ad omnem carnem abſumendam.

SCHOLIUM.

PLura curati polypi per pharmaciam vel chirurgiam exempla qui deſiderat, inveniet in *Ephemer. noſtr. Curioſ. Dec. I. Ann. VIII. obſ. 91. Ann. IX. obſ. 26. Joh. Georg. Schenckii obſervationib. Fel. Plateri lib. 3. obſerv. med. Nicol. Binningeri cent. 3. obſ. 69. Nic. Tulpii lib. 1. obſerv. cap. 26. Henrici ab Heer obſerv. med.*

med. 28. Joh. Agricolæ chir. parv. tract. 5. Petr. Poterii cent. 3. curat. 63. Job Mekerani obſ. chir. cap. 10. & 11. nec non *append. cent. 4. obſ. Riverian.* Quin & ſponte per os emunctum recenſet *Thom. Bartholinus cent. 6. hiſt. anat. 30.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXXIX.

D. JOH. de MURALTO.

De

Abſceſſu in renibus.

DOminus Moccan quadragenario major, inde à duodecimo ætatis anno prodromos nephritidis ſenſit, hinc extractionem calculi ex urethra per D. Guerinum Chirurgum expertum ſuſtinuit, magnos quoque dolores obtuſos in ſiniſtra lumborum regione perpeſſus eſt: Nunc à tribus hebdomadibus credidit ſe laboribus (quibus toto hoc tempore nunquam non vacabat) nimiis corpus læſiſſe, atque circumforaneum medicaſtrum in conſilium vocavit, qui coſtas eſſe luxatas & depreſſas audacter aſſeruit, & emplaſtra tribus diebus dolorem mitigantia impoſuit; inde à triduo dolores aucti ſunt indies, & febre lentâ decumbere cœpit ægrotus: vocatus ergò Chirurgus affectam partem examinans in renum regione malum hærere pronunciavit, quippe quòd ad fortiorem attactum dolor auctus ſit, & ad pudenda usque devenerit; materiaque in profundo fluctuans percepta pars verò tumida, urina cum ſedimento viſcoſo, purulento conſpicua fuerit: concluſum erat adeſſe circa lumbos inter muſculos & peritonæum tumorem œdematoſum inſignem, cujus pars cùm maſſà ſanguinea in corpore circumducta & per urinas excreta ſit, ſicque ruborem, calorem & pulſationem impedierit; obtuſus in rene dolor, & partis debilitas à calculoſa diſpoſitione contracta ſententiam hanc confirmârunt: Prognoſis

gnoſis nihilominus dubia enunciata fuit, ob quantitatem materiæ, atq; tumoris magnitudinem. Initiô cataplaſmata emollientia, & ſuppurantia è foliis malvæ, altheæ, violariæ, ſeminibus lini, fœnugræci, lacti incoctis parata, integro triduo, ſine magno effectu, applicata ſunt; tunc cauterium potentiale additum eſt tumori, magnô cum ſucceſſu, nam cultello pertuſa parte emortuâ momentô citiùs puris integra libra evacuata fuit, inſequentibus diebus tantundem ſecretum materiæ albicantis, craſſæ, haud acris: potiones vulnerariæ in uſum bis de die tractæ, purgatus æger per vices infuſione ſenæ in decocto vulnerario, addendô ſyrup. roſ. ſolut. compoſ. ℥ij. Vulnerariæ injectiones cum ovi vitello, terebinthina, aloë, myrrha & vini ſpiritu adhibitæ ſunt, turunda digeſtivo inuncta per ſeptem hebdomadas vulneri impoſita & diapalmâ deligata eſt, usque dum puris quantitas abſumpta, & æger perfectè reſtitutus fuerit.

SCHOLIUM.

FElix hæc abſceſsûs in rene curatio, qualem etiam, præter alias, à *Joh. Georg. Schenckio lib. 3. obſerv. medic.* adductas, *Bartholomæus Cabrolius obſ. 28.* recenſet, Hippocratica planè eſt dicenda; quæ *lib. de intern. affect.* renem exulceratum, & ad ſpinam tumore ſe manifeſtantem, eſſe ſecandum, oſtendit. Quâ fortè permoti nonnulli, calculos renales, itidem ſectione in lumbis factâ, poſſe educi, ſtatuunt. Verùm præterquam, quòd hæc *Hippocratis* mens neutiquam fuerit, qui naturam tantùm, viam monſtrantem ſecutus, non tam calculo, rene cæteroquin ſalvo exſiſtente, quàm ipſi purulento & ita corruptionem ſubeunti reni, ſive is à calculo læſus fuerit, ſive alia de cauſa abſceſſum patiatur, curam illam commendat, ipſa quoque renum ſubſtantia ſecundùm naturam ſe habens, quin & calculorum quandoque conditio, multis eminentiis vel ramis in tubulos usque urinarios extenſis præditorum, nephrotomiam hanc quam maximè disſuadet; quo de *Joh. Riolanus*

lib. 2.

lib. 2. enchirid. anat. cap. 28. & inprimis *Nic. Tulpius* egit in *lib. 2. obſerv. ſuar. cap. 44.* & *lib. 4. cap. 27.* Ut itaque *Hieron. Cardanus* apud *dictum Schenckium* citatus, ubi varia circa artem curandi amiſſa eſſe conqueritur, quæ tempore *Hippocratis* nota fuerant, fruſtrà extractionem quoque lapidis renalis per ſectionem hùc retulerit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXL.
D. JOH. de MURALTO.
De
Abſceſſu in ſterno.

Dominus Macquelin, Regens à Vevey, derepentè maximum coſtarum dolorem perpeſſus eſt, ad muſculum pectoralem, brachia & ſcapulas usque extenſum, ut tredecim diebus continuis, perpetuis clamoribus eundem delinire voluerit, irritis medicamentis cunctis, imò & venæ ſectionibus, ſacculis & cataplaſmatibus anodynis, clyſteribus item, atque ſomniferis; tumor poſtea animadvertebatur in parte ſterni ſuperiore eryſipelatodes, durior; cui applicatum diachylum cum gummis, ut materia ſubtus contenta emolliretur, & ſuppuraretur; biduò poſt apertus fuit abſceſſus, effluxit pus laudabile, & dolores evanuerunt, omniaque in melius abire viſa ſunt; at materia ſingulis deligationibus aucta fuit, tumoresque hinc inde in ſterno proruperunt alii: Majus ergò vulnus tumori inflictum ſtylo ſternum perforatum eſſe, materiamque intùs copioſiſſimam detineri commonſtravit, & plures ſinus detexit; adhibitum fuit digeſtivum è myrrha, ariſtolochia & vini ſpiritu cum melle paratum, pulveres ſiccantes ſterno carioſo impoſiti, potiones vulnerariæ hauſtæ, & omnia ad ſanitatem vergere credita; pauco poſt tempore copioſum pus ore rejecit, denuoque febricitare

cœpit; obſervatum tunc pus ſub dextra papilla versùs ſiniſtram per aliquos cuniculos meare, inciſione factâ in latere dextro æquè ac ſiniſtro, coſtæ omnes carioſæ in conſpectum venerunt, pure copioſo obſeſſæ, quibus malis abſynthio, Ægyptiaco, myrrhâ & aloê obviam itum eſt, ſemper novi tumores oborti, pus ſputo rejectum, tuſſis continua, macies extrema & tandem mors.

Cadaver hoc diſſectum fuit, & ſternum penitus carioſum repertum, ſub muſculo triangulari, intus æquè ac ſub pectorali foris; triangularis autem muſculus pluribus in locis exeſus, proximo pulmonis lobo adhæſit, in ipſo lobo ulcus latitavit palmam latum, & parenchyma propemodum abſumptum; in reliqua pulmonis ſubſtantia pus album liquidum copioſum ſub integris membranis detinebatur, ſcirrhique in ea plures hinc inde reperiebantur.

SCHOLIUM.

STernum cùm ſit os admodum ſpongioſum & medulloſo ſucco plenum, tantam puris quantitatem facilè imbibere, & ab eodem erodi potuit. Qua ratione cæteroquin fiſtulæ thoracis, cum oſſis ſterni corruptione, ſint curandæ, inprimis peritiſſimus *Petrus de Marchettis obſerv. chirurg. 39. edocuit.*

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXLI.

D. JOH. de MURALTO.

Hernia ab Inteſtino vermibus eroſo.

FOemina N. N. 36. annorum, in ventre circa regionem umbilicalem magnos dolores patiebatur inde à vindemiarum tempore, quô vas uvis refertum, junctis viribus, attollebat & in inguine rupturam cum dolore ſentiebat, ſub-

ubſequente tumore, vomitu, ſiti, febre & magnâ debilitate: tumor ad tactum erat inſtar ligni durus, lividus & contuſus; triduô integrô alvus adſtricta manſit; clyſteres ergò applicati ſunt, & cataplaſmata emollientia lacti incocta tumori impoſita, cordiales potiones exhibitæ; ſeptimô die ruptus fuit tumor foramine juglandis magnitudine factô, atque effluxit ex inteſtinis materia putrida, nigra, fœtidiſſima; cavitatem ulceris Chirurgus adimplevit plumaceolis ſpiritu vini imbutis, fotibus foris applicatis è ſcordio, abſynthio, veronica, myrrha & ſale marino, ſpiritu vini, & vino albo paratis, unguentum quoque digeſtivum vulnerato inteſtino adhibitum è terebinthina, ovi vitello, ſpiritu vini, myrrha, & ung. Ægyptiaco paratum. Poſt plures vermes ex ulcere prodibant vivi & mortui, inteſtinum hoc gangrænâ affectum ritè dictis remediis deligatum, octo dierum ſpatiô, ſeparavit emortuam partem à ſana ad palmæ manûs latitudinem, ſarcoticorum beneficiô vulneri cicatrix inducta, & ægra Dei gratiâ percurata eſt.

Conferatur *obſervat. 126. Decadis hujus Anni I.*

OBSERVATIO CXLII.

D. JOH. de MURALTO.

Tumor in brachio dextro.

JUvenis triginta annorum inde ab anno tumorem habuit in brachio dextro, ſine dolore, & ſine inflammatione, muſculos humerum extendentes occupantem, maximum, ut brachium ad motum penitùs ineptum fuerit: ad tactum durior apparebat hic tumor, nullâ inibi fluctuante materiâ: Itaque cauteria potentialia duo applicata ſunt, locis diverſis, deſuperque inciſio profundiùs adacta, inde ſerum lymphaticum copioſum eductum eſt, poſt viſcidior materia evaſit, integra hæc cutis à ſubjectis carnibus ſeparato ſtylo ad humerum usque tranſitum, & liberam viam conceſſit, muſculi quoque

alicubi diſtabant ab invicem & materiam purulentam per totum brachium interiùs diſperſam continebant, nullâ oſſis carie animadversâ: quartò ab apertura die, cùm priùs digeſtivis & ſuppurativis uſus eſſem medicamentis, injectiones quoque traumaticas è bugula, ſanicula, virga aurea, agrimonia, ſcordio ſ. a. paratas in uſum traxi, disſolvendô terebinthinam, ovi vitellum, ſpiritumque vini; deligationem hujusmodi ſeptimanis tribus integris continuavi, & ſemper multam viſcoſam, ſeroſamque materiam evacuavi; dolores interea, febris & magna macies ſupervenêre ſummaque debilitas; potiones vulnerariæ in uſum adhibitæ ſunt, ut & venæ ſectiones, purgationesque per epicraſin pro ratione virium inſtitutæ; Hiſce ſymptomatibus probè perpenſis ægroti brachium juxtà humeri longitudinem adactô profundiùs cultrô, aperui & muſculos materiâ carnosâ pituitosâ flaccidâ obſeſſos reperi, eamque aquâ phagedænicâ noſtrâ abſtuli, internisque ægrum ut phthiſicum tractavi atque Dei gratiâ reſtitui.

SCHOLIUM.

QUámvis omnem medicamentorum vim ſpecificam negare rationibus haud contemnendis nonnulli ſoleant, poſſe tamen hujus vel illius remedii particulas majorem cum hujus illusvè partis porulis habere convenientiam, & ita promtiùs ibi, quàm alibi, licet & hîc non omnino inertes compareant, recipi atque operari, aut cum partis, ſi quod inſit, fermento majorem convenientiam obtinere, non abſonum eſſe videtur ſtatuere. Qua ratione etiam medicamenta pneumonica ſpecifica poſſe dari, quæ pulmonum porulis magis quàm aliarum partium quadrent, etiamſi liceat arbitrari, quin eadem tamen aliis etiam partibus ſuccurrere valeant, nil obſtat. Hinc antiphthiſica ægro huic uſurpata ſalutarem quoque opem præſtare potuerunt, quatenus ſanguinem, acribus atque ad putredinem concipiendam pronis particulis contaminatum, emendarunt, & balſamicis aliis imbuerunt,

ut ita læſæ partes à tali adfluente ſanguine vigoratæ, faciliùs deiñ conſolidationem ſubierint.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO CXLIII.
D. JOH. de MURALTO.
De
Gangræna in manu à defluxione acri.

FOemina triginta duorum annorum, maximum in manu dextra paſſa dolorem ardentemq́ue, ſine magno tumore crudeliſſimum; curæ cauſâ Chirurgum adivit, qui bis venæ ſectionem celebravit, & cataplaſmata anodyna parti dolenti applicavit, ſine emolumento, ut integram hebdomadã præ dolore dies noctesq́ue cum motibus ſpaſticis inſomnes traduxerit: tunc digitus medius lividus & carpus ſenſum amiſerunt omnẽ, ut de amputatione ſermo factus fuerit; Alius in conſilium ductus Chirurgus digitum emortuum ſeparavit, & carnes ſphacelatas cum tendinibus & nervis carpum integentibus abſtulit, quousque ſenſus in parte perceptus fuerat, è qua magna quantitas humoris ſeroſi acris, perioſtium & tendines alterantis, ſecreta eſt: profundas itaque ſcarificationes & fomentationes cum ſpiritu vini camphorato factas prodeſſe vidi; præter medium digitum prima phalanx carpi & metacarpi ſeparata fuit, apoſtema tunc circa exteriorem carpi partem inſurrexit, & ligamenta, tendinesq́ue cum aliis partibus ſpermaticis vix à gangræna liberari potuerunt, niſi per vini ſpiritum, myrrham, Ægyptiacum, theriacam, & potiones vulnerarias, item aquam calcis cum præcipitato rubro, ſpatiô autem duorum menſium percurata eſt.

Hujusmodi dolor intolerabilis ab acri quadam defluxione in brachio æditui noſtro excitatus eſt, huic malignus humor unguentis calidis & ſuffumigiis tantoperè exaſperaba-

tur, ut brachium cum manu integra gangrænâ corriperetur; vocatus, ſequenti medicamento uſus ſum externè: ℞. fimi equini q. v. coque lento igne in aceto acerrimo, colaturam recipe & cum mica panis redige in conſiſtentiam cataplaſmatis: Uſurpavi quoque aquam cum qua butyrum antimonii primâ vice edulcoratum eſt, & cum aqua calcis commiſcui, ut colorem flavum acquireret & præcipitaretur. Internè vero bibit ægrotus tincturam roſarum, & decoctum vulnerarium, priùs digitum nullum movere poterat, poſt, ter ad minimum cutes ſphacelatæ inſtar Chirothecarum craſſæ à manu & digitis abſcedebant, & æger ſenſum motumque in manu ad miraculum omnium recuperavit.

SCHOLIUM.

QUomodo Spiritus vini, ut & alia hujusmodi calida medicamenta, in gangræna opem ferant, ſi quis hanc partium aliqualem mortificationem eſſe conſideret, non adeo difficulter cognoſcet; dum enim in hoc adfectu, obſtructis vel compreſſis vaſis ſanguiferis, ſanguis ad partem aliquam liberè pervenire nequit, illam nectare hoc vivifico deſtitutam ſenſim emori neceſſe eſt. Spiritus vini itaque ſale ſuo, quod ita vocant, oleoſo, volatili, penetrantiſſimo poros & vaſa obſtructa permeat, humores in eis ſtagnantes rarefacit, inque fluorem denuo deducit, ut ita ſaguini aditus & parti emorienti calor vitalis reſtituatur. Quin & Spiritus vini, gangrænam ab acido aliquo præternaturali ſi oriri dicamus, idem vi ſuâ, quà acidos minerales ſpiritus mitigare eum & quaſi dulces reddere pharmacia oſtendit, corrigere poterit.

[L. Schröck, L. F.]

OBSER-

OBSERVATIO CXLIV.
D. JOH. de MURALTO.
De
Fiſtulâ cum carie oſſis tibiæ.

PUer decem annorum inde à pluribus menſibus ulcus fiſtuloſum in media tibia geſſit. Hic in prima infantia per nimiam agilitatem ibidem loci congeſſit tumorem inſtar nucis, ſine dolore, vel coloris mutatione, diuque ſatis in hoc ſtatu permanentem, tandem rubedinem citrinam acquirentem, eryſipelas mentientem, dolorificum: Chirurgus tumori huic cataplaſmata impoſuit emollientia, lancettâque aperuit, pus verò albidum & ſat laudabile inde manavit; ulceri huic digeſtivum impoſitum, per ſeptem hebdomadas probè deligatum, ſed materia puris ſemper aucta erat, & membrum increſcebat: alius ergò accerſitus Chirurgus fiſtulam, cum lateribus calloſis ſerum putidum fundentem & in tibiæ oſſis cavitatem tendentem, medullamque inficientem detexit, os totum ſcabrum, & carioſum fuit: Inciſione itaque factâ, auriculari digito tibiæ foramen magnum tangi potuit, & certò ſciri, hunc affectum à corruptione medullæ incepiſſe, curamque diutiùs duraturam eſſe; triginta circiter diebus ſequens tinctura ulceri adhibita fuit: ℞. ſpiritus vini ℥iij. Euphorbii pulv. ʒij. Calchant. ʒß. Myrrhæ ʒj. Ariſtoloch. rotund. & long. ʒj. Calcis vivæ ʒß. Miſce. ſingulis diebus bis de hac mixtura cum plumaceolis madefactis oſſi corrupto & cavo impoſitum fuit, adjunctis ſpongiolis eodem liquore imbutis: ſingulis quoque hebdomadibus cauteria actualia per cannulam cariei adpoſuit, ut & calchanti pulverem ſiccum, ipſumque Euphorbium, ulceris verò duris labiis digeſtivum applicuit, & deſuper compreſſis decocto vulnerario madidis firmavit; Poſt illos dies exfoliatio cariei ſeſe manifeſtavit; ſed locô

muſcu-

muſculorum craſſiorum vix pro voto contingere valuit, niſi pluribus cauteriis actualibus adjuta; ſeparatum ergò fuit integrum fermè hoc os tibiæ carioſum, à ſano, purulentaque materia imminuta & æger percuratus. Tum altera quoque tibia, eodem quo prior locô eodemque malo affecta cauteriis potentialibus impoſitis & inciſione adaperta comparuit: Chirurgus aliâ uſus eſt methodô, trepanumque oſſi denudato carioſo applicuit, & alteratum quod fuerat abſtulit, callumque promovit, ulcusque deterſit; oſſi impoſuit plumaceolas ſiccas, carnibus autem unguentum apii mundificativum, & toti membro vini ſpiritum, ſicque ægrotans (auxiliô Dei) longè breviori quàm ante tempore, reſtitutus eſt.

SCHOLIUM.

QUa ratione in præcedente obſervatione Spiritus vini gangrænam curare dictus fuit, non planè abſimili hîc quoque ulcus & cariem oſſis, auctâ illius virtute inprimis ab Euphorbio, Myrrha &c. imò & vim ſuam exſiccantem ac abſorbentem conferrente ferro ignito, tollere potuit. Cùm enim in ulceribus acidum aliquod hoſtile occurrere, plura nos edoceant, illudque ipſum oſſis etiam ſubſtantiam corrodere ſoleat, ſal volatile huic contrarium infringendo eidem & corrodentia ejus ſpicula obtundendo egregiè proderit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXLV.

D. JOH. de MURALTO.

De

Fiſtula in pectus penetrante.

RUſticus per integrum annum fiſtulâ in pectus penetrante laboravit; Orificium ulceris ſecundùm longitudinem adapertum fuit, ut ſaniei egrediendæ via commodior fieret, impoſita dein cannula argentea, ne

ne concluderetur; decoctum hordei cum melle roſato & vini tantillo thoraci injectum, ſpiritûque cohibitô rejectum fuit, ita perrexi per 14. hebdomadas manè & ſerò, quô tempore reſtitutus fuit. Adminiſtravi foris ad cicatricem firmandam, decoctum aluminis cum vino rubro, in plumaceola applicita, corpus etiam ab humore peccante evacuavi.

SCHOLIUM.

MInùs expeditam vel difficilem eſſe fiſtulæ curationem, *Celſus lib. 5. cap. 28.* pronunciat, ſi ad inania, ut guttur, ſtomachum, thoracem, penetravit. Difficultatem hanc intuitus *Franc. Peccettius lib. 3. chirurg. cap. 23.* in penetrantibus his thoracis ulceribus, quæ in fiſtulas degenerarunt, fucatâ potiùs quàm verâ curatione uti nos debere credidit. Unde eò majori cum laude fiſtulam hanc percurâſſe *Dn. Autorem*, dicendum eſt, qui, quod feſtinatâ curâ haud obtinuiſſet, blandiori & continuatâ diligentiâ tandem feliciter præſtitit.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXLVI.
D. JOH. de MURALTO.
De
Empyemate.

PUella quatuor annos nata è pleuritide Empyema in pectore congeſſit, nec ſtare nec ambulare poterat, ſed perfectè phthiſica evaſit, & ſub cura DD. N. N. nihil profecit. Ego cum clyſteribus, Mercurio dulci ſublimato, unguento & balneis tantum obtinui, ut in latere inter 3. & 4tam coſtam abſceſſus ruptus fuerit, pus copioſum vacuatum, deterſum, vulnus clauſum, & infans 24. hebdomadarum ſpatiô percuratus: remedia præcipua ſequentia in uſum tracta ſunt: Balneum: ℞. Malv. violar. ſcabioſ. beton. flor. chamomill.

melilot. hord. integri, aa. mj. ſacculo concluſa decoquantur pro balneo: Emplaſtrum hoc dolenti loco fuit applicatum: ℞. Ol. mucag. ℥iij. litharg. ammoniac. galb. opopan. ſagapen. aa. ʒj. ſtorac. liq. ʒiß. croc. ʒj. Ceræ citrin. ℥xij. ol. roſ. & camph. q. ſ. Miſce cum terebinth. ut fiat juxta artem Cerotum. Pectoris cavo injectum fuit decoct. hord. cum melle roſato colato. Cæterùm lacte caprillo cum ſacch. roſ. tabellato indies hauſto inſtar phthiſicæ probè curata fuit.

SCHOLIUM.

PUris in empyemate exitum uti Medicus omni ſtudio procurare debet, ita ſæpè inutiliter hîc omnis impenditur labor, ſic ut tandem vel ad ferrum ſit deveniendum, & puri per ita dictam thoracis paracentheſin exitus procurandus. Per alvum excerni novum haud eſt, quale quid ipſe in puero, poſt perpeſſam pleuritidem, nuper eveniſſe cum ejus ſalute vidi, cæterùm etiam per alias vias, uti aſperam arteriam, veſicam, umbilicum, uterum fuiſſe evacuatum, hiſtoriæ medicæ teſtantur. Miram morbi hujus ſolutionem Exc. *D. Dominicus de Marchettis*, cùm frequenti Studioſorum Germanorum coronæ operationes chirurgicas in Noſocomio Patavino A. 1679. mens. Novembr. gratiosè demonſtraret, nobis recenſuit, in eodem ægrorum domicilio obſervatam in muliere poſt pleuritidem empyematicâ factâ, quam cùm punctione à pure collecto liberare decreviſſet, altero die operi manum admoturus, cruſtis tres digitos latos in altitudine æquantibus per totum pectus eam obſeſſam, pulſu verò naturaliter ſe habentem, ac febre, quâ antea continuâ adfligebatur, liberatam invenit, integrè etiam poſtea perſanatam; ubi purulenta materia, concepto orgaſmo, ex ſuborto fortè ab inaudita ſectionis inſtituendæ ſententia terrore, in venas recepta, factoque per cor tranſitu in arterias cum ſanguine protruſa, absque dein in glandulis ſubcutaneis ab eo ſeparata, ad cutis ſuperficiem

ciem num propulſa fuerit, an verò per patentiores in vivo corpore poros penetraverit, dijudicatu eſt perdifficile.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXXVII.
D. JOH. de MURALTO.
De
Contuſione cum vulnere manus dextræ à globulo plumbeo per ſclopetum facta.

TAle vulnus ſuſtinuit D. Jacobus Æ. Senator, dum in itinere ſclopetum ſolvit, integra ejus manus pulvere pyrio combuſta erat, læſusque index & medius digitus, adeò, ut è medii digiti internodio tertio oſſiculum fuerit avulſum, & fruſtillum bacilli (quo pulv. pyrius tunditur in bombardam) in vulnere remanſerit, index verò ab interiore latere perforatus ſit: Initiô cum ovi albumine & aqua roſarum integra manus fovebatur, & linteis ſanguis ſiſtebatur, exhibui autem mixturam hepaticam refrigerantem: perendie digeſtivo deligabatur, ſuperimpoſitô emplaſtrô è terebinth. melle, pice, & cera paratô: uſus ſum unguento fuſco F. Würtzii ad impediendam Gangrænam atque ſynoviam: poſtea ſtictico è gummatibus facto ut extraherentur heterogenea, maximum uſum præſtitit ol. roſatum, & potio vulneraria.

SCHOLIUM.

CUm obſervatio hæc luce ſuâ radiet, lubet tamen paucis inquirere: utrùm detur impenetrabilitas à globulis ex ſclopeto emiſſis, aliove armorum genere? Multos invenio, qui diabolicâ arte quosdam id conſequi; alios qui naturalibus etiam mediis, arbitrantur; quosdam verò, qui omnino id

negant, partim quòd inquiſitione factâ, neminem invenire potuerint, qui ſuo id exemplo docere potuiſſet, partim quòd corporis humani mollities repugnet &c. Et ſanè ſi ea, quæ *D. Franciſcus Redus in epiſt. de experimentis circa res diverſas natur.* refert, exemplorum nempe defectum, conſideremus, fictitium prorſus eſſe, quod de illa jactitant, ſatis veriſimile videbitur. Mediis naturalibus id poſſe conſequi, non minùs incertum: quod enim v. g. de radice Mandragoræ, aut Victorialis ſcribitur, meram redolet fabulam, præcipuè ſi violentia corporis ferientis perpendatur, cui non niſi duriſſima & ferrea planè cutis, quam à ſola ſimilium geſtatione nemo ſibi ſpondere debet, reſiſtere potis eſt: Diabolicâ tamen arte id impetrari poſſe, non dubito. Si quis enim, divinâ permiſſione, magna ſæpe & mira præſtare Satanam, perpendat, neque in avertendis & debilitandis violentis illis ictibus eundem invalidum eſſe poſſe, facilè cognoſcet. Inſignia vitri fruſta, quæ à femella ceu in *Scholio obſerv. 75. Joh. Hellvvigii* pluribus recenſui, quondam ore, magno cum impetu, rejici vidi, ex ipſo ventriculo, ſi oculis meis, magnum conatum ventriculi ſuperiora adfectantis adcuratè intuentibus, fidem habere poſſum, ſurſum fuêre propulſa; cùm tamen præacuta illa vitri latera nullam æſophago aut palato noxam intulerint; ſine qua, ſi naturaliter ſe habuiſſet illa excretio, peragi haud quaquam potuiſſet; aut ſi ipſo in vomendi actu ſummâ diaboli agilitate ori injecta ea quis ſuſpicari vellet, eo ipſo etiam fateatur neceſſe eſt, quòd iſte artifex noxam, objiciendo advolanti globulo vel ferituro corpori aliquid, aliove modo enervando, avertere valeat. Italus, quem informatorem in lingua Italica Patavii habuit *Chariſſ. Parens meus*, à Germano, inimico globulo ſclopetario petitus, nullum indè damnum perſenſerat, globulo tamen ex illa parte, quâ corpori impegerat, plano hinc evadente; quod licet ipſe cœleſti auxilio adſcripſerit, aliis tamen, qui ab atheiſmi labe eundem haud fuiſſe immunem ſciebant,

bant, (ſi fraus alia non latuerit,) contrarium ſentire, rectiùs placuerat.

[*Luc. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO CXLVIII.

D. JOH. de MURALTO.

De

Hernia aquoſa caſtratione ſublata.

PIſtor W. annorum 78. herniam aquoſam habebat & à Caſtratore B. ſectus in mea præſentia fuit, quoniam autem ſeſe ingurgitavit ante operationem, poſt 5. horas vulnus ſanguinem copioſiùs miſit, quem ſiſtebam adſtringentibus pulveribus, is verò ſanguis qui in ſcrotum effluxit non expurgatus eſt, ſed triduô integrô relictus fœtorem, partis nigredinem & gangrænam parti induxit, forfice emortua caro & cutis abſumpta eſt, uſus ſum ung. fuſco F. W. herbis acribus in aceto & ſale coctis, & applicatis, usque dum gangræna ſerpere deſierit: ab initio gangrænæ mingere nequibat ægrotus, quare candelam ceream membro imponere juſſi oleo ſcorpionum illitam, alvum ſervavi liberam & vino interdixi, ſubſecutus eſt ſingultus, tincturâ verò abſynthii & vini potû (quem amabat) conceſſô, reſtitutus eſt.

SCHOLIUM.

VInum præter modum ingurgitatum ſpirituoſis ſuis particulis ſanguinem agitare, ac ita ejusdem è vulnere amplo recens inflicto exitum concitare in hoc caſû cùm valuerit, quid de vini potu in vulneratis ſtatui debeat, vel ex hoc quodammodo pateſcit. In vino ſiquidem, præter partes acidas, volatiliores, etiam & oleoſæ ſunt conſpicuæ, utræque vulneribus minùs conducentes; cùm hæ ſanguinem in rapidiorem motum concitando, ſicque debilitatam in partem per arterias

impetuoſiùs impellendo, illæ verò diſciſſas partis læſæ fibrillas acore ſuo pungendo, atque ita à contractis exin vel convulſis hiſce motum ſanguinis, dum tam promtè in venas redire nequit, eo in loco inhibendo, conſequenter inflammationem excitare, putredinemque augere valeant. Unde antiquos ſimpliciter perſtringendos haud eſſe, nemo non videt, qui vulneratis vino, ob vim ejusdem calefacientem, ſanationemque ideo impedientem, interdixerunt. Quamvis enim *Helmontius tract. à ſede animæ ad morb. §. 20. & 22.* ſoli acori noxam illam vini adſcribere maluerit, ideoque à cancrinis lapillis alteratum illud & mite redditum, minimè nocere perhibuerit, ſulphureas tamen & volatiles, ſpirituoſasvè ejus partes à cancrorum ſic dictis oculis minimè miteſcere, & ita in vulneribus, præſertim liberaliùs ingeſtas, non minùs eſſe metuendas, facilè adparet. Qua ratione verò in vulneribus vini potum admittere liceat, oſtendit beatus noſter *Sachſius pag. 335. Ampelograph.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CXLIX.
D. JOH. de MURALTO.
De
Ambuſtione pedis ab aqua fervente.

S. F. Zollicenſis mulier 18. annorum, pedem ſiniſtrum aquâ fervidâ combuſſit, à Chirurgo primis diebus neglecta, dein acribus medicamentis tentata per quinque menſes miſerrimè doloribus vexata eſt, & affluxus humorum ad affectam partem cauſatus, ut me convenire coacti fuerint. Re perpensâ, judicavi, & à curante Chirurgo, & ab ægra peccatum fuiſſe; ille enim corroſiva ſupra tendinem pollicis pedis motorem ad exedendam carnem ſpongioſam medicamenta impoſuit; hæc intemperantem ſeſe geſſit, con-

vulſivis

vulſivis motibus obnoxia, vinoque dedita: ægræ vomitum concitavi cum tartaro ſolubili emetico, & infuſa vulneraria exhibui, manè veſperique tepidè haurienda: pro potu ordinario propinavi tincturam Roſarum, diætam imperavi, pedem oleo philoſophorum excalefeci, blandisque digeſtivis atque anodynis deligari juſſi, quibus intra duas hebdomadas feliciter curata eſt.

SCHOLIUM.

AQua fervens dum calore ſuo immodico non tantùm cutem, vel ejus glandulas, meatus ac fibrillas violenter invadit, exagitat & conſtringit, ſed & ſanguinem cum ſero in concitatiorem motum impellit, & igneis ſpiculis inſtruit, eo ipſo etiam in meatibus exilibus, cùm tam promtè in venas recipi aut aliàs expelli nequeat, ſtagnare facit; unde acrior ille humor redditus, & præcipuè diætâ remediisque incongruis efferatus, ſymptomatum variorum autor evadit; hinc quæ liberum atque naturæ convenientem humori motum reſtituere, meatus obſtructos reſerare, & acredinem illius obtundere valent, hîc eſſe adhibenda, concluditur.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CL.

D. JOH. de MURALTO.

De

Fractura cranii cum vulnere & ablatione portionis cerebri.

HEnricus Oerthli è pago Ennetbüri 18. annos natus, enſis capulô ſincipiti inflictô, circa ſuturam ſagittalem, locô ſiniſtrô, vulneratus eſt, cum fractura cranii & disruptione meningum in cerebri profunditatem uncialem usque: pars aliqua cerebri è vulnere evacuabatur: initio

tio æger cecidit, bis vomuit, latus dextrum paralyticum factum eſt, excepto brachio utroque: ſenſibus vix conſtabat, & primis diebus mente titubare incœpit, ac internas convulſiones nactus eſt, pulſus erat febrilis, ſitis ingens, alvus adſtricta, plura cranii ſegmenta è Cerebri ſubſtantia exemi, cum melle roſato partem deligari juſſi, vicinasque oleo roſato defendi, ad ſpaſmum præcavendum ol. roſ. ſpinam innuxi, ſuppoſitoriis alvo libertatem conciliavi, capiti empl. de betonica proſpexi, vino interdixi, & ptiſanam hordeaceam perexi: aquas antiſpaſticas è jacæa, flor. tiliæ, anagallide & pœon. atque valeriana ſylveſtri paratas cum magno ſucceſſu exhibui, & ad miraculum benedicente Deo intra 3. menſes ægrum reſtitui.

SCHOLIUM.

DE portione cerebri ex vulnere ablata, mortem haud inferente, præter alios etiam legi meretur *Scholium D Joh. Hellvvigii*, quod ipſe *obſervat. ſuarum num. 20. ſubjunxerat.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CLI.
D. JOH. de MURALTO.
De
Virgine imperforata.

E. S. 18. annorum, tumorem in vulva ſuſtinuit capitis magnitudine, cum retentione, & ardore urinæ, conatibus pariendi, ventris duritie circa umbilicum, & magnitudine usque ad pubem, ut de impraægnatione quis non fruſtra dubitare potuiſſet, nî omni conatu virgo dici voluiſſet: vocari volui obſtetricem & obſervavimus accuratiùs paulò tumorem cum vulvæ labiis undique cohæſiſſe neque ſeparari ullomodo potuiſſe, unico urinæ ductu excepto: manu renitentiam & fluctuationem quandam tetigi, & incertus

incertus fui, num vel mola, vel embryo, vel materia inibi contenta: Lancettâ partem tumoris declivem profundè adactâ, aperui, atque ſanguinis fœculenti, impuri, craſſi, corrupti, non tamen multùm fœtentis, aliquot menſuras cum levamine ægrotantis evacuavi, nullis penitùs obortis ſymptomatibus: exhibui ſalis armoniaci ſpiritum; turundam foramini facto immiſi, ſicque deligavi, donec omnis materia evacuata fuerit, tunc ſectione Hymen craſſiùs imperforatum novaculâ diviſi, & turundam plumbeam zonâ firmatam immiſi; dolores remiſerunt, puella obambulavit, & vegeta facta fuit.

Conferatur *Scholium meum ad obſervat. 139. Hellvvigianam.*

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CLII.

D. SEBASTIANI SCHEFFERI.

De

Inſigni Veſiculæ fellis & veſicæ Calculis.

NOtarius quidam Cæſareus, nomine Zieglerus 58. circiter annorum laborabat urinæ difficultate, ſtillicidio, arenosâ interdum dejectione ſub finem mictionis, cùm eum ante annum medicamentis tractarem, dolore acerrimo. In hujus demortui veſica inventus fuit calculus durus, cordiformis, tantæ magnitudinis, in præſenti forma (Fig. XXII.) depictus, unciam unam cum drachmis ſex pendens. Alter latebat in veſiculâ fellis, totam cyſtin replens, pondere 3. drachmarum, qui cum extraheretur, fractus eſt, ut figura præſens (*ibidem*) demonſtrat.

OBSERVATIO CLIII.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Fœtû abortivo hydropico.

STipem nuper famula quædam advena paupercula, quindecim annorum hîc Marburgi cogens, ac hydropiſi cum vomitu frequenti ex nigrâ amurcâ correpta, poſtquam per bimeſtre fermè ſpatium miſerabiliter valdè decubuiſſet, præterque omnium, quòd gravida eſſet, opinionem, partûs doloribus in eam irruentibus, vixque obſtetrice propinquante, quatuor, juxta ſuam ipſius confeſſionem, menſium fœtum puerulum jam mortuum, ulnam dimidiam, minùs pollicem latum, longum, partu immaturo enitebatur. Fœtus hic abortivus, totus etſi, omnibusque partibus à capite ad calcem mirè intumuerit, ſequenti tamen die 17. puta Octobris anni 1684. in theatro cultro ubi ſubjiceretur Anatomico, in facie, manibus ac pedibus tumor maximam partem iterum evanuerat atque receſſerat, excepto illo ingenti, caput æquante ac circa occipitium imprimis hærente, quo priùs aperto humor ichoroſus ceu gelatina, nonnihil congelidus eximebatur. Intra cranium cerebrum nullo humore videbatur perfuſum, præterquam quòd externâ facie pallidum nimis, vaſaque, ſanguiduca omnia eſſent exſanguia; neque, ſaucio illo, neque in plexu choroideo ſanguinis conſpici poterat veſtigium ullum.

Aperto abdomine ampla humoris ichoroſi copia, carnis loturam referentis, quali tota referta erat cavitas, profluebat.

Omentum exiguum valdè nec inteſtina obtegens comperiebatur. Hepar, cæteraque in abdomine contenta viſcera ſatis commodè habebant, ſed ſanguine orba. Ventriculus valdè exiguus, corrugatus & vacuus exiſtebat. Thorace

aperto

aperto, pulmones æquè ac viſcera abdominis, ingenti ſimilis ichoris ſuffuſione inundabant, ſubſtantiæ & coloris tamen laudabilis, reperiebantur. In corde ne ſtilla cruoris conſpicua erat. Sub cute denique intraque muſculorum ſpatia ichor effuſus gelatinæ adinſtar coagulatus ubique reſidebat. Quo exemplo, fœtu nempe tali, immaturo, abortivo toto hydropico deprehenſo, Infantes non duntaxat jam natos, ſed & in utero adhuc exiſtentes, morbis etiam graviſſimis infici; ut celeberrimus Heſſorum Principis Conſiliarius ac Archiater *Dolæus*, vir prudentiſſimus, in ſua Encyclopæd. pag. 991. docet, experti ſumus.

Viſcera autem hujus fœtûs ſana ac ſine culpa licet haberentur, ſub tenerâ tamen ſuâ conſtitutione, minusque validâ viſcerum ſtructurâ matris ſuæ labem luere nihilominus debuit; quam verò, non tàm à lentâ ac morboſa viſcerum ſuorum contaminatione, cùm antea ſatis benè habuerit, quàm ab aſſumto aliquo vini hauſtu turbido, de quo anxiè ſemper conqueſta, contraxerat mater, quamque mox ſecutus fuit vomitus enormis, hæmorrhagia incoërcibilis, tumor partium œdematoſus ſenſimque hydrops totius, partus immaturus ac tandem obitus miſerabilis. Quare in ſanguine materno, poculi iſtius lethali tabo medicati acore corroſivo imprægnato, in mixtione inde turbato, confuſo ac ichoroſo facto, ſicque vaſa tenera inprimis erodere ac disrumpere valente, ut in pluribus mihi obſervare contigit, dramatis hujus cauſſarias partes latitaſſe, dicerem.

OBSERVATIO CLIII.
D. JOH. DANIEL DORSTENII.
De
Polypo cordis & duplici ventriculo in puero.

VEnatoris cujusdam ruricolæ filiolus quinque annorum formoſus, alacer, aſpectuque vegetus, nullum cùm unquam corporis ſui alicujus invaletudinis aut moleſtiæ præbuiſſet ſignum, ſalvus ac valens à parentibus firmiter habitus, die 28. Novembris 1684. ſcholam iſtius loci ruſticam, hilari, ut ſolebat vultu, adibat, in qua, cùm ſiti tentaretur, inquilina iſtius domus ruſtica, parentibus illius infeſta, hoc advertens, citò urceum de menſa ſurripit, præcinctorio ſuo occulit, ex hypocauſto digreditur moxque reverſa puero ſitienti urceum porrigit, aliis quicquam rogata dare recuſans, ablato ſecum urceo iterùm ſeceſſit. Puer vix domum reverſus ſtatim lectum petit; enormi vomitu torquetur, totoque corpore laſſus, acerbiſſimos, ventriculi & abdominis cruciatus ſentit, maculis lividis, rubris ac nigricantibus in ventriculi regione, epigaſtrio dictâ, brachiis ac cruribus hinc inde pingitur, doloribus abdominis cum continuo ejulatu manuumque admotione, ipſis octo diebus, videlicet ad ſextum Decembris, quo fato conceſſit, durantibus. Quare de poculo triſti gramine miſto haud ſine ratione ſuſpicati ſunt parentes. Recluſo itaque per me abdomine, præſentibus artis noſtræ Appollineæ Candidatis eximiis, Domino Hermes, Bremenſi & Dn. Lombardio Marburgenſi, copioſiſſimus in eo ſtagnans ichor effluebat. Omentum erat retractum. Inteſtina ileon & colon intra ſuſceptiones diſtinctis intervallis conſpiciendas offerebant. Ventriculus, quod magis mirabile, duplex, verus ſeu interior, luridis

luridis maculis notatus, capſulâ quaſi, altero non tenuioris membranæ incluſus, cui lien immediatè in parte concava totus firmiſſimè adnatus erat, cernebatur. Patefacto thorace, ichor priori haud diſſimilis largiſſimè quoque emanabat. Pulmones maculis lividis, nigriſque verſicolores videbantur. Cor cùm inveſtigaremus, externè nihil vitii deprendebatur, eo verò diſſecto, in dextro ventriculo corpus ex albo flavens ſepto medio, præſertim verſus conum, ad pollicis ferè craſſitudinem, dimidii verò longitudinem, friabile, inſtar glandulæ corruptæ aut coctæ, adnatum in conſpectum prodibat. In ſiniſtro cordis ventriculo quatuor corpora intra columnas carneas pendula ac recondita, ut vix, illæſis illis, eximi poſſent, quorum maximum magnitudine & figurâ caſtaneam majorem, duo nucem avellanam, quartum piſum referens, comperiebantur: Salvis ac liberis omnibus utriusque ventriculi valvulis exiſtentibus. Erant àutem corpora talia in ſiniſtro cordis ventriculo reperta, ſanguine atro congrumato ac indurato, tenuium membranarum refertæ veſiculæ, quales non adeò rarò in corde imprimis, capite, renibus, uteri vaſis &c. obſervabiles ſunt & polypi nominantur. An autem veri cordis dentur polypi, quidque ſint, unde & quomodo generentur, evolvas *Miſcel. Curioſ. Dec.I. Anni I. Scholion obſerv. 31. item Dec.II. Anni II. pag. 480. Act. Erud. Anni 1684. menſ. Jun. pag. 272. it. Bonetti Sepulchret. Malpigh. &c.*

OBSERVATIO CLV.

D. SAMUELIS LEDELII.

Nimia Aromatum fragrantia extinguit homines.

MOrtem calce recenter incruſtata conclavia acceleraſſe hominibus, notum eſt. Idem facit efferveſcentia muſti & cerevisiæ recentis, ſi quis incautus cellam

lam ingreditur. Cujus rei exempla habet *Marcellus Donatus de Hiſtor. Medic. mirab. l. 1. cap. 6.* & *Platerus Obſerv. l. 1. p. 16. 17.* A fumo fornacis, à carbonibus ignitis non tantùm cephalalgia, ſed & mors ſubrepſit. Ab extincta candela ſebacea, abortus, ſuffocatio uteri, mors poſt excitatam inde epilepſiam. Vide D. D. Ammanni Medicinam criticam caſu 59. A fœtore veteris chartæ commotæ Apoplexiam vidit & mortem Güldenklee caſ. 13. Poma recentia in navi tantam ſpirarunt fragrantiam ut plurimis in alia navi permoleſta eſſet, uti habet *Simon Pauli Quadripart. Botan. p. m. 82.* Notum eſt etiam de ruſtico pharmacopolium ingreſſo, qui ob ſuavem odorem ſibi inconſuetum incidit in deliquium animi, & nonniſi admotione ſtercoris bubuli ad naſum reſtitutus. A fontibus quoque & puteis propter exhalationes áliquot ſuffocatos legimus. In Cypro è venis chalcanthi fumus attollitur qui hominem ſuffocat, teſto *Galeno 9. de Simpl. Medic. fac. tit. de chalcanth.* Si neceſſitas exigeret & alia poſſent adduci. Ad rem. Joh. Jacob. Merklein Chirurgus in Itinerario Indiæ Or. p. m. 471. mentionẽ facit navis Princeſſe Royale vocatæ, quæ ſtetit in portu Bataviæ, in puppi hujusdem erat quantitas aromatum, caryophylli nempe aromatici, nuces moſchatæ, maces & alia benè olentia. Prope hæcce materialia erat receptaculum ſeu camera pulveris pyrii, & ad hanc anguſtus introitus. Conneſtabilis mittit unum ut aliquid inde afferat, hic deſcendit juſſa capeſſens & ſtatim à nimia aromatum fragrantia obruitur & ſuffocatur. Alter moræ impatiens quærit huncce deſcendendo, idemque habet fatum: vocatur, at non reſpondet; ideò tertium ablegant obducta reſte circa medietatem corporis, ut ſi quid adverſi occurreret, ſtatim extraheretur. Quoniam autem vires extemplo labaſcebant, nec reſtim benè conſtrinxerant, labitur per laxitatem reſtis, mortuusque concidit; Quartum denique benè munitum demittunt cum candela ardente; ſed candela ſtatim extinguitur, ipſeque demiſſus lipo-

thymia

Monſtrum Gieſſenſe.



thymia corripiebatur, ideò celerè retrahebant ſuffocandum, & vix orci faucibus eripiebant. His commoti, reſeratis januis liberum exhalationibus dabant exitum, vento per omnes navis angulos liberè ſpirante. *Vide Obſ. 33. c. Schol. Ann. I. Dec. I. Ephem.*

OBSERVATIO CLVI.

D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.

De

Puella monſtroſa.

OBſervationem hanc à Perilluſtri D. J. H. Hornſteinio, Celſiſſimi Principis Campodunenſis Conſiliario ac Præfecto in ſuperiori Günzburgio gratiosè mihi communicatam exhibeo, multijugam ejus experientiam ad plura curioſo orbi porrigenda, blandè obligaturus. Is itaque refert, 16. d. Februar. A. 1684. in Præfectura ſua civem quandam peperiſſe puellam, corpore quidem non informem, in capite verò tres oculos, duplicem naſum, os itidem & aures duplicatas habentem; oculorum præcipuum & majorem, in mediæ frontis parte elatione ſitum, duas habuiſſe pupillas, reliquis duobus oculis ad aures declinantibus, planitie autem, quæ duplicatum hunc vultum intercedebat, calvâ exſiſtente, & in medio punctum aliquod monſtrante, quod æqualem ab utroque oculo diſtantiam obtinebat; ipſam puellam, poſtquam baptizata fuerat, intra horæ quadrantem mors abſtulit.

Fig. XXIII.

OBSER-

OBSERVATIO CLVII.
D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.
De
Molâ aquoſâ veſiculari.

FOemina quædam honeſta, tempore partûs obſtetrice accitâ, loco infantis, maſſam tres libras Kauffbeyrenſes ponderantem, ex hydatidum arctè cohærentium mole conflatam edidit. Obſtetrix vivum quid exiiſſe rata, (vi enim protruſa ex utero maſſa hæc informis, tremulo ſuo motu perterruit adſtantes,) pallida ac ſemianimis me adit, obnixè contendens, ut ſpiritibus à terrore languentibus ſuccurram, maſſamque dein vivam penitius perluſtrem. Dictum factum, puerperam invenio extremè languidam, fœminas reliquas perplexas, univerſam viciniam contriſtatam; aperio molam, ſed nil quidquam præter maſſam diu tremulam, ex concatenata hydatidum ſerie claram ac pellucidam videre potui. Adhibitis adhibendis, tam tremuli partûs mater brevi, DEO benedicente, convaluit; uterinis dehinc adfectibus lethaliter correpta, piè placideque, mundanis hiſce moleſtiis valedicendo, in cœleſtem abiit patriam.

SCHOLIUM.

IN memoriam hoc mihi revocat, quod *Clar. Theodor. Kerckringius obſerv. ſuar. anat. 38.* de Harpyis ſic dictis, unà cum fœtu editis, habet, aniles ſcilicet fabulas eſſe reputans, idque binis placentis deformibus, quas æri inciſas exhibet, fulciens; quarum alteram & vixiſſe & cucurriſſe narraverant mulierculæ; in altera verò caput, pedes, oculos, os & naſum oſtendere conatæ fuerant; qualem etiam fictitiam beſtiam, ſive placentam informem, figurâ externâ quodammodo cyprinum piſcem referentem, intus autem fœtum perfectè

effor-

efformatum includentem, *obſerv. 95.* producit; æqualem fortè illi molæ monſtroſæ, quam *Henr. Salmuth cent. 3. obſerv. 98.* memorat, quæ in terram prolapſa non modò palpitaverat, ſed & inſtar piſcis ſe commoverat; fœtu intus fortaſſè deliteſcente involucrum ſuum ſive placentam monſtroſam motu ſuo in palpitationem illam agitante. Et ſanè ſi exempla, quorum plurima paſſim apud Scriptores medicos occurrunt, perpendamus, auritos tantùm teſtes, oculatum neminem ex eis inveniemus, quamvis propterea monſtroſos fœtus, variè efformatos, & qui ſic dictas harpyias referant, dari poſſe, minimè negem; quod partim ex hauſto variorum animalium ſeminio, partim & quod probabiliùs magis, ex imaginatione gravidarum provenire, beatus noſter *Sachſius in Dec. I. Ephem. harum Ann. II. obſ. 160.* arbitratus fuerat. Cæterùm molam ejusmodi, qualem *D. Autor* hîc deſcribit, ex plurimis veſiculis aqueis compactam, in *Anno præcedente Ephem. dd.* propoſuit noſter *Excell. Aretæus, obſerv. 95.* ut & *Nicol. Tulpius lib. 3. obſerv. med. cap. 32.*

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CLVIII.

D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.

De

Puello monſtroſo ſine cerebro.

ELeganter admodum ſapiens quidam dixit: *Judica cunctanter*, eopſe innuens, quòd prudentes in judicando ſedulò cavere debeant, ne ea, quæ vel captum humanum quadantenus ſuperare videntur, protenus inter fabulas aniles referant, vel promptè nimis ſub veritatis habitu adparentia, aliis credenda obtrudant. Hoc neutequam obſervavit Vir quidam de republica Medica meritiſſimus, mihique ſemper colendus, dum *Obſervationem 37. Anni II. Ephemer. German. Cur.* perlegendo, eandem præproperè, im-

primis ratione cerebri, ceu incredibilem, non modò domi, ſed poſtea in publico Theatro pronunciârit. Anatomicus hicce primicerius 7. d. Decembris A. 1675. in cadavere fœminino artificiosè ſecando occupatus, à quodam noſtratium fœtum monſtroſum maſculum, Nautæ ex India cum uxore reducis, faventis fortunæ inſtinctu, obtinuit, quo in ſequentia videre nobis licuit: (1.) Cranium p. n. oſſeum, ſeu os continuum erat, (2.) nullum veſtigium cerebri in capite reperiebatur, (3.) in medio cranii, quà externam faciem, excreſcentiam quandam carneam, ſpongioſam tamen, ſero multo turgidam, hoc exhauſto ac diffluente, corrugatam vidimus, (4.) faciem à ſimiæ facie haud differentem, (5.) occiput planum ac depreſſum, (6.) cùm per biduum ſuperſtes fuiſſet, unicam pulmonum partem reſpirationi inſerviiſſe, injectio in aquam comprobabat, illa enim ſupernatabat, reliqua verò fundum petebat, (7.) teſtes in ſcroto non conſpiciebantur, (8.) deniqùe duplicem dentium ſeriem miro naturæ artificio conſtructam &c. His viſis, *judica cunctanter*, ipſi incidit. Proinde ſupra dictam Excellentiſſimi Hoffmanni obſervationem non fabulam, ſed veram hiſtoriam eſſe, non modò in Theatro Anatomico publicè confeſſus eſt, ſed & in Nationis noſtræ laudem flumen hoc eloquentiæ egregia multa protulit.

OBSERVATIO CLIX.

D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.

De

Auri operatione in corpus humanum.

QUum ante aliquot annos à quinquennali propemodum peregrinatione redux, celeberrimum Hornium, P. P. & Archiatrum Archi-Epiſcopi Magdeburgenſis, Lipſiæ inviſerem, multa de Mercurii ac auri viribus

ribus ſtupendis mecum locutus eſt. Inter alia retulit, ſe quendam noviſſe, qui quotiescunque digitum pedis primarium Argento vivo immiſiſſet, usque dum digiti calore leviſſimè incaleſcat, toties ducatum vel nummum aureum in ore detentum, candidum evaſiſſe. Ipſius recordor fœminæ, quæ ſanctè mihi conteſtata eſt, ſex filii ſui cadavere Mercurium vivum largiter emanâſſe. Prælaudatus Hornius aurum ceu optimam antidotum Mercurii, in tremore à fumo Mercurii orto, imò in glandularum colli adfectibus, emplaſtris multa Auri folia commiſcendo, utiliter expertus eſt. In lue denique venerea ex tribus ducatis aureis ſex globulos degluttiendos fundendo, fauſtiter adhibuit, ex quibus ſextus in quodam ſubjecto per tempus ſubſiſtens, carnosâ tandem ſubſtantiâ quadam involutus, cum euphoria iterum excretus eſt.

Vid. Obſ. 191. Anni II. Dec. II.

OBSERVATIO CLX.
D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.
De
Hypercatharſi à purgante improvidè ſumto.

Rectè olim *Ulpianus l. 8. ff. ad L. Aqu.* in hæc erumpit verba: *Affectare nemo debet id, in quo vel intelligit, vel intelligere debet infirmitatem ſuam.* Aurea hæc, ac ad generis humani conſervationem tendentia verba, neutiquam obſervavit temerarius quidam Carnifex, prout ex ſubſequa relatione eluceſcit: Juvenis quidam, habitu athletico præditus, per Herum ſuum, carnifici notiſſimum, medicamentum purgans petiit. Prompta ut aſſolet hæc generis humani pernicies, potionem δραςικὴν porrigit, ſeriò ſuadens, ut ad dimidium hauriat, optatum expectando effectum, hoc deficiente, reliquum in ſubſidium vocet. Quid fit? miſer præceptis hujus pſeudo-medici facilè obtemperans, tantâ ὑπερκάθαρσι

 cor-

corripitur, ut anxius herus Reverendi ac Clariſſimi Dn. Parochi citiſſimam operam petierit. Singulari hîc pietatis nomine inclytus, mihiq́ue charus, promptiſſimè accedendo, confeſſione à balbutiente tot moleſtiis exagitato, perceptâ, ſacrum viaticum porrigere intendit, en! medicamenti violentia, dicto citiùs, infelicem ægrum interfecit. Cadaver intumeſcens tremulo motu, ſpontè ita motum, ut adſtantes metu perculſi fugâ ſalutem quærere meditati fuerint, prorumpente tandem inſigni copiâ fœtidiſſimi liquaminis, Alaſtoris ſævities ſæviſſima occultè viciniam depopulans, etiam in hoc intra aliquot horarum decurſum feliciter extincto, ſævire deſiit. O! ſi lex illa Cypria, qua permittebatur, ut porco alienas ſegetes depaſcenti & vaſtanti, dentes truncaret fundi poſſeſſor, adhuc vigeret, tunc ſanè rerum Domini ſalutem ſubditorum, conatus hujus inhibendo, ſolicitè magis cuſtodirent, illudq́ue *Lactantii de ira DEI cap. 17. quòd ipſe ſit nocens, qui nocenti parcit, ut pluribus dehinc noceat*, curioſiùs obſervarent. Non enim homines exſculpuntur è quercu, nec de publico ſuppetit, unde lucis uſura reparatur.

OBSERVATIO CLXI.
D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.
De
Hypercatharſi lethali.

Illuſtris quidam Baro ex erroribus diætæ phthiſi corripitur. Vocatus, per aliquot menſium decurſum, præſidiis ſpecificis, DEO favente, ipſi opitulatus ſum. Accedente tandem abdominis intumeſcentiâ ac inflatione, neſcio cujus peſſimo conſilio, Carnificem ad ſe vocat, qui acriter ſtatim Doctoris mollitiem, ut ajebat, accuſans, herculeis præſidiis aquam eliminandam ſuadet. Rogatus promptiſſimè pilulas Num. V. immò vitrum aquæ cujusdam copiâ repletum, mittit, rogitans, ut primò pilulas, ſingulis dehinc diebus vitrum

trum aquæ hauriat. Hic ipſus pſeudo-medico ex parte morigerus, tres ſolummodo ſumit, ſubſequâ protenus hypercatharſi ſanguinolentâ, ut Gallicam propemodum pintam floridiſſimi ſanguinis, cum ſumma virium proſtratione, per ſeceſſum excreverit. Lupum auribus tenens, opem meam anxiè flagitat, quam ultra menſis decurſum, hypercarthaſin illam funeſtam compeſcendo, præſtiti, usque dum mundo ſuisque valedixerit. Quamprimum acceſſi, Chirurgus, vir robuſtus, dimidiam ſaltem ſupradictæ aquæ doſin, me ſuaſore, abſorpſit, inde neſcio quot vicibus purgatus, languidus tandem de Carnificis crudeliſſimi carnificina conqueſtus eſt. Quid commodi Illuſtris Baro ex concatenato horum medicamentorum uſu ſperare potuetit, genuinis artis Machaonicæ filiis, non ſpuriis judicandum relinquo?

OBSERVATIO CLXII.

D. ERNESTI FRIDEMANNI SCHELHASII.

De

Unguibus pedum monſtroſis.

JUvenis quidem, Reverendiſſimi Abbatis Urſinenſis, Domini mei gratioſiſſimi ſubditus, intumeſcentiâ ac aliquali pedum exulceratione laborans, chirurgum ad ſe vocat; is dum curat hominem, in pedibus obſervat ungues aquilinos adnexos, quos forcipe reſcindendo, curioſitati meæ protenus exhibuit; majorem ex illis hîc delineatum ſiſto. Fig. XXIV.

SCHOLIUM.

HIppocrates *lib. de offic. med.* ungues neque longiores, neque breviores digitorum extremis verticibus eſſe oportere, decernit; ne ſcilicet, ſecus ſe ubi haberent, ad operandum moleſti & inepti evadant. Id quod non tantùm de manuum, ſed pedum quoque unguibus valet; cùm præ-

cipuè juſtô longiores ſi fiant, in ambulando remoram faciant; quod *Lindanus Medic. phyſiol. cap. 16. §. 51.* de muliere quadam Enchuſana memorat, cui ex nimia negligentia ungues in pedibus adeo excreverant, ut ambulare tandem non poſſet. Singulare non minùs exemplum magnorum unguium in puero mendico obſervavit *Thom. Bartholinus*, & unà cum figura illius, qui in pollice fuerat, in *Volum. I. Act. medic. Hafn. obſerv. 16.* deſcripſit; horrenda etiam unguium longitudo occurrit in *ejusd. cent. 2. epiſt. med. 99.* & *100.* Confer. *Decad. hujus Ann. I. obſerv. 160.* Quid Nabucodonoſori contigerit, neminem fugit, cui ungues, ſicut avium ungues, excreviſſe, *Propheta Daniel cap. 4.* recenſet. Sinarum tamen Imperatori, ejusque Primatibus ungues manuum in longum excreſcentes, decus & inſigne nobilitatis haberi, in *append. 3. Legat. Batav. ad. Imper. Sinar.* refertur; quid in Europæorum quorundam morem haud abſimilem animadvertat D. *Nicol. Pechlinus*, in *cap. 2. de habitu & colore Æthiop. pag. 38.* videri poteſt.

[*L. Schröck, L. F.*]

OBSERVATIO CLXIII.
D. JOH. CONRADI PEYERI.
Agnellus Cyclops monſtroſo capite.

DE monſtris variè ſentiunt: inepte plurimi, aliqui etiam monſtroſè, æquiter pauciſſimi. Plerumque naturam erroris inſimulant, quaſi labilis aut inconſtans à legibus ſibi præfixis aliquando deſciſceret. Alii ſpiritum Plaſticum ſeu facultatem, ut vocant, formatricem criminantur, vel materiæ ad embryonem conſtituendum inertiam accuſant, perinde ac ſi Numen rem negligenter curaret, nec potentiam & ſapientiam ubique ſummam exſereret. Profectò quæ fiunt Deus omnia unus facit, motor & principium rerum immutabile; neque animalium corpora

pora præter eum quiſquam creare aut configurare valet, ſive pulcra & formoſa fuerint, ſive fuerint deformia, ut manifeſtum ſit nec monſtra aliunde pendere quàm à quo alia exiſtunt univerſa. Monſtra autem Deus nequaquam ſtudio & data opera facit, quippe ordinis ac concinnitatis amans nunquam delectatur abnormibus; verùm caſu aut accidentia quadam inevitabili ut naſcantur permittit. Quæ ſanè quod rarior eſſet futura, divino inſtituto nihil derogare poterat, quin potius iisdem naturæ legibus etiamnum monſtra interdum producantur, quibus vel conſtructus eſt hic mundus vel hucuſque conſervatus. Hæ leges & viæ cùm ſapientiam divinam maximè patefaciant, utpote ſimpliciſſimæ ac ad rem perquam idoneæ, nec monſtrorum formidine omittendæ, quid terrebimur ſiniſtris perversè opinantium judiciis? Alioqui notiſſimum eſt omnibus, quantum vehementior aliqua matris imaginatio aut inopina ac inſueta cerebri commotio poteſtatis habeat in embryonem: ab hac enim cauſa & nævorum pendet origo, & fœtuum in utero transfiguratio exiſtit, eaque nunc per omnem corporis ſuperficiem, nunc partem tantùm, & fit denique ut nati perplurimum parentes aſſimilent. Sed & arctam illam penitiſſimamque matrum cum embryonibus communicationem indiſſolubili naturæ nexu fundatam Deus inſtituit, atque ut neceſſarios in uſus vigeret ac perennaret voluit. Itaque etiam in monſtris Deus & naturæ ordo cognoſcitur, nec veremur quæ in illis mirabilia & memoratu digna videntur enunciare, rati nullum animal naſci tam monſtroſum, quin conformatione ſaltem particulari divinum oſtendat artificium.

Nuper embryonem partui jam vicinum à lanio accepimus ex ove prægnante in macello exſectum, agno planè ſimilem, ſed monſtroſo & difformi capite. Etenim & naſo penitus carebat, & ſuperius labrum ad palatum usque bifidatum ac exos erat, lingua per hiatum eminente. Bini oculi ra-

li rariſſimo ſpectaculo coaluerant in unum, ut Cyclopem aut Polyphemum intueri te crederes, quem Virgilius Æneid. lib. III. cognominat

Monſtrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademtum.

Is tamen non in media quidem fronte ſed latere ſiniſtro ſpectabilis externè ſimplex erat, internè ad videndum geminatus. Palpebræ namque illi duæ tantùm, unica ſclerotis tunica quæ oculi globum efformat, cornea item & uvea una, pupilla verò duplex, & quod nemini fortaſſis antea compertum geminus humor cryſtallinus, ſingulæ nimirum pupillæ ſuus. At opticus nervus tantæ craſſitiei, ut facilè intelligeretur è duobus compoſitus, qui etiam in cerebro fuerant conjuncti. In fronte deniqueà dextris protuberabat ingens proceſſus oſſeus, faſtigiatus cornu ſimilitudine. Minimè dubitandum quin lineamenta in ovo primitus rectè fuerint diſpoſita, poſtmodum autem violento impetu quodam aut commotione partim deleta, partim etiam turbata & confuſa, ut monſtroſum caput enaſceretur. Quanquam enim ſodalis noſter perdilectus Avicenna nuperrimè ex Italia redux mihi ſcripſerit peculiares quoſdam ductus aut canales, uterinos vocat, celeberrimo M. Malpighio juxta vaginæ latera in vitulo conſpectos, ex utraque parte ad ovarium usque pergentes, qui doctrinam de generatione animalium ex ovo videantur infringere; obſervatio ea tanti non eſt momenti ut experimentorum conſenſu firmiter probatæ ſententiæ dicam facilè ſcribamus. Omninò enim in mulierum teſticulis ova reperiuntur, ubi conceptus exiſtit, eaque integrè ſeparabilia, ſic ut ne minimus quidem relinquatur porus, per quem humor poſſit excerni, nec aliud illis iter quàm per tubas à Fallopio cognominatas pateat ad uterum. Quid? quod in equæ nondum effœtæ utero & vulva nuper quàm diligentiſſimè inquirentes ſpes ductuum illorum nos penitus fruſtrata eſt. Aderant equidem in vagina tenues meatus utrinque complures, ſed ad vicinas tantùm glandulas producti, neutiquam ad ovarium usque terminantes. Ejusmodi

modi canales gemini viſcidum humorem albuminis inſtar effundentes proſtant etiam in vaccis & mulieribus, aliquoties mihi propter nymphas anterius viſi, quos cum pridem annotavit Plazzonus teſte Joh. Rhodio Mantiſſ. anat. Obſ. LIII, miror eos à Joſepho Duvernio & Caſparo Bartholino tanquam novum aut peculiare quid offerri.

OBSERVATIO CLXIV.
D. JOH. CONRADI PEYERI.
Canis bipes, humano more ambulans.

ANnus eſt ex quo Scaphuſiæ canem proſecuimus, natum bipedem, quippe anterioribus pedibus truncum. Eum clariſſimus Gymnaſii noſtri Rector Stephanus Spleiſſius, magni vir ingenii præcellensque Philoſophus, per biennium aluerat, fidelem domus cuſtodem ac eo inprimis mirabilem, quòd priorum crurum adminiculo deſtitutus agili corporis volubilitate ſurgeret in poſteriores pedes ac erectus per hypocauſtum identidem obambularet. Scapulæ illi quidem utrinque ritè conformatæ, humerus verò nullus; ſed ejus loco os parvum, informe, latens ſub cute, unci inſtar recurvum, nec exſertum. Dubium nullum eſt quin lineamenta pedum anteriorum in ovo concuſſione aliqua vehementi aut infortunio fuerint diſtorta ac obliterata.

OBSERVATIO CLXV.
D. JOH. CONRADI PEYERI.
Pancreatis ductus bile plenus.

CUm ſuperiori æſtate felem diſſecaremus famelicam, luſtratis viſceribus ductum pancreatis ubique bile plenum & viridi colore tinctum invenimus. Cujus rei

novitate capti aperto poro choledocho notavimus hunc cum illo in ipſis inteſtinorum confinibus communicare, ac utrumque junctum unico oſculo penetrare ecphyſin. Itaque accidere potuit, ut bilis fame commota ac incenſa quod per orificium exile atque fibroſum erumpere omnis nequiret, in pancreas conterminum ſecederet ac obice nullo prohibente per omnes ejus ſinus diffunderetur. Ita ſanè quod alias proverbio jactant de naſo, fames & mora bilem feli huic in pancreas concivit. Quod cum ita ſit, non puto deinceps vitio vertendum Regnero de Graaf tr. de Org. Vir. quod ſemen è vaſis deferentibus in veſiculas ſpermaticas virorum commeare ſtatuat. Etenim & via patet, tranſitumque res ipſa commonſtrat. Cæterùm ut in vaſis deferentibus ita etiam in meatu choledocho diverſitas reperitur, non penitus negligenda iis, qui perpendunt naturam in conformandis animalium partibus nihil incaſſum moliri. Quibusdam enim pancreatis ductus ſimplex eſt ac ſeorſim inteſtino duodeno jungitur, ut hominum plerisque; avium autem & canum maximæ parti geminus, quorum alter choledocho ſæpè committitur, alter ſibi relinquitur. Eſt & ubi ſolitarius licet nihilominus in unitatem venit cum meatu fellis, idque nobis non in fele tantùm ſed etiam pecudibus ac nuper admodum in equa obſervatum. Similiter & vaſa deferentia alicubi ſe peculiaribus oſtiis in urethram inſinuant, ut arietibus, hyſtrici, fibro, apris; alibi veſiculis ſpermaticis, maximè hominum, conſociantur.

OBSER-

OBSERVATIO CLXVI.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

Veronicæ vis traumatica.

JUvenculam divertenti mihi aliquando ad hoſpitem quendam, cui Centurionis inſuper titulum in urbe quadam minore ad Coburgum ſpectante ſuſtinebat, hoſpes idem ſiſtit, dicens: En Filiam meam, tuo conſiliô brevi curatam. Quonam verò, hæc, repono ego, morbô laboravit: neque enim morbi, neque perſonæ recordor, ſi quid unquam factum; memoriâ id omne excidit. Hæc mea filia, inquit ille, fiſtulâ quadam in confinio thoracis laboravit, quæ Balneatoris curam & induſtriam annuam omniumqúe medicamentorum vires eluſit. Dn. D. verò domi ſuæ (relicta erat in ædibus meis filia) conſultus, ut *Aquam Veronicæ*, quam mihi præ cæteris commendavit, in uſum filia traheret, ſuaſit. Paruit iſta, & ecce! elapſô paucarum ſeptimanarum ſpatiô, ſolius hujus aquæ uſu, neglecto omni aliorum medicamentorum apparatu, ulcus fiſtuloſum fuit curatum & foramen occluſum, quod mihi & filiæ meæ ſanitati redditæ gaudio, Balneatori verò & nobis omnibus, ob longiorem prioris curationis moram delaſſatis, penè miraculo fuit.

SCHOLIA.

V*Eronica* magnificô, quo apud Germanos ſuperbit, nomine ſeipſam commendat, quibus audit Ehrenpreiß/ q. d. *Honoris Gloria*, quo an nobilius mereri queat, dubito. Meretur autem propter elegantes & magnas, quibus gaudet, virtutes, inter quas præcipua vis eſt ulcera & vulnera, tàm interna quàm externa ſanandi, quare etiam Grundheil/ Heyl aller Welt/ Heyl aller Schaden/ Schlangen-Wundkraut iisdem ſalutatur. Sanè plantas plurimas ſplendidô nomine à Majoribus noſtris mactatas nervoſam virtutem ſinu ſuo con-

 dere,

dere, experientia ipſa Practicis etiamnum probat & confirmat. Appellationum autem Germanicarum quædam in genere plantæ excellentiam, quædam in ſpecie ejus hunc vel illum morbum curandi facultatem eximiam & prærogativam produnt. *In genere*, v. g. Tauſendgûldenkraut / q. d. *millium florenorum herba*, quæ *Centaurium minus* eſt, quam Veteres etiam magni æſtimaſſe ex his conjicere licet, quòd inter Galeni opera integer liber reperiatur, de virtute Centaureæ inſcriptus, in quo elogio ſatis prolixo autor iſtius libri eam proſequitur, quod compendifecit his verbis, *revera*, inquiens, *incredibilia exiſtimantur ea, quæ de Centaurea narrantur, ita multas & difficiles paſſiones curat*, quas, ut Excell. Dn. D. Simon Paulli Præceptor quondam meus fideliſſimus *Quadripartit. Botanic. claſſ. 3. p. m. 244.* tempori parcens recenſere ibi renuit, ego quoque polychreſtæ hujus herbæ vires eandem ob cauſam prætereo. Sic Wolgemuth / q. d. herba *boni animi*, ſeu, quæ animum ſuſcitat & gaudia parit, eſtque *Origanum*, quod ut Ciconiarum, Palumborum & Perdicum impoſitione hujus herbæ vulnus, quod acceperunt, ſanantium, ſic & hominum ad varios corporis affectus eô utentium, eſt ſolamen. Gottes-Gnad-Kraut / Gnade Gottes / q. d. *Gratia Dei*, eſtque *Gratiola*, quæ amaricante & purgante ſua virtute morbis Chronicis confert, maximumque in Hydrope arcanum Hartmanno *Prax. chym. edit. Cardiluc. p. m. 597.* vocatur. Beruff-Kraut / weil es wegen ſeiner guten Tugenden wol beruffen / nicht weil es das Beſchreyen und Beruffen / ſo mit Worten geſchicht / vertreibet / quem errorem in noſtro de *Faſcinatione* Tractatu refutavimus; eſtque *Sideritis vulgaris erecta* Bauhino dicta, Herba excellente abſtergendi virtute pororum obſtructionem, & hinc ortos morbos, vitioſos ex alto humores evocando, tollens. Geſegnete Diſtel / hochgelobte / gebenedeyte Diſtel *Carduus benedictus* eſt, qui eam nominis celebritatem ob vires, quibus ſe commendat, reportavit, quæ cùm ſint multifariæ, *Aſylum languentium* jure eum vocavit

cavit Dn. D. Georg. Chriſtoph. Petri in inſcriptione libri ſingularis, quem de *Carduo bened.* conſcripſit. Sophien-Kraut / Sophia Chirurgorum, nach den Griechiſchen Wort / der Wund-Aertzt Weisheit / quia glutinandis vulneribus & ulceribus eam præſens eſſe remedium Chirurgis eſt notiſſimum. Augentroſt / q. d. *ſolamen oculorum*, *Euphraſia* eſt, cujus conſervæ ſolius uſu continuô puella per decennium viſûs obſcuritate laborans reſtituta eſt, referente Foreſto *lib. 11. obſ. 32.* Arnoldus de Villa nova *lib. 1. cap. 18.* herbam hanc quocunque modo ſumptam in quocunque defectu oculis prodeſſe notat, quod tamen cum grano ſalis accipiendum eſſe Hoffmannus *lib. 2. de medic. officin. cap. 89.* doctè advertit; *Speciales* appellationes morbos, quibus in ſpecie hæc vel illa herba præcipuè conveniat, primâ fronte indicant, à potiori quaſi virtute appellationis ratione deſumptâ. Præcipuè dico, quod pluribus etiam affectibus eandem herbam non opponi poſſe, non intelligendum veniat. Sic Grimkraut / q. d. *Herba torminalis*, *Senecio* eſt, quia torminibus ventris à bile contractis ſuccurrit, teſte Dioſcoride cap. 97. lib. 4. quæ tamen etiam ſcabiei, hæmorrhoidibus dolentibus, teſtibus & mammis inflammatis auxiliatur. Harnkraut / q. d. *Herba urinalis.* Hoc nomine & Linaria & Reſta bovis ſalutatur, quia utraque herba urinam pellit, ita quidem, ut illa κατ' ἐξοχὴν Urinaria dicatur, & propterea Ictericis & Hydrope laborantibus ingenti commodô propinatur. Hujus Schorerus exemplum notatu dignum in *Medicina peregrinantium* tradit. Unde in Veſicæ ac renum calculô non ſuppar haberi remedium ſcribit Fried. Hoffmannus *in Clave Schröder. pag. 517.* Fieberkraut / *Febrifuga*, idem eſt Centaurium minus, cujus mentionem ante fecimus, ejusque virtutem ratio nominis aperit. Gifftwurtzel / *radix eſt contra venena*, alexipharmaca, bezoardica, quæ etiam Tincturam bezoardicam Dn. D. Michaelis ingreditur. Lungenkraut / *Pulmonaria*, quia pulmonum affectibus, eorundem præprimis vul-

neribus & ulceribus medetur, quo tamen nomine Germanico non una, ſed plures herbæ veniunt, nim. Botrys Marrubium album, & Pulmonaria κατ' ἐξοχὴν ſymphytum maculoſum etiam Bauhino, dicta. Gelbſuchtwurtzel / *radix icteritia, Curcuma*, ſpecificum in Ictero remedium, *ut vel nomen inde apud Germanos ſortita, quòd nempè unicè partibus amaricantibus acribus, detergentibus polleat,* ut loquar verbis Excell. Dn. D. Wedelii quæ fecit in *Amœnitat. Materiæ Medicæ pag. 171.* quibus ſe curcumam cum ſale abſinthii ana. in Icterô cum ſucceſſu propinare ſubjungit, Miltzkraut / q. d. *ſplenica herba*, quam nominis appellationem plures reportant, ſingulæ ideò, quia ſplenis affectibus medentur, & quidem 1. Urtica iners, ſive Lamium. 2. Geniſtella. 3. Lonchitis aſpera. 4. Scolopendrium, quarum ultima prærogativam præ cæteris obtinet. Transeant ſimilis conditionis nomina Botanica Germanis uſitata, v. g. Bruchkraut / *Herniaria*, Herniis dicata. Apoſtemkraut / q. d. *Apoſtematica*, quæ *Scabioſa* eſt, apoſtematibus curandis ſacra. Leberkraut / *Hepatica*, ſine epitheto quidem pronunciari ſolet, non tamen ſine cautela uſurpari poteſt, cum Hepaticæ nomen multis ſpecie & formâ inter ſe differentibus plantis tam à Medicis quàm à Pharmacopœis imponatur, notante S. Paulli *l. c. p. 344.* Sic & reliquas morbos & corporis partes, quibus conveniunt, ſignantes appellationes Germanis uſitatas mittimus, v. g. Feigwartzenkraut / Mutterkraut / Bruſtwurtz / Beinwell / Schwindelkraut / ꝛc. Ad *Veronicam* revertimur. Si placeret, uberiorem laudis gloriam in ea venerandi, & à recentioribus meritò, quaſi φερονίκη, quòd inter plantas triumphet, dici, demonſtrandi campus nobis pateret. Præter conſolidandi & ſanandi vulnera & ulcera virtutem *Veronicam* calculum exturbandi vim obtinere Crato in Conſiliis ſuis paſſim tradit, idque Dn. D. Elſnerus eleganti hiſtoriâ, quæ habetur *Ann. I. Ephem. German. obſerv. 107.* confirmat. Obſtructionibus hepatis convenire, & ſi quid ſeri ibi infarctum eſt materiæ per Urinam expellere *extractum Veronicæ*, ſcribit

Hil-

Hildanus *Epiſt. 73.* Tibiarum ulceribus aquam Veronicæ, linteis in eâ madefactis & applicatis; item ſterilitati mulierum pulverem Veronicæ in aquâ ejusdem propinatam mederi S. Paulli *l. c.* docet, & utrumque hiſtoriâ ſingulari confirmat. Plura conferre ſuperſedeo, Lectoremque plura ſcire deſiderantem ad Botanicorum monumenta, ut & memorabilia J. Rud. Camerarii denuo recuſa & aucta, *Cent. 5. §. 74.* & *Cent. 18. §. 74.* remitto.

OBSERVATIO CLXVII.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

Fumi Tabaci vis in ulceribus tibiarum excellens.

VEteramentarius quidam Vir robuſtus & quadratus Schalcoviâ reverſus febris malignæ ibidem graſſantis ſeminia Coburgum reportat. Lecto affixus per uxorem ſuam conſilium à me petit, quæ, ubi in circumſtantias inquiſivi, totum corpus mariti in lecto æſtuantis veſiculis parvis refertum eſſe referebat. Præſcripſi bezoardici ad ſudandum uſum. Sudore cum ἐυφοείᾳ finitô diſparuerunt veſicæ. Viſitanti brevi poſt, atque vitæ ante actæ ſanitatisque ſtatum priorem exploranti mihi æger narrabat, ſe ulceribus aliquot in cruribus ſatis diu laboraſſe, tandemque per uxorem ſuam à me remedium rogaſſe, me verò reſpondiſſe: Ohe, phlegmatici temperamenti maritum tuum eſſe intelligo, ideò, reſpiciendo ejus paupertatem, ſaltem, ut *fumo tabaci* per fiſtulam ore trahendo aſſueſcat, ſuadeo. Conſilio dato, inquit Clinicus, obſequor, & tabaci fumum, quem antehac nunquam traxi, in uſum quotidiè traho, & ecce! quatuor hebdomadum ſpatiô elapſo ſenſim ſenſimque fonticuli iſti naturales, ſeu ulcera tibiarum, exaruerunt. An verò idem uſum ejusdem deinceps, profligato in

totum

totum febris impetu, continuarit & crurum aliarumque partium conſtitutio naturalis ſalva manſerit, me latet.

SCHOLIA.

TAbacum inter alia Synonyma etiam Germanis Indianiſch Wundkraut / Heilig Wundkraut vocatur, quia præter beneficia alia quæ varia ſunt, inſignem vulnera & ulcera ſanandi facultatem, ſucci, cineris, ſalis, oleique formâ externè uſurpatum obtinere, curioſiores Tabaci cultores obſervarunt. Nic. Monardus *in ſimpl. Medic. Hiſtor. cap. 14.* ubi fuſiùs celebratæ Indicis Sacerdotibus plantæ hujus virtutes collegit & enarravit, folia recentibus vulneribus impoſita, illicò ſanguinem ſiſtere eaque glutinare, ulcera vetera detergere, gangrænasque ſuccum inſtillatum & folia trita impoſita detergere, curare & ad cicatricem perducere ſcribit. Verùm idem ſolùm fumi formâ in uſum dicto modo tractum ulcera ſanaſſe, ego, quantum memini, nondum legi. Cinere Tabaci ſolo ſe ulcera circa genu incurabilia ſanaſſe Excell. Dn. D. Wedelius *loc. cit. pag. 95. & 114.* notat, ſed fumum inſimul hauſtum fuiſſe, addit: noſter autem æger ſolo Tabaci fumô ore tractô, neglectis externis, ſanitatem recuperavit. Retulit nuper Vir Magnus magnæ autoritatis & dignitatis, ſibi Adoleſcenti Ratisbonæ Scholam ab ædibus, quas inhabitârat, ſatis longè diſtantem frequentanti in cruribus, contra frigoris hyberni inclementiam non ſatis munitis, ulcera aliquot oborta, eaque ſæpius jam occluſa, jam recluſa fuiſſe; Poſtquam verò in Academia os Tabaci fumo pronum præbuiſſet, iſta cum fumô ſenſim demum periiſſe & occluſa ad præſens usque manſiſſe. Nimirum phlegmagogum eſt Tabacum in genere ſpectatum, pituitam enim & aquas ſubducit & evacuat per mucum, ſputa, vomitum ſeceſſum. Si craſſa ſit pituita, eam ſale ſuo fundit, acrimoniâ incidit & excretioni præparat, ait Jo. Chryſoſtom. Magnenus *Exercit. de Tabaco 3. §. 4.* Subtractô ſcilicet ſenſim

revul

revulſionis & conſecutionis ratione ex toto per ramulos ſalivales in faucibus & ore contentos ſerô & lymphâ abundantiore, quam ex arteriis multis hauſerunt, non poſſunt non ulcera in externis partibus orta exareſcere, finemq́ue continuatâ ſubtractione tandem ſuum habere, niſi pravitas tertiæ coctionis & partis affectæ intemperies, ſaniei ac ſorditiei genetrix, prius removenda, obſtiterit. Aſt ſi externis ſive repellentibus, ſive adſtringentibus & exſiccantibus intempeſtivè & præpoperè neglectis univerſalibus ulcera ſanantur, dyſenteriam, epilepſiam, aſthma &c. oriri poſſe, fidem facit *Ann. 2. Ephem. Germ. obſ. 213. Decur. 1.* Senſim ita fit revulſio & evacuatio ſeroſi ſanguinis excrementi, quod ulceribus vicinum è vaſorum extremitatibus abſcedere ſolebat; jam verò imminutâ ejus quantitate, & ſic minori reddito quanto & quali, cum ſanguinis craſis melior evadat, natura ſui provida ſublatô nonnihil impedimentô conſolidationem molitur. Interea verò, dum illud fit, vitioſas ſanguini nutrienti adhærentes particulas per convenientes & communes vias Natura evacuat. Nolo tamen hiſce uſui Tabacini fumi nimio, ſive abuſui patrocinari, qui tantum abeſt ut ſanitatis flores promoveat, ut potius incommoda ingentia, imò mortem ipſam inferat. *Uſus habet laudem, crimen abuſus habet.* Abusûs crimen & pœnam graviſſimam incurrerunt duo illi Fratres Hollandi voluptatis gratiâ certantes, quis eorum plures fiſtulas Tabaci exſugeret, ſed dum unus ad ſeptendecim, alter ad octodecim aſſumſiſſet, ambo ſubitò apoplecticorum inſtar deciderunt, quorum unus eo momento demortuus; alter per bihorium vel trihorium miſerè ſpirans tandem animam quoque expiravit, referente D. Hellvvigio *Obſervat. Phyſico-Medicar. 45.* Sed ſi naturam & verum uſum Tabaci ſpectemus, vix datur ulla alia planta, cui plures dotes conceſſerit rerum Parens, quàm huic Nicotianæ, ait Dn. D. Tappius *Orat. de Tabaco.* Aug. Thonerus *Epiſt. Medico-Philoſ. 15.* eandem Panaceæ ac Medicinæ univerſalis no-

mine mactare non dubitavit, quod profliget omnes internos & externos languores: ſi quis, ait, illam dextrè ponderatis ponderandis adhibere ſciat, unico illo ſimplici cum admiratione plura præſtabit, quàm aliorum polychreſta & operosâ farragine. Annon verò alia ſuppetant, quæ, ſi non majora, paria tamen beneficia conferre queant, ut ad orcum relegatus Tabaci fumus, honoratioribus omnibus fœtore ſuo infeſtus (fumi ſaltem, non alias è Tabaco petitas & acceptas remediorum formulas intelligo) maneat, quærenti dico, me non diffiteri, dari, quæ ſimili formâ uſurpata ſine fœtore ſimilem etiam effectum, ad evitanda deſtillationum pericula, nimir. pituitam & aquam ſubducunt, edere queant. Quo de tamen diſſerendi campus alibi aperietur.

OBSERVATIO CLXVIII.

D. JOH. CHRISTIANI FROMMANNI.

Ex omentô putrefactô mors.

NObilis Adoleſcens Brunſvvicenſis Annor. 13. Aulæ Sereniſſimi Principis noſtri ſuperiori annô admotus minùs auſpicatò huc appulit: Siquidem non tantum in itinere, ſed & hîc loci per 6. Septimanas valetudinariam egit vitam. Lecto his elapſis affixus à Nobiliſſimo Dn. Parente Coburgum iterum tranſeunte curæ meæ committitur. Inquirenti mihi in ſtatum morbi æger ſe doloribus abdominis ingentibus jam corripi, quibus non tantùm domi, ſed etiam in nupero itinere quandoque fuerit correptus, reſpondit; domi verò ſe ſæpiùs vermibus laboraſſe, neque de iisdem ſe jam dubitare, addebat: ejus contubernales Nobiles de appetitu proſtratô, ventris dolore, ventriculique compreſſione hactenus eundem fuiſſe conqueſtum affirmabant, mali in tenerâ perſonâ ex victus ratione minùs accuratè hactenus in locô extra patriam alienô obſervatâ ortum conjicientes. Ego ventriculum à collectâ vitioſorum humorum ſaburrâ

exonerandi gratia vomitorium primùm porrigo, ſed nullus planè operationis effectus ſequebatur; clyſteres ſuo non deſtituebantur, deturbantes flavam cum pituitâ materiam: abdomini Emplaſtrum admovebatur, in vermium nidum ac vermes ipſos arma dirigebantur; ſed vanus fuit labor omnis, perſeverantibus doloribus, quos incurvati in lectô corporis ſitu quadantenus mitigari, erecto verò leviter corpore exaſperari ajebat, in tantum, ut vel pulvinar ad quietem meliorem componi non ſuſtineret. Quarto morbi ſeu curationis die à meridie calorem in ægrô præternaturalem ex pulſu & aliis indiciis deprehendo, majoremque longè facultatum lapſum ex vultûs, qui jam inſigniter à priori receſſerat, lapſu colligo. Periculum vitæ præſens Gynæcei Præfectæ indico, quæ tamen ob ætatem minorem ſeu adoleſcentiam meliora ſperanda eſſe, me licet repugnante, cenſebat. Verùm poſt decimam iſte præter aulicorum opinionem naturæ debitum placidâ morte inter contubernalium preces noctu die 7. Novembr. 1684. perſolvit; relictis in terrâ corporis exuviis anima ad cœleſtem Aulam fuit translata.

In examine abdominis ad Sereniſſimi Principis mandatum ſequenti die inſtituto primùm abdomen tumore inſigni, quo tamen in vivis carebat, conſpicuum, ac ſi hydropici eſſet, occurrebat, ſed tenui foramine facto flatus cum ſibilo eruperunt, ſubſequente mox abdominis ſubſidentiâ. In ipſo abdomine ejusque cavo extra inteſtina purulentæ aquoſæ materiæ, fœtore graviſſimo præſentibus moleſtiſſimo libræ ferè duæ reperiebantur: inter plicaturas ſeu rimas & interſtitia, quæ convolutorum inteſtinorum invicem incumbentium parietes efficiunt, pus craſſius, quaſi à calore inteſtinorum tenuior ejusdem pars fuiſſet abſumpta, latebat, omentum autem erat maximam partem putredine conſumptum, ejusque reliquum colore luridô, lacerumque conſpiciendum. Communis & externa à Peritonæo orta inteſtinorum, epatis & lienis tam putrida erat, ut vel levi digitorum attactui mollis cederet.

 deret.

deret. Hepar ſolitô majus veſicam fellis non in loco genuino ſitam fovebat; lien quoque communem magnitudinis ſortem ſuperans quidem, à naturali tamen ſtatu, ut & Hepar non receſſerant. Stomachus receptaculum erat bilis cum pituitâ mixtæ, in magnâ quantitate inibi collectæ: inteſtina lumbricos nullos tegebant: pulmones in inferiori parte diaphragmati nonnihil erant accreti, leviaque caloris præternaturalis (ſine dubio circa mortis articulum impreſſi) veſtigia oſtendebant. Meſenterium cum pancreate ſalvum erat, neque reliqua viſcera inſoliti quid offerebant manibus & oculis curioſiſſimis Dn. Joh. Petri Fiſchers / Med. Candidati digniſſimi Anatomiæ cultoris ſolertiſſimi, mecum & Chirurgo Aulico peritiſſimo, ſociam operam ſtrenuè conferentis.

SCHOLIA.

QUæ mali hujus origo & fons fuerit, an 1. ex contuſione, lapſu vel concuſſione continuitatis ſolutio, & hinc apoſtema, & exulceratio in Omento fuerit orta; an 2. Variolarum, quibus ante annum laborarat, ea fuerit inclementia, ut quandam exulcerationem ibidem reliquerint, eâque ſerpente majusque indies & ſenſim augmentum capiente collectio materiæ purulentæ tanta fuerit enata: an verò 3. ex internô humorum vitioſorum ad Omentum decubitu iſta derivanda ſint, latet. Itaque quæ ex his locum habeat, an una adfuerit, vel plures cauſæ concurrerint, certò definiri nequit. Sebaſtianus Naſius quidem apud Bonetum *Anat. Practic. lib. 3. ſect. 11. obſ. 6. in Schol.* dicit, ſæpe accidere in doloribus, quòd, qui inteſtinis tribuuntur, in illis non ſint, ſed in ſubditis partibus, nim. in Pancreate. Omentô, Meſenteriô, & aliquando etiam in Peritonæô. Quomodo autem à ſe invicem diſtinguendi ſint, tradit & pluribus docet. Quod omentum ſpectat, ait, ſi adſit in regione inferiori ventriculi circa umbilicum, à quo etiam tuſſis ſicca excitetur, Omentum affectum eſſe, indicatur, qui effectus licet

cet profundus ſit, latè tamen diffuſus conſpicitur, ad differentiam tactus inteſtinorum, qui in ambitum anguſta margine protenditur. Verùm enim verò hæc quidem in Noſtrô ægrotô & quidem primis morbi temporibus domi locum invenire potuerunt: at poſtquam in diluvio privato ad omnia abdominis inteſtina per varias decubitûs ſpecies pus acre devenit & corroſit, dolores demum terminis Omento propriis nec definiri, nec definitè à Medico ullo cognoſci potuerunt. Itaque nonniſi conjecturis jam niti licet, quarum fundamenta quidem in ſe firma, non tamen niſi ϛοχαϛικῶς ſubjecto huic applicari poſſe ipſi fatemur.

I. Cùm Omentum ſanguifera vaſa foveat, idem ut cæteræ partes inflammationi, apoſtemati, exulcerationi, putredini & corruptioni obnoxium evadere poſſe, inficias ibit nemo. Omentum inflammari, ſed raró, frequentiùs abſceſſum pati, quia ſordium Hepatis & Lienis conceptaculum ait Riolanus *Enchirid. Anatom. lib. 2. cap. 16. in conſid. Medica.* vel ſecundum Virum Celeberr. Dn. D. Volckamerum ſeri receptaculum, quatenus potulentam ex ſtomacho abſorbet humiditatem; quo de vid. *Ann. 9. & 10. Ephem. German. obſ. 18. in ſchol.* Hac qualitate tandem, ob moram in alienô locô juſtô diutiùs tractam peccans & majorem acrimoniam acquirens corruptioni ac putredini anſam adminiſtrare poteſt. Sennertus *lib. 3. P. M. part. 3. cap. 8.* totum ferè Omentum putredine conſumptum in Studiosô quodam Scorbutô & Hydrope laborante, & in Noſocomiô Academiæ mortuô vidit. Simile in duobus D. Mollenbroccius Erfurti obſervavit, quod *Decur. I. Ephem. German. Ann. 1. obſ. 87.* inſertum legas. In puero 10. annorum diſſectô Omentum & Meſenterium putrefactum invenit Raimundus Jo. Fortis, citante Bonetô *l. c. lib. 2. ſect. 7. obſ. 133.* Omentum ſemicorruptum in juvene 24. annorum Petr. Poterius *Cent. 3. obſ. 59.*

Verùm diætæ, quam ad Nobiliſſimorum Parentum juſſum Adoleſcens noſter Nobilis domi dubio procul ſerva-

vit, rationem accuratam fuiſſe, aut ſi errores in ea commiſſi, leviores illos, generandis ſaltem in inteſtinis occaſionem præbentes, fuiſſe, cùm exiſtimemus, quò minùs huic rationi aſſenſum largiri queamus, id ſuadet. Totam autem ſanguinis maſſam in eo tantâ humorum ſpurcitie laboraſſe, ut ad Omentum devoluta putredinis characterem imprimere vel generare ibi potuerit, nobis non perſuademus, multò minùs brevi illo temporis ſpatiô, quod in Aulâ ſex ſeptimanarum hîc fuit, tantus & talis vitioſorum humorum apparatus omento ſic corrumpendo aptus generari potuit. Suſanna illa apud Zacutum Luſitanum 11. annos nata à ſeptennio ventris & hypochondriorum doloribus aſſiduis eſt vexata: tandem acutâ ſuperveniente febre ventris diris torminibus correpta 5. die obiit. Diſſecto cadavere inventa eſt tota ventris cavitas fœtidiſſimo & ſeroſo pure referta: omentum totum erat corruptum & penè abſumptum, hinc acerbi illi cruciatus. *Hæc ille.* Quandiu equidem Æger noſter torminibus ante fuerit correptus, quàm Aulæ fuit admotus, latet; aſſidua tamen ſi fuiſſent, ad oras has non acceſſiſſet, ex quo remiſſiora iſta nonnunquam & vermibus, quorum nonnullos domi quandoque excrevit, adſcripta fuiſſe, patet. Febris tamen acuta putrida in Noſtrô die fatali ſuperveniens citius, quàm in iſtâ, vitæ terminum acceleravit, ob vires in tenerô ſubjectô antea ſenſim attritas, & tandem inſigniter mox humorum putridorum & ebullientium tyrannide ſuppreſſas. Iſto tamen temporis præcedentis ſpatiô, quodcunque etiam fuerit, integris vitæ functionibus, parte tam inſigniter læsâ Ægrum Nobilem vitam nihilominus egiſſe, mirum eſſe nequit, cùm Omentum pars ſit ignobilior, primariæ cuidam functioni non deſtinata.

II. Variolas non in cute tantum & partibus externis, ſed & internis omnibus fieri Avicenna *lib. 4. Can. fen. 1. tr. 4. cap. 6.* tradit. Idem Fernelius *lib. 2. de abdit. rer. cauſis cap. 12.* Pareus *lib. 19. cap. 1.* & alii plures ap. Bonetum *l. c. p. 1509.* confirmant.

firmant. Adde quæ habentur *Ann. 3. Ephem. Germ. p. 563.* Quod ſi in utriſque contingant partibus, vel æqualiter vel inæqualiter eas infeſtare ſcitè notat Argentoratenſium Æſculapius Dn. D. Sebizius *Diſput. de Variol. & Morbill. 5. quæſt. 2.* ubi ſubjungit: Accidit ut copioſæ ſint utrobique. Evenit enim ut copioſiores ſint intus, pauciores foris, & contrà, intus paucæ, foris multæ. Externæ ad ſui διάγνωσιν nullis egent indiciis. Internæ ex ſymptomatibus & læſis actionibus innoteſcunt. Qualis autem in Adoleſcente noſtro Nobili Variolarum ſtatus fuerit, an ex ſignis quibusdam omentum iisdem maximè refertum & poſtea corruptum tum temporis conjiciendum fuerit, quia domi in Patriâ ſuâ ante annum iis laboravit, neque nobis hîc loci conſtare, neque æger nobis referre potuit. Poſſibilitatem ſaltem in negotiô hoc obſcurô demonſtraſſe jam ſufficiat. Si enim purulenta variolarum materia inteſtina, quorum tamen ſubſtantia longè craſſior eſt & denſior Omenti ſubſtantiâ, corrodere, dyſenteriam & teneſmum producere, fauces & pulmonum ſubſtantiam exulcerare poteſt, quantò magis eadem ad Omentum decumbens ſimilem ſtragem edet, cùm Omentum per αὐτοψίαν cuique, ut & ex obſervatione Marcell. Malpighii *Exerc. de Omento p. m. 78.* conſtet ex duplici membranâ, levi tamen & tenui, in orbicularem figuram ad inſtar marſupii aucuparii expansâ, per quam reflexam vel duplicatam excurrunt venæ & arteriæ comites &c. Itaque minùs hoſti irruenti, purulentæ nim. & acri materiæ reſiſtere, vel, ne corruptionem incurrat, prohibere poteſt. Experientia etiam in iis, quos variolarum iniquitas è viventium numero rapuit, omentum quandoque vim paſſum fuiſſe, per ſectionem Anatomicam ad oculum demonſtravit. In Illuſtriſſ. Principis Regiæ Mariæ Auriacæ Londini Variolis extinctæ, præter viſcerum reliquorum à ſtatu naturali receſſùs, Omentum apparuit ſemiputridum, & ſuperiori parte aliquantulum conſumptum, teſte Th. Bartholino *Cent. 3. Epiſt. 29.* In puero novenni Omentum

Omentum propè conſumptum & ad ſuperiora retractum vidit Mich. Doringius *Epiſt. 18. ad Sennertum.* Non tamen, cùm Nobilis patiens vitæ periculum tum temporis evaſerit, ex eo omenti à Variolis immunitatem colligere licet. Ut enim in externis, ita quoque in internis partibus inæqualiter nonnunquam, hanc plures, iſtam pauciores infeſtant Variolæ, imò vel unica, ſi magna ſit, inſignem affricare poteſt labem, longiùs deinceps duraturam. Externæ Variolæ unius exemplum notatu dignum Vir πολυμαθέςατος Dn. D. Meibomius *Diſſ. de Variol. & Morbill. §. 37.* Nobilis nim. pueri, qui, cùm in eâdem domo plures Variolis laborarent, ipſe quoque decumbere cœpit, omnibus ſymptomatibus, quæ Variolas imminentes ſignificare ſolent, apparentibus, nullibi tamen maculas vel puſtulas habuit: tertiô autem die lumbi dolor, quartô inflammatio in dextrâ nate apparere cœpit verſus anum, ortumque maximum apoſtema, quod & extra apertum, & verſus rectum inteſtinum prorupit, puero tamen ſuperſtite & nullis variolis ullibi in corpore defœdato. Quod autem in externis fit partibus, in internis quoque (adeoque & in Omento) fieri poſſe jam diximus: an verò reverà in ægroto noſtro ita evenerit, ignorare cogimur. Hæc autem corporis pars cùm ſit ignobilior, contractam ex quacunque causâ labem aliquandiu, ſi cætera ſint ſalva, fovere poteſt. Quid ſi acris ſaltem ſanies in omentum exſtillans, primam malo originem dederit? Th. Bartholinus *Cent. 4. Hiſt. Anat. 43.* in infante Variolis ſuffocato, nullarum in aliis viſceribus à ſe obſervatarum puſtularum meminit, ſed aquæ tantum viridis in thorace repertæ. Tanta autem ſaniei & puris quandoque eſt acrimonia, ut illius curſu perenni venæ, ſanguis ac caro, imò ipſa oſſa vitiet & conſumat, quod de efferis illis Variolis in Patriâ ſua aliquando obſervatis Tulpius *lib. 4. cap. 52.* teſtatur.

III. A caſu, lapſu, contuſione, ſi vis ejusmodi externa præceſſit (quod tamen nos itidem ignorare cogimur) affectum iſtum oriri, & apoſtemati vel exulcerationi occaſionem præbere potuiſſe, probabiliter ſaltem ſtatuimus. Siquidem continuitatis ſolutio vi quadam etiam internis partibus ab extra illata ſi fiat, partes ab invicem abſcedant, & inter abſcedendum ſanguis in Omenti cavitatem, etiam in mediocri ſaltem copiâ, effundatur, ſanguis collectus ſponte mox excandeſcit, & caloris ſenſum moleſtum in parte ſenſili producit, ac ſenſim corruptus in pus vel ſaniem abire ſolet. Unde prior mutatio vocatur Inflammatio, ſicut poſterior Abſceſſus vel Apoſtema. Sylvius *Prax. Med. lib. 1. cap. 40. §. 14.* Impulſus quidem violentus quatit illam potiſſimum partem, in quam fit illiſio, ſed major eſt impetus ſæpè, quàm ut ibi conſiſtat contracta labes, quin producatur ulterius, ut eleganter prælaudatus Candidatus Dn. Foſcherus *in Diſput. de caſu ab alto,* ſub Præſidio Dn. D. Wedelii Jenæ ſuperiori anno habitâ, *cap. 2.* diſſerit. *Videmus*, pergit idem, *per mechanicam cæsô corpore quovis durô, à durô alio, & ſonitum produci per poros omnes, quod in tinnientibus adhuc clariùs viſitur. Non aliter appulſo corpore ulterius vis illa vibratur ad partes ſubjacentes internas, ut quasſentur fluidæ non minus ac ſolidæ, variasq; experiantur injurias. Imò non rarò hiſce principalis ſubjecti titulus adſcribendus venit, uti præcipiti lapſu in caput, tanquam fornicem, cerebrum concutitur & afficitur primariò. Idem valet & fit etiam in partibus mollioribus aliis, quin & viſceribus internis, hepate, corde, pulmonibus, diaphragmate, renibus, veſica, meſenteriô;* addimus nos, & omentô. Sanguis è venarum extremitatibus rejectus grumeſcit, dulcedine amiſsâ acrimoniam concipit, tandemque in ſaniem ac pus abit. Id quomodo fiat, ibidem exponitur. Quò acrius autem fit pus, eò nocentius evadit, atque ab ipſo partes vicinæ, etiam vaſa ipſa, corroduntur, hinc major ex his eroſis non tantum ſanguinis ſed & ſeri ac vitioſorum humorum fit effluxus, qui cùm pro variâ conditione ratione

conſiſtentiæ, coloris & odoris varient, inde purulenta materia craſſior, ſeroſior vel magis aquea, livida, ſubcœrulea alba, & ob putredinem fœtida oritur: cùmque affluxus ſit continuus, quia nulla parti ipſi læſæ ab extra commodè Medicina dari, neque ab intra data ſanandis partibus eroſis ſufficiens eſſe poteſt, non poteſt non magna puris quantitas temporis progreſſu colligi. Quare, unde ingens in abdomine Adoleſcentis Nobilis extra inteſtina repertæ purulentæ materiæ quantitas potuerit naſci, ex his & ſupra dictis abundè patet, ut & doloris per totum abdomen diffuſi cauſa, quia non tantum Omentum (in quo, ut & in meſenteriô ejusque nervoſis plexibus, in peritonæô, aliisque abdominis membranis tunicisque ſæpiſſimè cauſam dolorum graviſſimorum latere Dolæus *Encycloped. lib. 3. cap. 7. §. 2.* ſtatuit) ſed & omnium in abdomine contentorum viſcerum membranam à peritonæô tractam ſenſilem pus acre corroſit & putredini obnoxia fecit.

An verò ſi cognitus fuiſſet Ægri noſtri affectus, Emplaſtrum Ehrnſingeri (ſeu potiùs Galeni, teſte Celeberrimo Dn. D. Volckamero, *Ephem. Germ. Decur. I. Ann. IX & X. obſerv. 19. in Schol.*) cujus in educendo pus in abdominis cavitate contentum vires Vir jam laudatus inſignes expertus eſt, opem eidem exoptatum, adjunctis intus potionibus traumaticis, conferre potuiſſet, doctioribus dijudicandum relinquimus.

Ut tandem ad metam properemus, ultimò, unde abdominis ille tumor flatulentus poſt obitum demum conſpicuus ſuum habuerit ortum? quæritur. Reſpondebimus nos verbis Eruditiſſimi Williſii, quæ facit *Pharmacop. Rat. part. 2. ſect. 2. cap. 4. p. m. 330.* ubi de Tympanite agit, ejusque cauſam ſingularem tradit, quæ occaſionem præbuit objectioni iſti: *Quod ſi*, inquit, *objicitur; defunctorum abdomina, poſt aliquod tempus, à flatu in molem attolli, & quaſi tympaniticè intumeſcere, dico hoc omninò ab humorum putredine & extrema mixtionis diſſolutione, in qua particulæ activæ omnes ab invicem diſcedunt, & avolantes quaquaverſus exitum quærunt, & obſtacula quæq; ac inprimis*

cavi-

cavitatum parietes immaniter diſtendunt, (quòd minimè in viventibus contingit) procedere; quapropter uti cadavera non omnia ex æquo putreſcunt, ita illorum ventres citiùs aut tardiùs, magis aut minùs extumeſcunt. Tantum!

OBSERVATIO CLXIX.
D. JOH. DOLÆI.
De
Epilepſiâ Saltatoria.

HAc in Civitate degit filia ſeptimum nondum egreſſa annum, quæ continuò movebatur, ac ſi ſaltaret vel choream duceret S. Viti; Medici à vermib. hoc malum productum ſuſpicati ſunt, & plura anthelmintica fruſtrà exhibuerunt: ego tandem in conſilium vocatus, internè liquorem C. C. ſuccinatum præſcripſi, externè verò nucchæ *Aſtrum* meum *Cephalicum* quod ex Camphora & oleo ſuccini componitur, applicui, quâ bigâ medicamentorum intra unius menſis ſpatium, DEO T. O. M. benedicente, filia convaluit, & nunc optimè vivit. *Hannoviæ.*

OBSERVATIO CLXX.
D. GOTTOFREDI SCHULTZII.
De
Hœmorrhagiâ narium in Hydrope ſalutari.

HYdropem non rarò largiorem ſanguinis evacuationem ſequi, ab omnis ævi Medicis crebrò obſervatum eſt, paſſimque eâ de re hiſtoriæ in ſcriptis eorum conſignatæ leguntur. At verò, eundem hæmorrhagiâ largiore ſanatum fuiſſe, à nemine, quantum ego

quidem ſcio, annotatum eſt. Quare cum mihi in praxi meâ paucis ab hinc annis inſigne quoddam exemplum obtigerit, rem non ingratam curioſo lectori me facturum eſſe arbitror, ſi illud hîc recenſuero.

Chriſtophorus Glatz Lignicenſis, opificio, quod in tondendis pannis laneis occupatur, addictus, Anno 1678. æſtate febre ardente corripiebatur, à quâ iteratis venæ ſectionibus aliisque remediis, poſt trium ſeptimanarum decubitum tandem liberatus, utcunque valuit, donec autumno adulto Quartana ipſum febris invaderet. Hanc, qui curam ejus geſſit, rurſus venæ ſectione ac ſæpius repetitis purgationibus fugare conatus eſt; ſed ex ſimplice duplicem immò triplicem effecit, paroxyſmis quotidiè ægrum exagitantibus. Hinc primò pedes, mox etiam venter intumuerunt, ita quidem, ut tandem ſpes ſalutis vitæque omnis evaneſceret. Mortis itaque candidatum ſe videns æger, ex Moraviâ, ubi tùm commorabatur, in patriam ſe recipere conſtituit, utut ob morbi magnitudinem ipſe frigori, quod tum temporis experiebamur intenſiſſimum, ferendo vix par videretur. Viæ itaque circa Calendas Januarias Anni 1679. ſe committit, fatisque ſic volentibus die 7. Januarii Uratislaviam, vix animam adhuc trahens, venit, & penes Adamum Heydenreich conſanguineum ſuum divertitur. Ab hoc ego mox in auxilium vocatus, hominem toto quidem corpore tumidum, ſed ventre imprimis, ad ſummum usque pectus, maximè diſtentum invenio, febrili horrore concuſſum, ita, ut qui cæteroquin ægerrimè propter diſtentos muſculos reſpirabat, tunc ſaltim non animam agere videretur. Exhibui ipſi ſtatim Spiritûs Sal. Armon. aromatici cujusdam juſtam doſin; ſequenti verò die, poſtquam in cauſam morbi ſtatumque ægri paullò curatius perquiſiveram, (utut vix aliquam reconvaleſcentiæ ſpem ſupereſſe viderem, nihilominus aliquid potius tentandum, quàm ægrum prognoſtico relinquendum eſſe dixi,) leni quodam purgante primum corpus luſtravi; deinde

deinde manè & veſperi quotidie Tartari Martialis dimidiam drachmam exhibui, paroxyſmo vero febrili ingruente ſpiritum Sal. Armon. aromaticum propinandum dedi; quibus medicamentis alterâ ſtatim ſeptimanâ effectum eſt, ut multiplex iſta quotidiè affligens febris, in ſimplicem rurſus quartanam commutaretur.

Hoc viſo, viæ iſti porro inſiſtendum eſſe duxi, & Tartaro Martiali quidem croci martis aperitivi portionem remiſcui, Spiritum verò Sal. Armon. cum Elixir Propr. Paracelſi maritavi, ſingulis ſeptimanis aloës lotæ ℈ß ad alvum laxandam exhibui. Exinde, quamvis febris quarto quovis die non interrupto ordine repeteret, ventris intumeſcentia remittere, reſpiratio pedetentim facilior fieri, appetitus hactenus penitus proſtratus, utcunque redire, ſitis fera ſedari, viresque æger paullatim recipere cœpit. Cumque poſthæc Antimonium martiale cachecticum, quod tùm recens-paratum marte ſaturatiſſimum ad manus erat, aliis medicamentis ſubinde intercalarem, ut naturæ conanti in ſudore ciendo auxiliares manus porrigerem, en! miram ea criſin molita, ſanguinis ſtillicidio per nares à maximâ oneris ſibi moleſti parte ſe liberare tentat, optimo cum ſucceſſu. Siquidem in tertiam usque ſeptimanam quotidiè bis, interdum etiam ter ſanguinis ſeroſi, vel potius ſeri cruenti copiam excrevit, ſingulis vicibus facilè dimidiam libram pondere æquantem. Hæſitabam primò; deque ſiſtendâ hæmorrhagiâ mecum conſilium agitare incipiebam; ſed cum videbam ægrum ab eâ non ſaltim non lædi; ſed etiam levamen accipere, atque indies melius habere, naturæ opus minimè turbandum eſſe ſtatui, quin potius methodo hactenus adhibitâ porro inſtiti. Ceſſavit inde febris, venterque magis magisque detumuit: poſtquam vero hæmorrhagia ſponte deſiit, decocto ſudorifero, diureticisque, quod reliquum erat hydropis ex voto è corpore exterminatum eſt. Sicque tandem ſpatio trimeſtri, DEO ſit laus! æger præter omnium ſpem & ex-

pectationem integræ ſanitati reſtitutus eſt, & adhucdum Olſnæ Sileſiorum, maritus ac Pater factus, ſuperſtes vivit.

OBSERVATIO CLXXI.

D. JOH. BURGII.

Eryſipelas rarum.

QUanquam plurima Eryſipelatis exempla ſingularia non in aliis modò Autoribus, ſed in Ephemeridibus quoque Germanicis hincinde conſignata legantur, binas tamen hujus morbi hiſtorias, quæ à reliquis, quascunque deſcriptas ego vidi, in circumſtantiis non paucis differre mihi creduntur, annotare hîc liceat, præſertim, cùm implicitum ſcorbuti cum Roſâ commercium indiciis non obſcuris teſtentur.

Filiola mea primogenita, menſe Martio 1682. nata, præter corpus reliquum, quoad omnia membra, Dei gratiâ, bene formatum, ſiniſtram ſolùm manum tumore gravi, rubro, non ſplendente deformem, ut aſtaci marini chelam potiùs, quàm membrum humanum, referret, exhibuit, quo intra paucos dies diſcuſſo benè habuit, neque ulla reſtitutæ ſibi manûs ab alterâ ſanâ remanſit differentia. Duabus à nativitate exactis ſeptimanis, ipſo Paſchatis feſto, calore præternaturali ex improviſo corripi ſentitur infans, & mox in malâ dextrâ intumeſcente ſubitò macula rubra erumpit eryſipelatodes ſecundùm omnes circumſtantias, quæ non multô poſt naſum tranſcendens iſtumque ſimul obſidens pari quoque modo alteram cum labiis afficiebat. Evanidâ hâc per biduum facie, frons, exceptâ in ejus medio particulâ groſſi argentei magnitudine, & ſinciput eodem tumore & rubore deformabantur, ſtatimque occiput, collum, humeri, dorſum, brachia & manus idem experiebantur fatum, ſalvô manente pectore toto, quod cum frontis parte notatâ & mento ſolâ immunitate gaudebat. Notatu dignum eſt, morbo

morbo has partes affligente, graviſſimè ægrotaviſſe Puellam, de vita periclitantem, adeò enim omni vigore deſtituta vitali, ſubſidente quoque fontanellâ communi illo moribundorum infantum prognoſtico, vultum præ ſe ferebat Hippocraticum. Verſo tamen rerum ſtatu intra paucas horas vires proſtratas ægra recolligebat & detumeſcentibus membris modo dictis calamitate ſuâ defuncta videbatur. Sperabam etenim Roſam, quam in adultis aliquoties, & nuper demùn in ſene ferè ſeptuagenario à capite incipere, nec ultra colli terminos progredi obſervaveram, in corpore tenello quoque circa iſthæc confinia ſubſtituram. Præter opinionem autem abdomen, lumbi, clunes & inguina brevi eandem ſubibant fortunam, & ex ejulatu quidem infantis maximo conſtitit, graviorem fuiſſe Inguinum, quàm præcedentium partium, dolorem, citiùs tamen hîc tumorem, ac alibi, ceſſiſſe, ob urinæ affluentis, uti conjicio, medelam, notavi. Tandem & hoc climate reſtituto in femoribus & pedibus omnis tragœdia læto cum eventu finita eſt, quæ per tres hebdomadas, & quod excurrit, durans omnes affectas partes in paroxyſmo plùs quàm triplo monſtroſè auctas reddiderat, rejectisq́ue demùm ſquamis renovata cutis emergebat. Medicamenta pauciſſima adhibere potui, bezoardica volatilia & fixa, pulveremq́ue externum myrrhatum & modicè camphoratum. Valuit tamen ab eo tempore infans ex voto, dentitione etiam felici, & gravium ſymptomatum experte gaviſa, dum A. 1684. circa Autumnum caput tineâ parcè infeſtari cœpit, quâ poſt exhibitum laxans ſublatâ collum ſcrofulis & maculis rubris exiguis miliaribus obſidebatur, ſed nec iſtæ fuerunt diuturnæ, donec, qui hactenùs occultis ſub latebris ſuam peregerat fabulam, remoto nunc velo manifeſtiùs ſe proderet ſcorbutus. Nam feſto Michaëlis de laſſitudine, impotentiâ motûs, dolore pedum, & appetitu proſtrato conquerebatur puella, primisq́ue diebus tumor genua albus prehendebat, ſequentibus autem à meridie ſemper pedes à

genu

genu ad extremitates digitorum eodem tumore duro, & ad aſpectum æquali, nec à colore cutis naturali diverſo increſcebant, tactu verò ſub cute dura hinc inde tubercula, inſtar glandularum induratarum, variæ magnitudinis deprehendi, in quô exactè tuberculorum loco manè ſequenti maculæ rubræ pulicaribus, ut ovum ovo, ſimiles, niſi quod excederent quantitate, & ſextam Imperialis partem æquarent nonnullæ, apparebant; degenerabant eæ paucas poſt horas in colorem fuſcum, quem exeipiebat lividus, in nonnullis planè ater, poſteà evaneſcebant. Recrudeſcentibus ſingulo veſpere ſymptomatis ſucceſſivè intra tres hebdomadas totum abdomen, lumbi & pedes, cum brachiis, iisdem maculabantur, & verſicolori hoc partium ſtatu ad paucos dies in naturalem mutato alio redibant ſchemate aliæ in cruribus maculæ, quarum circumferentia ampla rubicundiſſima loco puncti in medio elevatam à ſeroſo pure veſiculam quaſi ambuſtione excitatam, & expreſsâ veſiculâ ulcuſculum profundius oſtendebat. His iterum moleſtiis naturæ potiùs, quàm medicamentorum ope, ſuperatis, hactenùs ſanitate fruitur ſatis commodâ.

Alia Mercatoris Filia, octo annorum puella, Matre Suecâ in Belgio nata, ibidemque per quadriennium educata, ſeroſioris, & teneræ conſtitutionis, ſcrophulis primò circà collum affligebatur, quibus ultrò cedentibus eryſipelate verò cum horripilatione, dolore capitis, & reliquis ejus ſignis in fronte corripitur, quod intra paucas horas incrementa capiens inſtar ſerti ſeu zonæ caput exactè cingebat, totam frontem cum palpebris obſidens, hinc ab utroque latere ad aures abiens illas tumore monſtroſo deformes reddens, & inde iterùm ſecedens ac ſub finem oſſis occipitis concurrens integrum circulum latitudine duorum digitorum ſimul deſcribebat, curatum octidui ſpatio diaphoreticis internis, & externis in hoc affectu uſitatis camphoratis.

OBSERVATIO CLXXII.
D. JOH. BURGII.
Sapor cum nauſeâ dulcis.

CUm *Excell Sylvius l.1. Prax. cap. 51. §. 29.* conqueratur, non obtigiſſe ſibi in Praxi exemplum ſalivæ cum faſtidio dulcis curandæ; Celeberrimus autem *Borrichius Miſc. Cur. Dec. I. A. III. O. 237. p. 462.* ſaccharinæ quidem ſalivæ cum linguæ ulcuſculis, antiſcorbuticorum ope feliciter ſublatæ paucis meminerit, caſus, qui huc facit, ſequens notatu mihi viſus eſt digniſſimus. Vir quidam litteratus, homo macilentus, hypochondriaco-ſcorbuticus, arthriticus, cogitabundus, cum Menſe Septembri 1684. febrem tertianam exquiſitam eluctatus eſſet, conqueſtus adhuc eſt de nocturno ſudore, laſſitudine, ſputatione perpetuâ, dolore occipitis ſingulo manè poſt ſudorem ſubſequo, & inprimis de ſapore cum nauſeâ exceſſivè dulci, ut, quæcunque aſſumeret potulenta vel eſculenta, etiam acida, amara, intensè ſalſa, dulci tamen ſapore ipſi imbuta viderentur, & ſtomachi everſionem minarentur. Dato primùm leni vomitorio pro everrendâ ſuperſtite febrilium reliquiarum colluvie paulò meliùs habere cœpit, redeuntibus tamen mox iisdem ſymptomatibus, pluribus obviam ivi remediis, martialibus ſiccis & liquidis, aromaticis, ſalibus varii generis volatilibus, & fixis, antiſcorbuticis, parùm tamen profeci, niſi quòd cephalalgia & ſudor nocturnus ceſſabant inde, urgentibus adhuc ſapore nauſeoſo, & ſputatione continuâ. Pertæſo tàm ingrati dulcoris ægro denuò, cùm ipſe eôdem inclinaret, propinavi vomitorium cum ſale ammoniaco depurato mixtum, quo non ultrà vires evacuatus pedetentim ceſſare malum, quo per quatuor ferè ſeptimanas fuerat afflictus, & naturalem omnium ſaporem ſe percipere affirmavit.

OBSERVATIO CLXXIII.

D. JOH. BURGII.

Scorbutica per ſalivationem mercurialem curata.

MOrbos per criticam ſalivæ copioſæ excretionem nonnunquam ſolvi, rarum non eſt, multorumque eâ in re proſtat experientia. Virum magni nominis litteratum ipſe novi, cui tinnitus aurium, quo ſæpiùs infeſtatur, nonniſi ptyaliſmo ſpontaneo diſcutitur, cumque alias ob cauſas Acidulis Egranis uteretur Idem, non per urinarias modò vias, & inteſtinorum canales, ſed etiam per vaſorum ſalivalium copioſam emunctionem ſuam teſtabantur efficaciam. Motos hoc argumento Medicos eſſe nullus dubito, ut & Ipſi recluſis hiſce, per Mercurium inprimis, ut maſticatoria taceam, foribus hoſtes morboſos ejicere tentarent, cujus curationis in lue venereâ ſucceſſus invidendus etiam tonſoribus notiſſimus ut hic producatur, opus eſſe non exiſtimo; non minorem tamen inde ſperari poſſe opem in aliis quoque morbis pertinacibus, quod quidem alii etiam jam docuerunt, & exemplis probaverunt, ſequenti hiſtoriâ confirmare tentabo.

Puella quædam annorum octodecim cachexiâ jam ad hydropem tendente, reſtituto deficiente menſium fluxu liberata Menſe Februar. 1681. Viro nubit, initoque matrimonio poſt ſeptimanas aliquot febri quartanâ intermittente corripitur, non adeò contumaci, quæ poſt binos menſes remediis convenientibus tractata evanuit. Momentaneum quaſi fuit hoc gaudium, exiguo enim elapſo tempore ad antiquum veluti ingenium relabentibus humoribus, de apepſiâ, appetitu proſtrato, laſſitudine, intenſiſſimis cephalalgiis conqueritur, acceſſitque reliquis novum aliquod ſymptoma, atroces nempe crurum dolores cum motûs impotentiâ & tophosâ in medio

dio

dio tibiarum oſſe excreſcentiâ, menſibus licet in hoc rerum ſtatu ordinem debitum obſervantibus. Curationem affectûs moleſtiſſimi per integram hiemem, quo potui, ſtudiô maximo ſum molitus, eludente conatum morbo contumaciſſimo, donec ab acidulis Egranis ſequenti æſtate potis auxilium ſenſit egregium, abſolutoque eorum uſu Thermis quoque Hirſchbergenſibus cum ſucceſſu inſedit. Reverſa inde magnâ cum lætitiâ ad domeſticas redit curas, vixque menſem in iis tranquilla transegit, cum in priſtinam relaberetur charybdin, meamque iterum ſollicitaret opem. Neſcio quid non medelæ tentaverim, nullo prorſus cum effectu, niſi quòd primarum viarum ſymptomata, ventriculi putà & ei cognatorum viſcerum mitigarentur aliquantùm. Paralyſi ſcorbuticæ doloroſæ cùm ob Autumnum ingruentem acidulis & thermis repetitis mederi non poſſem, præter alia nervina & decocta lignorum recurro, tophisque emplaſtr. de ranis cum Mercurio auctâ hujus doſi, itemque laminas plumbeas &c. applico, ſed nec ita voti damnatus commodè recordor hiſtoriæ à *Williſ. de Scorbut. c. II. p. m. 328.* notatæ, eâque Viri Celeberrimi experientiâ fretus Salivationem mercurio excitandam, tanquam ultimum, licet ambiguum, remedium ægræ propono. Illa vitæ miſerrimæ conditionem faſtidiens ſpem inde concipit firmam, & pro valetudine recuperandâ extrema ſubire non dubitat. Die 2. Novembr. 1683. inunctionis initium feci, pergendo, dùm Mercur. vivi ℥vj. abſumptæ fuere, incipiens ab articulationibus pedum, tandem quoque manuum & brachiorum articulos inungens. Primis diebus, antequàm ſaliva flueret, inſignem percepit nauſeam, ſingultum, vomitum pituitæ dulcis & viſcidæ, & in locis inunctis hydatides exiguas. Placatis hiſce furiis ſtupor dentium, gingivæ intumeſcentia, & linguæ, cum aphoniâ, ſalvo tamen ejus motu, & magnam virium debilitate incipientem ſalivationem comitabantur, quæ pulſis intra biduum ſatellitibus dictis nervinorum uſu ad dies quindecim absque omni tumultu benè ſuccedebat, eva-

 cuatis

cuatis ſæpè uno die. Pituitæ Libris tribus. Tandem hâc purgatione defuncta per aliquot adhuc dies decoctum lignorum bibit, ſanaque ab eo tempore manens nîl quicquam ampliùs malorum ante infeſtantium eſt perpeſſa.

OBSERVATIO CLXXIV.

D. JOH. BURGII.

Calculus ad radicem Penis exiens.

PUer annorum trium à Matre cacochymicâ & in ſtatum moleſtiſſimum detrusâ natus â primâ infantiâ motibus convulſivis artuum ſæpiùs infeſtatus crura & brachia hinc aliquatenùs incurvata oſtendit, acceſſerunt dolores artuum acerrimi eorundemque tanta debilitas, ut, diſcuſſis paulò per nervina dictis ſymptomatibus, hoc demum anno greſſus formare tentaret. Ille d. 31. Julii 1684. ſuppreſſione urinæ corripitur nondum in ipſo obſervatâ, propinatis eo fine diureticis & commendato balneo ex emollientibus & paregoricis concinnato tota virga intumeſcit, nec quicquam prodit lotii. Tantus erat tumor, ut partes virgæ ab invicem dignoſci non poſſent, ex rubro niger, inſtar prunæ reſplendens, quem comitabantur ſudor maximus, & vigiliæ; pavores enim & convulſiones ſomnum irruentem ſtatim interrumpebant. Patientiâ veluti heroïcâ ſuſtinuit tantos dolores ad d. 3. Auguſt. omnem internorum medicamentorum, quin & cibi, potûsque, exceptâ cereviſiâ ſecundariâ, exhibitionem reſpuens, unde totam curationis ſummam in cataplaſmata emollientia, paregorica & gangrænæ adverſos liquores contrahere opus mihi fuit. Die dicto, veſperi horâ octavâ ſubitò detumeſcit monſtroſus penis, parteſque vicinas cum ſubſtrato lecto madefieri ſentit anxia de ſalute Filii Mater. Vocor illicò ad ſpectaculum inſolitum, & dum partes læſas curioſiùs luſtro, inve-

nio in rimulâ quâdam, quam ob conformationem vitiatam nondum exactè poteram dignoſcere, lapillum glabrum, oblongum, dactyliformem, gryſei coloris, grana vj. ponderantem. Apertura illa, ex quâ prodierat, ubi poſt applicita medicamina, antiqua partibus forma aliquatenùs rediret, obſervata fuit in radice penis inferiùs, ubi ſcroto annectitur, eâdemque viâ aliquot diebus poſteà adhuc ingens ſabuli copia colore lacteo inficiens urinam profluxit. Ejecto hoſte nondum tamen evaſerat Infans, abdomen enim cum ſcroto tumidum & inflammatum, ſpaſmi brachiorum inſignes, calor præternaturalis, & ſudor quaſi colliquativus periculum non exiguum portendebant. Perſiſtebat adhæc in contumaci propoſito puer, quo nihil medicamentorum internorum admittebat, ſolâ tantùm cereviſiâ tenui urgentem ſitim ſolabatur, repudiatis etiam juſculis, intereà tamen externis, quæ conveniebant, topicis intra aliquot ſeptimanas eò res redacta eſt, ut non ſolùm partes tumidæ ſubſiderent, inflammatio reprimeretur, gangræna extingueretur, cutis penis læſa decideret & regeneraretur, & urina viam naturalem, relictâ calculi ſemita inſiſteret rursùs. Die ab egreſſu lapilli decimo moriturus videbatur puellus, dum utraque manus ad carpum usque liveſcentibus venis cum pulſu debili, inſtar glaciei, frigebat, &, licet pannis calidis aſſiduè fricarentur, in eo nihilominùs ſtatu per biduum manebant, tùm recolligente ſe calore inſigniter rubeſcebant, & quarto demùm die antiquam reſumebant formam. Conſolidari potuiſſe inflictum à calculo vulnus planè credo, niſi obſtitiſſet infantis moroſitas applicita emplaſtra abripientis, unde jam in fiſtulam abiit, è quâ urina æquè, ac è penis orificio, abunde profluit.

OBSERVATIO CLXXV.
D. CAROLI ÖHMB.
De
Metaſtaſi Scorbutica ſingulari.

SCorbutum Morborum Protheum, Larvas ſuas diverſimodè mutare, & Metaſtaſi materiæ peccantis factâ, ex unâ morbi ſpecie in aliam degenerare, abundè quidem ab Autoribus obſervatum eſſe legitur: Attamen cùm mihi quoque Exemplum contigerit, à cæteris in eo differens, quòd præter vices ſymptomatum intermedias, primus morbi inſultus, cum ultimo ejusdem termino ſimilitudinem periodicam habuerit, annotare illud hic libuit. Nempe Vir conſiſtentis ætatis, robuſtus, vividus, & ſucciplenus, ad diatheſin ſcorbuticam inclinans tempore vernali Anno 1682. ſentit raucedinem, quam aëri inclementiori adſcribens, primùm negligit, poſtmodum autem diuturnius vexantem medicamentis lenire contendit. Aſſumit varia affectui convenientia pharmaca, & inter hæc lenientia ſudorifera, Bechica, Anodyna, & quæ non alia, ſine omni tamen effectu, ita ut tandem medicinæ pertæſus, opem omnem reſpueret. Circa mediam æſtatem raucedo hæc ſponte ſua remittere incipit ſuccedente in locum tuſſi ſiccâ, difficili reſpiratione, & cardialgiâ: pro quorum ſymptomatum medela Vomitorium haurit, & evacuatâ ex primis viis ſaburrâ copioſiore paulò melius ſe habet, mox autem novo morbo, nempè tertianâ intermittente corripitur. Cùm verò Febris hæc mitior eſſet, & neceſſaria ſedulò adhiberentur remedia, ab eâdem brevi convaluit, nondum tamen ſanitati reſtitutus. Tertio enim poſt ἀπυρεξίαν die, cephalalgia invadit miſerum, quæ circa veſperam ſopita perendiè, recurrit, & poſtmodum aliquoties febrili typo repetit, pulſu

ſu ſub initium Paroxyſmi citato, robuſtoque, ſub finem autem ejusdem raro debili ac tenui exiſtente. Nullum & hanc remedium averruncare valebat, præter unicam venæ ſectionem, quâ ſemel ante Paroxyſmum celebratâ, dolor omnis in momento evanuit, ægerque per decendium mediocriter ſe geſſit. Sed brevi hoc temporis ſpatio emenſo ſuccedunt tormina inteſtinorum adeò atrocia, ut Patiens ſibi omnia divelli ac dilacerari exclamaret, & quô ſe verteret neſciret. Poſt uſum clyſmatum carminantium, cinnabarinorum, caſtoreatorum &c. colica hæc nonnunquam remittebat, ſed levi de cauſa recidivabat; tandem autem arthritide per univerſum corporis ambitum exortâ terminabatur, aſt miſerrimo Patientis fato. Hic enim dies noctesque immaniſſimis doloribus excruciatus viribus omnibus exſolvebatur, & cùm ſtupor ac formicationis ſenſus in diverſis corporis partibus ſubſequeretur, ægrè ſe movere valebat, Paralyſi admodum vicinus. Non uno, ſed diverſo remediorum genere, affectui huic moleſtiſſimo obviam ire conatus ſum, & cùm tandem, continuato lumbricalium, cæterorumque anti-arthriticorum uſui inſiſterem, inſperatò accidit, ut ſecutâ largâ Hæmorrhagiâ narium, Arthritis hæc ſolveretur, & partibus omnibus ſuus iterum rediret motus.

Immò ab hoc tempore, reliqua etiam ſymptomata remittere incipiebant, ac Patiens ex incommodo valetudinis adverſæ emergens quotidiè plus roboris aſſequebatur; tandem tamen raucedine primâ afficiebatur, quâ poſt menſtruum ſpatium curatâ, nihil ampliùs mali ſentiebat, & ſic periodo certâ abſolutâ ſanitati priſtinæ reſtituebatur.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXVI.
D. CAROLI ÖHMB.
De
Exanthematibus ſcorbuticis.

UT morbus ipſe ſcorbutus mutabilis eſt, ſic ſigna ejus aliàs pathognomonica, maculæ variant, & diverſo ſtigmatum genere, partium corporis cutim fœdare ſolent. Nam ratione coloris modò citrinæ ſunt, modò obfuſcæ, modò purpureæ, lividæ aut nigræ; ratione magnitudinis nunc pulicum morſus vix ſuperant, nunc latiores ſunt, & in totas tibias, *teſte Eugalen. d. ſcorbut. p. m. 7.* diffunduntur; ratione intumeſcentiæ, ut plurimum vix ultra peripheriam cutis evehuntur, interdum autem, vel in tumorem ad Elephantiaſin accedentem, *annotante eod. Eugal. l. d.* vel in veſiculas lymphâ repletas, vel in excreſcentias glanduloſas, quòd Hungariæ morbo endemio Tſchemer dicto *referente Geiger. in Microcoſm. Melanchol. p. 11.* familiare eſt, attolluntur. Et exemplum ſimile macularum ejusmodi à vulgaribus diſcrepantium, ante triennium obſervavi, quod, unà cum totius morbi hiſtoria annotare hîc liceat. Juvenis 22. annorum ex itinere redux, autumnali tempore ſentiebat horripilationes pandiculationesque periodicas, quas ſequebatur febris tertiana, in principio quidem mitior, poſtmodum autem tam atrox, ut frigus ad unam alteramvè, calor verò ad plurimas extenderetur horas. Cum quo progreſſu morbi varia etiam ſymptomata cumulabantur, in ſpecie vomitus & diarrhœa, quâ utrâque excretionis ſpecie materia copioſa nigra ejiciebatur, tantâ gravitate adſtantium nares feriens, ut omnes, præter unicam matrem, ægrum derelinquere cogerentur. Reverſo tertio aut quarto paroxyſmo in ambitu corporis, maximè verò circa pectus & dorſum maculæ erumpebant purpureæ, quibus jungebatur calor inſignis & delirium, vomitu & diarrhœa pauli-

paulisper remittentibus. Vocatus ex eruptione hac ſubitaneâ, inprimis poſt ſedatum vomitum & diarrhœam, Metaſtaſin materiæ judicans, diaphoreticum præſcribo; quo aſſumpto patiens, ſudore totus diffluebat, & ἀπυρεξία factâ mediocriter ſe habebat; immò, cum ſubſequente novo Paroxyſmo idem repeteret, febrem experiebatur benigniorem, ſine omni delirio aut alio graviore ſymptomate; maculæ autem non ampliùs rubebant, ſed lividæ erant, inſtar groſſi argentei magnæ, & cum augmento caloris adeò extendebantur, ut ſub variolarum formâ, ſero refertæ turgeſcerent, circulo livido circumſcriptæ. Cæterùm exanthemata hæc per integrum Paroxyſmi tempus conſpicienda ſeſe præbebant; finito autem eodem ſenſim diſparere incipiebant, cum alio novo reditura; donec tandem continuato ſudoriferorum & antiſcorbuticorum uſu, una cum febre, penitus evaneſcerent, & correctâ dyſcraſiâ maſſæ ſanguineæ patiens priſtinæ ſanitati reſtitueretur.

OBSERVATIO CLXXVII.
D. CAROLI ÖHMB.
De
Paroxyſmis Epilepticis rarioribus.

JUvenis 18. annorum Patre Epileptico natus, circa Feſtum Pentecoſtes 1678. terrore ſubitaneo, ob exortum incendium, conſternatus, deſubitò concidit, vociferatur, & per univerſum corpus convellitur. Interjecto tempore, cùm ad ſe rediiſſet, vicinamque flammam, & quid pro ea extinguenda ageretur, luſtraſſet, domum repetit, matrique viduæ utrumque infortunium, proprium pariter ac commune enarrat. Sed vix ſermone abſoluto iterum prolabitur, & novo Paroxyſmo epileptico correptus pleno ore exclamat, **Feuer / Feuer / Feuer**; immò cum deinceps pluries malum hoc reverteretur, ſemper Phantaſia hæc

cum convulſionibus jungebatur, & Patiens toto paroxyſmi tempore prædictas voces clarè & diſtinctè pronunciabat.

Soror ejus decennis paulò poſt afficiebatur Epilepſiâ curſiva ſimili illi, quam deſcribit *Boot. d. affect. omiſſ. obſ. 5.* quâ correpta recto tramite ad aliquot paſſus procurrebat; tandem tamen, quo ipſo à Bootiano puero differebat inſtar catalepticæ erecta ſtabat, & per aliquod tempus omni ſenſu ac motu privabatur.

OBSERVATIO CLXXVIII.
D. JOH. ACOLUTHI.
Pleuritis ſuppurata.

Civis & ſartoris Vratislavienſis filia decennis erat, ad quam mihi Anno 1681. primo Novembris vocato, dolor lateris dextri punctorius, tuſſis continua, ſine ullo ſputo, febris acuta, pulſus durus & inæqualis difficili in ſanum latus decubitui juncta, pleuritidem veram ſiſtebant. Duæ jam effluxerant hebdomades, ex quo res anguſta domi, domeſticis morbum pertinacem debellare remediis, malo conſilio, optimis parentibus perſuaſerat. Vires, diuturno cruciatu, inediâ, multâque inſomni nocte adeò attritæ, ut ægræ vix ſtando ſufficerent pedes, & ſpumoſarum dejectionum copia parum boni ominabantur. Aſthma, puellæ à primâ nativitate perpetuum, & tanta præcordialium viarum anguſtia, ut nihil unquam, vel in ſano ſtatu, vel morboſo, tuſſi interdum correpta, ſcreatu efferre potuerit, augebat anguſtias, & pro obtinendâ felici expectoratione, parum ſpei relinquebat. His magni Senis noſtri acceſſit præſagium, quòd, pleuritide laborantibus, niſi intra 14. dies supernè per ſputum repurgentur, in empyema fiat transmutatio, cujus eventui, tot malis cincta patiens, vix par futura videbatur. Venæſectioni, expoſitæ circum-

circumſtantiæ, jam nullum ampliùs locum dabant, eo nihilominus animo curam aggrediebamur, ut nil intentatum relicturi, aut collectam, ſi poſſibile adhuc foret, diſcuteremus materiam, aut laudabilia ſputa obtineremus. Dum hæc, infirmâ ſpe noſtrâ præſide, aguntur, parentum, ad thoracis perforationem admittendam præparabatur animus, unicum, quo ex orci faucibus eripi poſſit filia, auxilium, locum ei deſtinandum, tantillo tumore, & dolore fixo, inter quintam & ſextam coſtam demonſtrante. Fluctuaverat ambigua parentum ſollicitudo, nobis interim in caſſum laborantibus, donec ſub finem quartæ, à principio morbi, hebdomadæ, emolliens & maturans, tanto cum effectu, ordinaremus cataplaſma, ut aliquoties per diem & noctem renovatum manè cùm auferremus, non dictum tantùm tumorem ad juglandis magnitudinem auctum deprehenderemus, ſed inſuper novum miraremur, qui prope claviculam exoriens, gallinaceum ovum referebat, utroque tactu explorato, præſentiam puris promittente. Tunc inferiori tumori juſſu meo ſcalpellum adegit chirurgus. Non promtiùs reſerato epiſtomio, aqua proſilit, quàm hic purulenta materia ad libram unam tanquam ex canaliculo protrudebatur, cum lipothymiæ metu, turundâ vulnuſculum obturandum ſuaderem. Mox ſuperior tumor decreſcens, cum inferiore communicationem oſtendit. Sic, per 16. hebdomadas apertum latus, ultra ſexaginta puris libras ploravit. Tum, quoties inſpiraret, admota vulnuſculo flammula, violenter verſus cavitatem pellebatur, repulſa ſæpiùs ad extinctionem usque, cùm ſpiritum emitteret, indicio, quantum pus occupaverit ſpatium, ex quo tantum aêris, tantâ cum violentiâ potuerit extrudi. Id enim ad cavitatem thoracis non penetraſſe, pleuræ, quâ eandem ſpectabat, teſtabatur integritas, quippe, cujus fibræ ſi fuiſſent eroſæ, in cavum pectoris pus admiſiſſent. Interim hectica inſignis, appetitus nullus, dejectiones, ut ſuprà, ſpumoſæ, tuſſis per vices, ferina, & emor-

tualis ferè corporis emaciatio. Cunctis, debita obviavére remedia, usque dum paulò poſt eorundem pertæſa, omnia ægra averſaretur. Tandem ſimplicis pulveris continuato uſu ex Antihectico Poterii, & lap. cancr. præpar. (cùm modò myrrhæ rubræ electæ, modò exigentibus circumſtantiis anodyni pulveris aliquid jungebatur, modò pilulæ de Styrace Sylvii interponebantur) inter frequentes vulnerarias injectiones, guttam Balſami ſulphuris therebinthinati recipientes, tantum profeci, ut auxiliante Deo, ſanam parentibus ſtiterim filiam, ad hunc usque diem, tantâ calamitate ſuperatâ, viventem, & vegetam.

OBSERVATIO CLXXIX.
D. JOH. ACOLUTHI.
Idioſyncraſia ſingularis.

IDioſyncraſias eſſe, quæ inviolabiles medicis actionibus leges præſcribunt, ii, ſuorum experiuntur diſpendio, qui eundem omnibus aptare cothurnum contendunt. Hæ, à priori imperſcrutabiles, per experientiam detectæ, obſervantis Medici conſilia multùm nobilitare nôrunt. Talem curæ meæ commiſſa ſexagenaria fœmina, Chirurgi vidua, offerebat, quæ hyſtericâ paſſione, difficili reſpirationi, appetitui proſtrato, crebrisque vomitibus combinatâ, ultra tres menſes, alius ſub inſpectione torta cum fuiſſet, ad incitas ferè redacta, noſtrum auxilium imploravit. Secundabat cœpta Deus, ut dimidio menſe exacto, in integrum reſtituta videretur, viribus quoque indies magis magisque ſuccreſcentibus. Nemo jam ampliùs de ipſius ſalute incertus erat, cum derepente novum ſymptoma patientis æque animum ac corpus concuteret. Omnimoda urinæ ſuppreſſio aderat, de quâ tamen, conſternatam, optimè ſperare juſſimus. Nullus dolor, nulla circa pubem tenſio, nullus ibidem obſervabilis tumor, veſicam ab omni culpâ abſolvebant. Ad

renes

renes itaque meditatio noſtra reflexa, in ſpaſmos pronas internarum partium fibras intuebatur, quibus factum judicabam, ut ſeri ſecretioni dicati renales tubuli, à quocunque hoſtili nonnihil irritati, ora ſua occluſerint, viam transcolando lotio negantes. Sic antiſpaſmodico-diureticus Pulvis propinatus, qui Zinnabaris nativæ, Lap. cancror. & ſalis volatilis ſuccini aa. ℈ß. recipiens, felici adeò operatione ſeſe commendabat, ut non tantùm iſchuria ſoluta copioſo jam rivo manaret, ſed & alvus hactenus pertinacior octies repetitâ aſſellatione reſponderet, ejectâ ſimul foliorum ſennæ integrorum, & corticum Citri groſſo modo inciſorum farragine, quorum illa, muliebri conſilio ſtatim ſub initium morbi aſſumpta, hi, ante duos deglutiti menſes, tàm diu indigeſti intra corpus delituerant. Hæc foliorum & corticum ſaburra, num inteſtinum cœcum, an coli cellulas, aut aliud tàm diuturnum obtinuerit hoſpitium, disquirere nunc non vacat. Inſolitum autem pulveris hujus effectum mirari ſubit, purganti nulli, energiæ ſuæ promptitudine cedentis. Neque, ſubjecto huic purgandi intentione aliquoties oblatus, me poſthæc unquam deſtituit, quin fibrarum ſenſiliſſimæ texturæ irritationem à reſinoſis purgantibus, reveritus, illis eum ſemper prætulerim, & hodienùm, purgans à me fœminâ dictâ exigente, illum repetito experimento feliciter exhibeam. Qui præter idioſyncraſiam, ſubjecto noſtro ſingularem, potiſſimas rari effectûs cauſas in ſal volatile oleoſum rejecerit, fortè non aberraverit à ſcopo, confirmaverit certè aptum connubium, quod purgantia cum ſalibus volatilibus quandoque inire jubet Excell. Pechlinus de Purgantibus p. 137.

OBSERVATIO CLXXX.
D. JOH. ACOLUTHI.
Ex Remediorum ſuſpenſione Calculi Remedium.

NOn propinare tantùm, ſed & ſuo quævis deſtinare tempori, loco, ſubjecto, imò nonnunquam removere prudenter remedia, inſigne artis medicæ opus. Prius, triobolari cuivis ciniſloni & Empirico, cætera non, niſi conſcientioſo Medico, quem juncta doctrinæ experientia & ratio ſtipat, licet. Verboſus eſſem, ſi eos hîc notare tantùm errores contenderem, qui ab indocta grege, circa Bezoardicorum uſum commiſſi, plurimos jugulant, dum, quæ in acutorum ſtatu cum ſucceſſu ferri poſſent, principio, nimium verò tùm invalida, opponit, præcipitem medendi occaſionem manibus avolare patiens. Quid præcipitantia in febribus intermittentibus, nimio apparatu à nonnullis exhibita, præſtant aliud, quàm ut in continuas eas transmutent, aut ſimplices duplicent, ſaltem ventriculi tonum proſternant, per ſe debile ejusdem fermentum magis obtundant, hinc appetitum reſcindant omnem, cachexiæ ponant fundamenta, &, vel recidivis valvas aperiant, vel tardè ſuperabili virium ſuppreſſione ægros porro fatigent, miſeris, dum vitia vitant, in contraria currentibus. Nobiliſſimorum medicamentorum cenſui ſalia volatilia ſimplicia atque oleoſa meritò adſcribas, quibus contumacia morborum chronicorum colla ſubjugare novimus, quantas vero & illa turbas cieant, ſi hypochondriaco malo, ſcorbuto, menſium reſtagnationi, ſimilibus infenſiſſimis hoſtibus obviam ituro agmini præmittas, quantas humorum ebullitiones, efferationes acutorum ſalium, dependentes inde phlogoſes vagas, arthritides erraticas, vertigines, Epilepſias, Apoplexias

xias ipſas, alia mala ſuſcitent, nôrunt, qui circumſpectè Praxin exercentes, alienis ex periculis ſapere diſcunt. Ipſe, de quo agimus, calculus, accuratas ſibi medendi leges depoſcit, niſi præpoſtero diureticorum uſu ipſum impingere quandoque magis magisque ureteribus, eorundem magis ſtimulare ſpaſmos, ſicque duro concreto viam, ægro vitam intercipere velis. Rara tamen curandi illius methodus eſt, in remotione medicamentorum, medicamentum quærere, à nobis ſequenti quoque in caſu repertum. Vitrarii filiolus, quartum annum nondum agreſſus, à multo tempore, linguâ officium ſuum adhuc non exequente, ubi in dextrum latus devolveretur excitato protinus clamore, doloris aliquid eâ ſubeſſe in parte, manifeſtè oſtendit. Locum deſignare accuratiùs, parentes neſciebant, donec in certos modos flectere linguam edoctus puſio, eo ſpatio infeſtum oſtenderet, quod ſub coſtis ſpuriis, lumbarum regionem & umbilicum interjacet. Conſultus eâ de re Medicus, neſcio quod epati vitium adſcripſit, eique removendo, prolixum tempus fruſtrà inſumſit. Operam omnem eludente malo, puer absque medicamento diu relinquitur, interim, ſi in hypocauſto nonnihil pro ætatis hujus more, oberraſſet, de dolore priſtino, laſſitudine dextri pedis, & reſpirationis difficultate, querulus conſidebat, Tum fortè ad alium, eâdem in domo decumbentem ægrum, vocor, offertur ſimul puer, & à me conſilium expetitur. Primò ambiguus, mox tamen de calculi præſentiâ decerno. Quamvis enim dolor verſus medium abdominis protenderetur, ex conſenſu partium adjacentium, eodemque ex fonte reſpirationis difficultatem (ob partes reſpirationi dicatas, leviter convulſas,) oriri judicavi. Committitur curæ noſtræ puer, quam, quo potui remediorum moderamine, ita ſuſcepi, ne calculus, quem grandiorem, ex morâ penè per triennium protractâ, judicabam, præpropere nimis motus, periculum tenellulo inferret. Ubi duæ hebdomades, continuo, exquiſitiſſimorum ſub remediorum

uſu,

uſu, nihil adhuc dum levamenti oſtenderent, exemplo Epiphanii Ferdinandi Hiſtoriarum Medicarum 54. p. m. 168. inductus, ferias naturæ à medicamentis indicere ſtatuimus conſilio, feliciſſimus aderat ſucceſſus. Quartam enim illarum quæ inſequebatur nox, doloroſa puero contingebat. Dolor in regione pubis, urinæ difficultas, & moleſtiſſima, parciſſimarum guttarum emiſſio, atque teneſmus, authorem ſuum non obſcurè loquebantur. Mirabar, calculum teneras atque anguſtas vias tacito adeò perrepſiſſe ſenſu, externoq́ue fotu ſubveniebam. Duabus horis elapſis, circa glandem latens obſervatus hoſtis, unde ad imitationem Borelli Cent. 4. obſerv. 84. digitis blandè mulgendo, ejectus, magnitudine & formâ os dactyli minus, pondere XII. grana æquabat. Lætus, de chronico ſuperato malo, puſio, nunc quaquaverſum ambulat, currit, ſaltat, nullo ampliùs impedimento, vel latus vel reſpirationem, vel pedem affligente. Salvo, accuratiùs ſentientium judicio, non dubito, quin medicamentorum vires, commotum, ad exitum diſpoſuerint calculum, vix tamen absque nervoſarum partium aliquali irritatione, ortâq́ue inde ſtricturâ, cui avertendæ, quamvis molliſſima tractatio, & antiſpaſmodica, cæteris juncta remediis, contra fuerint niſa, fieri tamen ſub hâc exquiſitiſſimâ, tenerrimarum fibrarum ſenſibilitate, non potuit, quò minùs ſubtiliora diureticorum leviter perciperent ſpicula, donec tandem his cum illâ remotis, imminens, aperto ſub hâc naturæ, quiete, uretheri, duelech, proprio pondere verſus veſicam pedetentim delaberetur, &, quod adhibita moverant, ſuſpenſa remedia promoverent.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXXI.
D. JOH. ACOLUTHI.
Affectus rarus & varius.

VIr Theologus, præcipuis Eccleſiaſticis muneribus fungens, ſtudiis & meditationibus deditiſſimus, à multis annis, variis inter concatenatos labores, morbis vexatus, modò phlogoſes poſt paſtum vagas, modò calculi dolores, cum nonnullorum excretione, modò catarrhos, modò capitis gravitates, modò vehementem cordis palmum paſſus eſt, adeò ut ex hoc ipſo ante quindecim & quod excurrit, annos, mortem ſibi imminere crediderit. Ceſſerunt moleſtiſſima hæc mala, maximam partem tùm, cùm ſcaturigini proximus acidulas Egranas biberat, repullularunt quandoque tamen, uſu Martialium, ſalium volatilium oleoſorum, & ſtomachicorum ſedata, Enematis ſimul multùm conferentibus. Tandem Anno 1682. qui patienti noſtro ætatis quinquageſimus quintus erat, adeò hydra hæc lernæa ſuum extulit robur, ut, quò fortius ipſius capita reſcinderes, eò majore proventu deteſtanda nova propullularent. Tum enim catarrhi frequentiſſimi, dolores, circa regionem renum obtuſi magis quàm acuti & phlogoſes ibidem adſurgentes, ſine calculi (cujus tamen renibus impacti, ſuſpicio, firmiter adeò patientis inſederat animo, ut nulla argumenta, perſuaſiones nullæ, illi exturbandæ eſſent) excretione ceſſantes, cordis palpitatio inæqualiter gravis, nocte declinante, certis modò, modò incertis periodis, cum magnâ virium labefactatione, diutiùs, breviùsve moleſta. His accedebat ſalſedo in ore ſæpius adeò manifeſta, ut linguam tantùm non doloroſè afficeret, tædioſiſſimi ſymptomatis author, quod publicè perorantis laryngem (accedente imprimis hiberni aëris inclementiâ) exquiſitiſſimâ ſenſatione titillabat, unde irritati muſculi contracti, vocis inter-

terceptionem minitabantur. Porrò jungebatur illis, aliquot à paſtu, horis, digeſtione ferè peractâ, de die pariter atque nocte, præcipuè circa diluculum, nunc nauſea, & ad vomitum proclivitas, nunc, paroxyſmo vehementiùs urgente, mucaginoſæ, inſipidæ aquæ vomitus, nunc, idque quotidie, ventriculi convulſio, ſubitò absque nauſeâ invadens, ſtatimque deſinens, exprimente id ægro, durch ein Uberwerffen deß Magens. Ructuum quoque ſemper fœcunda progenies edebatur, alvo, quæ officio ſuo fungebatur, ſolâ exiſtente. Sic appetitus proſtratus, corpus aliàs euſarcum decrementa capiebat, vires manifeſtiſſimè collabebantur. Urina conſiſtentiæ tenuis erat, juſto pallidior eoque repleta ſedimento, quod puriforme à Dravvitzio Tr. de Scorbuto p. m. 376. deſcriptum, moto nonnihil urinali, mox diſſiliebat, liquorem quaſi lacteſcentem relinquens. Breves quandoque malum dabat inducias, quas tamen, vel ſponte ſuâ rumpebat rurſus natura, vel officiorum ratione exacti animi motus, vel prolixior ſolummodo brevi poſt prandium aut cœnam ſermo, ſtatim tollebant. Ego, quem capiti huic infenſos debellare hoſtes, decebat, nullis peperci laboribus, quibus in adyta intricati mali penetrarem, eidemque eradicando, idonea remedia eruerem. Tandem, quin hypochondriacæ affectionis nomine inſigniendus eſſet hic in tot formas ſeſe transmutans Protheus, non dubitabam, luctuoſo dramate, tot ferè larvas ſiſtere ſolitæ, quot partes humani corporis impetit, quæ in functionibus ſuis à communi licet causâ, læſæ, diverſos tamen morbos mentiuntur. Thorum infauſtæ hujus ſobolis genialem, ventriculum eſſe, ſymptomata edocebant. Hujus quippe fermentativus liquor, à naturali ſuâ ſalinâ volatili craſi, ad fixiorem acidam deſciſcens, acquiſito ſapore alieno, ingeſtorum ciborum poros ubi permeare ſubtiliter, attenuare, fermentare, eosque, pro adaptatione illius, cui præeſt, individui, reddere idoneos deberet, in liquamen viſcidius vitiosè ſolvit, quod accuratiore fermentatione minùs volatiliſatum, maſſæ ſanguineæ infunditur,

funditur, magnâ eandem cruditatum farragine replet, producta exinde vitia ventriculo rurſus comunicantem, ita, ut perpetuo circulo miſera labes mutuas ſibi porrigat manus. Nullus igitur admirationi locus, ſi alimenta in viſcidiorem reſoluta paſtum, liquidiore ejus parte, aliquot ab aſſumptione horis, per pylorum amandatâ, tenaciorem mucum ventriculi parietibus impingant, qui acrimoniâ ſuâ ſuperiùs ejusdem ſi afficiat orificium, nauſeam & vomitum, fundi ſi irritet fibras, convulſivum ſtomachi motum producat, tædiosâque ſui præſentiâ appetitum proſternat. Ventriculus interim nunquam otioſus relictas ſordes viſcido-acidas fermentando aggreſſus, laboris prœmium, infinitam ructuum copiam nanciſcitur. Saburra hæc crudior & acidior, maſſæ ſanguineæ admiſta, vitioſo eam charactere ſignat, unde cæteri corporis ſucci, maximè lympha, acrior reddita, crebriorum catarrhorum mater exiſtit. Sic ſanguis, rigidis particulis ſqualens nutritioni penitùs ineptus, corpus extenuari jubet, ad requiſitam verò ſpirituaſcentiam hâc ratione non evectus, quid, niſi torpidiores, & pauciores evibrat ſpiritus, quarum inopia, & ad motum inhabilitas, virium poſt ſe defectûs trahit? Adhæc, ubi crudiore chylo referta ſanguinea maſſa eſt, eundem ſubigere neſcia, ad excretoria renum vaſa rurſus depoſitum, cum urinâ ſimul ejicit, eidemque puriforme tribuit ſedimentum. Illa, libero ſi elabatur curſu, nulla lumbarem regionem manet moleſtia, transcolandæ verò per renales tubulos particulæ ſi ſint aſperiores, dolorem, & à criſpaturâ adjacentium nervoſarum membranoſarumque partium, per conſenſum irritatarum, phlogoſis ſpeciem conſtituunt. Ipſum verò liquorem Tinctura quod deſtituerit, oleoſis maſſæ ſanguineæ particulis à volatili ejusdem ſale (præpediente viſcidorum humorum miſturâ) ritè non penetratis, adſcribendum. Palpitationem autem cordis quod attinet, familiare hypochondriacis malum, eam à nervis partim cardiacis, per conſenſum cum hypochondriis, irritatis, partim à vitio M. S. dependere judico, ideò,

quod non, niſi corpore per aliquot horas quietè decumbente, appareat. Illa enim viſcidior, adeoque per ſe ad motum ineptior, tantò magis promovetur in eo, quantò totius corporis motus ipſi eſt adminiculo, motu locali, inteſtinum motum, adeoque rarefactionem adjuvante. Nunc, ubi corpus ad quietem compoſitum eſt, primis ſomni horis diurnorum motuum beneficio ſanguis fruitur, quo ſenſim ceſſante, ipſe rurſus compactior, circa cordis vaſa appulſus, quâ decebat celeritate illud non tranſit, hinc probabiliter illius irritatio, & in motu ataxiæ.

Exagitabant autem calamitates hæ Ægrum noſtrum, dum meditatio quotidiana, variæque curæ ex officio ipſi contingentes, ſpiritus conſumebant, unde neceſſarius eorum radius digeſtioni primæ, ritè peragendæ, ſubtrahebatur, quod, quò fiebat magis, eò mendoſa magis digeſtio, majorque imminebat moleſtia, dum quævis ſimul animi pathemata, ſpiritus diſſipantia paroxyſmos exacerbabant, imò prolixa poſt paſtum loquutio, ſpiritûs ad cerebrum revocans, notabilem ſtatim poſt ſe relinquebat noxam. Sociabatur illis debita ſtudiis ſedentaria vita, obſtans, quò minùs M. S. ventilaretur debitè, & congeſta inquinamenta vel per inſenſibilem difflarentur tranſpirationem, vel alias à naturâ deſtinatas vias citiùs tranſirent, capientia eò majus vitium, quò diutiùs latebant. His tandem ſuam adjiciebant Symbolam ingruentes anni, quibus cum juvenilis ſenſim decederet vigor, ob anteactos, præſentesque labores labefactatis omnium digeſtionum officinis, ſuccos craſſos, viſcido-acidos, id eſt melancholicos, copioſiùs coacervabant.

Cauſarum nexu cum effectibus ſuis hâc ratione optimè penſitato, quamvis inveterati morbi diuturnitas, declinantes à priſtino robore anni, & inevitabile vivendi genus, ſanitati ab omni parte perfectè recuperandæ, nullam ſpem relinquerent, mitigare ſaltem, cum eradicare non liceret,

malum,

malum, omni niſu allaboravi. Tandem, cum noſtra conſilia adeò proficerent parum, ut ſufflamen quidem, nullâ tamen conſtantiâ munitum, affectui imponerent, ad gratioſiſſimam Lipſienſium Facultatem Medicam (inſignes alios ut medicos taceam) noſtra ſeſe fiducia convertit, firmius fundamentum huic ſubſternendum valetudini, exorans. Hæc, aſſenſu ſuo latum de morbo judicium meum cum confirmaſſet, eundemque juſſiſſet porrò calcare, cui hactenus inſtiteram, tramitem, evacuatâ autem jam tùm, naturâ duce, blandum per vomitorium, ventriculi ſaburrâ, contendere perrexi, ut fixior digeſtivi fermenti, & dependentium inde humorum omnium acor, contemperaretur, in primis viis ſtabulantes viſcidæ ſordes, & ad M. S. transmiſſæ cruditates, inciderentur, atque per Epicraſin, per convenientia loca, alvum, urinam, ſudorem, evacuarentur, inſtauraretur ſic ſanguinis deficiens inteſtinus motus, tandemque ſtomachus corroboraretur. Mite namque cum Hœchſtetero obſervationum medicarum Decadis Quintæ, caſu (huic ex parte analogo) ſecundo p. m. 544. hunc morbum tractandum ſtatuimus. Hoc vero, quâ fieri accuratiſſimâ potuit curâ, per efficacia præcipitantia, aperitiva, ſtomachica actum eſt.

Selectiſſima martialia, coralliata, animalium partes duræ, ſalia volatilia oleoſa, & enixa fixiora, aromatica, balſamica internè & externè adhibita, vix tamen ultra Ephemera malo armiſtitia injunxére. Hoc interim notari meretur, quod inter omnia, graviſſimæ ſymptomatum trigæ cohibendæ, maximè contulerit. Illi enim, quæ Perorantis vocem interceptura erat, titillationi, omnibus anticatarrhalibus internè fruſtra adhibitis, frænum injecit Eſſentia anodyna cum ſale volatili oleoſo ſuccinato extracta, atque externis laryngis partibus illita; vehementiſſimos palpitantis cordis paroxyſmos ſpiritus carminativus de Tribus, eſſentiæ Caſtorei tartariſatæ miſtus, manifeſtè alleviavit; Vomitu-

rientem verò, ſeſeque convellentem ventriculum, arcanum duplicatum, lapidibus cancrorum, coralliis, aut concharum pulvere ſociis, ante omnia conſolatum eſt.

Quota, quantaque autem fuerint, quæ ars præſidia excogitabat, minora tamen cuncta erant, quàm ut conſtans rebelli morbo obſequium imperare poſſent, donec de acidularum Egranarum potu (quas experimento hîc Vratislaviæ facto, debiliſſimus quamvis, commodiſſimè tamen ventriculus ferebat) ad fontes hauriendo, omnibus indicationibus ſatisfacturo, Anno 1683. conſilium iniretur. Non obſtabat executioni illius prolixa locorum intercapedo, quin magno emenſo itinere, ſalutifera lympha debito cum regimine, variisque ſtomachicis interjectis, ſorberetur. Domum reverſus Patiens noſter, multum quidem levaminis, magnas tamen adhuc pertinacis affectus reliquias ſenſit, usque dum tribus vel quatuor à reditu menſibus exactis, easdem, ſuis expulſum finibus, natura inſurgeret, ſedaliumque venarum oſtenderet tumorem, quâ portâ, moleſtam ſibi humorum ſarcinam, ulterius ejectam vellet, indicatura. Molientis conatum, tanto cum ſucceſſu provexére hirudines, ut ab eo tempore renovatis gaudens viribus, mitigatum triumphet hoſtem affictiſſimus olim æger, ipſiusque maturè ſuccidat brachia, dum continua ſtudia illi novum quandoque ſuggerere robur ſatagunt, laborioſiſſimis de cætero integerrimè fungatur officiis, Deoque beneficentiſſimo immortales rependat grates, quem, ut ſub virium integritate, vitam hanc ad ſeros explicare annos dignetur, ardentibus votis fatigo.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXXII.
D. JOH. PAULI WURFFBAINII.
De
Oſſiculo Coralliformi ex tumore Steatomatico exemto.

CUm Excellent. Celſus noſter in præſentis hujus Anni Obſ. XIX. Oſſicula in abſceſſibus nata reverà inter rariſſima connumeranda eſſe, rectiſſimè cenſeat, non minùs quoq; rara erunt & ea Oſſicula, quæ in tumoribus ſebaceis planè & Steatomaticis reperiuntur, quale jam ante per plures annos Excell. Dn. D. Michaël Röttenbekcius Phyſ. quondam Reip. Norimb. Clariſſ. vidit, ipſumque oſſiculum addita brevi annotatione inter alia curioſa, quæ penes me nunc ſervantur, poſt ſe reliquit: hanc itaque Obſervationem non quidem quoad annorum ſeriem novam, veriſſimam tamen & oppidò raram, ut Ephemeridibus noſtris inſeram, nemo mihi ut ſpero, vitio vertet, non enim Obſervationes novitas ſemper, ſed cum veritate, raritas, commendat. Ante per plures annos Civi cuidam Norimbergenſi Georgio Kellero, neſcio quô caſu, in dorſo enatus fuit tumor Steatomaticus, nihil ab initio, vel parum moleſtiæ cauſans, hinc parvi habitus & triginta ferè annorum ſpatio circumlatus, donec indies & notabiliter excreverit ac inſignis in eo titillatio & pruritus excitatus fuerit, unde doloris moleſtiarumque impatiens, Patiens, Medicorum & Chirurgorum conſiliis perſuaſus, tumoris hujus ſectionem inſtituendam, comprobavit: factâ inciſione, materia *folliculæ tenui incluſa fuit ſubpinguis, ſebacea, in cujus medio oſſiculum quoddam Coralliforme latitabat*, magnum unde ortum traxerit apud adſtantes admirationem cauſans: reſpondit verò ad hæc Excell. Celſus noſter in Obſerv. jam citata ſufficientiſſimè, ad quam Lectorem B. ablego.

OBSER-

OBSERVATIO CLXXXIII.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII.

De

Lapide Spongioſo ex abdomine exciſo.

NOn incongruè antecedenti huic obſervationi & aliam jungo ex ejusdem Excell. Dn. D. Rőttenbekcii ſchedis manuſcript. relictis, mutuatam, huc optimè quadrantem, de fœmina quadam Pauli Tanneri conjuge, quæ Zingiberis crudi eſu nimium delectata, in intenſiſſimos abdominis incidit dolores, nullis in contrarium adhibitis remediis placandos, quin indies acerbiores factos, adeò, ut malum in abſceſſum tandem degeneraverit, nil niſi apertionem & puris ſubjecti evacuationem indicantem; inciſione itaque facta, ſanie ſatis copiosè effluente, duriuſcula quædam materia vulnuſculum inflictum occludere paululum cœpit, quæ volſellæ ope extracta, *lapis* fuit *trium unciarum pondere*, vertebræ dorſi non diſſimilis, inæqualis & anguloſus, quoad internam verò faciem diffractus, ſpongioſus & poroſus, cujus particulam penes me adhuc aſſervo: Zingiberis tamen crudi eſum, unicam inſolitæ lapilli hujus generationis fuiſſe cauſam, ut credam, ſufficientes rationes nondum video, niſi melioribus adductis, aliter perſuaſus fuero.

Confer hujus Anni & Decuriæ Obſervat. XVI. pag. 59.

OBSERVATIO CLXXXIV.

D. JOH. PAULI WURFFBAINII.

De

Viſco Quercino in trunco arboris Buxi enato.

NAturæ luſum varium eſſe & mentem noſtram in ſummam perſæpè rapere admirationem, nemo negabit; etſi enim ordinis amantiſſima ſit Natura, nullis tamen adeò ſtrictè regulis adſtricta eſt, ut aberrare nonnunquam aut deflectere planè nequeat, hinc ſeparata inter ſe & ordinariè diſtincta, mirè interdum conjungit, & ea viciſſim, quæ conjuncta ſunt, ſæpiſſimè disjungit: uti prius in Viſco Quercino factum aſſeverare poſſum; ſingulari enim Amici cujusdam ex liberalitate *Viſcum* poſſideo *Quercinum*, omnibus notis abſolutiſſimum, pollicis craſſitie, *trunco arboris buxi* arctiſſimè aſſociatum & reverà *innatum;* cùm tamen nomen ſuum hoc viſci genus exinde traxerit, quòd quercubus innaſcatur; rarum itaque puto & admiratione meritò dignum, quod viſcum hoc quercubus proprium buxo innatum fuerit, & quòd buxus quantum ſcio, viſcûs aliàs expers, viſcum hoc peregrinum progerminaverit: Inſolitæ tamen productionis hujus cauſam meliorem hac vice proferre non poſſum, quàm eam, *à Cl. Hartmanno Prax. Chymiatr. cap. de epilepſia*, de frutice ſambuci in ſalicis trunco invento, traditam: Aves nempe matura ſeminis grana legere, & ſuper buxum, ſalicem, aliamque arborem unà cum excrementis deponere, indeque hoc ipſum viſcum primordia ſua capere & indies enaſci; id quod Excell. Jonſton. Dendrograph. lib. IV. cap. I. Art. I. Punct. III. ex Plin. tacitè approbat, dum omninò hoc viſcum ſatum ullo modo naſci dicit, niſi per alvum avium redditum, imò hanc

eſſe viſci hujus naturam, ut niſi maturatum in ventris avium fuerit, non proveniat: addo ego, pororum buxi hujusque viſci conformitatem, ſine quâ licet millies depoſita ab avibus ſemina aliquo etiam jam modo radices acta, denegato alimento neceſſario emortua planè perirent atque marceſcerent.

SCHOLIUM.

VIſcum Dioſc. l. 3. c. 103. ἰξὸς è fructu quodam rotundo, fruticis in quercu naſcentis, foliis buxô ſimilibus conficitur. Recentiores id obſervarunt in abiete, acere, betulâ, caſtaneâ, cerro, corylo, cotoneo, cynosbato, ilice, larice, meſpilo, nuce, oleâ, oxycanthâ, oxycedro, pomo, populo nigra, pruno ſylveſtri, pyro domeſtica & ſylv. quercu, robore, roſis, ſalice, ſubere, ſorbo, terebintho & tilia &c. Bauh. in pinace. Videatur Fort. Licetus *in de ſpontaneo viventium ortu, lib. 3. cap. 26.* [*Helianthus.*]

OBSERVATIO CLXXXV.

D. VITI RIEDLINI.

Convulſiones periodicæ cum Iſchuriâ.

PRoœmii loco, quæ aliàs obſervationibus præmittere ſoleo, hîc noto, obſervationem illam, quæ ante annum & quod excurrit, à me communicata & Ephemeridibus inſerta fuit, de Viro nempe, cujus gutturi ultra biennium cruciatus inhæſit, poſt hæc demum à Phil. Hechſtettero in Obſ. Dec. VI. Caſ. 10. accuratè deſcriptam me inveniſſe, quippe qui ipſe forſan de hoc caſu conſultus fuit; ſimulque moneo, ut alii meo exemplo docti prius diligenter inquirant, an non id, quod deſcribunt, jam pridem luci expoſitum fuerit? ne actum agant, & cramben bis coctam apponant, quod, mihi inſcio quidem, tum contigiſſe ingenuè fateor; ſubjungo autem nunc aliam hiſtoriam, cujus ipſemet nuper admodum oculatus teſtis fui. Textoris cujusdam Ulmenſis filius 22. præter propter annorum, ſangui-

nis eam conſtitutionem nactus, quam Veteres ſanguineam nominaſſent, ſub exitum Anni 1684. Ratisbonâ huc Auguſtam proficiſcens malè veſtitus pedesque ſolùm incedens, eam frigoris vim perpeſſus eſt, ut fermè de ſe actum eſſe crederet; ab amicis autem humaniter hic exceptus & refocillatus, per integrum menſem in ſtatu ſanitatis, quem commodè neutrum vocares, vixit: per hoc ſiquidem tempus morbo quidem nullo notando decubuit, laboribus etiam ſuis vacare potuit; tam benè tamen ut antea non valuit: ſomnolentior quippe & ad omnes actiones minùs promptus erat, donec tandem torminibus atrocibus correptus amicorum conſilium & opem denuò implorare coactus fuerit; qui medicamentis, quæ domeſtica vocare ſolent, dolorem hunc quidem mitigarunt: quia tamen dolores ad pectus & brachium in dictorum locum ſuccedebant, alvus etiam pertinaciter obſtructa erat, amici meum conſilium deſiderarunt, & id quidem urinâ ſolùm, ut apud iſtiusmodi homines fieri ſolet, oblatâ, ac iis quæ acta fuerant, enumeratis: cùmque per integrum diem hominem extra lectum degere commodè poſſe addidiſſent, tùm purgans quoddam ſtatim ſumendum præſcripſi, ſimulque eum in ſequentem diem poſt uſum Tinct. Bezoart. ſudori vacare juſſi. Purgans bis terve alvum moverat, ſudor etiam dolores ita leniverat, ut jam ſanitati priſtinæ reſtitutus ſibi ipſi videretur, ſed Ecce! circa veſperæ illius quo ſudaverat diei horam quintam primò oſcitationes crebriores adeò moleſtæ eſſe cœperunt, ut & adſtantes notaverint, quibus ſupervenientes ſubitò convulſiones illos adeò perterruerunt, ut ſtatim me vocaverint: inveni illum omnibus membris convulſum, ſpumamque ante os habentem, cum pulſu tamen tantùm non naturali; qua de cauſa malo aliquantum mitigato antepileptica medicamenta exhibui, poſt quorum uſum noctem haud inquietam duxit, laſſus tamen erat, & de cordis anxietate conquerebatur: quin & urinæ ne guttam quidem per integram noctem emiſerat,

nec tùm quidem emittere poterat. Sal. igitur ſuccin. volat. cæteris cephalicis & cardiacis immiſcui, exterius verò cepas cum lacte decoctas regioni pubis applicare juſſi, poſt quæ dies quidem à convulſionibus immunis erat, urina verò, cùm circa veſperam eum iterum viſitarem, nondum fluxerat, jamque dolorem quendam circa veſicam gravativum ſentiebat: aſt Clyſter conveniens applicatus id quod optabamus, præſtitit; urinæ ſiquidem eam copiam quæ tùm fortè adeſſe poterat paulatim eduxit, noctem etiam poſt hæc ſat quietam habuit. Sequenti die nihilominus antepilepticorum & cephalicorum medicamentorum uſum continuandum ſuaſi: quo licet ritè obſervato, circa veſperam illius diei tamen eâ exactè qua nudius tertius horâ primò oſcitatio & hinc convulſiones redierunt, non verò cum tanto impetu, nec tam diu durarunt, urina etiam iterum diutius quam par erat retinebatur. Malum ergò intermittentium febrium naturam induere velle videns, urinâ ſpontè iterum fluente, die intermiſſionis cephalicis medicamentis inſtiti: die verò quo paroxyſmus metuebatur, febrifuga, licet febrilem calorem nunquam notaverim, iiſdem addidi, pulveremque, cujus una doſis ſummo mane, altera verò bihorio ante paroxyſmum ſumenda, ſimulque tùm ſudor provocandus eſſet, in pharmacopolio parari curavi, quæ quidem quàm diligentiſſimè ita in uſum duxit, eoque ſucceſſu, ut licet conſueta hora oſcitatio redierit, nil quicquam tamen convulſivi eodem die perſenſerit: hincque, ut malum eo certius profligeretur, pulveris uſum die illo, quo poſt hæc malum redire poſſe videbatur, repetiit, idque Deo omnibus hiſce benedicente, tam feliciter, ut nunc omnino ſanus vegetusque pannis texendis operam navare poſſit. Pulvis fuit ſeq.

℞. Specif. Cephal. D. Mich.
Febrif. Strob.
Cachect. Lud. aa. ℈j.

Ol.

Ol. deſt. Caryoph. gtt.ij.
Miſc. f. Pulv. div. in 2. part. æq.
Sign. Pulver auf 2. mal.

OBSERVATIO CLXXXVI.

D. JOH. JACOB. WAGNERI.

Lolii pernicioſi effectus.

TIguri domeſtici præclari cujusdam viri, pro jentaculo *pultem avenaceam*, (aliàs ipſis inſolitam) comedentes, quam Plinius *H. N. L. XVIII. c. 17.* Germanorum cibum eſſe, ait, variis ſymptomatibus mox afflicti fuêre; omnes enim ex iis cardialgiâ, vertigine & capitis dolore correpti, quidam inſuper temulenti & ſomnolenti redditi, convulſiones etiam paſſi ſunt, imprimis ancilla, quæ ſe nimiùm eadem ingurgitârat; aliis denique vomitus ſupervenit, qui hinc à prædictis ſymptomatibus ſtatim liberati ſunt. Poſtquam autem ſuſpicio inter ipſos oborta fuiſſet, pultem eam intoxicatam fuiſſe, me ad ſe accerſi jubent; cùm verò ex eis percepiſſem quid pro jentaculo aſſumſerint, facilè ex viſis ſymptomatibus colligere licuit, farinam ſeminis lolii, ſive Æræ, Germ. Trümmel/ pulti huic admixtam fuiſſe, quandoquidem ruſtici noſtri ſemen lolii haud pari ſtudio ab avena ſeparent, atque circa frumentum facere ſolent, cùm tamen & juxta Ovidium *Faſtorum L. 1.* ſummâ diligentiâ eradicandum eſſet,

Ut careant loliis oculos vitiantibus, agri,
Nec ſterilis culta ſurgat avena ſolo:

& eodem tempore Textoris cujusdam noſtratis familia, ex eſu talis pultis, in ſimilia ſymptomata incurriſſe, notum mihi fuerit: proin vomitu apud illos moto, qui nondum vomuerant, adhibitisque mixturis alexipharmacis, brevi tem-

pore ſibi redditi, & in integrum reſtituti ſunt. In mentem hoc mihi tunc revocârat lepidam hiſtoriam, quam prope Tigurum A. 1342. contigiſſe, apud *F. Joannem Vitoduranum, Minoritam*, σύγχρονον, legi, cujus ἀυτόγραφον MSC. in Bibliotheca Tigurinorum Civica aſſervatur, quam hunc in modum in ſua *Hiſtoria* recenſet: *In villa quadam apud Thuregum, equus quidam tantum de lolio comedit, quòd à Domino ſuo putatus mortuus, extra villam vectus fuit, & excoriatus, qui tandem poſt ſomnii conſummationem evigilans, domum rediit, & domino & aliis hominibus eum cernentibus ſtuporem incuſſit.*

SCHOLIUM.

IN Lolio vim inebriandi, ſomnum movendi & mentem tentandi cùm habeant cognitam, ab avaris Zythopœis cerviſiis illud aliaque ſimilia incoqui ſolent, obſervante id etiam *Martino Schoockio cap. 19. de cerviſ.* qui à Græcis quòd αἶρα vocetur, παρὰ τὸ αἴρεσθαι, *ſurſum extolli, cap. 9.* adnotat, cùm noxia lolii aura cerebrum petat, non temulentiam modò, ſed & vertigines inducens. Hinc piſtores cùm in publica annonæ penuria lolium tritico commiſcuiſſent, multos qui eo veſcebantur, ſtatim capite dolere incepiſſe &c. *Galenus lib. 1. de aliment. facult. cap. 37.* refert; & panem ex eo confectum villico ſuo, unà cum ipſius familia, talem temulentiam ac veluti amentiam, qualem in vita nunquam ſenſiſſet, concitâſſe, teſtatur *Camerarius* in *Hor. ſucciſ. cent. 3. cap. 93.* indè etiam Zizaniam hanc in Italia Imbriacam i. e. *herbam inebriantem* vocari. Jenæ ex loliacei panis eſu in nyctalopiam homines incidiſſe, qui ſolo hepatis bubuli eſu reſtituti, monet in *hiſtor. humor. gener. cap. 2.* *Joh. Theod. Schenckius;* quam nyctolopiæ curam etiam *Dec. I. Ephem. noſtr. Ann. III. obſ. 133.* confirmatam dedit, jamque olim *Hippocrates lib. de viſu,* morbum hunc patienti jecinoris bubuli crudi, melle imbuti, fruſtum quam maximum poterit, unum aut duo devoranda exhibere præcipit. Qua ratione id præſtare

re queat, ſagacioribus diſpiciendum relinquo. In lolio verò ſulphur aliquod narcoticum, ſpiritibus animalibus infeſtum latere, tum ſymptomata ejus uſum inſequentia, tum & remedium, quod præſentaneum eſſe Acetum, in *J. C. Baricelli hortul. genial.* legitur, oſtendunt.

[L. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CLXXXVII.

D. JOH. JACOB. WAGNERI.

Glandulæ inteſtinales carnoſæ per alvum magnis cum torminibus excretæ.

Filiolam civis noſtratis haud infimæ notæ, 24. hebdomadam ætatis agentem, febrilis horror, cum indiciis ſubſequentium variolarum, invaſit; ſexto autem die facies ejus ita intumuit, ut etiam oculos aperire, quatuor integris diebus, potis non fuerit; cùm autem facies detumuiſſet, decimo die magna tormina cum levi diarrhœa ſubſequebantur; die verò decimo quarto manè eam diarrhœa ſanguinea ſatis larga excipiebat, & unà cum ſanguine glandulæ quoque carnoſæ excernebantur: inter quas quædam fuit unciæ unius longitudine, ac dimidiæ unciæ latitudine: cùm hanc, eò vocatus aperuiſſem, ſubſtantia ejus interior carnoſa, mollis & coloris ſub-atri fuit; circa meridiem autem ejusmodi glandulas decem magnis cum torminibus κάτω rejecit, inter quas nonnullæ ſub-rotundæ, inſtar ovorum minorum avium fuerunt, poſt quarum excretionem mox quoque miſeræ vitæ ſuæ filum abruptum fuit.

SCHOLIUM.

De Glandulis alvo excretis eleganter diſſerit noſter curioſ. *Pythagoras* in ſua *de glandul. inteſt. exercit. 1. part. 2. cap. 12.*

cap. 12. ut & *in fine exercit. 2.* Similem mihi liceat recenſere caſum A. 1678. in Urbe quadam Imperiali vicina, in viro quodam, parùm diætæ ſtudioſo, obſervatum; qui poſtquam exeunte menſe Julio diarrhœâ biliosâ correptus fuiſſet, variis adhibitis medicamentis meliùs quidem ſe habere viſus, 15. d. Auguſt. tamen virium proſtrationem paſſus, 18. d. hæmorrhoidum fluxum (judicio adſtantium, quamvis à diſruptione vaſorum ſanguiferorum, ad glandulas inteſtinales abeuntium, promanâſſe cruorem illum, ſuſpicari liceat,) incurrit, ſanguine multo, & primò quidem ſincero, poſteà verò coagulato ac ſummè fœtido prodeunte; quem 21. d. ſcirrhoſa & partim carnoſa ſubſtantia, trium circiter unciarum pondere, minoresq́; poſtea alii hujusmodi tumores, ſine magna difficultate inſequebantur; quales etiam 28. d. iterum, longitudine dimidii vel integri digiti, excernebat; ut ita corporum conſimilium, quantum adſtantes obſervarunt, numero viginti quinque, & pondere uncias quatuordecim æquantia, fuerint ejecta. Hinc rediens adpetitus, pulſus æqualis micatio, ceſſatio caloris præternaturalis, & excrementa alvi naturaliter ſe habentia, de reconvaleſcentia non exiguam ſpem fecerunt; quam licet, elapſo octiduo, diarrhœa bilioſa reverſa, vires denuo proſtratæ, ceſſansq́ue adpetitus, omnem ferè rurſus adimerent, æger tamen tum reſtitutus, ante annum demum & quod excurrit, mortuus eſt.

[Luc. Schröck, L. F.]

OBSERVATIO CLXXXVIII.

D. JOH. JACOB. WAGNERI.

De

Generatione Culicum.

NAturæ miracula in minimis rebus quodammodo ſeſe abſcondunt, ſed diligenter atque accuratè quæſita, evidentiſſimè prodeunt; inter ea Culicum quoque gene-

generatio recenſenda , quam nunc in apricum proferre lubet.

Culex, Græc. κώνωψ, Germ. ein Schnacke / ex muſcarum eſt genere, corporis longiuſculi, ſubſtantiæ teneris, ſenum *crurum* prælongorum, quæ ſimul & valga & vara, poſtrema etiam longiſſima ſunt; *alvus* novem inciſuras habet; *caput* ei perexiguum eſt, ad cujus extremitatem duas antennas plumoſas habet; *oculi* ei nigri ſunt; pro *ore* promuſcidem acutam, ſive roſtellum tubulatum ac durum habet, quo pungit ſimulq́ue ſanguinem, potiſſimùm humanum, perfodiendo tergus, tanquam per ſiphunculum ſorbet ac attrahit, eoq́ue alvi ductum replet, donec corpuſculum utriculi ad inſtar diſtentum ac ſanguinolentum evadat; *pectus* pro corpuſculo craſſum & elatum, ſub-viridis coloris eſt.

Geneſin hujus inſecti multiſcius *Athanaſius Kircherus* ex pulvere vario rerum ſeminio referto, deducit; ſemina autem hæc vel ex cadaveribus animalium, felium, canum, volatiliumq́ue, vel etiam equorum, aſinorum, boum, ſimiliumq́ue excrementis provenire, ſtatuit. Doctiſſimus verò *Swammerdamius* ſcribit, ſibi à quodam Verbi Divini Miniſtro Salmurienſi relatum fuiſſe, inſecta hæc ex aquis originem trahere; plura non addit: quidnam autem circa hujus inſecti generationem obſervârim, hîc attexam.

Inſectum hoc tempore autumnali ſperma ſuum, ſive ovula minuta & flava, herbis paluſtribus & aquaticis, uti Potamogeto, Nymphææ &c. ordinata ſerie affigit: ea circa menſem Junii ſequentis anni, à calore Solis excluduntur, indeq́ue *vermiculi lutei*, tenues ac teretes prodeunt, tredecim ſectionibus ſeu inciſuris & rubicundulis *capitibus* conſtantes; hi duobus ſaltem minutis *cruribus* ſub prima inciſura ſunt inſtructi, quæ ad extremitatem aſpera ſunt, uti ſemen Aparines, *podex* denique illorum tribus exiguis apophyſibus terminatur. Porrò vermiculi hi theculas quaſdam molles atque viſcoſas ad herbas illas prænominatas ſibi conficiunt, quas ibi affigunt, at-

que in iis tanquam in tuguriis aliquandiu degunt; ad juſtam verò magnitudinem ubi pervenerunt, ob alimentum, viridem ac mox fuſcum colorem aſciſcunt, alis inſtruuntur, & in liberum aërem provolant, aculeoque ſuo homines infeſtant.

Beſtiola hæc ſonum valdè acutum atque tenuem edit; hujus rei ratio non in eo eſt, quòd in hoc inſecto ſpiritus quidam, ſive aër, in membrana ſepto transverſo ſubjecta, contineatur, qui ex alarum confricatione moveatur, atque hinc ſonus excitetur; vel etiam quòd trachæis ſive ſpiraculis ſit præditum, vibrationeque alarum aër ibi detentus percutiatur, uti nonnulla alia inſecta hoc modo ſonum edunt, cùm his omnibus deſtituatur; ſed ſicuti à ſcandula funiculo appenſa & circumacta, aut membrana etiam ventillata, ſonus editur, ita aër à membraneis muſcarum alis ſectus & alliſus, ſonum profert: ſic à crabronum alis grandior producitur ſonus, duræ etenim ſunt; à cruſtaceis ſcarabæorum alis, vaſtus, à culicibus tenuis atque acutus, anguſtæ enim ſunt; papilionum autem alæ nullum ſonum producunt, cùm farinaceæ & admodum molles ſint.

OBSERVATIO CLXXXIX.

D. JOH. JACOB. WAGNERI.

Lapilli albi Caryophyllos aromaticos referentes.

NUlla naturæ pars eſt, vel in elementis, vel in animantibus, vel in plantis, quam illa non in lapidibus exprimat, & in his potiſſimùm omnium rerum imitatione ludat.

Caryophyllum aromaticum officinarum vulgarem, rudimentum ſaltem eſſe fructus cujusdam arboris, veros autem fructus baccas, triplo & quadruplo majores eſſe, quas vulgò *Antophyllos* vocant, ramuſculi quibus fructus hi adhæſerunt, & ex Inſula Banda ad nos allati ſunt, jam aliquoties me docuerunt.

Quis

Quis autem non miretur in monte *Legerio*, ditionis Tigurinæ, lapillos albos perelegantes, inſigniter duros, qui *Caryophyllos aromaticos vulgares Officinarum* prorſus referunt, à me repertos eſſe, adeoque Helvetiam quoque fructum hunc exoticum, aſt lapideum ſaltem, proferre? Quam autem quæſo ſententiam de generatione horum lapillorum illi ferent, qui putant *Gloſſopetras* (quales etiam in Helvetia intra duriſſima ſaxa, diverſarum ſpecierum, reperiuntur) *Canum Carchariarum* dentes eſſe petrificatos, inde à Diluvio Noëtico ſuperſtites? Numquid & fructus Caryophyllorum ab eo tempore ex remotiſſimis regionibus ad nos delatos, in lapides converſos, & à calore Solis non infuſcatos, ſed dealbatos eſſe, dicent?

SCHOLIUM.

QUi Naturam ſpiritum luminis vocant, cuncta hæc inferiora Geometricè tractantem, à vero minimè aberrare videntur; Geometrici ejusmodi proceſſus in animalibus & vegetabilibus ſpecioſiùs quidem ſe exerunt, aſt etiam in mineralibus Artificis ſummi ſapientiſſima manus nobis admiranda ſiſtitur, unde & figuræ ab eâ iis impreſſæ multorum torſerunt ingenia, ex iisque maximè illorum qui ad gradualem ſaltem trium Regnorum differentiam, vegetationemque Mineralium utut obſcuriorem haud attenderunt. Naturam haud facere ſaltum, veriſſimum, unde nec vegetatio adeo plantis ſolùm addicta eſt, quin ea Mineralibus eas in ordine corporum naturalium ſequentibus in totum deneganda ſit; cùm tot vegetationis ſpecimina in iis natura expreſſerit, uti nôrunt illi qui Archiva Curioſorum in quibus rara mineralium aſſervantur, luſtrarunt; exemplum etiam Excellentiſſ. Dn. Auctoris de caryophyllis lapideis à ſe repertis id nobis etiam innuit; horum enim uti aliorum plurimorum figura non niſi ex vegetatione quadam deduci poſſe videtur; quare & perplacet quòd eos fructus appellet lapideos, fructus ſcilicet ſunt terræ, quæ velut tricorporea arbor, cujus

radix aër, ſe habet, tres ramos principales de ſe diffundens. Cæterum quo pacto natura in excludendo vel excudendo ejusmodi fructu procedat, is ſolùm exactiſſimè explicare poſſet qui naturæ in tali opere adſtitiſſet; unde ſolis ferè conjecturis locus datur. Conjecturare igitur quis poſſet materiam mundi ſubtiliſſimam ac fluidiſſimam ceu ignem cœleſtem terræ quandam purioris portionem ita comminuiſſe, ſalibusque impрægnaſſe, ut ſuccus in lapidem, ex auſtero præſenti à materiæ ruditate & compactione fixandus inde emerſerit, qui mox à ſpiritu illo corporeo ſic ſpecificato talem directionem obtinuit, ut eo cuncta pervadente, aptèque diſponente ex Creatoris mandato, loci habitudine, ipſiusque ſpiritûs modificatione (prout diverſi generis aranei diverſas telas texunt) talis figura rem aliam repræſentans emerſerit.

[*D. Emanuel König.*]

OBSERVATIO CXC.
D. DANIELIS CRÜGERI.
De
Cerebris paſſerum comeſtis epilepſiam inducentibus.

NObilis quidam convivis ſuis, pro conditione illius loci epulis quibusdam inſtruxit menſam, loco alaudarum verò appoſuit paſſeres aſſatos. Poſt cœnam verò ancilla quædam inordinato appetitu allecta, capita paſſerum detruncata aperit, atque cerebrum dictorum paſſerum ſibi attribuit, & avidè devorat. Cupediis his aſſumtis lectum repetens de noctu epilepſiâ corripitur, ſibilum ore pip. pip. emittens, brachia & manus corpori allidens, mirando adſtantium aſpectu, quoniam exactè paſſerum congreſſum & epilepſiam imitabatur.

Hinc

Hinc apparet, quanta efficacia in cerebro animalium lateat: quemadmodum Authores ex cerebro felis & muſtelæ comeſto maniam ortam, & contra maniam cerebro canis vel vervecis aſſumpto curatam fuiſſe referunt, annotante Sennerto in praxi, cap. de Maniâ. Vid. *Dec. 1. Eph. 45. fol. 209.*

OBSERVATIO CXCI.

D. GEORG. ABRAH. MERCLINI.

De

Reiterata fœtus ex utero in eadem Muliere feliciter factâ extractione.

LAnificis uxor gravida, appropinquantibus partûs doloribus, obſtetricem familiaresque, ut plerunque fit, accerſit mulierculas, quæ ſolicitè faciebant, ſuarum quod erat partium: præſentibus, mox futuri felicis partus omnibus indiciis: neque Parturiente ſuo niſu quicquam intermittente: nihilo tamen minus partus nullus ſequebatur. Jamque tertius à primis partûs doloribus agebatur dies, quo fœtus in utero extinctus ſentiebatur. Hinc de extremo cogitatum eſt præſidio, quod extractionem vocamus, ſaltim ut mulier ſervaretur, jamque imminentis mortis faucibus eriperetur. Advocatus Chirurgus, Dn. Joh. Georg. Brodmannus, his & ſimilibus Operationibus peritiſſimus, hoc ferè modo atque ordine opus aggrediebatur: implorato ante omnia divino auxilio, & inſtrumentis, ut: cultello acuto, unco, forfice, aliisque neceſſariis rebus, ſpongiâ nempe, linteaminibus, &c. in tabula ordine expoſitis, & Parturiente, divaricatis cruribus & infimo ventre nonnihil exaltato appoſitè in lecto locatâ in ipſum ejus uterum totam manum ſuam dextram complicatis ſecundum longi-

tudinem digitis, inſinuavit, breviq́ue illo, ſed acuto ſcalpello intra digitorum complicaturam occultato fœtum in partes diſcidit, easq́ue pòſt membratim vel manu vel unco extraxit, relicto in utero ſolo capite, quod non niſi ſummâ vi, unco oculi cantho adacto evellere, licuit, notatu dignâ animadverſione, quâ Chirurgi cavere diſcant, ne hac in operatione fœtûs caput à trunco ſeparent. Absque enim dubio facilius caput cum trunco, quàm caput ſine trunco ex utero extrahere nunquam non licet. Atque ſic exemtis fœtûs & ſecundinarum omnibus particulis, uterum eluimus injecto decocto abſtergente, non neglectis cæteris cùm per os aſſumptis tum extra applicatis atque immiſſis neceſſariis remediis, quibus effectum, ut intra ſex circiter ſeptimanarum ſpatium integrè convaluerit Puerpera; præter quam quod ſubinde de urinæ incontinentia à validiori fortaſſis extractione, ſimulq́ue læsâ aliquantò veſicâ ortâ conquereretur; ſed quæ etiam temporis ſucceſſu decentibus adhibitis remediis remiſit. Non multò poſt eadem femina iterum utero concepit, & elapſo cum paucis ſeptimanis anno eandem partûs ſortem, idemq́ue extractionis fœtus periculum ſubire neceſſe habuit, niſi quòd hæc ſecunda feliciùs priori ſucceſſerit operatio, capite nempe unà cum trunco extracto, nulloq́ue graviori relicto ſymptomate, etiam ſine ulla urinæ incontinentiâ. Tertiò enixa eſt prolem ſine omni difficultate quidem, ſed quæ paulò pòſt iterum obiit. Quartùm rectè quidem peperit filium, ſed ſummâ rurſus cum difficultate, eumq́ue jam mortuum. Ut hinc non immeritò ſuſpicari ſubeat, infelices hos partus à non usque adeò bonâ, & fortaſſis ſingulari uteri conformatione dependiſſe.

SCHOLIUM.

MEminit Ill. Præſes Kittingæ in patria ſua olim ab importunâ obſtetrice fœtûs truncum extractum fuiſſe, remanens

nente in utero capite, quod famigeratiſſ. Medicus & Phyſicus D. Keiſer exhibito fortiori ſternutatorio feliciter excusſit, quo remedii genere Ipſe in delicatioribus parturientibus quoque uſus eſt cum ſucceſſu. Videatur *Obſerv. Henrici ab Heer 14. p. m. 184.*

OBSERVATIO CXCII.

D. GEORG. ABRAH. MERCLINI.

Singularis fœtûs ex utero exſectio.

FEmina erat, tornatoris apud nos uxor, quæ procidentiam uteri à pluribus annis ſæpius paſſa, nunc in partu, ex fortiori procul dubio niſu ex utero prolapſum utrem quaſi, hominis caput magnitudine æquantem, obſtetrici exhibet, quæ incerta, quid factu hîc opus ſit, Medicum ſimul ac Chirurgum accerſit, qui mentis corporiſque oculis videntes, in hoc utre ſive ſacco ipſum concluſum eſſe fœtum, huicque non alium niſi ſectione dari egreſſum, in conſilium adſcitis adhuc duobus Medicis Excellentiſſ. D. D. Jacob. Bürlino & Chriſtoph. Theophil. Scheurelio, Collegis meis honoratiſſ. inciſionem neceſſariam nobis adſtantibus per Chirurgum Dn. Joh. Georg. Brodmannum fieri juſſimus: quâ factâ ilicet prorupit fœtus, integer quidem, ſed extinctus. Tuncque verè deprehendimus, uterum cum fœtu cervice inversâ ex corpore proceſſiſſe, ipſumque uteri orificium, prout vidimus, ita quidem hiaſſe ac conniviſſe, ut digitum nobis intrudere, fœtusque caput eo attingere licuerit, nihilo tamen minus adeo arctum fuiſſe, ut fœtus per id egredi nequaquam potuiſſet, niſi ſectione fuiſſet amplius redditum. Poſthæc Chirurgi diligentiâ factum, ut uteri ex corpore prolapsâ parte priùs prætumidâ, nunc verò crebriorum fomentationum ſalutariumque medicaminum applicatione ad naturalem conſtitutionem redactâ, uterique ori-

orificio ſua ſponte ſine ullis ligaturis iterum coarctato, uterum, non aliter ac in communi uteri procidentia fieri aſſolet, reponere, & geſtato annulo vel globulo in ſuo ſitu retinere licuerit.

OBSERVATIO CXCIII.

D. GEORG. ABRAH. MERCLINI.

Anatome Fœminæ Paſſione Iliacâ defunctæ.

FEmina 40. circiter annorum, aliquot liberorum mater, plures annos antè herniâ inguinali detenta, ex manifeſtâ notâque cauſa externa in Paſſionem Iliacam incidit, eâque, fruſtra adhibitis omnibus remediis, obiit. Poſt mortem factâ corporis Anatome, ut genuinam morbi cauſam inveniremus, vidimus, inteſtina tenuia penè omnia inflammata ac ſphacelata, unde dolor ille ventris continuus & intolerabilis cum intemperie calidâ & ſiti inexplebili ortum duxit: omento non ſupra inteſtina expanſo, ſed planè detracto, & in hypogaſtrio propè inguen dextrum complicato: Inteſtini verò Ilei portio digiti articulum longitudine vix ſuperans cum particula omenti in proceſſum peritonei dextrum delapſa externum illum in inguine dextro conſpicuum tumorem excitavit, quem jam non, ut quidem aliàs facilè fieri poterat, in corpus, adhibitis licet omnis generis emollientibus ac inflammationem arcere ſolitis cùm internis, tùm externis remediis, retundere atque reprimere licebat, quia non minùs illam in proceſſum peritonei dextrum delapſam inteſtini atque omenti portionem inflammatio & ſphacelus in tumorem interea attulit, maximè proceſſu illo peritonei antè nimiùm ampliato, interea verò iterum coarctato: quo etiam evenit, ut non ſolùm excrementa nulla per alvum ſecederent, ſed & redunda-

dundarent & per ſuperius guttur egererentur: quin & per os aſſumpta quæcunque in hac nempe inteſtini portione, quæ proceſſum peritonei ſubiit, ſufflaminata, ultrà transire nequirent. Quo propterea in caſu Mercurii etiam Clyſterumq́ue omnium uſum planè fruſtraneum deputamus.

OBSERVATIO CXCIV.

D. GEORG. ABRAH. MERCLINI.

Cranii fractura & depreſſio in puella ſine elevatione per inſtrumentum curata.

PUella, trium circiter annorum, ſartoris filiola, ex ſuperiori domûs contignatione per feneſtram, neſcio quâ incuriâ, præceps in ſaxeum pavimentum ruit, indeq́ue fracturam cranii, ejusq́ue depreſſionem per medium bregma usque ad os frontis excurrentem patitur, ſine tamen ullis gravibus ſymptomatibus, quæ aliàs ſupervenire ſolent, utut cerebrum ejusq́ue pulſationem per integram & illæſam cutem perq́ue cranii inæqualem fiſſuram percipere liceret. Chirurgi ſine cutis diſſectione craniiq́ue depreſſi elevatione curationem perfici poſſe, negabant. Ego autem ſolus eam diſſuadebam, recordatus, me apud Paræum aliosq́ue Scriptores chirurgicos legiſſe, cranium depreſſum in infantibus tenellis ſæpe etiam ſuâ ſponte ſe iterum elevare. Hinc adhibitis per aliquot dies ſolitis fomentationibus emplaſtrisq́ue cephalicis poſtea inductis, tandem illud de ſymphyto cum ſtiptico Crollii permixto, abraſis prius capillis, adaptavimus, & trajecto utrâque extremitate filo forti ſuo tempore violentâ manu removimus; quo effectum, ut intra paucas ſeptimanas fiſſurâ cranii iterum coadunatâ priſtinam mox

ſanitatem recuperaverit Puella, adhuc benè habens & proſperâ valetudine gaudens.

SCHOLIUM.

JUre meritoque repreſſit Nobiliſſimus Author Chirurgorum imperitiam, ut enim in adultis plerumque occurrit calvæ depreſſio cum fractura à caſu, per ictum, ubi cranium elevandum vecti ſeu ſpecillo robuſto elevatorio, **mit einem Heberlein** / ſpatula nonnihil incurvata, **gekrümmet und unten blatt** / (Petrus Marchetti Prof. Patav. cultello ſcriptorio utebatur, cranio obliquè ſuppoſito, & emplaſt. alabaſtrino ſuperimpoſito) ita in pueris à caſu vel contuſione ſine fractura calvæ mollities inſtar ſtanneorum vaſorum plures foveolas & depreſſiones admittit, quæ commodiùs attolluntur, vel cucurbitâ magna vel ſpiritus retentione, vel arcta ligaturâ cum ſpleniis **beuſchen** vel etiam emplaſtro glutinatorio, quale ex Epiphanio deſcribit Strobelbergerus de morb. pueror. p. 53.

[*Argonauta.*]

OBSERVATIO CXCV.
D. DANIELIS CRÜGERI.
De
Exciſo Liene ex homine, ſine noxâ.

SCultetus pagi **Henickenhagen** / non procul à Colberg. à ruſtico, quem in terram proſtraverat, ſibi ſubjacente in ſiniſtro latere cum cultro graviter fuit ſauciatus: in cultri acie mediâ ſciſſura magnam ſimul partem lienis extraxit, ſubſequentibus ſubinde vomitibus, magis fuit lien expulſus, & per noctem illam in ſuo ſanguine, ob abſentiam talium, absque adjutu ullius, qui potuiſſet opem afferre, decubuit. Manè è Colberga juſſu Magiſtratus Nicolaus Matthiæ, Chirurgus Colbergenſis, adveniens miſerum in cruore immerſum invenit, lienemque è corpore propendentem

dentem tumidum. Omnes, qui tum præſentes cum Sacerdote fuére, vidére ſplenis parenchyma, & admirati ſunt, tàm nobile viſcus per vulnus prominere. Chirurgus cum lacte, cæteriſque ad idoneam fomentationem facientibus herbis plagam curare aggreſſus, patientem circa Solis occaſum in urbem Colbergam transferri curavit. Poſtero die Medico ad conſilium vocato lienem per vulnus prætumidum monſtravit, & utrum præſcindere eundem deberet, quæſivit. Ille verò, quia neminem ſine liene vixiſſe unquam docuerint Authores, renuit: nec enim unde poſtea effluens affatim ſanguis ex abdomine, viam vel modum exitus habeat, ſibi conſtare, reſpondit. Chirurgus è contra, quia lien ampliùs per vulnus intrudi, inq; locum ſuum convenientem reponi poſſe non videret, ſatiùs eſſe illum auferri judicavit. Huic aſſenſit patiens, in tali mortis verſans diſcrimine omnia pati patienter paratus. Tunc ſericeo partem ſplenis propendentem arctè ligavit vinculo, & integrum viſcus extraxit: Hinc eam, quâ adhærebat corpori, partem funiculo conſtrinxit, & tertio pòſt die univerſum ſectione abſtulit lienem, ſanguinem abundè fluentem pulvere ſtiptico compeſcuit, cæteriſque convenientibus medicamentis intra trium ſeptimanarum ſpatium ad ſanitatem, vulneratum reduxit, remanente ſaltem in illo vulneris loco tuberculo avellanam æquante; quia vaſa ibidem abſciſſa carni ſe agglutinarunt. In hunc usque diem commodè cum uxore, non exors prolis vivit, laboribuſque ſolitis præeſt.

Sequitur teſtimonium.

Dem Wol-Edlen Herrn Doct. Daniel Crügern, Med. Elect. &c.

Wol-Edler ꝛc. ꝛc.

HOchgeehrter Herr Doctor ꝛc. Daß dem Schultzen von Hennickehagen / Melchior Saſſen / einem Manne von 23. Jahren / Menſe Julio Anni 1678. die warhafftige Miltz durch eine in der lincken Seite geſtochene Wunde faſt gantz / ſo groß ſie ſonſt iſt / von allen connexionibus loß / heraus gehangen / habe ich mit Augen geſehen / auch die Miltz mit Händen befühlet und betaſtet.

Daß ſie aber tertio à læſione die vom Stadt-Chirurgo allhier / Herrn Nicolao Matthiæ an dem Ort / da ſie per vas breve an dem Magen hanget / nach vorhergegangener gebührenden Bindung abgeſchnitten / weiß ich daher / weil derſelbige Chirurgus, nach der deßwegen mit mir gehaltener Conference ſolche friſch-abgeſchnittene Miltz zu mir gebracht und gezeiget / die ich auch nach der Länge / vom vaſe brevi an / etwas aufgeſchnitten / und Jhn ſolche gebührend zu conſerviren gebäten.

Hierauf iſt er ſo fort zum Herrn Burgermeiſter Edw. Kundenreichen ſel. und jetzigen Paſtorem Herrn Thom. Hoppen gegangen / und ſolche ihnen ebenmäſſig gezeiget.

Es hieng die Miltz vor dem Abſchneiden aus der Wund / nur noch an dem Magen / von allen connexionibus, wie gemeldet / auch ſo gar von der vena & arteria ſplenicis abgeriſſen / gleich einem erſtarreten & ſphacelato membro.

Læſus aber ward bald curiret an dieſer und anderen Wunden / verrichtete hernach ſeine gewöhnliche Geſchäffte wie zuvor / und iſt bis dato geſund geweſen; wie ich ſolches von denen Leuten / dabey er allhier einzukehren pfleget / etliche mal mit Verwunderung vernommen habe.

Hoc lubens atteſtari volui &c. Colberg. 6. Novembr. 1684.

Vid. *Eph. Ann. 4. 5. obſ. 165.*

Joh. Auenius, D.

OBSERVATIO CXCVI.
D. JOH. CHRIST. FROMMANNI.
De
Cephalalgiâ ex utero feliciter curatâ.
In Formâ Conſilii.

MAtrona quædam in urbe, iter dimidii ferè diei Coburgô diſtante, degens, per generum ſuum, virum doctum, juriſque peritum hîc loci ſpartam honeſtam ornantem, judicium & conſilium de affe-

ctu

ctu ſuo, in ſequenti memorali conſignatô, à me petit, quod conferre pietas & officii, proximo cuique debiti, ratio juſſit. Memorialis autem, è vernacula in latinam linguam hîc translati, tenor hic fuit: Matronam tertium ſupra quadrageſimum annum agentem per aliquot annos hi præcipuè affectus infeſtarunt:

I. Tantum ſæpè in capitis vertice frigus, ac ſi gelu eidem incumbat, Matrona ſentit, eodemq́ue tempore vertigine quadam cum inſigni virium imbecillitate, animi deliquio affine, atque oculorum caligine corripitur, viſûs inſuper & auditûs imminutionem patitur. II. Anxietatem inſimul cordis, vacuô præſertim exiſtente ventriculô, paſtûsq́ue tempore imminente, item torpedinem omniumq́ue membrorum laſſitudinem ſentit, tantam quidem, ut vel verbi proferendi eam tædeat. Ubi verò parum cibi vel potûs aſſumpſit, ſtatim in meliorem ſe transferri ſtatum experitur. Iſtud autem matutinô præcipuè tempore ipſi jejunæ evenit, horâ 10. antemeridianâ, & quintâ pomeridianâ, imò nonnunquam circa noctis meridiem ſummoq́ue manè, ita ut ſomnus inde excutiatur: quorum affectuum, inprimis deliquii animi avertendi gratiâ ad aquæ apoplecticæ externè applicandæ, & caryophyllorum aromaticorum in ore detinendorum uſum confugere cogitur. III. In calcibus quoque pedum, medio etiam æſtatis calidiſſimæ tempore, frigoris quaſi à gelu vel nive orti ſenſu, æquè ibi ac in capite, infeſtatur, concurrentibus prædictis ſymptomatibus, languore membrorum ſolito majore, cordis anxietate, vertigine cum deliquii metu. Malis autem hiſce medelam nullam venæſectiones, ſcarificationes, purgantia, ſudorifera, fonticuli, pedilavia ex optimis herbis parata, tulerunt; benè autem imprægnatio ſubvenit: ſiquidem quò propior ipſa partui fuit, eò magis, imò tandem in totum remiſerunt iſta omnia, & poſt partum menſis ſpatium duravit remiſſio. Inde verò ſenſim recruduerunt mala. Hactenus Memoriale,

cui Dn. Gener ſubjunxit, perquàm malè Medicos in hoc morbô inter ſe convenire, aliis aliud, compluribus verò uterum principalem affectum opinantibus, & reliquas corporis partes inde per conſenſum affici ſtatuentibus. In tantâ autem opinionum varietate, & proinde in earundem in fundamentô diſcrepantiâ, curationem vix expectandam eſſe, cùm dubium maneat, ſedem ſuam an in capite, vel in ventriculo, vel in utero, vel in venis meſaraicis, vel in renibus obſtructis malum habeat?

Conſultationi & deliberationi meæ ubi affectus iſte fuit concreditus, ſequens reſponſum & conſilium dedi: Ponderatis omnibus in Memoriali enarratis circumſtantiis exiſtimo, ægrotæ *dolorem capitis ex utero per conſenſum* oriri, atque ex eodem fonte reliqua, cum dolore iſto, ſymptomata manare, proindeque radicem mali in utero, vel circa hunc hærere. Quamvis autem præcipuæ inibi affectiones fuerint expoſitæ, dubium tamen nullum eſt, pluribus eandem, ſi non omnibus, ut calore fugitivô, quadam nonnunquam reſpirandi difficultate, melancholiâ ſine cauſa prægnante ſubortâ, palpitatione cordis, dolore lumborum & dorſi quandoque corripi.

Mali autem *radicem* non in capite, ſed *in uterô* vel *circa eum* latere ſequentes confirmant rationes. I. *Doloris ſitus & qualitas*, quia tantum nonnunquam frigus verticem cruciat, ac ſi gelu ſit obrutus. Jam verò experientia ipſa, ut & in tali caſu medicamentorum ad uterum ſpecificè directorum & cum emolumentô adhibitorum effectus, uterum in causâ fuiſſe, prodidit. Dubium licet nullum ſit, nec contradictionem implicet, in parte tâm anticâ quàm poſticâ, tàm laterali, quàm verticali dolores capitis ſuboriri poſſe, eundem tamen in vertice cum frigoris ſenſu moleſtô in ſexu ſequiori natum ex uterô ſua habuiſſe natalia, ſagaciores obſervarunt. Sic Langius *lib. 1. epiſt. medic. 49.* & *lib. 2. ep. 55.* ſcribit, ſe plus quàm centies in hyſtericis paſſionibus ſolùm

verticem

verticem capitis propè ſuturam coronalem, ubi mulieres etiam perſentiunt glaciei frigus, dolere. II. *Mali reciprocatio, ſeu interpolata invaſio.* Si radicem mali caput foveret, adeoque per eſſentiam, non per ſympathiam ſive uteri conſenſum laboraret, doloris continuatio foret præſens. Nonnunquam equidem capite per eſſentiam laborante dolorum fit remiſſio, ea tamen rarior eſt; atque hæc ipſa ratio ex primâ & ſeq. tertiâ robur acquirit. III. *Doloris tempore prægnationis, partui potiſſimum vicino, remiſſio.* Eo enim tempore tantus fit ad uterum humorum affluxus, ut majoris digiti craſſitiem latitudine ſuperantem, vaſisque plurimis ſanguine plenis refertum deprehenderit Harvejus *de generat. animal.* quantâ & nos aliquando Hilperhuſæ in quadam invenimus fœmina, quæ fœtum enixa auram frigidiorem imprudentiùs poſt partum admiſerat, ex qua inteſtina omnia flatibus ſuffocationis cauſam inferentibus repleta erant pridie, quàm ejus cadaver aperuimus. Humores ergò copioſiùs ad uterum confluentes pravitatis characterem materiæ, in locis uterum attinentibus, ſtabulantis obliterant. At ſi doloris cauſa in ipſo capite degeret, nullum doloris ſilentium imprægnationis tempore fuiſſet præſens. IV. *Cephalalgiæ circa ordinarium Menſium tempus etiam in puerperiô reditus.* Elapsô ſiquidem poſt partum menſtruô ſpatiô ſanguis circa uterum movetur, etiamſi non dimoveatur; ſi verò mater lactationem negligit & reſpuit, menſes recurrunt; at ſi infantem lactat, licet menſes non recurrant, quædam nihilominus alteratio uterum afficit: quare factâ priùs lochiorum ſubtractione uberiore, character antea ſubmerſus denuò emergit, malumq; recrudeſcit. Colligere jam licet, ſi mali cauſa caput, non uterina loca, occuparet, ſilentibus etiam menſibus caput dolore laboraſſet. *Quod per conſenſum uteri hi fiant dolores capitis, cognoſcitur ex eo, quòd menſes fœminis non ritè fluant, & quia dolor præcipuè infeſtat aut augetur, dum menſium fluxus inſtat, vel alio modo uterus ſe non rectè habet*, ait Sennertus *lib. 4. Prax.*

Idem

Idem Rodericus à Caſtro *de morb. mulier. lib. 2. cap. 7.* adſtruit ſequentibus: *Affectus* (capitis dolor) *ab utero venire deprehenditur, quia dolor creſcit circa menſtruorum tempus, magis adhuc, ſi ſuppreſſa ſint aut imminuta.*

Jam quæritur: *An Menſes vel Semen vel aliud quid incommoda iſta inferat?* Item: *An ipſa Matrix ſive Uterus, an verò vicina utero loca*, ut teſtes, uteri tuba, vaſa deferentia & veſicæ ſeminales, *radicem malorum foveant? Menſibus* ipſis culpam adſcribere non auſim, quos curſum ſuum debitô tempore more ſolitô hactenùs abſolviſſe, ex iſtorum in Memoriali ſilentiô colligo, cùm prompta alioquin & parata veniat ſtatûs menſium proditio, eaque à fœminis conjugibus facilè expectanda, quas menſium vitia mala innumera inferre non latet. *Semini* vel teſtibus & reliquis ſemini dicatis partibus nihil ut tribuam, conceptio & impærgnatio perſuadent, cùm vitia ejusdem, ſi inibi latuiſſent, in efficaci & operosô iſto Naturæ negotiô fuiſſent immutata. Itaque ad aliud Rationis ſolertia tendat. Ipſam *Uteri cavitatem* radicem non foviſſe fidem facere poteſt menſtrua purgatio, item impærgnatio, & qui eam ſequuntur conditionum ſtatus, quibus exturbari poſſe vitioſam inibi contentam materiam nemo non concedit. Itaque cauſam *in venis Utero vicinis*, ſeu ad Uterum tendentibus, latitare infero. *Quod dolor capitis ab uterô veniat, demonſtrant ſuppreſſi menſes, ſemen aut aliquod aliud in illo putreſcens, vel circa illam partem humorum perturbatio*, inquit Foreſtus *lib. 9. obſ. 51. in Schol.* Sic D. Managetta in cadavere fœmininô Hyſtericâ paſſione extinctô invenit non tantum Uterum & teſtes, ſed & vaſa deferentia materia ſeminali corrupta, quæ caſeo conglobato haud abſimilis fuit, turgida reperit, quo de vid. *Ephem. German. Decur. I. Ann. I. Obſ. 32.* Materiam autem illam pravam, corruptam, malignitatis non expertem fuiſſe ſtatuo. Sanguinem enim, ſemen & humores corruptos veneni adeóque malignitatis characterem ſuſcipere poſſe Medicorum Senatus dudum promulgavit. Quin imò cùm ſatis diu affectus

hic

hic duravit, licet materialis ſeu humoralis ſubſtantia non ampliùs adſit, talem internæ & latenti cuidam parti impreſſionem factam fuiſſe, ſuſpicor, ut ſubſiſtentibus ibidem humoribus ſimilem malignitatis characterem illa de facili imprimat: pari ratione, ſicut dolium cereviſiarium ſitu ſemel infectum, etſi deinceps ſæpius aquâ etiam fervente eluatur, & pice intus obducatur, cereviſiæ tamen inditæ ſitûs odorem communicare pergit. Idem & in corpore humanô fieri poſſe, ſi nim. in principiô morbi & curationis medicamenta in cauſæ ejusdemque ſubjectum genuinum non dirigantur, malum ita magis magisque radicari probabile eſt.

Malignitatem autem hîc adfuiſſe teſtatur 1. *Frigus ingens in vertice & pedibus* notatum, quod à pituitâ frigidâ vel elementari qualitate in ſubjectô cætera ſanô, floridæ ætatis, ſanas bonæ diætæ leges non aſpernante, ſuique in vitâ rationem habente deducere nolim. Iſtud autem, ubi malignitas quædam eſt, nonnunquam ſuboriri experientiæ fide conſtat. 2. *Praxis Medica* ſimile frigus medicamentis non elementari caliditate, ſed alexipharmacâ virtute præditis & ſpecificis (quæ ſpecifica vis iſtis nonnihil reſpondet) profligans.

Ex dictis cephalalgiæ illius, deliquiis animi, vertiginis, oculorum caliginis & torporis in artubus notati cauſam jam licet derivare; malignitas ſcilicet ſpiritibus vitalibus & inde animalibus, illis vitam, his ſenſum & motum inſtaurantibus infeſta, factâ ad cor & cerebrum evaporatione, ſpirituumque indebita alteratione & agitatione, mala iſta oriuntur. *Audito nomine vaporum non intelligendi illi præciſi & ſeparati ab humoribus, ſed conjuncti, ita ut potius ſint vapidæ & tenuiſſimæ ſanguinis exhalationes membranoſis partibus communicatæ*, ait, D. D. Rolfinck locô mox citandô. Convulſionum cùm nulla facta fuerit in Memoriali mentio, impetum ſpirituum animalium exploſivum à Williſio decantatum, hîc exulare cenſemus. Anxietas cordi adſcripta, jejunô præſertim

exiſtente ventriculô, ventriculi ipſius eſt, cujus partes in orificiô ſiniſtrô ſenſiliores, nervi ſcil. & ſpiritus animales per conſenſum ex eadem causâ afficiuntur, quia nim. eo tempore vapor malignus alimentis non caſtigatur, ſed quaſi ſui juris factus liberè vagatur. Aquæ autem apoplecticæ, caryophyllorum aromaticorum, & alimentorum eſu ac uſu ſpiritus vigorantur, inde robur ventriculo ad diſcutiendum vaporem malignum redditur. Repugnantes nos non habent, qui cum Doctiſſ. Williſio *Tract. de anim. brutor. part. 2. cap. 7.* ſtatuunt, quibus cùm jejunaverint, aut prandii horam diutiùs protelarint, oculi obfuſcari & caput rotari ſolent, & deinde mox à levi comeſtione nebulæ iſtæ evaneſcunt, id contingere, quoniam ventriculi fibræ & filamenta nervoſa ſuccô nutritiô, quo irrigari amant, deſtituta corrugari & ſpaſmos leviores inire ſolent, cujusmodi ſpaſmi & ſpirituum inordinationes, ſiquidem per ductus nervoſos in cerebrum continuantur, affectionem vertiginoſam producunt, quæ quamprimùm ſtomachi fibræ corrugationes ſuas remittunt, ſponte ceſſat. Frigoris in partibus exterioribus inclementiam per ſpirituum vitalium à fonte caloris, qui cor eſt, diſtantiam explicamus; ab hoc quo remotiores iſti malignitate vel leviter imbuti ſunt, eò debiliores & ad reſiſtendum minùs apti evadunt.

Prognoſin quod concernit, dolorem hunc capitis curatu difficilem eſſe prodit 1. *Mali curatio.* Septennium enim eſt & quod excurrit, ex quo Matrona hæc Cephalalgiâ laboravit. 2. *habitualis quaſi impreſſio* tantô temporis ſpatiô in locis dictis facta, quæ ſui eradicationem haud facilè admittit. 3. *Lactatûs continuatio*, qua curâ & negotio Uterus inter quem & mammas conſenſum non exiguum vigere, vel ipſæ mulieres norunt, non poteſt non quadantenus turbari. Durum D. D. Rolfinck *Tr. de dolore capitis p. 129.* format prognoſticum: *Ab uterô*, inquit, *qui oritur frequentiſſimus in delicatô & commiſeratione dignô ſexu* δυσθεράπευτος *medelam*

ferè

ferè reſpuit omnem. Non deſerit ſtationem ſuam, nec de die nec nocte, quantumvis nulli parcat operæ ſacra medicinæ anchora. Aperienda illis eſt hæc deſperatio & admonitio jungenda, opus eſſe, omnes afflictiones quæ lenit, patientiâ. Verùm ſalutem nos in Matronâ hac nondum deſperabimus, erecti aliarum exemplis, quarum ſpem promptamque in aſſumendis remediis obedientiam felix coronavit eventus.

In *Curatione* ad ſequentes ſcopos, me judice, ingenii acies erit flectenda. 1. *Aperientia* præmittantur, ut obſtructiones vaſorum ad uterum tendentium reſerantur, & materia craſſior corrupta in locis utero vicinis latitans reſolvatur, ne moram iſta ulteriorem trahens uberiorem malignitatis ferociam acquirat. 2. *Laxantia* ſequantur materiam digeſtam & reſolutam leniter educentia: fortiora enim & thraſtica vim naturæ, eam debilitando, inferentia fugiantur. 3. *Alexipharmaca* malignitati reſiſtentia in uſum trahantur. 4. *Sudorifera* iisdem mixta aliquoties exhibeantur, ut impreſſio ſive malignitatis character tandem expungatur & deleatur. 5. *Roborantia & ſpecificè agentia* uteri præprimis, capitis & cordis gratiâ tàm externa quàm interna aſſumantur. 6. *Diæta* bona obſervetur, qua de nihil hîc monendum, cùm Matrona ipſa ad praxin id, quod Cicero *lib. 2. offic.* tradit, accommodare, quantum poteſt, ſoleat: *Suſtentatur*, inquit ille, *valetudo notitiâ ſui corporis & obſervatione earum rerum, quæ aut prodeſſe aut obeſſe ſoleant, & continentiâ in victu atque cultu corporis tuendi cauſa, & prætermittendis voluptatibus.* Si & medicamentorum jam præſcriptorum uſu adſpirante divino Numine levamen Matrona ſentiet, lactandi officium conductitiæ cuidam concredatur, ut utero ſua concedatur quies, ac curationis curriculum feliciùs abſolvatur; ſiquidem, ut dictum, per ſuctionem & attractionem lactis non poteſt non uterus aliquam turbationem vel alterationem, etſi vix ſenſibilis credatur, pati. Ne dicam præſens anni tempus ipſum quoque curationi minùs favens quandam

inter curandum difficultatem parere: attamen cùm Solis ultimo ſtationis punctô occupato recurſus, ejusdemque in Macrocoſmô fæcundus in inferiora influxus brevi ſit ſperandus, benignior etiam cordis in Microcoſmo ad partes ſibi ſubjectas influxus pro curationis negotiô feliciùs peragendô erit expectandus. Non niſi hoc unum hactenus in votis habui, ut ægrotam ipſam oculis meis cernendi honor mihi præſenti decerneretur, & copia in illius temperamentum, qualitatem & quantitatem menſtruorum priorum, morbosque, quibus olim ſubjecta, diætæ item rationem communem ſuperioribus temporibus obſervatam inquirendi daretur.

Medicamenta præſcripta hac methodô in uſum ſunt trahenda. *Mixturæ uterinæ* ſub Lit. A. gutt. 30. aliquot diebus in brodiô quodam calidô, vel, ſi libet, in aquâ deſtillatâ conveniente, ut aq. florum acaciæ, pulegii, majoranæ, &c. ſumat ægra. Horâ 10. matutinâ vacuô exiſtente ventriculô hauſtum quendam decocti ex ſpeciebus ſub lit. B. in brodiô carnis macro ad tertiæ partis conſumptionem parati, à meridie verò *Elixiris uterini* ſub lit. C. gutt. 21. in potiuncula vini vel cereviſiæ vel in aqua quadam deſtillata calida (frigidus enim hauſtus Utero inimicus eſt) accipiat. His per aliquot dies in uſum tractis *Pilularum uterinarum laxantium* ſub lit. D. non habitâ ratione faciei Lunæ, primùm Num. IX. deinceps plus minus, pro ratione earundem operatione mitiori vel fortiori (binæ vel ternæ ſedes ſufficiunt) in pomô aſsô, vel rob. ſambuci, vel cum cereviſiâ vel iſto ex ſpeciebus decoctô, deglutiat. Capiti pedumque ſoleis frigore correptis lintea *aquâ* imbuta ſub lit. E. prius leviter calefactâ imponantur. Quando mixtura prima manè uſurpanda, poſtquam cubitum reliquit, vel cum noctu cubitum ire animus ipſi eſt, *ſuffitum ex ſuccino* ad inferiores abdominis partes ſuſcipiat. Quantum momenti ſuffitus hic habeat in corrigendâ pravâ uteri vicinarumque partium conſtitutione, mihi probè conſtat. Si *ſudor* manè in lectô ſponte oboriatur,

id quod

id quod ex uſu antecedentium medicamentorum quandoque eventurum non dubito, eidem ægra decenter indulgeat. Quem verò hæc aliquantiſper in uſum tracta per DEI gratiam & benedictionem ſucceſſum ſint habitura, ad me deinceps perſcribatur; item & hoc: An clyſteres ægra admittat, & fœmina applicandi rationem callens adſit. Cùm enim uterus inter inteſtinum ultimum & veſicam ſitum ſuum habeat, egregiè clyſteres conferre poſſunt. His jam à me ordinatis ut Archiater cœleſtis benedicat, gratiſſimos exoptatæ ſanitatis fructus, viriumque tàm animi quàm corporis conſtantiam Dn. Matronæ largiatur, animitùs precor. Datum Coburgi d. 7. Decembr. 1680.

A. ℞. Tinctur. tartari ℥iij.
Eſſent. caſtor. ʒß. M.
S. Zertheilende und eröffnende Mutter-mixtur, davon 30. Tropffen zu nehmen.
B ℞ rad. angelic.
zedoar.
leviſtici an. Mj.
Inciſa dentur ad chartam.
S. Sachen in magerer Fleiſchbrüh zu kochen.
C. ℞. Elix. Uterini Croll. ʒjß.
S. Mutter Elixir, davon 21. Tropffen zu brauchen.
D. ℞. Extr. aloes ʒjß.
mercur. dulc. gr. XXV.
bezoard. jovial. ℈ß.
myrrh. gr. V.
reſin. ſcammon. gr. iiij.
F. cum Elix. Uterin. Croll. Pilulæ ex ℈j. Num. XI. involv. pulvere radic. ireos. D. ad ſcatulam.
S. Mutter und Laxir Pillen auf etlich mal.

Dn. Matrona d. 29. Decembr. per Generum ſuum medicamenta præſcripta omnia voto reſpondiſſe, deque bono curationis ſucceſſu me certiorem fecit, unicum ſaltem ad-

dens, affectum crura ſaltem jam occupare, ut horum ad ambulandum officio ferè deſtituatur. Qua ratione verò crura laborent, ſpecialiùs non fuit relatum. Ego crura doloribus lancinantibus corripi ſuſpicatus hanc cochleatím, præſertim cum cubitum itur, uſurpandam Aquam ordinavi: ℞. Aq. è ſuccô menthæ deſtill. ℥ij. - theriacal. - cinam. bugloſſ. an. ℥j. ſpir. cochl. ʒj. Tinct. ſantal. ℈ijß. ſyr. menth. ʒvj. laud. op. gr. iij. M. S. alterirend Waſſer.

Dn. Maritus d. 10. Januar. 1681. præmiſsâ ſalutis officioſæ nuncupatione DEO præcipuè, hinc mihi gratias agens uxorem ſuam ſat bonâ valetudine jam frui renunciari fecit, &, ſi conſultum ſtatuam, ut Miſturæ primæ & Elixiris uterini uſus continuetur, ut è pharmacopolio noſtrate iterum mittantur, petiit. Nolui autem, ad animum omnia curioſiùs revocando ab uſu horum, iſtam avocare, ſed conceſſi, ſub latiori tamen temporis excurſu. Ubi vernale tempus poſtea acceſſit, præſcripta denuò præſervationis gratiâ medicamenta tenerum ſanitatis ſtatum confirmarunt. Ita eventus docuit & confirmavit id, quod Galenus *ad Glauconem cap. 1.* poſteritati reliquit: ὁ ἄριστα γνὺς, ἄριστα θεραπεύει, *melius agnoſcens melius curat.* Tantum.

OBSERVATIO CXCVII
D. JOH. CHRIST. FROMMANNI.
In nive pulices.

VOcatus ad Nobiliſſimam quandam Virginem in arce quadam febre continuâ cum intermittente tertianâ laborantem Menſe hujus Anni LXXXV. Januario, itineri me accinxi. In ipſo itinere nix, qua terra eo tempore copioſè erat obruta, puncta nigra eaque minima & copioſa, quaſi particulæ fuliginis multæ eſſent diſſeminatæ, non tantum in nemoribus, ſed & extra ea, mihi equo inſidenti paſſim repræſentabat.

Comes meus pedes, vir paganus, pulices eſſe refert, & ut

ut fidem adhiberem, nivem pulicibus refertam, manibus meis offert. Et ſanè deprehendi non in eâ tantum, ſed & ubi ex equô deſcendi, in pluribus nivibus pulicum copiam, eorumq́ue nonnullos, ubi digiti mei propè admoti præſentiam viderunt, ſaltando aufugiſſe, quosdam poris nivis profundius ſubiiſſe, alios autem in liquatâ nive ſuffocatos periiſſe, ipſus vidi. Vitriolo quosdam cum nive concluſi, ut domum reverſus microſcopio eosdem ſubmitterem. Verùm aquarum inundatio ex nivium inſperatâ diſſolutione ſubitò orta, mihiq́ue ob hanc cauſam tutum Seslachii tranſitum negans, præter biduum per aliud biduum, & ſic ultra quatriduum manere & reditum differre coëgit, interea captivorum meorum compages in aqua diſſoluta omnem oculorum, etiam microſcopiô armatorum, aciem deinceps domi eluſit. Idem jam olim nonnunquam à ſe fuiſſe obſervatum, ruſticus quidam Mederanus domi meæ recitavit. Comes autem meus hybernô ſuperioris anni tempore vermes in nive fuiſſe repertos narravit, quorum tamen formam externam non ſatis deſcribere novit. Videantur vermes nivales præced. anni, in obſerv. 110. f. 264.

SCHOLIA.

ET generatio & formatio viliorum animalculorum in admirationem curioſos iſtorum ſcrutatores meritò rapit, ut & hîc juſſu Philoſophi ſummi, Ariſtotelis *lib. 1. de part. anim. cap. 5.* dicere liceat, Naturæ numen, & honeſtum pulchrumq́ue ineſſe iſtis ingenium. Non jam corpuſculorum formationem, eorumq́ue texturam ſubtiliſſimam, ſed generationem pulicum tempore hyberno elapſo fertiliſſimam miror. In nive quidem vetuſtiore vermes generari idem Philoſophus *lib. 5. H. A. cap. 19.* Olaus Magnus *lib. 2. cap. 8.* culices candidos Plinius *lib. 11. cap. 35.* teſtantur. Plures videantur, quos citat Celeberrimus Th. Bartholinus *in de Nivis uſu medico cap. 9.* ubi ab釋 internô nivis calore, accedente externô

externô ad putredinem diſponi materiam, & exinde vermium dependere generationem nonnullos, quos citat, autores docere tradit, aliorumque in hoc negotio diſcrepantium ſententias adducit. Gaſp. Schottus *Phyſic. curioſ. lib. 7. cap. 9.* nives ob aëris & ſpirituum copiam minimè ineptas eſſe ad animalcula producenda ac conſervanda ſtatuit. Quorum Autorum opiniones aliis dijudicandos relinquo. Unicum, quod admirantium ingenia ad ſe trahat, adduco, accommodatò petitum à D. D. Carolo Reygero, qui in Ungariâ Ann. 1672. in prato quodam cum nive decidiſſe ultra decem genera diverſorum vermium, qui catervatim ſuper nivem repentes ultra quadriduum vixerint, ſcripſit, atque obſervationem hanc Collegio Nat. Curioſ. cum iconibus communicavit, quæ habetur *Decur. 1. Ann. 4. & 5. obſ. 89.* Ad pulices ego revertor, quos ſub nivium calore è terrâ, quodcunque etiam illorum ſeminium fuerit, generatos fuiſſe exiſtimo, prout etiam eorundem tempore æſtivô magna nonnunquam in hortis datur fertilitas, oleribus magnam ſæpè noxam inferentium. Iſtos ergò blandô Solis calore evocatos (ſerenitate Solis dies ille itineris mei erat gratiſſimus) per nivium poros adſcendiſſe, ſuperficiem earundem ſupremam occupaſſe, & poſt Solis occaſum per poros inferiora iterum legiſſe, probabiliter ſaltem (neque enim an prius & poſterius revera ita ſe habuerit, mihi obſervare licuit) aſſero, nivibusque demum ſolutis, ſive in aquâ demum omnes periiſſe cenſeo. Cum nivibus pulices, qui caloris ſunt amantiſſimi, in mediâ & frigidâ aëris regione generatos decidiſſe, vel ex nive ipsâ, utut mixta ſtatuatur & calida, eorum natalia ducenda eſſe, non exiſtimo, cùm aëris nivi incumbentis, ejusque poros ſubeuntis frigiditas generationi, calorem quendam poſtulanti obſit. Nolo tamen hanc meam ſententiam cuiquam obtrudere, meliora docenti cuique aſſurgere paratus. Tantum.

OBSER-

OBSERVATIO CXCVIII.
Dn. ROSINI LENTILII.
De
Coavâ, ſeu Coffi potu, inveteratæ Cephaleæ victore.

MEmini me nuper in hiſtoria *muti periodicè loquentis*, morborum aliquot periodicorum, & in his *Cephaleæ periodicæ* Virum maximè Reverendum, Dominum *Henricum Adolphi*, *Generalem Ducatuum Curlandiæ & Semgalliæ Superintendentem*, jam ab aliquot triginta annis miſerrimè excruciantis, meminiſſe. Cephalea hæc pertinaciſſima, & in medicamenta quævis ſelectiora hactenus refractaria, victas haud ita pridem manus potui *Coffi* famoſo tradidit. Ita enim ad me Vir integerrimus per litteras haut ita pridem, quas, ut exteri quoque intelligere „ queant, ita latinè reddo: Gratiæ Divinæ à me immortales „ debentur gratiæ, quæ per nobile *Coffi* Cephaleam meam „ adeo mihi conſopivit, ut verè mihi renatus videar: Nil „ æquè me rapit in admirationem, quàm Medicos tàm ve- „ teranos, & latè terra marique verſatos, ne uno quidem „ verbo hujus apud me ullam mentionem injeciſſe, cùm in „ *Pharmacopœa Schröderiana* ult. edit. ejus tàm clara deſcri- „ ptio exſtet. Cùm Aulicorum plures capiti temulento „ hoc potu mederi vidiſſem, ejus & ipſe in capite ſobrio fe- „ ci periculum, & quidem feliciſſimè, utinam ad finem usque. Quod & ego votis animoque viro de Eccleſia Chriſti & omnibus bonis optimè merito in capularem usque ſenectam precor, ut nunc demum vivere incipiat, cum vita tantis dolorum atrociſſimorum cruciatibus, quos eum ipſe cum ſtupore, nec ſine cordolio, plus vicibus centenis exantlantem vidi, temerata, vereor, ut vita dici mereatur.

SCHOLIUM.

QUid ſit *Coffi*, quam ejus varia nomenclatura, quis parandi modus, qui uſus, ſupervacuum foret heic latius recenſere, quin Lectorem ablegamus potius ad *Schröderi* ſupra allegati *Appendicem*, cum polychreſtus liber omnium ferè manibus teratur. Plerique in eo conſentiunt, eſſe *Fabæ Arabicæ* quoddam genus *Bon* vel *Ban* dictum, quod enucleatum in 2. partes finditur: Ex his nucleis torefactis & aſſatis pulverem ſtruunt, (ſunt verba *Appendicis* dictæ) & ex illo nigram tincturam per aquam ferventiſſimam extractam pauxillo ſacchari edulcatam, calidam ſorbillando bibunt. Virtutes ejus potiſſimum celebrantur in ſtomachi debilitate, obſtructione menſium, & pervigiliis. Non autem ſunt ejus tanta apud Scröderum encomia in doloribus capitis, quæ calcar alicui poſſent addere, in tantum non deſperata, & per longam annorum ſeriem irroborata cephalea, quæ hactenus omni, generoſiſſimorum etiam medicamentorum, apparatui illuſerat, præſcribendi. Sic enim §. 13. Excell. Strauſ-
„ ſius l. c. ap. Schröd. Amſtelodami *Joh. Ainsvvort* multis elo-
„ giis hunc potum vendit, quod humidum radicale conſer-
„ vet, ventriculum roboret, oculorum morbos tollat, *dolo-*
„ *ribus capitis medeatur*, catarrhos ſolvat, paralyſi, poda-
„ græ, hydropiſi & ſcorbuto reſiſtat, calculum frangat, præ-
„ gnantibus proſit. &c. Ubi non niſi tribus verbis, doloris capitis fit mentio. Præterea, quis non videt, medicamina, utcumq; in ſe non contemnenda, illicò reddi ſuſpecta, dum circulatorio more, ad omnes ferè corporis humani affectus, utut nonnunquam, cauſſarum reſpectu, diverſiſſimos, hyperbolicè deprædicantur? Sanè, ita ſum ego comparatus, ut, quò plures ad morbos una medicina commendatur, eò minus apud me fidei promereatur. Peccant autem in ejuscemodi panegyricorum genere Medici benè multi, multisque nubem pro Junone offundunt, quod profectò dolendum! Alio-

qui

qui Veslingius obſ. 55. p.m. 181. de *Coffi* potu in hunc mo- „
dum: Ceſſit idem in emolumentum quoque capitis, quum „
non rarò, per δευτεροπάθειαν affici ſolet. Et Williſius l. 2. a- „
nim. brut. cap. 2. pauperioribus in Cephalalgia commendat decoctum foliorum ſalviæ, betonicæ, roriſmarini, verbenæ in aqua fontana factum, & deinde Tincturâ pulveris baccarum *Coffee* imprægnatum bis in die ad ℥vj. vel ℥viij. calidè ſumendum. Alibi non lego *Coffi* ad dolores capitis laudatum, ſive quòd mihi non ſint Auctores, ſive quòd nuſquam præterea legatur. Hæc autem omnia tanti non ſunt, ut inde quis anſam capiat *Coavam* Cephalalgicis propinandi, niſi fortè loco vehiculi. Jam, ſi quis audiat, *Sim. Paulli* in *Coffi, Thée, Tabacum, Chocoladano &c.* tum peculiari tractatu, tum in Quadrip. botan. paſſim ferventiùs declamantem, nonne Viri autoritate dubius ad minimum hærebit, præſtetne notis & probatis, quam ignotis & exoticis uti? Denique haud rarò Medicorum prudentiſſimis uſu venire ſolet, ut è medicamentorum farragine haud optimum ſeligant, atque, ut maximè στοχασμὸς noſter ſit eruditus, nonnunquam tamen cum ratione decipimur. Ut adeò mirum non ſit, *Coffi potum* tanto Viro à nemine homine unquam fuiſſe ad evertendam bullientis cerebri ſævitiam propinatum. Cùm autem ſæpiſſimè viderim laudatiſſimum Virum durante paroxyſmo, vel poſt eum, evomuiſſe materiam ſalſiſſimam ad inſtar muriæ acerrimam, & fuiſſe quaſi ſomnolentum adq́ue actiones torpidiorem, eo tempore, quo doleret, facilè eſt intellectu, quo pacto ſulphureæ & volatiles *Coffi* partes ſalſuginem iſtam meninges rodentem attemperarint, & ſpiritus animales agiliores & ſubtiliores reddiderint; quod tribus verbis de modo operandi, de quo alioqui *Williſius pharm. rat. lib. 1. cap. ult.* legi meretur, dictum eſto. Magis proinde Practici noſtrates ſibi commendatum habebunt in contumaciſſimis capitis doloribus *Coffi* uſum. Quin & Bibulis hunc commendaremus, ut crapulam ſibi fugarent, aut ad minimum cere-

bella à potatione turbulenta nova ſerenitate irradiarent, ſin æquum foret remedia præſcribere, ut ingluviei commodiùs litare queas; Sed ſatius, ita me Muſæ, fuerit, helluonibus illis *ova nocturna* propinare, ut cum pulviſculo, quod ajunt, tollantur ejusmodi vini pernicies. *Thée* uſum me in *Saxonia* alicubi bono cum ſucceſſu ad ebrietatem tardandam ſuaſiſſe, teſtari poſſum.

OBSERVATIO CXCIX.
Dn. ROSINI LENTILII.
De
Anatome Juvenis tabe confecti.

ADoleſcens anorum decem & octo, quem è *Curlandia* redux mecum adduxeram, ante biennium autem, & quod excurrit, ephippiario noſtrati, ut artem doceretur, locaram, robuſtus quoad externam faciem, turgidisque lacertis ſpecioſus, dum apud me & opificem vixit, eſt de immoderata ſiti conqueſtus, idque habuit in ſe vitii, ut plenis buccis magnam cujuslibet potulenti humoris vim una vice deglutiret, quod eſt perquam pulmonibus moleſtum juxta atque noxium. Solitus etiam fuit, ubi peregrè ad nundinas commearet, æſtu defatigatus Acheloios hauſtus largiſſimo præbio infundere, quo in genere vehementer peccant noſtri homines, ac inde factum, ut nuſquam plures hecticos, quam in hac noſtra regione, repererim. Circa Feſtum *Michaëlis Archangeli* 1684. de tuſſi & reſpirationis ab adſcenſu ſcalarum difficultate conqueri cœpit, quam tuſſim epidemiam, tunc equidem noſtrûm præcordia lancinantem, arbitrati, cereviſia calida butyrata oleo amygdalino, trochiſcis becchicis officinalibus, aliisque euporiſtis abigere domeſtici ſuſtinuerunt. His autem cùm nil quidquam proficerent, ſed tuſſis, cum pituitæ viſcidæ copioſa

pioſa exſcreatione intenderetur, quin totius corporis laſſitudo & macies, cum intenſa ſiti, ſe reliquis ſymptomatibus aſſociarent, ſuſpicione phthiſeos perterriti, ad me hominem ablegant; præſcripta huic rei idonea medicamenta, emulſiones, decocta, electuaria, pulveres, quæ aliis proficua toties expertus eram, at fruſtra. Acceſſit denique maligna febris cum delirio, quæ miſerum, procul dubio vitam, tametſi miſerrimè, protracturum, jugulavit. Apertum poſt obitum cadaver in abdomine veſicam oſtendit nimium grandem & urina turgentiſſimam, inteſtina præter communem, rubicundiora, hepar prægrande, pulcerrimum, niſi quòd ejus ſubſtantia compactior, quam pro ſolito, videretur. Ventriculum vix poteramus ab inteſtinis diſcernere, tanta & ejus erat anguſtia, & papyracea tenuitas. Dum ad lienis ſedem ventum, illa hoſpite ſuo vacua reperta, niſi quòd è quibusdam indiciis ab internis coſtarum ſpuriarum ejus lateris parietibus deſumtis hariolari poſſem, & hunc præſentem, & illis coſtis adnatum fuiſſe. Abſumtus certè fuit, non defecit à nativitate. Renes nil oſtendebant vitii. Thorax apertus aquæ ſubcitrinæ ſcaturiginem fovit. Cor ſalvum & grandiuſculum. Pulmones præturgidi, ab utroque, magis tamen dextro latere coſtis firmiſſimè adnexi, ut abſque læſione ſeparari non poſſent; Maculis lividis & nigris penetrantibus diſtinctæ magnitudinis fœdati. Subſtantia horum ſcirrhoſa, arena & lapillis, plurimum cannabis ſemen magnitudine æquantibus, friabilibus tamen refertiſſimi. Ulceris nil adfuit. Caput non apertum.

SCHOLIUM.

Lien, mirabile viſcus, ſemper præbuit indagatoribus naturæ ſedulis meditandi anſam. Non jam de hujus uſu latiùs diſquiram, quem aliqui omninò nullum cenſent, alii, parùm abeſt, quin omnem œconomiam animalem ab hujus nutu dependere adſerant; alii humori atrabilario ſecernendo;

alii ſanguinis plusquamperfectioni; alii ſeri diſpenſationi, & quidem hi ultimi, me interprete, (ſua enim cuique ſponſa pulcerrima) quàm maximè ad ſcopum collimantes præficiunt. Placet autem aliqua circa hoc viſcus, & ejus cumprimis defectum, poriſmata proponere, quorum primum eſto:

I. Fidem exſuperat, quod de Myconiis, quamquam obſcuriſſimè, Plin. hiſt. *nat. l. 11. c. 37.* tradit, eos nempe ἀσπλήνυς gentilitia proprietate naſci.

II. Hinc impii, & in Creatorem, nil fruſtra facientem, injurii cenſendi, *Eraſiſtratus*, *Democritus*, *Ruffus Epheſius* & adſeclæ, qui lienem viſcus otioſum judicant & ἀνενέργητον, quod de minima etiam fibrilla adſerere religioni ſibi quisque Chriſtianus ducat.

III. Defeciſſe tamen in certis Individuis abſque vitæ jactura lienem, contra *Lindenum*, non negandum, id quod jam *Ariſtoteli*, & poſt hunc *Hollerio*, *Laurentio*, *Schenkio*, *Kerkringio* aliisque viſum, & *Ephemerides Noſtræ* teſtantur paſſim, cumprimis nobile exemplum *Ann. II. Dec. II. obſ. 143.* abortus humani hepate & liene carentis exhibent.

IV. Eundem poſſe eximi ſalvo animali & ſatis commodè vivente, ridiculum fuerit negare, cùm id in canibus, ipſoque homine vel ſexcenties factum, obſervationes toto die loquantur; quas nuſquam ferè non collectas vide in *Ephemeridibus Noſtris* hinc inde, cùmprimis *Dec I. Ann. I. obſ. 29. Ann. IV. & V. obſ. 164.* in cane, & *obſ. 165. & Dec. II. Eph. Ann. III. obſ. 195.* in homine: item à famigeratiſſimo *Bartholino*, Nobiliſſimo *Tillingio* noſtro & aliis.

V. Hanc verò lienis caſtrationem luſum vocare, quod alicubi legimus, non parùm mihi temerarius ſermo videtur.

VI. Nec proinde cum aliquibus facio, qui arbitrantur, eximendum in affectibus ſpleneticis lienem. Videtur enim mihi operatio valdè periculoſa, cùm dubium ſit, num hi affectus alia ratione ſint incurabiles; Et ſi iſtæ paſſiones non ſummè doloroſæ, & cum certiſſimo ſubjecti interitu conjun-

ctæ

ctæ ſunt, ferendas potius, quàm crudeli medio tollendas exiſtimo.

VII. Lienem poſſe certis herbis comeſtis aut medicamentis adhibitis, abſumi, vix credo; à ſeri acrimonia vero, & διαθέσει morboſâ, id aliquando fieri, ſupra recenſita aperti cadaveris hiſtoria confirmare videtur; Eſt enim ejus ſubſtantia pultacea, propriiſſimè loquendo parenchymatica, ſeu quaſi ſanguinis quædam effuſio, ideoque minimo negotio ſolubilis.

VIII. Hinc oritur quæſtio, an in præſenti cadavere cauſſa mortis ſit in defectu lienis inveſtiganda, cùm ſupra ſit notatum, hunc poſſe ſalvo ſubjecto eximi? Et reſpondetur, quòd ſic. Non quidem ſolitariè, ſiquidem & pulmo fuit affectus, ſed conjunctim. Aliud enim eſt lienem poſſe exſcindi ſalvo ſubjecto, aliud lienem à pravis humoribus abſumi, unde diſtinctio latè pateſcit.

IX. Quid tenendum de antiquiſſima opinione, cujus & Plinius & Macrobius mentionem injiciunt, *remorari nempe curſum ſplenem, atque ideò curſoribus eſſe* adurendum? Hunc nodum felicius ego non ſolvero, quam Excellentiſſimus *Hercules Noſter in Phyſiologia Medica ſect. 3. cap. 20. de uſu lienis*, eum brevibus, ſed accuratiſſimè ſolvit. Ut tamen & de meo adjiciam, unde hæc controverſia illuſtrari queat, noto, heic *Crailshemii* vixiſſe virum, olim mihi puero notiſſimum, ſed ante aliquot jam annos grandi ſenio confectum, ſutorem, qui vel ipſos *hemerodromos Lacones*, quos *Cornelius Nepos* laudat, aut *Ladam Macrobianum famoſiſſimum* curſu æquârit. Huic autem puero ab ulcere ſiniſtri lateris adroſum ſplenem exciſum fuiſſe, tota civitas hactenus pro rato habet. Notandum autem, dictum virum, ubi peregrè abiret, ſcipionis loco, utrâque in vola geſtaſſe aut lapidem, aut ceſpitem, aut aliud quidpiam, quocum pondere brachia quaſi librarentur, totique corpori alarum aut remorum ad inſtar inſervirent. Hoc in memoriam revocavit illuſtrem *Verulamii* locum *Silv. Silvar.*

Cent. 7. Experim. 699. quem heic integrum exſcribere fas eſto: „ Currentis augetur celeritas à pondere manibus comprehen- „ ſo. Cauſſa eſt, quia pondus, (proportionatum nempe) „ nervos contrahendo, illos corroborat. Qua contractione, „ ubi opus non eſt, impedimento erit pondus, quod in curſûs „ certamine per equos inſtituto patet. Accuratè enim præ- „ cavent, ne vel minimo pondere alter præ altero equus gra- „ vetur. In curſu cum pondere brachia priùs retrorſum pel- „ luntur, deinde antrorſum cum impetu ſenſibiliter creſcen- „ te; manus enim retromittuntur antequam promoventur. Hæc *Verulamius.* Denique, ut de liene finiamus

X. Poſſit aliquis ſuſpicari, unde veniat, teſtimonio quorundam Auctorum, canes exſecto liene longe alacriores factos, & optima ſanitate gaviſos, *vid. Dec. I. Ann. IV. & V. obſerv. 164. Ephemer. Cur.* Si tantus eſt, uti eſt, hujus viſceris uſus, & unde hîc ſuppleatur? Neſcio ſanè, qua ratione quis heic ſe poſſit extricare, niſi ſtatuat, aliud quoddam certe lieni analogum viſcus, ab affluentibus humoribus & operatrice natura regenerari, quod de abſumtis aliqua ſui parte viſceribus aliis pulmonibus, hepate &c. verum eſſe, aliquorum obſervationes perſuadere volunt; utrum de viſcere planè abſumto, vel arte ſublato idem poſſit ſtatui, judicandum aliis relinquo, nec tamen poſſum, quin fatear, me in hanc ſententiam inclinare. Poſſet rei veritatem explorare, qui canes, olim ſplenotomiam expertos poſt aliquot annorum decurſum aperirent. Id in Cane *Clarkii ſuperior. obſerv. alleg.* quidem factum, ſed nil de liene aut analogo viſcere regenerato dicitur.

OBSER-

OBSERVATIO CC.
Dn. ROSINI LENTILII.
Vehementia ictus bombardarii ſolo papyro perfecti.

IPſis Januarii Calendis Anni hujus 1685. milites noſtri, more per omnem Germaniam ſolemni, ſub noctis meridiem, felix Novi Anni auſpicium, ictibus bombardariis Nobis ſunt apprecati. Dum re feliciter peractâ in ſuum quisque diverticulum regreditur, bini adhuc ſemel ſuas explodere bombardas, ſed intra domus januam & in tenebris ſatagunt. Primus ictum promovet; alter hunc ſibi à latere ſtare exiſtimans, idem tentat, ſed infelici, heu! ictu ſodalem ad muſculum glutæum majorem dextri lateris transverberat, ut illicò humi ſterneretur, largiſſima mox inſequente hæmorrhagia. Cheirurgus rerum ſuarum pro poſſe ſatagit & vulnus deligat, me quid rerum ageretur ignaro. Intra 24. horas æger moritur, advolat Cheirurgus, & petit cadaveris aperturam, ut ſibi, cognitâ mortis tam improviſæ cauſſa, conſuleret. Accedo noctu poſt horam primam, & ſectionem adminiſtro: Video ictum circa ventrem ſeu medium *muſculi glutæi majoris* ad *os ilium dextri lateris* penetraſſe, ubi non tantum *ramum iliacum*, ſed & *arteriam iliacam externas* disjecerat, ut extremitatum nulla veſtigia reperire poſſemus; *os* autem *ilium* ipſum rima transverſa, ſeſe tamen identidem obliquante, ſatis patente fiſſum erat; interanea omnia ſalva reperta. Judicavi duorum inſignium ramorum diſruptorum vix compeſcibilem hæmorrhagiam, ſubſequam, potiſſimum ob ſanguinis arterioſi copioſam inter integumentorum communium & muſculorum interſtitia ſuffuſionem, gangrænam (os enim jam nigrum erat) mortis inopinatæ cauſſam fuiſſe; & impensè miror, ab

ictu ſolius papyri (nil enim plumbi repertum;) potuiſſe tantum os findi: nec quidquam ferè invenio, quàm, ubi reſcivi militem bombardam ſuam inſtruxiſſe non pulvere nudo, ſed chartæ in tubuli formam impacto, (einer Patronen) pulveris partem in ipſo vulnere ſeu corpore occiſi, adquiſito elatere, adhuc ſemel incenſam ictum iſtum notabilem & impetuoſum effeciſſe, magna enim ibi cavitas erat, quod ſupra monitum, & particulæ chartæ non uno loco contentæ, ſed hinc inde ſparſim latitantes idem arguebant; quo poſito facilis fuit oſſis fiſſura, dum & cautes marpeſiæ hoc impetu diſſipari queant.

OBSERVATIO CCI.

D. GEORGII FRANCI.

Quatuor fetus uno partu excluſi.

IN noſtris terris tres ſimul naſci infantes non adeò rarum eſt. Novi exemplum in uxoris meæ avia Chemnitia, quæ duas filias & filium uno partu edidit, qui omnes adoleverunt: & heic Heidelbergæ in ſerici tinctoris uxore, aliisque. Rarius autem eſt, ubi quatuor eduntur, cujus rei duo dabimus recentia exempla. In præfecturæ inferioris Archipalatinatus Alzeianæ pago Weinheim / Bernhardi Ammonis, Helvetii, & mercenarii ibidem uxor, Weinhemii nata, parvæ ſtaturæ & juvenis adhuc (quippe cujus parentes & avia ſuperſunt) durante matrimonio hactenus quinque vicibus totidem filios adhuc ſuperſtites ex ordine feliciter enixa eſt. Cùm autem ſextâ utero gereret vice, utut difficilius prioribus, paucis retrò diebus ex improviſo domi ſuæ cecidit, unde partûs tormina ſentiebat, quæ tamen iterùm remiſerunt, donec circa veſperam filiolum ederet admodum imbecillum, quare, ut baptizaretur ſtatim, Paſtorem loci parens accerſivit. Cùm autem Dn. Paſtor peractis ſacris audiret, adhuc plurium fetuum eſſe ſpem, commoratus eſt aliquantiſper, ſed

ſed fruſtrà. Cùm ergò puerpera quieti ſe daret, abiit, donec revocaretur. Sequentis diei ſummo manè Paſtorem revocat parens, enarratque poſt noctis meridiem uxorem iterum edidiſſe filiolum ſecundum vivum, & mox filiolam mortuam; quartaque vice filiolum mortuum. Ubi advenerat Paſtor, & ſecundo loco natus jam jam baptizandus è vivis exceſſerat, primogenitus autem admodum erat debilis. Una omnes hi infantes parvi quidem, ſed perfecti & rectè formati erant, ceu laudatus Paſtor ibid. Dn. F. Hends ad Dn. Floretum, Inſpect. Alzeian. perſcribſit, mihique dein Experientiſſ. D. D. Joh. Dan. Beier / Phyſicus Alzeianus doctiſſimus, Auditor olim nunc Amicus ſuaviſſimus communicavit 18. Decembr. 1684.

Alterum exemplum ſubpeditavit mihi Experientiſſ. D. D. Joh. Frider: Graff, Phyſicus Spirenſis Ord. clariſſimus, itidem olim Auditor nunc Amicus egregius, quod nupera æſtate 1684. in vicinia prope Spiram accidit, ubi minoris ſtaturæ femina intra biduum duas puellas, duosque puellos feliciter peperit, qui & ad ſeptimanam usque quartam vixerunt, ſed dein unus poſt alterum iterùm emoriebatur.

OBSERVATIO CCII.
D. GEORGII FRANCI.
Amblyopia ex febre maligna.

DN. F. Adjuncti Cameræ Sacrorum redituum filiola 4. annos nata, Manhemii febre maligna cum inſolito calore corripitur; qua licet percurata hactenus tamen à quatuor annis tanta viſûs hebetudine laborat, oculis cetera clariſſimis & puris (ceu in amauroſi fieri amat) interim nihil poſſit videre diſtinctè, & parùm admodum proſpicit, ſi proximè oculis rem videndam adhibet. Poſt purgantia dedi morſulos meos cephalicos, & balſamum apoplecticum vertici & nuchæ & temporibus illinen-

dum, aquamque ſpirituoſam compoſitam quam & naribus adtraheret, & oculis inſtillaret. Inde per DEI clementiam viſum clariorem recepit, ſed hactenus in collo ſtruma eſt exorta, cui curandæ nunc operam damus.

OBSERVATIO CCIII.
D. GEORGII FRANCI.
Fractura coſtæ & cruris in gravida.

ANno Chriſti ∞Iↄc xxcI. die 29. Decembr. honeſta matrona, Dn. Nauraths/ t. t. Præfecti in Dirmſtein trans Rhenum Uxor in glacie cecidit adeò periculoſè, ut in dextro latere frangeret coſtam, in ſiniſtro utrumque focile cruris paullo ſupra malleolum; nihilominus (utut jam â ſemeſtri eſſet gravida) ritè curabatur utraque fractura intra tres menſes; donec tandem feliciter enixa eſſet fetum, qui adhuc tùm ultra triennium ſuperſtes eſt.

OBSERVATIO CCIV.
D. JOH. BARTHOLOMÆI SCHLEIRMACHERS.
Inſpectio anatomica Generoſi Dn. de Walbron.

I.

OMentum putridum & corruptum.

2. Inteſtina in naturali ſitu, portio verò ilei in dextra regione livida, ſuccô quodam glutinoſô fuſcô in cavitate obducta. In principio coli, loco inteſtini cœci tuberculum quoddam pure craſſo & cinereo repletum.

3. Pancreas extenuatum membranas tantùm referens.

4. Meſenterium tuberculis carnoſis, ſuccum quendam craſſum puris æmulum foventibus, repertum.

5. Ventriculus ſat amplus, juſto tenuior amurcam furvam

furvam (ſchwartzbraun) continens, parietesque ejus muco ejusdem coloris viſcati.

6. Hepar coloris & ſubſtantiæ laudabilis, excepta inferiore dextræ partis extremitate, quæ colore nigricante, ſed ſuperficietenus tantùm tincta erat, 4½ ℔. pendens.

7. Cyſtis fellea vitio carens, ac mediocrem bilis portionem continens.

8. Lien quoad parenchyma, colorem & magnitudinem inculpabilis.

9. Ex renibus ſiniſter dextro minor erat, octo calculis minoribus & uno majore roſtrato, caput columbinum figurâ & magnitudine exprimente, roſtroque ad ureterem pertingente ac ℥ß. minus octo gran. pendente in pelvi repletus; dexter vitio carens.

10. Diaphragma in ſiniſtra regione coloris ſubflavi, non adeò firmum, qua in parte pulmones ei adnati erant.

11. Pulmones magni, in parte convexa anteriori ſternum verſus cinerei coloris, maculisque nigris interſperſi, innumeris ſteatomatibus & hinc inde vomicis amurcam putridam & congelatam quaſi recondentibus, infarcti, & non ſolùm diaphragmati, ut modò dictum, ſed & pleuræ ſiniſtræ & tergo adnati, quo in latere ſiniſtro cochleæ inſtar in inferiore extremitate ſiniſtræ partis contorſi apparebant, haud ſecus ac ſi cavitas thoracis liberæ ejus expanſioni illic loci non ſuffeciſſet.

12. Pericardium mediocrem lymphæ quantitatem continens.

13. Cor decentis magnitudinis colorisque naturalis dextra vero ejus auricula & ventriculus ſanguine atro & concreto (qualis etiam in vaſis majoribus continebatur) infarcti & turgentes, ſiniſtra verò regio inanis & exſanguis.

14. Cranio reſecto cerebrum grande coloris naturalis, meningesque decenter conſtitutæ; vaſa verò ſanguine turgida ſe conſpectui dabant: in fundo duplicaturæ duræ matris

ſeu falcis, paulò infra principium ſuturæ lambdoidis durities quædam ſolida digito mea inveſtiganti ſe offerebat, quam novitate rei accenſus, moræque æquo impatientior, non ea qua par erat ſedulitate perluſtrabam, ſed nimium properans, ut particulæ illius duræ ac ſolidæ potirer, oſſiculum aliforme, aliquali vi ac ſi à membrana divelleretur, eduxi, cujus longitudo digitum transverſum, latitudo vero dimidium, & craſſities dorſum cultri mediocris circiter æquant, una ſuperficies nonnihil convexa, rimis profundioribus nuclei juglandis inſtar, altera verò planior protuberantiis nonnullis minutiſſimis inſignitæ apparent: in extremitate alterâ particulam filamenti membranoſi, nunc poſt exſiccationem vix conſpicuam, qua meningi adnatum exiſtimo, oſtendens.

OBSERVATIO CCV.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Turbith Officinarum.

TUrbith Cingalenſibus *Tiraſtavvala* dictum, creſcit in Ceylon; & quidem in terra Maturenſi craſſitie brachii, ac gummi copioſo præditum; in Columbo verò tenera eſt & cum gummi pauco; nihilominus tamen drachmæ unius pondere egregiè & ſine moleſtia purgat.

SCHOLIUM.

HÆc Turbethi figura quadrare videtur deſcriptioni, *quam Garcias ab Horto lib. 1. hiſt. arom. cap. 36.* dedit; ubi Turpetho in India orientali provenienti caulem tribuit hederæ modo per terram extenſum, folia althææ, flores eidem fermè ſimiles, è candido rubentes, nonnunquam omninò candidos, quales in hac etiam figura (prout ad nos miſſa fuit depicta) cernuntur. Quamvis autem hoc noſtrum cum Arabum

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.


Ill.mi D. Caßiani à Puteo
Fungea ſuper lapide concrementa.
fol. 415.
fig: 32. f. 415.
Fungi alii eſculenti lapidum ſubſtratorum.
Convolvulus ſylvaticus flore albo.
fig: 26. f. 407.

Annus III.

rabum Turpetho idem eſſe nonnulli arbitrentur, eosdem tamen falli dicendum eſt, cùm *Meſue*, folia ferulæ ſimilia ferre, ſcripſerit. Confer. *Laborat. Ceylon. Grimmianum pag. 122.*

[Luc. Schröck, L. F.]

Fig. XXV.

OBSERVATIO CCVI.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Convolv. ſylvatico, fl. albo.

COnvolvuli Sylvatici, folio malvæ cordato, fl. albo effigiem hîc damus, cujus radices pro Salſaparilla in uſu habent Indi, effectu virtutem ejus comprobante.

SCHOLIUM.

NOn dicitur, quòd Convolvulus hic ipſam Officinis ſic dictam Sarſaparillam ſuppeditet, ſed quòd tantùm radix ejus in India orientali pro dicta Sarſaparilla in uſum veniat. Illa enim, qua nos hoc ſub nomine utimur, ex America adportatur, cujus planta non inter Convolvulos propriè ſic dictos, ſed ad Smilacem aſperam commodiùs refertur, aliquot ejus ſpecies deſcribente *Nard. Ant. Reccho* in *hiſt. nat. Mexic. Hernand. lib. 8. cap. 41. 42. & 43.* ultimæque hujus radices in noſtrum Orbem deferri, ſcribente; quæ, prout etiam addita figura oſtendit, folia habeat magna, cordis figura, caules volubiles & ſpinoſas, radicem ſurculoſam, capreolos hinc inde exorientes, fructum nullum. Unde congenerem eſſe Smilaci aſperæ, non tamen planè eandem, colligit in *notis ad d. l. Joh. Terrentius.* Differre etiam eam à Smilace aſpera, quam in Zacyntho inſula à ſe inventam notat *Proſp. Alpinus cap. 34. de plant. Ægypt.* veramque eſſe Sarſaparillam ſtatuit, figura addita facilè oſtendit. Licet & reli-

quas

quas Smilacis aſperæ ſpecies in curanda lue venerea, quibus illa Americana deſtinatur, efficacem eſſe, tum ex citato *Alpino*, tum aliis notum ſit.

[L. Schröck, L. F.]

Fig. XXVI.

OBSERVATIO CCVII.
D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.
De
Ariſtolochiâ Clematite.

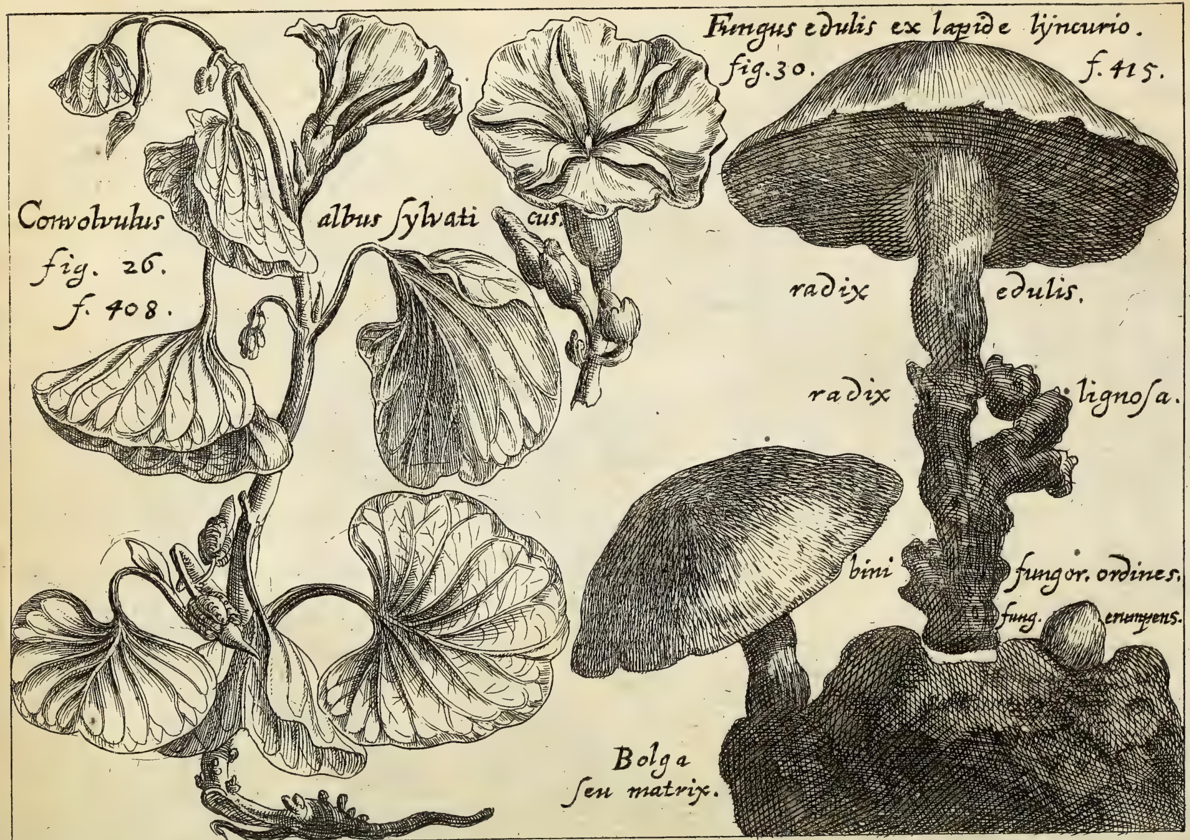
SAkſenda, eſt Ariſtolochia Clematitis Theophraſti: Hujus folia ſpecificè reſiſtunt tuſſi & aſthmati: Radix alexipharmaca eſt & aromatica; nec ſatis deprædicanda in morbis diuturnis, malignis & venenatis. Hanc & in Ægypto naſci accepimus à Monacho quodam Luſitano, qui fruſtulum ex Ægypto allatum nobis transmiſit. Unde cùm Theophraſtus multas plantas Ægyptiacas deſcripſit, ac omnes notæ Ariſtolochiæ Theoph. cùm hâc noſtrâ Zeylonicâ conveniunt; puto hanc eſſe veram ac legitimam Ariſtolochiam longam, meritò Ariſtolochiæ officinarum anteponendam. Oleum ejusdem ſtillatitium in facilitando partu maximoperè laudandum.

Fig. XXVII.

OBSERVATIO CCVIII.
D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.
De
Zedoar Zeylanico.

H*Arankaha*, Zedoar Zeylanicum. Nulla radix magis æſtimatur in Zeylona, quàm hæc ipſa: nec vix ulla medicina ad morbos majoris valoris præparatur à Cinghalis, quam hæc radix pro baſi non ingreditur.

Alexi-


Convolvulus albus ſylvaticus.
fig. 26.
f. 408.
Fungus edulis ex lapide lyncurio.
fig. 30.
f. 415.
radix edulis.
radix lignoſa.
bini fungor. ordines.
fung. erumpens.
Bolga ſeu matrix.

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY


Sakſarda.
fig.27. fol.408.
Piſum Indicum majus cocci neum.
fig: 29. f.411.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Alexipharmaca eſt, ſudorem promovet, præſervat à putredine, & corrigit morbos malignos, ne degenerent in deterius. Quidam cùm oryzâ comedunt recentem ad ventriculi imbecillitatem; nonnulli ejus farinam cùm juſculo bibunt; alii inſtar amuleti collo ſuſpendunt; alii ſaltem manu tenent. Habetur pro certo, quod afflati halitus ex maſticatâ radice abigant culices, aliaque inſecta alata noctu hominibus infeſta, experientiâ id approbante. Crocodilum, conſtat, inſignem habere antipathiam cùm hac radice, adeò, ut crocodilus ceu peſtem fugiat ea cadavera, quibus appenſum eſt pauxillum hujus radicis: Unde ab inſultibus crocodili immunes eſſe confidunt Cinghali geſtantem eam in collo. Paravi ex his radicibus ſal volatile oleoſum fragrantiſſimi odoris & ſaporis, cujus facultates mihi nondum ſatis ſunt perſpectæ. *Vid. etiam Laboratorium Ceylonicum pag. 116.*

OBSERVATIO CCIX.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Cinamomo Veterum.

N*Ikadavvula, Davvulkurundu Walkurundu.* An Cinamomum Veterum? Tobias Aldinus in ſuo horto Farneſiano cap. 4. de Lauru Indica, caſſiam ligneam antiquorum canellam vulgarem noſtram reputat, verumque inibi oſtendit, quod fuit, Cinamomum veterum; quò Lectorem benevolum remitto. Hi noſtri cortices æquipollent Chinæ Chinæ; Attenuant, diſcutiunt, putredini reſiſtunt, fermentum febrile præcipitant, & per ſudores expellunt. Ex his deſtillatur ſal volatile, oleoſum, myrrhæ odore, ac ſapore aquæ, cum quâ per deſtillationem prodit, inſtar nivis ſupernatans. Hoc ſal debili ac depravato ventriculo inſignis ac ſpecialis medicina eſt, ſi loco myrrhæ admiſcetur Elixieri pro-

prietatis; aut, ſi ſolum ſaltem ad ſcrupulum dimidium in juſculo ſumitur.

Kurunda, Folia Cinamomi. Hæc apprimè ſupplent vices Caryophyllorum. Oleum eorum ſtillatitium cum aqua appropriata aut pulvere quodam convenienti exhibitum ſæpè inſtar miraculi ſuſtulit dolores abdominis à frigore ortos; eſt & purgantium vehementiorum egregium corrigens.

Cortices radicis Cinamomi, facultatis ſunt alexipharmacæ ac ſudoriferæ, ſpecificè ſanantes febres malignas, aliosque morbos venenatos. Ex his deſtillatur oleum cum Camphorâ, à multis olim deprædicatum.

Oleum ſebaceum ex fructibus Cinamomi coctum, tàm intra ſumtum, quàm extra applicatum eſt inſtar narcotici ac anodyni mitiſſimi, ægrotos placidæ reddens quieti, ad affectus paralyticos *Beriberi* vocatos. In uſu noſtro eſt Unguentum, quod paratur ex oleo ſebaceo cocto, fructuque Cinamomi, ol. ſtillat: rad. Cinam. Camph. rad. Cinam. ol. deſtill. cort. Cinam. ol. ſtillat. fol. Cinam. & ol. ſtill. fruct. Cinam. Hoc unguento bis in die inungimus partes affectas, non ſine inſigni effectu.

OBSERVATIO CCX.

D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

De

Plantâ ſtercorina.

M*Allakola*, Folia ſtercorina Zeylanica. Horum decoctum in morbis chronicis proficit, incidendo lentam ac contumacem pituitam per totam maſſam diffuſam. In morbis uteri præripit palmam caſtoreo, croco, aliisque. Ex his foliis fiunt ſemicupia, quæ articulorum dolores à lue venerea ortos citò tollunt.

OBSER-

OBSERVATIO CCXI.
D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

K*Atuvvala.* Arachidna indica, ſupra & infra terram glandes proferens edules, gratos & dulces. Fig. XXVIII.

OBSERVATIO CCXII.
D. HERMANNI NICOLAI GRIMM.

A*Bruz* arborea ſemine rotundo, coccineo. Piſum Indicum majus coccineum. Fig. XXIX. Aliam arborem ab hâc diverſam, ſub phaſeoli rubri, Abrus vocati nomine in Ægypto naſcentem deſcribit & delineat *Proſp. Alpinus cap. 21. de plantis Ægypt.* ut & in Commentario *Johannes Veslingius. Vid. ſupra fol. 80.*

OBSERVATIO CCXIII.
D. GEORGII HANNÆI.
Ex eſu Squillarum minorum, pruritus.

QUot modis corpus noſtrum alterent τὰ προσφερόμενα; aliis atque aliis diſcimus experimentis, & quis non miretur eorum luſum, ſuis heic beneficiis, illic injuriis cognitiſſimum? Non enim ſemper delectant, nedum nutriunt ſemper, quæ aſſumuntur, alimenta. Sæpè ea, quæ huic placent, diſplicent illi; imò, quæ unius ventriculus cupidè arripit, alterius rejicit nauſeabundus. Hinc fit, quòd alii fugiant, quæ nobis ſunt in deliciis. Quid, quod & alii appetant vel ſibi damnoſa, ipſo tandem Archeo nimis feſtinantem, & quaſi malacia ineſcatam, incuſante gulam. Elegans in hac ſcena documentum dedit mihi Chirurgus quidam Othinienſis, qui quoties Squillas minores, ſed cruſtis non planè nudatas, edit; toties, ſemihorulæ à paſtu ſpatio, ita corripitur immani & intolerabili totius cor-

poris ſui pruritu, ut ad laſſitudinem usque, ſuam cutim unguibus proſcindere atque ſulcare cogatur. Nec ceſſat prius tædioſus pruritus, quàm ipſa univerſitas corporis quaſi maculis variet, unguibus, ceu rubis, obnoxia, inſequente tadem vomitu, quô exoſum hoſpitem (licet palato ſatis arridentem) excutit ventriculus. Horum cauſa ſymptomatum quærenda videtur in ſalibus Squillarum, diverſis ab iis, quibus gaudet hujus Chirurgi œconomia naturalis. Hæc, ſpiculis volatilioribus, ſanguinis actutum acuminantia globulos, pruritum; & fixioribus particulis, rugas vellicantia ventriculi, vomitum, concitant, utrumque moleſtum.

OBSERVATIO CCXIV.
D. GEORGII HANNÆI.
Ex Anguillarum aſſatarum odore, lipothymia.

NOn multa loquar de diverſo Anguillæ fato, laudatæ ab his, culpatæ ab illis. Romæ olim nullo in pretio fuiſſe Anguillam, novimus, utpote quæ pullatorum modò apponebatur menſis, Nonio teſte, Ichthyophag. cap. 29. p. m. 105. Græcis verò in tantis fuit deliciis, ut ſui præcones habuerit inſignes, Eraſiſtratum, Archeſtratum, Athenæum, Ariſtophanem. quid, quod nec aſſerere dubitaverit Antiphanes, Anguillam ipſis Diis honorandam eſſe. Taceo illa, quæ in laudem Anguillæ (quam cum Athenæo, Cœnæ Helenam dixit,) facundè diſſeruit Lipſienſium, dum vixit, decus eximium, Celeberrimus Langius, Miſcellan. Curioſ. Medic. p. 41. repugnantibus licet Medicorum quamplurimis. Meum nec erit, hac vice, lites ex litibus ſerere; nec diſſentientes conciliare ſententias, quas in diverſorum hominum ingeniis peperit Anguilla, quod neutiquam miror; cùm Virum noverim, cui & placet, & diſpli-

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY


Katuwala Zeil. fig. 28. f. 413.
Arachidna.
Arachidna alia Indica.

diſplicet Anguilla, gratiſſima palato, naribus ingratiſſima. Hic, quovis modo coctam libentius comedit Anguillam; verùm, ſolus odor, quem ſpirat Anguilla ſalſa, (exuviis adhucdum induta) cùm in craticula torretur, adeò ipſum exagitat, ut animo linqui neceſſe habeat. Ita ſenſuum alter contra alterum ſubinde inſurgit; ut, quod approbat Guſtus, improbet Olfactus. Quod etiam obſervavi in viro Clariſſimo, qui pomis veſcitur ſatis cupidè; ſed ſcriniis incluſa, (quod ſolo odoratu prædicit,) ceu ipſam Mephitim faſtidioſus averſatur.

OBSERVATIO CCXV.
D. GEORGII HANNÆI.
Hæmorrhagia penis ſpontanea.

LOngius foret diſſerere de multiplici uſu, quem corpori noſtro fœnerat nectar illud vitale, ſanguis, qui motu indefeſſo machinæ noſtræ circulat mæandros. Nec levius nobis faceſſeret negotium, ſi eundum eſſet per omnes vias, quibus diffluere poteſt tam pretioſus latex. Non tamen æquè tritæ ſunt hæ ſemitæ; cùm hac eatur frequentiùs, illac rarenter. Triſtius, hercle, omen habetur, ſi profluentem viderimus, ubi ne rivum exſpectaſſemus. Quamvis interdum, qui ſponte reſerantur fontes, obſerentur gratuitò, ipſa ſe corrigente natura, ne videatur erraſſe. Cùm non ita pridem, per me, poſt Deum, in gratiam cum ſanitate rediiſſet aliquis cruenta mictione quàm graviſſimè laborans; accidit, ut alius è vicinia meam contra Ophthalmiam eſſlagitaret operam medicam. Dum autem varios invicem ſermones cædimus, narrat ſibi, ante aliquot annos, ex inſperato largum profluxiſſe ſanguinis imbrem, per membrum illud, quo viri ſumus. Neſciebat planiſſimè quid de Thyrſo fieret, alia omnia exſpectans potiùs, quàm ſanguinem; qui obſervatus maximum incuſſit terro-

rem. Ubi verò per ſeſquihoram duraſſet hic æſtus ſanguinans, inareſcens commodùm, eâdem, quâ proruperat, ſiſtebatur indolentiâ, nullô, ne quidem leviſſimo, triſtioris cujusdam relicto ſymptomatis veſtigiô. Ego varia quæſivi huc ſpectantia; interrogans, numne cauſas quasdam ſcire potuiſſet hujus hæmorrhagiæ? annon, vel calculus ipſe, vel equitatio ſuccuſſans, vel geſtatio gravioris oneris, aut aliquis in diæta error præceſſiſſet; vel uſus Aloëticorum quorundam medicamentorum, quæ oſcula reſeraſſent venarum, hanc rupiſſent cataractam? Verùm omnia hæc negavit conſtanter. Hinc patet ipſam naturam, quaſi providô conſilio, imminens amoliri geſtientem periculum, per hanc ſentinam, ſuperfluum tantummodò eructaſſe ſanguinem. Atque ita hæc fidem celeberrimo conciliant Kozakio, dicenti, Tract. de Hæmorrhagia, *l. 1. c. 11. p. m. 302.* Simplex ſanguinis mictio non omnis eſt æquè vel moleſta, vel noxia; ſed interdum & quædam utilis, patientes à multis gravioribus tum liberans, tum præſervans affectibus.

OBSERVATIO CCXVI.

D. JOH. GEORG. VOLCKAMERI.

De

Fungis edulibus ex lapide Lyncurio.

FUngum Lyncurium de informi montis cujusdam ſegmento ortum & in pilei modum conformatum prodire novimus: Unde verò & quibus venarum ductibus, quo motore, vel quo conformatore proveniant in dies nobis talia fœtabula, citra nonnullam admirationem fieri notarive non poſſunt. Unde etiam nomen Fungi merentur Lyncurii.

Hujus ob oculos ponere figuram non tædebit, qualem Vir quondam Botanicorum jubar, amicus non è multis Carolus

rolus Auantius Rhodiginus in elegantiſſimo ſuo, de Cœnâ Fieræ Mautuani Medici ſuâ ætate clariſſimi tractatu oſtendit. f. 51. Dono verò ille accepit à clariſſimo Viro, Tobiâ Aldino, B. Pontif. Urbani Octavi Botanico: *Magnitudinem bubuli ille refert capitis ſuperficie aſperâ, rugosâ, rimis nonnullis hiulcâ; colore partim intensè nigro, partim dilutiore, & ad cinereum vergente ſubſtantiâ porosâ, pumici non abſimili, longè verò ponderoſiore, quæ & ſilicis fruſtulum ita inſertum habet, ut connatum eſſe videatur; argumento quidem non levi, Lapides iſtos & lento, & glutinoſo terræ ſucco & adjacens quodlibet inviſcante coaleſcere. Hic pingui terrâ modicè tectus, & tepidâ ſubinde conſperſus fungos fert ſuaviſſimos, figuræ modò rotundæ, modò ovatæ, ſæpè etiam inæquali labro variisque ac ſinuoſis anfractibus humanas auriculas æmulantes: colore interdum flavo, interdum dilutè purpureo; ſemper verò crebris ſpadiceis vel atro-rubentibus maculis aſperſos: quæ priusquam obſoleſcant, non parvam ipſis elegantiam conciliant. Illud porrò* (pergit Auantius) *admiratione non vacat: quod ſcapus, qui ab evulſo fungo lapidi inhæret, ſenſim induratur, ac eandem cum lapide ſoliditatem & ſubſtantiam acquirit; ita, ut fungus lapidem & matricem ſuam alere, & alimentum, quod accepit, ipſi quodammodo rependere videatur.*

Dum apud Illuſtrem Marcum Aurelium Severinum, Anno 1641. per hyemale tempus, Chirurgicæ artis addiſcendæ & practicandæ gratiâ commorarer, obtulit ille mihi dono iconem Fig. XXX. lapidis fungiferi Caſſianæi, id eſt, Illuſtriſſimi Caſſ. à Puteo, atque alius tertii, à Marco Schipano, Regni Neapolitani Archiatro impetrati, quorum ideas cæteris adjungere volui. Fig. XXXI. XXXII. De talibus lapidibus Andreas Matthiolus *in Com. 78. l. 4. Dioſc.* ſcripſit hæc. *Neapoli inventi ſunt Lapides, qui defoſſis, & in cellas vinarias tranſlati, terrâ aliquantulum operti, & ſubinde aquâ tepidâ inſperſi, intra quatriduum fungos non ingratos procreant. Nos Romæ & Neapoli vidimus.* Julius Cæſar Scaliger *in libro exotericarum Exercitationum de ſubtilitate ad Cardanum, ex. 87.* lemmate in-

inſcripto *de Lapide fungifero* ſcripſit hæc: *privata lapidis natura inter admirabiles referenda. Is apud Romanos magno in pretio eſt. Unum vidimus Neapoli, quo in regno tradunt inveniri. Cruſtâ eſt craſſâ: ea terra dodrante opertâ, aſperſaq; tepidâ irroratione quarto poſt die fungos edit.*

Joh. Bapt. Porta varietatem lapidis illius adducens non ſolum ex monte Veſuvio tales Neapolim, ſed & ex Artherico monte Abellinum, in Apulia ex Gargano & altioribus montium partibus, adferri refert. Addit porrò, *fungos tales in ſaxis naſcentes dictos Lyncurios miro experimento frangendis calculis eſſe proficuos; quippe umbrâ ſiccati, contriti, potiq; jejuno cum urina veteri ita renes expurgant, ut nunquam in eis calculi regenerentur*; quod frequenter ſibi uſque admirationem expertum aſſerit. *lib. 6. Phytognomic. c. 20.*

Formam quod attinet horum fungorum, ex radice lapidoſa quæ & ſciſſilis, & geniculata, cujus extimæ fibræ ſunt veluti capillus tenuiſſimæ ac variæ implicatæ, patet. Ex ea fungus primùm erumpens veſiculam præſentat majorem aliquantùm gemmæ vitis magnitudine, aut paulò majore; quæ digitis compreſſa addit humorem aquæ ſpecie, ſaporis aciduli guſtu. Fungi hujus germen ſi adoleverit, digitali uſque longitudine attollitur, infimo pediculo nixus, quò magis terræ appropinquat, gradatim tenuiore. Fungi verò ſuperior, quâ cœlum ſpectat, facies umbilicata eſt & levis; inferiore ſeriatim qſ. ſtriata apparet, in morem cæterorum fungorum, alveolisque denſo nexu minutiſſimis, & creberrimis punctulis conſperſus; ſuavitatem comeſtus in ore prodit fungus ille, & ideò etiam ægrotis exhibetur ad manducandum, ritè à coquo præparatus.

Curioſus Marci Aurelii Severini animus non minus de ulteriore fungi hujus uſu therapevtico ſolicitus cum Joſepho Donzello, Doctore Medico Neapolitano mecumque Chymica tales aggredi manu voluit! id quod teſtatum, voluit in ſua de lapide fungifero epiſtola. *Præſtat*, ait, *multò graviſ-*

ſimas

ſimas & extremas aggredi obſervationes, quæ per Analyſes Hermeticas comperta fuére & mihi, & Joſepho Donzello Neapolitano, ingenioſo & ingenuo Spagyricorum primo, meo & egregii Viri Johannis Georgii Volckameri amiciſſimo; qui ſuapte manu rei voluit totius allaborator eſſe. Exinde extracta aqua fatua, ſpiritu, oleum, ad Guajacini per retortam pulſi ſaporem & odorem maximè accedens, linis, è quo ſal valdè acris prodiit: quæ omnia in literis ad Excell. Dn. Mich. Rupertum Beslerum de Lapide fungifero anno 1642. perſcriptis uberiùs legenda Lect. benevolo relinquo, in Tractatu Caroli Avantii, Cœnam Bapt. Fieræ Mantuani Commentario elegante exornantis, Patavii Anno 1649. in lucem edito.

ADDENDA
ad
Obſervat. XXXVI. ſuperiorem.
De
Piſcaturá Margaritarum, communicata
à
Rev. D. SERVATIO CLAVIO, Miniſtro Verbi divini Bataviæ novæ, in Javá majore.

URinatores veterum athletharum ritu oleô per aliquot dies corpora frequenter inungunt, cibosque confortantes ſumunt, ne aqua corporibus nudis damnum exterius inferat, viresque eorum perdurent: deinde muniunt etiam ſeſe tribus Oltiis (i. e. foliis arboris meſpili ſylveſtris, in quibus ſtylo ferreo ſolent ſcribere & characteres exarare) contra piſces infeſtos, qui Lamiæ vocantur. Hæc folia ipſis Ole dicta, peculiaribus characteribus inſignita, ibi locorum publicè venduntur à vetula quadam & ejus filio, qui à Lutecoryn eò ſe lucri causâ conferunt, & foliis

his à mercatoribus urinatoribus & piſcatoribus non exiguam pecuniam acquirunt. Hæc cùm ita ſint parata, urinatorum nomina, patriæ, loca, ubi habitant, & contractus initi, regiſtro inſcribuntur, quò jura ſolvant Domino loci. Hæc olim erant æqualia cunctis urinatoribus, ſive eſſent ethnici, æthiopes ſive chriſtiani & pendebantur Luthecoryni, ubi ſæpiùs ethnici & æthiopes cum Portugallis ad jurgia & lites venēre adeò, ut tempore quodam duo mercatores Portugalli cum Presbytero ab æthiopibus fuerint occiſi. His de cauſis ethnici cum æthiopibus diu ad hanc piſcaturam non admiſſi fuerunt, donec Portugalli videntes abſentiam ethnicorum & æthiopum nullum adferre lucrum, denuò illos invitarent, ut conſueta hæc munia cum ipſis iterum obirent, hac tamen conditione, ut æthiopes ſupra conſuetum tributum quinque thaleros, ethnici verò ut complices diſſidii duos cum dimidio plùs ſolverent, quàm Chriſtiani, quorum quilibet urinatorum vetus tantùm tributum præſtare debebat: & ita illud quod ab ethnicis & æthiopibus expenditur, pœnarium æs etiamnum hodiè dicitur: Cùm itaque piſcatura inchoatur, urinatores, quorum 8. 10. quandoque 12. una comprehendit navicula, incipiunt ſe ſubmergere exilientes in mare, quibus ſingulis duo inſerviunt viri ad id deſtinati, ut eos obſervent, & cibo potuque reficiant. Summô igitur manè datur ſignum ex tormento bellico, quô factô, naves omnes in altum ventô ſecundô è terra flante navigant. Cùm ventum eſt ad loca conchyliorum, quæ facilè cognoſcuntur vaſis ligneis circa ea poſitis, urinator quilibet pedes ſuos ponit in reſtim, cui inſidet, & cui alligatus eſt ponderoſus lapis, ut eò celeriùs fundum maris pertingat; circa collum pendet verſus abdomen rete quoddam, in quod conchylia colliguntur. Præparatus ita urinator ſpiritum validiſſimum haurit, aêrem, quantùm poteſt, attrahendo: alterâ manu nares arctiſſimè claudit, ne quid ſpiritûs ſub aquis egrediatur, & ita in fundum maris ſe demittit.

Quô

Quô factô lapidem ſtatim ſolvit, ut à ſociis ſuis ſurſum in navim trahatur, deinde rete ſuum laxat, ut expanſum ante abdomen ſuum pendeat, in quod tot oſtreas margaritiferas, quantum poteſt, & ſpiritus præcluſus permittit, legit: demum rete ſuum oſtriis plenum projicit ſuper humeros in tergum, & datô ſignô celeriter à ſociis ſuis eâdem reſte retrahitur ſurſum in aërem, ut reſpirare iterum poſſit. Urinatoribus primâ vice ſubmerſionem hanc expertis, cùm ad aërem redeunt, ob ſpiritum diu præcluſum & aquæ marinæ in fundo pondus, ſanguis ſæpè ex naribus & auribus ſolet erumpere: hoc autem ſymptoma alterâ vice & conſequenter ceſſat. Productæ ex mari oſtreæ (quæ vulgaribus planiores & verſus caput paullo latiores & depreſſiores ſunt, carnesque tenaciores habent) circa veſperam in continens littus devehuntur, ubi in foveam quandam, ad id factam, conjiciuntur, in qua moriuntur, & fœtorem vix tolerabilem de ſe latè ſpargunt. Confluunt ad locum tot muſcarum myriades, ut homines præ illis vix comedere aut aliud quid agere poſſint, ſique una illarum muſcarum hauſtu per œſophagum fortè in ventriculum feratur, evertitur ſtatim ventriculus & vomitu rejicitur, quidquid cum muſca aſſumptum fuit. Vincit tamen hanc moleſtiam omne ex piſcatura hac proveniens lucrum. Uniones carnibus Oſtrearum, quandoque teſtis, diverſimodè quidem, uni magis quàm alteri inhærent.

Propter Magnetis Declinationem ex India Occidentali

Dn. JOH. GEORG. GOLLINGIUS, Merc. Norib. *ad*

HELIANTHUM

talem tranſmiſit Relationem.

Ignote licet, Honoratiſſime tamen, Domine & Amice.

VIdi ex tuis ad Dn. Gollingium hîc locorum in Inſula Curakao commorantem datis, magnum & laudabile tuum deſiderium cognoſcendi, magneticarum acuum declinatio quo pacto in his oris ſe habeat: ideoque certiorem Te hoc ipſo facio, magneticas acûs hîc per totam Indiam occidentalem non niſi 4. gradûs declinare à Septentrione in Orientem, prout ipſemet per annos 28. continuos deprehendi. Etenim Africanas regiones inviſi quinquies ac lineam Æquinoctialem decies trajeci, in quibus itineribus eandem ferè declinationem obſervavi; prout ad oras Africæ ſub longitudine 32. grad. eam 4. graduum notavi. Inſula Curacao ſita eſt ſub $12\frac{1}{2}$ gradu latitudinis Borealis ac 308. gr. longitudinis: Honduras e contrà regio habet 258. gradûs longitudinis & 15. grad. latitudinis; & in hac magna diſtantia longitudinum parum differentiæ in declinatione notavi. Quod ſi verò ſub uno horum meridianorum rectà Septentrionem verſus vela pando, reperio (prout ipſo facto reperi) ſtatim auctiorem declinationem, 9. ad 15. usque grad. ſub longitudine Inſulæ Curacao & lat. 42. ac 43. grad. Ita cum ex Belgio in Boream excurro à 53. gr. lat. usque ad grad. 72. ſub eodem meridiano, experior acum magneticam 16. gradûs à Septentrione in occidentem; & plus ultra verſus polum Boreum ad Inſulam Spitzbergam ſub lat. 82. grad.

quæ loca pariter inviſi, deprehendimus acûs declinationem 22. grad. in occaſum: ut non videam, qui poſſit certa haberi regula ex geographicis locorum conditionibus, quaſi nempe ſub eadem longitudine eandem ubique oporteat eſſe declinationem. Plura & alia circa hæc indicare Tibi non poſſum, quandoquidem hoc etiam video, non eſſe acûs omnes ejusdem notæ ac bonitatis, nec inter ſe ſatis ipſas conſentire. Commendo igitur hanc rem curioſis omnibus, ut pro virili eam porrò perſcrutentur ac certi quidpiam boniq́ue detegant: id quod per DEI Gratiam ipſis toto pectore precor. Ego enim maximam vitæ meæ partem transegi, anno 52. ætatis jam ſuperato. Commendo igitur Te, mi Domine, Divinæ protectioni, eroq́ue qui ſum

T. Dominationis

Servus

Johannes Richardi.

FINIS
CORONAT OPUS.

APPENDIX
AD
ANNUM TERTIUM
DECURIÆ II.
EPHEMERIDUM
MEDICO-PHYSICARUM
NATURÆ CURIOSORUM,
In Germania.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXV.

CONTENTA APPENDICIS P. P.

Joh. Danielis Majoris, Philoſophiæ & Medicinæ Doctoris, Profeſſoris hujus Facultatis Publici Kilienſis, Gratulatio & Vota Auguſtiſſ. Imperatori, ob liberatum cum Vienna Imperium ſubjectiſſimè nuncupata, ab Academiâ Nat. Curioſ. in Holſatiæ Academiâ Kilienſi.

Epiſtola II. Joh. Chriſtoph. Sturmii, P.P. Altorf. de veritate propoſitionum in Joh. Alphonſi Borelli l. 1. de Motu Animalium ſubtiliùs demonſtratarum, Oculis ipſis quodammodo ingerenda.

Salomonis Reiſelii, Archiatri Wirtembergici, Sipho Wirtembergicus, ſive Sipho inverſus cruribus æquialtis fluens & refluens, hactenus inauditus.

Michaëlis Bernhardi Valentini de Monſtrorum Haſſiacorum ortu atque Cauſis epiſtola.

Roſini Lentilii Schediaſma de Vitris anaclaſticis, Illuſtri Naturæ Curioſorum Collegio exhibitum.

Ex Joh. Ignatii Franciſci Voitæ Diſput. Inaugurali, Hippocrates redivivus indigitatâ Corollarium Phyſiologicum, principia Corporum Naturalium inſinuans, ſub umbone D. Jacobi Johannis Wenceslai Dobrzenski de Nigro ponte, Prof. Publici, habitâ Pragæ 1684. Menſe Martio.

Roſini Lentilii Sciagraphia Oologiæ Curioſæ, S. R. I. Academiæ Naturæ Curioſorum exhibita.

Chriſtiani Franciſci Paullini Synopſis Cynographiæ Curioſæ, ſub prælo nunc gementis, & Joh. Georgio Endtero editionem adornantis.

Mich. Bernhardi Valentini Hiſtoria literaria medica.

Chriſtiani Mentzelii D. Ser. Elect. Brandeb. Conſ. & Archiatri Sylloge minutiarum Lexici Latini, Sinici, Characteriſtici.

GRA-

GRATVLATIO ET VOTA,
AVGVSTISS. IMPERATORI,
LEOPOLDO I.
OB LIBERATVM
CVM VIENNA IMPERIVM,
SVBJECTISSIMÈ NVNCVPATA
AB ACADEMIA NATVRÆ CVRIOS.
IN HOLSATIÆ ACADEMIA KILIENSI,
INTERPRETE VTRIVSQVE
COLLEGA, J.D.M.

PROGRAMMA INVITATORIUM.

PRORECTOR ET SENATUS ACADEMIÆ KILIENSIS

BEN. LECTORI

S. P. D.

IPſe nunc annus eſt, & perendinus qui imminet dies inſignis memoriam victoriæ reducit, quam à Chriſtiani nominis hoſte, omnium ſeculorum linguis deprædicandam, Imperator noſter auguſtisſimus, ejusq́ Paraſtatæ, Heroes incomparabiles, divinis auſpiciis reportarunt. Nam ſi quis ab omni ævo memorabilis Auſtriacæ genti, ſi quis Germano populo, ſi quis univerſo denique orbi Chriſtiano illuxit dies, ſecundus ille Septembris eſt, quo non de regionibus & agris, non de fortunæ ſpoliis; ſed de libertate, de religione, de ſalute noſtrâ certatum, de hoſte immanisſimo triumphatum eſt. Itaque meritò tum omnium linguæ in jubila ſolvebantur, quorum animi conſternatione dejecti, præſens ſibi exitium ominabantur: unde divinâ manu erepti non annuos ſed quotidianos ducere triumphos debent. Duillii, qui primus è navali adverſus Carthaginenſes victoriâ triumphaverat, tantum fuiſſe gaudium Florus memorat, ut non contentus unius diei triumpho per vitam omnem, ubi à cœna rediret, prælucere funalia, præcinere ſibi tibias juſſerit,

quaſi quotidiè triumpharet. Quantò verò major in hac tam incredibili, tam admirabili victoriâ quotidiè triumphandi lætandique cauſa eſt, quâ omnium ſalus continetur, cujus fructus ad univerſum orbem Europæum pertingit. Hujus gaudii & fructus ad ſe quoque pertinere partem Illuſtris Naturæ Curioſorum per Germaniam Societas arbitrata eſt. Quæ cum pulcherrimo inſtituto, ad naturæ ſecreta altius rimanda operas jungat, & ad has pacis artes cum autoritate tractandas Auguſtiſſimi & Invictiſſimi Imperatoris LEOPOLDI *clementiſſimo præſidio fruatur; facile, quantum etiam hâc victoriâ ſuis utilitatibus proſpectum ſit, intellexit. Quæ enim ipſis fortuna, quæ res, quæ ſpes, non ſalvo Auguſtiſſimo illo ſuo Capite? Nam hoc ſe titulo à Societate ſuâ ſalutari clementiſſimè permiſit, eique primum Illuſtriſſimum, & tam belli quam pacis artibus Inclutum Heroem ac Dominum: Dn. Raymundum Comitem Montecuculeum, atque ubi ille fatis conceſſerat, Reverendiſſimum atque Celſiſſimum Electorem Moguntinum Protectores conſtituit. Ne quid nunc de variis in Societatem collatis beneficiis dicamus: nam ut narratum nobis eſt, & ſelectorum cimeliorum icones æri inciſas, ad illam miſit, & torquibus aureis nonnullos è ſociis ornavit, & ampliſſima præterea privilegia promiſit. Quare cum lætandi gratulandique cauſas non communes tantum, ſed & proprias easque graviſſimas haberent, pietatem ſuam ac devotiſſima teſtaturi officia Nobiliſſimum & Celeberrimum Virum Dn. JOHANNEM DANIE-*

LEM

LEM MAJOREM, Profeſſorem Facult. Medicæ primarium, Sereniſſimi noſtri Principis Archiatrum, noſtrum ab ipſis circiter XX. annis, & Academiæ incunabulis Collegam conjunctiſſimum, & ſuæ Societatis noſtrumque inſigne decus, delegerunt: qui Auguſtiſſimo Imperatori Dominoque LEOPOLDO *de repreſſis hoſtibus, liberatâ Vindobonâ atque Germaniâ, publico ſocietatis nomine gratularetur, ac pro ſalute ejus, pro triumphis perpetuis vota nuncuparet. Quas cum in ſe partes lubentiſſime Collega noſter honoratiſſimus ſuſceperit, eo ipſe die, cujus tantum beneficium eſt, ut nulla unquam ætas non meminiſſe debeat, die ſcilicet Martis proximo, horâ X. hujus victoriæ magnitudinem publicâ oratione celebrabit, ſuum illud Epiphonema, quo annus ſignatur, ingeminaturus:*

VIVat LeopoLDVS & feLIX sVIs IMperet!

Quando itaque & eruditione Collegæ Clariſſimi dignam, & ſubmiſſæ venerationis affectu plenam orationem exſpectamus omnes, Vos Hoſpites omnium ordinum honoratiſſimi, Vos, Cives Academici, ut orantem audire, cumque ipſius votis veſtra quoque pro aris & focis noſtris, pro armorum noſtrorum felicitate, pro omnium denique ſalute conjungere velitis, peramanter invitamus ſerioque adhortamur. PP. Kiliæ d. XXXI. Aug. Anno cIↄ Iↄc LXXXIV.

I. N. J.

Magnifici & Illuſtres,

Ampliſſimi, Venerabiles, Nobiliſſimi, Præclariſſimi & Præſtantiſſimi Domini

DOMINI AUDITORES,

omnium ordinum honoratiſſimi lectiſſimique:

SI Tempus ullum infauſtiſſimi Ominis, & ſub Regimine præſertim *Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ*, periculoſum eidem, totique non dico Imperio Occidentis, ſed vel Chriſtiano Orbi reliquo, fatale identidem, & extremis irretitum Difficultatibus exſtitit, hodierna Dies Secunda, Menſis Septembris, nuper elapſi Anni, ſupra Milleſimum Sexcenteſimum, octoageſimi Tertii fuit: relata ad Tabulas Æternitatis, non Encauſto vel Sepiâ, ſed Lacrymis, Sanguine, & Martyriis Chriſtianorum. Quorum multa millia, partim cæſa crudeliter, partim in captivitatem ducta, Flagriſque, Carcere, Triremibus damnata, & mœſtè etiamnum ſuſpirantia ſub Jugo barbaro, Exemplo docuerunt, quanta, quamque Infernalis Tempeſtas, facilè ſubmerſura non *Viennam* modò, ſed totam, quanta quanta eſt, Europam fuiſſet, niſi DEUS T. O. M. effrænes Mahumedanorum Copias, tanquam Belluam, furoris Oeſtro actam, injecto in os Capiſtro, & hoc pacto longè latèque diffuſas Thracici Pharaonis iras, tanquam gurgitem, Flammis manantem ac ſulfure, in ipſo *maximè Regio, Auguſtæ Sedis Limine*, quam potentiſſimè cohibuiſſet.

In cujus Rei Memoriam, & Pietas ante omnia poſtulat, ut Grates devotæ NUMINI tam benefico nuncupentur; & peculiariter Mihi à *Perilluſtris Societatis Naturæ Curioſorum Magnifico Præſide, & Adjunctis Clariſſimis*, eſt per Literas injunctum, ut Gratulatione aliquâ, tanquam Obeliſco, in publicum ſtatuendo, *in Borealibus his Oris S. Romano-Germanici*

Imperii, non minus irrefragabilem *ſubjectiſſimi Cœtûs* Lætitiam, æternas Laurus merito *Sacratiſſimo Capiti* ſuo, LEOPOLDO, teſtatam facerem, quam Aliorum honeſta pectora, ad ſimiles Plauſus, vel proferendos Mecum, vel certè non improbandos, haut ſegniter invitarem.

Quo in negocio equidem nec pertractatu putem inutile, nec auditu inamœnum, ad evolvendas Antecedentium Seculorum Memorias, prolixiùs digredi, principioq́ue facto à Tempore Aboriginum & Regum Latinorum, uſque ad Romulum & Succeſſores ſuos, hinc longiſſimâ Serie ductâ per Dynaſtiam Conſulum, uſque ad Necem Cæſaris & Auguſtos, Exemplis declarare, quot & quantis modo-dictum Latiale Imperium, cum Eccleſiâ DEI, tàm ante, quàm poſt Diviſionem illius, ſubjectum multoties Calamitatibus fuerit, poſtquam nempe nunc Dominantium Ambitio & Faſtus, nunc Avaritia eorundem, Crudelitas, aut Aſtus; vel ex adverſo Puſillanimitas, Socordia, Luxus, & Imperitia: nunc Subditorum Perfidia, aut Suſpicio, & erumpens in ipſam Seditionem, exacerbatæ Plebis Furor: aut utrobique illati ab Exteris hoſtiles Impetus, cum Fame etiam aliquando & Peſte, divinitùs immiſsâ, tanquam Secures totidem & Clavæ, alternis ictibus, ſurgenti in altum *Auguſtiſſimæ Moli*, excidium minantes, per diverſa Temporum Spacia, conſpiraſſe videntur, non forſan ad Læſionem qualemcunque inferendam Romano Nomini, ſed ad Everſionem facilè metuendam omnimodam, Perniciem extremam, ac Exſtirpationem.

Nolim tamen ad Vaſtitates illas Annalium fuſiùs abripi, cumque Auribus veſtris, *O' gratiſſima Mihi ac Muſis Pectora*, Tempus ipſum conterere, in operosâ Rerum, utcunque minoris; atque iterum dico, minoris Momenti enarratione: ſi videlicet quotacunque *Romani Status Pericula* priſtina, conferamus cum iis, quæ ante Annum contigerunt, & quod excurrit, in partibus Auſtriæ & Hungariæ.

Nam

Nam quod Dominatrix Reſp. uſque adeò impunè ſemper, quasvis alias Gentes ſub jugum ſuum non reddidit, quin ipſam quoque interdum nunc *Hetruſci*, nunc *Galli*, à Camillo mox repreſſi, nunc *Volſci*, graviq́ue ad Cannas affectam Clade, per fulmineum Belli Ducem, *Hannibalem* in Bello Punico II. victrices hujus Copiæ ſubigerent; id modò experiemur, rationem ad Tempora noſtra habere perexiguam; quandoquidem *Sereniſſimæ Domui Auſtriacæ*, & per eam *toti Romano Imperio*, finitimisq́ue, Chriſtum adorantibus Regnis, Res proximè non erat cum ūnâ Gente aliquâ *Hetruſcorum*, *Gallorum*, *Volſcorum*, aut *Carthaginenſium*: ſed cum ipſis trecentis Millibus Hoſtium, ex omni quaſi Orbis habitabilis Angulo, Europâ puta, Aſiâ, Africâ conſcriptorum, inque auxilium, vocatorum; præcipueque Thracibus, & inter illos, decem Janizarorum millibus; Arabibus item, Mauris, Ægyptiis, legionatim undique confluentibus, & velut per Inferorum Portas emiſſis: qui omnes vaſtiſſimo circa Viennam tractu, usque ad Danubium, Caſtra ſua poſuerunt, magnoq́ue Impetu, tanquam Grandine, feraciſſimam Vini ac Metalli Hungariam, cum Auſtriæ parte, obruerunt.

Aut quod ſuo tempore dein, ante Dictaturam Julii Cæſaris, Everſio præſentiſſima imminebat Romæ, per *Catilinæ* Conatus in Patriam planè impios, quibus ille non Ciceronem modò, totumque Senatum interficere, ſed urbem quoque incendere, & cum Sacrilegæ Factionis ſuæ complicibus Remp. pro libidine invadere decrevit, ideoque noctu in abditam quarundam Ædium partem cum illis congreſſus eſt, ut procul amotis arbitris, nefandæ Conjurationis ſuæ Idolum exſtrueret; ſed maturè repreſſus per tempeſtivam laudati Tullii vigilantiam: iſtud ſimiliter infra Machinationes Turcarum longiùs poſitum arbitror: quippe venerunt hi conſilio nocendi & rabie, non tantùm *Catilinæ* non impares; ſed Eodem Viribus etiam, ac Numero majores. Et venerunt minimè clàm, more latronum, de Nocte ſurgentium;

cium; ſed *Mahomet IV.* impudenter primùm ruptâ fide, quam de Induciis vicennalibus plenè ſervandis, *Auguſtiſſimo Leopoldo* noſtro dederat, Juramentis ludens, ut Trocho Pueri, Hoſtilitatem palàm *Cæſari* denunciavit, duce *Teckelio* ineſcatus ab Hungaris. Quorum nobilis aliàs, in ſervanda *Imperatori* fide tenax, & bellicoſa Natio, quicquid noviſſimè ſub Rebellionis Larva peccavit (præſtitiſſet enim, ſub Afflictione malle ſuccumbere, quam calcem obvertere ſtimulo:) per inexpugnabilem quendam deſperati Mœroris impetum peccavit, poſt Preces videlicet omnium humillimas, quibus fruſtra identidem, pro Conſcientiæ libertate procumbebant, non æquè benevolè ſemper commendatas Oculis & Auribus *manſuetiſſimi Principis*.

Venerunt itaque Turcæ; & Præcurſores hincinde emiſerunt Tartaros, qui primos Chriſtianis inferrent impetus, & Terrorem ipſis incuterent. Gentem naturâ crudelem & barbaram, Latrociniis, Equitatu, Sagittis claram, nihilque humani, ſi faciem excipias, habentem. Cum quibus proruebant, tanquam rapidus Amnis rupto Aggere: Ferroque ac Flammis truculenter ac fœdè diruebant omnia, nec Templis aut Aris, nec Ætati aut Sexui parcentes.

Dicam verò quid amplius. Quod poſt Catilinam olim *Julius Cæſar*, recens-introductâ à Se Dominatione Monarchicâ abuſus, non modò Honores quosvis ſummos & Axiomata, ad libidinem cepit ac dedit; ſed ſenſim quædam ampliora etiam humano faſtigio, ſibi decerni paſſus eſt; & Templa videlicet, & Aras, & Simulacra juxta Deos poſita, & Pulvinar, & Flaminem; & effictum ex Ære ſtatui ſe nuper Imaginem Orbis Terrarum, cum Inſcriptione; *Semideus eſt*: & ſic Cultûs Divini portiones in Urbe, Gentium Dominâ, ad ſe rapiens, Summa Imis vertit: neç hoc ipſum genus Ambitionis, tanti momenti eſt, ut multùm intolerabiliori Arrogantiæ Ottomannicæ meritò comparetur. Nam *Julius* ſe parem ſaltem diis ſtatuere, cæterà verò, Honorem ipſis decretum,

cretum, nequaquam abripere; *Mahomet IV.* verò ſe multis partibus DEO majorem potentioremque venditare, ejusque *S.Sanctum Numen*, (ſi fides habenda Relationibus publicis eſt,) Criminationibus horrendis, Blaſphemiis, & Comminationibus, laceſſere non dubitavit, in transmiſſo ad *Imperatorem* Libello Provocatorio, ad cujus Conſpectum Sol erubeſcat, contremiſcat Tellus, rumpantur Catenæ Montium; nam ſcripto non Hominum digitis, ſed infernalium unguibus Harpyjarum. Inque opprobrium *Chriſti* auſus eſt, maledictum Acinacem evaginare.

Cui Veſaniæ poſtquam Idem habenas adeò demum laxavit, ut ad *Viennam, Obſidione claudendam*, jam apparaſſet omnia; ecquid eſt, quod poſt Cæſarem porrò *Neroni* nigricans Stygma inuramus, poſtquam hic planè laudabilis Princeps, ſed transacto Quinquennio, totus furor factus & rabies, urbem urbium Romam, quam Comicis Flammis modò deſtruxerat, effuſo mox Chriſtianorum Sanguine, reſtinguens, in Fumo & Flammis fictitiæ ſuæ Trojæ, per moram ſaltem unius aut alterius Horulæ, noctu deliciatus eſt? Nam Scenica iſthæc dictæ urbis Incendia, pariter vix accedunt ad pluſquam mille Pagos & Oppida, Hungariæ ac Auſtriæ, quæ à Turcis ac Tartaris, toto quaſi Menſe transacti Anni, perdiùs pernox, in cinerem ſunt converſa. Atque tum haut minùs, in primo ſtatim Obſidionis Orgaſmo, ad ipſa Urbis Viſcera, ibique ad Sacro-profanas Ædes pulcerrimas, contra jus & morem honeſtæ Belligerationis, furtim poſiti Ignes, perniciosè graſſati ſunt; quam foris præſertim tota Belli Moles, in unam *Viennam* translata, id effecit, ut obſeſſos ſupra modum defatigarent continua Tormentorum & Granatorum fulmina, Muros, Ædes, Aggeres diruentia; *Arcemque Leopoldinam* (quanta Clades!) vi globorum innumerabilium reddentia undique Cribro ſimilem; Taceo ſuffosſum largè in Cuniculis, nitroſum Virus, per vices hinc inde accenſum; cumq; mugiente Bombo, ex Mortariis arcuatim pro-

jectas

jectas per Aêrem, vaſtiſſimas Globorum, tanquam Montium, ignivomorum moles; & non facilè enumeranda mihi plura alia.

Quorum intuitu, *Vindobonenſes* negocium ſibi intercedere, non cum humano Exercitu, ſed cum Furiis Infernalibus, & tumultuantibus Spectris, rati ſunt, aut Mars creditus, ex igne, à ſuâ Sphærâ, flammiferis Draconum Alis vectus, inter Arſenicales ſulfuris Nimbos, deſcendiſſe in Terram; & Plutus, Cerbero inequitans, cum omni Vulcanorum familiâ, evocatus ex ſubterraneis, in irrefragabile Urbis excidium, cum illo quàm ſeriò conſpiraſſe.

In quo tam fervido, & ab utraque concertantium parte, ſanguinolento Rerum bellicarum Curriculo, quamvis ulteriùs diffiteri non debeam, ſi Calculum forſan ponere, atque ad computandam Chriſtianorum ſtragem, quos tum bimeſtris iſta Obſidio, tum antecedens ipſam, Auſtriæ & Hungariæ deſolatio abripuit, cum Numero illorum, qui per *ſævitiam Neronis* primùm, anteà dicti, hinc *Domitiani, & reliquorum Eccleſiæ Perſequutorum*, occubuerunt, jugulata noſtrorum Hominum millia (multa licet) componere cum Martyrum Veterum centuplo populoſiore excidio velimus; Antiqua iſthæc Tempora, quoad hanc partem, indubiè exſtitiſſe præſentibus funeſtiora, poſtquam unus *Decius*, ob ſævitiam Canis dictus, adeò fuit Chriſtiani Sanguinis ſitientiſſimus, ut numero Martyrum æquaverit Arenam Maris; & *Diocletianus* tam crudelis, ut ab eo univerſum Chriſtianorum Nomen jam crederetur penitùs exſtinctum; nam *Perſequutio ultima*, hoc Autore facta, ipſum perſeverans Decennium, Ferro, Cruce, Igne, ſi ulla alia, planè exſtitit infamis: donec miſerrimam hoc pacto, & per diverſa Suppliciorum genera, ad extremos quaſi Agones redactam Eccleſiam, Conſtantinus M. reſtitutâ Pace, inque Orientem translatâ ſede Imperii, à Perſequutionibus utcunque reſpirare fecit.

Veruntamen, quid Corporales omnium etiam Martyrum priſtinorum occubitus, quotquot ſive in memorabili

illo, *decem grandium Perſequutionum* Curriculo, ſive ſparſim ulterius nobilitatas æternantibus Palmis feliciter Animas Deo reddiderunt; quid iſthæc omnia, ad deperditam in æternùm unicam ſaltem Captivi vel Occiſi Hominis Animam, precioſiſſimo Chriſti Sanguine fruſtraneo redemptam, ut damnum tale, quàm irreparabile, tam nullis Lacrymis & Suſpiriis ullo in poſterum Ævo exſpirandum ſit? Cujusmodi Captivorum verò, non certè unus aliquis, duo, aut tres, ſed aliquot Mille, ante annum, deducti in Thraciam ſunt, ibique dein partim vi, partim metu ſpontaneo Torturæ ac Mortis, in continuâ Verbi Divini deſuetudine, ipſi etiam ſenſim ex Chriſtianis Infideles redditi non Chriſtianos ampliùs, ſed Molocho in victimam, Mahumedanos certiſſimè propagabunt Liberos. Quæ Peſtis Animarum, & irreparabilis earundem jactura, cenſenda venit tantò atrocior, quò in uberiores Nepotum ac Pronepotum Ramos, intra unius ſaltem Seculi moram, Hominum Generationes ſe facilè multiplicant.

Ac propterea quis ſcit, an-non ipſorummet plerique, ante Annum *Viennam Obſidentium*, quos Turcici Nominis odio, Diris omnibus devovemus ac deteſtamur, ſi Parentes eorum ſpectemus & Avos, aut antiquiorem Originem, pariter fuerint Chriſtiani?

Ita, inquam, vel centies mille Hominum Mortes Corporeæ: quibus priſci Martyres, ſub *primis decem Perſequutionibus* inclaruerunt, propemodum Nihil ſunt ad internecionem novitiam Animarum.

Nihil ad eandem Torturæ, Fuſtigatio, Flagellatio, Suspenſio, Cædes, Submerſio, Excoriationes, Detruncationes, Vivicomburia, & quævis Sævitiæ genera alia, quibus poſtmodum, Tempore *Theodoſii ac Honorii & ſequentium*, longè poſt Decium ac Diocletianum, aliud inſuper, in Italiâ, genus Diabolorum invaluit: Hoc eſt, *Gothi, Vandali, Alani, Longobardi, ac alii*, agminatim in Imperium irruentes, idem quoque per & extra Italiam, prædam communem Exterarum Gentium

tium penè quarumvis tum redditam, miſerrimè dilaniarunt.

Quâ Occaſione hîc minimè aliàs tacendus foret, poſt *Alaricum*, prædonem Romæ, omnium famoſiſſimus Rex Hunnorum, *Attila*, Incendia quondam gerens in corde, caucaſi rigores in Capite, & Flagellum in Manu, imò ipſe Flagellum Numinis; qui omne id, quod illi forſan intactum liquerunt, exceptis Paludibus Venetis, funditus exſtirpavit ac diruit, quingentis mille ad id ſtipatus Militum Exercitu:

Sed jam ſatis, *Auditores*, vos puto intelligere, ſi DEUS, juſtiſſima Fata ſua Peccatis noſtris æquaturus, tot tantarumque Calamitatum Fluctibus libertatem concedere voluiſſet, eousque ſe diffundendi, quorſum naturaliter poterant, quanta Germaniæ Deſolatio, imò funeſtiſſima Statûs publici per totam Europam Tragœdia, manſura Nos citra dubium fuiſſet.

Idque eò magis, quò tum potentiorem, celeriorem ac vigilantiorem Hoſtem habuimus; tum in plures diſſidentium partes (proh dolor!) infeliciter diſcerptum erat Imperium, ut difficiliores proin ac tardiores, *ſacratisſimo Imperatori noſtro*, Suppetiæ ferrentur.

Quam in rem liceat mihi, inſuper habitis reliquis Caſibus omnibus, quibus Fortunæ adverſitas, in perſpectam in Somnio memorabilem Statuam Nabuchodonoſoræam, (pro Monarchiâ Romanâ communiter habitam) modò ab hac modò ab aliâ ejus parte, fervidiùs arietavit: liceat, rogo, mihi, unicam demum, eamque brevem, priſtini Statûs Romano-Germanici, cum periclitante ante Annum noſtro, Collationem breviter ſuperaddere, ut non minùs quantum alter ab altero diſſideat, quàm præſertim, quid exſecranda Animorum Disjunctio, ad facilè diſſolvendum Corpus Imperii valeat, tanta liquidius pateſcat.

Ante ſexcentos Annos videlicet, & quod excurrit, ad Clavum Regiminis ſedebat *Henricus IV.* Imperator naturâ quidem aut Moribus non malus; & minùs dextrè ſaltem à Matre

educatus; cæterùm verò accreſcentibus Annis, Amore pro Republicâ, inque adverſis Conſtantiâ ſatis clarus; Id Fati genus veruntamen expertus, ut Germania ſub nullius Principatu Calamitatibus affecta majoribus fuerit, quàm ſub Suo; Imperii Membris diverſam viam euntibus, Nervo Rerum gerendarum internecinis vulneribus disrupto, Autoritateque & Majeſtate Cæſareâ, cum libertate Populi, imminutâ, inſigniter, & penè dixerim conculcatâ; nam ſubmiſsâ *Gregorii VII.* arbitrio. Qui Pontifex, aliàs dictus *Hildebrandus*, ſicut erat homo compoſitæ Mentis, ſinceri pectoris, pacifici Cordis, unoque verbo, Sanctus, & Apoſtolicus, quod bene ſit! imò verò rectiùs dicendus Inſania; nam Terram Cælo, divinis humana miſcens, & hoc fine non minùs Discordiarum Semina, inter Imperatorem ac Ordines, ſpargens continua, quam à juratâ fide, Magiſtratibus debitâ, tanquam Carcere, per plenitudinem potentiæ, Sanctæ Clavis, confidenter nimiùm Subditos liberans; ita his ac aliis modis, univerſi Corporis Germanici Syſtema, non dubitavit retexere, contraque Æquitatem quidvis ſtatuere, ut in ſummâ quadam Rerum omnium confuſione, videretur univerſa Europa contremiſcere, & velut attonita, quorſum ſe inter tot Mala domeſtica & diſcrimina verteret, neſciret.

Enimverò, annon hodie præſertim infinities major undique deprehenditur Magnatum Ambitio, & Fines ſuos extendendi Cupiditas, quàm erat in diebus iſtis? Tanta ſanè, ut quemadmodum inter Privatos rarò accidit; quenquam ſorte ſuâ contentum; ſic certiſſimè mihi perſuadeam, ſi fieri poſſit, ut Pomum hoc Eridis, quod Globum Terr-aqueum appellamus, in vaſta licet jam ſatis Imperia diviſum, in toto ſuo ambitu, ad altitudinem centum Milliarium, circumcirca excreſceret, & hoc pacto Principum Ditiones, juxta peculiares quæque determinationum ſuarum modos, proportionaliter ſibi invicem coëxtenderentur; ex quo longè vaſtiſſimi Regnorum Tractus porrò ſint emerſuri; nedum

tamen,

tamen, Plus Ultra eundi identidem, & vim inferendi aliis, menſuram facilè, Terminum aut modum fore.

Ex quâ Animorum Immoderatione, aut ut molliùs dicam, quadam acquieſcendi impotentiâ, tanquam noxiâ Arbore, diviſio eorundem omni ævo ſuccrevit; eaque demum Calamitas, in *Leopoldum noſtrum*, *Pium*, *Juſtum*, *Moderatum*, *Magnanimum*, per Conniventiam Fati, expetiit, ut dum ſimultatibus partim & Diſſidiis, partim profeſſo Marte, & damnoſis ejus Operationibus, agitari omnia, & hoc pacto non *Rhenum* modò turbatis Fluctibus labi, exoculatamque *Strasburgo* Germaniam; ſed totam quaſi Europam (Britanniâ forſan exceptâ, & Cantonibus Helvetiis) experiretur, Quiete aureâ exutam, & loco hujus, Diſcordiarum Furiis vexatam, ſævire in propria viſcera; ſuppetiæ tamen *laudato Imperatori* contra graſſantem potentiſſimum, totius Chriſtiani Nominis Hoſtem, Portis Viennæ jam imminentem, aliquandiu ferrentur aut planè nullæ, aut à pauciſſimis, ac perquam tardæ; poſtquam nempè, parato licet Exercitu, nutantem Reip. Molem fulcire aliqui, vel nolebant, neſcio quâ causâ; vel moroſulè protrahebant ſub prætextu Feſtinationis interdum noxiæ; vel ob difficultatem Trajectûs, aut Fœdus cum Exteris, aut Bella domeſtica, aut inſidias proprio Jugulo imminere traditas, non affatim audebant; exceptis paucis, ut dixi, infra enumerandis, quorum honorificam nunquam patiemur interire Memoriam.

Certè, quod in magnificâ Domo aliquâ, præſtant Ferramenta & Calx; id in Societate Civili, & conſervando Statu publico, eſt Ordinum Concordia. Relaxatis illis ac fatiſcentibus, Rimam Fundamenta facilè contrahunt, inclinant Parietes, titubant Columnæ, Fornices rumpuntur, contremiſcunt Faſtigia, & diſſiliens cum fragore tota Moles, Ruinæ ſuæ deſtinatur.

In cujusmodi *Diſſenſiones Statuum*, & hinc facilè præſumendam *Diſſolutionem Imperii*, Turca utique, poſt introductam

ductam à Muhammede jam ultra mille Annos, doctrinam peſtilentiſſimam, nullo non tempore nimiùm quantùm incubuit, Colubro quovis, Cane, ſuoque Lunari Sidere vigilantior. Quod Exemplis probari poſſet, ſi ad longè vaſtisſimos Hiſtoriæ Turcicæ Annales, inque iis ad ſtupendos ſæpè Infidelium contra Chriſtianos Succeſſus, & ad cauſarum præſertim, Adminiculorum, & occaſionum præcipuarum Enumerationem vellem devehi, quarum opportunitate videlicet factum fuerit, aut culpâ, quod Poteſtas Turcica, iſthæc Incrementa ſua, Gangrænæ aut Sphaceli in morem, de die in diem ſumſerit, & haud obiter Hoſtes ſibi de obtentis adeò feliciter *Principum Chriſtianorum Diſcordiis*, gratulentur. Ex hoc peſſimo enim Fonte, atque utinam Fonte Oblivionis poſſemus dicere, Errores diverſi generis alii, tanquam Rivi & Amnes, Ditionem Turcicam mirè fœcundantes, continuo Seculorum tractu, digreſſi ſunt. *Nunc* Regnantium videlicet, Præſidumve Securitas, Ignavia, vel Avaritia, & hinc porrò nata Munimentorum, Terrâ Marique, inque iis, Præſidiariorum Militum, Commeatûs, Tormententorum, aut Pulveris Pyrii inſufficientia, cum Viribus, ad reſiſtendum, aliò revulſis; *nunc* nimia eorundem Credulitas, habita Pactis Turcicis, & Transactio; vel deditio intempeſtiva, Tranſitusve Turcis conceſſi, & ſimilia; haud æquè ſemper per Minas aut vim, ſed molliore interdum Auri, tanquam internuncii, multùm convenientioris, brachio extorta, ut mirari ſubeat, quâ ratione illud, quod ſolum inter Metalla eſt incorruptibile, tam inſignem tamen ac inexpugnabilem magneticam vim, perque mille Experimenta probatam Animos corrumpendi, potentiam habeat? *nunc* Suſpiciones, Indignationes & Perfidiæ Tumultuantis Exercitus, callidè procurati, & Transfugia Militum: ut de eo nil dicam, quod ſolus ſæpè Contemptus, & adverſæ Partis vilihabitio, proximus ad interitum gradus exſtiterit: *nunc*

Judæo-

Judæorum tandem frequentia; quibus Speculatoribus ac Proditoribus, Turcæ hinc inde in Hungariâ uſi ſunt.

Et per Compendium id ſaltem dicam, ſiquidem vel exprimere tale quid ſine Lacrymis, vel audire ſine rubore ſuſtinemus: *Aſiam* univerſam *Græciamque* pridem amiſimus. Perdidimus *Ægyptum*, cum reliquis partibus *Africæ*. Abreptasque dolemus *Lemnum*, *Lesbon*, *Tenedum*, *Cyprum* (proh quanta Nomina!) *Rhodum*, *Zazynthum*, cum Archipelagi & Maris Mediterranei Inſulis reliquis. Quarum omnium Reginæ præſertim, *Candiæ*, Coronam quoque à vertice decuſſam, cum Indignatione quereremur, niſi confirmata *Venetorum Generoſitas*, glorioſius duxiſſet, inter inſolitæ Reſiſtentiæ Specimina, Terrâ Marique, & ex Cuniculis edita, tricennali Obſidione defatigari, quàm potentiæ Hoſtilis prætextu, ante concertationum Paroxyſmos, Animum turpiter, ut Ægri quidam Lectum, abjicere.

Et jam pridem Hoſtis, poſt bene priùs firmatam, Seſto & Abydo Conſtantinopolin, non dubitavit, in *Europam* quoque pedem inferre intimiùs, longè latèque per eandem digredi, ac præcipuè captâ Urbe *Belgrado vel Albâ Græcâ*, aditum ſibi facere in *Hungariam*, Arces ibi, Urbes, ac Munimenta occupare præcipua, eandem cum *Transſylvania*, ſæpius infeſtare Ferro, Igne, Excurſionibus, & Ditionem ſuam *Germaniæ noſtræ* viciniorem ponere. Imò Limites ejus transſilire non ſine impudentiâ; & niſi in unguibus ſuis retinere, crebriùs tamen, ac per vices, deprædari ab una parte *Croatiam & Dalmatiam*, ab alterâ *Moraviam & Sileſiam*; multaque Chriſtianorum millia, captiva ſecum abducere: tum in ipſa *Auſtriæ Viſcera, ac Sedem Imperii, Viennam*, Vires ſuas ante ſeſquiſeculum & ampliùs, vertere, gravi ipſam Obſidione, in quinque locis, cum trecentorum millium Exercitu, (æque ut nuper,) cingere, & quinquies eandem oppugnare. Id quod captâ Belgrado & Rhodo, fecit *Solymannus*,

omnium Thraciæ Imperatorum potentiſſimus ac bellicoſiſſimus, qui maximam partem Hungariæ eo tempore occupaverat, tanto cum Faſtu, ut univerſa Europa tremeret; ac imitari velle Proavum ſuum, *Muhamedem II.* videbatur, qui captâ Conſtantinopoli, univerſo Orbi Terrarum, Metum incuſſit pluſquam Panicum. Sed Solymannus hic, per gratiam Numinis, Viennâ iterum fuit, à *Carolo V.* quam potentiſſimè abactus; & abſolvendum tanti ponderis facinus, ſuis Poſteris reliquit.

Interim quicquid aliàs in Europâ, præter mododictam *Metropolin Auſtriæ*, Turcæ nobis eripuerunt, haut facilè poſtmodum è Manibus dimiſerunt: & à jam longiore tempore, continuo quodam Seculorum decurſu, invictiſſimis quondam Aquilis Romanis, præter Tyrannos quosvis extraneos alios, à Turcico præſertim, Pennæ alarum majuſculæ, ſenſim ſunt, Numero haud exiguo, evulſæ.

Nec deſiſtet Hoſtis, Rupe quavis ac Ilice pertinacior, immanitate ſummâ, porrò graſſari in Cœtus Fidelium, quoties ulla ad id Occaſio emerget; noviſſimè profectò adeò in præcipiti poſita, ut ſi unquam anteà, prægreſſo Anno ſanè, *Res Romano-Germanicæ* viderentur, tanquam Navis, ultrò citròque acta, decumanis Adverſitatum Fluctibus, vix ac ne vix quidem ampliùs, Cuneo ſuo ac paucis illis, quæ ipſi ſuper erant, tabulis cohærere. Quin imò deformes ipſius Rimas, Aqua jam paſſim ſubiit, ut merſa jam penitus fuiſſet, ſi quidem Auxilia, extremè tandem deſideratiſſima, unam ſaltem aut alteram Horam longiùs, protracta reſtitiſſent.

Quamvis enim *Obſesſi*, Armis, Munimentis, Annonâ, & quod maximum, indomabili Zelo, fortitudine Animi, & vincendi ſpe inſtructi, res ſuas maſculè ſat peragerent, diverticula quævis in Antemuralibus, maturè hoſtibus ſubtrahendo; atque intus præſertim ita omnia diſponendo, ut Molitionibus quisque ſuis deſtinaretur, tanquam Rotæ in Automato;

ex

ex quibus *Studioſi* etiam in certos ordines diſtributi; utque ii Homines ſunt, alacres Naturâ, pectore vivido, amantes Virtutis, Gloriæ Cupidi, ipſoque proin communi Jure Nobiles; ſic cum Præſidiis reliquis ex vallo tam fortiter contra Turcas, quàm ex Subſelliis priùs aut Orcheſtrâ, contra Barbariem, pugnarunt.

Et hoc pacto acriter ſatis ultrò citròque dimicatum eſt, ſupra Terram, ſub Terrâ; Hoſtemque *Noſtri* ſæpius depulerunt, Victoriæ Idolum obſtinatis Animi Oculis identidem intuentes. Et *Exploratorem* plùs ſimplici vice emiſerunt callidum, qui Anguillâ verſatior, per Occultas Hoſtium, tanquam Scopulorum Rimas, tutò huc illuc transiit; Signo reditûs ſubinde dato ex *Turri Stephani.* Cujus Phœnomeni rationes & eventum Obſidionis præſertim, in ſequiores partes ceſſurum, ſi Turcæ præſciviſſent, elegantiſſimam Molem, vi Tormentorum, pridem ſolo æquaſſent. Et ne quid tandem ad declaranda toti Orbi Virtutis Specimina deeſſet, in ipſa etiam Hoſtium Caſtra haut raro eruperunt, Pectinibus, Corbibus, Machinis firmata; & eductos in altum, Tormentorum Suggeſtus, tanquam Montes, deſtruere auſi ſunt; Captivosque, & Boves, ſecum reduxére.

In quo bimeſtri Martialium Rerum turbine, imò ſtatim ſub initia illius, inter alia factum eſt, ut Saxum quoddam in Vallo, vi Globi Tormentarii excuſſum, impingensque in Caput *magni Herois, Erneſti de Starenberg*, à cujus Prudentiâ, Juſſu, Ingeniô, Manuductione, Exemplo, feliciter dependebat, tota quaſi Salus afflicti Fortalitii, videretur, *Illuſtriſſimum Comitem*, citò nimis, à nunquam ſatis laudando Propoſito abducere: ſed invulnerabilis Ejus Anima, propterea non deſtitit, inſtar irritati Leonis, perdius pernox, generoſum Pectus, ad Opus defenſionis proſequendum, compellere; ſi cruentâ etiam Lauru, acquirenda ab *Ipſo* Immortalitas fuiſſet.

 Atque

Atque utique quid tandem, imminutæ indies *Noſtrorum Copiæ*, Vigiliis Continuis, ac Ærumnis, (partim Fœtore etiam ac Lue, ſenſim ſubrepentibus) defatigatæ, ad immanem illam ſævientium Monſtrorum colluviem, quorum Centum Millia cum Clamore horrendo & Armis, poſtremos Veſaniæ ſuæ impetus; in deſtitutam omni auxilio *Urbem* convertebant? reliquâ haut minore parte, tum Caſtra ſua tuentibus, tum ex editiore eorum Loco, indeſinentia Pyrii Pulveris Fulmina, & Tempeſtates Globorum, majore quàm exprimere poſſum, Rabie evibrantibus.

Quapropter ad funeſtam *Auguſtiſſimæ Sedis* Everſionem, jam denique inclinabant omnia, & horrore corripior, quando poſita in Vallo ipſamet ſigna duo Hoſtilia memini: ac ſiquidem figmento locus, in Re adeò lacrymabili & gravi, videor me vidiſſe, nutans ac tremens natare, in effuſo Chriſtianorum Sanguine, *Pomum Imperiale Aureum*, ſecundo Danubii Flumine, per Portam Maledictionis, facilè deferendum ad ungues nefandos Canis Thracici, cum irreparabili Orbis Chriſtiani Excidio; & conculcandum indubiè cum exſecrandâ *Imperii*, *Cæſaris*, & *Sacro-Sancti Numinis* ignominiâ.

Sed aliter eſt viſum DEO, qui deſcendens è Cælo, clementiſſimè tandem Suorum Lateri adſtitit, & Vexillis eorum afflavit Auram Benedictionis, mittendo tutelarium Geniorum longè potentiora, quàm Hoſtium omnium Agmina, & excitando *Heröes inclytos*, qui tanquam Atlantes totidem, nutanti Imperii Machinæ ſubvenirent. *Johannem III.* putà, *Regem Poloniæ*, in nullis non Belli Actionibus fulmineum ac felicem, cum *Filio Regio* lubèns provolantem, in partes ferendas Auxilii: *Johannem Georgium III. Electorem Saxoniæ*, Ducem itidem fortem & generoſum, imò Achillem haud injuriâ vocandum noſtri Temporis; in cujus validiſſimè proruentis, & primi Sua Signa in Hoſtium Caſtra defigentis,

gentis, Paludamentum, quot naſcente die depluebant, occiſorum ſuâ manu, Centaurorum Sanguines, tot Præconiorum adoreas, Immortalis Gloria, Capiti Ipſius nectit; *Maximilianum Emanuelem*, *Electorem Bavariæ*, Principem usque adeò quoque magnanimum, ut fervidus Ejus Zelus, pertinaxque in Suppetiis *Cæſari* ferendis conſtantia, non poſſit ſat laudari; cum Illuſtriſſimo *Carolo V. Lotharingiæ Duce viviſſimo*, cautoque ſupra quàm dici poteſt, exercitato, cumque opus eſt, alacri Occaſionum Captatore; ac *Aliis*.

Qui omnes tranſitum ibi per Montana *Viennæ* aperientes in loco, quem impervium Hoſtes putaverant, Copias ſuas, in ipsâ Caſtrorum & *Urbis* facie, ipsâque hâc quaſi, quâ hæc loquor, Horâ, ſtatuerunt in publicum, tanquam Lucernas totidem ac Pharos, certiſſimam Victoriæ ſpem *Obſesſis* prælucentes. Et nullis defatigati Sudoribus, nullis periculis perterrefacti, venerunt, viderunt, in Caſtra barbara irruperunt, eademque disjicientes, tanquam Plumas in Aêre, Turcam cum ſuis vicerunt, ut Motibus illis, quos ſcelere & Perfidiâ inchoaverat, cum Turpitudine ſummâ, & Capitali ſuorum excidio, cogeretur finem imponere; *Obſesſi* verò poſt longam ac difficillimam Tempeſtatem divinitùs refecti, haud aliter animum jam nutantem erigerent, atque Flores videmus, Æſtivo Tempore, pungente Solis Radio affatim torrefactos, per matutini Roris dulcedinem iterum refici.

Nam pugnaverat pro *Leopoldo* DEUS, atque Animas ſuorum haut decreverat, præcipites dari in rictum Hoſtium. Qui venerunt cum Camelis, Equis, & Mulis; cumque Tauris & Machinis; iisque conculcarunt Terram Sanctam. Et potiùs Splendorem Liberationis *æternus Juſtitiæ Sol*, ſtatâ horâ effecit illuceſcere, quæ ante Diluculum Mundi, in profundiſſimis æternitatum Abyſſis jam longè præviſa erat. Neque enim Oculi caligarunt *Cuſtodis Iſraëlis*, aut humana iſthæc cæcis Caſibus volutari, paſſi ſunt, quomodo Providentiam

olim pingebant Epicuræi, ſedentem compreſſis Manibus, fruentemque Nectare & Ambroſiâ, quaſi quæ nullam prorſus Curam Mortalium haberet. Quin Acriter utique *Dominus* defendit ſuos, & caſtigavit Potentes, per pruriencia horum Terga profundè ſulcos ducens. Tonitrua Vindictæ ſuæ exardeſcere fecit, ut Imber Sanguinis ex Ipſorummet Jugulo promanaret. Diſſolvit Caſtra illorum, tanquam Nivem & Glaciem; Diſperſit Turmas Ipſorum, tanquam in Turbine Stipulas; nec *Vento Sanctiſſimi impetûs* reſiſtere ſunt auſi. Quin pars major cæſa: plerosque verò, qui aufugere rati ſunt, Danubio Amne ſunt abſorpti. Cujus undas tinxerunt Sanguine, ne in Europâ quoque Mare Rubrum deeſſet, quo Pharaonitæ noſtri mergerentur.

Terror mortifer pervaſit eos: Pudor & Deſperatio in fugam pronos egit. Excuſſi ex Caſtris ſuis ſunt, tanquam ex Latibulis ſuis Dracones & Viperæ: Stupidarum Ovium inſtar perterriti ſunt, Machinasque ſuas & Signa, cum nullâ non Supellectili reliquâ, Chriſtianis in Spolium reliquerunt. Reliquerunt in Fugâ Currus, ſuffarctos Pulvere Pyrio; & Funalibus clam poſitis, doloſas iſtas Opes Vulcanias, tanquam Molem, transvectu imparem, Tempori commiſerunt, an illa diſplodi vellet in *Noſtros*, quando Prædæ captandæ forent intenti ardentiùs. Sed & hic labor fuit irritus, incenſusque Theſaurus ſine noxâ exſpiravit in Aërem: nam prudentiſſimè Exercitibus inhibitum fuerat, ne nimiopere ac intempeſtivè in Spolia feſtinarent.

Atque ita Cornua Lunæ Thracicæ fracta ſunt, quæ inſolenter nimiùm exaltaverant ſe ſupra *Solem Auſtriacum, Aurorâ pulcriorem:* inque Chaos deforme ac umbras, virulenti Radii ejus converſi ſunt, adeò, ut fatalis hæc eorundem Eclipſis, non ſit facilè tranſitura.

Confundor magnitudine Superati Periculi; & circumfuſa Stuporibus Lingua ſtat, neſciens exprimere infinitudinem Gratiæ, per quam Tempore tam exiguo, Numerus adeò

adeò vaſtus Hoſtium, Inſtrumentis nocendi, Aſtu, Arteque ſtupendâ militari inſtructus, & Caſtris ſimul, & Armis, & Animis eſt exutus. Ineffabilia ſunt Opera *Domini*, & Bonitatis ſuæ non eſt Finis. Quapropter Dignum & Juſtum, æquum & ſalutare eſt, refundi à Nobis Flumina Gratitudinis, in Oceanos infinitæ ſuæ Clementiæ, poſtquam non tam *Ignes* artificioſi, noctu, durante Obſidione, certam ob cauſam, *ex Turri Stephani*, quàm Suſpiria Piorum in altum emiſſa, Liberationem cœlitùs factam impetrarunt. Quam proinde non Secularibus aut Quinquennalibus, ſed Anniverſariis & quotidianis Votis celebrari, prorſus convenit. Faſceſque ac Verticem, ſoli Rerum harum Memoriæ, priſcæ omnes Hiſtoriæ Triumfales meritò ſubmittant.

De Te verò intereà quid factum eſt, quid fit, aut fiet, *Illuſtriſſime Vir, Veziri Magne?* Etenim euge! quàm pulcrè ſtetiſti, datæ penes Mahometem fidei, tuisque partibus? Vindobonenſium equidem Mœnia triſti Obſidione, tanquam Catenis & Funibus, coarctaſti: ſed Fauces tuas blaſphemas, in precium laboris, obturavit poſita in Pulvinari, mollis Chorda Sericea. Indignum inſuper videbatur, in Terrâ Chriſtianorum recondi Perſequutoris tanti Exuvias: ideòque miſſi Belgradum ſunt, qui, ut *Ziſcæ* olim Bohemico, Huſſitarum duci, ita Pellem Tibi detraherent, infarctamque Xylenio, Conſtantinopolin transferrent, ut ſeditioſæ iſthic Plebis Vertigini, eſſent loco Antidoti, quô ſatiarentur per minimè dubiam famam Tuæ Mortis, qui ſatiari non poteras Cædibus Piorum.

Ita etiam fiat reliquis! Illidantur Saxis Crania Mahumedanorum Superſtitum! quique clam-palam, *contra Chriſtum*, à partibus eorum ſtant, medullitùs exareſcant! Sitiant ſitim inextinguibilem: & Lingua ipſorum Palato firmiter obhæreſcat! donec perdiſcant reverenter habere *Dominum;* quia non ad Ignominiam & Suppreſſionem, ſed ad Gloriam & exaltationem *Sanctiſſimi Nominis ſui*, fecit eos.

Sed

Sed nec *Sacra Invictiſſimi Leopoldi noſtri Majeſtas* hic à nobis eſt ſine Præconio, ſine Votis, & ſine peculiari quodam Subjectiſſimæ Gratitudinis exhibitu, transmittenda. Quem *Principem planè pium*, in ſelectioribus quibusvis Belli ac Pacis Artibus benè educatum, Juſtum, Sapientem, Beneficum, moderatiſſimum Animi, ac proinde ad Bella ſubeunda tardiuſculum quidem, ſi verò neceſſitas *Ipſum* ad tale quid compellat, in iisdem planè intrepidum, & Anno proximo abſentem quidem Viennâ, ob Cauſas longè graviſſimas, *Majeſtate* tamen, *Curis, Conſilio, & Providentiâ*, in Animis ſuorum maximè præſentem, & efficaci Prudentiâ moderantem omnia; unoque verbo dicendum exactam Virtutum omnium Heroicarum Epitomen, Gloriam Seculi, Terrorem Hoſtium, & Delicium cultioris humani Generis reliqui; Unum tandem atque unicum DEUS, noſtro Tempore, quemadmodum Vicarium ſuum in his Terris, & Cuſtodem Imperii, ſic Vindicem Chriſtianæ Libertatis & Statorem conſtituit, & ad tantum felicitatis faſtigium evexit, ad quantum nullus Anteceſſorum ſuorum penetravit in totâ *Domo Auſtriacâ;* redigendo Turcarum Imperatorem, ferocem Animo, potentem Armis, & poſt Centum jam quinquaginta quinque annos, alterâ vice, cum immanibus exercitatorum Militum Copiis, impudenter *Auguſtæ Sedis Mœnia* pulſantem, ad eas redegit Anguſtias, de quarum Succeſſu proſpero, & celebrandâ per Orbem Victoriâ, ſanctè nobismet, nec obiter gratulamur.

Et DEO quam maximè Grates dicimus, quod tum naſci nobis, tum *Cæſareo Throno* tempeſtivè reponi, & contingere vivaciſſimum Ætatis gradum, dignatus eſt, *tantum Chriſtiani Orbis Præſidium, tantam Auſtriacæ Gentis Gloriam*, concentratis in unum quaſi Majorum omnium Dotibus, perſpicuè coruſcantem, tantumque in illa *tam laudati Cæſaris Filium.*

Qui *Divus* ejus *Pater* proin, *FERDINANDUS III.*

glorio-

glorioſiſſimæ Memoriæ, ſi hodiè reviviſceret, & per arbitrium Fati, vel Naturæ ordinem daretur, exſerere Ipſum è Tumulo, in anniverſariâ hac Tripudii noſtri Oſtentatione, Laureatum Caput, & Gaudiis noſtris intereſſe, expergefactum iteratâ circa Muros, Tormentorum exploſione, vel mollibus Eteſiarum Alis blandè evectum in Reſidentiam priſtinam, mille Palmis ac Oleis vernantem; his circiter verbis:
Salve, Auguſtiſſima Proles, atque iterum ſalve: ſit Filium “
affaturus: *Quid, Leopolde, feſtivi illi Tormentorum, circa* “
Mœnia undique latè ſonantium Strepitus ac Bombi? quid “
converſæ in Pectus tuum, Urbis noſtræ Ovationes unanimes? “
cum erectis hinc inde Arcubus Triumfalibus ac Obeliſcis, uno “
latere Tropéa hoſtilia, altero Encarpos & ſerta, affixaque in- “
genioſiſſima, diverſi generis, Emblemata gerentibus? “

Hæcne aut ſimilia portendebat, incomparabilis Pulchri- “
tudinis Phænomenon id, quod pauculis abhinc Annis, per no- “
ctes ſerenas effloreſcens in Cœlo, ſpecie Sideris Cometici, inno- “
xiam Comam albam, tanquam Pallium Salomonis, argenteis “
innocentiæ Liliis intertextum, longiſſimè explicans, quemad- “
modum cum Majeſtate quadam diſterminare reliquorum Side- “
rum metas, ſic Exitium Turcis, Tibi verò indubitabilem Spem “
& Facem prælucere, ineſtimabilis Victoriæ videbatur? “

Quin imo cenſenda Tibi ac Poſteris eſt hæc memoranda Dies, “
quâ quicquid ſudorum, quicquid Anxietudinis, Majores omnes “
Tui, in hoc unico poſuerunt, ut ipſorum Induſtriâ, quàm fieri poſ- “
ſet, Ævo omni Pax, Imperio Tranquillitas, grataque ſubditis ſe- “
curitas, ſine Cæde & Sanguine, inter ſurgentia in altum Stu- “
dia, vera illa, poſt Pietatem, Regnorum Fulcra, inconcuſſa con- “
ſtaret; ſed ob diverſa Temporum Fata, plenè præſtari non po- “
tuit; Tu nobis felicior omnibus, Zelum pro Patriâ juſtisſimum “
circumſpecto Conſilio & Artibus Bellicis temperans, ad tale quid “
videaris multò propius conſcendiſſe. Ut enim omnis Ævi Hiſto- “
riarum maximè gnaro Tibi non altiùs repetam, quâ ratione vel “
Carolus M. jam olim Dynaſtiam Germanicam exorſus, cum reli- “

,, *quis in Imperio, Succeſſoribus, (quantiscunque etiam uſi fuerint*
,, *Belli ac Pacis Artibus) vel noviſſimè Ego, poſt continuos, eosdem-*
,, *que graviſſimos, per triginta Annos, Civilium Exterorumque*
,, *Bellorum Labores exantlatos, & ſtabilitam Pacem quam Opero-*
,, *ſiſſimè; Formam Regiminis planè diſtractam veruntamen, non*
,, *potuerimus, ad plenum rurſus Florem antiquæ Potentiæ re-*
,, *ducere.*
,, *Id ſaltem notandum venit peculiariter, quod eodem circi-*
,, *ter Tempore, quo Rudolfus Habsburgicus, optimus Imperator,*
,, *ante ipſa jam quaſi quatuor Secula, in publicam à DEO ſalu-*
,, *tem reſtituendam adhibitus quidem, ſed Imperii Statum per-*
,, *turbatiſſimum inveniens, Imperium Occidentis exorſus eſt:*
,, *Otomannus ſimiliter in Oriente, Potentiæ, Regni, & Sedis Tur-*
,, *cicæ, fundamenta jecit. Ex cujus Succeſſoribus dein, Caroli IV.*
,, *Tempore, Amurathes I. pernicioſiſſimum genus Hominum, Jani-*
,, *zarorum vel Prætorianorum Militum phalanges, primus in-*
,, *ſtituit: Mahomet verò Secundus, regnante aliquandiu ante*
,, *Nos Friderico III. alteram Romam, Conſtantinopolin delevit,*
,, *poſtquam hæc ultra XI. Secula, à Conſtantino M. usque ad Con-*
,, *ſtantinum Palæologum, in Chriſtianorum fuiſſet Manibus; &*
,, *finem jam à ducentis Annis impoſuit Orientis Imperio.*
,, *Ac prætereà nollem de Budâ, antiquâ illâ & delicatâ Hun-*
,, *gariæ Regum Sede, ab eodem Tyranno, ante Annos Centum,*
,, *quadraginta & unum Nobis ereptâ, quicquam addere, niſi ipſa-*
,, *met hâc die ſecundâ Menſis Septembris, nobile Munimentum*
,, *id, cum vicinâ trans Danubium Pæſto, culpâ Viduæ Johannis*
,, *Vaivodæ, redactum in poteſtatem Turcicam fuiſſet: ſitum in*
,, *loco fertili, & Europæ propemodum maximè amœno. Sed ò quam*
,, *firmiter hærens in hunc usque diem in Unguibus Thracicis, &*
,, *noviſſimè quidem acerrimum Pomum Contentionis factum; ad*
,, *cujus verò obtinendam Recuperationem, quantum Chriſtiani*
,, *Sanguinis, quæſo, quàmque multiplex præſtantiſſimorum He-*
,, *roum & Militiæ Flos, quotidie non impenditur?*
,, *Atque utinam iſta Copia tua, quàm quidem Animo minimè,*

tam

tam itidem Auxiliis, haut fortè ſint deſtituenda! Quo ſcopo "
quidem conſtantem planè & ſanctam non ſat prædicare poſſum "
Liberalitatem Romani Pontificis. Et Venetos experimur, ad "
expellendum tandem è latibulis Turcam, unà promptiſſimos. "
Sed Muſcovitas contra Lentulos, ac tardiores. Et quanta, quàm- "
que auguſta Spes aliquandiu lactavit Nos, Perſarum Sophum "
fore, qui Babyloniam repetens, Venam quaſi, Revulſionis loco, ſe- "
caret Imperatori Turcico; tam miſerè eadem rurſus evanuit. "
Poloni verò, ut ipſi quàm maximè nunc finibus ſuis tuendis & "
amplificandis inſiſtant, Occaſio & Sors haud adverſæ ſuadent; "
Optimæque Hiſpanorum voluntati, domeſticæ Difficultates ob- "
ſtant. "

Et in hæc demum Verba, *Auguſtiſſimum ac divum Patrem Invictiſſimi Leopoldi noſtri, Ferdinandum III.* poſtremò quaſi erumpere obſervo: *Exſurgite tandem, Magni Europæ Prin-* "
cipes, & junctis Armis, falſum illum Orientis deum ac Cæſarem, "
conculcate. Pugnate alacriter pro Cruce Domini; & Conſtan- "
tinopolin aut reſtituite Imperio, aut tributariam facite. Perpes "
Gloria, cujus Curriculum magnum eſt, æternantibus Nomen Ve- "
ſtrum adſcribet Tabulis; & honori ſibi ducet Poſteritas, in ad- "
mirationibus Veſtri ac Elogiis defatigari. Idque præſtent Fa- "
ta, ut ceſſet aliquando exſecrabilis illa Statuum Æmulatio; & "
in locum ejus ſuccedant, poſt vexatum toties ac perturbatum "
Imperium, placidiſſima Germaniæ Halcyonia! Aut, niſi Pax "
firma adhuc ſperanda, Induciæ minimùm recens-decretæ, "
evadant Armiſtitio nupero Turcico conſtantiores! "

Neque aliam Mentem *Vobis* eſſe, *honoratiſſimi Domini Auditores*, conjicio, ſeriò mecum Optantibus, ut ſub protectricibus ſuis, ac *Leopoldi* Alis, contra omnes Barbarorum inſultus, tueri DEUS Templa ſua & Altaria velit; & publicum Rerum Statum ſecurè faciat acquieſcere!

Quæque mea, tam nomine meo, omnium ſubjectiſſimo, quàm devotiſſimæ *totius Inclytæ Societatis Naturæ Curioſorum*, (Me illius qualicunque interprete) eſt Voti Summa: Diutiſſi-

mè porrò perſtet *Sereniſſima Domus Auſtriaca*; ex quâ nati Heroës fortiſſimi, quemadmodum continuâ quadam ſerie, Statuam Clementiæ, Sapientiæ, & Pietatis ſtatuerunt in Æde Mentis ſuæ, ipſi vocandi, ob Polymathiam quoque, ſpirantes totidem Statuæ panſophæ; ſic ſeveri quoque, cum opus eſt, unguibus Aquilinis Chriſtianorum Hoſtes premant, & Alis felicibus Subditos tueantur! Roboretur divinitùs *Thronus Auguſtiſſimæ Proſapiæ* in Oriente & Occidente, & Sceptri Ejus priusquam finiantur Mundana reliqua omnia, non ſit Finis! Extendat Terminos ditionis ſuæ longè Plus Ultra Calpen & Abylam, ejusque triumfalibus Lauris, renaſcentes in Orbe Literæ, bono Omine ſe implicent; quarum deſideria, cum ambitioſâ quadam ſpe fauſti Succeſſûs, Sacratiſſimo Vertici tuo, & Victoriæ alatæ, fideliter Tuo Lateri adſtanti, concede, *Leopolde*, ut humillimè adrepant.

Atque una innocui Heliconis Vox ſit: *Carmina mille DEO! Leopoldo mille Triumphi!* Jò Triumfe! Jo Saturnalia! Incolumitas, Vita, Salus circumſtet *Cæſaris* Lateri: & Gloria Ejus, Metam Solis longiſſimè tranſcendat! Iterumque exclamo: Debentur *Carmina mille DEO, Leopoldo mille Triumfi!* Et id unum identidem univerſus Orbis Chriſtianorum, eâ, quâ par eſt, Devotione mecum ingeminet:

Carmina mille DEO, Leopoldo mille Triumfi!
VIVat LeopoLDVs, & feLIX sVIs IMperet!

Dixi.

Johann-Daniel Major,
Vratislavienſis.

A. C. 1684. D. 2. Septemb.

EPISTOLA

EPISTOLA II.
JOH. CHRISTOPH. STURMII,
Math. & Phyſ. P. P.

Ad

JOH. GEORGIUM VOLCKAMERUM, M.D.

De

Veritate Propoſitionum in Joh. Alphonſi Borelli Lib. I. de Motu Animalium ſubtiliùs demonſtratarum.

Oculis ipſis quodammodo ingerenda.

NORIMBERGÆ,
Typis & ſumptibus WOLFFGANGI MAURITII ENDTERI.
Anno M DC LXXXV.

NOBILISSIME ET EXCELLENTISSIME VIR FAUTOR HONORATISSIME.

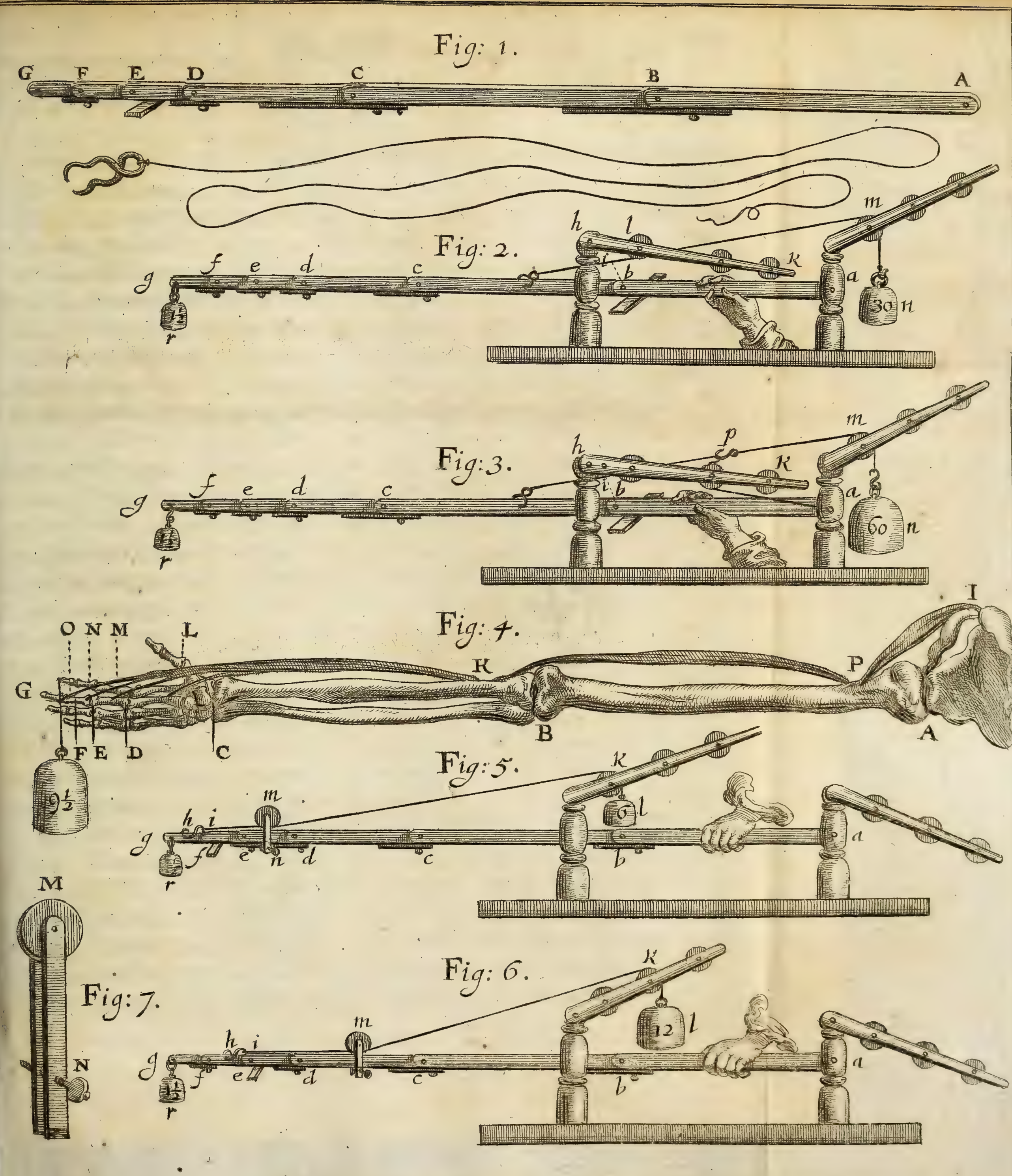
TAntum abeſt ut ea, quæ circa Ingenioſiſſimi BORELLI Primam indaginem mechanica facilitate illuſtrandam anno ſuperiore ad te perſcripſeram, Tibi displicuerint, ut illa potius Ephemeridibus Veſtris adjungenda tum putaveris, & nunc continuari operam illam eodem propoſito deſideres. Parebo ergo hac etiam vice juſſui Tuo, &, quâ ratione ſecunda tertiaque virium muſcularium indago Borelliana per noſtram machinulam acceſſione novâ ditatam oculis ipſis ingeri poſſit, oſtendam.

Cùm igitur in prima indagine cubitum aut tibiam, unà cum annexo pede manuve, conſideràſſet inſtar vectis rigidi & continui, muſculorumque vim inſtar funiculorum parte ſui poſticâ, vel à pondere quodam vel ab alia virtute trahente, non niſi in partem unam (vecti ſc. movendo oppoſitam) protractorum; quibus ita poſitis oſtendebatur rectiſſimè, v. g. in Caſu Prop. XXI. & XXII. muſculum brahiæum cum bicipite vim motivam impendere vigecuplam ejus reſiſtentiæ, quâ pondus extenſo cubito à manu ferè extima ſuſtentandum illi obnititur, atque adeò 28. ℔. eo modo ſuſtinendis naturam adhibere vires 560. librarum: in ſecunda tertiaque indagine porrò nunc demonſtrat, multum adhuc abeſſe à præciſione & ἀκριβείᾳ ſumma illum calculum, viresque à memoratis muſculis in ſuſtinendo pondere 28. librarum multò plures quàm 560. inſumere ex duplici capite. *Primò* ex eo, quòd cubitus modo dicto extenſus non ſit unum continuum ac rigidum os, ſed pluribus flexuris & articulis diſtinctus, qui ſinguli à pondere illo ſuſtinendo flexi ac depreſſi, ſinguli quoque vim peculiarem requirant ipſos in rectitudine rigida conſervantem, ponderique eos non minus ac cubiti

biti humeriq́ue flexuram depreſſuro reſiſtentem. *Secundò* ex eo, quòd muſculorum vis attractiva non habeat ſe ex omni parte inſtar funis, qui uno extremo liberè mobili tractus altero trahit annexa ſibi & ſpatio tanto protrahit, quanto illud retrocedit aut emovetur; ſed ſit potiùs vis quædam contractiva, quâ muſculus utroque extremo fixus (quemadmodum e.g. brachieus capite ſuo ad os humeri tanquam terminum immobilem, caudâ verò ad os cubiti movendi, paulò ultra articulum, alligatus eſt) ab utroque etiam verſus ſui medium ſe validè contrahens & abbrevians, ex una parte quidem articulum mobilem explicato antè modo adducat, ex altera verò oſſis immoti, e. g. humeri, reſiſtentiam (adducendi articuli mobilis reſiſtentiæ ſemper æqualem) pariter habeat ſuperandam, & hoc pacto reverà vires adhibeat earum duplas, quas indago prima eruerat.

Poſterius hoc (quod ſecundam ejus indaginem abſolvit) oſtendit Borellus cap. X. *P*rop. XXXV. & XXXVI. ſed præmiſſis quatuor aliis propoſitionibus earumq́ue prolixis demonſtrationibus. Ut igitur ſine his ipſius primariæ concluſionis veritas immediatè cognoſci & oculis ipſis perſpici poſſet, confecimus rem ope machinulæ noſtræ, exiguâ quadam acceſſione nunc porrò ditatæ, de qua paucula dicenda ſunt, antè quàm ipſam demonſtrationem mechanicam ſubjiciamus. Quoniam in tertia indagine Borellus totam brachii longitudinem omnesq́ue ejus articulos & flexuras diſtinctè conſideraturus eſt, ideò loco regulæ continuæ *a b*, quâ uſi ſumus in præcedente indagine, paravimus nunc aliam quinque articulis promtè flexibilibus diſtinctam (*Vid. Fig. 1.*) ac totâ longitudine A G. veram brachii humani longitudinem, partibus autem G F. F E. B D. tres articulos, digiti medii, parte D C. longitudinem carpi, parte C B. longitudinem cubiti, parte B A. denique longitudinem humeri, ſatis exactè exprimentem, infra ſingulas flexuras autem repagulis ſive obicibus, partim oſſeis, partim orichalceis inſtructam, quibus adductis articuli ſinguli rigidi fieri poſſunt ac ſi nullam haberent flexuram; abductis autem (ut in E. videre eſt) liberæ promptæq́ue ſuæ flexioni relinqui poſſunt, prout ſc. res poſtulaverit.

Secunda



Ad appendicem Dec: II. anni tertii fol. 456.

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY.

Secunda BORELLI Indago ad oculum demonſtrata.

Ad demonſtrandam igitur oculariter ſecundam Indaginem Borellianam, exemptâ regulâ priore continuâ (quamvis hujus ope quoque res eodem modo conficeretur) hanc articulatam indimus machinulæ noſtræ (*Vid. Fig. 2.*) & exporrectis articulis cæteris per ſuos obices, ſolius cubiti flexuram, reducto repagulo infero ad *b*, mobilitati ſuæ relinquimus, ab appenſo anteriùs in *g* ponduſculo ſescunciali ſtatim deprimendam: mox applicato filo paulò ſupra flexuram, productoque infra trochleam *l* cum brachio mobili *h k* eò usque depreſſam, ut diſtantia *b i* eſſet pars vigeſima diſtantiæ *b g*, & ſuper aliam trochleam *m* deflexo vaſculum plumbeum appendimus ſatis grande auctariis itidem plumbeis eousque oneratum (regulam *a b* interim alterâ manu ſuſtentantes horizonti circiter parallelam) donec regulam *b g* rigidam directamque ſervans cum ponduſculo *r* in æquilibrio conſiſtat. Quo facto, pondus *n* plusquam 30. unciarum invenimus (propter pondus regulæ *b g* ponderi *r* ſuperadditum & unà ſuſtinendum) atque adeò plusquam vigecuplum ponduſculi *r*, prout in prima indagine ope regulæ prorſus continuæ jam oſtenderamus. Mox autem filum *i m n*, hoc caſu extremitate alterâ *n* liberè mobile, eâ ipsâ extremitate alligamus ad *a* (prout muſculi cubitum moventes ad os humeri defixi ſunt) ejusque ſic utrinque circa *b* & *a* firmati medium arripimus unculo *p* ex alio filo pendente, (*Vid. Fig. 3.*) quod porrò ſupra rotulam *m* extenſum pondere *n* oneramus, cubitum *b g* ponduſculo priore *r* onuſtum in æquilibrio detinere non antè valente, quàm ad uncias plusquam ſexaginta excreviſſet, atque adeò ponderis *n* in caſu priore duplum evaſiſſet; Ut rectè hinc inferatur: Muſculum e. g. brachieum cum bicipite (quos 560. minimùm libras impendere demonſtraveramus in ſupportandum pondus 28. ℔. ſi traherent altero ſuo extremo mobili, ut in caſu 2. Fig.) quia altero quoque ſui extremo affixi ſunt oſſi humeri hoc caſu immoti, contractionemque ſui utrinque verſus medium exercent, reverà plusquam 1120. libras virium adhibere geſtandis illis 28. ex

Mmm manu

manu protenſa pendentibus; atque adeò generaliter cujusque mu ſculi vires ex indagine prima inventas, hoc altero intuitu ſemper eſſ duplicandas.

Tertia BORELLI Indago cum demonſtratione ſuâ oculari.

Et hoc ipſum Indaginem BORELLI tertiam ope machinulæ no ſtræ nunc reddet facillimam, ſuppoſitis cum ipſo ſequentibus obſer vatiõnibus: Quòd 1. tendinis articulo extimo F G. (*Vid. Fig.4.*) flecten do deſtinati diſtantia ab articuli centro ſit quam proximè $\frac{1}{4}$ longitudi nis ipſius: 2. diſtantia tendinis in ſecundum articulum E F terminat minor quàm $\frac{1}{8}$ longitudinis E G utriusque articuli ſimul ſumptorum 3. Diſtantia tendinis omnes tres articulos ſimul attollentis à centro I ad ſummum $\frac{1}{10}$ totius longitudinis D G: 4. diſtantia tendinis carpum flectentis à centro C itidem $\frac{1}{10}$ ad ſummum longitudinis totius manû C G: 5. Diſtantia tendinis cubitum dirigentis à centro B ad totam cu biti manusque extimæ longitudinem, ad extremos usque digitos, ſi ut 1. ad 24: Tandemque 6. Diſtantia tendinis, quo muſculus Delto des humerum flectit, à centro motûs A, ad longitudinem totius bra chii A G ut 1. ad 30. ad ſummum: Denique 7. quòd extenſo liberè ſu pinato brachio toto à juvene robuſto ſuſtentari poſſit ab extremis digi tis pendens pondus ad ſummum $9\frac{1}{2}$ ℔.

Singulorum igitur tendinum ſive muſculorum articulos ſingulo unà cum appenſo pondere directos tenentium vires ut ad oculum oſtendamus, regulam noſtram articulatam (*Vid. Fig. 5.*) in *a* circa ax culum convertibilem, obicibus ſuis in *b*, *c*, *d*, & *e* ad rigorem reductam in extimo verò articulo *f* ſolo adhuc (remoto illinc obice) flexilem un manu prehendimus circa *b*, ſuſpenſoque ex *g* ponduſculo ſescuncial filum *h k* (quod binis uncis articulum *f g* in *h* perforatum prehendi eodemque modo cæteris cis articulos *e*, *d*, *c* &c. factis decenti loco fora minulis applicari poteſt) infra trochleam *m* articulo ſequenti, aut ub cunque lubet, ope cochleæ *n* firmatam (ſed priùs eò usque depreſſam aut allevatam, donec diſtantia fili *f i* eſſet pars quarta longitudinis *f g* ſupra trochleam aliam K protendimus, & ex altero ejus unculo *l* tan tum ponderis plumbei ſuſpendimus, quod articulo *f g* unà cum appen

ſ

ſo ponduſculo in directum ſuſtinendo ſufficiat. Quod equidem pondus ubi poſtea deprehendimus plusquam 6. unciarum, evidenter videmus, vires trahentes plusquam quadruplas, in hoc caſu funiculi altero extremo liberi, requiri ad pondus *r* geſtandum, adeoque, ſecundùm ſuperiùs demonſtrata, in portione muſculi articulum F G (*Fig.* 4.) unà cum appenſo pondere 9½ ℔ ſuſtentantis, octuplas hujus ponderis, h. e. 76. librarum impendendas eſſe: quod eſt unum.

Deinde, adducto rurſum obice ad *f*, & articulo *f g* rigefacto, è contrà verò laxato repagulo *e* & hoc ſecundo articulo ad flexibilitatem reducto, cæteriſque ut ſuprà factis, demonſtramus iterum ad oculum (*Vid. Fig.* 6.) filum *h k* (quod nunc duos articulos *e f g*, ſed hîc inſtar unius rigidi vectis conſideratos, unà cum appenſo ponduſculo *r* dirigere debet) ſupra rotulam *k* protractum, ſed ope trochleæ mobilis *m* (cujus ſtructura ex *Fig.* 7. manifeſta eſt) nunc in tertio articulo firmatæ ſic directum, ut diſtantia *e i* eſſet paulò minor octavâ parte longitudinis *e g*, altero extremo *l* pluſquam 12. unciarum h. e. pluſquam octuplo pondere onerandum eſſe, quò valeat articulum *e g* cum ſeſcunciali ponduſculo directum ſuſtinere; & conſequenter rectè inferimus, vi ſecundæ indaginis, in portione muſculi K N (*Fig.* 4.) duos priores articulos E G unà cum appenſo pondere 9½ ℔ ſuſtentantis vires impendi hujus ponderis pluſquam ſedecuplas, h. e. pluſquam 152. librarum: quod eſt alterum.

Eodem autem penitus modo dum oſtendimus in articulo *d g* ſeu toto digito onuſto dirigendo machinulam noſtram impendere pluſquam decuplas, atque adeò portiones muſculorum in dirigendo toto digito D G onuſto (*Fig.* 4.) pluſquam vigecuplas vires; ſimiliterque in dirigendo vecte *c g* noſtram machinam itidem pluſquam decuplas, muſculumque adeò K L in dirigenda manu onuſta tota pluſquam vigecuplas; porroque in *b g* vecte dirigendo machinam impendere vires quater & vicies majores, muſculum *p k* autem in dirigendo cubito B G octies & quadragies majores, tandemque in dirigendo toto vecte *a g* machinam requirere vires tricies, muſculum autem I P ſexagies majores ipſo pondere movendo ſeu directè ſuſtinendo; computo ubique decenter facto, manifeſtum facimus:

In ſuſtinendo ab extremis digitis pendente pondere 9½ ℔.

portionem muſculi K O adhibere vires librarum pluſquam	76
portionem K N pluſquam	152
portionem K M cum lumbricalibus pluſquam	190
Muſculos carpum flectentes K L	240
Muſculos cubitum flectentes P K	552
Muſculos humerum flectentes I P	780

Adeoque ad ſummam in dirigendo brachio toto cum appenſo pondere dicto vires inſumi pluſquam librarum - - - - - - 1990 & ſic ducenties minimùm majores pondere ſuſtentando. Q. E. D.

Hic verò ſi minus alicui videatur ac nimius exceſſus virtutis motivæ muſculorum ſupra pondus ſuſtinendum, is ſciat, nedum quidem ad ſummam ἀκρίβειαν perductum eſſe calculum, ſed majora adhuc incrementa daturas eſſe ſequentes indagines: & ſi quis fortè imprudentiùs hoc factum à natura judicet, quòd humana ſolertia contrà paucis viribus majores elevare movereque moles noverit; is faciemus impoſterum adjuvante DEO agnoſcat, hoc quicquid eſt humanæ ſagacitatis evidentiſſimum eſſe infirmitatis & impotentiæ argumentum, ex illo verò proceſſu Naturæ aut potiùs Opificis Naturæ contrario maximam elucere tum potentiam tum ſapientiam, ſimulque veritatem illius Prophetici hoc etiam caſu palpabilem: *Vias Domini non eſſe noſtras Vias!* Quo equidem Sp. S. effato tanquam gemmulâ obſigno hanc epiſtolam, finientis hujus anni exitum æquè ac imminentis novi introitum, plurimorumque ſequentium plenarium decurſum ex omni parte feliciſſimum Tibi, VIR OBSERVANDE, Tuiſque charitatibus omnibus toto pectore apprecatus. Dabam AltorfI Noricorum IV. KAL. JAN. CIƆ IƆC LXXXV.

Nobiliſſimæ Excellentiæ Tuæ

Perpetim obſervantiſſimus

Joh. Chriſtoph. Sturmius, P. P.

SIPHO WÜRTEMBERGICUS,

Sive

Sipho inverſus cruribus æquialtis fluens & refluens hactenus inauditus

ex

LIBERALITATE ET JUSSU

PRINCIPIS

SERENISSIMI DOMINI,

DOMINI

FRIDERICI CAROLI,

DUCIS WURTEMBERGICI,

ADMINISTRATORIS,

Publicatus

à

SALOMONE REISELIO, D. Conſiliario & Archiatro Würtembergico, S. R. I. Acad. Nat. Curioſ. Collega.

ANNO CIↃ IↃC LXXXIV.

AQuam ut *primam* creaturarum & omnium rerum ſeminium credidere Veteres, coluere *divinam*, ut maximè *neceſſariam* & *utiliſſimam* experti ſunt, ita *mirabilem* videmus quotidie.

Eſt ubi ignem fundit & incendit: eſt ubi in lapidem vertit & vertitur: eſt ubi aurum, argentum, cuprum vehit, ferrum in ſinu portat, & in ferrum mutat; ubi ſtannum, plumbum, mercurium, ſecum adfert; mineralibus ſcatet, vitriolo nempe, nitro, alumine, ſulphure, ſale diteſcit & in ſal mutat; quæ vinum ſapit & cereviſiam, ſimulque inebriat; quæ pro aceto ſervit; quæ indicat caritatem annonæ; periodicè fluit per horas, dies, menſes, annos; à menſtruatis aut leproſis aut gallicis turbatur & exſiccatur; picem & bitumem profert, balſamum & oleum fundit, perjurium igne punit & leprâ, furtum cæcitate prodit, lapidis injectum tonitru & ſurditate verberat, allocutione & voce turbatur aliàs clara: quales effectus *Exc.* Joh. Laurentius Lælius *Onoldinus Archiater collegit in Higia Weihenzellenſi.*

Quam efficaces Thermæ, acidulæ, ſalſæ, ſulphureæ, aliæque *minerales* aquæ iisdem viribus per plura ſæcula fluentes, aliquando Soterii & miraculoſi fontes per breve quoddam tempus ſcaturientes, *morbis* etiam incurabilibus fuerint *ſanandis*, abundè ſcriptum eſt; quibus fortaſſe ſuffecerint *Würtembergenſes* noſtræ à Divina benignitate Ducatui huic liberaliſſimè conceſſæ *Ferinæ*, *Cellenſes*, *Bollenſes*, *Canſtadienſes*, *Cervinæ*, *Deinacenſes*, *Gœppingenſes*, *Vbenhauſenſes*, *Blaubeirenſes*, *Röckheimenſes*, & cum reliquis *Neoſtadienſes* noviſſimæ.

Quam *mirandos* & *raros* & *neceſſarios uſus* præſtet aqua

per

per fontes vivos labentes, ſalientes atque ludentes in hydraulicis & hydroſtaticis machinis, in molendinis, antliis, navigatione, munitione, vita, medicina; Veteres & Recentiores plurimi edidere, quos congeſſit in unum P. Caſp. Schottus *præloquio ad Lect. Mechanicæ Hydraulico-Pneumaticæ;* ex quibus omnibus Kircherum, Portam & Merſennum eligit, eò quod unacum ipſo praxin theoriæ conjunxerint.

Quæ *pericula* in diluviis univerſali & particularibus, inundationibus, pluviis, tempeſtatibus, ſanguineis & lethiferis aliis infectionibus, in ſiccitate DEUS ex juſta ira Orbi immiſerit, teſtantur ſcripta divina & profana. Quibus tamen coërcendis miſericors DEUS iterum in ſupracœleſtium aquarum ſuſpenſione, in maris rubri diviſione, & Jordanis accumulati elevatione, in fluxu & refluxu maris definito *fines* & *terminos* poſuit, ultra quos non licet progredi.

Ego aquæ ſeptennio quovis *inclareſcentiam periodicam* circa æſtivale ſolſtitium ab aſtrorum influxu in *Niderbronnenſibus ſalſis*, velut in Betheſda ab Angelo motam lacum, indigitavi in *Tractatulo de illarum viribus & uſu*, qui contractus eſt ex Heliſei Röslini *Deſcriptione montis Vogeſi.*

Docui pridem aquam *circulare* ad leges chyli, ſanguinis & ſeri per omnia viſcera & vaſa majora in *Statua circulatoria humana* publicata *Ephemerid. Nat. Curioſ. Anni IX. Obſerv. 1.* & in Muſæo monſtrata noſtro, quæque proximè in Hydrophylacio Ducali Stutgardiano ludet formâ Cupidinis, de qua multi dubitarunt, qui promiſſam à me audiverant. *Ann. IV. Obſ. 191.*

Aquæ *vim balſamicam* conſervandi diu flammulam vitalem in ſubmerſis interpretatus ſum *Ephem. dictarum Anni VI. Obſ. 192.*

In aquæ ſuperficie & corona *Theatrum* quoddam *Sympatheticum* & *Antipatheticum* cum Unicornu repræſentatum eſt *Anni III. Obſ. 288.*

Aquæ

Aquæ quaſi *Spontaneus adſcenſus* contra gravitatis naturam per filtrum laciniofum eſt obſervatus *Anni VI. Obſ. 98.*

Per aquam *mobile perpetuum* monſtratum eſt in Motore perpetuo diurno, ſeu *Thermoſcopio Mercuriali librato*, quod *Anni XI. Obſ. 33.* deſcriptum à me eſt.

Pergo nunc aquæ *miracula* numerare, eamque ex horizontali linea *ſuper æquilibrium* & montis altitudinem evehere & revehere, ſola Naturæ inclinatione & bonitate, per *Siphonem Würtembergicum* docebo, quod hactenus nemo oſtendit, & vel unum ungvem latum, ſine impulſu, aut preſſione aut ſuctione ullius machinæ; niſi fortaſſis *Pincernæ Stathmicus* Clar. *Erhardi Weigelii* hoc fecerit, citatus in *ſupellectile Artefactorum, qui id miniſterii præſtat, ut vinum è cella ſubterranea per tubum vitreum puriſſimum ad menſam converſo ſaltem epiſtomio ſubminiſtret: inventum quo mucor evacuatis aliquantiſper doliis aliàs incumbens, unacum fraudibus promorum præſertim extraneorum, quos conducere ſæpe neceſſum habemus, evitari poteſt.* Namque P. Caſp. Schotto *Mechan. Hydraul. Pneumat. part. 1. protheor. 4. propoſ. 11. annot. 1. ſine crure ſeu perpendiculo longiore, ſpes nulla eſt ad effectum deſideratum conſequendum.*

Erat autem propoſitio Schotti *Siphone inverſo aquam ex uno montis latere in alterum, per verticem deducere.* Joh. Bapt. Porta *l. 2. ſpirital. cap. 13. & 14. mirabilem quidem modum, antiquis minimè cognitum, imò ab omnibus pro impoſſibili habitum, nempe aquam ultra perpendiculi altitudinem mediante aëre elevandi, laudat.* Sed Schottus *propoſ. 12. annotatione, falſum omninò eſſe* aſſerit, *etiam praxin ejusdem ap.* Merſennum *in Hydraulicis phænomenis propoſ. 34. qui nonnulla de ſuo adjunxerit, non uſquequaq; veritati congruam eſſe ſcribit.* Nec tandem meretur huc referri ex *Theatri Machinarum part. 2. n. 18.* Henrici Zeiſingii machina *Sion* dicta, ſeu ſipho ex metallo, corio vel ligno picato, cujus crus brevius ſed multo amplius, pondus nimirum majus aquæ

capiens, & cum motu perpetuo trahens per longius crus, ex præterfluente rivulo, atque effundens in rivulum, ſi Diis placet. Siquidem, ſi ſponſionem vellet facere ſui eventus, cum illo Architecto, qui citante auctore Anonymo Jocoſeriorum *ſeu Magiæ Naturalis Cent. 3. probl. 3.* cum *Barone Würtzio* Generali Suecico & Gubernatore Pomeraniæ, ſpondens coram REGINA CHRISTINA, ſupra montem aquam evehere, jacturam fecit centum aureorum, ob certos fines preſſionis aëris ipſi incognitos, perdet quoque ſuos nummos.

Jactet igitur Urbs Roma, Orbis Domina Aquæductus tam pretioſos, tam amplos, ut vir eques alveum commodè poſſet ingredi; tot ſalientes & vivas aquas, vel à quadrageſimo milliari per montes & valles ductas, atque fornicibus ſuſtentatas. Laudet tota Italia, Gallia, Germania fontes ſalientes ſuos artificioſiſſimos, pretioſiſſimos, rariſſimos. Certè non cedunt illis arte, utut pretio, quos Domus & Hortus & Grotta Ducalis Stutgardiæ oſtentat.

Pares verò non habet Mundus duabus machinis aquariis, ſi & utilitatem & raritatem & artificium ſpectes, quarum altera Sipho eſt aquas in æquilibrio ſeu horizontaliter poſitas ex uno caſtello ſuper jugum montis transportans in aliud & refundens per eandem altitudinem atque viam iterum in prius: (ein Waſſer-Uberlauffer) altera rotatilis ſuctor & preſſor eſt (ein Waſſer-Zwinger) ad aquas è profundo alliciendas & in miram altitudinem projiciendas, quas *Sereniſſimus Princeps* DN. DN. FRIDERICUS CAROLUS, *Dux Würtembergii & Teccii, Comes Montispelicardi, Dominus Heidenhemii, Adminiſtrator & Supremus Tutor, Dominus meus Clementiſſimus*, ſervat inter Rariora ſua, ab hæredibus civis ſui Stutgardiani & pellionis & Capitanei urbis Johannis Jordan magno pretio redemtas. Hic, quem cum organedo cœco *Conrado Schott* & *Scriniario* quodam, qui Sanctam Urbem minori forma ad normam S. Scripturæ artificioſiſſimè conſtruxit, numerare licebit inter encomia Ducatus Würtember-

gici,

gici, αὐτοδίδακτος & latinæ linguæ imperitus (quod maximè doluit) multa in Matheſi, Aſtronomia, Hydroſtatica, Cælometria (Wein-Vieſierung) aliisque Mechanicis & meditatus eſt, & ad praxin duxit, ita ut & Ephemerides ſeu Tabb. Prutenicas novo calculo corrigere inceperit. Has verò dictas machinas perfecit & tanti æſtimavit, ut cum emtorem non inveniret ſatis liberalem, agonizans voluerit deſtruere, niſi ab uxore fuiſſet impeditus: obiit autem Anno 1680. & reliquit hoc Cimelium. Deſcripſit quidem ipſe artifex utramque machinam & æri incidit corroſivâ aquâ Anno 1672. atque diſtinxit Siphonem hunc ſuum ab inventis Heronis Alexandrini & Joh. Bapt. Portæ, quæ cum C. Schotto tranſcripſit Dan. Schvventer *Delic. Phyſico Mathem. part. 13. prop. 2.* ubi ſimul negat infusâ aquâ per infundibulum in culmine montis, obſtructis utrisque orificiis rem procedere: falſiùs per angulum recto minorem fieri credit. Diſtinxit, inquam, his notis & artificiis. 1. Ut orificia crurum duorum Siphonis ſui horizontaliter ſita labris inſerantur; cùm in Veterum inventis crus longius infra labrum ſeu æquilibrium deſcendat ſemper. 2. Ut orificiis vel partim vel dimidiùm aqua repletis effluat tamen aqua ſuper montem ducta, cûm in reliquis ſiphonibus totum orificium aquâ adimpleri, ſeu immergi aquæ debeat. 3. Ut in ſiccitate diuturna quieſcens machina tamen effectum producat, affluente iterum aquâ. 4. Ut lumine ſeu orificio alterutro aperto, altero verò poſt horas demum aut diem, ſeu per epiſtomium ſeu conum recluſo, effluat tamen aqua, cum in aliis utraque ſimul lumina aperiri debeant. 5. Ut in horizontali linea poſitis orificiis & æqualibus quoad altitudinem cruribus exundet liquor, cùm in Portæ aliorumque machinis inæqualia debeant crura eſſe, & perpendiculum majus. 6. Ut ab utroque labro in utrumque labrum infuſa aſcendat & effluat aqua, cùm in Veteribus nonniſi per unicum, nempe longius crus effluat, nunquam refluat. Secretum verò occultavit, & in

angulo ſupremo myſterium latitare ſcripſit, quod eſt veriſſimum.

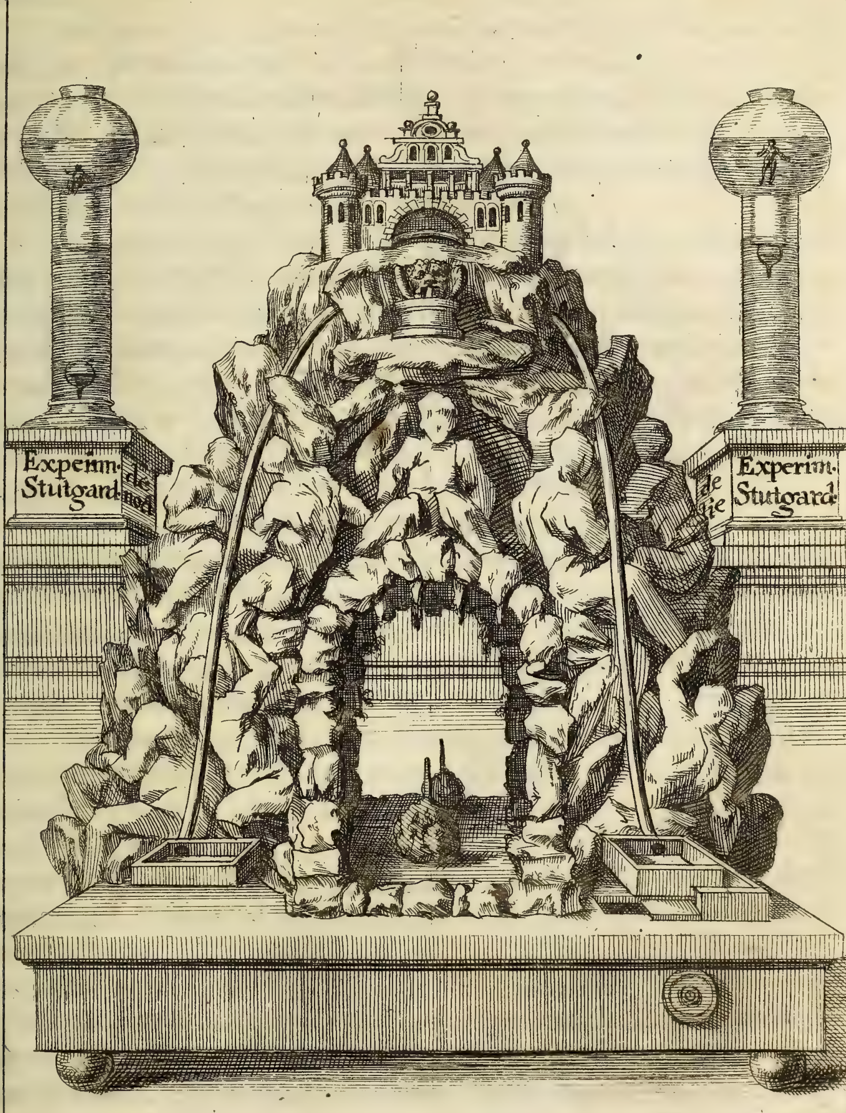
Has igitur machinas duas tanti artificii, tanti uſus, tanti miraculi *Sereniſſimus Princeps* in majori forma conſtrui juſſit pro uſu publico, moderante hoc opus ſecretum *Dn. Joh. Schuckardo*, Conſiliario & Secretario intimo, Mathematico ingenioſiſſimo, qui hactenus *Celſiſſimo Duci* à ſtudiis atque exercitationibus fuit mathematicis, per juratum Caſtellarium ſeu Grottarium. Hinc conſtructum eſt opus ex canalibus viginti pedes altis, divaricatis octodecim pedes cruribus, in quibus orificiorum diameter decimam partem pedis Würtembergici continebat.

Aſt ne lateat porrò in obſcuro artificium hoc mirandum, ſed ut audiat & videat Mundus, placuit *Clementiſſimo Domino meo*, ut deſcriberem & publicæ utilitati proponerem harum machinarum unam, quæ alteram & novitate & artificio, fortaſſis & uſu ſuperat, nempe *Siphonem transfuſorium & refuſorium ex horizonte ſeu æquilibrio*, quem ob loci nativitatem ac Poſſeſſoris excellentiam *Würtembergicum* nominabimus.

Hic ergò eſt Sipho ſeu tubus in angulum reflexus & inverſus duorum æqualium altitudine crurum, quæ in labra ſeu caſtella deſcendunt utrinque horizontaliter ſeu in æquilibrio poſita: (ſine quo poſitu inefficax eſt machina) quorum alterutri ſi affundas, etiam dimidiâ vel quartâ orificii parte impletâ, (quod maximè rarum & admirabile eſt ei, qui ſiphonis communis operationes novit) aquam vel liquorem quemcunque, illico ſupra angulum ſeu culmen Siphonis aſcendit, deſcendit & effluit in alterum labrum (ſine tractione, ſuctione, impulſu aut rarefactione alicujus machinæ); cui infuſa denuò aqua alia tranſibit in prius labrum.

Adaptata etiam rotula ſeu tympanum cellulis interſtinctum, quod effluentem excipit aquam, (uti in hoc modulo fit) elevabit per antlias non vulgari ſed ſingulari & artificioſo, eoque

Sipho Würtembergicus.



ǫ́ue modo quo altera machina pollet, fabrefactas, aquam usque ad culmen, unde delapſa iterum variis luſibus oculos delectet.

Imò, ne quid deſit etiam oculis curioſis & avidis, ecce figuram Machinæ tripedalis, ut artifex ipſe manu ſua conſtruxit, & multis ſpectandam dedit, quam alius, ubi artificium noverit, facilè centies variare poterit, canalibus rectis, angularibus, ſphæricis, ſpiralibus, obliquis, ſerpentiformibus, ſcalaribus & neſcio quibus aliis ambagibus.

Ignoſcet tamen Benevolus Lector, quòd *Sereniſſimus* adhuc ſibi ſervet myſterium ſtructuræ & praxeos totius, quâ animari & ad uſum duci poſſit machina. Nec mirabitur, rationes hujus fluxus & refluxus in hoc Secreto Siphone non expreſſas eſſe, cùm vel in Siphone vulgari inverſo hactenus nondum conſtiterit an à vacuo, an preſſione aëris, an circulo corporum, amore contigui, odio diſcontiguitatis, an à determinatâ divinitus Sphærâ proveniat vera cauſa.

Uſus, quem inſignem diximus, erit, fontem ſuper juga montis non unius ſolum, ſed inſequentium continuatis vel ruptis orificiis ducere aquam: dein ex lacu ſuper muros, ædificia, turres, rupes, ubi non datur aliàs penetrari, transferre, incendiis delendis, alveisq́ue & plateis purgandis; etiam minerarum fontibus exhauriendis.

Tentandum denique ad majorem utilitatem, an in ſuperiori angulo & montis vertice aqua effluat, cui juvando præter aliorum conatus, fortè erit Portæ *inventum Mag. Nat. l. 19. c. 3. vel l. 2. Spirital. cap. 13. & 14.* Tentandum quoque an aqua ſupra hactenus creditos fines adſcenſura ſit, quos quidem Boylæus *ad 34 vel 35. pedes*, Magnanus *ad 18. cubitos*, Dygbæus *&* Galilæus *ad 40. pedes*, Magdeburgenſes *ad 20. ulnas*, Carteſius *ad 20. ſexpedes* experimentis ſuis tantum attactos, nec ultra progreſſos eſſe, evicerunt, propter aëris & aquæ tandem emergens æquipondium impotens ad ulteriorem adſcenſum ſeu preſſum. Nec deſperandum, quin ſuperemus hactenus

cognitos & expertos fines, cum & in æquilibrio ſuperato jam vicerit

SIPHO WÜRTEMBERGICUS.

HUic *tertio Germanorum* poſt *pulverem tormentarium & Typographiam invento* longè quidem inferius, ſed curioſum non minus atque jucundum

EXPERIMENTUM STUTGARDIANUM

Coronidis loco apponere liceat, quod à *Florentino* & *Romano* C. Schotti *tertium* eſt circa aëris elaterem in bullula vitrea natante, & Stutgardiæ, detecto Naturæ peplo, manifeſtatum.

Quamvis enim Schottus diligentiſſimus *Mechan. Hydraulico-Pneumat. part. 2. Claſſ. 1. cap. 5. mach. 6. Hydrotechnicum tubum varia ludendis Naturæ ſpectacula exhibentem, tanquam Experimentum novum, Florentiâ ex fœcunda Lynceorum Schola transmiſſum, Florentinum inde appellatum,* in medium produxerit *leviſſimum prima quidem viſum fronte, nullaque dignum admiratione; at ſpeculationis tam reconditæ, ſi penitius examinetur, plenum, ut multorum excitarit ingenia ad latentes effectus exotici cauſas ſeriò indagandas*: ad cujus adeo imitationem P. Athan. Kircherus & Raphael Magiottus (qui ex ejus occaſione opuſculum conſcripſit *Renitenza certisſima dell' acqua alla compresſione*) aliud fere ſimile Romæ excogitarunt *Romanum* dictum. Tacet tamen de hoc noſtro Experimento *Stutgardiano;* quod nec ab alio quodam Autore obſervatum vel deſcriptum legimus, parem verò fortaſſe ſpeculationem & examen meretur.

Ejus fabrica & uſus talis eſt. Bullula vitrea cum brevi collo anguſti orificii vel ſimplex, vel in icunculam formata, & aperto tubo ſeu globo aquâ pleno immerſa ſponte ſubſidet aut ſubmergitur de nocte & in frigore; ut innatat aut elevatur de die & in calore.

Differt à Florentino, quia ibi bullula in clauſo tubo à frigore aſcendit, in calore deſcendit: in aperto tubo hîc à frigore deſcendit,

deſcendit, à calore elevatur: à Romano; quod illic leviùs per pollicem preſsâ aquâ icuncula elevatur vel ſuſpenditur, fortiùs verò, ſubmergitur; hîc in frigidâ ambiente aquâ ſubſidit, in calidâ innatat: ab utroque; quod iſtic & illic vi quadam in aquâ concluſâ; hîc ſponte in aquâ libertati ſuæ relictâ & inſtinctu Naturæ ludat, ut BAROMETRI SPONTE LUDENTIS naturam exprimat, nomenque mereatur.

Equidem apud Illuſtrem Rob. Boyle *Paradox. Hydroſtatico 2.* ubi de ſubmerſis bullulis, earumque cauſis & phænomenis agit, ipſiſſimam delineationem machinulæ hujus invenio, quæ eſt, *in tertiâ figurâ tubus primus cum duabus bullulis X. X. una natante, ſubmerſa altera.* Adductas etiam video inibi cauſas veras natationis & ſubmerſionis, *gravitatem* nimirum vel *levitatem ſpecificam*, data æqualitate molis aqueæ.

Verum hîc, quando & Florentini & Romani experimenti meminit, eorumque rationes non à Vacuo cum Kirchero & Schotto, ſed ab aliis principiis deducit, non videtur attendiſſe noſtrum Stutgardianum, neque uſum illius & luſum, ſed alium finem habuiſſe, nempe *preſſionem competentem aliquam ſive à pondere, ſive aliter productam in aquam*, qualis quidem tam in Florentino quàm Romano datur; non verò in Stutgardiano, ubi ſolo calore vel frigore ambientis aêr internus bullulæ incluſus rareſcit vel condenſatur, minuitur vel creſcit, levior fit vel gravior, deturbatâ vel attractâ ſeu ſequente aquâ. Idem *Paradoxo 7. fig. 14.* bullulas quoque geminas, natantem unam, demerſam alteram oſtendit, ſed ob *immerſi corporis lateralem à fluido preſſionem.*

Excell. Joh. Chriſtoph. Sturmius, *Prof. Mathem. ac Phyſ. Altdorffinus in Collegii Experimentalis ſive Curioſi Tentam. 5.* hydroſtatica quidem Phænomena quinque cum bullulis & ſphærulis vitreis colli & orificii anguſti natante & ſubmerſâ unâ, (ipſâ adeò noſtrâ machinâ) proponit cum cauſis genuinis, *pondere* ſcilicet *majore affuſæ aquæ vel olei, vel bacillo premente.* Sed

nec

nec hîc nec in *Auctuario* Spontaneæ noſtræ vel elevationis vel ſubmerſionis veſtigium reperitur.

Utut ergo *preſſionem aëris* à Recentioribus omnium phænomenorum, quæ hactenus *à fuga Vacui* proveniſſe putabantur, cauſam creditam, negare nolim, cùm plurimi Eruditorum experimenta ſua laudantium, ipſeque Schottus, qui vacui fugam in poſterioribus *Technicæ Curioſæ* curis retractat, demonſtrent: attamen forſan ſine preſſione ejusmodi, multorum experimentorum à rarefactione & condenſatione profectos effectus fieri, poſſem facilè monſtrare.

In *Thermometri* variis ſpeciebus, *erecti* puta, *inverſi*, *reflexi*, *circulati*, ſolus calor & frigus poſitivum, aut caloris privatio & diminutio eandem rarefactionem & condenſationem ſine preſſione aëris (cui ſoli aliàs adſcribitur illorum variatio) efficit; quod vel manus calida, aliusve quivis ignis admotus, vel frigus quodcunque applicatum evincet.

In *Thermoſcopio* utique *Hermeticè ſigillato*, in quo liquor quidam ſpirituoſus eſt concluſus, quomodo preſſio aëris valeat, qui vitrum penetrare non potuit, non video. Credere interim quid vetat, igneis particulis, vel ſi mavis, ætheri poros vitri transeunti calido tempore attribuendam eſſe rarefactionem non tam liquoris ipſius, quàm aëris & ſuper aquam incumbentis, atque cum aliò non poſſit, aquæ poros ſubintrantis, & in poris aqueis latentis, qui utrinque aquam dilatando in majorem molem adaugeat; dum alia edocear ſaniora & veriora?

Sanè an deſcenſus liquoris in frigore imminuti à condenſatione aquæ, quæ ſecundum Boyle vel nullam patitur compreſſionem vel nonniſi levidenſem, & rarefactione ſeu elatere aëris ſimul vix poſſibili ortum habeat, adhuc me neſcire fateor.

Tantum!

MICHAE-

MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI,

Med. Lic. Pract. Gieſſen. Sq; R. I. Academiæ Nat. Curioſorum Collegæ

De

MONSTRORUM HASSIACORUM ORTU ATQUE CAUSIS EPISTOLA

Ad

Excellentisſimum VIRUM

DN. JOH. DANIELEM DORSTENIUM,

Med. Doct. atque Prof. Ordin. Marburgenſem, ut & Societatis GERMANORUM curioſæ Collegam meritiſſimum.

ANNO cIↃ IↃc LXXXV.

EXCELLENTISSIME DOMINE!

VIx duo diffluxêre menſes, ex quo Mercatores noſtri Marpurgo reduces de novô quodam monſtro, haud procul inde nato, mentionem facerent: Cui tamen vulgi relationi an fidem adhiberem dubitabam primò, donec obtentis ab EXCELLENTIA TUA literis amabilibus, ejus non tantùm certior redditus, ſed & partûs hujus tum deſcriptione tum figurâ inſimul Anatomicâ donatus fuerim, quibus neſcio an quid gratius unquam contigiſſe potuerit. Neque enim facilè dixero, quantum aut delectationis aut emolumenti capiam ex reciprocato dudum literarum commercio, quod cum Celebrioribus ævi noſtri Medicis tempeſtivè ineundi omnem, quam potui, hactenus occaſionem ſum venatus: Quos inter & Tuam præprimis Excellentiam ſincero ſemper affectu colui; cujus ut in publicum exſtet argumentum, eſt quod quæſivi diu, usquedum ex improviſo ſe inſolita hujus monſtri tulerit hiſtoria, quâ obſtetricante pauca de *monſtrorum ortu* fortè commentari tuoque Celeberrimo Nomini inſcribere, volupe quidem erat.

Verùm enim verò cùm paulò poſt Magnificum D. D. WALDSCHMIDIUM omnem hujus rei fundum occupaſſe viderim, & de cæterô quoque conſtet, Ampliſſimam Tuam Excellentiam peculiarem jam hoc deſuper argumentum meditari diſſertationem, mutavi rurſus animum, ne vel Iliada poſt HOMERUM cantitaſſe, vel noctuas Athenas tuliſſe videar. Intereà factum, ut alius heîc de parili monſtrô ſpargeretur rumor, quod in vicinâ nobis moletrinâ haud pri-

dem enixa fuerit molitoris uxor; unde novum mihi ſtimulum ſuccreviſſe ſenſi, quò cœptum antè propoſitum refricarem & in φαινομένων ejusmodi præternaturalium hiſtorias atque cauſas inquirerem. Quamvis enim ita felici mihi eſſe non licuerit, ut, hoc quid eſt oſtenti ſive oculis ſive cultro Anatomico ſubjeciſſe datum ſit; id tamen ex oculatorum fideque digniſſimorum teſtium relatione refero, quòd Gemelli quoque fuerint in truncô corporis monſtrosè concreti, vivi tamen ambo in lucem editi, utut paulò pòſt, acceptô priùs SS. Baptiſmatis chriſmate, ſucceſſivè exſpirarint. Quod autem externum membrorum apparatum concernit, id ferè commune tenuêre cum nuperis haud procul à Marpurgo genitis gemellis, quod unô tantùm umbilici fune cohærerent; ſitu verò corpuſculorum immane quantum diſcrepantes, qui contrarius iis & inverſus planè fuit, ita quidem, ut inversè ſibi implicati caput unius ſuperiorem, alterius verò inferiorem regionem occupârit, ſicut id figura *Ann. III. Dec. 2. Ephemerid. GERM. curios*, proximè inſerenda, fortè exprimet. Antipodum ſchemate naturam luſiſſe dixeris & hoc ipſo monſtro eorum demonſtraſſe exiſtentiam. De internâ verò viſcerum ſtructurâ nil habeo quod dicam, cùm ſub ſilentii ferè ceſpite tumulata computreſcant.

Interim cùm notabile fortè ſit, quòd hîc monſtrorum ortus in idem planè tempus ceciderit, non potui, quin Nobiliſſ. Tuam Excellentiam ejus certiorem redderem &, quas ex hoc argumenti fonte nuper hauſi cogitationes, ſubacto Tuo & edecumato jam judicio inſimul committerem. Equidem, ſi ullibi ars Naturam imitari ſolet, id in naturali monſtrorum Hiſtoriâ quam abundè fieri jure fortè dicerem. Sicut enim monſtra nil niſi Naturæ ſunt errores, ita fœcundâ ſui progenie & aliis ſimiliter errandi largam fecêre copiam; poſitô nempe uno abſurdorum, nexu indiviſibili ſequuntur plura. In teſtimonium appello tantùm non omnes Phyſicos & generales & ſpeciatim, qui hoc argumenti genus fusè proſequuti ſunt, tam

Ve-

Veteres, quos ordine recenſet Vir ſummæ eruditionis multæque experientiæ D. D. SCHÆFFER in *Directorio Medico-Practico;* quàm recentiores à LIPENIO *in Bibliotheca Medica Reali* noviter accenſitos.

Niſi enim nudas facti ſpecies & hiſtorias excipere velis, parùm ſubinde reperire licet, quod animo vivæ veræque doctrinæ cupido ſatisfacere poſſit, cùm utrobique multum ſæpe eloquentiæ ſit, ſcientiæ verò Phyſicæ parum. In hujus rei cauſas ſi inquiramus, duas imprimis offendere licet: Primam quod Anteceſſores noſtri, in priorum temporum curſu, quoad arduum generationis opus juſtô fuerint negligentiores, ac unius ultra vel alterius Pagani dogmata ſapere noluerint. Itum eſt per exempla majorum, & quæ vel cunque ARISTOTELI vel GALENO olim placuere, pòſt velut oracula quædam è Tripode dicta, ſupina prorſus ſuperſtitione crudeliqúe credulitate ad poſteros usque derivata ſunt: Quin adhuc hodie ſæpe itur, quà itur, non quà eundum. Ab alterâ deinde parte doctrinæ huic obicem quoque poſuêre ſpiſſæ, quæ abſconditam generationis œconomiam adminiſtrare ſolent, difficultates.

Sicut enim rectum ſemper norma eſt & regula obliqui, ita fortè tamdiu vera monſtrorum ætiologia dari non poterit, quoad ipſe ſive conceptionis, ſive generationis ordo fuerit in dubio. Equidem multum, fateor, lucis huic rei acceſſiſſe nuper, cùm ovaria hominis conceptio in foro Medico deciſa fuit, quàm feliciſſimè partim invenêre, partim uberiùs edocuêre Viri æternitate digni COURVEUS, STENO, SWAMMERDAM, HORNIUS, KERKRINGIUS, GRÆFFIUS, GARMANNUS, FRANCUS, PEYERUS, DOLÆUS, BARTHOLINUS uterque, alii: Non tamen etiamnum deſunt, quæ negotium hoc curatiùs penſitanti crucem figere poſſùnt. De ipſius quidem rei veritate dubitare qui vellet, propriam aut ignorantiam aut ſummam mentis contumaciam in apricum proderet: Militat hic tot Anatomico-

tomicorum authoritas, & rem ultrò confirmat quotidiana autopſia. Cùm verò ad modum itur & ſpecialis omnium partium ſchematiſmus & conformatio determinanda venit, heîc demum aqua ſæpe hæret. Neque enim certò conſtat, an in ovulis illis genitalibus omnium partium ſtamina jam efformata deliteſcant, an verò ſub primis conceptionis diebus earundem demum delineatio fiat? Et quamvis hæc quoque in expedito ſint, cognitu tamen difficile eſt, quâ ratione & quô modo vel ordine partes illæ ſive conformentur ſive explicentur; & quis tandem ſit Thaumaturgus ille, qui admirabilem hanc corporum ſubſtructionem & inchoare & perficere ſolet? Qui cum Antiquariis facultatem animæ formatricem ſuſtinere ſatagunt, elegantioris doctrinæ Viris riſum movere ſolent. Demonſtrandum priùs erat an hoc de animæ rationalis ſit officio, ut ad actiones illas automaticas concurrat, cui functiones rationales & cogitativæ jam ſatis negotii faceſſere poterant.

Et ut non dicam, quòd anima rationalis actionum harum nunquam ferè conſcia ſit, id ſaltem urgeo, quòd gravitati Peripateticæ prorſus non conveniat, principiorum olim receptorum obliviſci, quæ nullam planè inter materiale & immateriale proportionem eſſe categoricè concludebant. Alius ergò prodeat Architectus, qui operi huic manum commodet & operam; Ipſi nempe ſpiritus automatici, qui vel hôc nomine ab Illuſtri HELMONTIO non inſulsè Archei nomine venire ſolent: Hi etenim ſub genituræ virilis regimine, certô numerô, pondere & menſurâ concentrati, eum in finem arvum muliebre irrigare motusque ſui terminum tantiſper expectare ſolent, donec dulci ſibi connubiô maternorum ſpirituum copulam adſciſcentes, in omnes ſe dimenſiones explicandi variisque ſuis excurſionibus prima fœtus rudimenta ducendi occaſionem nanciſcantur.

Unde jam porrò liquet, quâ ratione mirabilis hæc partium formatio fieri poſſit? cùm enim ſpiritus illi naturâ ſua ad

motum

motum proclives, & ut Generoſus CARTESIUS ſæpe loquitur, in continuâ ad motum propenſione conſtituti ſint, non poſſunt non commodô tempore vel locô ſeſe explicare adque paranda ſibi nova domicilia omnem movere lapidem.

Non tamen putandum eſt, hunc ſpirituum motum vagum prorſus eſſe & erroneum, ſed omnino ſingularem & omnium minutiſſimarum quoque partium ideis determinatum, quas in tali ſpirituum plica & textura conſiſtere exiſtimarem, quâ certâ proportione, eô in ſitu, poſiturâ vel figurâ concentrati ſunt, quâ machinæ humanæ fabricam ipsô alias actu informare & dirigere ſolebant; & in hac elaſticâ quaſi plicâ idearum non tantùm, ſed & virtutis illius plaſticæ rationem formalem conſiſtere jamdudum publicè probatum dedi.

Hinc quoque ſponte ſuâ fluit admirabilis illa ſimilitudo, quæ parentes inter atque filios intercedere ſolet, non ad faciem ſolùm, ſed & omnem ferè membrorum apparatum, ita quidem, ut, quod ſæpè ſtupui, ingreſſu quoque & pedum alternatione ſæpiſſimè Parentes æmulentur liberi. Nil dico de ſimilitudine morali & affectuum affinitate, quæ integras inter familias ſæpe obtinere ſolet, quò GERMANORUM noſtrorum proverbium abit: Der Apffel fällt nicht weit vom Stamm. Ideæ ergò genitales in hac ſpirituum texturâ radicatæ, ſunt veluti norma quædam atque regula, quæ vagum ſpirituum motum dirigere & in formandis membris adjuvare ſolet.

Ubi tamen non prorſus excluſero mechanicas motuum leges, quæ omninò etiam ſuas hôc in punctô partes agunt, ſicut id Illuſtris CARTESIUS in nobili *de Formatione Fœtus* libello, & genuinus Ejus Interpres, Dn. D. WALDSCHMIDIUS *in nupera Diſſ.* eleganter & ad oculum oſtendêre. Unde jam porrò eluceſcit diverſitas, quæ oviparorum ova à viviparorum ovulis diſtinguit, & reliqua ſuperiùs enarrata dubia commodè expedire poterit: In illis enim omnium particularum ſtamina jam perfectè delineata ſunt, haud aliter

ac in plantarum ſeminibus idem ſpecillis ſuis obſervârunt GREWIUS, MALPIGIHUS, BAYLE, BOHNIUS & alii; & hinc eſt, quod non vivô tantùm animalis fotu, ſed quocunque etiam calore fœtus inde atque pulli excludi poſſint, ſive naturalis ſit ſive artificialis: Illud ex communi Phyſicorum traditione conſtat, qui ſtruthionum ova, in arenam locata, ſolis æſtu recludi ferunt, cujus rei veſtigia jam in ſacris exſtant; hujus verò experimentum habet AFRICANORUM ars, qui certô furni tepore magnum ovorum numerum ſimul excludere norunt, id quod in Daniâ quoque tentaſſe olim celebrem BARTHOLINUM ex *Obſervationibus* ejus conſtat, utut primâ vice non bene ceſſerit experimentum.

Longè verò aliter in genitalibus viviparorum ovulis res ſeſe habet, ubi partium ſingularum fabrica ſub primis conceptionis diebus aut efformari aut delineari ſolet, id quod tamen in ipsô jam ovario, antequam in uteri cavum perveniat, contingere, certum eſt, & ſectiones Anatomicæ ad oculum demonſtrare poſſunt; unde & modus eſt petendus atque via, quâ ovula illa, embryonum typum continentia in uteri concamerationem pervenire ſolent, id quod per tubæ Fallopianæ ductum ſucceſſive fieri experimentis ſuis & figuris jam dudum obſervarunt Recentiores Anatomici, RUYSCHIUS, GRÆFFIUS, BARTHOLINUS, DIEMERBROCKIUS, ALIIque. Quin & ipſæ ſæpe mulieres hos ovuli greſſus & progreſſus ſentire ſolent, quæ ut ſub primos imprægnationis dies horrore quodam febrili ſuccutiuntur ita paulò poſt per aliquot dierum ſpatium ad regionem iſchiaticam titillationem quandam perſentiſcunt, **es kitzelt ſo nach dem Schoos zu** / ſicut id ex orali curioſarum matronarum confeſſione quivis haurire poterit. Ut enim mediante titillatione hâc ſenſibiles admodum tubarum uterinarum extremitates ovario applicantur, illudque ſingulari modô exoſculantur, ita ferè ſenſus hic eousque perdurare ſolet, donec ſuperatô tubæ ductu anfractuoſo in uterum protrudatur ovulum, & per affluentem ex arte-

riis pultem nutritivam ulteriora incrementa capiat: Vias atque modum curatiſſimè deſcribit NEEDHAM in *Diſq. Anat. De formato Fœtu*, qui hac in parte Dux omnibus & author eſt; Et hucusque ferè proceſſit curioſa Modernorum ſolertia in perſcrutandô ortûs noſtri labyrinthô. Quod ſi jam naturalis hic generationis ordo ſubvertatur & in formandâ partium ſymmetriâ inſignis idearum confuſio fiat, non poteſt non evenire, ut varii partus inde monſtroſi propullulent, quorum tres ferè cauſas hactenus docuêre Scholæ, Facultatis inquam formatricis aberrationem, ſeminis ſive defectum ſive redundantiam, & uteri tandem conformationem vitioſam.

Sed omnia ex principiis malè fundatis. Omni ferè facultate nunc privatæ ſunt à modernis animæ facultates, ſicut ſupra retuli.

Quid quòd & in brutis & vegetabilibus toto die generentur monſtra, quibus tamen nec ratio ineſt nec intellectus. Utrobique magnum exemplorum numerum ſuppeditare poterunt *Ephemerides GERMANORUM Curioſæ*, & vel unica illa, cujus Excellentia Tua nuper me participem fecit, obſervatio, de monſtroſô valdè & acinacis inſtar ſuccreſcente Violæ matronalis caule hujus rei fidem facere poterit, & parile ferè φαινόμενον in Coronâ Imperiali adhucdum oſtendit Hortus Academicus GIESSENSIS. Sic altera pariter de ſeminis ſive quantitate ſive qualitate ſententia prorſus ſterileſcit, cùm de maris genitura nihil quicquam in uterum penetrare, ſectiones HARVÆANÆ certò demonſtrarint. Neque tandem video, cur ipſius uteri ſtructura tantoperè accuſanda ſit, cum prima monſtrorum rudera jam in ipſis teſtibus dubiô procul ſint formata, antequam in uterum dilabantur. Sicut enim tenerrima partus naturalis lineamenta in ipſo ſive ovariô ſive oviductu adhuc hærente ovulô accuratiſſimè conſpici poſſunt, ſi curioſum Microſcopiorum adminiculum in uſum vocaverimus, de quibus fusè agit primus, quantum ſcitur, eorum Author FRANCISCUS FONTANA & qui eum ſecuti ſunt BOREL-

BORELLUS, HOECKIUS, WALDSCHMIDIUS, SCHRADERUS, alii: Ita idem quoque in primâ monſtrorum figuratione obtinere certum eſt: Illic enim omnium particularum ſtamina tenera adhuc ſunt & tractabilia, unde facilè confundi varieque irretiri poterunt, quamprimum idealis ſpirituum motus (qui heîc omne ferè punctum fert) à ſueto tramite aberraverit, & in varias eccentricitates diſtractus fuerit. Hinc enim illæ lachrymæ! Quibus occaſionem plerunque ſubminiſtrare ſolent affectus externi, terrores inprimis, non vulgares & ex pelvi fulgurantes, ſed extraordinarii prorſus, atque tales, quæ ſive vitæ ſive omnis fortunæ jacturam minitentur. Certum enim eſt, inſolita ſenſus, tam internos quàm externos, fortiùs ferire, cùm & heîc valeat regula HIPPOCRATIS, quòd inſueta ſuetis ſint deteriora: Id quod non hominibus modò, ſed & ipſis brutis commune eſſe eleganter oſtendit Celeberr. D. BRANDIUS in Relat. Germanicâ De *ovô Cometicô Marburgi repertô cap. IV. §. II. ſ.* Notatu ſanè digniſſimum arbitrarer, VIR EXCELLENTISSIME, quòd eo præcisè tempore, monſtrorum ejusmodi prægnans fuerit HASSIA noſtra, quo juratus Chriſtianorum Hoſtis caſtra movere & omnia ſusque deque vertere, diraque minari ſuevit, id quod non nudius tantùm tertius, ſed retroactis longè temporibus contigiſſe, exemplis aliquot demonſtrare liceat. Equidem ſi ſuperioris ſeculi annales evolvamus, oppidò apparebit, quàm inſignis belli apparatus anno 1577. in Portâ Ottomannicâ conquiſitus fuerit, quo audito univerſa ferè EUROPA ſubitaneo quodam & immani terrore perculſa nil æquè magis extimuit ac horribilem Turcarum tyrannidem. Utut autem faba illa non tam in Auguſtiſſimum ROMANORUM quâm PERSARUM potiùs Imperatorem cuſa fuerit (à quo poſtmodum univerſus & Tartarorum & Turcarum exercitus memorabili ſtrage profligatus & radicitus everſus fuit, ſicut id ex SLEIDANO, MUNSTERO & Hiſtoricorum aliis conſtare poterit); Nihilo tamen minùs eodem adhuc anno, ob

con-

conceptum fortè terrorem quidam Haſſiæ pagus, Hohen⸗Eichen/monſtrum tulit prorſus inſolitum, cujus iconem quoque Sereniſſimis Haſſiæ Principibus transmisêre ſubditi. Aſt parum hoc videri poſſet, niſi & recentiora, quæ hoc noſtro ſeculo contigêre, ſuppeterent exempla: ſi enim annorum retroactorum memoriam recolamus, neminem credo, latere poterit, quantas ante hos & viginti annos in universâ Germania turbas dederit magnum illud Orientis monſtrum, cùm anno 1663. ſub prima æſtatis initia factâ in HUNGARIAM irruptione toti Chriſtianeitati certum, ut ſolet, exitium minaretur.

Quid fieret? Anno ſubſequenti 1664. ad primos veris acceſſus Wetteravia vicina monſtrum parturivit horrendum, quod juſſu deinde & indultu Principali Theatro Academiæ Gieſſenæ Anatomico in victimam ceſſit, ſicut iconem ejus & deſcriptionem exhibet Diſputatio paulò pòſt publicè de eo habita; quin & in Theologicam conſiderationem tunc à B. Dn. MüLLERO tractum & elegantibus rhythmis Germanicis delineatum fuit, im Buß⸗Spiegel. Et eadem, ni fallor, ratio eſt noviſſimorum Haſſiæ monſtrorum, ſpeciatim iſtius quod Eruditorum MARPURGENSIUM oculos nuper pavit & curioſitatem.

Quis enim tam obtuſæ mentis eſt, cui non amplius conſtet, quantô mox terrore perculſa fuerit univerſa Germania, cùm ex inopinatô ſubitanea illa & præpropera VIENNÆ obſeſſio nuper increbeſceret? Actum videbatur non tantùm de nobiliſſimis Auſtriæ, Ungariæ aliisve regionibus, ſed omni ferè Germaniâ, nî DEUS T. O M. vicinum POLONORUM Regem atque univerſos S. R. I. Status in ſuppetias armaſſet, quorum Virtus erit in æternum.

Nulla certè poſteritas ſecutura eſt; cui non ſumma SAXONUM Fortitudo ſtabit in exemplum, qui glaciem fregêre & ſpumantes hoſtium impetus fortiter ſuſtinuêre. Nec intermorietur unquam adamantina STAREMBERGIORUM conſtantia & Generoſitas, quam vel ex oculis olim le-

gere potui, cùm ad devotum manuum oſculum Gratioſè me admitterent. At verò cùm tanta Heroum nomina omni prorſus encomiô ſint majora: jam in viam redeo, & inde porro concludo, terrorem illum & truculentas Turcæ minas veram eſſe monſtrorum Haſſiacorum cauſam. Neque enim accidentarium illud & fortuitum planè crediderim, quòd iis potiſſimùm annis partus ejusmodi præternaturales contigerint, quibus univerſa Chriſtianorum caterva Turcarum furoribus exagitata fuit, id quod jam tribus vel quatuor vicibus accidiſſe conſtat. Et ſi præterea ſupputationem probè fecerimus, conceptio horum partuum præcisè incidet in illud tempus, quô primo impetu & inſultu Germaniam in terrorem egit Tyrannus ille monſtroſus, (propter quod enim unumquodque tale eſt, illud magis tale eſt) quô ipſis natura in efformandis ſtaminibus occupata, facilè turbari & in confuſionem agi potuit. Accedit & hoc, quod ruricolæ præprimis huic monſtrorum infortunio plerunque ſint obnoxiæ, quæ nil æque magis, quàm calamitates bellicas pertimeſcere ſolent, quarum incommoda ferè luere tenentur. Neque enim ignorant, quòd, ſicubi delirent Reges, plectantur Achivi: Ut ut vix quicquam adeò malum eſſe poſſit, quod non & boni quandoque rationem induat, cùm exactiones ejusmodi bellicæ quædam quaſi fræna videantur aliis, queis indomita ruſticorum gens in terminis ſuis coërceri ſolet, ne fortè criſtas erigat, ſi nimia libertatis ſuæ & felicitatis incrementa viderit, de quibus fusè ii, qui *de vita ruſtica* ſcripſére, HESIODUS nempe, DEMOCRITUS, VIRGILIUS, CATO ſenior, VARRO, COLUMELLA, PALLADIUS, PLINIUS & ipſe AUGUSTINUS. Speciatim verò Mahumetana proſapia quam maximè eſt exoſa hominibus noſtris, imprimis mulierculis, quæ vel ad ſolum Turcæ nomen contremiſcunt, quandoquidem ex DNN. Paſtoribus pro concione publicâ ſæpe furibundam Tyranni hujus crudelitatem per decem prædicamenta prædicari audiunt, quod & embryonibus in uterô matris

parcere

parcere neſciat, parvulos palis infigat & quæ ſunt alia: Hæc enim mulierculis, procul licèt à fulmine conſtitutis, terrorem facilè incutere, & monſtroſis hinc conceptibus occaſionem dare poſſunt. Et inde fortè eſt, quòd calamitates publicas inſigniores monſtra plerunque aut comitari aut ſubſequi ſoleant, id quod ex Hiſtoricis fusè probari poſſet, niſi epiſtolæ mihi leges obſervandæ ſint, quas prolixitate mea jamdum neglexiſſe videri potero. Hoc tantùm addo, quòd exinde non planè de nihilô ſit commune dicterium: Quòd partus monſtroſi ferè ſemper ſint ominoſi; quamvis eundem heîc errorem latuiſſe ſentiam, qui Veterum aliàs pathologiæ fere communis eſt, quando ſæpe illud pro cauſa morborum venditare amant, quod eorundem effectus potiùs erat & productum. Ita monſtra pariter non cauſa ſunt vel ſigna malorum prognoſtica, ſed inde reſultantes effectus. Et hæc quidem ſunt, VIR EXCELLENTISSIME, quæ hoc deſuper argumenti genus nuper meditatus ſum. Integrum jam erit & omnino liberum in eorum veritatem ulteriùs indagare, cui ſi minùs fuerint conſona, in fumum abeant & ignem, Vulcano ſacra. Haberem quidem & alia, quæ obſcuro admodum & difficili tum conceptionis tum generationis negotio majorem fortè lucem affundere poterant; Verùm cùm jam ante conſtet, quòd quæ hâc de materiâ, à juvene in caſtô cœlibatus ſtatu adhuc vivente perſonâ proficiſci ſolent, ſiniſtrè explicare ament religioſiores ſcilicet, & in ſpeciem ficti Domini

Qui Curios ſimulant & Bacchanalia vivunt,

aut vixêre dudum: Hinc in aliud ea tempus reſervare debui, quô Pronuba fortè Juno pleniorem dicendi licentiam dederit. Varia enim ſunt hominum judicia, quæ pro ſuô ingenii modulô aliis ea facilè imputare ſolent, à quibus revera ſunt alieniſſimi.

Quæ verò cunque pro ſtudii noſtri ratione Medicaque libertate protuli, boni, ſpero, conſulent æqui rerum æſtimatores, qui nec invidiæ nec aliarum paſſionum toxicô bullientes, rectè diſtinguere nôrunt, quid diſtent æra lupinis: Et ho-

rum quoque partes tenuiſſe ſemper Excellentiam Tuam Nobiliſſimam, multis mihi Bonitatis argumentis hactenus probatum dedit, quæ non grato ſaltem animo reſpicio, ſed & ubicunque ſe truſerit occaſio, meis quibuscunque ſervitiis pro virili demereri ſtudebo.

Noſti, ni fallor, meam ſinceritatem, Vir Excellentiſſime, & quàm longè abſim à fucatis verborum lenociniis, quandoquidem non verbis magis quàm opere ipsô teſtari amo affectum meum atque animum Honoris Tui cupidiſſimum.

SCÆVOLA ſim, & ardeat hæc dextra mea, niſi pectus ſemper meum ardeat amore & veneratione Tui! VALE, HASSIÆ noſtræ Magnum Decus, VALE & ut ſoles, benevolè recordare

Scribebam Gieſſæ Id.
Aprilis, Anno 1684.

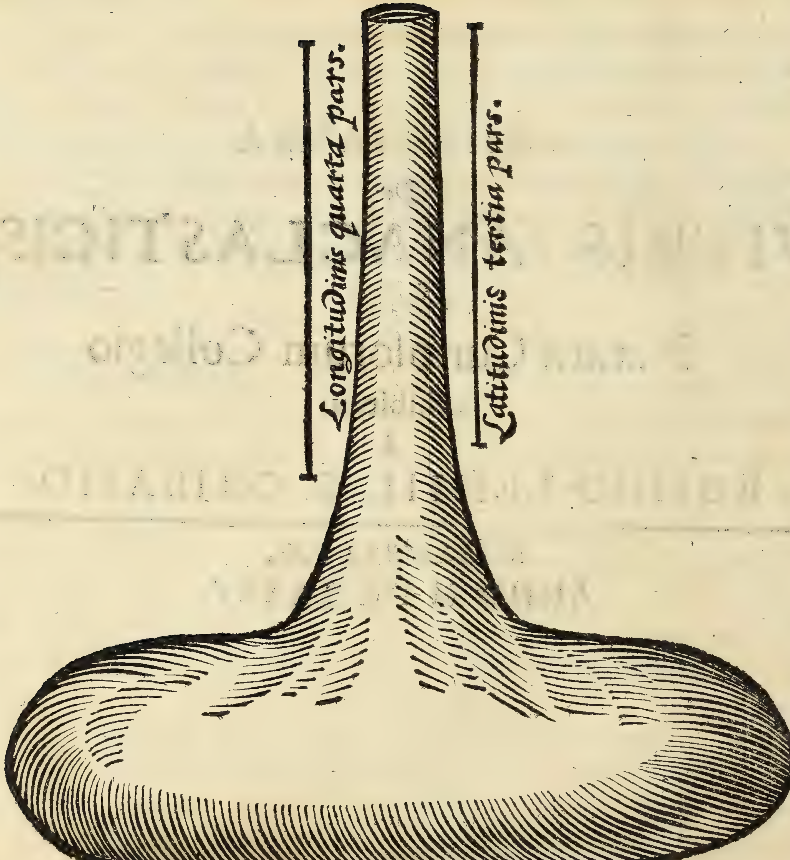
Servi Tui Officioſiſſimi

VALENTINI.

SCHE-

SCHEDIASMA
De
VITRIS ANACLASTICIS,
Illuſtri
Naturæ Curioſorum Collegio
exhibitum
à
ROSINO LENTILIO. ORIBASIO.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXV.


Longitudinis quarta pars.
Latitudinis tertia pars.

S. R. I.

Academiæ Naturæ Curioſorum

PRÆSIDI
ADJUNCTIS
COLLEGIS

S. P. P.

ROSINUS LENTILIUS, ORIBASIUS.

SI quid eſt, *Viri Illuſtres*, in omni Natura, quod aut mira jucunditate humani ingenii vires exerceat, aut ſtupendis uſibus orbi adeo univerſo ſeſe commendet, certe *Vitrum* eſt. Dixerit quis adamante pretioſiorem gemmam, niſi, quod mecum Iſidorus luget, frangeretur. Quos nobis vitrum uſus fœneratur, nec ab auro, nec argento, aut gemma qualibet, quantumvis pretioſiſſima expectaverimus. Non tantum inſervit propinandis poculentorum hauſtibus, atque in eo genere ſuaviore mulcimine ſitim ſolatur, quàm aut aurum, aut argentum aut lapis alius quivis, quippe *Langii* eruditiſſimi elogio, nulla aut Sulphuris aut Lunæ, Saturni aut Ceruſſæ virulentia participans, & ſuo congenito frigore ſaporem vini, quavis nive aut glacie melius conſervans: Ut inde peſſimo jure Galienus Imperator aſpernatus ſit calices vitreos, nihil vitro communius eſſe dicens, allegante Salmutho *in Pancirol. l. 1. rer. deperd. p. m. 240.* Non tantum incomparabili pelluciditate ſua id nobis largitur, ut, ab inclementia cœli tutiores, inter parietes noſtros, lucem diurnam intemeratam, ad actiones noſtras proſequendas, tueri queamus: Non

tantum mira celeritate vultus noſtros, at minore cum adulterio, quam vel Parrhaſius queat, ſine fuco, ſine mangonio, ſi modo ipſi fuco careant, depingit. Quamquam enim hi ſint uſus eximii, minores tamen ſunt, quam ut vitri præſtantiam exhaurire valeant. Si deſit vitrum, aquam è vola haurire licebit; hoc cum facientem Diogenes vidiſſet, patellam ſuam abjecit, cum ipſi natura patellam fabricaſſet, ſupervacuam. Feneſtris ſe poſſe carere, Ruſſi, Lappones, Livoni, Curones, Tartari, fex gentis, docebunt, quibus alicubi foramine tuguria hiant, per quod lucis tantillum intromittatur. Nec indigebit forte ſpeculo, cui placuerit aut cum Narciſſo fontes; aut cum Corydone litus adire. Hoc unum dico: Ni vitra forent, quantum eſſet, quod in Natura neſciremus? Immo, *quantulum eſt cumq́ quod ſcimus, aut paucis abhinc luſtris exploravimus, id vitris fere debemus!* Vitris puta *Chimicis & Opticis*. Ipſius adeò *vitri* naturam ignoraremus, niſi vitri beneficio in ejus intima penetrare daretur. Eſt adeo hic *uſus præcipuus*, ut aliqui integris voluminibus *eum deſcribere dignati ſint*, quos inter celebres exiſtunt *Fontanus*, *Hockius*, *Borellus*, *Kircherus*, & è Mathematicis illuſtris *Hevelius*, *Weigelius* & alii; Adeò non eſt vitrum inter lapides, quod ſtultus inter homines, ita perperam opinante *Avicenna*. Hinc mihi temperare vix queo ab *Hyalomania* ſuperioribus annis epidemia, à qua nec hodie ſunt aliqui omnino immunes, qui pretio ingenti vitra undique coëmunt, vel centenis Imperialibus, ſed talia, quæ non niſi gulæ eluendæ inſerviunt. Enimvero & mira jucunditate vitrorum, natura admiranda humani ingenii vires pluribus ab hinc annis exercuit. Penitius *hyalurgias* intrarunt *Merrettus*, *Nerius*, & recentior *Kunkelius*; Alii ſpecialius, ſed curioſe, inquiſiverunt in horum *poroſitatem*, alii in *malleabilitatem*, alii in *rupturam* à vocis humanæ *ſono*, alii *in guttas ſeu lacrymas vitreas*, digiti levi compreſſu propemodum in alcohol diſſipatas, adeo utrobique datur in vitro, quod & miremur & rimemur. Non ita pridem nobis innoteſcere cœperunt *Vitra*

anacla-

anaclaſtica, quæ nec omnem vitris flexibilitatem poſſe denegari curioſe demonſtrarunt: *Horum recenſere hiſtoriam, cum nullibi de eis quidquam legerim, operæ pretium eſſe duxi, quod in ſequentibus lineis, qua id licebit, & ab ingenio meo expectari poteſt, perſpicuitate, effectum dare conſtitui. Adduci* vero primum *cæperunt vitra hæc anaclaſtica* anno ſuperiore *ex hyalurgia Roſenbergica* Præpoſituræ Elvvangenſis, ſub nomine *vitrorum vexatoriorum*, vel der Vexier-Gläſer/ & *quod illa ignari halitu ſuo inſufflantes à fragore vitri inſolito in terrorem agerentur*, ſic inconcinnè, meo quidem judicio, appellata. Primum videre contigit in arce Goldbacenſi, quæ eſt ſedes Generoſiſſimi Domini *Geyeri de Giebelſtatt*, litteratorum Patroni, & Matheſeos, totiusque naturæ Curioſiſſimi. Sunt ferè ad modum Phialarum Chimicarum, humiliora tamen, ſed ventre depreſſo, infundibulum inverſum æmulantia, niſi quod in ampliore ſui parte fundo ex tenuiſſimo vitro, haut multum craſſiore, quam & cepæ pellicula, conflato, ſunt prædita. *Figuram* & magnitudinem in icone *vobis*, *Viri Illuſtres & Excellentiſſimi, ſiſto*. Tale, an ſit à Hyalurgis ex compoſito conflatum, an caſu, aut quaſi aliud agendo, hactenus non reſcivi. *Fundus* non eſt omnino planus, ſed *aliquantillum convexus*; Hinc, ubi gibba fundi pars prominet, adplicatis ad orificium vitri labris, *leni halitu* aërem, quaſi inſpiraturas, attrahis, fundus vitri cum terrifico *fragore retroſiliet, ut jam non ſit convexus, ſed concavus*. Iterum, ubi leniter aêrem inflaveris, quaſi exſpiraturus in vitrum, eodem cum fragore fundus rurſum proſiliet; *& hoc ſæpiuſcule reciprocare licebit ſine ulla vitri jactura. Tria* autem hic *obſervanda*: *Unum*, quod ante ſtudioſe explorandum, *utrum fundus vitri ſit in convexitate ſua an concavitate*, quam experimenti periculum feceris: Etenim, ſi fundus eſt concavus, & Tu aërem attrahis, leviſſimo negotio fundus vitri rumpitur, quod idem evenire ſolet, ſi, ubi fundus eſt convexus, aërem intromiſeris; *Secundum* eſt: *blando & leni hic opus eſſe conatu, ut ſit inter hunc & vitri ſoliditatem proportio*. Si enim tubæ in morem fortius inflare ſuſtinueris, oppido

fundus, ceu, quod ſupra monitum, è tenuiſſimo vitro conflatus, in minutiſſimas particulas disjicietur. *Tertium, quod* inter plura ejusmodi vitra *nullum* adhuc *ſit meo obtutui oblatum, quam ex vitro candido & puriſſimo, minimè viridiori illo & magis rudi conflatum*, ut inde ſuſpicari liceat, vitrum illud virideſcens, eſſe minùs huic negotio aptum, ceu, quod requiſita ſubtilitate deſtituatur. Immo & hoc *notandum in inflatione ſonum eſſe humiliorem ſeu depreſſiorem, in attractione autem altiorem.* Cuilibet hinc facilè liquere poteſt, *cur vitra hæc anaclaſtica vocare libuerit, ſcil. à ſono quem edunt*: Germanicè quis poſſet appellare: Schallgläſer. Non autem alioqui ſunt ullius uſui, ob tenerrimam fundi texturam, dum incautius tractata promptiſſime rumpuntur. Poſſent equidem Phialarum ad inſtar inſervire digeſtionibus Chimicis operoſioribus, eo quod ob colli anguſtiam apta nata ſint hermetice ſigillari, ſed cum tutius id ipſæ phialæ præſtent, commodius iis ad ejusmodi negotia utemur. Nonnunquam vinum infudimus, experturi, num & exinde poſſet commodè bibi. Sed cauto hic opus eſt, & artificio; Sic enim orificium vitri & labiis applicandum, ut hæc non comprimas, alioqui non tantum ne guttam quidem hauries, ſed ex attracto fortiùs Spiritu, rupto vitri fundo, vinum effundetur, non ſine adſtantium cachinno. Ego, cum primum è tali vitro biberem, recordatus ſum lagenarum Pruſſicarum, quas Germanica lingua Kluncker-Flaſchen / è ſono, quem inter bibendum edunt, nominare ſueverunt; has quia, cum ibi locorum morarer, evacuare didiceram, tametſi veſte non ſemel fœde conſpurcata, promte vitra anaclaſtica exhauſi. Leviculum alicui videatur circa hoc argumentum occupari, mihi ſecus eſt viſum. Fragilitatis omnis hactenus Symbolum voluere vitrum, hinc Germanorum diverbium: **Glück und Glas / wie bald bricht das?** & D. Lutherus D. Juſto Jonæ propinans, humanæ fragilitatis memor, ejusmodi diſtichon fertur protuliſſe:

Dat Jonæ vitro vitrum vitrum ipſe Lutherus,
Ut vitro fragili ſimilem ſe noſſet uterq;.

Mi-

Mirum proinde *vitri fundum tenuiſſimum poſſe reciprocato halitu loco ſuo ad minimum ad 2. grana hordeacea, quæ dimidium digitum transverſum abſolvunt, moveri, ſine ipſius vitri jactura, haut ſecus atque utres inflantur & veſicæ, iterumque deplentur,* niſi quod vitro non data ſit adæquata his recenſitis dilatatio & conſtrictio. Videmus nonnunquam in vaſis lamina tenuiore cuprea conſtantibus fundum poſſe manu preſſum intra vas cum aliquali ſonitu cogi, ut concavitatem quandam efficiat, & rurſus retropelli: ſcilicet in duriori corpore id procedit, ſed tenui: in molliori, qualia ſunt utres, veſicæ & alia aut coriacea aut membranacea, levius eſt negotium, quippe queis particulæ ſunt magis flexibiles. Utut ſit, *evincunt hæc vitra anaclaſtica, nec vitris ſuam deeſſe flexibilitatem, quæ hactenus in illis vix viſa,* & unde forte nova vitri compoſitio, quam hucusque credita, eruenda. *Ac primum* quidem, antequam è quibus principiis vitri flexilitas dependeat, demonſtratum eam, *pro conceſſo haberi velim, corporum affectiones illas,* quas vocamus mollitiem, duritiem, fragilitatem, flexibilitatem, conſiſtentiam, fluiditatem &c. non arceſſendas vel à primarum qualitatum ſic dictarum quaternione, vel principiis Chimicis, veluti primum ulla refutatione non indiget, ſecundum verò *Ill. Boyle in tr. de fluid. & firmit.* fere per totum, cumprimis aut Sect. 56. & 64. exemplo durandi chalybis refellit; Sed *à particularum corporis minimarum varia textura, ordine, ſitu & figura unice dependere.* Non equidem ſum neſcius, eſſe præter hanc ultimam, quæ fere Carteſio debetur, opinionem, adhuc binas illuſtres has corporum affectiones è ſuis fundamentis ſpecioſè ſatis deducentes; quarum prima eſt *Phyturgi excellentiſſimi Digbæi de nat. corp.* Qui diverſus à *Democrito, Carteſio* & Adſeclis flexibilitatem & huic oppoſitam fragilitatem corporum deducit à majori vel minori ejus ſiccitate, ſeu præſentia aut defectu humidi lenti, ſeu mollis humidæque ſubſtantiæ; hinc fragilia corpora illa, quibus parcus ineſt humor, quamvis impreſſioni omni pertinaciſſime reſiſtant, ſi tamen adhibeatur vis ſufficiens, frangi ſe potius, quam flecti

permittant, ac proinde vocentur fragilia; corpora vero, quæ humore abundant, maxime eſſe flexibilia ſeu lenta. Quæ ſententia, quamquam, uti tota *Philoſophia Naturalis Digbæana* Peripatetico Elementorum quaternario, & reſultanti inde diverſimodæ corporum mixtioni inhæret, admitti tamen poſſet, cum perſpicue ſatis corporum affectiones per ejusmodi hypotheſin explicentur, ita, ut etiam eruditiſſimus *Morhofius* in pereleganti Epiſtola *de Scypho vitreo* (cui multum debemus) huic quadamtenus addere calculum videatur, dum vitrum, quia liquetur, aliquo humore conſtare, ſed modico, ac tantillum viſcoſo, æqualiter tamen diviſo adſerit (tametſi liquationem corporum ſeu fuſionem etiam ex aliis principiis, puta texturæ ſola mutatione, deduci poſſe exiſtimem) niſi infra per exempla aliud oſtenſuri eſſemus. Altera ſententia eſt, alius cujusdam viri Excellentiſſimi, cujus penes me eſt Collegium Chimicum MSS. qui, uti omnes corporum affectiones unice adſcribit, aëris per corporum poros motui vario, it. copiæ aut inopiæ, ita, ut cohæſionem corporum ſeu firmitatem & ſtabilitatem, duritiemve oriri ſtatuat, quando particulæ corporis verſus ſe invicem moventur; atque continuata depreſſione detinentur; idque à valde inæquali interni & externi aëris elaſtica vi: Sic mollitiem atque ductibilitatem à copioſo interno aëre, qui renititur ambienti; frangibilitatem ex irregulari & inæquali inſito elatere, dum alia ſpatiola aêre diſtenta, alia vacua ſunt, hinc, quando per inflexionem denſus aër ulterius comprimatur, roborato inde elatere per ſpatiola vacua erumpat & deſtruat texturam, &c. deducit: flexibilitatem autem non eſſe, niſi ex æquabili aëris inſiti elatere, inde æqualis ubique reniſus oriatur, qui rupturam caveat. Quæ ſententia, uti eſt ſubtilis & ingenii pleniſſima, ita haut difficulter per hanc ipſam poſſet explicari vitrorum anaclaſticorum phænomenon, nî *mallem hac vice illis me dare, qui flexibilia dicunt illa corpora, quorum particulæ ſalva ſua cohæſione, ſitum mutare poſſunt, quod oriri videatur ex particularum tenuitate & paucitate: fragilia vero, quorum particulæ inſenſibi-*

ſenſibiles ſunt craſſæ, paucis locis & exiguis punctis ſe mutuo immediate contingentes, inde fiat, ut leviori motu à ſe mutuo ſeparentur & inde frangantur. Ex iſta fragilitatis & flexibilitatis deſcriptione patet, *vitrum non uſque adeo rigidiſſimis conſtare particulis*, ut nulla arte flecti queant, *prout vitri texturam Carteſius deſcribit.* Taceo enim vel ſola vitri fuſione demonſtrari artem, qua vitri particulæ flecti queant, licet in dicto *elegantiſſimo tractatu Morhofii* plura recenſeantur ſub Auctorum fide exempla, ſ. methodi vitrorum flexibilium reddendorum, de quibus infra fuſius: Taceo, inquam hoc. Solum vitrorum anaclaſticorum exemplum demonſtrat, dari quadamtenus vitra flexibilia, ſine ullo additamento alieno, per ſolum inflati aut exſucti aëris impetum. *Hinc ſtatuendum exiſtimo, conſtare quidem vitrum è particulis rigidiuſculis, ſed talibus, quæ ſint aliquo modo intortæ inſtar anguillularum, aut litteræ (ſ.) ita tamen, ut vix obſervabilis ſit illa contorſio; quæ particulæ non ſolis punctis exiguis ſeſe contingunt, ſed leviſſimis brachiolis ſeu uncinulis, quæ ob exiguam ſuam flexuram facillimo conamine divelli queunt, atque diſſipari, hinc tamdiu violentiæ externæ reſiſtunt, quamdiu flexuris illis, quibus ſeſe particulæ, ſecundum tamen longitudinem ſitæ, amplectuntur, ſemet contingere datum eſt; ubi vero vis externa major exiſtit, ut particulæ iſtæ elongatæ ſecedere cogantur, inſequitur illarum diſſociatio & fractura.* Eſt proinde vitri, qualem quidem mihi heic imaginor, particularum ejusmodi in margine depicta textura, ubi num. 1. notat unam & ſimplicem vitri atomum, cum duabus exiguis curvaturis, altera prorſum, altera retrorſum vergentes, quibus uncinulis ſeu curvaturis reliquæ atomi ſeſe in ſuis extremitatibus ordine 1. 2. 3. 4. 5. amplectuntur tantillum, ita, ut extremitas inferior atomi num. 1. extremitatem ſuperiorem atomi num. 2. hujus inferior extremitas, ſuperiorem atomi num. 3. & ſic porrò amplectantur, & continuata ſerie unum continuum corpus conſtituant, nec proinde punctis tam exiguis ſe contingant, ac ſi eſſent oblongæ & rectiſſimæ, quo ſitu, ſeu contactu omnium facillimè



cillimè diſſiparentur. Hinc ab externa violentia preſſis iſtis particulis datur aliquo modo cedere, inflecti & ſeſe dilatare, usque dum externa vis ſuperat, haut ſecus, atque, ut exemplo craſſo rem explicem, ſi quis duo fila ænea tenuiora ab utraque extremitate tantillum incurvaret, & ſibi jungeret hunc in modum: 

ubi A. notat unum filum, C. alterum, B. autem utriusque per tantillam curvationem juncturam, ubi, dum utriusque fili ænei extremum A. & C. manibus tuis, quaſi divulſurus, diſtraxeris, tamdiu utræque curvaturæ B. manui trahenti cedunt, & à flexura ſeu curvitate ſua ſe expediunt, quamdiu ipſis licitum eſt, ubi verò vis manus trahentis curvaturas illas adeò diſtrahit, ut jam fila ænea recta exiſtant, deſinit utrorumque filorum cohæſio, & à ſe invicem divelluntur. Sunt equidem particulæ aquoſæ ad hunc quoque modum contortæ & oblongæ, ſine ullis etiam ramis inter ſeſe repentes, atque deſcripſimus in vitro; ſed excepto eo, quod atomos vitreas ſtatuimus minus & tantum leviter contortas, ita hæ, ſcilicet aqueæ particulæ, ſunt magis flexiles, illæ rigidiores, quales in aqua concreta ſeu glacie concipere licebit, & ita *vitrum dixeris, quaſi aquam rigidam*, dum alias omnium rerum principium juxta Thaletem modernis plurimis aqua, nec forte ſine ratione, exiſtimatur, certe in gemmarum origine, à quibus parum, me quidem ſentiente, quoad ſubſtantiam, differt vitrum, Philoſophorum aliqui perpulchre primas aquæ tribuerunt, quos inter vide *Helmontium, Boyleum & Schirlæum*, quorum primus, cum *in complex. & miſt. elemental. figm. probavit*, lignum ex aqua fieri, tandem §. 36. concludit, *vitrum*, utpote ex lignorum cinere conflatum, etiam *ex aqua originem ſuam ducere*: *Imò*, uti corpora naturalia omnia, ita & *vitrum ſe callere in Salem vitro æquiponderantem; hunc in aquam denique inſipidam etiam Sali æquiponderantem convertere tr. de Elementis §. 11.* confidentiſſime ſuſtinet. *Poſſet* equidem aliquis in contrarium *adſerere, vitri particulas eſſe oblongas & rectas*, nec quidquam contortas, *eo quod, ubi franguntur ſeu crepant,*

crepant, fiſſura eorum ſit utplurimum ſecundum longitudinem recta, quod non ſolum idem ſæpe citatus *D. Morhoſius* teſtatur in dicta Epiſtola, ſed & ego, Heidelbergæ ubi commorarer & d. 31. Decembris Anni 1672. in Nobilis cujusdam Livoni muſæo noctu verſarer una cum aliis, more fere per totam Germaniam conſueto, felix novi Anni auſpicium diſploſione bombardarum ominaturus, jucundo ſane ſpectaculo obſervavi, quod, cum Muſæum non equidem ſpatioſo ambitu circumſcriptum, feneſtris admodum pellucidis (mit Spiegel-Scheiben) illuſtraretur, noſtrum, quidam bombardam ſuam, ſolo pulvere pyrio & papyro gravidam diſploſurus, ejus orificium non extra feneſtræ marginem porrigeret, ſed ita teneret, ut intra feneſtram, licet apertam, bombardæ extremum exiſteret, facta diſploſione, omnes feneſtrarum orbitæ, non excepta ulla, ab ingenti fragore ſuccuſſæ frangerentur, quarum paucæ quædam totæ divulſæ foras prolapſæ ſunt, plurimæ autem, quod impenſe mirabar, jucundiſſimo ſpectaculo, plus quinquagenis fiſſuris, omnibus ab uno centro orbitæ ad hujus peripheriam recta linea ductis discontinuarentur, haut ſecus, ac ſi quis radios Solares à pictoribus delineatos conſpicaretur, ut quis juraſſet, fiſſuras iſtas à vero orbitæ medio ad ejus ſuperficiem porrectas ſummo ſtudio & cura per adamantem ad regulam & circinum inciſas fuiſſe. Ut inde haut ægre conjicere liceat, particulas vitri, in vitrorum præcipue rotundorum conflatione ab halitu hyalurgi ita juxta ſeriem ſuam componi & conglomerari, quaſi aranearum telas conſpicaretur, ita, ut molleculæ, quantum quidem ipſarum ſtructura permittit à circumferentia verſus centrum linea recta ſeu radiis ducantur, quod ipſum nec à ratione & modo inſufflandi alienum eſt. Qua ratione autem ingens bombardæ fragor feneſtrarum has orbitas peſſundare potuerit, facile eſt colligere ex toties dicto *Morhofii* tractatu, qualia exempla etiam profert *Digbæus de natur. corp. cap. 28.* quem vide, tametſi non ibi expreſſe legas, num orbitæ hoc modo fiſſæ, an perfunctorie fractæ fuerint. *Sed ex*

hoc ipſo, quod hæ lineæ rectæ videantur, non infertur, vitri particulas eſſe rectas, ſiquidem, ſi vel ipſis digitorum apicibus vitri cujuslibet fracti limbum tentaveris, inæqualitatem aliquam haut gravatim ſentias, quam microſcopia, ceu undulantem & tortuoſam apertius detegunt. Poſita proinde hac vitri ſtructura, illico concedendum videtur, *Vitrum habere poros*, quos in hoc *negare cum Domino Morhofio nonnullos miror. Helmontius tr. ignot. hoſp. morb. §. 77.* expreſſis verbis vitrum negat habere poros, ubi ait: Vitrum ignitum, quia poris caret, par auro ſplendet ſub aqua diutius. *Tametſi non videam, hoc argumentum eſſe ſatis ſtringens:* Vitrum ignitum ſub aqua ſplendeſcit, ergo non habet poros: Nihil enim inde inferri arbitror, quam poros vitri eſſe longe ſubtiliores & minores, quam ut particulæ aqueæ eas tam promte ſubire & ignem exſtinguere, ſeu, ut juxta Helmontium loquar, ſuffocare queant. Immò, quia dictus Helmontius ibidem ait, aquam ferventem propterea promtius ignem ſuffocare, quam frigidam, quod citius poros penetret, inde ſequetur, ignem vitri igniti non tam promte ſuffocare, quod aqua, qualis qualis illa ſit, tardius aut ægrius poros penetret; alioqui ſtatuendum eſſet juxta Helmontium, ignem in vitro ignito ſub aqua omninò ſuffocari non poſſe. Sed, cur vitrum particulas ſeu atomos igneas intra ſinum ſuum recipit? per quas dico vias? ſi vitrum poros non habet? fortaſſe dimenſionem vitri penetrat? Ita quidem ſtatuit Helmontius: (licet alibi ignem neque ſubſtantiam, neque accidens eſſe adſerat, quo, quid abſurdiùs excogitari valeat, non video.) *Sed, euge, videamus alios, de poris vitri & dimenſionum penetratione.* Subtilis ingenii *Geber ſumm. perfect. l. 1. p. 4. c. 44.* (ſic allegante *Illuſtri Borrichio in Act. Med. Hafn. vol. 1. obſ. 62.*) ita: Solum vitrum, cum poris careat, ſufficiens eſt, Spiritus tenere, ne fugiant, & extermінentur ab igne: Et *D. Martinus Kergerus*, Helmontii Paraſtata *S. 1. c. 9. de fermentatione*, ita de vitro: Vitrum, quod cavitatibus aëre refertis non caret, & quandoque ſuperficiales

foveolas

foveolas habet, nullos omninò poros, ſeu meatus exiles agnoſcit, qui in ejus penetralia ducant, multo minus foraminula, quæ transeant, quippe Spiritibus ſubtiliſſimis penetrantiſſimisque, aêrique tenuiſſimo transitum tam conſtanter negat, ut malit disrumpi. Sed pace viri doctiſſimi dixerim, craſſiorem ſanè hanc eſſe Philoſophiam, quam ut in naturali ſcientia admitti debeat. Quis enim vel fando dixerit, poros corporum ſenſibus externis adeò patere debere, ut hinc eorum ſit teſtimonium capiendum? non profecto! Eſt ſubtilior natura, quàm ut hujus quæque penetralia oculis arbitrari liceat. At, quale argumentum: Vitrum ſubtiliſſimis Spiritibus transitum negat, ergo non habet poros? numquid non datur aêre ſubtilior ſubſtantia? Opinor ſanè dari, & eſſe experimentorum myriadibus à multis abhinc luſtris ſufficienter comprobatum. Sit itaque, aërem noſtrum vitri poros non penetrare, at penetrat æther, penetrat materia, primi & ſecundi elementi (ſi cùm Carteſio loqui malimus) penetrat lux, penetrat ignis. Immo *nemo homo ullum corpus mixtum poteſt in toto Naturæ gremio, vel ſomniando concipere, quod poros non habeat, aut evertetur tota mixtionis doctrina.* Siccine & veſica ſuilla poris caret, aut alia quæque, eo quod aëri per hanc transitus negetur? Scilicet, non ſunt aëris ſpirulæ poris veſicæ adæquatæ, non ſunt adeò flexiles, ut aqueæ; Hinc aqua nonnunquam tranſit, ubi aër transire non poteſt. Quid autem hic dicetur? Veſica aëre repleta huic non dat transitum, cum tamen, licet illam poris carere adſtruamus, ejus collum non niſi vinculo conſtrictum ſit, cur non per ligaturam preſſus aër transit? an ibi, ſcilicet, veſica coaluit? an forte latera veſicæ per ligaturam ita conſtringuntur, ut interſtitium tunc ſit poris corporum anguſtius? Porro, ſi vitrum in aquam convertitur, qua id ratione fiet, quam per ſeceſſum particularum à ſe invicem? Si funditur vitrum, nonne à ſe invicem ejus particulæ ſecedunt, & circum ſeſe moventur? Sed erat opus hoc paradoxo, ad ſtabiliendum ex Helmontii penu adhuc majus paradoxum & ab omni

ſeculorum decurſu pro grandi abſurdo habitum! penetrationem dico dimenſionum, quàm à poſteriori experimentis tam ſane craſſis tueri conatur Auctor iſte, ut ἀρρωστίαν τῆς διανοίας, quam aliis abſurdi hujus abſurdiſſimi deteſtatoribus imputat, ipſe fruſtra effugiat. Talia ſunt, quæ adducit de charta bibula, aut ſpongia, quæ ab atramento vel aqua ſic penetrantur, ut ne atomum poſſis dicere, aut nigrorem atramenti, aut aquæ madorem imbibiſſe: item, vas cinere vel farina repletum, tantum ferè aquæ recipere, quantum cinere vel farina carens: Sic, ignem corpora ſolidiſſima penetrare, ferrum, vitrum, argentum, aurum, ubi nullam horum atomum imaginari nobis queamus, quin ſit ignita, & quæ ſunt alia. Quis non videt, quam hæc minimè quadrent ad pororum in corporibus compactiſſimis everſionem, aut penetrationem dimenſionum roborandam? Non ſanè palpamus in ſpongia, aut charta bibula, hanc vel illam atomum ſit ne ſicca, an humida, ſed ſuperficiem totius corporis, cui aqua, vel atramentum, vel aliud quodvis humidum adhæret, veluti cæmentum parieti, & ob ſui copiam facilè ſentitur. Culinarium farinæ exemplum & cinerem quod attinet, quivis haut difficulter videt, horum particulas in ſe propius conſidere, cum aër per aquam ſubintrantem expellitur, quippe, qui elaſtica vi præditus, alcohol tale, quale farina aut analogon eſt, magna ſui copia ſubire poteſt, & ibi, ob leviſſimam renitentiam liberrimè expandi; ubi autem expulſo aëre, aqua gravior & minus elaſtica ſubintrat, particulæ farinæ cinerumve ſe propius contingunt, & intra ſe conſident, minus in paropſide ſpatium occupant, & magnam humoris vim admittunt. Metalla vero ignita, quis non aperte intumeſcere perſpicit? clavis ferrea ignita, monente *Morhofio*, orificium ſeræ ſuæ non ſubit, & *Magnificus D. D. Major*, Collega noſter honorandus, *in Genio errante*, mentionem injicit coni ferrei, adjecta etiam icone, qui annulum ferreum non tam profunde ſubit candefactus, ac ſibi relictus. Et ſi maximè nec ferrum, nec aurum, nec

argentum

argentum ignita tumeſcerent, particulæ tamen ignis ſunt ſubtiliores & leviores (ob lucem tamen in minima ſui copia, maximè conſpicuæ) quam ut mutationem, tam ſenſibilem, corpori candefacto imprimere valeant, quamvis & has ipſas ignis particulas ſtabiles & ponderabiles elegantiſſimis experimentis *ſagaciſſimus Boyle* peculiari tractatu reddiderit. *Ego profecto malim ſtatuere particulas ignis aut aëris aut ætheris, aut alias quaslibet penetrare poros corporum etiam compactiſſimorum, quam grande illud penetrationis corporum paradoxon adſerere,* quod tam eſt Naturæ ſcrutatoribus incomprehenſibile, quam poſſumus minime concipere ſomnium Pharaonis de bobus & ſpicis ſeſe invicem devorantibus, nec tamen quidquam auctis, ita per Naturam in hiſtoriam veram transmutari poſſe. Et rectiſſime hoc à me allegatur: Nam quod in majori non procedit, id neque in minore, certiſſima eſt Mathematicorum regula. Sic, quemadmodum globi plumbei ſeſe non penetrant, ut inde alter major non evadat, ſic nec plumbeæ atomi; Atomus enim æque corpus eſt, atque ſaxum, & conclamatum certe foret cum ſcientia Phyſica moderna & vera, ſi demonſtrationes Mathematicæ in Phyſicis nil probarent, cum hæ ſint apodicticæ, quarum una pluris facienda, quam centum ratiunculæ ſcholaſticæ. Sed octennium fere nunc eſt, ex quo penetrationis corporum abſurdum & impoſſibilitatem à priori adſerere, & rationes experimentaque in contrarium adducta evertere ſingulari ſchediaſmate ſuſtinui, quæ fuſius repetere, eſſet extra oleas vagari. L. B. adeat *Ill. Boylei vindicias contra Fr. Linum*, ubi valide trucidatam hanc de penetratione dimenſionum Chimæram, occaſione male explicatæ expanſionis & compreſſionis, videbit, una cum diſcuſſione mixtionis Ariſtotelicæ, qua, non ſine penetrationis corporum neceſſario præſuppoſito (quam tamen ipſe Stagirita abhorruit) ſtatuitur ejusmodi κρᾶσις, ut nulla particula mixti exiſtat, quæ mixta non ſit, cum tamen alia mixtio non detur in Natura, quam quæ σύνθεσις aut παράθεσις appellatur. Adhuc repeto:

Malim ego quævis effugia quærere, quam admittendo tale paradoxon, quod multo mihi improbabilius videtur, quam Anaxagoræ nix nigra, Naturæ caliginem offundere. Non admiſſa proinde hac hypotheſi, *ulterius experimentis adſtruendum, vitrum habere poros:* Aliqua *experimenta* dictus *Excell. Morhofius allegat*, & inter alia, ſe ipſummet aliquoties vidiſſe à ſpiritu acri ita corroſum vitrum, quo continebatur, ut Spiritu effluente vitrum in arenulas manu tactum abiret, quod ipſe ego teſtari poſſum, cum Jenæ ſtudiis operam darem, Spiritus Salis rectificatiſſimi tantillum in bulla vitrea me adſervaſſe, & cum aliquando vitrum loco moturus digitis contrectarem, quod ſuper ſuum repoſitorium ſalvum & incolume, quoad externam faciem, apparebat, intra ipſos meos digitos ejus venter in alcohol redactus fuit. Hinc non immerito, quod ὡς ἐν παρόδῳ dictum velim, *Excell. noſter Hercules in diſſert. de menſtruis circa finem cap. de menſtruo univerſali* ſciſcitatur. In quonam vaſe adſervari poſſit menſtruum univerſale? (ſi ſcil. detur) Si enim vitrum dixeris, id requiſitorum robur & numerum minuet, &, hac ipſa exemtione, univerſalitatem, cum tamen ipſum hoc, niſi firmiore compage confectum, quale eſt Haſſiacum, ſpirituum acidorum vim ſuſtinere non aptum ſit, ſed paucis horis in magiſterium fatiſcat. Dicam, quid mihi videre licuerit, cum adhuc Löbnitii in Miſnia (quæ eſt *Generoſiſſimorum Schönfeldiorum* ad Muldam fluvium ſita ſedes) verſarer: Præfectus enim loci ictericus ubi decumberet, Practicum Delitianum vicinum, *Excell. D. D. Petermann*, Fautorem & Amicum meum ſingularem, conſuluit, qui inter alia medicamenta ordinavit balſamum ſtomachicum, referente mihi poſt dicto *D. Petermanno* ex Elixire proprietatis Paracelſi & Spiritu vitrioli Philoſophico miſtum, quod ſingulis matutinis in hauſtu cereviſiæ calidæ ad viginti guttas, ex vitro emblemate inciſo (einem geſchnittenen Glaſe) ſumere ſolebat. Ecce autem, ubi guttas tremula manu in vitrum inſtillat, forte fortuna contigit, ut guttæ binæ per exteriorem vitri ſuperficiem

ciem

ciem dimanarent, quæ in ſuperficie inciſa hærentes adæquatos ſibi ſcrobiculos rodendo efformarunt intra paucas horas. Jam ſi quis conſideret, à tantillis ſpiculis poſſe vitrum terebrari, dum ſpiritus vitrioli philoſophicus alioqui nil eſt, niſi Spiritus Salis dilutior, & parum aut nihil de vitriolo participat, quin hic elixiri proprietatis admixtus magis adhuc imbellis redditus eſt (non enim arbitror, quemquam ſtatuere velle, tantillum Spiritus vitrioli, quod illius elixiris compoſitionem ingreditur, huc quidquam contuliſſe) quid à Spiritibus acidis acutioribus ſperandum? *Merito* autem *quis hic quærat, quei venerit, quod balſamum illud ſtomachicum vitri duplo craſſioris ſuperficiem roſerit, cum bullam vitream, longe teneriorem, in qua adſervabatur, intactam reliquerit?* Non autem hic dicam, vitra illa craſſa, quæ torno inciſorio ſubjiciuntur, eſſe longe reliquis mollioris texturæ, hinc, ubi præcipuè, pro pelluciditate majore concilianda, alkali major copia his additur, nonnunquam multis inciſuris ſponte fœdantur: Sed rationem quæram in vitri ſcabritie, ubi particulæ acidæ corroſivæ promtius ſeſe cavitatibus illis inſinuare, & in alkali vitri agere potuerunt; Cuilibet enim eſt notum, vitra ex parte, qua ſunt inciſa, longe eſſe ſcabriora, quam locis non inciſis, hinc etiam inciſio hac arte facta è pellucidis opaciora reddit; in bulla vitrea autem læviori ſpiculis Salinis non datur adeo promte hærere, quamquam *Borellus microſcopic. obſerv. 28.* vitri ſuperficiem læviſſimam eſſe ſcabroſiſſimam viderit, rimis, fiſſuris & ſcabroſis irregularitatibus ſcatentem, unde & humoribus perfuſum madeſcit, & muſcæ ac inſecta perrepere poſſunt, quibus rationibus poros vitri adſtruere ſatagit Eraſm. Bartholinus *tr. de poris corp.* ſed rectè à toties laudato *Morhoſio* non tam poris vitri, quam ſcabræ ejus ſuperficiei adſcribitur. Sic & *experimentum Helmontianum* contra eundem iſtum Auctorem feliciter nobis inſervire videri queat ad poros vitri ſtabiliendos, cum *tr. tumul. peſt. p. m. 263. ait: Vitra, quibus eſſentiæ ſeu Magiſteria Zibethæ &c. inerant*, ſe vidiſſe *tædioſiſſimis repetitisq́;*

ablu-

ablutionibus, odores illos peregrinos ſervaſſe: Immo & vitrum magnetis vim tractoriam ſic ſervaſſe, eo, quod Magiſterium magnetis in eo fabricatum fuerat. Ipſe teſtor, me aliquando aquam ſimplicem è Cucurbita deſtillaſſe, è qua antea flores ſulphuris ſublimaram, ſed hactenus nullo pacto è vitro recipiente ſulphuris odorem poſſe eluere, ut intra intimos porulos ſulphuris quædam effluvia vitrum recepiſſe, & pertinaciter fovere videatur. Sed & idem fortè externis vitri cavitatibus & ſuperficiei ſcabroſæ quis adſcribere poſſit. *Pergit* autem *ex Bartholino vitri poroſitatem probare Morhofius*, quia ſubtiliſſimorum Spirituum minima effluvia ipſas etiam ſigillatas vitreas phialas permeare queant, quod odore deprendere liceat: *de quo experimento Ill. Borrichius*, Fautor noſter magnus *in Act. Med. Hafn. vol. 1. obſ. 62.* merito dubitat, cum recentiſſimum vehementiſſimumque Spiritum Salis armoniaci vitro infuſum nil odoris ſpirare ſenſerit, quod neque ego unquam deprendere potui. Sed *eleganter huc facit* dicti *Excell. Borrichii experimentum* l. c. inſtitutum, quod eſt tale: Cepit florum Sulph. ʒvj. nitri orient. ℥j. M. accuratiſſime, mixturam infudit retortæ vitreæ vulgatæ, ſed longioris roſtri, appoſitoque perfunctorie, metu rupturæ, excipulo, ignem arenæ miniſtravit, modicum illum initio ad horas ſex, poſt ſenſim validiorem; tandem arena in cacabo ferreo efficacius calefacta, primum coloris cœrulei flammula in retorta ſe prodidit, & mox luculenta flamma totum adeo vitrum implevit. Extincta autem noviſſime flamma ſponte ſua, vitrum, ſubducto igne, ad frigus nativum rediens intuitus eſt, nihil uſquam fractum læſumve reperit. Quod experimentum, ni de vitri poris teſtatur, neſcio, unde ſint planiora experimenta conquirenda: Tametſi & antecedentia ibidem *Domini Auzotii de poris vitri* æque *teſtimonium* perhibere valeant: Sufficit enim, admoto ſpeculo cauſtico Sulphur in vitro hermetice clauſo fumaſſe, licet nil odoris fuerit extus perceptum: Sufficit itidem pulverem pyrium fumaſſe, exploſum eſſe, vitrum disjeciſſe;

Calorem

Calorem enim non eſſe nudam qualitatem ſine ſubjecto, nec ſine veſte corporea quælibet ſubintrare & afficere, hodie novimus. Namque ſi vitrum poros non habet, per quas vias particulæ calorificæ ad ſulphuris & pulveris pyrii incendium penetrarunt? *Idem obtinet in frigore*, ubi recte *Morhofius* glaciem vitro admotam frigus in illud transferre non poſſe, ſi poris careat, ſtatuit, & inſuper allegat *M. Ducis Hetruriæ experimentum*, qui alembico vaſi vitreo accurate juncto nivem ſuperpoſuit, quæ ſpiritum è vino provocavit, ut per alembici roſtrum ſtillavit absque igne: Uti enim calor, ità & frigus, non eſt qualitas nuda, ſed corpuſculis ſuis, ceu vehiculis inhærens, quorum ope corpora ſubintrat. Pertinet huc paradoxum illud *Boylei* ex ſtabilitate & ponderabilitate ignis in vitro detecta profluens, ſcil. poſſe flammam agere ut menſtruum, & coaleſcere cum corporibus, in quæ operatur, & nemo forte negare auſit ignem etiam mediatum, ſeſe immiſcere corporibus per minimas ſui particulas, atque adeo Spiritus, quin & aquas recenter deſtillatas, multum alterari à particulis flammæ, proinde omnes eſſe calidas, dum ſunt recentes; particulas vero ignis ſenſim rurſus avolare, adeoque & deſtillata omnia, non eſſe intra corpus ſumenda, dum ſunt recentiſſima. *Idem* non ſine honore præfato allegandus *Borrichius* l. c. ex aliorum fide *recenſet*, vulgata Chimicorum vitra, phialas, retortas, cucurbitas, ita vacuis hinc inde ſpatiolis, ſeu poris, ſcatere, ut, ſi quis eas inanes & Hermetice clauſas in vinaceis calentibus, per aliquot menſes relinquendo, tandem in vaſis notabilem liquoris copiam, ex tantilla aëris incluſi portiuncula, nullo modo oriundam poſſet colligere. *Sed lubet ulterius ex Ill. Boyleo probare vitri poros, ex effluviis magnetis vitrum penetrantibus tr. de mira ſubtil. effluv. c. 4.* quod non tam exemplo pyxidum nauticarum probat (ubi effugia quærere licet, effluvia magnetis magis parietes pyxidis nauticæ ligneas, aut hujus cum vitro commiſſuras, quam ipſum vitrum penetrare) quam *experimento acuum nauticarum vi-*

tris Hermetice ſigillatis incluſarum, quibus impoſitis ſuperficiei aquæ, acus incluſæ non modo actutum vim magnetis extus applicatæ, licet debilioris duntaxat, ſentiebant, ſed ei adeo obtemperabant, ut facile acus beneficio potuerit citra contactum, dirigere totum talum, ad quamcunque ſuperficiei aquæ partem placeret. Huic parallelum fere, *de tinctura ferri vitrum transſudante ad magnetis contactum*, *è Schotti Technic. Curioſ. l. 5. p. 250. Morhoſius adducit; it. ex Magnano Mercurii per vitrum penetrationem*, quamquam idem *Boyle* de mercurii & liquorum Chimicorum, itemque aêris penetratione dubitet, quod ultimum ipſe non credo, primum in dubio relinquo, medium autem ſupra ſatis probatum exiſtimo. *Porro vitri poroſitatem probare videtur horum intumeſcentia, dum conflantur.* Cum enim maſſa vitrea inſufflatur intra thecam, quæ adornata eſt, ut vitro juſtam aliquam figuram & magnitudinem largiatur, vitra hæc, ubi refrixerint, rurſus iisdem thecis inſeri nequeunt, cellulasque, in quibus deinceps recondantur, aliquanto largiores requirunt. *Denique ab effluviis, & minimarum particularum perpetuo motu in ipſis vitris idem confirmatur: Quod*, niſi experimenta comprobarent, *durum* ſane *creditu foret*, corpus inter fere omnia quæ dantur, compactiſſimum, effluvia prodere & per minima moveri: *Atqui nullum fere corpus datur, quantumlibet denſum, durum & compactum, quod hiſce inteſtnis motibus & effluviis careat. In metallis certiſſimum eſt*, atque ipſis adeo ſenſibus externis obvium, quælibet odore ſuo ſpecifico gaudere, qui certiſſimus effluviorum teſtis eſt. Monetam adulterinam ſolo odore deprehendere licet. Chalybs etiam duriſſimus de ſe ſpirat odorem ſuavem, quin, adeo ſcaturit effluviis, ut etiam linguæ ea communicet ad diſtans. Quoties ego politum chalybem ori, ad ſpithamæ fere diſtantiam, admoveo, ſapor dulciſſimus linguam meam afficit, & Salivam in ore cumulat. Cumprimis vero *nobile exemplum tr. de abſoluta quiete in corp. Sect. 13. Boyle ſuppeditat*: qui, cum ſtudioſe quæſiviſſet ex

artificibus

artificibus vitrariis aliiſque, qui cum vitris opticis negotiantur, annon aliquando, hyeme præſertim & humidis tempeſtatibus, efflorefcentiæ ſpeciem ſalini ſaporis in ſuperficiebus vitri clare ſatis deprehenderint? reſponſum ab horum aliquo tulit: ſe id ſæpius obſervaſſe, & guſtu ſuo exſudationes illas ſenſibiliter ſalſas notaſſe: Unde meo quidem judicio effluvia alkalina, quibus partibus maxime vitrum conſtat, ab aëre udo ſolvi, & per frigus condenſari probatur. *Præterea Boyle vitrorum effluvia probaturus confricuit ad invicem 2. vitri fruſta ſolida, & ipſa non modo odorem ſenſibilem, ſed adeo quandoque gravem, ut offenderet, ſuppeditaſſe obſervavit*, atque inde refellit *Carteſium*, opinantem, vitrum eſſe nimis fixum ad emittenda effluvia, proindeque, cum corpora levia electricorum more attrahat, corpora electrica non emananter operari. Hanc de vitri particularum inteſtino motu opinionem ulterius *à tota hac Sect. 13. usque ad finem* curioſiſſimus auctor probat, quem lege ſis, ne omnia expilaſſe videar. *Præcipuum in eo conſiſtit, quod vitra* ſua ſponte *nonnunquam* & ſibi *relicta, absque omni cauſſa externa, rumpantur, unde hariolari liceat, quod ſit conſtans aliquis exiguarum vitri partium motus inteſtinus, pro ratione atomorum conſtituentium, quæ extricare ſe, ac avolare laborant, quod tandem in effectum deducunt fractione vitri, in loco fragiliori, vel ad frangendum aptiori.* Commemorarem hic etiam *experimentum Borrichianum* elegans, *in Act. Med. Hafn. vol. 1. & 2. obſ. 76.* adductum, ubi Salia quædam externis ſuperficiebus operculorum adnata viſebantur, interna ſuperficie, & vitrorum, quibus claudebantur acidiſſimi Spiritus, & operculorum è chartis & veſicis bubulis conſtantium, politiſſima relicta. Sed, quoniam hoc experimentum non probat Salia vitri poros transſudaſſe, ſed alia via per opercula datur, ideo hæc intacta relinquo, ſaltem addens, me ſuſpicari, propterea particulas ſalinas exteriori operculorum ſuperficiei adglutinari, quod, dum adhuc in vaſe vitreo continentur, ſubtiliores ſint, quam ut in ſalia vi-

ſibilia cogi queant; dum autem operculorum texturam penetrarunt, ab aëre externo craſſiori ſtatim denſari & in Salia quaſi figi, hinc, præſente licet ſumma acrimonia, volatilitatem tamen ſuam maximam partem amittere. Denique, *ut hanc pororum vitri demonſtrationem claudam, unicum adhuc addo argumentum à receptione variarum tincturarum in vitro colorato deſumtum:* nimirum, vitra varias admittere tincturas metallorum & mineralium, albas, flavas, rubras, cœruleas, & quidem per ſui minima (vid. iterum *Boyle de color. experim. 48*) ita, ut ejusmodi colores officiant vitrorum pelluciditati, atque ſic etiam poros in vitro neceſſario requiri. Sic tandem ſufficienter, opinor, his adſtructis, *ad alia progrediemur.* Nempe, quia ex hoc noſtro phænomeno luculenter apparet, dari ad minimum vitrum quadamtenus flexile, *quid ſit de vitri mollitie, aut emollitione ſtatuendum? Seu, an dari poſſint, aut data ſint unquam vitra mollia, malleabilia, ductilia?* Famoſiſſimum eſt vitrum ductile ab artifice quodam tempore Tiberii Cæſaris exhibitum, cujus primi ebuccinatores *Dio Caſſius lib. 57. p. 614. & Plinius lib. 36. cap. 26.* extitere, & præter *Zeiler Epiſt. 29. p. m. 180.* his verbis *Guido Pancirollus l. 1. rer. deperd. p. m. 238.* recenſet: Fertur, Tiberio Principe, excogitatum vitri temperamentum, ut ductile & flexibile id, inſtar chartæ fieret, atque inventorem hujus morti propterea deditum, quod, cum magnificentiſſimum Romæ erexiſſet Palatium, quod ruinam minabatur, & Tiberius, pretio exſoluto mandaſſet, ſuum ad obtutum poſthac ne perveniret, ille poſtea flectendi vitri ratione inventa, Tiberio hanc monſtratum veniſſet, præmium inde exſpectans ſcil. *ut Dio ſcribit.* At *Plinius* (l. c.) refert, totam officinam artificis ejus fuiſſe abolitam, ne æris, argenti, auri metallis pretia detraherentur. Sunt, qui velint, malignitate id factum eſſe Tiberii, qui viros ingenioſos & virtute præſtantes odio habuerit. Hucusque *Pancirollus.* Ipſa Dionis verba adjicit in notis ad Pancirollum *Henr. Salmuth,* & artificis ne quidem nomen fuiſſe notum,

quod

quod invidens miri artificii Tiberius in libros id referri prohibuerit, inſuper addit, quem prolixius ibi loquentem videſis. Similem vitri ductilis hiſtoriam recenſet *Petronius*; Sed optime *decus noſtræ Societatis Wedelius in Chimia in art. form. red. lib. 2. Sect. 5. cap. 5. §. 3.* Qui ex Dionis contextu, ut de dubitatione ipſius Plinii nil dicamus, id (vitri puta ductibilitatem) elicuerit, næ felix admodum fuerit criticus: Expreſſis enim verbis *Dio* apud eundem Salmuth, *vitrum confractum manibus artificem refeciſſe adſerit.* Fractum ergo fuit, non ductile, quale ſi fuiſſet, non erat metus, ut colliſum diffinderetur, quanquam non minus ſit artificii, *confracta vitra manibus reficere. In MSS. Chimico vetuſto tale reperi experimentum*, cujus, qui volet, periculum faciat: Lutum ad vitra fracta reficienda: Capiatur vitrum aliud huic ſcilicet fracto, ſimile, e. g. in fractis feneſtris, fruſta fractarum feneſtrarum, pulveriſetur ſubtiliſſime inſtar alcohol; poſtea capiatur ſolutio fortis gummi arabici, & cum alcohol vitri in poſtam redigatur, & vitri fiſſuris illinatu, ardſpergatur poſtea calcis vivæ optime percoctæ pulveriſatæ tantillum, & applicetur fornaci, augendo per gradus calorem, usque dum lutum fluat & cum vitri ſubſtantia uniatur. Quantum conjicere licet, methodus illa eſt analoga operationi aurifabrorum, quam vocant löten, non enim eſt ſimplex aliqua fiſſurarum vitri lutatio cum materia quadam, quam inde hyalocollam, Germ. Glasleim/ appellitare conſueverunt, ſed fit per intimam rimarum conglutinationem, quanquam haud dubium ſit remanſurum quaſi vitri callum quendam, qui de antecedaneo vulnere teſtimonium perhibeat, cum vitra limam æque non ferant, atque metalla. Sed *pergo hiſtoriam vitrorum ductilium pertexere:* Ita enim ſupra laudatus *Zeilerus loc. cit.* ex quo, neſcio, Auctore: quod in Latinum ſic vertere placuit: Matthias Imperator, cum poſt finita Ratisbonæ Comitia aliquandiu Linzii moraretur, artifex ibi repertus eſt, qui fragmenta vitrorum cryſtallinorum reficeret,

ret, vitra quoque ſcindere, & ſic aptare poſſet, ut ad modum chartæ complicari, quin duci, ſeu expandi ſe, paſſa fuerint, qualia tunc egometipſe dicta in urbe vidi: Ad marginem hæc ſcribit Auctor: licet quidam dicant, hanc artem nondum reſtauratam eſſe. Aliqua & ipſe toties allegatus *Morhofius* in dicto erudito tractatu recenſet: Narratum ſibi à viro fide digno, fuiſſe in aula Regis Poloniæ Caſimiri *Italum* quendam, qui *certo quodam Spiritu vitrum frigidum ita ſubigere & emollire noverit, ut nummos ex eo & imagines formare, & quaslibet imprimere formas potuerit*; quin & in Anglia morari, quibus idem cognitum ſit artificium, *ſed id poſtea priorem fragilitatem recepiſſe; unde patere concludit, non uſque adeo impoſſibile eſſe, vitro dare flexibilitatem.* Plane curioſum eſt (quid autem poſſit à tanto viro aliud exſpectari) quod ex Auctore quod *Magnif. Helianthus noſter* per litteras *communicavit: Laboratorem* ſcil. *quendam Chimicum* longo tempore *Spiritum aquæ fortis in vitro adſervaſſe, quod, cum denique apprehendiſſet, digitis emollitum ceſſerit, ſed priſtinam duritiem, liquore vacuum recuperarit.* Dolendum, quod neſciamus, quid ſibi dictum velit iſte Chimicus cum Spiritu aquæ fortis; inſolita namque eſt hactenus illa nomenclatura, cum ipſa aqua fortis ſit Spiritus, à qua communi hæc in vitra poteſtas à nemine ſit hucusque expectata. *Solent* alioqui *magmata à nonnullis conſcribi, unde vitra molleſcant*, ex allio, lacte, ſanguine hircino &c. *Sed* quæ equidem *me arbitro principiis ſat ficulneis innituntur*, & forte ſunt inanes magis ſpeculationes & ſomnia Chimica, examen vix ſuſtinentia. *Unum allegat Morhofius ex Monconitii Itinerario part. 1. p. 42,* Vitrum nempe intus & extus allio illitum in aqua aluminis molliri poſſe; *Aliud Ill. poſt fata Bartholinus ad Act. Med. Hafn. Vol. 2. obſ. 123. communicavit:* Recipiatur Sanguis hirci & anſeris, feces olei & acetum; Miſceatur in olla fictili incruſtata & parum coquatur, cui indatur vitrum, donec emol-

leſcat.

leſcat. In hoc experimento unice deſidero tempus ad ejusmodi emollitionem requiſitum; vereor enim, ut ſeptimanis aut menſibus, nedum diebus dimetiendum ſit. *Longe recenſita ſuperaret* ob uſum illuſtrem, quod nunc recenſeo, *ex MSS. quodam Chimico pervetuſto experimentum, nî & de hujus ſucceſſu* fido *ſana ratio me dubitare juberet; interim reticere nolui,* ſi forte quis eſſe tam curioſus velit, & ejus facere periculum: *Ut omnia metalla fiant malleabilia, quin & ipſum vitrum atque cryſtallus: Recipe* lactis vaccæ junioris, quantum vis, cola per pannum; poſtea cape Salis alkali, boracis Venetæ, Salis communis decrepitati & ſanguinis hircini ana, & cum lacte probe permiſce ad conſiſtentiam pulticuli tenuis, quem inde vitro lati orificii & fundi anguſti, ad modum infundibuli conflati, ſuſpende ad radios Solis, aut calorem analogum, tamdiu dum conſumto liquore, materia induruit, quam exemtam in ſubtiliſſimum pulverem converte, hujuſque ℥ß. miſce cum ℔j. Mercurii currentis, aut alius metalli immalleabilis, quin & vitri, cryſtalli &c. funde in crucibulo, & cum refrixit, habes, quod petis, nimirum *malleabilem Mercurium*, aut aliud metallum, vitrum, cryſtallos. *Et hunc Auctor MSS. appellat verum boracem Philoſophorum.* Hoc fateor, eſſet arcanum non è trivio deſumtum, ſed omni auro pretioſius, ni fidem experturi falleret, quanquam ſine magnis ſumtibus in examen vocari poſſet. Nec enim, quod probe advertendum, vitrum hac arte emollitum priſtinam fragilitatem recuperaret, quod videmus alioqui fieri, dum varia traduntur artificia lapides, oſſa, teſtas, quin & vitra emolliendi, ut ceræ ad inſtar tractari ſe patiantur; ſed ubi in aquam frigidam injiciuntur, priſtinam duritiem & fragilitatem induunt. In hoc vitro tractabilitas, ut ita loquor, conſtans perdurabit, & non ſecus malleabile futurum eſt, quam ejus artificis, cujus ſupra è Plinio facta eſt mentio, dummodo & vitro hac ratione

mallea-

malleabili ſalva maneat ſua perſpicuitas, de qua infra forte plura. Vana mihi, uti præcedentia duo experimenta, quorum primum ex *Monconiſio* ipſe *Morhofius* corvos hiantes deluſurum ſuſpicatur, ita & hoc ipſum ultimum quadamtenus mihi ſuſpectum videtur. Quanta enim ſe ſpecie commendant egregie fuſionem & ipſam adeo malleabilitatem promoventia, Sal alkali, borax, Sal commune decrepitatum, tanta ſe ſuſpicione produnt ſanguis hircinus & lac vaccinum. Sanguinis hircini adamantem ſolvere crediti fabula, potuit & huic commento anſam dediſſe, & illis quoque, qui primi ad ſanguinem coagulatum reſolvendum, eundem non ſine fructu eximio propinare cœperunt. Sed uti facultas iſta diſſipandi adamantis eſt imaginaria, ita non poſſum videre, qua ratione queat hujus beneficio aut cryſtallus, aut vitra emolliri. Lac vaccinum quod attinet, multo ſane longius à ratione abeſt, tanta id pollere virtute, quam quodvis aliud è recenſitis. Quicquid ſit denique, multa latent in Natura, quæ ne Argus quidem eruerit, ni foret experientia, rerum abditarum detectrix. Interea miror, induſtriam phyſicam & Chimicam, circa omnia propemodum corpora naturalia, mineralia, vegetabilia, animalia, circa ſanguinem & viſcera, circa ſtercora & urinas (quod vel fumoſi Phoſphori ſatis teſtantur) fuiſſe occupatiſſimam, in lacte vero hactenus aut parum fuiſſe, aut nihil tentatum vel quæſitum: Cum tamen & eſſe in hoc forte, quod miremur, partes ejus heterogeneæ haut obſcure innuant. Sed nec ſerum lactis, nec butyrum, nec caſeus (niſi horum quædam in unguentis) Medicos hucusque ſunt ignes paſſa, quantum quidem ego ſciam. Et optandum ſane eſſet, ut, qui hiſce laboribus immorantur, & hic operam ſuam nec ſumtuoſam, nec injucundam collocarent. Memini autem me hactenus legiſſe *aliquot circa boracem proceſſus*, quos vocant, non ſine lactis, quin & butyri, miniſterio peractos. Nullius autem, ut verum fatear,

tear, ipſemet feci periculum, tametſi Amicus quidam meus, induſtrius & inſignis Chimicus, ſe non eſſe laborum penitus fruſtratum, adſeveravit. *Taceo quosdam alumen crudum pulveriſatum in lacte caprillo* per octiduum *ſolvere & digerere, hinc rurſum coagulare & boracis loco in uſum trahere. Placet tamen unicam boracis confectionem, quam Venetiis eſſe uſualem in MSS. quodam Chimico legi, heic adducere*, quæ de verbo ad verbum ſic ſe habet: Recipe lactis vaccini deſtillati ℔ij. mellis deſpumati ℥iiij. croci ʒiij. nitri purificati, ita ut nullam amplius acrimoniam habeat, ſed ſubdulce ſit, ℔iiij. incorporentur omnia cum lacte, diſſolvendo ad ignem; demum mitte in olla vitreata in locum humidum & frigidum per menſem, lapis deinde in fundo repertus iterum depuretur ſic: Recipe dicti lapidis ℔j. aquæ ſimplicis deſtillatæ ℔iiij. ad ignem omnia diſſolve, ſimulque deſpuma, & cum nulla ſpuma ſuperfuerit, refrigerata jam aqua effundatur, & invenies boracem veriſſimum. *Conſtitueram equidem boracem philoſophorum ſupra dictum, pro emolliendis vitris ſub examen vocare*, & ſtudioſe omnia, quæ in ipſo proceſſu docebar, obſervavi: Primis diebus ſanguis hircinus, quamquam eſſet in calore vas poſitum, in lacte ſolvi reſpuebat, & ſemper in fundo, reliquis ſalibus ſolutis, hærebat, ut jam experimenti fidem mihi dubiam faceret; poſt ſenſim cœpit attolli & menſtrui particulas in ſinu ferre, magma autem, ubi confunderetur, odorem viroſum, vel hircum potius aut libidinem redolebat, hinc ſpe tantilla erectus, pergo in digeſtione; *Sed* cum per 3. jam ſeptimanas vitrum in calore detinerem, non potui tamen voti compos fieri, quod erat, ut ſanguis hircinus, more boracis ipſius, & additorum ſalium plane ſolveretur, quin ultra menſtrui medietatem non aſcendebat. Ideoque liquorem per filtrum trajeci, aliquantum ejus evaporavi, reliquum ad cryſtalliſandum repoſui, *adquiſivi tunc lapidem fuſcum, & qui*

candoris boracini nihil oſtenderet. Nunc ſupereſt, ut fuſionis cum eo periculum faciam in corpore aut metallico, aut cryſtallo vel vitro, quod hactenus ob impedimenta effectum dare non potui, quemadmodum & alia circa boracem experimenta ob occupationes, quas *Phyſicatus Nördlingenſis, mihi nuper, ita Deo volente, collatus*, humeris meis accumulavit, tantiſper differre cogor, *Illuſtri Societati* eorum ſucceſſum lubentiſſime communicaturus. Fruſtraneum autem exiſtimo ante diſſerere, ex quo fundamento ſeu principio lacti tanta virtus attribui queat, quam de ſucceſſu ipſius experimenti certi ſimus. Cum tamen ſupra in boracis Veneti deſcriptione ſit lactis deſtillati facta mentio, ex quo facta ſimplici deſtillatione vix aliud, quam ſerum, quis evocarit; fortaſſe an in Sale magis quærenda virtus, ni obſtaret butyrum, atque id quidem inſulſum, quod & ipſum ad boracis confectionem, aliquibus uſurpari ſupra monitum. Sed *pergo de vitri malleabilitate diſſerere, atque, ut maxime detur malleabile vitrum, an poſſit malleabilitas cum ejus perſpicuitate conſiſtere, inquirere?* Corporibus fluidis, quorum ſunt multa perſpicua, qualis eſt ipſa aqua communis pura, malleabilitas attribui non poteſt; horum enim particulæ aut non, aut ægre tamen cohærent, ideo ſuis difficulter terminis continentur, & cancellis certis aut carceribus opus habent. Quo autem eſt liquor quilibet ſpiſſior, eo minus obtinet perſpicuitatis, quod in oleo, melle &c. videre licet. Gelatinæ ſunt equidem conſiſtentes & transparentes, ſed harum particulæ anguilliformes implicantur aliquibus viſcidis & ramoſis, ut circum ſeſe repere & moveri nequeant, ſed ſibi cohæreant; malleum tamen non ferunt, &, quo magis ſunt viſco ſeu glutine ſuo ſaturatæ, eo minus evadunt perſpicuæ. Propius ad malleabilitatem accedit oculi humor cryſtallinus, ſed & ipſe, dum humor eſt, & nominari poteſt, non ſecundum omnes ſuas dimenſiones extenditur,

tenditur, dum malleum adhibes, ſed hiſcit hinc inde & discontinuatur. Dum autem exaruit, deſinit obedire malleo, ſed in innumeras pelliculas, cæparum ad inſtar, reſolvitur. Igitur *ſolis corporibus ſolidis malleabilitas competit, Corpus autem ſolidum, malleabile & ſimul perſpicuum hactenus ego nullum novi.* In regno animali ſe ſiſtunt membranæ, quæ quidem nimium, & qua licet, extenſæ, ubi diſſipato humore aruerunt, quadamtenus transparent, ſed malleabiles non ſunt. *Excellent. Borrichius novi generis feneſtras proponit, in Act. Med. Hafn. volum. 5. obſervat. 45.* Islandis egentioribus uſuales, & *ex tunicis allantoideis vaccarum confectas, & ita translucidas, ut vitrum vulgatius provocent*: miſſas ſibi ex illa Inſula id genus feneſtras, de ſolertia gentis teſtantes: Sed utrum fuerint fragiles, an tenaces, non liquet, tametſi hoc ultimum exiſtimem verum, & artificium primum in extenſione, hinc depuratione peculiari encheireſi, & ſine mallei ope, inſtituta conſiſtere exiſtimem. Cornua & ungulæ transparent quidem, certo modo præparatæ, ſed & eadem malleo reſiſtunt, ubi induruerunt, &, dum emollita ſunt, pelluciditatis nil obtinent: Nec vero ex Ichthyocolla paratæ icunculæ & alia, cum malleo quidquam habent negotii, & vitra ſuccinea ex ovis concreta fragilia ſunt. In vegetabili regno malleabilitas quævis exulat, nec datur ibi quidquam transparens, quam forte flores quidam tenuiſſimi, & membranulæ aut pelliculæ, quæ, ubi humore turgent, non ſunt æque transparentes, ubi exaruerunt, leviſſimo attactu franguntur. Gummi nullum, nulla reſina, utut tralucentia aliqua, malleo tractari cupiunt, ſalva ſua conſiſtentia. In regno minerali occurrunt lapides & metalla, horum ultima non pellucent, priora malleo tangi nolunt. *Penitius* ideoque *tum in malleabilitatis, tum pelluciditatis naturam inquirendum. Differunt* igitur *malleabilitas & flexibi-*

xibilitas ; ſiquidem ramus ſalicis uti flexilis, ita malleabilis non eſt; pari ratione linum, lana, goſſypium, & ex eis arte facta ſunt flexibilia, non item malleabilia ; Idem de corio, quin & ipſis carnibus, membranis & pilis, denique papyro, quin plantis propemodum omnibus, gramine, foliis &c. recentibus ſtatuendum venit. Omiſeram fere vitrum, quod & ipſum exemplo vitri anaclaſtici, eſt aliquo modo flexile, minus malleabile. Cum autem nullum dari malleabile corpus exiſtimem, quin idem quoque flecti aliquo modo queat, modo adſit inter flectens & flexile impetus ſufficiens & certa proportio; ideò non erit adeo magna inter flexile & malleabile differentia, ſed inter ſe quadamtenus hæ binæ corporum affectiones convenient. Quamquam igitur aliqui ſubtiliter ſatis philoſophentur, dum omnes ejusmodi affectiones non mollecularum variæ figurationi, ſed potius aêris elateri ad corporis texturam varie comparato adſcribunt; atque ſic ductibilitatem definiant, quod oriatur à copioſo interno aêre, qui renititur ambienti; hincque omnia corpora emolliri, ac reſolvi poſſe, ſi particulæ elaſticæ de igne & menſtruis iisdem impingantur: Flexibilitatem vero, quod deduci debeat ex æquali aëris inſiti elatere, unde æqualis ubique reniſus oriatur, quod ſupra aliquo jam modo tactum; attamen nos receptiori philoſophiæ innutriti, magis *perſpicue rem poſſe tradi confidimus, tantiſper adſtruendo: in corporibus malleabilibus atomos eſſe magis ramoſas, & pluribus extuberantiis ſeu pedunculis ſibi invicem implicatas, quibus quidem cohærent, uncis vero quia carent, facilè ab impetu externo coguntur, ut aliquatenus ab invicem ſecedant, ramoſæ autem exiſtentes & ſeſe intimius contingentes, omnino non discontinuantur, quin aliæ ſemper in locum ſuccedant, & harum vicem ramis ſuis ſuppleant, hinc aliæ ſubinde aliis denuo implicentur, atque adeo ejusmodi corpora non ſunt fragilia.* Ut melius,

lius, quid velim, intelligatur, *craſſius exemplum*, tametſi paullo inconvenientius, exhibere nullum valeo, quam, ſi quis conſideret acervum plumarum arctius compreſſarum pro lectis farciendis, quæ adeò ſibi invicem implicatæ ſunt, ut unum corpus continuum temerè intuenti videantur, ſed remotis carceribus, ubi rurſum comprimuntur, plumulæ illæ ramoſiſſimæ cedunt quidem manui prementis, & peripheriam ſubinde latiorem circumſcribunt, attamen ſemper aliæ aliis implicantur, nec ullum hiatum aut fracturam oſtendunt. *Flexibilia autem, quæ ſunt particulis etiam quidem ramoſis exiſtunt, ſed ramis tamen aliqua longe paucioribus & rarioribus ſeu minus denſis, atque malleabilia, hinc ubi inflectuntur illa corpora, ſitum equidem particulæ mutant, ſed & ipſæ quibusdam ramulis impeditæ non discontinuantur, niſi, ubi usque adeo intra flexuram comprimuntur, & ſupra eam expanduntur, ut ramuli atomorum ſe amplius contingere nequeant, unde neceſſario ruptura ſequitur.* Ita enim, quod ſupra dixi, eſt cum fragilibus comparatum, ut, cum exiguis ſeſe punctis tangant atomi, facile disjungi poſſint. Ejusmodi rerum flexibilium, & una aliquo modo transparentium atomos concipere licet inſpiciendo craticulam, ſuper quo botuli aſſantur, vel inſtar ſcalarum ad patibula quædam fabricari ſolitarum, ubi utrimque per Columnam intermediam terebratam paxilli in modum crucis transfiguntur, quibus manus & pedes ad ſucceſſivam adſcenſionem innitantur. *Ex hiſce præſuppoſitis duo quaſi conſectaria huc pertinentia exſurgunt*, quorum *primum* eſt: *Non eſſe refugiendum ad viſcum quendam aut humorem glutinoſum in corporibus malleabilibus, cui malleabilitatem ſuam acceptam eadem ferant.* Immo corpora quædam viſcedine oleaginea refertiſſima eſſe maxime fragilia: qualia ſunt ex animali regno butyroſa, caſeoſa &c. omnia, & quæ ſunt è ſebo confecta;

 quin

quin quo magis butyri libis & artocreati miſcueris, eo minus tenacitatis obtinent, & promtius franguntur: Vegetabile regnum oſtendit fungorum & tuberum genera pleraque, vix manum tangentis, quin frangantur ferentia: Generantur autem hæc è flatulento glutine terræ, quaſi dixeris eſſe Terræ crepitus aut ructus, quod alibi latiùs monſtravi, facillimoque negotio in mucaginem propemodum, excepto ſolo lupi crepitu, reſolvuntur: Minerale regnum pauciora quidem exhibet, at terra fere quævis recens, quantumvis humida, facile frangitur; nec exiſtimem metalla cum antimonio fuſa propterea malleabilitatem ſuam exuere, quod humidum illud ſeu glutinoſum per fuſionem exhalarit; cur enim non exhalat ſine additamento antimonii? Et, cur id non magis fit in detonatione cum nitro facta? Contrarium autem demonſtrat vel ipſum antihecticum Poterii, quod legitme paratum, unctuoſitatem ſuam vel ipſo tactu prodit, & hinc eſt hecticis quoque, præter alias dotes, utile medicamentum! Præterea Salia, ad tactum ſicciſſima & fragilia, in cella autem haut difficulter liquabilia ex alio principio hæc omnia (nimirum diverſo particularum ſitu & textura) deducenda, ſuadere videntur. Nec mineralium & metallorum vitrificatio huc quidquam confert: Quamquam enim Saturnus ad vitrificationem ſit aptiſſimus, quod unctuoſitati per vitrificationem exhalanti patrocinari videri poſſet; attamen experientia teſtatur, & alia metalla minus unctuoſa aut malleo obedientia non tantum poſſe vitrificari, ſed per artificioſam reductionem priſtinæ texturæ reddi: Tale eſt argentum, cujus vitrificationem, & ope Salium per cæmentationem in argentum reductionem *Tackius Phaſide Sophico tertio p. 57.* docet, ſeſeque ipſum ſuis manibus aliquoties hoc opus feciſſe teſtatur, quin addit, Amico cuidam ſuo accidiſſe, ut pro auro ex cupella vitrum collegerit, unde

ejus-

ejuſmodi metallorum perfectorum vitrificationes non entium Chimicorum Catalogo eximendæ cenſebuntur. Jam, qua ratione unguen illud ſeu unctuoſitas in reductione horum vitrorum metallicorum ipſis reſtituitur, ſi per ignem in vitrificatione ipſa exhalavit? Et ſi malleabilitas ab unctuoſo principio dependet, certe non audiendus eſt *Verulamius in hiſtor. vit. & mort.* qui vitrum, lateres &c. utpote ignem paſſa, propterea diutius durare aſſerit, quod emiſſo humore aqueo, humor oleoſus diutius ſe ſuſtineat, ſiquidem hoc pacto non video, qua ratione etiam vitro malleabilitas negari queat. Adeo *Digbæus de natur. corp. cap. 15.* non videtur flexilitatis cauſam penetraſſe, quando mollem quandam, humidamque ſubſtantiam in illis poſtulat, quod late dicto loco deducit, *elegantiſſime* autem *fulgidiſſimus Heſperus noſter in obſ. 239. Ann. III. Dec. 1. Ephem. curioſ. refellit*, tum ita ſtatuentem *Loënium* ex profeſſo, tum *Digbæum* ex conſequenti, quorſum L. B. ablego. *Secundum eſt: flexibilitatis & malleabilitatis aliquam hinc differentiam apertiſſime monſtrari, & corpora quædam ſalva ſua perſpicuitate, poſſe quidem dari flexibilia non item malleabilia.* Talcum enim Moſcoviticum, quod *Excell. Major* allegat l. c. ſeu glacies Mariæ, ut ſit flexile, malleabile tamen non eſt; nec apud *acutiſſ. Borrichium de ort. & progr. Chimiæ p. 114.* lego, Salem ductilem, ex Sale armoniaco in amplo vitro ſæpe ſoluto, ſæpe & lente in ſtrias coacto, & in cryſtallos vel in ſex digitorum longitudinem porrectos, digitorum miniſterio hac illac flexiles, protenſum, & ipſi malleo obediſſe: Minus id ex ipſa *Majoriana obſervatione* quis collegerit, cum lamella tenuiſſima liquori innatans, undulans & flexilis â curioſiſſimo Auctore, non niſi oculis uſurpata fuerit, ut proinde de ejus malleabilitate nil concludere liceat. *Proximum nunc eſt, ut etiam in diaphaneitatis & opacitatis quorundam corporum cauſſam inquiramus. Deſcribitur proinde*, &, me quidem Judice, *rectiſ-*

ſime,

ſime, diaphaneitas, quod conſiſtat in eo, quod globuli ætherei ad actionem luminis ad lineas rectas transferendum, per alicujus corporis poros in omnes partes libere poſſint tranſire; Opacitas autem, quod ex eo originem ducat, quod pori alicujus corporis præcluſi, vel interrupti impediant, quo minus radii luminis undique ad lineas rectas, vel æquipollentes pro actione luminis transferenda, neceſſarias tranſire queant. Jam, ſi ad normam hujus hypotheſeos examinemus pororum in corpore malleabili ordinem, & particularum diſpoſitionem, facile cuilibet erit concepta, *vix eſſe poſſibile, ut dari queat vitrum malleabile, ſalva ſua perſpicuitate*; ideoque, ut forte concedamus, poſſe certis liquoribus chimicis aut fuſione cum borace certo vitrum malleabile reddi, in ſtatu malleabilitatis ſuæ, non eſſe perſpicuum, niſi forte tantillum, quaſi charta lumini obverſa, audacter pronunciamus, donec contrarium, aut ratio nobis, aut experientia rationum victrix, demonſtrarit, quicquid denique de famoſo artifice aut Dio cupiat, aut Plinius conſignare. Etenim ſi, quod ſupra oſtendimus, malleabilitas conſiſtit in atomorum ramoſitate, & intricata proinde textura, veluti ſi quis denſam Silvam contempletur, aut ſarmentorum faſciculos (Reiſich) globuli ætherei, ſeu radii luminoſi uſquequaque allidunt & offendunt, atque propterea impediuntur, quo minus totam corporis texturam penetrare queant, hinc idem redditur opacum. Cum autem corporum flexilium non ſit tanta ramoſitas, ſed rami rariſſimis (pro conditione corporum plus minus) intervallis diſpoſiti, veluti ſilvam raram & cæduam, idque hiemali tempore contemplere, eſſe his quidem perſpicuitatem concedendam, eoque majorem, quo rariores rami (tametſi, quo magis perſpicua ſint, eo minus tenacia, eoque propius ad fragilitatem accedant;) hinc quoque dari vitrum quadamtenus flexile, excluſa malleabilitate, utique pateſcit. Ut hanc de vitri flexilitate cum perſpi-

cuitate difficultatem *Excell. Heſperus* evitaret, elegantiſſimam & *curioſam commentus eſt vitri texturam l. c. ad inſtar loricæ ferreæ, quæ quidem conſtat ex meris annulis ferreis, oblique in ſe invicem contortis, quia tamen ſinguli in ordinatam ſeriem ſibi implicantur, ex irregularitate figuræ, quæ ſeorſim in omnibus conſpicua eſt, texturæ totus ordo congruus emergit, ac pulcritudo notabilis.* Atque ſi plures loricæ ejusmodi, tanquam lorica una craſſa ac denſa, perita manu, conjunctim Soli obvertantur, eo modo, ut annulorum ſeries omnes, in una lorica, ſeriebus loricæ ſecundæ, tertiæ &c. exacte reſpondeant, interſtitia annulorum etiam ex amusſim ſibi reſponſura ſunt, & radii Solares per illa, tanquam per poros rectos unius alicujus continui ac ſolidi corporis, inoffenſis motibus pertranſibunt. Similem fere hypotheſin *ex Borello* amplecti videtur ejus Dom. Collega, *perſpicaciſſimus Morhcfius.* Sed, num ex iſta hypotheſi, quod ibi ſpondet Nobiliſſ. Auctor, poſſit corporum, vel etiam vitri malleabilitas oſtendi, ut verum fatear, hucuſque non concipio: Novimus corporis malleabilis, dum malleo percutitur, ſubſtantiam dilatari, quod ſecus fieri non poteſt, niſi, uti ſupra dictum, particularum corporis aliæ in aliarum locum ſuccedant, & caſcam ſedem relinquant. Jam, ſi conſideremus corpus perſpicuum hoc modo loricatum, utcumque parallelo & harmonico ſitu, annuli iſti ſibi reſpondeant, eorum tamen ſitus, dum malleo percutiuntur, haud dubie mutabitur, & mutari debet, ſiquidem in latitudinem extendendum ſit corpus: Jam, ubi ſitum hi annuli mutant, & parallelo harmonicoque poſitu, ſibi invicem reſpondere deſinunt, cuilibet planum exiſtit, quantum perſpicuitati illorum decedere oporteat. Ut ne dicam, vitrum ex ejusmodi annulis in ſe invicem contortis efformatum non eſſe inter fragilia cenſendum, & fortaſſe gemmis magis hanc orbicularem texturam competere, utpote duriſ-

ſimis & tamen perſpicuis. Sed flexilitatis par ratio non eſt, *unde rurſum concludimus, poſſe quidem dari vitra quadamtenus flexibilia, non item malleabilia.* His ita præſuppoſitis omnibus *progredimur poſtremo ad ipſum vitri anaclaſtici phænomenon, quod ſequentem in modum explicamus.* Vitrum conſtat ex particulis oblongis, utraque parte tantillum contortis & uncatis ad formam litteræ (ſ.) Hæ extremitates uncatæ ſeſe invicem quoad earum curvatura patitur, amplectuntur, atque adeo cohærent: Eſt tamen harum particularum ſitus harmonicus ſibi invicem oppoſitus, quod ſupra de lorica dictum (nulla differentia, niſi quod hic annuli orbiculares ſupponantur) ut liber ſit radiis luminoſis per vitri poros tranſitus, & proinde transparens exiſtat. Jam *quando in vitrum anaclaſticum, anguſto orificio, & tenuiſſimo convexoq́ue fundo præditum, flatus oris immittitur* (tunc quidem, quando fundus eſt intra ſuperficiem vitri) particulæ aëris inflati, ætheris in poris vitri contenti particulas in motum expanſivum cient & propellunt, quo impetu ipſe *vitri fundus expellitur, illæſa ejus continuitate,* quia uncinulis atomorum vitrearum datum ſic eſt, quadamtenus impetui aêris inflati cedere, dum elongantur equidem quodammodo, ſed non diſcontinuantur, quod neceſſario fieri deberet, ſi vitri particulæ eſſent rigidæ, oblongæ & exiguis tantum punctis ſe invicem contingerent, ſic enim à motu leviſſimo inevitabilis ruptura diſcontinuatis à moventis impetu ſe contingentibus punctis, ſequeretur. *Iſta vero fundi expulſio, abſque ſonitu fieri non poteſt:* Ab aêre enim per flatum immiſſo particulæ vitri flexibiles comprimuntur, & una cum iis etiam aër, ſeu æther, ſeu quomodocumque materiam illam ſubtilem nominare placet, intra vitri poros contentus coarctatur & exprimitur, aêremq́ue externum in motum vibratorium & undulatorium cum impetu ciet, Hinc ſonus. *Par ratio eſt quando fundo vitri anaclaſtici expulſo os*

orificio

orificio admovetur & aër retrahitur, ſeu inſpiratur: tum enim à maxillarum extenſione propulſus aêr externus, cum non habeat quorſum cedat, externam fundi vitri ſuperficiem comprimit, & vi, rurſum cum ſonitu, introrſum reſilire cogit, iterum ſalva ipſius vitri cohæſione. *Ubi attendendum, in expulſione fundi ſonum obſervari depreſſiorem*, ob majorem aëris capacitatem, ſeu, quod majus ſpatium occupare queat: In ejus autem repulſione ſonum altiorem percipi & acutiorem, cum tantum ſpatii tunc aër non occupet, ſeu quod in expulſione fundi magis aêr externus, qui amplum ſpatium obtinet; *in repulſione autem* internus intra vitrum anaclaſticum, ſpatio capacitati vitri reſpondenti incluſus afficiatur. *Sed hæc omnia ſic denique ſe habent*, ubi eſt moderata & proportione particulis vitri flexibilibus reſpondens aëris aut immiſſio aut ſuctio, nî enim utraque ſit ſufficiens, fundus nec expelletur, nec repelletur, ſi autem juſto impetuoſior, non poteſt, quin vitrum rumpatur. Dum enim curvaturæ particularum vitri, ſeu incurvatæ harum extremitates, quibus, ſeſe invicem amplectuntur, extendi & flecti poſſunt, non eſt fractionis metus; ſed, cum jam ſunt elongatæ, quorſum per vim majorem coguntur, ſeſe invicem dimittunt, & per conſequens vitrum frangitur. *Jam, ni fallor, ſatis oſtenſum dedi (1.) Vitri cujuslibet texturam è Phyſica corpuſculari ſeu atomica. (2.) poroſitatem. (3.) flexibilitatem. (4.) Vitrum malleabile vix dari. (5.) præter alia curioſa Naturæ phænomena penetrationis dimenſionum à nonnemine in gratiam Helmontii defenſæ impoſſibilitatem*: Quæ de vitris anaclaſticis ſic ſatis dicta ſunto! Ingenue fateor, hæc omnia latius debuiſſe & acutius quoque deſcribi: item, aliqua leviſſime tacta, aliqua prætermiſſa, quæ tamen ad illuſtrationem materiæ multum ſane contuliſſent, qualia ſunt experimenta quædam de borace, de natura ſoni, & forte alia. Sed Deum Summum teſtor, me hæc ipſa furtim quaſi congeſſiſſe & deproperaſſe,

cum tempus appropinquet, *ut ephemeridum noſtrarum Annus III. Decad. II.* in lucem prodeat, & mille occupationes me impediant, quo minus ex voto queam huic argumento immorari. Poſtquam enim *à Nobiliſſimo Magiſtratu Nördlingenſi* haut ita pridem, *in* præmaturo & lugubri fato erepti *D. D. Hilbrandi, Phyſici illius urbis*, dum eſſet, dexterrimi, *locum ſui ſuffectus*, nunc totus in eo ſum, ut, quam licet, maturrime familiam meam illuc transferam, quæ res, mirum quantum, meditationes meas interſecat. Spero tamen fore, ut aut alii me longe acutiores, aut fortaſſean ipſe egomet, olim in hac materia ſimus diligentiores futuri. Hæc ipſa boni conſulite, *Illuſtres Viri & Excellentiſſimi, Patroni & Collegæ æſtumatiſſimi*, & Clientem veſtrum exoptatiſſimo veſtro favore ulterius proſequimini.

Tantum!

COROLLARIUM
PHYSIOLOGICUM,

ex

DISPUTATIONE INAUGURALI

HIPPOCRATES
REDIVIVUS

indigitata

Sub umbone

D. JACOBI WENCESLAI DOBRZENSKI
de Nigroponte,

Phil. & Med. Doctoris, & in Univerſit. Pragenſ. Profeſſoris Ordinarii &c.

habitâ

â

JOH. IGNATIO FRANCISCO VOITA, Boëmo,
AA. LL. & Philoſophiæ Doctore Med. Cand.

Anno 1684. Menſe Martio.

Præſens Corollarium,

Quod ad me in thermis Carolinis Anno LXXXIV, Menſe Aprili valetudinis Gratiâ commorantem, miſit Perilluſtris & Excellentiſſimus Dominus Dobrzenski &c. noſtris Ephemeridibus inſerendum eſſe, quia ob curioſitatum amœnitates meritò applauſum meretur, cæteris fuit viſum adjungi digniſſimum. *Helianthus.*

COROLLARIUM PHYSIOLOGICUM
Principia Corporum Naturalium breviter inſinuans.

HActenus ſolertiores, altiorisque animi Medici, communi in Scholis uſitato modo, per Materiam & Formam Ariſtotelicam, conſtitutionem corporum Naturalium, & conſequenter hominis in abſtracto ſolùm explicandi non contenti de quaternario Elementorum inſuper, ſive realiter ſive virtualiter corporibus inexiſtente, dubitantes, obſtetricante Chymiâ, corporum naturalium Reſolutrice & Anatoma, per experientiam rerum omnium Magiſtram, id tentârunt, quod ratione aſſequi non licuit. In hanc rem explanandam plurimùm inſudârunt, præterito, Theophraſtus Paracelſus Helvetus, hoc ſeculo Helmontius Belga, Renatus des Cartes, Thomas Williſius, Franciſcus Boylæus, de le Boë Sylvius, Otto Tackenius, Bernardus Svalve, Thomas Schirlæus, & innumeri alii: Stetit enim per multa ſecula Medicina immota, ſoliq; Græcorum & Arabum Authoritati innixa, quieſcebat; Nulla tunc fiebant experimenta, meræ regnabant Authoritates. Donec Paracelſus acris ingenii Vir, Philoſophiæ & Medicinæ fundamentis luſtratis, primus eadem igne adminiculante probaret & reformaret, primusque libertatem philoſophandi ſibi aſſumeret, pudori ducens ſervili ingenio ſub cæcis ductoribus caligare. Hunc integrô ferè ſeculô poſt, ſecutus eſt, ſtupendum ingenii miraculum Joannes Baptiſta Helmontius Nobilis Belga, qui teſte Oſvaldo Crembſio, animo plane terreſtrium ſpeculatione haud contento, miraque

raque intellectûs ſublimitate, corporis ſeſe propemodum vinculis exemit, idque ipſum indagare auſus eſt, quod tactu, viſu, auditu, aſſequi non licebat; ideâ ſibi efformatâ, quâ abſtruſiſſimarum rerum naturalium cauſas intueretur, exindeque per inaudita Nomina & allegoricos ſenſus, effectus ex cauſis, cauſasque ex effectibus deducendo, Artem Medicam ſcientiam fecit: quod Theophraſtus magno auſu aggreſſus eſt, felici vix non eventu conſummavit, magnumque Phyſicæ Ariſtotelicæ, & Methodo Galenicæ vulnus inflixit. A ſanioribus ævi noſtri Medicis, Paracelſus, Arcanorum Chymico-Medicorum Monarcha cenſetur, Helmontio verò donum Theoriæ ſuper eadem attribuitur, utríque honor & laus magna à Poſteris debetur. Hi inquam, Anteſignani, & poſt illos innumeri alii, omnes quidem intentionem ſuam eò converterunt, ut ope deſtillationum, ſublimationum, digeſtionum, fermentationum, calcinationum & præcipitationum (quæ ſunt operationes vi ignis elicitæ, partim blandæ & Naturæ conformes, partim violentæ) corpora compoſita in partes ſimpliciores dividerent, ſupponendo, quòd quidquid eſt compoſitum, è ſimplicioribus priùs debeat eſſe conflatum, adeòque ſimplicia compoſitis priora eſſe, & quò quæ res ſimplicior, eò cæteris prior, ac tandem cùm à progreſſu in infinitum abhorreat natura, illa quæ in priora alia, tanquam ſimpliciora à nobis reſolvi nequeunt, omnium prima dici debere, adeòque citrà omne dubium, illa naturalium corporum vera & genuina principia conſtituenda fore, quæ in rerum naturalium ordine ſimpliciſſima ſunt, ſeu in quæ ultimò res corporeæ reſolvuntur, ità ut in alia priora reſolvi nequeant. Sed necdum ità progrediendo adhuc integrè inter Doctiſſimos viros, circa rerum naturalium principia compoſita lis eſt, quin adhuc ſub Judice ſit, magis nihilominùs magisque, DEO illuminante, illuceſcit etiamnum Veritas. Reperiuntur enim quidam, qui corporibus reſolvendis operam dantes, docent illa reſolvi poſſe in Sal, Sulphur & Mercurium; Alii in Spiritum, Sal, Sulphur,

aquam,

aquam, & terram: Alii, è ſucco v.g. uvarum præmiſsâ fermentatione ſeparari Spiritum ardentem, oleum, aquam acidam inſipidam, Sal volatile fixum, Tartarum, Terram: Alii denique cuncta corpora ex unico univerſali principio aqua Elementali, tanquam cauſa materiali, & ſemine tanquam cauſa formali, docent exiſtere. Subtiliſſimus Helmontius, quaternarium Elementorum inveſtigans, duo tantùm Elementa primitiva, Aërem & Aquam, eſſe obſervat, Terram fructum aquæ eſſe, & per reſolutionem Chymicam in aquam reduci poſſe, experimento fulcit; Ignem nec eſſe Subſtantiam, nec accidens, ſed cùm de utroque aliquid participet, corpus neutrum potiùs dici debere. Aſſerit ille aquam, nec per calorem, nec per frigus perire, aut in aërem ullius naturæ vel artis conatu mutari poſſe, & viciſſim aërem nullis ſeculis aut diſpoſitionibus in guttam aquæ redire poſſe, Elementa hæc duo ex natura ſua eſſe frigida, per accidens calida. Et aquam quidem univerſale corporum naturalium omnium Nutrimentum, atque ſic principium materiale eſſe probat, dicit enim Tractatu de complexionibus: *Corpora quæ creduntur mixta, materialiter ſolius aquæ fructus ſunt:* & paulò pòſt: *Corpora, ſive opaca, ſive diaphana, ſolida ſive fluxilia, homogenea ſive diſſimilia, puta lapides, metalla, oſſa, cerebrum, ligna, cortices, frondes, mel, ceram, olea, tandem cuncta atque ſingula in aquam omnino inſipidam totaliter reducuntur, adeoq; ſolâ aquâ ſimplici conſtant, & contenta ſunt.* Huic ſententiæ adſtipulatur Theodorus Moretus, S. J. in Univerſitate Pragenſi Matheſeos olim Profeſſor, qui Theſium ſuarum hydroſtaticarum 22. dicit, *omnia terreſtria de aqua & per aquam conſiſtere:* Hinc illud:

Aqua proveniunt omnia, fertur aqua.

Magnus ille hujus ſeculi Vir Athanaſius Kircherus, Itiner. Extat: 2. Dial: 1. c. 1. Aquam ſic introducit de ſe loquentem: *A me, tanquam ab inexhauſtis uberibus, Univerſa mundi machina neceſſarium ſibi nutrimentum trahit;* & paulò infrà: *Scias*

itaque, inquit, *in tribus maximè rebus, quæ externam Geocoſmi faciem concernunt, quà rectè conſtituendis, quà elaborandis, meam deſudare induſtriam, & eſt primò quidem ipſum telluris corpus, 2. arbor, herbarumque genus: 3. animalium, quadrupedum, quà volatilium, aquatilium, reptiliumque varietas, quibus omnibus ego & ſingulis alimentum ſuppedito, & per occultiſſimas Naturæ ſemitas commixta Vitam largior.*

Anno hoc præſente 1684. prodiit libellus, *Panſophia Enchiretica*, intitulatus, Authore Arnoldo Bachymio Denſtonio, in quo juxta Authoris mentem, Natura Univerſa rerum omnium veſtibus denudata, in Virginitate & ſimplicitate ſua, omnium oculis ſpectabilis exponitur, igne examinante & probante. Hic Author quatuor rerum aſſignat principia, unum purè activum, *Lucem* ſive *Animam mundi*, duo purè paſſiva, *Aquam* & *Terram*, unum Activo-paſſivum, *Salem*, vinculum, per quod *Lux* ſeu *Anima mundi*, terræ & aquæ conjungitur: Admittit itaque exclusâ vi propria ſeminibus inditâ, *Animam mundi*, quam per *Lucem* intelligit, pollentem ratiocinio, ſecundùm diſpoſitiones faciendi hoc vel illud, dum Theſi ſuâ 191. ſic ſcribit: *Hic eſt ille Spiritus, quo omnia vivunt, nutriuntur, augeſcunt, creſcunt & ratiocinantur multùm vel parùm, deficiunt ac pereunt: Unus omnium rerum Director, totam machinam Univerſi diſponens, juxta intentionem & ordinationem ſui Creatoris.* Et paulò poſt Theſi 193. *Lux igitur creata, quam nos videmus, inquit, cujus generationes ſentimus, palpare tamen ob ſubtilitatem non poſſumus, eſt illa Anima mundi, ille Spiritus mundi, omnia totius mundi ſubjecta penetrans, illuminans, actuans, movens, mutans, corrumpens, nobiliſſima & ſubtiliſſima quinta eſſentia ſemiſpiritualis, poſt Angelos ac Animum, Creatura, quæ omnia implet, nihil ſibi præcluſum inveniens, atque in centro terræ usque ad cælum empyreum inſtar globi expanſa.* Hæc ille. Quid nobis, cùm ſuper hujus, tum aliorum hac de materia placitis videatur, qualemque circa ſeminum, evolutionem, & miram corporum Naturalium Geneſim foveamus

mus opinionem, ſequentibus, magno labore partis, ſolidè ruminatis, Authoritate, experientiâ, ratione fulcitis obſervationibus, tum pro confirmatione dictorum, tum pro clariori, aurei illius Hippocr. textûs: *Ineſt in homine*, demonſtratione & intelligentia, palam faciemus. Sit itaque.

EXERCITATIO PHILOSOPHICO-MEDICA,

Sive

Obſervationes circa operationes, quibus Natura ex Voluntate & Benedictione Divina in producendis rebus utitur.

O*Bſervamus* 1. Deum Omnipotentem, Mundi Creatorum, Providum Creaturarum ſuarum Oeconomum, cùm hæ æternare non poſſint, ſaltem in ſpecie ſua ut perpetuarent, ſingulis de ſemine providiſſe, Eique talem & tantam vim indidiſſe, ut intra exiguam molem ſuam, contineat occultè ſimilitudinem, & alias dotes rerum, ex quibus ortum duxit.

Obſerv. 2. Naturam Dei Omnipotentis Miniſtram, circa has easdem à Deo creatas res in hoc mundo ſingulariter etiamnum ſollicitam eſſe, ſummôque ſtudio attendere, ut quodlibet individuum in ſua ſpecie ad ſeminis usque productionem deducat, quatenus tali medio perpetuare poſſit.

Obſerv. 3. Naturam conſecuto ſemine, ad hoc, ut explicare ſeu in actum vitæ deducere poſſit, indigere aliquot rebus, partim ab intrà, partim ad extrà, neceſſariis, quales ſunt: *Nutrimentum, vis fermentalis, locus, calor.*

Obſerv. 4. Semen eſſe corpuſculum quoddam mole exiguum, ideam ſeu imaginem rei futuræ in ſe continens, virtute

propagativa & multiplicativa prædirum, adeoque in occulto & potentia vitale, notitiamque continens modi, quô agere à principiò usque in finem debeat.

Obſerv. 5. Dum res aliqua creſcit, augetur in mole, & tendit ad multiplicationem, dicitur vitâ vegetativâ vivere; vitæ enim tali hæc prædicata competunt: caditque ſub eam Regnum tam vegetabile, quàm minerale, imò & animale.

Obſerv. 6. Ad hoc ut vita ſeſe in ſemine manifeſtet, & id, ad quod ordinata eſt, faciat, debere in ſemine excitari fermentationem, alioquin æternùm ſemen otioſum manſurum.

Obſerv. 7. Vitæ maximam activitatem & potentiam, utì & deſtructionem & tandem Mortem, dependere à vi fermentali, debitè vel indebitè in actum fermentationis deducta, quam continet intra ſe omne ſemen, modò requiſita cætera omnia adſint.

Obſerv. 8. Omnes alterationes & transmutationes rerum fieri, vi fermentorum variorum ſpecificorum, à ſeminio proprio dependentium, ſubjugatâ formâ debiliori dominium ineuntium.

Obſerv. 9. Fermentationem absque fermento prævio, ſive à natura ad intrà, ut in muſto & ſuccis fructuum, ſive ab arte ad extrà, ut in Cereviſia, Pane, appoſito, in nullo ſubjecto poſſe introduci.

Obſerv. 10. Fermenti Naturam in temperata aciditate, in omni alioquin ſemine naturaliter deliteſcente, conſiſtere, eſſeque fomitem & excitabulum, absque quo ſicuti nec lapis daret ignem; ſic nec in ſemine ullus motus fieret, conſequenter nec ulla fermentatio.

Obſerv. 11. Omne ſemen in actum fermentationis deductum ſpirare odorem quendam acidum, activum, fermentativum, ſenſimque ſubjectum aptum in ſibi ſimile diſpoſitivum.

Obſerv. 12. Hanc aciditatem, in omnibus creatis ad vitam tendentibus, reperibilem, 1. Eſſe illum decantatum Spiritum Uni-

Univerſalem, ſeu animam Mundi (quam ſi per *Lucem* paulò ante nominatus intelligit Denſtonius, ſententiæ noſtræ Amicus eſt) à tot magnis Philoſophis aſſertum, à paucis cognitum, à nemine baptizatum; 2. Eſſe ſubjectum aptum jungi omnibus formis, & per viam ſeminificam, aliàs Univerſalem & Communem, identificari in particularem: 3. Eſſe promotorem & excitatorem, quo excitentur ſemina, ut vivant & agant, nutriantur verò, ut creſcant; ſive hunc Spiritum eſſe ſtimulum & excitatorem formæ Spiritûs inſiti, Archæi, tanquam Oeconomi & Rectoris omnium actionum Naturalium & Vitalium, abſtrahendo ab omni rationalitate ejusdem Spiritûs Mundi.

Obſerv. 13. Spiritum illum acidum eſſe purum ignem, primum & ultimum omnium Spirituum Spiritum: Eſſe Univerſale omnium ſeminum fermentum, in omni ſemine naturaliter deliteſcens, à natura ſuaviter confermentatum & unitum.

Obſerv. 14. Ad hoc, ut ſemen vim ſuam propagativam exerat, debet ipſi apponi competens & conveniens humiditas, quæ communiter vocari ſolet Nutrimentum, ſeu Menſtruum, & tum blando mediante calore efferveſcit ſemen cum Nutrimento, & ſequitur continua fermentatio, Antiquis putrefactio dicta: Sic enim è potentia in actum vita latens ſeſe manifeſtat.

Obſerv. 15. Nutrimenti hujus humidi proprium eſſe *Primò:* Dum apponitur ſemini, illud priùs emollire, aperire, & disſolvere, perque levem calorem externum fermentatione internâ introductâ, adjuvare ut creſcat, & in mole augeatur, priùs quidem rudi, ſenſim tamen majori, proque formæ intentione magis magisque artificioſa: *Secundò*: Factâ emollitione, apertione & diſſolutione ſeminis, adeoque ſenſim introductâ mutuâ confermentatione, infici ab odore illo acido ſeminis, fierique paulatim ex ſemine & Nutrimento unam rem, ſervireque deinceps Nutrimentum pro corpore mate-

teriali rei, cujus Ideam & imaginem in ſe ſemen continebat, tam diu, quàm diu imago tota ſeſe explicuerit, & magnitudinem, quam affectat, non conſecuta fuerit.

Obſerv. 16. Semen cum Nutrimento, ut aptè invicem agere, id eſt, fermentationem debitam peragere poſſint, debito quoque loco debere collocari: Debitum autem locum hunc eſſe illum, in quo aut à Natura, aut ab Artifice collocatur aptè ſemen, poſteaque inſtillatur eidem ſenſim Nutrimentum.

Obſerv. 17. Locum, vas, agrum, nihil conferre de ſe rei creſcituræ, ſed ſolùm ſervire pro receptaculo & fomento. Quibus tamen ritè munitis nî calor extraneus, naturalis ut Sol, artificialis ut ignis, in debito, eoque remiſſiſſimo gradu addatur, nullum motum rei creſcendæ ſequi, ſed omnia otioſa manere. Neceſſarium proinde eſſe calorem ad omnes motus propagationis, multiplicationis, maturationisque accelerandos, & quidem non exceſſivum, cujus eſt deſtruere, ſed temperatum cujus eſt, cuncta ad pullulationem promovere, & ſic ſe habet calor externus per modum cauſæ excitantis ad calorem internum in ſemine latentem propulſandum, unde bene Helmontius; *calor externus*, inquit, *efficienter non digerit, ſed excitativè tantùm.*

Obſerv. 18. Motum formæ ſeminis cum Nutrimento propriè eſſe effervescentiam: Hanc verò non aliter contingere, quàm veluti applicationem ignitabuli ad lapidem, ut excitetur ignis: Seu effervescentiam illam nil aliud eſſe, quàm colliſionem ſeu unionem virtutis potentiæ fermentalis, quæ eſt acida, cum virtute & potentia ſeminifica, quæ eſt ſulphurea, mediante proportionato ſero, id eſt, Nutrimento, & calore externo coadjuvante ad ignem vitalem ſeu Spiritum ardentem, Rectorem totius Oeconomiæ vitalis, ſub particulis oleoſis ſeu ſulphureis deliteſcentem, pòſt, per Analyſim Chymicam ſeſe manifeſtantem, producendum: Sive effervescentiam illam nil aliud eſſe, quàm applicationem acidi naturalis interni,

aut

aut externè ab Artifice appoſiti, ad Salſo-amarum, id eſt ad bilem, id eſt, ad ſulphur.

Obſerv. 19. Duas manifeſtas, & quidem ad ſenſum contrarias in actione fermentationis fieri operationes: Unam liquationis ſeu diſſolutionis, coagulationis & fixationis alteram: Illam comprehendere ſub ſe evolationem ſubjecti ſeminifici, in mole auctionem & ejusdem incrementum: Hanc, maſſæ mollis in materiam corpoream & duram pro intentione directiva formæ ſeminis, compactionem & ſoliditatem. Utriusque operationis finem eſſe, figuram debitam & aptam ad fructificandum & ſeminificandum in multiplicitate conſtruere.

Obſerv. 20. Vim fermentalem, ſeu Spiritum acidum, in ſe quidem volatilem, eſſe tamen naturæ figentis, eſſe internum & radicale concretionis & coagulationis omnium rerum principium, eſſe vinculum & gluten omnium rerum.

Obſerv. 21. Vim ſeminificam ſeu formam, eſſe merum Spiritum ſulphureum volatilem, Spiritum liquefacientem & fundentem, eſſe internum & radicale expanſionis & incrementi omnium rerum principium, eſſe virtutis multiplicativæ, ſi non certis limitaretur terminis, infinitum Promum Condum.

Obſerv. 22. Hæc de productione rerum ratiocinandi principia, poſſe experimentis ab arte petitis comprobari; Qualia eſſe poſſent, aceti ex fructibus acerbis expreſſio: Aceti ex lignis combuſtis deſtillatio: Vini ex muſto confectio: Cereviſiæ ex tritico, hordeo, oryza, leguminibus, præparatio: Olei ex omni ſemine expreſſio: Spiritûs ardentis ex fructibus & omni vegetabili eductio: Panis ſtructura, amyli, ſmegmatis, caſei, vitri compages &c. Ad hoc enim, ut naturales, mutæ & cæcæ nobis operationes aliàs rectè intelligantur.

Obſerv. 23. Debere priùs ſimilia, obvia jam quidem, at ſummo ſtudio & diligentia olim ab Artis peritis inventa, bene ruminatis & examinatis eorundem cauſis, præmitti,

OBSER-

OBSERVATIONES Particulares geneſim Vegetabilium ſpectantes.

OBſervamus 1. Omnia entia, intra numerum vegetabilium comprehenſa, ſemen producere, aut immediatè, aut mediante flore, vel fructu; Illudq́ue cujusque rei eſſe minimam partem, ab eo, unde originem duxit, mole & figurâ differentem, & tamen vim plaſticam floris, plantæ, fruticis, arboris occultè & potentialiter intrà ſe continere.

Obſerv. 2. Omne ſemen conſtare communiter materiâ lacteâ, ad ſaporem acutâ, aromaticâ, ad odorem verò aut fætidâ, aut gratâ plùs minùs; Omnisq́ue ſeminis oleum, quod etiam accendibile ex omni ſemine haberi poteſt, differenter olere, differenter ſapere.

Obſerv. 3. Omne oleum vegetabilium per fermentationem intrà phlegma, maxima ex parte ſe amittere, & tranſire in Spiritum ardentem, qui nihil aliud eſt, quàm oleum reſolutum intrà aquam. Aquam verò & oleum, aliàs non unibilia, vi fermenti tamen ſalſo acidi uniri & fieri unam rem.

Obſerv. 4. Menſtruum rerum vegetabilium, ſeu medium, quo vim ſuam propagativam exerere poſſint, eſſe illam mirabilem & nunquam ſatis à priori conceptibilem Creaturam Dei, Elementum Aquam. Aquam, inquam, illum radicalem humorem, quo aperiantur, & ex otio ad laborem, excitentur ſemina: Eſſe nutrimentum univerſale non ſolùm vegetabilium, ſed & mineralium & animalium: Eſſe non tantùm clavim, non tantùm menſtruum, ſeu nutrimentum, ſed neceſſariam pro corporibus efformandis, materiam.

Obſerv. 5. Hanc (aquam) tria facere circa ſemen: *Primò:* Suppeditare vehiculum pro emollienda duritie ſeminis: 2. Emollitione factâ, ſuppeditare pabulum, ut ſemen turgere & incrementum capere incipiat: 3. Tandem in motum acto ſemine, dare eidem materiam, pro competente corpore, ad inten-

tentionem formæ ſeminis, id eſt, ad maturitatem, usque dum novum ſemen conficiatur.

Obſerv. 6. A principio motûs ſeminis, usque ad ipſum finem ſcenæ illius vegetabilis (præter lucem Solis, ſeu Spiritum potius illum vivificum, ſed acidum univerſale ſubtiliſſimum cum luce effluens, ſine quo nihil unquam creſcet) nullâ aliâ re materiali opus eſſe, quàm frequenti, at moderatâ aquæ irroratione, ad hoc ut vegetabile pullulet, creſcat, & ad finem ſcenæ ſuæ deducatur.

Obſerv. 7. Abundantiam nimiam humidi, & impotentiam abſorptionis illius à terra, tanquam matrice, cauſare putrefactionem ſeminis, aut ſi jam in via pullulationis ipſum vegetabile eſt, ejusdem hydropem & reſolutionem: defectum verò humidi impedire progreſſum ulteriorem illius vegetabilis, ita ut illud ſiccari & marceſcere oporteat.

Obſerv. 8. Humidum vegetabilium uſui ſuppeditari à natura & arte: à natura per pluvias & Rorem, Rorem ſc. matutinum, qui ſemper ſalubrior; Ab arte, nempe à vegetabilium Cultoribus: Et Rorem quidem & pluviam, temperata, non tantùm nutrimentum de ſe conferre vegetabilibus, ſed ſimul etiam ſervire pro vehiculo materiæ fermenti illius ſeu acidi univerſalis, pro fœcundandis magis ipſis vegetabilibus.

Obſerv. 9. Totam Athmoſphæram repletam eſſe inſenſibiliter atomis hunc Spiritum acidum continentibus: omnesque exhalationes ex heterogeneis corporibus provenientes, tandem in Athmoſphæra purificatas & excoctas, tranſire ultimò in acidum illud volatile nitroſum; Sicuti ſalia omnium corporum per reſolutionem in cumulo aggeſto multis annis factam, tranſeunt in ultimum illud ſal univerſale, Spiritum illum acidum continens, quod utrumque experientiâ confirmari poteſt.

Obſerv. 10. Plerorumque Doctiſſimorum tam veterum, quàm recentiorum Philoſophorum, de origine & Patre hujus acidi univerſalis diſceptantium, mentem eſſe, illud Luci ſola-

ri ſuos Natales debere. Stante hoc igitur, ruit opinio omnium, Spiritum iſtum acidum formarum omnium Theſaurarium & diſpenſatorem proclamantium, confidentium, docentium: diverſum enim eſt, fœcundari, ad vegetationem promoveri, quod commune omni vitam habenti eſt, à tam varia innumerorum entium formalitate, quam ineſſe illi Spiritui inaniter Pnevmatiſtæ aſſerunt. Diverſum proinde illum tot formarum numerum, convenientius eſt, neque per hoc quidquam in S. Fidem peccatur, aſſerere, eſſe ipſas Creaturas DEI, in principio mundi ex nihilo ſui factas, terræ tanquam Matrici incluſas, tandemque juſſu Dei Genes. 1. c. *Producat terra herbam virentem* &c. germinare, fœcundari, & multiplicare ſeſe juſſas.

Observationes particulares geneſim ſubterraneorum concernentes.

O*Bſervamus 1.* Orbem terreſtrem ex multis rebus heterogeneis conſtare: Conſtare ex materia liquida, Aqua, materia ſolida, Terra.

Obſerv. 2. Materiam ſolidam, ſive Terram, variè inter ſe iterum differre, variiſque mollitiei & duritiei gradibus eſſe ſubjectam: Mollem enim Terram, Limum & Argillam, duram autem, Arenam, Sabulum, Silicem, Tophum, Lapidem, Saxum, Petram, communiter vocari.

Obſerv. 3. Terram præterea ſive illa ſit mollis ſive dura, varios colores, variarum differentiarum terræ indices, præ ſe ferre. Illam verò colorum differentiam à diverſis ſeminibus terreſtribus, intrà Terram pro geneſi ſubterraneorum deliteſcentibus, procedere.

Obſerv. 4. Univerſum globum terreſtrem ad intrà plenum eſſe variis formis ſeminalibus, pro variis glebis, lapidibus, & metallis efformandis, hinc inde pro diverſis climatibus in uſum humanum à Summo Deo Creatore omnium mirabiliter diſpoſitis.

Obſerv.

Obſerv. 5. De facto lapides, mineralia, & metalla, vegetari, in mole creſcere, vitaque vegetativâ ſuo modo vivere, quod tum materia ſeminalis, ex magis activis & ad ſenſum acidis & ſulphureis particulis conſtans: Univerſale Nutrimentum, Aqua; Fermentum Univerſale ſalinum ſecum advehens: *Locus*, ipſa viſcera terræ: *Calor*, tam Solaris ad extrà, quàm ſubterraneus ad intrà, (quæ pro ulteriori productione & vegetatione rerum requiruntur & ſufficiunt) abundè comprobant: Ergò nullam ſuppetere rationem, cur mineralibus vita debeat negari.

Obſerv. 6. Lapides, Mineralia & Metalla, nullum quidem ſemen particulare, uti vegetabilia & animalia, deponere, nihilominùs tamen tota & in ſingulis ſuis particulis, quàm diu ſunt in viſceribus terræ, necdum ignem externum experta, viva ſeu apta ad ſeſe multiplicandum eſſe. Poſtquam verò per ignem tranſierunt, & fuſibilia facta ſunt, pro mortuis reputari.

Obſerv. 7. Metalla etſi pro mortuis habeantur, modò iterum radicaliter aperiantur, aliquâ nempe convenienti humiditate metallica, quæ reddat illa iterum fermentabilia) illicò eſſe apta, ut vim ſuam internam, tam medicinalem, quàm multiplicativam, in apto ſubjecto, poſſint explicare.

Observationes particulares Oeconomiam Animalem, præcipuè hominis ſpectantes.

O*Bſervamus 1.* Singula animalia, ſive Ovipara, ſive Vivipara, ex ſemine produci, & circa utraque *Primò*: Juxta conformitatem in ſuperioribus obſervationibus enarratam, Naturam procedere: *Secundò*: In utriſque tam diu, quam diu membra omnia ad certam maturitatem non ſunt perducta, Oeconomiam naturalem ſeu nutritionem & vegetationem in Viviparis à Matre, in Oviparis à liquoribus, vitellô & albumine ovi intrà corticem contentis, ſuppeditari.

Obſerv. 2. Quando igitur animalia uteri carcerem excuſſerunt, cujus in oviparis ſupplet vices cortex ovi, & non jam amplius vena umbilicalis præparatum nutriendo corpori liquorem defert, tum fœtus ipſe ſtimulante ventriculi humore fermentali, per os alimentum appetit, quô ſumptô incipit concoctio prima, ſecunda, tertia, virtute propriorum fœtûs viſcerum, fieri: Quæ viſcera mediantibus certis liquoribus, (antiquis dictis humoribus) eos ex ſe ſtillantia totam Oeconomiam Animalium dirigunt.

Obſerv. 3. Singulos homines, imò ſingula ferè viventia, *liquorem Salſo-Amarum*, id eſt, *Bilem*, & *Succum acidum*, in ſe habere, Bilem generat hepar, Succum acidum, glandulæ ſalivales in ventriculo, Lien, & Pancreas: Prædominium unius aut alterius in corpore fit cauſa Temperamentorum & Complexionum: (non autem prædominium unius aut alterius qualitatis elementariæ) Hinc, in quo corpore prædominatur Bilis, talis *complexio Cholerica*, in quo, Acidum, talis vocatur *complexio Melancholica*, ex debita utriusque proportione reſultat *complexio ſanguinea*, ex interveniente copioſo ſero *complexio Phlegmatica*.

Obſerv. 4. Bilem amaram & ſuccum acidum, utraque naturaliter ſe habentia, eſſe neceſſaria ad vitam humanam, & Oeconomiam Naturalem conſervandam; Deficientia verò aut excedentia, eſſe cauſas omnium morborum, & tandem mortis.

Obſerv. 5. Vehiculum, in quod hæc duo ſeſe exonerant, in quo efferveſcunt & contemperantur, eſſe ſerum ſeu liquorem aquoſum, Helmontio dictum Laticem: Ejus verò materiam cibum & potum, plus tamen hunc, utpote magis fluidum, quàm illum.

Obſerv. 6. Ut bona ingeſtorum, præſertim ſolidorum mixtio, poſt digeſtio, ſeu confermentatio, apta denique in vaſa pro nutritione neceſſaria, deductio fiat neceſſe eſſe, ut liquidum ſuperet fluidum, ad ſummum ternis vicibus, & ſic ad u-

nam

nam Lib. eſculentorum, tres Lib. potûs requiri: Quæ doſis ſi ſuperetur, pro exceſſu cenſendam eſſe, ſervíreqúe impoſterum pro occaſione morbifica, licet non ſtatim ſequatur effectus.

Obſerv. 7. Humorem bilioſum, ex veſicula biliaria defluum, non eſſe excrementum inutile, ſed liquorem ſummè neceſſarium, eſſe balſamum & ſulphur naturæ, ignem vitalem potentialiter in ſe continens.

Obſerv. 8. Acidum naturale, ſeu ex Ventriculo, ſeu Pancreate, aut Liene, adveniens, eſſe fomitem ſeu excitabulum latentis iſtius ignis, absque cujus cum bile colliſione, neceſſaria nunquam fieret efferveſcentia: Sicuti enim appoſito, & alliſo ad lapidem ignitabulo accenditur ſulphur, in lapide deliteſcens, & in ſcintillas prorumpit: Appoſito fermento acido, efferveſcunt particulæ ſulphureæ in farina, aut decocto hordei, vel tritici latentes: Ità appoſito acido ad bilem, & ad invicem debitâ proportione commixtis, fit blanda efferveſcentia, cauſa generationis ſanguinis, & in eo latentis ignis ſeu Spiritûs vitalis, Rectoris totius Oeconomiæ Naturalis.

Obſerv. 9. Ex commixtione illa acidi liquoris cum bilioſo, mediante copioſo, proportionato tamen, ſero, ſequentes emanare actiones Oeconomiæ naturali perquam utiles: *Primò*: Ope hujus blandiſſimæ efferveſcentiæ, ſeu colliſionis, movetur digeſtio & diſſolutio ciborum: 2. Inſtituitur ſegregatio puri ab impuro, excrementi à nutrimento: 3. Omnia digeſta, etiam diverſiſſima volatilizantur, & ex gravibus levia, & ſpongioſa fiunt. 4 Omnes cibi diverſorum ſaporum, diſponuntur paulatim ad unum ſaporem à natura intentum, nimirum dulcedinem, quæ eſt amica & requiſita naturæ, diſpoſitio maturitatem deſignans. 5. Ponitur fundamentum tincturæ ſanguinis: 6. Tandem præmiſſis his, chylo ità præparato, per modum muſti ſe habente, fit vinum humanum, ſanguis, ſpiritum ardentem ſeu vitalem in ſe continens & deferens. Dulcedinem autem adeſſe debere, convincunt ſequentia: Ex uvis acerbis, auſteris, acidis, ex fructibus item ſimilibus, nullâ arte ſpiri-

cus ardens educi poteſt, at bene ex muſto dulci, ex fructibus maturis, id eſt, dulcibus: Ita conformiter in nobis debita dulcedo, mediante iſtâ effervefcentiâ, induci debet, ad hoc ut vitalis ſpiritus in ſanguine producatur, quod nunquam fieret, niſi debitè iſta colliſio præceſſiſſet. Et ſicuti proportionata hæc fermentatio cauſat ſanitatem, & ejusdem effectus ad ultimas usque corporis partes pertingit, ita viciſſim diſproportionatè in exceſſu unius aut alterius horum liquorum, in quantitate aut qualitate, errores, ad ultimos usque corporis transferri articulos.

Obſerv. 10 Bilis effectus eſſe liquare, rarefacere, exaltare, calefacere, tandem ſiccare: Acidi verò, coagulare, condenſare, indurare, frigefacere. Excedentis bilis morbos communiter per qualitatem calidam, excedentis acidi per qualitatem frigidam, excedentis ſeri, per copiam humidi ſeſe prodere, manifeſtare,

Obſerv. 11. Præter jam dictos excedentium horum liquorum effectus eſſe ſequentes; Nempe degeneres in nobis & excrementitios producere humores, ex diſproportionato eorundem congreſſu, & mutuâ luctâ, qui per diverſos exinde natos ſapores ſeſe manifeſtant, & ſunt tot diverſiſſimorum cauſæ morborum: Sicuti enim harmonia & debitum horum liquorum æquilibrium ſanguinem ſaporis ſuavis & dulcis efficit, ita bilis in gradu aucta, ſalſi, amari, tandem acris & armoniaci ſaporis ſanguinem & ſerum reddit; Ita acidum in gradu auctum, primò humores acido, tum auſtero, tandem acerbo ſeu Vitriolico ſapore inficit.

Obſerv. 12. Enarratô modô ſaporem præ ſe ferentes humores, eſſe cauſas productivas qualitatum ſequenti ſerie: Salſus ſapor producit calorem in gradu primo, amarus in gradu ſecundo, acer in gradu tertio. Acidus producit frigidum in gradu primo, auſterus in gradu ſecundo, acerbus in gradu tertio. Ignorantia diſproportionis horum duorum liquorum inter ſe, fecit hactenus Medicos perplexos in curando.

Obſerv.

Obſerv. 13. Alterantia humores ſecundùm Galenicos, nil aliud eſſe, quàm contemperantiam exceſsûs, defectûs, degenerationis in enarratos liquores acidi & bilis: Sic, quæ in catalogo ſimplicium reperiuntur calida in primo, ſecundo, tertio, gradu, opponuntur morbis acidis, acerbis, auſteris, & quæ frigida in primo, ſecundo, tertio, opponuntur morbis, ſalſis, amaris, acribus.

Obſerv. 14. Purgantia nullô aliô fine dari, niſi ut mala, ex degeneratione efferveſcentiæ ſeu malæ horum duorum liquorum confermentationis, producta, cum alimentis in primis & ſecundis viis ſtabulantia, educantur.

Obſerv. 15. Methodum medendi Antiquorum optimè conciliari poſſe cum Neotericorum recenter inventis, atque clariùs illuſtratis, neque rejicienda eſſe alterantia, incidentia, deobſtruentia, & evacuantia.

OBSERVATIONES particulares Reſolutionem corporum concernentes.

O*Bſervamus 1.* Medicos Solertiores duplici fine Reſolutioni corporum ſtudere. 1. Ut ſciant ex quibus rebus omne corpus conſtet. 2. Et cum vix aliquod corpus ſit, quod non in uſum Medicum trahi & applicari poſſit, ut tali indagatione factâ ſeparent inutilia ab utilibus, impura à puris, ut diffuſam remedii virtutem, in modicam uniant & concentrent quantitatem, conficiendo inde Olea, Spiritus, Eſſentias, Tincturas, Salia, Magiſteria, Extracta, & tandem Elixiria, morbis magis pertinacibus longè proficua, virtus enim unita fortior: Hinc arte chymica parata ritè remedia, tam deprædicata ſunt, ex eo nempe, quòd parvâ ſui doſi magnas in medicando vires præſtent, & unum aut duo grana extracti, quinque aut ſex guttæ Eſſentiæ, una gutta olei, tantum efficiant, quantùm aliquot Unciæ, imò Libræ decoctorum, Syruporum, & aquarum diſtillatarum.

Obſerv.

Obſerv. 2. Duplici etiam viâ reſolutionem corporum fieri ſolere, unâ naturali, dum illa per ſe corrumpi ſinuntur, alterâ artificiali, dum curioſus indagator, ſive Philoſophus ſive Medicus, arte chymicâ adminiculante, veluti cultro aliquo Anatomico, omnes cujusvis corporis partes diligenter ſeparat, & de illis ratiocinando ſolerter inquirit & rimatur, adhoc, ut ipſi conſtet, ex quibus, qualibus, & quot particulis, ſingulum corpus conſtet, & ſit compactum: De utraque via occurrunt res conſideratione dignæ.

Obſerv. 3. Dum naturaliter aliquod corpus reſolvitur, v. g. planta, lignum, metallum, animalis alicujus cadaver, communiter ſequentia contingere ſolere. Si planta, lignum, metallum, cadaver, priùs à ſuo humido ſeparentur, & omnia hæc locô ſiccô conſerventur, longô tempore, imò multis annis, figuram & formam retinere, tandemq́ue magis magisq́ue arefacta, cariem, metalla æruginem contrahere, & in pulverem levem modiciſſimo ſale refertum converti. Si verò à ſuis humiditatibus arte non liberentur, ut communiter contingit in cadaveribus, plantis hortenſibus, arboribus ſylveſtribus, &c. Imò locô aëris injuriis perviô, reſolvi ſinantur, tum plantas, ligna, lapides, & cadavera animalium, humiditate roris & pluviarum, receptâ, infinitis priùs generatis vermiculis, & iis in Muſcas, pulices, papiliones, diverſiſſimarum ſpecierum, transmutatis, metallis in calcem ſubtiliſſimam arroſis, totum corpus abire in limum quendam humidum, qui tandem ſenſim exſiccatus, tranſeat in pulverem leviſſimum, modico ſale refertum.

Obſerv. 4. Ex utraque obſervatione recollectum pulverem, ſi in aqua calida ſolvatur, deponere in eadem illud modicum ſalis: Hanc verò ſi filtretur & ſiccetur, daturam ſal fixum, amariuſculum, virtutem aliquam ſui compoſiti redolens, quia ex planta aut arbore collectum, iterumq́ue ſeminatum, vi ſeminali neceſſariò ſibi retentâ, pullulare faciat plantam, ejusdem ſpeciei cujus ante fuit.

Obſerv.

Obſerv. 5. Dum artificialiter corpus aliquod reſolvere volumus, per viam ſiccam, & per viam humidam id à nobis inſtitui. Per viam ſiccam adurendo herbam, lignum, radicem, cadaver, usque in cinerem reducatur corpus, quod fit aut igne aperto, aut intermedio vitro, retortâ. v. g. Alembico cum ſuo pileo camino: *S*i igne aperto fiat, nil aliud comparere, niſi magnam fumi prodeuntis copiam, ad usque corporis incinerationem. Hic fumus ſi excipiatur camino dabit fuliginem, quæ collecta & diſtillata dabit phlegma. ſpiritum acidum, oleum fætidum, ſal volatile urinoſum, empyrevma ſeu fumum redolens. Si fumus excipiatur vitris, idem prodibit, relictâ in fundo modicâ terrâ nigrâ, quæ combuſta dabit cinerem, qui elixiviatus dabit ſal fixum. Per viam humidam ſi corpus tractetur, e. g. vegetabile, aut exprimitur ejusdem ſuccus, aut ex ſucco corpori affunditur magna copia aquæ, ut humefiat: Hic ſuccus ſi diſtilletur & vegetabile ſit multo ſpiritu refertum, diſtillante tum aquâ prodeunt guttæ olei fragrantiſſimi, odorem vegetabilis illius, dum integrum fuiſſet, referentis: Si autem vegetabilis ſuccus aut humiditas cum herba ſicca commixta priùs permittatur fermentari, tum non prodit oleum in diſtillatione, ſed ſpiritus ardens, quod indicat oleum ſulphureum ardens in ſpiritum ſulphureũ ardentem mutatum fuiſſe, nec abiiſſe, ſed in phlegmate ſolummodò reſolutum eſſe, rebus enim in fermentatione exiſtentibus, ſi vel modicâ quantitate olea affundantur, ſimul in ſpiritum abeunt. Item ſi olea Aromatica ſpiritui Vini guttatim affundantur, tum ab eo abſorbentur & in ſpiritum tranſeunt. Hæc vegetabilium olea, eſſentialiter ſunt ſalia volatilia concentrata, diſtillata enim in ſal volatile ſublimantur, ſaporem & odorem vegetabilis referens. Animalium olea & pinguedines ſunt ſalia quoque volatilia concentrata, ab occulto quoad ſenſus acido pauliſper ſuppreſſa, æquè ac oleorum vegetabilium ſalia demonſtrabilia; Axungia enim canis, vitro impoſita, Soli per aliquot dies expoſita, ſal volatile ſublimari facit, hinc Phthiſicis

valdè proficua. Oleum CC totum in Sal volatile ſublimari ſolet. De his etiamnum Helmontius c. 14. de febrib. *Si noveritis* inquit *Olea mutare in ſalia volatilia, nacti eritis medicamenta:* Prouti ex vegetabilium & animalium, ità etiam mineralium & metallorum ſulphuribus olea haberi, & hæc in ſalia volatilia poſſunt mutari.

Obſerv. 6. Extractis tali pacto per viam humidam ex cunctis corporibus, ſulphuribus, ſeu vi ſeminali ſub figura ſpiritûs ardentis, olei, ſalis volatilis ludentibus, & diſtillatâ omni humiditate, manet à ſingulis rebus in fundo Cucurbitarum aut Retortarum, quoddam gummi inſtar picis liquidæ, quod ſi igne vehementiori urgeatur, necdum effœtum, & omni ſeminali virtute privum eſt, dat autem ex ſe ſpiritum urinam fœtentem, urinoſum dictum, pòſt etiam ſal volatile ſimiliter urinam redolens, & tandem expirante omni fumo, dando fortiſſimum ignem, illud quod fuit gummi evadit modica terra nigra levis, quæ fortiſſimè calcinata fit cinis, qui elixiviatus dat modicum ſalis fixi. Hæc fœtida producta, ſimilia ſunt iis, quæ per incinerationem ſeu viâ ſiccâ virtute ignis fiunt & communiter Tartari nomine indigitantur; Hi ſpiritus urinoſi, ejusdem ſunt cum ſpiritu fuliginis, vel etiam Tartari vini, indolis, ſunt ſalia volatilia alcalina, in phlegmate reſoluta: Vegetabilium enim ſuccis omnibus ineſt Tartarum tale, quale vinis, unde ſpiritus illi per incinerationem producti, prouti ſpiritus Tartari vini è ſuis Tartaris iisdem omninò ſalibus acido-alcalicis conſtant, acidum enim & alcali mutuò coagulata, in vegetabilibus, Tartari nomine compellantur.

Obſerv. 7. Sal fixum, quod ex cineribus elixiviatur, non ſaporis acidi, ſed alcalici, id eſt, lixivioſi, ante incinerationem in mixto non præextitiſſe, ſed fuiſſe ſal volatile, per torturam autem ignis, qui definitur eſſe motus velociſſimus particularum ſulphurearum acido-volatilium, productum, ſeu fixum ex volatili eſſe, per acidi & alcali cum terreſtribus particulis colliquationem.

Obſerv. 8.

Obſerv. 8. Corpora omnia, dum naturali viâ, & ſuô modô creſcunt, vegetantur, & ope fermentationum in varias formas transmutantur, etſi uti diximus, aciditate naturali virtutem coagulativam habente, prædita ſint, aciditatem tamen illam volatilem eſſe, prout & ſulphur ſeu vis ſeminalis ſub nomine Alcali hîc vocata, volatilis eſt; Unde etſi dura, compacta, lapidea & ferrea corpora naturalia ad ſenſum externum videantur, ſuavi fermentatione in ſupra enarrata reſolvi poſſe, & quamvis coagulata, fixa tamen non eſſe, adeòque nullum fixum ſal in ſe continere: Ab igne tamen excruciatum vi & potentiâ ejusdem acidi, aliquam & quidem ſulphuream, quam lixivioſam ſeu alcalinam vocavimus, partem, figi, ſeu Tartarum evadere, id eſt terram nigram Tartaream, necdum tamen damnatam, utpote ex qua, ſal fixum, quod antea volatile præextiterat, poſſit extrahi. Imò, ſi omnia hactenus enarrata extracta volatilia, ſpiritus urinoſus, ſal urinoſum volatile, ſive ſeorſim ſive junctim accipiantur, & continuo per Cucurbitam vitream igne cohobentur, diſtillentur, omnia tandem paulatim vi ignis figi, & ex volatilibus fixa fieri, id eſt, in Tartaream terram converti, ad apparentiam quidem mortuam, valdè nihilominus olim, in uſu præſertim Medico glorioſam: Inde enim elixiria, extracta & tincturæ ſuam ducunt originem: Præterea ſi mixtura hæc terrea igne adhuc vehementiori urgeatur, obſervamus eam tandem in vitrum faceſſere. Proinde, ex hucusque dictis, reſolutione hac corporum præ oculis habita, circa rerum principia, ità nobis videtur. *Primò:* Quaternarium Elementorum ſimul ſumptorum hîc non ſubſiſtere, utpote in quæ, ultimatò tandem, nullum mixtum poſſit reſolvi formaliter, ſed ſolùm allegoricè. *Secundò*: Spiritus ardentes, Olea, Salia, ſive acida, ſive Alkalina, Principia non eſſe, ſed principiata, ſub his tamen formam ſeminis, variam larvam & figuram præ ſe ferentem, deliteſcere. *Tertiò:* Aquam elementalem titulum veri Principii materialis omnium corporum, mereri, ipſamque tanquam ſeminum

 nutrimen-

nutrimentum, ab acido eorundem fermento, modò in plantam, modò in metallum, lapidem, pro ſeminis directione coagulari. Alterum verò Principium corporum formale, eſſe ſemina, entia â DEO in principio mundi creata, & terræ tanquam utero indita, Ideas ſeu imagines rerum futurarum intra ſe continentia, ex quibus omnia uniformiter in toto hoc Orbe creſcunt, vegetantur, multiplicantur, Scenamque imaginis ſibi â DEO inditæ mirabiliter peragunt, mediante quidem aquâ, tanquam materiâ, fermentô acidô, tanquam igne interno ſemini incluſo, cooperante calore externo ſive per Solem, ſive aliô modô, blandè excitato, ad ſuſtentandã continuam fermentationem, ad finem usque Scenæ ſeminis ſeſe evolventis, neceſſariam. Omnia ergò corpora conſtare duobus principiis, *materiâ & ſemine*, illâ ut materiali, hôc, ut formali principio, quod Ariſtoteles per *Materiam & Formam*, alii, per *Pugiles & Digladiatores*, per *Litem & Concordiam, attractum & repulſum, rarefactionem & condenſationem*, Maſculum & Fœminam, &c. Venerandus demum noſter Hippocrates, innuit, per Acidum & Alkali, ſive Aquam & Ignem mollem. Hæc pro tantilla ingenii noſtri tenuitate dicta ſufficiant; Si cuipiam fortaſſis plus hic obſervâſſe quam probâſſe, videbimur, is, relictâ inani carpendi methodo, ad experientiam, optimam noſtri Magiſtram, ſe conferat, probet, experiatur, tentet, dicta noſtra facta faciát, & videbit, nos à proximo veritatis ſcopo, vix latum quidem unguem diſcedere.

FINIS.

OOLOGIÆ CURIOSÆ
SCIAGRAPHIA

S. R. I.

Academiæ Naturæ Curioſorum

exhibita

à

ROSINO LENTILIO, Med. D. Phyſico
Nôrdlingenſe
Academiæ Curioſæ Oribaſio.

NORIMBERGÆ,
ANNO M DC LXXXV.

S. R. I.
Academiæ Naturæ Curioſorum
Illuſtris & Magnifice
Domine
PRÆSES
Nobiliſſimi, Excellentiſſimi, Experientiſſimi
Domini
ADJUNCTI & COLLEGÆ,
Patroni, Fautores, Collegæ æſtumatiſſimi, honoratiſſimi!

P*Oſtea quam haut ita pridem, nullo meo, vel in Vos, vel in Rem Litterariam, & cumprimis, Medicam, merito, ex amica commendatione Excellentiſſimorum, CELSI & CHIRONIS (quibus proinde gratiæ heic à me decentiſſimæ nuncupantur) in fulgidiſſima Cœli Veſtri Sidera, ſtellæ magnitudinis ultimæ, benevolentiſſime ſum receptus; nihil quidquam antiquius habui, quam, uti jubar, quale à tantilla ſtellæ poteſt exſpectari, evibrarem. Neque enim alia de cauſſa factum exiſtimo, quod Illuſtris Dominus Præſes, Illuſtri* Oribaſii *nomine, ſub primum ſtatim acceſſum, memet inſignem voluit, quam, ut in eam non ſolum curam incumberem, Magni Imperatoris Archiatrum, & inter Medicorum Principes ſubſellii non extimi Virum, ut, quo id licet, gradu æmularer; verum etiam, ut abſoluto maturrime penſo, quod Collegarum cuilibet Sacrarum legum vigore, incumbit, cognomen tale quadamtenus promererer, nec Imperiali Societati anſam præberem, illud Alexandri M. in me derivandi:* Aut nomen muta, aut mores! *Cum itaque laudatæ leges facultatem unicuique concedant, eligendi materiam: Ego vires ingenii qualiscumque in* Ovo *periclitabor, multis eo cauſſis permotus, quarum explicatio ipſi Tractatui reſervabitur. Ex litteris autem ab Excellentiſſimo Helianthoad me datis, vidi, Illuſtrem Dominum Præſidem optaſſe,*

ſi forte

ſi forte potuiſſet, Oologia *mea Ephemeridum Curioſarum Appendicem alicubi augere. Verum enim vero, quando hæc materia tam late per omnes variæ litteraturæ campos vagatur, ut verear, ne opus in tantam molem excreſcat, quæ ſibi relicta, Ephemeridum volumen integram præponderaret, ut taceam, operis umbilicum ob experimentorum copiam adhuc in longinquo ſitum, facile eſt cuilibet deprehendere, quam potuerim huic deſiderio minime velificari. Apud animum potius meum conſtitui, totius Oologiæ Sciagraphiam quandam, aut Sceletos, Illuſtri Societati conſpiciendum præbere, ea fini, ut, ſi forte Collegarum nonnulli exiſtant, uti ſane quamplurimi exiſtent, qui, ad fulgentiorem operi ſplendorem conciliandum, obſervationum ſuarum, quamdam Symbolam contribuere poſſint, illa, qua licet primum occaſione, me opulentum faciant. Non enim omnes omnia aut legere poſſumus, aut judicare, nec omnia omnes aut notamus, aut excerpimus; Sed uti heic ſua quemque voluptas trahit, ita hic ſibi notandum ſumit, quod alter, ceu notatu minus dignum, prætervolat. Ego ſane, ſi temporius materiæ vagam ubertatem prævidiſſem, quamvis potius aliam, quam iſthanc elegiſſem, quam, ſi quis penitus exhaurire ſuſtinuerit, non ſane huic unum volumen ſatisfecerit, prout hoc ipſo Specimine planum efficiam.*

Veſtrum erit, Honoratisſimi Domini Collegæ & Fautores, petito meo tam honeſto gratificari, prout & ipſa humanitas, & Leopoldina Societas, hujusq; leges, quibus devincti ſumus, id poſtulare videntur. Ego autem faxo, ut ne quid in ipſa Tractatione omittatur, quod, aut ſim in iſto Specimine pollicitus, aut ad ejus perfectionem neceſſario requiri videatur: Et ſicuti Illuſtri huic Collegio Sacramentum dixi, meumq; inter Collegas nomen profeſſus ſum, ita nihil à me deſiderari patiar, quod abditas ditisſimæ Naturæ vires, in apricum collocare queat, quantum equidem in mea tenuitate futurum eſt, univerſæ Societatis Imperialis exoptatisſimo favori, me meaq; ſtudia Studioſe commendans. Scribo in Muſæo d. 2. Januarii A. O. R. 1685.

Oribaſius.

OOLOGIÆ

Oologiæ Curioſæ
LIB. I.
ΩΟΝ ΠΑΝΣΠΕΡΜΟΝ
SECT. I.
OVI ETYMOLOGIA.
Cap. I.
Ovi.

I. *Onomatologia*: an ſit originis Latinæ, an Græcæ? an primitivum, an derivativum? Ubi de vanis linguarum confuſionibus in ridicula vocum translatione in illarum opprobrium aliqua non injucunde notantur.

Cap. II.

II. *Homonymia*: Heic *ovi* nomenclaturam ſibi adſciſcunt.

Mundus, antiquioribus Philoſophis *ovum* dictus.

Conceptus uterinus Ariſtoteli, Harveo &c. *Ovum* aut nominatus, aut illi certe comparatus.

Teſticuli viriles, *ova* ab Avicenna, Rhodigino teſte appellati.

Calvities Medicorum nonnullis *Ovum* dicta.

Ova Indorum Cubaguenſium: ubi de *piſcatura margaritarum* quædam.

Fritillaria ſeu *meleagris* herba, *ovum Gaviæ* dicta.

Fungorum fetidorum certa ſpecies: *Ova Dæmonis* aut *manium* ſalutant Ephemerides noſtræ.

Lapis Philoſophicus aliquibus *ovum*, & cum additamento, *Naturæ* nuncupatus.

Ovum Neapolitanum, *ſeu Caſtellum ovi*, cujus deſcriptio è variis, cumprimis Paulo Jovio petenda.

Cœnacula veterum ob fabricæ analogiam *Ova* appellata, ubi disquiritur, cur locus, in quo Pentecoſtali tempore Apoſtoli congregati fuerunt Act. 1. v. 15. ὑπερῶον dicatur?

Phialarum vitrearum aliquæ, *Philoſophici ovi* nomenclaturam ſibi vendicantes.

Ovum

Ovum ligneum Kircherianum, ad aquarum craſſitiem, & admixtorum Salium Naturam explorandam.

Limites denique nonnullibi *Ova* vocati, ex Wehnero.

Cap. III.

III. Synonymia cumprimis *Orientalis* attendi meretur; Sic enim apud Hebræos, Chaldæos, Syros, Arabes, Samaritanos, Æthiopes, *Ovum* aut hujus certe *vitellus*, non analogia Characterum modo, ſed & ſenſus, *Somnium* æque ſignificat, ac *valetudinem*.

Græca, Latina, Germanica.

Cap. IV.

Ovi definitio generalis, tanquam *principii*, vel *primi rerum omnium conceptus*.

LIB. I. SECT. II.
OMNIA EX OVO.

Cap. I.

Dii ex Ovis.

Cupido Deorum antiquiſſimus, ex *ovo noctis* prognatus, ſecundum *Ariſtophanem* & *Orpheum* antiquos Poëtas. *Dii Syri* ex *Ovis* juxta *Natalem Comitem*. *Ovum Oromaceni* 24. *Deos* continens, ex *Pierio Valeriano*.

Cap. II.

Mundus ex Ovo.

Non tantum juxta Veterum Ethnicorum Philoſophiam, ubi larga diſſerendi materia de *Ovo Orphei* & *Platonico* ὤν: *Ovo Zoroaſtræo* ex *Kircheri Obeliſco Pamphilio* cum icone: controverſia *Plutarchi, Macrobii* & aliorum, ſintne *ova gallinis* priora? Quin etiam *Paracelſica Mundi* cum *ovo* comparatio, & analogia *quatuor Elementorum, triumq; Principiorum Chimicorum*, & quæ huc alia pertinent, in *Ovo gallinaceo* ſeu oviparorum quolibet demonſtratur, & Textus Geneſ. 1. v. 2. ad hanc ſententiam applicatur:

Sed & *Sinenſium* hodiernam, *ovum primordiale*, ex eoque primi

Hominis ortum, item Cœli, Terræ, Elementorum, &c. diviſionem adſtruentium: & Siamenſium, *futuri Mundi* originem ex duobus *Ovis* educentium.

Cap. III.

Mineralia ex Ovis.

Hic mineralium & metallorum geneſis & prima ſeminia è Philoſophia moderna eruitur, itemq́ue disquiritur, num vivant metalla, & qua vita vivant? & triplicis vitæ ratio ad mentem Helmontii & Kergeri indagatur.

Cap. IV.

Vegetabilia ex Ovis.

Non tantum ſenſu *fabuloſo*, qualia *ſemina oviformia* ex *Alkorano* petentur:

Sed etiam *vero;* ubi demonſtrabitur, parum *ſemina*, alia tamen magis, alia minus ab *ovis* differre; item *hilum* ſeminum vim *cicatriculæ* in *ovo* gallinaceo poſſidere. Heic etiam circa vegetabilium anatomen & vegetationem plantarum occupabimur.

Cap. V.

Animalia ex Ovo.

Quæ ſententia heic in genere tangitur; item disquiritur de animalium diſtinctione in ovipara & vivipara, & qua ratione ſit reſtringenda?

Cap. VI.

Inſecta ex Ovis.

Heic in ſpecie dogma de ſpontaneo viventium ortu excutietur, & agetur curioſe de *ovis* formicarum, pulicum, pediculorum, aranearum, acarorum caſeariorum, eorumq́ue admiranda generatione.

Cap. VII.

Vermes ex Ovis.

Ubi de *ovis* bombycum, papilionum, Salamandræ & lacertarum, Serpentum (qualia analogice Eraſmus in Colloquiis

Ponti-

Pontificiorum Roſaria vocavit) viperarum, & circa hæc ultima plurimis exortis inter eruditos controverſiis apprime curioſis.

Cap. VIII.

Teſtacea & Amphibia ex Ovis.

Hic de *ovis* Crocodili, Teſtudinum, Cancrorum, Spermate ranarum &c.

Cap. IX.

Piſces ex Ovis.

Heic in ſpecie de *anguillarum* generatione naturali & artificiali, illas enim aliqui à putredine Sola gigni volunt; item an ſint *viviparæ* an *oviparæ*. De *murænarum* cum viperis coitu: De *ovis* Salmonum &c.

Cap. X.

Homo ex Ovo.

Senſu non tantum Poëtico & fabuloſo, quo *Caſtor* & *Pollux* cum *Sororibus* ex *ovo* prodiiſſe dicuntur; it. *gigantes*, unde latus diſſerendi campus aperitur; it. *Sinarum* opinione, qua primus Homo *Puoncuus* ex *ovo* generatus putatur;

Nec analogico, cujus ſupra facta mentio:

Sed etiam vero: Ubi *ovarium humanum* cum *ovis*, *oviductibus*, & aliis ad anatomen ſpectantibus adducuntur; it. ob analogiam & ipſa quadrupedia huc trahuntur.

Cap. XI.

Conceptus Humanus.

Sententia hæc latius explicatur, per *Generationis Humanæ* hiſtoriam, & hypotheſeos cum facilitate junctam utilitatem. Heic de monſtris, molis, partu numeroſo; it. quæ ad animæ cognitionem ſpectant.

Cap. XII.

Homunculus Paracelſicus.

Cumprimis tractatur nobilis controverſia, num hic Paracelſi de Homunculo locus ad litteram, quod aliquibus placet, ſit

intelligendus; an vero myſtice hic, ut ſæpe ſolet, Auctor ſit locutus, ex ipſo fonte de generat. rer. natur. l. 1. decidet.

Cap. XIII.

Animalium ortus fabuloſus.

Agnus vegetabilis & *Anſer Scoticus* examinantur: *Trajanus Boccalini Catonem Gynæcomaſtigen* loquentem introducens notatur: *Aurei velleris* affaniæ de *avibus ex aqua immediate prognatis* diſcutiuntur: *Phœnix*, avis *Kankis* aliæque fabuloſæ è Rabbinis citantur: *Alcyonis ovum* fabuloſum è *Luciano* allegatur.

LIB. I. SECT. III.

AVIS EX OVO.

Cap. I.

Gallus Gallinaceus.

Tribus verbis ex *Apulejo*, num recte aves Aëris *incolæ* dicantur? *Galli* etymologia, deſcriptio, delectus, cura, partes genitales, ſemen: Quot gallinis unus ſufficiat? *Galli* dignitas: Æſculapio ſacer avis: *Alectriomantia*: Cur *gallus gallinaceus* & *gallinæ Hieroſolyma* pulſi: *Gallicinium* à *Paracelſo* aſtris & Spiritui Gaballiſtico adſcriptum: *Spectaculum Gallorum* apud Græcos Veteres: *Gallus gallinaceus Perſarum Rex* ex *Ariſtophane*: De voce Hahnrehe Parecbaſis. Lapis Alectorius.

Cap. II.

Gallina.

Huc è ſuperiori capite aliqua: *Gallinæ* deſcriptio, genitalia, cura, nutritio, delectus, ut ova & plura & grandia pariant: *Gallinarum* albarum eſus *à Pythagora* prohibitus: Gallinæ ſe *Chriſtus* comparavit.

Cap. III.

Coitus Galli cum Gallina.

An ſine coitu quædam animalia concipiant? *Conceptio anemia vulturum* è vetuſtioribus *Ornithologis*: Coitus *gruum*: An omnia animalia, excepto *Gallo*, poſt coitum triſtentur?

Cap.

Cap. IV.

Ornithotrophium.

Quomodo adornandum, deque ejus munditie & cura.

Cap. V.

Definitio ovi.

Ariſtotelica & aliorum examinatur & noſtra ſubjicitur.

Cap. VI.

Ovi generatio.

Ac primo quidem *vitelli*, nunc *pallidioris*, nunc *magis fulvi*, cujus ratio deſignatur; De ejus item cingente pellicula.

Cap. VII.

Ovi cicatricula.

Per *Galli* fecundationem impreſſa, quæ eſt vitalitatis character.

Cap. VIII.

Chalazæ ſeu Gallatura.

Cap. IX.

Albumen utrumque.

Cap. X.

Membranulæ albumen cingentes.

Cap. XI.

Ovi Teſta.

Seu *putamen*, & in ejus generationem curioſa inquiſitio, ubi ad *lithogeneſiam* animalem, *gallorumq; gallinaceorum podagram* fit digreſſio: Diſtinctio *ovorum* in *oſtracoderma* & *malacoderma* attenditur: *putaminis* admiranda firmitas conſideratur: Hujus emollitio perpenditur; item coloris tam naturalis, quam prodigioſa varietas.

Cap. XII.

Ovi figura.

Cur oblonge rotunda: Heic curioſe disquiritur de figura *Ovali* ex fundamentis *Matheſeos*, & deſcriptio *circuli ovalis* varia & curioſa:

Mundus Ovalis, ad quorundam Philoſophorum mentem: Terra *vitellus; duo cacumina* poli &c.

Cœlum ovale ex eorundem placitis.

Sol & Luna ad Mathematicorum quorundam mentem *ovales;* quin & Planetarum motus *ovatus.*

Terra ovalis ex Antiquis & modernis, cumprimis *Helmontio.*

Germania ovalis ſeu potius *Imperium Romano-Germanicum,* cujus *mappa* quædam Generalis exhibetur.

Franconia ovalis; cujus itidem Generalis mappa præbetur.

Caſtellum *Neapolitanum del Ovo* à figura dictum.

Portus Marſilianus ovalis ex Welſchii Itinerario.

Antiquorum *Amphitheatra ovalia* & cur? ex *Caſſiodoro: Ludi Circenſes* ubi omnia *ovata,* notantur.

Homo in & extra uterum, & præcipuæ corporis *humani* partes, tam internæ quam externæ *ovales.*

Foramen ovale deſcriptum: Ubi ſimul *Cornelii Conſentini* ſententia conſideratur, ſtatuentis, *Hominem* poſſe *amphibion* artificio reddi.

Ova viviparorum nonnunquam *ovalia* reperta.

Sal abſinthii ovali figura *Hornio* in *arca Moſis* delineatur.

Inſtrumenta Muſica cur pleraque ſint *ovalia* ex natura *ſoni* curioſe disquiritur.

Moneta Muſcovitica ovalis.

Multa ædificia, inſtrumenta & alia arte facta *ovalia.*

Poëmata ovata: Ovum Simmiæ Rhodii Poëtæ.

Cap. XIII.

Ovi quantitas.

Ova magna *Centenina* & *Decumana* dicta: Avis *Bar Juchne* Hebræorum, ejusque portentoſum *ovum*: *Ovum Alcyonis* ex *Luciano*: *Anca* & *Ruch* aves Rabbinicæ, harumque *ova*: *Struthionum ova* &, quid ſibi velit cum *ovo paſſeris marini* Poëta *Burdigalenſis*: *Ovum* avis *Daje*: *ovum* aviculæ *Govambuch*: Ut *ova* majora ponantur à *Gallinis*, quid faciendum?

Cap.

Cap. XIV.

Ovi pondus.

Quod tàm per ſe ratione avium variat, quam per accidens, ſecundum ovi variam ætatem, aut bonitatem.

Cap. XV.

Ovi partus.

Qui *gallinæ* & *avibus femellis* ſolis adſcribitur; *gallinæ* vox ſingularis in partu notatur: De *pericarphiſmo* ſeu luſtratione *Gallinarum* poſt *ovorum partum* ex Plinio, Cœlio Rhodig. &c. Quo anni tempore *Gallinæ* frequentius *ova* pariant? Quid faciendum, ut multa pariant? De induratione putaminis momentanea in partu; ubi de Coralliis quædam: Nulla avis pullum parit, quod tamen de *Gallina* ceu prodigium recenſet *Apulejus*; de *aquila perenoptero* & *vulture Ælianus*. Ova *Manucodiatæ*, *Cuculi*, *Alcyonum* & *Alcyonia*, *Motacillæ* & inde Zingalorum (der Zigeuner) nomen, examinatur; & *Colubri* aves fabuloſæ ex *Alkorano* citantur.

Cap. XVI.

Ova Gemina.

Duobus aut tribus *vitellis* prædita, & binis pullis inde prognatis. Certum albarum *Gallinarum* genus per omnes generationes ſuas, quaſi jure hæreditario ova gemina parit, ſingulis tamen unum pullum tantum excludentibus.

Cap. XVII.

Ova ſubventanea.

Anemidia, *hypenemia*, *Zephyrea*, *urina*, *cynoſura*, *fatua*, & fabuloſa Veterum ratione, unde hæc oriantur, una cum eorum differentiis & vera geneſi.

Cap. XVIII.

Ova monſtroſa.

Ovum Romanum, Cometæ figuram; & *Argentoratenſe* Eclipſeos Lunaris faciem oſtendentia, ubi de viribus imaginationis etiam in brutis animalibus diſcurſus amplus: *Ova* aliis

liis *ovis* prægnantia: *Stellatum* mirabile ex *Stengelio:* anatinum caudatum: pyriforme &plura monſtroſa tum exEphemeridibus noſtris, tum aliis Scriptoribus & propria experientia.

Cap. XIX.

Ova volucrum marium.

Ut *Gallorum*, *anſerum*, &c. ubi obſervationes de hiſce exſtantes ponderantur. *Baſiliſci* hiſtoria ſacra & profana, antiqua & moderna: *Regulus* artificialis *ex ovo* producendus *Portæ* & Weckeri.

Cap. XX.

Ovorum partus Magicus.

Ubi hiſtoriæ recitantur tum utriusque ſexus hominum, tum quoque canum *ova* arte Magica, adſumtis certis intritis, parientium: Incidenter de abortibus *feminarum oviformibus* ex Bartholino & aliis.

Cap. XXI.

Ova Magica Burchiana.

Quorum *Tackius* in *Chryſogonia animali & minerali* meminit, quid de illis ſperandum?

Cap. XXII.

Ova Selenitidum.

Ex *Cælio Rhodigino* fabuloſa in regionibus Lunaribus edita, & *gigantes* producentia.

LIB. II.

ΩΟΝ ΠΑΝΧΡΗCΤΟΝ.

SECT. I.

OVI USUS PHYSIOLOGICUS.

Cap. I.

Avium ortus ex ovo.

Ovorum delectus & numerus pro incubatione: an *impar* hic debeat eſſe ad mentem *Plinii:* An ex *ovis* eorumque externa facie dignoſci queat, num maſcula proles inde ventura ſit,

ſit, an ſequior? Qua ratione ſint ad excluſionem *ova* præparanda? num poſſint certo modo præparari, ut inde pulli quolibet colore prodeant?

Cap. II.

Ovorum per incubationem excluſio.

Apparatus pro *ovorum* incubatione: *Gallinæ* incubantis cura: Incubationi accommodum tempus: Eductio animæ ex potentia materiæ per calorem externum, & principio vitalitatis: Impedimenta excluſionis, horumque remedia: Huc inſpectio *ovorum* à principio usque ad finem, cum variis iconibus ex *Harveo, Stenone, Malpighio, Aldes* & propriis obſervatis: *Ova Pelicani.*

Cap. III.

Ovorum per calorem fornacis & fimi excluſio.

Pullities *Ægyptiorum, Sinenſium, Danorum, Hungarorum Superiorum, Inſulæ Malthæ* &c. per calorem fornacis & fimi adquirenda, una cum fornacum iconibus, & *Joh. Bapt. Portæ* machina, itemque hujus pullitiei veſtigiis apud *Ariſtotelem.* De pullitie per *furnum digeſtionis* cum *igne Lampadis* procuranda, ex propria experientia.

Cap. IV.

Ovorum per calorem Solis & pellium excluſio.

Teſtudinum, Crocodili, Lacertarum, Struthionum, avis Mexicanæ Aurus dictæ, gallinarum *Ternatenſium* in Inſula *Kel Moto* &c. *Ovis*. Quales ſint Ciconiæ, quarum fit mentio apud Hiobum c. 39. v. 17. *Ova* avis *Scythicæ* per leporinas aut vulpinas pelles excluſa.

Cap. V.

Ovorum per calorem corporis Humani excluſio.

Liviæ Oomantia ex Plinio & Suetonio notatur.

Cap. VI.

Nutritio pulli in ovo.

Heic ad nutritionem fetûs in utero digreſſio fit.

Cap. VII.

Vitelli in inteſtina pulli tranſitus.

Cap. VIII.

Exitus pulli ex ovo.

Ubi de pullis in teſta pipientibus ex *Boyleo*, & incidenter de *vagitu uterino;* item *reſpirationis* uſu aliqua. De exitu pullorum quorundam inverſo putatitio Ornithologorum.

Cap. IX.

Partus ovorum monſtroſi.

Pulli gallinacei terni cum ternis pedibus nati, ex *Livio:* alii ex *Thuano* & propria experientia: Serpentes, Scorpiones, vermes, Meduſæ caput, Figura Hominis in *ovo* reperta, *Gallina* felem utero gerens ex variis Auctoribus: An ex anatum ovis frequentiſſime ſerpentes, & qua ratione enaſcantur?

LIB. II. SECT. II.

OVI USUS DIÆTETICUS.

Cap. I.

Ovi facultas nutriens.

Ovorum temperies: *Ova* optimum nutrimentum, quod Natura nunquam fere averſatur, aut ejus tædio capitur: Quidam tamen *ova* eſt averſatus, teſte Silvatico &c. Heic de certorum eduliorum averſatione, & ratione probabili: Determinatur partium *ovi* in nutritione prærogativa: Quidam velut in antecoênium *ova* 25. exſorpſit, & tamen eſuriit: *Ovorum* Hecatombe. *Oonæ* Inſulæ ex Plinio & aliis deſcribuntur: Jam è *Plútarcho* diſquiritur, *an ova ſint edenda?* ubi incidenter nonnulla de *Benjanis* & *Brachmanis* & antiqua *Pythagoræorum metempſychoſi:* De *Americanis* ab *ovis* abſtinentibus: De *Manichæis*, cur *ova* non ſumant: Cur ex Hebræorum inſtituto venam tundentibus *ovis* veſci non liceat? An ſub carnium prohibitione jejuniorum tempore & *ova* comprehendi debeant? Allegatur in tranſitu *Lex*

Fannia,

Fannia, & abſtinentia *Nobilis Veneti Cornarii* peculiari tractatu ab ipſo Auctore deſcripta commendatur: De temperantia quædam: An *ova* cruda ſint veſca? *Ovicænium* Græcorum & Latinorum è diametro ſibi contraria: *Ova* in pleriſque morbis conceduntur; Sunt tamen, qui in febribus putridis prohibeant.

Cap. II.

Ova ſorbilia.

Ovorum coctio in genere, per agitationem fundæ *Babyloniorum* ritu; per aquas thermales, per flumina ferventia in *Regno Tartariæ Ceilum*, per ſpeculum uſtorium, Calcem vivam, ſabulum ardens in ponte *Tiberino Romæ:* De *ovis* ſorbilibus, eorumq́ue ſalubritate: De coctionis *ovorum* impedimentis: Ab *ovorum* ſorbilium eſu alicui mota alvus: Alii labia intumuere & maculis collum fœdatum: *Ova* quomodo edenda & quando? ridicula ſolicitudine à *Judæis* eduntur & coquuntur: quid tenendum de regula: *Singula poſt ova pocula ſume nova?* an teſta ter cultro perfodienda, aut frangenda in minutias, contra veneficia.

Cap. III.

Ova tremula.

Cap. IV.

Ova dura.

An ab his caſtrati abſtineant? de horum largius comeſtorum ferali noxa ex Stengelio & propria experientia.

Cap. V.

Ova aſſata.

Cap. VI.

Ova ſuffocata.

Vas peculiare pro his *ovis Æginetæ* deſcriptum, quod *Diploma* appellatur.

Cap. VII.

Ova frixa.

Cur ſuper charta illæſa *ova* frigi queant?

Cap. VIII.

Cibi ex ovis compoſiti.

Horum multiplex cum aliis cibis miſcella, quos omnes ſapidiores reddunt: De panatellis variis, pane azymo Judæorum, Olla Rhoduntia *Jonum* cibo, Oogala, *ovis* fictitiis, delicato cibo, ex *Petronio*, it. quid apud eundem ſint *ova pileata?*

Cap. IX.

Poculenta Ovaria.

De Sambajon Valleriolæ: Seiff apud Schröderum: Matſak Orientalium potu: Akay Guineenſium potu &c.

Cap. X.

Ova maleficiata.

Cap. XI.

Ovorum delectus.

Optima recentia; vetuſta peſſima: *Ovorum* inſignis fetor, ubi computreſcunt, curioſe examinatur, facta hic digreſſione ad alia facile putreſcentia: Vermes ex ovorum contentis conquaſſatis enati: Plena & recentia, ut cognoſcenda? De Judæorum notitia, num *ovum* ſit *gallinæ* albæ an nigræ ex Thalmudo: De *Deliacis Gallinariis* ex *Cicerone*: *Velitrarum ova* optima.

Cap. XII.

Ovorum adſervatio.

Quomodo *Turquinenſes ova* per condituram muriaticam, item *Indiani Mogurenſes* immerſione in certum oleum ad 2. 3. annos adſervare queant? Qua ratione aqua Salſa in putamina & *ova* penetret? De incorruptibilitate *ovorum* æquinoctialium: Horum in aqua vitæ conſumtione, & in aceto deſtillato emollitione: De *ovis* congelatis regelandis, & qua ratione Homo eodem modo gelatus regelari queat è Transactionibus Anglicanis.

Cap. XIII.

Ovorum hoſtes.

Ut arcendi; cumprimis muſtelæ: quæ aves aliarum avium *ovis*

ovis inſidientur? Canes Oophagi, immo ipſæ quandoque *gallinæ*; ubi docetur, quo ſtratagemate *ova* ſua *Gallinæ* ſorbere dediſcant?

Cap. XIV.

Ovorum pretium.

Corona *Ovata Imperatricis Turciæ* ex *Nicephoro*: Epitaphium *Svveppermannianum*, cum ejus origine.

LIB. II. SECT. III.

OVI USUS PHARMACEUTICUS.

Cap. I.

Medicamenta ex ovis integris crudis.

Et quidem vel non fractis, ad vomendi conatum inhibendum collo applicatis; vel fractis, tam internis, quam externis, variarum avium. De Spiritu *ovorum gallinaceorum.*

Cap. II.

Medicamenta ex integris ovis ſorbilibus.

Cap. III.

Medicamenta ex integris ovis duris.

Cap. IV.

Medicamenta ex ovi putamine.

Ubi de calce *ovorum* varie parata & ejus eximio plane uſu.

Cap. V.

Medicamenta ex ovi membranulis.

Cap. VI.

Medicamenta ex ovorum albuminibus.

Ubi cumprimis de oleo *albuminum ovorum* rubicundiſſimo, olei ſanguinis humani æmulo: item de aqua *albuminis ovorum.*

Cap. VII.

Medicamenta ex ovi Chalazis.

Cap. VIII.

Medicamenta ex ovi vitello.

Ubi de oleo *ovorum* & communi & albo curioſo; *vitelli* inflammabilitate; Electuario *de ovo* communi & Cnöffeliano.

Cap. IX.

Medicamenta ex ovis putridis.

Cap. X.

Medicamenta ex ovis piſcium.

Cap. XI.

Medicamenta ex ovis formicarum.

Cap. XII.

Medicamenta ex ovis viperarum.

LIB. II. SECT. IV.

OVI USUS CHIMICUS

Cap. I.

Ovum materia Philoſophorum.

Hic multa curioſe de *lapidis Philoſophici* exiſtentia & materia probabili. Cumprimis deſcribitur proceſſus ex *ovis gallinaceis* ad *Tincturam univerſalem* plane curioſus, à Chimico non ita pridem in *Bosphoro Franconico* degente & nomine ficto *du Humain* ſe appellante, mihi communicatus.

Additur ænigmatica Lapidis Philoſophici præparatio, deſumta inventione ex *Ovo aviculæ Govambuch* ſive *Ouriſſia, Braſilianæ;* item ab *Ovo Ledæ.*

Diſquiritur, quid ſibi velit cum vocibus ex *Ariſtotele* deſumtis (*TERMINUS OVI*) *Tackius* in *Chryſogonia animali & minerali*, quæ duo vocabula tot anagrammatiſmis transformavit.

Cap. II.

Uſus putaminum ad Chimiam.

Ubi horum præcipue calx commendabilis eſt.

Cap. III.

Uſus albuminum ad Chimiam.

Ad luta & emplaſtrationes vitrorum; item clarificationem Siruborum & Succorum: Uſus aquæ *albuminis ovorum* ad *Mercurium Corollatum Paracelſi.*

Cap. IV.

Uſus vitelli ad Chimiam.

LIB. II. SECT. V.

OVI USUS MECHANICUS.

Hic diverſis capitibus ſecundum *ovi* partes digeſtis, agitur, quos uſus omnibus fere artibus & opificiis *ova* præſtent: Ubi jucunda pariter & curioſa erit conſideratio, poculorum & variorum è *teſta ovi ſtruthionis* concinnatorum; item Lybiæ pileorum è *Luciano*: *Cruſtularii* & *Dulciarii* varia ſua bellaria, panes Martios, paſtas regias & alia in Scenam producent: *Figuli* vaſa murrhina factitia exhibebunt, ubi ſimul hiſtoria vaſorum murrhinorum ex antiquitate, & porcellana *Chinæ* ſiſtetur. *Gypſarii* marmor factitium dabunt: *Laniones* botulos ex varia *ovorum* admixtione ſapidiſſimos miniſtrabunt. *Vietores* vinorum acrimoniam injectis *ovis recentibus* mitigabunt, ubi in ſpecie depuratio vini Judaica *ovi* miniſterio facta proponetur: *Zythopæi* iisdem acorem cereviſiæ, ut in usque Jamaicam illibata ferri queat, præcavebunt: *Pictores* pigmenta ſua *ovorum albuminibus* temperare docebunt: *Scriniarii* his vernices miſcebunt: Quin immo nec *Sutores*, nec *Sartores*, & hi quidem ad emaculandas potiſſimum veſtes (ubi curſim, quid Rabbini ſibi cum *ſanguine dubio* velint, cujus maculas *ovo* delere prohibuerunt, tangetur) his poſſe ſe commode carere fatebuntur.

LIB.

LIB. II. SECT. VI.
OVI USUS MORALIS.

Cap. I.

Ova ſacra.

Et *luſtralia*, ad quæ ſacrificia & Deorum Dearumve Sacra ſint ab Ethnicis adhibita: Teſtæ *ovorum*, *Guineæ* Deaſtro Fetiſſo ſacræ.

Cap. II.

Oomantia.

Superſtitioſæ Divinationes ex *ovis* varie tractatis deſumtæ: Huc è priori capite ab *ovis* ſacrificatis capta auguria: Superſtitioſa *ovorum* die *Paraſceves* poſitorum, ad extinguenda incendia, adſervatio; cum epicriſi *Delriana*: Prædictio Salutis & mortis ex *ovo* cocto. *Ova* veneficiis adhibita ex Horatio.

Cap. III.

Ova paſchalia.

Pontificiorum, *Ruſſorum*, Judæorum: Cur noſtratibus pueris dicantur à lepore poſita: quænam ſint ova, quæ vocantur Antlas-Eyer.

Cap. IV.

Ova nuptialia.

Judæis ad menſam recenter nuptis miniſtrata.

Cap. V.

Ova lugubria.

Lugentibus more *Judæorum* mitti ſolita, quem etiam Latinis fuiſſe uſitatum ex antiquitate probare conabimur.

Cap. VI.

Ova pollincturæ adhibita.

More rurſum *Judæis* ſolemni.

Cap. VII.

Ova Patrina.

Quæ Suſceptores iis donare ſolent, quos è Sacro Baptiſmatis fonte levarunt; deque hujus ritus ratione.

Cap.

Cap. VIII.

Ova ludis adhibita.

Ova bacchica: Tripudium *ovi*, Eyer⸗Tantz: *Ova* legere, Eyer klauben. *Ova* ludis Circenſibus adhibita, & cur ibi omnia ovata.

Cap. IX.

Ova Soſtri loco data.

Exemplo antiquo Medicorum *Coſmæ* & *Damiani*, & modernis Ruſticorum noſtratium.

Cap. X.

Ova menſuris liquidorum adhibita.

Cumprimis more *Judæis* antiquiſſimo, quod menſuræ genus *Log* vocabatur; heic diſquiritur, cur noluerint *Rabbini*, oleum ovi teſtis pro uſu lampadis infundi.

Cap. XI.

Ovi uſus in arte Heraldica.

Ubi inter alia de *Ovo Auſtriaco*, *Archiducum Auſtriæ* Inſigni gentilitio.

Cap. XII.

Imaginatio ovaria.

Cap. XIII.

Somnia de ovis.

Ubi de Somniis plura, & inter alia *Paracelſi* opinio, de Spiritu Gaballiſtico, ſomniorum patre; item de homonymia Orientali *Somnii*, *Ovi* & *valetudinis*.

Cap. XIV.

Ova comparationibus accommoda.

Philoſophia *Ovum* ex Diogene Laërtio: *Ovum* futuræ gloriæ Symbolum: Grandines, tubera &c. cum *ovis* comparantur.

LIB. III.

ΤΕΜΠΕ ΥΠΕΡΩΑ.

Cap. I.

Pſychagogia Oodes.

Varia ludicra, de *ovorum* puta inſcriptione & tinctura, contitinet; it. *Ova*, ut in Cacabo ſaltent: Ut crines & ſanguiſugæ ſint intrudendæ: Ut volent, gradiantur &c. Ut tam grande, atque eſt humanum caput, artificio fingantur? Ovorum vitrificatio; in Caraben transmutatio: Janitzariorum ſagittandi peritia, qua ova intra digitos ſumta, his illæſis, transfigunt. &c.

Cap. II.

Mythologia Oodes.

Non tantum fabulas, verum & hiſtorias, addito ſemper morali de *Ovis* recenſebit.

Cap. III.

Parœmiologia Oodes.

Proverbia de *ovis*, Græco-Latino-Germanica ſiſtet.

Cap. IV.

Apophthegmatologia Oodes.

Cap. V.

Emblematologia Oodes.

Cap. VI.

Ænigmatologia Oodes.

Quid ſibi velint, per ſe pateſcit.

FINIS.

DN.

DN. D. CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI,
Curioſor. Arionis,

SYNOPSIS CYNOGRAPHIÆ CURIOSÆ

toties à Literatis expetitæ, ſub prælo

Sumptibus JOHANNIS GEORGII ENDTERI Norimbergæ, deſudantis.

I. Præfatio ad Lectorem. II. Emblemata in fronte explicata. III. Applauſus & cenſuræ Eruditorum.

Sectio I. Philologico-Phyſico-Anatomica. 1. De nomine. 2. De definitione & differentia. 3. De ſpecialiori canis deſcriptione à vertice ad plantam.

Sectio II. eſt Hiſtorica, cujus Membrum Primum, agit de uſu canis ſacrô. 1. De cane pro Deo culto. 2. De uſu canis in ſacrificiis. 3. De periſcylaciſmo. 4. De uſu canis in ſervando Jona. 5. in Somniis. 6. Portentis & miraculis. 7. Juramentis.

Membrum II. ejusque Pars I. De uſu canis Politico-togato. 1. De uſu canis in regimine obtinendo. 2. Adminiſtrando. 3. In denominandis urbibus, aliisque locis. 4. In fundandis novis familiis. 5. Societatibus illuſtribus. 6. In ludis, ſtatuis & ſimulacris. 7. In moneta. 8. In inſignibus. 9. In funeribus. 10. In plectendis ſontibus. 11. Inſontibus.

Membri II. Pars ſecunda de uſu canis Politico-ſagato. 1. De uſu canis in fallendo hoſte. 2. in luſtratione exercitus. 3. in victoria prænuncianda. 4. in prænuncianda clade, morte &c. 5. in armis & caſſidibus militum. 6 in quærendo hoſte & ipſo prælio.

Membrum III. De uſu canis Oeconomico. 1. De uſu canis in purpuræ inventione. 2. in ovis excludendis. 3. in vectura. 4. in monſtranda via, re pecuaria, cuſtodia domûs &c. 5. in cibis.

Membrum IV. ſeu παρέκβασις de uſu canis Satanico. 1. De uſu canis in fallendo Agrippa, aliisque illuſionibus Satanicis. 2. De κυνανθρωπία phantaſtico-diabolica. 3. Pythagorica.

Sectio III. eſt Chymico-Medica, 1. De vivi canis uſu in Medicina. 2. De calvaria, cerebro & oculis. 3. De dentibus. 4. De lingua. 5. De corde & hepate. 6. De felle, ſplene ac inteſtinis. 7. De teſticulis. 8. De pilis. 9. De Pelle. 10. De pinguedine. 11. De carne. 12. De oſſibus. 13. De lacte. 14. De ſanguine. 15. De urina. 16. De ſtercore. 17. De vomitu. 18. De catellis.

Sectio IV. eſt Phyſico-Medica de Rabie ſeu ὑδροφοβία. 1. De nomine: & an priſcis nota fuerit? 2. De ſcrutinio cauſæ morbi. 2. De vermibus ubique in Macrocoſmo. 4. Παράδοξον de igne fatuo verminoſo. 5. De objectionibus cum reſponſis. 6. De vermibus ubique in Microcoſmo. 7. Juſtiſſimi Dei flagellis. 8. De morbis abſtruſis à vermibus ortis. 9. De lue venerea verè verminoſa. 10. De Jobo Verminoſo. 11. De vera rabiei cauſa, ſignis, remediis &c.

Mantiſſa curioſa continens 1. Joh. Caji libell. de canib. Britannicis. 2. D. J. Henric. Meibom. epiſtol. de κυνοφορᾶ.

SPE-

SPECIMINA VII.
HISTORIÆ LITERARIÆ MEDICÆ
S. R. I. Acad. Nat. Cur.

complectentis

Recenſionem & Contenta Librorum à quibusdam Illuſtr. Societatis Leopoldinæ Fautoribus & Collegis editorum & porro edendorum

à

MICHAELE BERNARDO VALENTINI, Med. Doct. Pract. Gieſſeno Sq; R. I. Acad. Nat. Curioſorum Collega d. Theſſalo.

Anno cIↄ Iↄc LXXXV.

PRÆFATIO
ad
LECTOREM.

DEliberatum olim fuit inter Eruditos, *GRATIOSE LECTOR*, *annon poſſibile ſit, ut in tantâ Scriptorum prodigalitate omnes aut ſaltem potiores libri in unum Syſtema redigantur, aut verò ea, quæ ab aliis vel noviter excogitata vel eximiè dicta ſunt ſpeciatim in uſum ſeligantur. Illius telam à Dominis Juriſconſultis jam olim eſſe cœptam, iis fortè ignotum eſſe non poterit, quibus pretioſus ille & ſpiſſis voluminibus conſtans* Tractatus Tractatuum *ad manus unquam fuit. Hujus autem veſtigia noviſſimè apud Illuſtrem Dominum CARTESIUM* Part. 2. Epiſt. C. p. m. 326. *leguntur, cui hoc quidem conſilium haud multùm diſplicuiſſe videtur, de poſſibilitate verò ejus dubitat admodum.* Difficile enim eſſe de alienis judicare & utilia inde deſumere, quin neminem huic negotio parem eſſe *credit. Cæterùm ſi reviviſceret hodie Vir Nobiliſſimus, hanc procul dubio ſententiam prorſus abdicaret. Quid enim tot hactenus in diverſis EUROPÆ locis, ANGLIA, GALLIA, ITALIA &c. inſtituta Collegia & Eruditorum conventus aliud ſibi volunt, quàm ut librorum undique conquiſitorum nucleum demptô qs. cortice evolvant, contenta breviter enarrent, ſuumq; ſubinde judicium interponendo alios in moleſta lectione ſublevarent? Quod ſaluberrimum & omnium Facultatum ſcientiis apprimè proficuum inſtitutum nunc & in mediâ noſtra GERMANIA quoque viget, cùm aliquot abhinc annis Celebratiſſima ERUDITORUM LIPSIENSIUM Societas ſimile quid feliciſſimè tentaverit,* Actisque *ſuis nullibi non æſtumatiſſimis univerſam ſibi Doctorum familiam obſtrictiſſimam reddiderit.*

reddiderit. Certè ſi compendioſa hæc emergendi via ab initiô usque Mundi calcata fuiſſet, aſſerere non vererer, uni fere volumini haud difficulter includi poſſe omne, quidquid & rarioris & elegantioris literaturæ Orbis unquam vidit. At verò cùm conditio ſi, nihil ponat in eſſe, ſufficiat nobis Modernorum ſolertia, quæ hunc Venerandæ Antiquitatis defectum ſuppletura circulis ſuis & conventibus non de noſtrô ſaltem ſeculô optumè mereri, ſed & ſerò ſecuturæ poſteritati Scriptorum ſuorum compendia in Diariis *relinquere amant, quæ ut omni meliori modo commendanda ſunt, ſic Illuſtriſſimæ S.R.I. Nat. Curioſorum Academiæ ulteriorem quoque anſam dedêre, ut & hoc in punctô ſuum inſimul conferre Symbolum nullibi intermiſſura ſit. Quo fine nuperis* pro anno 1684. *evulgatis* monitis *de novô cautum eſt, ut in Legum Leopoldinarum, Dominorum Collegarum ſcripta, ſi breviora in appendicem referantur, ſin verò prolixiora & ſeorſim edenda, eorum tamen in annuis Ephemeridibus, brevis & in Synopſi qs. mentio quoque fieret. Quandoquidem autem hujus rei expeditio miſſis haud ita pridem à Magnif. Dn. PRÆSIDE literis meæ ſpeciatim tenuitati commendata ſit, nunc primum ejus periculum faciendum erat. Collegi hunc in finem nonnulla Societatis Noſtræ opuſcula, atque eô, quô unumquodvis ad manus primùm venit, ordine recenſui, ſine omni vel Dignitatis vel Eruditionis præjudicio, quod contra ſolenniſſimè proteſtor. Tu vero, Benigniſſime DEUS, Pater Fili & Spiritus Sancte, DEUS Ter Optume Ter Maxume, cæptis noſtris Gratioſè fave & quàm pro Sacro-Sancti Nominis Tui Gloria, proximiq; ſublevamine unicè militare noſti, ACADEMIAM GERMANORUM CURIOSAM ſub alarum Tuarum umbrâ Clementiſſimè protege & conſerva! Tuus erit omnis Honos, Decus & Gloria* καὶ νῦν καὶ ἐς ἀεὶ εἰς ἔτος ἐξ ἔτους!

JOH.

JOH. LUDOVICI GANSII, M. D.
CORALLORUM HISTORIA

Imp. Francoſ. Anno 1630.

QUandoquidem hujus æquè ac ſequentis Libri mentio ſpeciatim fiat in *Legibus Noſtris §. XI.* & pro normâ quadam, ſive regulâ commendetur, operæ pretium eſſe duxi propoſitum inde noſtrum feliciter auſpicari. In fronte autem hujus Tractatus Author Nobiliſſ. antiquiſſimum illud carmen de corallio ponit, quod *Orpheo*, primo Gemmarum Scriptori, tribuitur. Cùm autem Græcô idiomate ſit conſcriptum, aliquot ejus verſiones addit tam ligatæ quàm ſolutæ Latinitatis cum puro Commentario. Abhinc præmiſſa *Etymologia* Coralliorum *ortum* locumque *natalem* conſiderat & cum aliis ejus eſt opinionis, quòd Corallia ſub aquis molliuſcula fere ſint, aêri verò reddita lapidis demum duritiem induant. Coralliorum deinde *differentias* addit partim à colore, partim â figurâ, ubi iconem habet elegantiſſimæ arbuſculæ corallinæ, qualem & inter rariora Beatiſſimi D. D. TACKII olim vidi & Dn. F. HOFFMANNUS apud Cel. ROLFINCIUM. Abſolutâ ſic conſideratione Phyſicâ *uſum* eorum Pharmaceuticum atque medicinalem oſtendit. Illic varia inde præparata aq. ſpirit. liq. magiſt. pulv. ſimpl. & compoſ. Hîc verò vires eorum tam in genere, quàm in ſpecie. omnis generis morbis applicando, tradit; initium faciendo à capitis affectibus, Epilepſia, Apoplexia &c. ubi *pag. 120.* addit inter alia decantatiſſimi hodie *ſpirit. Vitriol. epilept.* deſcriptionem. Ad pectoris verò vitia, Phthiſin, tuſſim &c. maximè commendat *flores ſulphuris corollatos.* Imprimis verò cordiale in-

inſigne eſſe corallium fusè probat; Quin & in infimi ventris affectibus, cùm deſtillatione opus eſt, ſuum quoque ſymbolon conferunt, ardore v. g. ſtomachico, ſingult. Diarrh. Dyſent. &c. ubi benè monet, ne quis in dyſenteriâ magiſterio utatur, niſi puriſſimè edulcatô, ne augmentum inde capiat morbus. Ex aliorum hypotheſi venerem quoque ſtimulare tradit, idque vel collo vel manibus appenſa, unde dubitat (neſcio iocô an ſeriò) an fæminis armillas inde paratas concedere debeamus, cum ſine illis rerum harum ſatis appetentes ſint, neque ad Virginum quoque ornamentum adhibenda corallia, ſed defloratarum potius indicem eſſe ſuadet. Ad arthritidem porrò uſum eorum maximè commendat ad imitationem *Alexandri Tralliani*, qui diacorallium per 100 dies continuando & per intervalla repetendo malum hoc percuraſſe fertur.

Tandem & incantamentis reſiſtere probat corallia noſtra, 1. ex authoritate Veterum atque Recentiorum, *Zoroaſt. Metrodori, Orphei, Alb. Magni, Paracelſi, Libavii* &c. 2. Experientiâ. Novit enim Medicum magni nominis, qui plurimos à veneficis incuſſos morbos ſeq. pulv. profligavit:

℞. Corall. rubr.
alb.
dent. hom. demort. aa. ʒj.
Herb. & ſem. anthirrin. ʒij. M. F. pulvis

quô ſuffumigentur partes affectæ, donec ceſſet malum. Fulmina verò, tempeſtates, grandinem, ſterilitatem agrorum & inſecta arcere viatoresque defendere eadem, dictu incredibile & ſuperſtitioſum eſſe credit.

JOAN. CAROLI ROSENBERGII RHODOLOGIA

Seu

Philoſophico-Medica generoſæ roſæ deſcriptio.

Francofurti Anno 1631.

AUthor hujus πολυμαθέστατος nominis fortè amore ductus elegantem hanc roſarum anatomen inſtituens, in *præludio* non ſine ratiòne increpat eos, qui inſuper habitis domeſticis & vernaculis, medicamenta ſua ex mediâ Barbariâ petere ſolent, cùm vel ex ſolâ roſâ integra Pharmacopœia formari poſſit. Ipſam verò tractationem in 2. partes dividit. In priori *Philologum* agit & varia roſæ encomia, inſignia Principum & Nobilium roſâ decorata, allegorias, ſimilitudines & alia collegit, quibus in fine elegantem B. Domino Parenti filiali pietate conſecratam parentationem jungit. Speciatim autem hac in parte curioſè inquiſivit in originem proverbii omnibus ferè nationibus uſitati, cùm ea, quæ ſub ſilentii fide aliis confiduntur, *ſub roſâ dici* dicuntur, id quod inde fieri credit, quòd Cupido Veneris filius, ut Poëtæ ludunt, Harpocrati, ſilentii Deo, digito labia compeſcenti, roſam donaverit, ne ſecretiora Veneris peccatilla (ut loqui amat) propalentur. In parte ſecunda verò elegantem primò roſæ *hiſtoriam Botanicam* tradit, non quoad ſpecies ſaltem varias & differentias, ſed & cauſas, culturam ejus atque qualitates tam manifeſtas quàm occultas. Abhinc *rhodopharmaca* ſimpl. & compoſita, officinalia, Chymica atque Galenica variæ formæ recenſet, & pro applicatione ſpeciali deinde per *ſingula morborum capita* fusè graſſatur, factô *à febribus* initio, ubi *Veteres* maximæ confuſionis arguit, quòd in tantùm multiplicaverint febrium

febrium numerum atque nomina, ut & verſatiſſimi ſæpe Pra-
ctici inde ſe vix extricare poſſint. Major (inquit Nob. Au- "
thor) eſt inter febres affinitas, quàm quidem Veteres puta- "
vére, qui tot ferè febres, quot humorum ſpecies, ſpecierum "
mixtiones aut febrientes conſtituerunt: Hinc tot curæ va- "
riationes, tot remediorum cumuli, cùm tamen vel ſola roſâ "
perdomari ſæpe poſſint, ſicut id fusè probat. In *Hecticæ* "
quoque Ætiologiâ à Veteribus diſſentit, quam non tam in humidi radicalis defectu (quod nunquam, etiam in ipſa morte, penitus depaſci poſſe credit) quàm potiùs *ellychnii* mala diſpoſitione quærit. Sicut enim in lucernâ pro flammæ conſervatione non tantùm oleum ſed & ellychnium requiritur, pro cujus conſtitutione firmiori vel debiliori flamma plus minùs durare ſolet, ſicut id in amiantho lapide videre eſt, ita in conſervationem pariter flammæ vitalis rem ſeſe habere putat. Per *ellychnium* autem in Oeconomiâ animali fibras intelligit viſcerum æque ac partium externarum, quæ pro majori vel minori firmitate plus minus attraherent humidum nutritivum: Si verò flaccidæ nimis aut rigidiores ſint, varios inde morbos evenire credit; unde triplex fingit ellychnium, naturale, vitale, & animale. Illud in ſcirrhoſa hepatis ſiccitate corrumpi docet, unde Obſtructiones variæ, hydrops &c. Iſtud in tabeſcentia cordis, unde Hectica.

Hoc autem in nimia cerebri flacciditate, quæ catarrhos, paralyſes &c. producere poteſt. Sicut ergo in Phthiſi pulmonum ellychnium flacceſcat, in calculo renale, in podagra arthriticum, ſic in *Hectica* cordis & artuum fibras nimis exſiccatas, ellychnii attractionem impedire putat à juvantibus, cùm humectantia utramque paginam abſolvunt, v. g. cura lactis emulſ. & externè ol. roſaceum &c. Sed ad alia. *In capitis affectibus* maximè commendat *Rhodopium* ſuum ſeu Opium cùm acet. roſ. impaſtatum & per toſtionem ſimultaneam correctum. In oculorum læſionibus laudat *infuſ. vitr. antimon. cum aqua roſ.* quam inf. croc. met. præfert. *in Pectoris affectibus,*

Phthiſi ſc. &c. *Conſerva roſarum* uſum contra alios defendit, ut & *ſacch. candum roſaceum* cujus præparationem addit. Sic & *acet. roſ.* in lipothymia uſum propugnat diſtinguendo inter vires oppreſſas & reſolutas. Et tandem *infimi ventris & artuum morbis* roſarum uſum fuſius applicat; quibus in fine quædam *roſarum reſuſcitationem* concernentia experimenta jungit, de qua ex profeſſo agit B. D. D. TACKIUS in peculiari Tr.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII
Med. D. & PP. Medicique Duc. Sax.

OPIOLOGIA
Ad mentem Acad. Nat. Cur.
Jenæ 1674.

VIr Excellentiſſimus pro liberandâ fide Societati Noſtræ olim datâ, polychreſtas opii opes ex reconditis Naturæ æquè ac Artis Medicæ theſauris recluſurus, præmiſſis, *nominalibus*, in *qualitates* opii primùm inquirit & calidum illud eſſe pluribus evincit; Pro confirmatione verò ulteriori, *analyſin* ejus *Chymicam* inſtituit, quæ per Retortam copioſiſſimum oleum cum Salis vol. quantitate non exiguâ fundit, remanentibus in fundo Sale fixo & capite mortuô: *Vim* autem ejus *narcoticam* ſulphureæ potiſſimùm ſubſtantiæ aſcribendam docet. Ut verò in *agendi modum* penetret, varia primùm remedia ſomnum inducentia recenſet, & exinde certò concludit opii ἐνέργειαν in blandâ quadam ἀναθυμιάσει conſiſtere, qua mediante ipſius cerebri porulos à vigiliis diuturnis dilatatos obſtruat, quaſi & hâc ratione nimios Spirituum excurſus ſufflaminet.

Curioſiſſima ſpeciatim ejus eſt experientia, qua & purgantia ſomnum induxiſſe vidit, idque in puerulis, non tantùm quòd humores evacuando materiam malo ſubtrahant, ſed & quòd Sulph. quoque & Sal vol. turgeant, & infantes copioſô ſero ſcateant, quòd aliàs opiatorum vim mirè quantum auget. Ex propria enim obſervatione hanc regulam

gulam ponit Author Illuſtris: *Opium non operari, niſi ſerum ſit in ſanguine proportionatum.* Hinc, qui temperamenti ſunt ſeroſi ab opiô facilime ſopiuntur, id quod in moderandâ doſi accuratè obſervandum. Contra verò ubi ſerum eſt exhauſtum, in magna licet quantitate vix operationem exſerent inde parata medicamina, quod in *maniacis* ad oculum apparet, quorum ſanguis V. S. extractus ſero prorſus deſtituitur.

Unde ſi voti tui compos fieri velis, in morbis hujusmodi humectantia prius & alterantia uſurpanda aut opiatis commiſcenda ſunt. Cur vero non omnia pariter Sulphura vi ejusmodi narcotica gaudeant, hanc rationem addit, quòd opii ſulphur præ aliis facile reſolubile ſit, quod ex eo apparet, quòd in omnis generis menſtruis ſolvatur, ſalinis, aquoſis, ſpirituoſis

Quo & elegantiſſimum BORRICHII experimentum facere videtur qui oleoſam opii ſubſtantiam ſub deſtill. in confertiſſimam nebulam abire vidit, quæ reſolutionis ejus facilitatem magis approbare poſſet. Abhinc ad *correctionem opii* abit & *extractionem* per varia menſtrua, ſalina, ſulphurea & aquea, ut, jam ante dictum.

Præfert tamen reliquis ſulphurea atque Spirit. Vini, qui ſulphur ejus & reſinam narcoticam acriùs attingit. Notatu enim dignum eſt, opium per ſpiritum Vini tractatum majori gaudere narcoſi, quàm alia menſtrua, in qua ſententia præter experientiam conſentit denuo Celeb. BORRICHIUS *Diſſ. de ſomno & ſomniferis.* His *medicamenta varia* ex opio parata ſubjungit, in *forma media, ſolida,* atque *liquida.* *Illic* epicriſin ſuam de laudanis aliorum opiatis addit. Simplicitatem amans. *Iſtic* pulv. & magiſt. anodynum tradit cum cinnab. & extr. opii facilè parabile. *Heic* verò Tincturam opii guttatim diſtribuendam docet, cum ſingulorum doſi atque prætio. Poſtmodum verò *uſum opii* tam *generalem* quàm *ſpecialem* ſubjungit. *Illum* ad ſopiendos do-

lores, vigilias, fluxiones tam ſeroſas quàm ſanguineas; Quin & ſudorem movere ac ſubinde purgare docet, ſicut in priori caſu eleganter conſentientem habet Beatiſſ. Dn. ETTMULLERUM, *de vi opii Diaphoreticâ.* Curioſum quoque eſt quod Veneri favere & aphrodiaſticum eſſe obſervarit, cum ambratis nempe propinatum, inde enim pollutionem nocturnam vidit aliquoties. *Uſum verò ſpecialem* in omnibus fere morbis per tres corporis regiones fusè oſtendit & peculiari quoq; capite *cautelas* in ejus exhibitione obſervandas addit, ut ſc. tempeſtivè adhibeatur nec ſemper expectetur usq; dum vires ſint collapſæ. Paſſiva ſanè eſt vulgata Practicorum opinio, opium non niſi in extremô neceſſitatis caſu uſurpandum eſſe, de qua fortè alibi. Prorſus verò non audiendi ſunt ii, qui opii noſtri uſum penitus exterminare volunt; quorum objectionibus ſatisfecit circa finem Author Celeberrimus & tandem problemate illo concludit: *An opium ſit Maslach Turcarum?* quod tamen in ambiguô potius relinquere quàm certi quid determinare maluit.

JOAN. FERDINANDI HERTODT, Ph. & Med. D. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Colleg. Reg. Civ. Brunenſis Phyſ.

CROCOLOGIA

ſeu

Curioſa Croci Regis Vegetab. Enucleatio &c. *ad norm. & form. Acad. Nat. Cur. Jenæ A. 1671.*

NObiliſſimus hujus Author Legibus Illuſtris Acad. Germ. Curioſæ ſatisfacturus florem elegit Territorio ſuo indigenum atque vernaculum *Crocum* puta, cujus (præmiſſa tamen *Onomatologia*) varias primò *ſpecies* evolvit, communis æquè ac inſolitas rariores ex BAUHINO, CLUSIO, LOBELIO, TABERNÆMONT. DODONÆO, DURANDO &c. additis elegantiſſimis *figuris* ex HORTO EYSTETTENSI libro neſcio an caritate magis an rarita-

raritate inſignis, quem pro collatione ex Bibliotheca Noſtra Gieſſena nuper mutuò tenui.

Abhinc de *natalibus* ejus agit, de *tempore* itidem quo ſe in florem induit, *cultura, electione* atque *viribus*, ubi præter qualitates primas & ſecundas, ut vulgò audiunt, vim ei tribuit paregoricam & inſigniter anodynam. Cordialibus etiam annumerat, ita tamen, uti, ſi in doſi excedatur, veneni quoque naturam aſſumere poſſit, ſicut ejus rei non unæ obſervationes in apricô ſunt. Hoc enim peculiare habet, ut in exceſſivâ quantitate intus ſumptus, cachinnos atque riſum plus quam Sardonium inferat, cujus vivum Author in Hiſpania vidit teſtimonium, dum Aromatarius quidam plurimum croci in ollam carnes jurulentas continentem, injiciens, poſt illarum eſum in tantum eſt ſolutus riſum, ut parum abfuerit, quin medios inter cachinnos animam efflaverit. Quare ad legitimum pretioſi hujus condimenti *uſum* progreditur eumque triplicem, *Medicum, Culinarium* & *Mechanicum*, hinc varias ejus præparationes Tinct. Extr. Elix. Mixtiones itidem tam magiſtrales, quam officinales croco inſignitas accenſuit. Pro *ſpecialiori* verò *applicatione* deinde ad normam Acad. N. C. pleroſque C. H. affectus p. n. à capite ad calcem eleganti ordine recenſet, uni cuidam morbi definitioni, ſingularem ſemper præfationem præmittendo cum eleganti applicatione, ſubjunctis deinde tam propriis quàm aliorum *formulis* crocô inſignitis, quas inter ſpeciatim excellit *Spiritus aſthmaticus de gummi ammoniaco*, qui à nonnullis in arcanis habetur, & ob ſingularem efficaciam mereretur certè, ut in omnes officinas introduceretur. Præparatio ejus hæc eſt: ℞. Virid. æris ℔ß. gum. ammon. ℔j. diſtill. inde Spirit. qui ab oleo ſeparatus, rectificetur, impoſitâ roſtro capitelli croci auſtriaci ʒj. Doſ. g. x. ad ℈j. In Mixturis.

Tandem pro coronide addit *quæſtiones* aliquot & *problemata* crocum concernentia, quorum 1. eſt: *An crocus ſit napelli*

pelli antidotum? cujus Aff. confirmat literis B. Domini ETTMULLERI, qui ab Amico ex Polonia habuit, illius Regni Incolas napelli flores quotidie in acetariis aſſumere, ſine omni damno, & hoc quidem ob familiarem croci uſum, quo Poloni quoque immensè delectantur, ita ut ad ℥j. ſæpe cibis ſuis admiſceant. Quærit *2. an crapulam arceat & an 3. ſomnum inducat*, utrumque affirmando.

Quartò & ultimò, *an fœtum in utero tingere posſit?* Affirmativam pariter ex AMATI LUSIT. proprioque experimento demonſtrat. Canem enim gravidam aliquamdiu multô crocô pavit; poſtmodùm verò appropinquante partûs tempore Spectatoribus in Theatro Publico ad oculum oſtendit non fœtus ſolum ſed & ſecundinas croco penitus flaveſcentes.

Magis verò mirum eſt, quòd & extus corpori admotus, totam cutis peripheriam inficere poſſit, ſicut id in puerperis videre eſt, quæ ad expellendum Icterum crocum melli & farinæ mixtum umbilico applicare ſolent, quatenus omnes puerperas Ictero neceſſariò corripi debere perſuaſæ ſunt, quem tamen croco potius imputandum eſſe cum *cap. de Ictero* tum hoc quoque locô demonſtravit.

OPUS MIRIFICUM SEXTÆ DIEI
id eſt
HOMO
Phyſicè, Anatomicè, & Moraliter conſideratur
à
JOH. FERDINANDO HERTODT,
Ph. & Med. D. &c.
Jenæ Anno 1671.

QUàm in proſâ Alii aut Carminibus proſecuti ſunt Corp. Hum. deſcriptionem, eam in opuſculo hôc priori annexo elegantiſſimis *Inſcriptionibus*, ſeu ut vulgò audiunt, Lapidariis abſolvit Author Excellentiſſimus,

tiſſimus, à ſuprema C. H. regione ad infimam & artus progrediendo, quæ eò acceptiores mihi quidem videntur, quo majori in pretio hodiè id dicendi genus haberi conſuevit.

EHRENFRIDI HAGENDORNII,
Med. D. & Pract. Görlic.

TRACTATUS
de
CATECHU ſeu TERRA JAPONICA
ad normam Acad. N. C. Jenæ Anno 1679.

LIbrum præſentem *V. Sectionibus* abſolvit Doctiſſimus Author (cujus elegantem pariter *Cynosbatologiam* alibi recenſebo.) *Prima Philologica* eſt, atque medicamentum hoc impropriè *terram*, *Japonicam* autem à Patria dici docet, quid verò vox *Catechu* ſibi velit, usquedum in dubiô manet. *In Sectione II. Phyſiologica Ortum* & progreſſum conſiderat & quandoquidem GARZIAS ab HORTO Europæis illam primò detexerit, Recentiorum inventum eſſe probat. Dum verò in *naturam* ejus atque quidditatem inquirit, inſtitutis variis tentaminibus tandem invenit *mixturam eſſe compoſitam* ex ſucco cujusdam arboris cum miſcela pulverum vegetab. oriundam, idque confirmat 1. quòd per *trituram & microſcopium* varia inibi deprehenderit, fruſta lignorum, ſemina, lapillos &c. 2. quòd omnibus ferè *menſtruis* obediat, aquoſis, ſpirituoſis & oleoſis.

Porrò in *patriam* ejus inquirit, *differentias*, *electionem & temperiem*, quam temperatam eſſe putat ad ſiccitatem tamen modicè vergentem. *Tertia Pharmaciam* expedit, varias ſc. *præparationes* & compoſitiones, quas inter imprimis Tincturam ejus laudat c. quadruplo ſpirit. vini vel alius ſpirit. appropriati paratam atque decenti vehiculo doſiq; ſumptam. In ſubſequenti vero *Sect. IV. Therapeutica* tractat & quoad *vires* ejus *generales*, vim adſtrictivam inibi excellere probat, con-

junctâ tamen qualitate præcipitatoria ob pulveres intermiſtos. Anodynam tamen inſimul eſſe ob ſemen *bangué* cujus intuitu & Venereis accenſetur: Quin & alexipharmacam eſſe contra alios ſuſtinet, cùm auſtera, tantùm non omnia, hâc facultate gaudeant, exemplo, tormentillæ biſtortæ &c. quia M.S. â Sale vol. venenoſo nimis rarefactam in priſtinam conſiſtentiam vindicare ſolent. Maſticatorium quoque eſt & traumaticum egregium tam intus quàm extus adhibita; Quæ omnia poſtea *ſpecialius* oſtendit Author & propriis obſervationibus omnibus C.H. affectibus internis & externis, ubi vi quadam adſtrictiore & anodyna opus erat, explicavit. *Sectio* tandem *quinta mechanica* tradit experimenta Pictoribus & Coſmeticen amantibus haud ingrata futura.

JOHANNIS DOLÆI, Med. D. Conſil. ac Archiat. Haſſo-Caſſ. S. R. I. Curioſ. Collegæ.

ENCYCLOPÆDIA MEDICINÆ THEORETICO-PRACTICÆ.

Francof. ad Mænum Anno 1684.

ELegantiſſimi operis hujus Author in præfatione inſtituti ſui rationem redditurus, quædam veluti fundamenta præmittit & præter animam rationalem in homine aliam reperiri plurimis argumentis adſtruit, ſenſitivam ſc. ſeu brutalem, quam tamen non ſanguinem cum CARTESIO, neque flammulam cum GASSENDO nec etiam ſpiritus ſeu vitales ſeu animales cum WILLISIO eſſe credit, ſed aliud quid à ſpiritibus omninò diverſum, in materiâ magis ſubtili æthereaque conſiſtens. Hinc actiones œconomicas in brutis æquè ac hominibus non à ſolo ſpirituum motu deduci poſſe putat, ſed alium requiri *Microcoſmotorem*, qui veluti Rex quidam iis præſit, cui deinde Vice-Reges in viſceribus principalioribus adjungit, non quòd plures admittat animas ſenſitivas, ſed ſolùm portionem quandam ſubtiliſſimæ

liſſimæ materiæ & congeriem quaſi Spirituum animalium in viſceribus illis intelligit, quæ in præcordiis *Cardimelech* in abdomine vero *Gaſteranax* Nobiliſſimo Viro audire ſolet. Hiſce præmiſſis omnem ferè Praxin ſuperſtruxit & univerſum morborum catalogum à capite ad calcem hâc fere methodo recenſet, ut præmiſsâ *definitione* tam *nominali* quam *reali* varias variorum *cauſas* enumeret, tam Veterum quàm Recentiorum, PARACELSI puta, HELMONTII, SYLVII, WILLISII, CARTESII &c. Addita poſtmodum propriâ deciſione & epicriſi. Subjunctis deinde *ſignis* & *diagnoſticis* & *prognoſticis curationem* Veterum æquè ac Recentiorum eodem omninò ordine ſuperaddit, & propriis ſæpe *Obſervationibus* magis magisque illuſtrat. Totum verò opus in VI. libros diſpeſcuit. In 1. Capitis affectus. 2. Pectoris. 3. Abdominis. 4. Febres. 5. morbos Mulierum & tandem 6. affectus Puerorum abſolvit, adeò ut inde haurire poſſis omne, quidquid vel Antiquorum experientia vel Modernorum induſtria ad curandos feliciter morbos unquam contulit, eoque magis, ſi *Encyclopædiam* quoque *Chirurgicam* addiderit Vir Excellentiſſimus, cujus ſæpius illîc fidem dedit.

GEORG. ABRAHAM. MERCKLINI
EPISTOLA
ad Inclytos S. R. I. Acad. Nat. Cur. Socios, omnesque alios Cordatos Viros Medicos,

quâ

Renovatio Lindenii de Scriptis Medicis intimatur.

QUod olim in more poſitum fuiſſe ſcimus, ut Libros evulgaturi Scriptores, ſuper iis Doctiorum prius expiſcarentur judicia, quàm in publicum eos emitterent; id ego quoque facere, apud animum meum concluſi, dum Lindenium de Scriptis Medicis continuatum renovatumque in lucem edere decrevi.

Hunc laborem intra hos tredecim circiter annos, quibus eum ſurreptitiis à concatenatâ penè Praxi horis, animi relaxandi gratiâ, egi, eò perduxi, ut aliquot Amici, quibus cum familiarior mihi intercedit conſuetudo, literis ſæpius me admonitum rogarint, ut aliquando Lindenium meum typis non indignum in publicum prodire paterer. Horum petitioni, vel potius juſſui renuere, religioni mihi duxi. Parui ergo, jecique aleam, & Opus, neceſſarios ſumptus ultrò promittente Nominatiſſimo Dn. Joh. Georg. Endtero, Bibliopolâ apud nos celebri, typis commiſi.

In hoc, ut ordinis rationem reddam, Lindenii veſtigia, quoad primum Librum, preſſiſſimè legi, Scriptoribus juxta Prænominum Alphabeticam ſeriem ita locatis, ut præmiſſis Abdiis, Abrahamis, Andreis, Antoniis &c. cæteri Alphabetico ordine ſubſequantur; id quod plerique malè hactenus interpretati ſunt, opinati, Cognomina potiori jure præponenda eſſe, & Prænomina poſtponenda: ut, Trevv: *Abdias*, Muntin-

tingius: *Abrahamus.* Libavius: *Andreas.* Deuſingius: *Antonius* &c: ſiquidem pluribus cognomina Authorum, paucioribus autem prænomina eorum nota ſint. Equidem fateor, hunc ordinem & mihi præ illo Lindenii placuiſſe, ſervare tamen illum non licuiſſe, eo quòd ingenti labore totum Lindenium deſcribere, & penè invertere, planeque novum Opus ex eo formare fuiſſet neceſſe. Unde priſtinum retinere ordinem, viſum eſt. Quò autem nihilominus metuendæ inde difficultati ſuccurreretur, peculiaris Index ſub finem annexus eſt, quo Cognomina Auctorum præmittuntur, & Prænomina poſtponuntur, à me demum ſimul additis numeris paginarum, quibus ipſa ſingulorum Authorum Scripta continentur; ut hac ratione inquirentium ſtudium eò reddatur facilius.

Secundus Liber planè novus, totusque alius eſt ab illo Lindenii. Lindenius enim Libro ſecundo Syllabum præcipuorum duntaxat Capitum ſive generalium Claſſium & Partitionum Univerſæ Medicinæ complectitur; nullo Alphabetico, ſed tantùm Syſtematico ſervato ordine; quo factum, ut, quoniam Medicina aliâ atque aliâ Methodo tradi hodie ſolet, non niſi difficilimè invenire licuerit, quod quis quæſivit. Nos verò ſecundo illo Libro comprehendimus Indicem Rerum ſive Materiarum, hoc eſt, omnium Titulorum vel Thematum Medicorum potiorum Loca Communia, eaque Alphabetico ordine ita non ſine labore concinnata, ut inquirenti, quicquid deſideraverit, velut digito, in multiplicem uſum, clariſſimè monſtretur.

Poſt hæc nec illud reticendum, Authores incertos & varios, eosque cùm Chymicos, tum Medicos omnes, quos Lindenius ad Literam A. retulit, nos non ſine ratione ſub finem in Appendicem cum Scriptis rejicere, conſultiùs duxiſſe, ſive Alphabetico adeoque novo, ſive veteri Lindeniano, ſive quo demum alio ordine, (ipſi enim adhuc incerti ſumus) collocandos.

Et Libros, quos ſeriùs vidimus, Mantiſſæ incluſimus,

ſuis locis impoſterum inſerendos. Atque hæc de ordine totius Operis.

Reſtant dubia, ex quibus potiſſimùm extricari cupio. Sunt autem hæc ferè, tumultuariè notata. Lindenius in Indice Cognominum habet quendam Auguſtinum Schurffium; ſed talem hujus nominis Authorem ſuo loco ibi reperire non licet, nec mihi videre contigit, utut ſedulò inquiſiverim. Idem dicendum de Andrea Romano. Quæ ergò illa illius Schurffii, hujusq; Romani Latinè edita Scripta? Savanarolæ nunc præmittitur nomen Michaelis, nunc Joh. Michaelis. Anne differentia inter hæc nomina, aut quodnam huic Authori verè debetur? Illi à Cella nova an Andreæ, an Joh. Andr. prænomen eſt? Adam. Lonicerus Latinóne idiomate, & quidem 1673 ut non nemo vult; an vero, ut vero videtur ſimilius, Germ. 1573 Tractatum de Obſtetricatu in publicum emiſit? Legendumne Guiffardus, an Griffhardus; & quidem an cum Prænomine Jacobi, an cum Prænomine Petri? Joh. Baptiſt. Birelli Alchymia nova typisne exſcripta eſt Francofurt. 1603. an potius Hafniæ 1654? Scribendumne Joh. Baptiſt. Imperialis, an tantùm Joh. Imperialis? Scripta certa & huic, & illi attributa eadem videntur. Janus Chunrad Rhumel. Joannes Chunrad Rhumel & Joannes Pharmundus Rhumel, an & quo modo differant, nondum eſt in liquido. Alii ſcribunt Gerard. Cremonenſis, alii Carmonenſis, Scribunt alii Andr. Revinus, alii Rivinus: Alii Andr. Sganbalus, alii Joh. Andr. Sgambalus. Anton. de Schobbis Novum & univerſum Theatrum Pharmaceutic. Italicè exaratum, an in Latinum verſum, & Heidelbergæ in fol. excuſum, uti quidam Librorum Med. Catalogus aſſeverat, publicè jam proſtat? An Hoboken ſcripſit Errores Vulgi circa Generationem? prout eorum mentio fit in Epiſtola Thom. Bartholin. præfixâ Anatomiæ Hobokeni ſecundinæ Vitulinæ. An quidam Commelinus edidit Obſervationes Svvamerdami circa Stomachum? uti conſtat ex hujus Fabrica Uteri Mul. Quis eſt ille Martinus Wendelinus cum ſuis Axiomat. Medic. qui allegatur à Frid. Deckers Method. Me-

dend.? Joh. Andr. Schlegelii Tractatus de Theriaca & Mithridatio, cujus ipſe mentionem facit ſuâ Diſſertat. de Venenis, eſtne Latinus? Non licuit indagare Joh. Webſteri Metallograph. à Borrichio in Sapientia Hermet. citatam. Felicianus Betera allegatur à Gideon. Harvey de Febribus. Quis autem ille Betera? & quæ ejus Scripta edita? Idem Harvey in Præfatione dicti Tractat. aliorum à ſe editorum Tractatuum mentionem facit, de quorum tamen nullo præter illum de Febribus typis Latinis excuſo quicquam reſcire hactenus mihi licuit. Ubi excuſæ ſunt Guilielm. ten Rhyne Obſervationes Japponicæ? Ubi Starckæi Pyrotechnia? ubi Hug. Platti Hortus Eden? Ubi Kays Catalog. Plantar. Anglic.? ubi D. H. Cause Hortulanus Regius? ubi Guil. Hugo de Plantis Americanis? ubi Roberti Bayfield Exercitationes Anatom.? ubi Guil. Clement. Sententiæ Principum Medic. Porro an unquam publicam vidit lucem J. D. Majoris Aloë? Ejusdemque Conſilium de Concipienda Anatome nova? & Hiſtoria Anatomiæ Kilonienſis? item Conſideratio Ferri Radiantis? item de Vivacitate Patriarcharum? item Conſiderat. Phyſiol. occurrent. in Epiſtol. Burrhi de Cerebro & Ocul.? G. Sebaſt. Jungius in ſuo Malo Aureo promittit jam ad umbilicum productam Hæmatologiam, num verò emiſſa ſit, dubito. Dubito etiam, an publicè proſtet Simonis Paulli Machina Anatomica: item an interea prodierit Ambroſini Phythologiæ Tom. II. & III. quos pollicetur in ejusdem Præfat. ad Lector. Tom. I. Nec videre hactenus licuit Gualter. Charleton. Diſſertat. Epiſtol. de Animæ Human. Ortu, quam impugnat Deuſingius. nec Illmer. Exercitat. Adenograph.

Hæc & ſimilia plura, quæ hîc intacta prætereo, dubia atque errata advertere licuit; ex quibus ut me expediatis, Viri Excellentiſſimi! præſentibus hiſce vehementer rogo, quò Opus emaculatiùs coram oculis Veſtris comparere aliquando poſſit. Quâ re gratiſſimum facietis cùm univerſæ Reipubl. Medicæ, tùm verò imprimis mihi, non defuturo olim, cujuslibet

libet mihi præſtitam operam publicè deprædicare, exemplo ipſius Lindenii noſtri, qui Clariſſimorum Celeberrimorumq́; illorum Virorum, Doreſmieuxii, Farvacii, Neuratii, Wittii, Patini, Hornii, Offredi, Clauderi, Colbii, Hoevii, humaniſſimum ſtudium, quo tùm Opus adjuvare ac liberaliter locupletare anniſi ſunt, digno præconio, meritâque honoris præfatione proſecutus eſt.

Agite ergò, Viri Meritiſſimi! certatim curate, ut ſentiat Orbis promptitudinem Veſtram, Medica ſtudia promovendi, evehendique, certò perſuaſi, me non ignavum meritorum Veſtrorum fore præconem, eoque futurum Vobis obſtrictiorem, quò citiùs, quicquid circa præſens inſtitutum ſubmonendum cenſueritis, ad me tramittere dignabimini, quando typi jam poni cœperunt, & præli curſum cohibere non licet. Valete, Viri Incluti, Fautores & Amici Honoratiſſimi! &, ſi merebor, favere mihi pergite.

Noribergæ

9. Calendar. April.

M. DC. LXXXV.

INDEX

INDEX
Ephemeridum S. R. I. Acad. Natur. Curioſ.
Decur. II. Anni III.

A.

A*Bdomen* & ex eo exciſus lapis ſpongioſus. 360
excreti lapides. 59
Abortivus fœtus hydropicus. 298
Abrotanum an cum Sementina unum & idem 2. & 16
eſt duplex. 2
montanum in Perſia, quibusdam in locis pro foco ſervit. 2
ejus deſcriptio. 3
Turcicum ejusque deſcriptio. 3. ſeqq.
uſus. 5. ſeqq.
Abrus Alpini quid? 80
Abruz Arborea. 411
Abſceſſus inguinis & ex eo prodeuntes alvinæ fæces. 142
lumbrici. 143
linguæ. 274
& in illis inventa oſſicula. 66
eorum generatio. 68
renum feliciter curatus. 279
ſterni. 281
Abſinthium num cum Sementina unum & idem. 3
Acarbarium anguinum Corallii nigri ſpecies. 78
Acicula deglutita circa cartilaginem ſcutiformem extracta. 147
cum Urina & fæcibus excreta 148
Acida purgantium vim obtundunt. 157
Acidi nimii in ventriculo noxa. 198
Affectiones corporum unde dependeant. 493
Affectus rarus & varius. 352
Agallochi genera eorumque deſcriptiones. 74
Agnellus Cyclops monſtroſo capite. 310
Agrimoniæ uſus ſalutaris in fluxu hepatico. 18
Alimentorum aſſumptorum cita per vomitum rejectio. 197
ratio. 199. ſeqq.
Allantoideæ vaccarum tunicæ feneſtrarum loco Islandis inſerviunt. 515
Allii odore radix quædam. 73
Aloes lignum. Vid. Agallochum.
Alvinæ fæces ex abſceſſu inguinis prodeuntes. 142

Alvinæ fæces in puella ſine ano, ex vulva prodeuntes. 225
Alvi obſtructio pertinax. 210
Alvus in fœmina quâdam non reſpondens niſi excitato priùs riſu. 20
Amaranthus ſaxeus. 72. & 78
Amblyopia ex febre maligna. 403
Ambuſtio pedis ab aqua fervida. 294
Amputatio tibiæ. 253
Anatomia Epilepticorum. 150
fœminæ cujusdam & quædam in ea notatu digna. 124
paſſione Iliacâ defunctæ. 376
juvenis tabe confecti. 396
Anatomica inſpectio Generoſi cujusdam Domini. 404
Androdamas quid. 73. & 86
Androſace marinum quid. 72
Anevriſmatis curatio valdè periculoſa. 248
natura, in quo propriè conſiſtat. 248. ſeqq.
ſectio. 247
Angſava arbor ſuccum ſanguini draconis ſimilem, fundens. 107
Medicamenta ex eo in Indiis uſitata. ibid.
Anguillarum aſſatarum ex odore, lipothymia. 412
Ani defectus in puella. 225
hiatus lethalis ex opii uſu in dyſenteria. 189
Animalium motus ſubtiliùs demonſtratus. 455. ſeqq.
Antimonii Tincturam per alembicum ducendi modus. 86
Aorta in fœmina magnitudo nimia. 125
Aphonia curata. 135. Vide Mutus.
Apoſtema à variolis inter Claviculam & ſcapulam. 266
Apri dentis raſura exhibita, inſomnii de apris cauſa. 202
Aqua Cerefolii colorata. 85
deaurandi virtute prædita. ibid.
an longævitatis cauſa? 58. & 59
mellis aurea. 84
non ſine ratione principium rerum ab antiquis credita. 496 & 529. ſeqq.
rigida vitrum non ineptè dicitur 496
Arbor excæcans ejusque deſcriptio. 74
Arboris inſtar enata Marcaſita Veneris. 110
Aranea. 97
Arecca & ex ea Lycium extrahendi modus. 10
Argenti fila in minera Hungarica. 111
Argyrodamas quid? 73. & 79
Ariſtolochia clematitis. 408
Aromatum fragrantia nimia enecat homines. 301
Arſenicum antipyreton. 131
ejus parandi modus. 132
Arteriæ coaleſcere omnino poſſunt. 248
in bove oſſeæ. 108
Oſſeam naturam ſæpe induunt. 109
ratio. 110
Arteriarum ſectio infauſta. Vide Aneuriſma.
Aſcites cum Ictero lethalis. 218

Aſininus ſanguis laudabile contra deliria remedium. 184
Auri operatio in corpus humanum. 306
Tinctura pretioſa. 86
Aurium ſordes dulces, mortis inſtantis præſagium. 192
ratio. 194
Aurora matutina eſt etiam veſpertina. 26. & 27
Aurum butyri inſtar molliuſculum. 111
optimum Mercurii antidotum. 307

B.

BEzoardicus lapis in Cervæ ſtomacho veſicæ incluſus. 174
Bilis in ductu Pancreatico inventus. 313
Blancardi potio vulneraria. 144
Blatta Byzantina. Vide Onyx odoratus.
Bombardarii ſolo papyro perfecti ictûs vehementia. 401
Boracis Venetæ compoſitionis modus 513
Borax Philoſophorum verus. 516. ſeq.
Boylei liquor ejusque deſcriptio. 86
Brachii dextri tumor. 283
Bronchocele & in eo oſſicula inventa. 270
& ex eo Iliaca paſſio ſectione curata. 271
Bufonum vis antidyſenterica. 154
contra incontinentiam urinæ. 155
Buf. vis in nimio menſium fluxu coërcendo. ibid.
Buxi arboris trunco viſcus quercinus innatus. 361

C.

CAchexia & Menſium obſtructio à ſaltatione. 49
Cadaveri exſtillans mucus innoxiè potus. 177
Calciformis materia per tuſſim rejecta. 153
Calculi in digitis progeniti. 190
remedium ex remediorum ſuſpenſione. 356
per tuſſim rejecti. 153
in veſicula fellea & veſica reperti inſignes. 297
Veſicæ ſectio. 255
Calculo multi laborarunt inſcii & ſine doloris ſenſu. 63
Calculorum renum & veſicæ judicium incertum. 63
Calculos frangens remedium excellens. 160
Calculus in naſo genitus. 176
ad radicem penis exiens. 340
Calida quâ ratione in gangræna opem ferant. 206
Cancer penis. 259. Vide Gangræna.
Cancrorum eſus noxius. 98
Canis bipes humano more ambulans. 313
Capitis dolor ſtato tempore recurrens. 112
ictus periculoſus ſanatus. 140
Caries oſſis frontis & claviculæ. 266
tibiæ cum fiſtula. 287

Caryophyllos aromaticos referentes lapilli. 370
Caſtratio & ab ea ſublata hernia. 293
Catarrhus & ab eo orta Hydrocele. 69
ratio & cauſa. 69 & 70
ſuffocativus ex conſtrictione colli. 163
Catechu ab Hagendornio deſcripti Synopſis. 585
Celotomia curatus Iliacus deſperatus. 200
Centaurii minoris ſpiritus coloratus. 86
Cephalalgia ex utero feliciter curata. 380 ſeqq.
potu Coffe curata. 393
Cerebri defectus. 305
portio innoxiè ablata. 295
Cerefolii aqua colorata. 85
Cerumen. Vide Aurium ſordes.
China Chinæ febrifugum antiquartanarium. 60
Cicutæ terreſtris noxæ. 230
Cinamomum Veterum. 409
Claudicatio ex Calculo curata. 162
Clyſter acris convulſionum violentarum cauſa. 173
Coffi Virtus cephalica. 393
Colli conſtrictio catarrhus ſuffocativi cauſa. 163
Colica periculoſa. 209
periodica. 113
Colores hypoſtatici eorumque comparatio cum Iridis coloribus. 29
eorum ordo & natura. 29
quotuplices. 29 ſeqq.
Iridis. Vid. Iris.
Colorum Phænomena varia. 87
Cometæ inſtar lunæ apparenter caudata. 123
Conſtrictio colli ſuffocativi catarrhus cauſa. 163
Contuſio manûs à globulo per ſclopetum facta, curata. 291
Convolvulorum ſpecies rarior. 74
Convolvulus ſylvaticus fl. albo. 407
Convulſiones periodicæ cum Iſchuria. 362
violentæ ex acri Clyſtere applicato. 173
Cor in ſiniſtro latere ſitum cur crediderunt veteres. 107.
vulneratum, in quartum diem vivens. 226
Cordis polypus. 300
vulnera non ſtatim lethalia. 226 & 228
Corallia quomodo naſcantur? 71
Coralliorum hiſtoriæ à Ganſio deſcriptæ Synopſis. 556
Corallium album Pelagium. 78
litoreum. ibid.
cinereum rarum. 77
nigrum apud Indos magni æſtimatur. 77
eſt duplex. ibid.
rubrum fiſtuloſum. 78
Corollaria Phyſiologica. 525
Corporum affectiones unde dependeant. 493
Cortex Lauri odoris aromatici. 73
Cranii fiſſura & in ea trepani adminiſtratio. 240
fractura cum vulnere & ablatione

tione portionis cerebri non lethalis. 295
Cranii fract. & depreſſio ſine elevatione per inſtrumentum, curata. 377
Crocologiæ ab Hagendornio deſcriptæ Synopſis. 582
Cruentæ dejectiones à ſaltatione. 49
Crux Lunaris. 44
ex Sale abſinthii. 88
ad *Cutaneas* impuritates abſumendas miſtura. 87
Culicum generatio. 368
Cynographiæ Curioſæ Synopſis. 571

D.

DAmmar Battu Radix Indica. 77
Selan. ibid.
Deauratio variarum rerum per aquam aliquam deſtillatam. 85
Deglutita acicula circa cartilaginem ſcutiformem extracta. 147
cum urina & fæcibus excreta. 148
Deliria ſedans remedium Diabolicum. 185
laude dignum 183
Dentitio integra in ſene 120. annorum. 57
Deſtillatio liquorum colorata per Alembicum. 83
Diaphaneitas quid? 520
Digiti & in illis progeniti lapilli. 190
Dolor capitis ſtato tempore recurrens. 112
Dulces aurium ſordes mortis inſtantis præſagium. 192
Dyſenteria cineribus bufonum exſiccatis & combuſtis curata. 154
infuſo baccarum Solani curata. 154

E.

EBoris analyſis chymica. 144
an corneæ vel oſſeæ ſubſtantiæ. ibid.
Eclipſis ſolaris. 221
Echinometrarum admiranda in aqua fluctuatio. 79
Emetici tartari virtus & effectûs inæqualis. 157
Empyema feliciter ruptum & evacuatum. 289
Encyclopædiæ Medicæ Theoretico-Practicæ Dolæi, Synopſis. 586
Epilepſia Clyſtere ex Nicotiana paratâ, curata. 139
ſaltatoria. 338
ſtato tempore recurrens. 112
Epilepſiæ causa clyſter acris. 175
terror. 211
Epileptici paroxyſmi rariores. 346
Epilepticorum anatome. 150
Epiſtola Renovationem Lindenii de Scriptoribus Medicis concernens. 588
Eryſipelas faciei exulceratus. 48
rarum. 334
Eſſentia ex ſale fuliginis parata inſigne

gne contra deliria remedium 184
Nitri cœrulea. 87
Eſſentias coloratas per deſtillationem impetrandi modus. 85
Eſulæ vis antihydropica. 155
Exanthemata ſcorbutica. 344
Excrementa. Vid. Alvinæ fæces.
Excretio ſubſtantiæ renalis nondum corruptæ, lethalis. 171

F.

Fæces alvinæ ex abſceſſu inguinis prodeuntes. 142
Febrifugum ex Arſenico. 131
ejus parandi modus. 132
Febris maligna Amblyopiæ cauſa. 403
tertiana & ex ea mutus periodicè loquens. 111
terrore curata. 196
quartana feliciter per Chinam Chinæ curata. 60
Fellis veſicula & in illa lapis inſignis. 297
Feneſtræ in Islandia ex allantoideis vaccarum tunicis. 515
Ferrum ope aquæ Vitriolatæ in Ungaria mutatur in cuprum. 71
Figuratorum lapidum generationis ratio probabilis. 371 & 372
Fiſſura cranii & in ea trepani adminiſtratio. 240
Fiſtula cum carie oſſis tibiæ. 287
lachrymalis ejusque cura. 267
in pectus penetrans. 288
Fiſtuloſa ulcera in oſſe humeri. 265
Flexibilia corpora quæ? 494
Flexibilitas & malleabilitas quomodo differant. 516
vitris non deneganda. 493
Fluxum ſanguinis humani curat ſanguis humanus. 205
ratio. 207
Fluxus hepaticus. 17
Fœcunditas in longævis & ſenibus. 58
Fœmina ſine ventriculo vitalis. 124
Fœtidum lignum. 73
Fœtum pariens fœtus recenter excluſus. 163
pellentia à gravida innoxiè hauſta. 214
ratio. ibid.
Fœtus abortivus hydropicus. 298
Quadruplex uno partu excluſus. 402
in utero defunctæ matris poteſt ſupervivere. 141
Fœtûs exſectio ſingularis. 375
extractio cum cautione ſuſcipienda. 374
ex utero reiterata in eadem matre felix extractio. 373
vivi mortuo ex corpore exemti. 141
Fontis Freienwaldenſis quædam notatu digna. 53. ſeqq.
Fractura coſtæ & cruris in gravida curata. 404
cranii cum vulnere & ablatione portionis cerebri, non lethalis. 295
Maxillæ inferioris. 273
Oſſis petroſi. 275
Tibiæ & fibulæ cum vulnere. 243

Fracturæ

Fracturæ in illis ligaturæ ſumma cum cautela fieri debent. 244
Fragrantia aromatum nimia extinguit homines. 301
Freienvvaldenſis fortis quædam notatu digna. 53. ſeqq.
Fuci marini eorumque generatio. 71
Funes ſylvatici ſunt convolvulorum ſpecies. 74. & 76
Fungi edules ex lapide Lyncurio. 414
Fungulorum marinorum congeries, Vid. Androſace.

G.

G*Angræna* in manu à deflexione acri feliciter curata. 285
qua ratione in ejus curatione calida opem ferant. 286
Generatio culicum. 368
Generationis partes & in eis inventi lapides. 66
Genu tumefacti & abſciſſi fluida ulcera mortem inducunt. 262
Genua tumoribus valdè ſunt obnoxia. 263
Glandulæ inteſtinales carnoſæ per alvum excretæ. 367
Glanduloſus & durus tumor circa regionem pubis in muliere poſt mortem inventus. 64 & 65
ejus generationis cauſa. 66
Gliedſchwämme & contra eos remedia probata. 263
Globuli plumbei corpori humano immiſſi cur per ſe ſponte ad cutim perveniant. 245
Globulorum impenetrabilitas an detur. 291
Gratulatio & Vota ob liberatam ab Obſidione Viennam. 427. ſeqq.
Gulæ paralyſis lethalis. 136
tumor ſingularis. 135

H.

H*Alo* Iridis ſpecies. 25. & 26
Hæmorrhagia narium curata. 142
in hydrope ſalutaris. 381
penis ſpontanea. 413
Hæmorrhoides in viro per quadraginta annos periodo menſtrua redeuntes. 217
Hepaticus fluxus. 17
Hepatis punctura lethalis. 257
ratio. 258
Hermaphrodita. 169
Hernia aquoſa caſtratione ſublatâ. 293
ab inteſtino vermibus eroſo. 282
umbilicalis. 264
Hippomane quid? 165
ejus uſus. 166
Hiſtoria Literaria Medica Acad. Curioſor. 573
Hominis operis Dei ſextæ diei mirifici à Hertodio deſcripti Synopſis. 584
Humeri oſſa inque illis ulcera fiſtuloſa. 265

Hydro-

Hydrocele à Catarrho orta. 69
ratio & cauſa. 69. & 70
Hydropicus fœtus abortivus. 298
Hydropis deſperati cura Empirica ſalutaris. 155
Hydrops & contra eam Euporiſta. 88
hæmorrhagia narium ſoluta. 331
cum Quartana febre feliciter curata. 219
Hypercatharſis lethalis. 308
mira ex purgante improvidè ſumto. 307

I.

Japonicæ terræ à Hagendornio deſcriptæ Synopſis. 585
Icterus in Aſcite lethalis. 218
Ictus capitis periculoſus ſanatus. 140
Idioſyncraſia ſingularis. 348
Iliaca paſſio à Bubonocele, ſectione curata. 271. ſeqq.
paſſione defunctæ fœminæ anatome. 376
Iliacus deſperatus Celotomia curatus. 200
Imaginatio falſa mortis cauſa. 178
Impenetrabilitas globulorum an detur? 291
Imperforata virgo. 296
Influxus Lunæ in corpora globi terreni. 241
Inſomnium de apris ex raſura dentis apri aſſumta. 202
Inteſtina à vermibus eroſa herniæ cauſa. 282
Inteſtinales glandulæ carnoſæ per alvum excretæ. 367
Inteſtinorum mira nonnunquam in herniofis & inde Iliacis factis, implicatio. 264
reſolutio ex opii uſu in dyſenteria cauſata. 188
Iris Lunaris alba. 23
Solaris alba. 20
ejus cauſæ. 22
differentiæ. ibid.
aureo lutea. 23
rubra. 24
Iridis colores ſunt quinque. 28
procedunt & reſident ab & in Sole. 28
quâ ratione cum planetis comparari & explicari queant. 28
colorum comparatio cum coloribus hypoſtaticis ſive pigmentis. 27. & 29
Iridum patinæ aureæ an revera inveniantur? 34
quid ſint, & unde proveniant. 35. & 39
eis virtus antifebrilis attribuitur. 39
Iſchuria cum Convulſionibus periodicis. 362

K.

Katuvvala. 411
Kanbiel Avicennæ quid, ejuſque deſcriptio. 6
malè pro ſementina à Plembio habita. 5
Khaath, Indorum quid? 7

Khato

Khato Indorum quid? 7. & 8
ejus exſiccandi modus. 10
figuræ deſcriptio. 9

L.

LAc prodeſt Empyicis. 204
Laccæ lignum quid? 76
Lachrymalis fiſtula ejusque cura. 267
Lapidea reſina. 77
Lapides per abdomen excreti. 59
in partibus generationi dicatis, inventi. 66
Lapidum figuratorum generationis ratio probabilis. 372
Lapilli Cariophyllos aromaticos referentes. 370
Lapis Bezoardicus in Cervæ ſtomacho veſicæ incluſus. 174
ſpongioſus ex abdomine exciſus. 360
Lar domeſticus. 166
Lauri cortex odoris aromatici. 73
Lepus & ex eo varia remedia. 158. ſqq.
Lepore ex mortuo, vivi fœtus exemti. 141
Leporis veſicæ vis mira lithontriptica. 160
Lien & in eo os cruciforme. 109
Lien ſine noxâ in homine exciſus. 378
ejus defectus & circa eum varia poriſmata. 398
Ligaturæ in fracturis circumſpectè ſemper fieri debent. 244
Lignum fœtidum ſeu Stercorinum. 73
laccæ quid? 76
Linguæ abſceſſus. 274
Liquor Boylæi ejusq; deſcriptio. 86
Liquores per alembicum colorati deſtillandi. 83
Lithodendron calcarium. 78
Lithontripticum inſigne ex lepore. 160
Lolii pernicioſi effectus. 365
Longævitatis cauſa. 58. & 59
Lumbrici ex abſceſſu inguinis prodeuntes. 143
Lumbricus teres. 149
Luna apparenter caudata inſtar Cometæ. 123
Lunæ vis & influxus in terreni globi corpora. 241
Lunaris Crux. 44
Iris. Vide Iris.
Lycium Indicum quid. 8
illud ex coquendi modus. 10
ejus figuræ deſcriptio. 11
Lyncurio ex lapide fungi edules. 414

M.

MAgnetis declinatio. 420
Malleabilitas & flexibilitas quomodo differant. 516
Manuum Sphacelus, ex immiſſione earum in frigidam. 145
Marcaſita Veneris inſtar arboris enata. 110
Margaritæ excavatæ utplurimum ſunt. 101 & 104
ex Oſtreis quomodo eximantur. 101
in variis Europæ locis inveniuntur. 103
variis ex cruſtis coagulantur. 101

Margaritarum differentiæ. 101. & 102
ortus & generationis modus. 104
piſcatura. 99. 102. 417
Medica Literaria hiſtoria. 573
Medicamenta varia ex lepore. 158 ſeqq.
Mellis aqua coloris aurei. 84
Menſium fluxum nimium oſſa bufonum ſiſtunt. 155
obſtructio cum Cachexia à ſaltatione. 49
Mercurius ex cadavere quodam largiter emanans. 307
ejus antidotum optimum, aurum, 307
Metallorum, vegetabilium inſtar enatorum exempla. 110
ratio & cauſa. 111
Vitrificatio. 518
Metaſtaſis ſcorbutica ſingularis. 342
Minera Lunæ Hungarica, fila argentea oſtendens. 111
Miniatus ſub axillis ſudor. 83
Mola aquoſa veſicularis. 304
Moneta Gothicæ genus patinæ Iridis aureæ. 39
Monorchis liberorum utriusq; ſexûs Parens. 156
Monſtra Haſſiaca. 190 & 475 ſeqq.
Monſtroſa puella. 303
puellus ſine cerebro. 305
Monſtroſi Ungues. 309
Morbilli matris in fœtu apparentes. 204
Mors ex imaginatione falſa. 178
Morſu ſerpentis pes intumeſcens mirabiliter curatus. 161
Motus animalium ſubtiliùs demonſtratus. 455 ſeqq.
Motum inteſtinum omnia experiuntur corpora etiam duriſſima. 506
Mucus cadaveri exſtillans innoxiè potus. 177
Mures pro laribus habiti. 166 ſeqq.
Muſci marini generationis modus. 71
Muta in ipſa confeſſione loquax facta, poſtea rurſus obmuteſcens. 116
Mutus ex tertiana talis factus, periodicè loquens. 114
quavis prima pomeridiana hora loquens. 114
ratio & cauſa probabilis. ibid. ſeqq.

N.

Naſi polypus feliciter curatus. 277
Naſus & in eo genitus calculus. 176
Nauſea cum ſapore dulci. 327
Nicotianæ abuſus lethalis. 321
decocto pro Clyſmate immiſſo Epilepſia, curata. 139
vis traumatica in ulceribus tibiarum excellens. 319
Nitri eſſentia cœrulea. 87
Nix & in eo inventi pulices. 390
eorum generatio. 391
Nubes reſplendens. 27

O. Oculi

O.

Oculi panus. 269
procidentia. 260
vulnus ſaliva humana curatum. 195
acria medicamenta an ferant? 269
Oculorum admiranda figura in perlis muſcarum genere. 117 ſeq.
Unguem in equis extrahendi modûs. 139
Odontalgicum ſingulare ex Magmate Olei pini. 96
Oeconomia animalis & circa eam Obſerv. 539
Olei Olivarum virtus in ſuppreſſione alvi diuturna. 188
Oleum deſtillatum ex conulis pini. 95
ejus Virtutes. 96
reſiduum inſigne odontalgicum. ibid.
Omenti putridi exſectio. 305
Omentum putridum mortis cauſa. 322
ratio. 324 ſeqq.
Onyches odorati quid. 72. & 79
eorum uſus apud Indos in ſuffimentis. 79
Oologiæ curioſæ Sciagraphia. 549
Ophthalmiæ Epidemicæ ridicula cura. 186
Opii uſus reſolutionem inteſtinorum in dyſenteria cauſat. 88
quando conveniat. 89
Opiologiæ à Wedelio deſcriptæ Synopſis. 580
Oris clauſura pertinax ſpaſmodica. 137
ejus curatio. 137
Os cruciforme in liene. 109
humeri & in eo ulcera fiſtuloſa. 265
Oſſicula in abſceſſibus reperta. 66
in bronchocele inventa. 270
ex Sarcocele ſuppurata prodeuntia. 66
earum generatio. 68
Oſſiculum coralliforme in tumore ſteatomatico. 159
Oſſis frontis & claviculæ caries. 266
petroſi fractura. 275
Oſtreæ arenoſo & viſcoſo nutriuntur muſco. 100
margaritarum matres ingrati ſunt ſaporis. 103
margaritas quâ ratione generant. 100
variis caſibus ſunt obnoxiæ. 101
Oſtreas expiſcandi modus. 101
Oſtreis aliæ quædam conchæ ſunt nocivæ. ibid.
Ovum in Vitrum ſuccineum à natura converſum. 146

P.

Palingeneſia. 90
Pancreatis ductus bile plenus. 313
Panus oculi. 269
Paralyſis gulæ lethalis. 136
Partum promovere creduntur Iridis patellæ. 39
Patinæ Iridum aureæ. Vid. Iridum patinæ.

Pectoris vulnus à globo ferreo. 245
Pedes ſtrumoſi Chriſtianorum in Inſula S. Thomæ. 52
Penis cancroſus. 259
ad radicem ejus exiens calculus. 340
Penis hæmorrhagia ſpontanea. 413
Periodici morbi varii. 112
Perlæ præſtantiſſimum Muſcarum genus. 117
earum differentiæ. 119
generatio. 120
Metamorphoſis. 121
oculorum ſtructura admiranda. 117
Pes ſtrumoſus inſtar Chriſtianorum Inſulæ S. Thomæ, in fœmina Europæa. 53
Petroſi oſſis fractura. 275
Philtri loco panis ſudore ſub axillis infectus, à Virgine Juveni cum effectu exhibitus. 203
effectus hujus ratio. ibid.
Pica laborans puella. 187
laborant viri melancholici. 187
Pigmenta Vid. Colores.
Pini ex conulis deſtillatum oleum. 95
ejus virtutes. 96
hujus olei reſiduum, inſigne odontalgicum. 96
Piſcatura margaritarum. 99 & 417
Piſcis margaritas evomens. 103
Piſi Americani deſcriptio. 80
Planta ſtercoraria. 410
Plantarum reſuſcitatio. 90 ſeqq.
Pleuritis ſpuria curata. 346
Plumbo & corporibus humanis quandam ineſſe ſympathiam multi credunt, & cur? 246
Polypus naſi feliciter curatus. 277
Poris carens corpus concipi non poteſt. 499
Prægnantibus purgantia fortiora, venæ ſectiones & Menſes moventia, ſæpe non nocent. 212 ſeqq.
ratio. 214
Principia corporum naturalium quæ? 527 ſeqq.
Productio rerum & Naturæ in eis obſervatus ordo. 531
Pulices in nive. 390
eorum generatio. 391
Punctura hepatis lethalis. 257
ratio 258
in manu. 250
Purgantia gravidis innoxiè propinata. 212
Purgantium ex acidis deſtructio. 157
Puris evacuatio quâ ratione promovenda. 289 ſeq.
Putrefactum omentum mortis cauſa. 322.
ratio. 324
Pyritum variæ & rariores ſpecies. 290

Q.

Q*uantang* piſcis margaritas evomens. 103
Quartana febris per Chinam Chinam curata. 60
cum hydrope feliciter curata. 219

R.

RAbioſus tetrax. 216
Radix odore allii. 73
Relaxatæ Uvulæ cura. 139
Renes in fœmina ſub hepate jacentes inventi. 125
Renum abſceſſus feliciter curatus. 279
ſubſtantiæ nondum corruptæ fruſtillata excretio lethalis. 171
Reſina Indica Dammar Battu. 77
Dammar Selan. ibid.
lapidea ibid.
Reſolutio corporum & circa eam obſervationes. 543
inteſtinorum ex opii uſu in dyſenteria. 189
Reſuſcitatio plantarum. 90 ſeqq.
Rhodologiæ à Roſenbergio deſcriptæ Synopſis. 578
Riſus in fœmina quadam excitatus, alvum ſolvit. 20

S.

SAliva humana oculi vulnus curatum. 195
Salivatione Mercuriali curata ſcorbutica. 338
Salium artificialium figuræ admirandæ. 88
doctrina & diviſio. 90
Saltatio immodica Menſium obſtructionis & dejectionum cruentarum cauſa. 49
multorum morborum, imò mortis cauſa. 50
Saltatoria Epilepſia curata. 331
Sanguis humanus ſanguinis humani fluxum curat. 205
ratio. 207. & 208
Santonicum. Vid. Sementina.
Sapor dulcis cum nauſea. 337
Saporem ingeſtorum vitra cur nonnunquam ſervant. 504
Sarcocele ſuppurata & ex eo Oſſicula prodeuntia. 66
Schœnanthi Amboni ci & Arabici differentiæ. 80
ejus radices malè pro coſto & calamo aromatico habentur. 80
Scorbutica Exanthemata. 344
Mercurio curata. 338
Metaſtaſis ſingularis. 342
per ſalivationem curata 338
Semen petrificatum. 66
Sementina 1 ſeqq.
an Abrotani aut Abſinthii ſpecies. 2
ejus figura & facies. 15 & 16
Oleum an per deſtillationem ex eâ elici queat? 12 & 16
ejus origo & natale ſolum. 2. 12. 13. ſeq.
quid? 13
Senex 120. annorum, cui integra contigit dentitio. 57
Senum fœcundorum exempla. 58
Serpentis morſu pes intumeſcens mirabiliter curatus. 161
Serpilli aqua deſtillata, colorata. 85
Silicum ſpecies rarior Argyrodamas. 73

Singultus periodicus. 112
Sipho Würtembergicus. 463 ſeqq.
Solani vis antidyſenterica. 154
Solaris Eclipſis. 221
Sordes aurium dulces mortis inſtantis præſagium. 192
ratio. 194
Spaſmus Cinicus ejusque cura. 138
Specifica remedia abſolutè non ſunt contemnenda. 284
Sphacelus manuum ex immiſſione earum in frigidam. 145
Spiritus Centaurii minoris coloratus. 85
Salis Armoniaci Volatilis & ex nimio ejus uſu effectus lethalis. 172
Serpilli coloratus. 86
Vini quâ ratione in gangræna opem ferat. 286
Squillarum minorum ex eſu pruritus. 411
Steatomaticus tumor, & in eo oſſiculum coralliforme. 359
Stercorea planta. 410
Stercorinum lignum. 73
Stercoris vaccini virtus in Ophthalmia Epidemica. 186
Sterni abſceſſus. 281
Struma & in eo oſſicula inventa. 270
Strumoſi pedes Chriſtianorum Inſulæ S. Thomæ. 52
Strumoſus pes fœminæ Europææ. 53.
Subterraneorum geneſis, circaque eam obſervatio. 538
Succineum Vitrum naturâ ex ovo factum. 146
Sudor ſub axillis miniatus. 83
una cum pane ſub axillis geſtato, ad amorem conciliandum, cum effectu exhibitus. 203
ratio. ibid. 21
Suppreſſio alvi diuturna, oleo olivarum curata. 188
Surdus ex piſis auribus immiſſis. 152
Synovia infauſtam Venæſectionem ſubſequens. 81

T.

Tabaci fumi vis excellens in ulceribus tibiarum. 319
Vid. Nicotiana.
Tabe confectus Juvenis, ejusque anatome. 396
Tartari emetici virtus & effectus inæqualis. 157
Tela deletereo Veneno infecta in Macaſſar. 127 ſeqq.
contra ea remedium. ibid.
Terræ Japponicæ à Hagendornio deſcriptæ Synopſis. 585
Tendines manus abſciſſi & denuò connexi. 251
Terror Epilepſiæ cauſa. 211
Terrore curata febris tertiana. 196
curati varii morbi. ibid.
ratio. 197
Tetrax rabioſus. 216
Tibiæ amputatio. 253
& fibulæ fractura cum vulnere. 243
fiſtula cum oſſis carie. 287
Tinctura Solaris pretioſa. 86
Tincturam Antimonii per Alembicum

cum ducendi modus. 86
Titillatio ſub axillis vomitûs cauſa. 20
Travmatica Veronicæ vis. 315
Trepani adminiſtratio in fiſſura cranii. 240
Tumor brachii dextri. 283
durus & glanduloſus circa regionem pubis in muliere, ſectione detectus. 65
gulæ ſingularis. 135
pedis ex morſu ſerpentis mirabiliter curatus. 161
Steatomaticus in eo oſſiculum coralliforme. 359
Tumoribus genua valde ſunt obnoxia. 263
Turbith officinarum. 400
Tuſſis & per eam materia calciformis rejecta. 153

U.

Vaccini ſtercoris virtus in Ophthalmia Epidemica. 186
Varicum apertio ſpontanea. 51
Variolæ & ex iis apoſtema inter claviculam & ſcapulam. 266
Vegetabilium geneſis & circa eam obſervationes. 536
Venæ Cavæ magnitudo nimia in fœmina. 125
ſectio in prægnantibus innoxia. 213
ſectionem infauſtam ſubſequens Synovia. 81
Venenum deleterium quo Macaſſarii tela inficiunt. 127 ſeq.
contra illud remedium. ibid.
Veneris Marcaſita arboris inſtar enata. 110
Ventriculi aciditas nimia eſt nociva. 178 ſeq.
defectus in fœmina viva. 124
Ventriculus duplex in puero. 300
Vermes inteſtina erodentes herniæ cauſa. 282
Veſicæ calculi ſectio. 255
Viciæ Americanæ deſcriptio. 80
Viennam ob liberatam ab obſidione, gratulatio. 427 ſeq.
Vini potus an vulneratis conveniat? 293
Vini ſpiritus in Gangræna. 285
Vinorum generoſorum, Malvatici &c. æmulatio artificialis. 178
Viſcus Quercinus in trunco arboris buxi inventus. 361
Vitra anaclaſtica. 489 ſeqq.
eorum deſcriptio. 491
phænomena explicantur. 522
quæ circa illa obſervanda. 490
ductilia an dentur? 508
emollire an liceat? 510 ſeqq.
fracta conficiendi modus. 509
malleabilia an dentur? 514
aqua rigida non inepte dicuntur 496
poroſa an ſint? 498 ſeqq.
ex quibus particulis conſiſtant? 495
ſaporem ingeſtorum cur nonnunquam ſervant. 504
cur ſponte nonnunquam rumpantur. 507

Vitri effluvia probantur. 507
Vitrificatio metallorum. 518
Vitris flexibilitas deneganda non eſt 450
Vitrioli vis ſympathetica meritò eſt ſuſpecta. 251
Ulcera fluida genu tumefacti & abſciſſi mortis cauſa. 262
tibiarum mirè ſanat fumus Nicotianæ. 319
Umbilicalis hernia. 264
Unguis odoratus baſis omnium ſuffimentorum apud Indos. 79
quid? 78 & 79
pedum monſtroſi. 309
Vomitus alimentorum denuò aſſumtorum conſuetus. 197
ratio. 100.ſeqq.
à titillatione ſub axillis. 20
Urinæ incontinentiæ remedium ex bufonibus. 155
ad pedem affluxus ex renum calculo. 162
Vulnera cordis non ſtatim lethalia. 226. & 228
Vulneraria potio Blancardi. 144
Vulneratis an Vini uſus concedendus. 293
Vulneratum cor in quartum diem vivens. 226
Vulnus oculi humanâ ſalivâ curatum. 195
pectoris à globo plumbeo. 245
Uvulæ relaxatæ cura. 139

X.

Xilaloes. Vid. Agallochum.

Z.

Zedoaria Zeylonica. 408

Errata.

PAg. 7. lin. 15. leg. cum. 10. l. 14. Idolorum. 14. l. 14. Veſlingius. 17. l. 16. ſemen Zedoariæ dicatur, ibid. (Luc. Schröck, L. F.) 19. l. 28. Sandaraca. 30. l. 16. foſſile, 28. viridis. 31. l. 1. colorum, 2. mixta. 32. l. 27. factitiâ, ult. ante: umbras add. ad. 35. l. 24. conflata ſit, Sol. 36. l. 28. confutandam. 37. l. antepen. D. Georg. Hieron. 39. l. 22. itidem. 43. l. penult. Fig. III. 44. l. 22. figuram. 45. l. 25. inhorreſcit. 51. l. 22. intempeſtivè, l. 25. 204. 57. l. 24. me. 62. l. 21. eas. 65. l. 9. inveſtiebatur. 66. l. 22. exulcerato, 23. exemtas. 68. l. 2. poſt: hîc add. tamen, 12. abſcedente. 80. l. 1. XXV, 14. Androdamantes, 86. l. 9. del. punctum. l. 13. auri. 88. l. 25. ſal, 30. pro ſulphuris leg. Tartari. 91. l. 29. poſt: animal add. punctum. 92. l. 11. Magnenum. 101. l. 10. coagulantur, l. antepen. pro atque leg. etiam. 103. l. 25. poſt lib. 1. add. ſect. 2. l. 31. poſt Caſp. add. Theoph. 104. l. 21. poſt quoque add. in. 105. l. 7. quicquam, 9. Has. 106. l. 14. compreſſa. 110. l. 11. immutanda. 112. l. 3. periodos. 114. l. 5. probatum. 115. l. 14. pomeridiana, l. 18. fundatam, l. 26. poſt: numero add. comma. 121. l. 31. limi. 125. l. 3. del. comma poſt: arteria, 21. progenerarat. 126. l. 2. pars. 129. l. 30. admiſcetur. 131. l. 6. naturali. 132. l. 18. agitando. 136. l. 13. venereo. 140. l. 19. ptarmicum. 144. l. 22. Borrichius, 29. Uti. 148. l. 15. deglutitioni. 157. l. 12. del. ſemicolon. 159. l. 11. adhibetur. 163. l. penult. poſt: alii ponatur comma. 164. l. 17. Mareſchalli, 22. poſt: corripitur del. comma. 167. l. 4. edit. 168. l. 10. alcalicâ, l. 12. del. punctum. l. penult. poſt ſerpentum add. comma. 172. l. 24. excernebantur. 174. l. 15. poſt: portione add. comma. 184. l. 2. poſt complexionis add. comma. l. 15. chymiatrica. 191. l. 20. habuerint. 192. l. 13. legi. 194. l. 21. concitare. 195. l. 8. arthritide. 196. l. antepen. arthritidem. 197. l. 4. contingit, poſt: ſanguinem add. maſſam. 199. l. 2. confuſionem. 203. l. 22. poſt: novi add. comma. 210. l. 14. ſuppoſitorium. 229. l. 3. penetrarat, l. 8. lymphatici. 232. l. 12. 13. ſuccuſſione, l. 20. quod. 235. l. 14. cicutæ aquaticæ, l. 29. aquoſæ. 236. l. 7. del. punctum, l. 11. exhibiti, l. 23. pomæria. 240. l. 8. Puerperarum, l. 17. del. &. 242. l. 4. defendebatur, l. 27. debilitatum, l. 29. confertim. 246. l. 25. pro prorſus leg. poroſque. 247. l. ult. del. punctum. 250. l. 5. ſuggillationis, l. penult. del. comma. 251. l. 15. pro illa leg. ita. 252. l. 20. & vix notabile. 253. l. 1. CXXII. 254. l. penult. de membro. 255. l. 22. del. colon, l. 27. dilatatorium. 263. l. 23. tumore hoc. 264. l. 11. ſive. 265. l. 2. viro, l. 23. præcipitatum. 269. l. 6. ob latum, l. 26. cantii. 272. l. 27. dilatando. 278. l. 4. immiſſam. 283. l. 2. ſubſequente, l. penult. ſeparata. 284. l. 23. illiusve. 285. l. CXLIII. 286. l. 24. ſanguini. 290. l. penult. atque. 291. l. 5. CXLVII. 296. l. 8. inunxi, l. 10. porrexi. 297. l. 18. CALCULO. 300. l. 1. & 2. CLIV. l. 27. Apollineæ. 303. l. 20. elatio-

Hhhh re-

re. 309. l. 20. quidam. 315. l. 6. pro cui leg. qui. 340. l. 2. die pituitæ. 355. l. 8. ſuperius. 359. l. 28. folliculo. 366. l. 5. αὐτόγραφον. 371. l. 31. del. etiam. 385. l. 23. deliquii. 394. l. 9. torrefactis. 395. l. 14. Chocoladam. 408. l. antepen. pro nec. leg. &. 415. l. 31. defoſſi. 417. l. 6. ſpiritus. l. 7. cinis. ult. Tutecoryn. 418. l. 6. Tutecoryni. In Dedic. pag. 3. l. 3. ex quibus. In Catalogo eorum qui Obſ. communicarunt p. 2. add. D. Garmanno epitheton. Acad. Cur. in Indice Obſ. p. 9. l. 17. inſignibus.

Cætera, quæ ob temporis anguſtiam obſervari non potuére, ſi quæ adfuerint errata, benevolus Lector ipſemet emendabit.

Sylloge

Minutiarum

LEXICI

LATINO-SINICO-CHARACTERISTICI,

Obſervatione ſedulâ

ex

Auctoribus & Lexicis Chinenſium

Characteriſticis eruta,

inque

Specimen

Primi Laboris ulteriùs exantlandi

Erudito & Curioſo Orbi

expoſita

à

CHRISTIANO MENTZELIO D. Seren. Elect.

Brandenb. Conſil. & Archiatro.

NORIMBERGÆ,

ANNO M DC LXXXV.

Ad

SYLVULAM LEXICI
LATINO- SINICO- CHARACTERISTICI,
compendioſa ſemita.

OBſervationes à Clariſſ. Dn. Dn. Collegis, Academiæ per Germaniam Naturæ Curioſis, per duodecim jam annos editæ, cùm non ſolùm Phyſica & Medica tractent, ſed etiam Mathematica & alia curioſa, rara, & notatu digna, me quoque non multùm à tramite recto deflectere, puto, ſi Chinenſium, remotiſſimorum Aſiæ populorum Scripturæ genus, quod per Characteres fit, quantùm per anni ferè ſpacium Obſervatione ſedulâ ex Autoribus & Lexicis Sinicis Characteriſticis excerpere licuit, contractè per quasdam minutias in medium proferam, præſertim cùm juxta Vallam l. 4. Obſervare idem ſit, quod cuſtodire aliquid oculis, animoque in modum ſpeculatoris, ne nos ſilentiô prætereat. Etſi verò non neſciam, quòd labor hic meus potiùs ad eos ſpectet, qui orientalium linguarum peritiſſimi, vel in ipſis Chinæ regionibus vixerunt, huncque theſaurum linguæ nobis Europæis faciliùs & meliùs depromere poſſint; tamen quia in hunc usque diem linguæ hujus & characterum ſpecimen, quod ſciam, nullum fuit editum, vel quòd illi, qui in China vixerunt, rebus ſeriis fuerint intenti, vel alia forſan latens, quæ per me lateat, ſubſit cauſa, jacta à me ſit hîc omnium primò in medium alea, quæ licet primâ hac vice numerum valdè minutum oſtendat, eô tamen minimè perterritus ſic abibo, ut ex eruditis ſpectatoribus, hujusque rei amatoribus non aliquem ad ludum hunc alliciam, in poſterum, ſi fata ſinant, aleæ hujus numeros plures majoresque feliciore jactu oſtenſurus, cùm in humanis rebus ſors variè ludat. Sunt autem laboris hujus primitiæ non alicujus gloriolæ capeſſendæ, aut doctrinæ causâ, ſed tantùm, uti obſervata, boni publici ergo à me ſuſceptæ, in gratiam eorum, qui orientalium linguarum amatores, etiam hujus linguæ per infinitos ferè characteres expreſſæ aliqualem cognoſcendi aditum ſibi parare cupiunt. Et licet hic aditus vel compendioſa ſemita ad penetralia hujus linguæ nondum ducat, ſed per devia quandoque parùm aberret; tamen, cùm principium in re,

præſertim proprio Marte ſubeundâ, ſit grave, ſpes erit, finem in progreſſu, ubi parùm adjumenti acceſſerit, ſore feliciorem. Sed ne modum obſervationis proëmio quodam excedam, cùm neminem hîc docere, ſed obſervata fideliter afferre conſtituerim, placet ea per paragraphos aliquot proponere, quæ ſedulò excerpſi ex Autoribus & Lexicis Chinenſium Characteriſticis, in ipſis Chinæ regnis impreſſis, & ad nos transmiſſis, duobus nempe, quorum alterum vocatur çú-choly' (aliis çú guéy) characteriſticè ita: 字 quod ſupra 36000 Characteres continet: alterum verè dicitur, 彙 çú-háy, (aliis háy-pieñ) characteriſticè, ita: 字 quod ſupra 66000 characteres comprehendit. Ex his, & aliis Au 海 ctoribus obſervata ſequentia depromo per certos paragraphos, qui præmittunt generalia quædam circa hanc linguam, & poſtea diſpoſitionem aliquam de ejus characteribus ratione Orthographiæ vel conſtructionis, eorumque ſignificationis ſequenti modo:

De Characteribus Chinenſium in genere.

§. 1. Scripturæ genus Chinenſium non componitur literis tanquam vocabulorum elementis, uti apud Europæos & cæteras gentes; ſed fit per characteres & ſimplices & compoſitos, qui integram vocem vel plures, integrum ſenſum conſtituentes, denotant, ſecundùm varium interpretandi modum.

§. 2. Character Sinicus, quoniam antiquitùs ex veterum Ægyptiorum hieroglyphicis oriundus perhibetur, & non literam nudam, ſed rem voce unicâ vel pluribus eloquendam ſignificat, nec non penicillô pingitur, potiùs ad figuras, picturas & imagines, quàm ad ſcripturam ex literis elementaribus conſtantem, vel ad aliquod ex his ambobus mixtum referendus eſt.

§. 3. Pingitur Character Sinicus penicillô, & imprimitur æri, marmori aut ligno inciſus eorum chartis ſericinis duplicatis, & quidem unico ſaltem chartæ lateri, quoniam charta ſericina ob ſubtilitatem characteres inſcriptos averſæ parti transmittit & conſpiciendos reddit, unde ad evitandam characterum confuſionem folia eorum complicantur, quò characteres,

racteres,

racteres, alterutri tantùm lateri impreſſi, paginas ex integris foliis exhibeant.

§. 4. Conſpiciuntur autem eorum folia duplicata octo, decem, & pluribus quandoque columnis diſtincta, ex quibus per lineas transverſas cellulæ quadratæ fiunt, figuram quadrilateralem æqualem conſtituentes, in quibus characteres & ſimplices & compoſiti, totum cellulæ ſpacium implentes, exquiſitâ dimenſione pinguntur, unde opus eſt priùs quadrata iſta formare, quàm characteres iis inſcribere.

§. 5. Characteres Sin. pinguntur & leguntur more quidem Orientalium populorum, incipiendo à dextra, & progrediendo ſiniſtram versùs; ita tamen ut quævis columna (quorum prima à dextris incipit) à ſuprema parte rectà deorsùm ad imam usque partem, characteribus ordine in ſuis cellulis locatis, ſcribatur, & ſic conſequenter omnes columnæ, hanc primam ſiniſtrorſum ſubſequentes, eodem modô legantur. Et hoc accidit eis nutu quodam capitis, quemadmodum reliquis gentibus circumſpiciendo capite gyratô, Europæis quidem dextrorſum, Aſiaticis verò ſiniſtrorſum, tanquam naturâ hoſtibus, inter ſe etiam literis, veluti gladiis, dimicantibus. Notandum autem quod Sinenſes aliquando Herbarum aut aliarum rerum nomina, duobus vel pluribus characteribus conſtantia, cùm tituli vicem ſubeunt, non deorſùm ſed transverſim, more Ebræorum aut Arabum ſiniſtrorſùm ponant, etſi poſteà explicationes vel deſcriptiones earum rerum more ſolitô deorſum verſus efficiant.

§. 6. In explicandis characteribus Sinenſes ſæpius ſub charactere majore duas columnas ex minoribus characteribus conſtantes ponunt, qui characterem majorem explicant, ubi una columna minor poſt alteram in majore columna prius eſt legenda, quàm ad ſubſequentem columnam majorem itidem ex duabus minoribus conſtantem & eôdem modô legendam aut ſcribendam, aſcendatur. Vide Tabulæ Numerorum Sinenſium columnam primam poſt abſolutam ſylvulam vocum in fine.

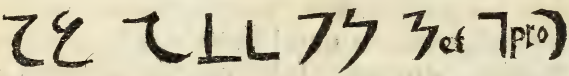
§. 7. Character Sinicus in genere quoque eſt vel rectus vel curvatus. Hic pingitur vel exprimitur lineis inflexis vel incurvatis, videlicet: ita:

 Ille verò conſtat lineis rectis ad angulos rectos pictis: videl.

四, qui character idem eſt, ac prior, & quartum numerum vel quatuor, quater, quartum ſignificat. Deinde character Sinicus etiam eſt vel Rubricarum ſive titulorum majorum alicujus libri, qui characterum omnium

eſt maximus: vel eſt textuum, proœmiorum, indicum &c. qui mediocris cenſendus & inter ſe quoque ratione magnitudinis differt: vel characteres denique ſunt Explicatorii, qui ſunt minores, minimi, vel omnium minimi.

De Orthographia Characterum, ſive modo conſtruendi eos.

§. 8. Characteres Sinenſes ſunt vel ſimplices vel compoſiti. Simplices ex elementis mathematicis conſtant, uti puncto & lineâ. Horum ferè ſex reperiuntur, videl.  &  Ubi notandum 1, quòd lineæ quædam rectæ inter ſe differant, ita ut quædam ſint ſubtùs parùm inflexæ, quædam ſimpliciter rectæ, videl.  2. quòd quædam lineæ videantur ex duabus conſtare, quæ ſaltem pro una linea habentut, videl. 

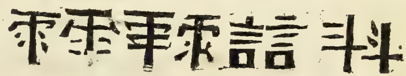
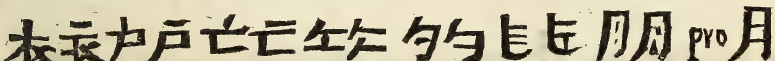
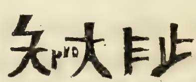
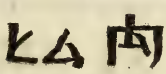
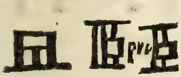
§. 9. Characteres compoſiti ex elementis ſuis ſive ſimplicibus variè componuntur, ita ut in uno charactere quandoque plus quàm viginti lineæ numerentur.

§. 10. Characteres porrò & ſimplices & compoſiti ſunt vel primarii vel ſecundarii. Primarios etiam titulares appellare lubet, quoniam in Lexicis eorum tituli vicem ſubeunt pro evolvendis characteribus: Secundarios etiam Adjunctos vocare placet, quia variè adjunguntur primariis, jam ſupra, nunc infra, aut ad latera: ambo autem unum characterem efformant.

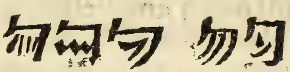
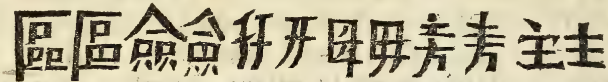
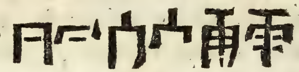
§. 11. Etſi autem characteres titulares in ſua elementa reſolvantur pro evolvendo in Lexico Sinico charactere; tamen ubi Adjunctus ei Character evolvitur, isque invenitur, tunc Adjuncti Characteris elementa ſaltem quæruntur, omiſsô vel non numeratô Primariô vel titulari charactere. Ejusmodi Characteres titulares in Lexico Sinico çú - choly' dantur 240; in Lexico verò çú - hay' habentur ſupra 1000. Characteres titulares juxta numeri ordinem eorumque elementa diſponuntur, ut ita evolvi & inveniri poſſint. Hôc modô Lexicon çú-choly' eſt diſpoſitum: in Lexico verò Hay'-pieñ vel çu - hay' alia adeſt diſpoſitio.

§. 12. Ordo itaque evolvendi characteres in Lexico Sinico çú-choly' conſiſtit in eorum quantitate, incipiendo à ſimplicioribus & progrediendo per compoſitiones characterum titulariorum ex lineis pluribus, donec inveniatur. Et hic ordo etiam obſervandus eſt in characteribus Adjunctis, qui ſub quolibet Charactere titulario per numeros Sinicos exhibentur.

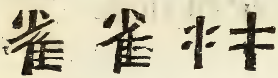
§. 13. Verùm, quia characteres compoſiti, titulares & Adjuncti ex iisdem numeris conſtant, adeò ut etiam character primarius, ex paucis tantùm lineis conſtructus, nihilominùs etiam habeat Adjunctum characterem ex pluribus elementis compoſitum, ſolent quoque characteres & primarii & ſecundarii, qui ambo unam eandemque figuram ſive characterem conſtituunt, in Lexicis Chinenſium juxta omnes ipſorum formas æſtimari & judicari, ſicuti in Lexico çú-guey' ſub titulo  apparet.

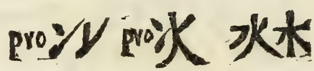
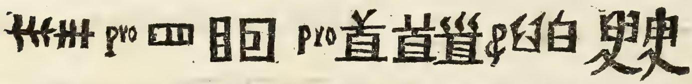
§. 14. Characteres ſimplices & compoſiti quandoque inter ſe permutantur: ita in ſimplicibus pro puncto interdum vel linea recta vel transverſa ponitur, videl.  iidem ſunt characteres. Eodem modô ſequentes pro iisdem habentur   dummodo linea pro puncto accipiatur. Verum aliquando character ex tribus aut quatuor lineis conſtans pro paucioribus ſumitur, quod tamen rarò fit. videl.  & pro una & pro duabus ſumitur. Item  pro tribus præſertim cùm præcedit  pro 3.  pro 5. lineis, proveniens ex  proveniens ex 

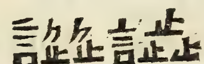
§. 15.

§. 15. Aliquando puncta quatuor contrahuntur in unam lineam circumflexam: vid.  Aliquando duæ lineæ in unam coëunt, vid.  Aliquando reſecantur lineæ vid. 

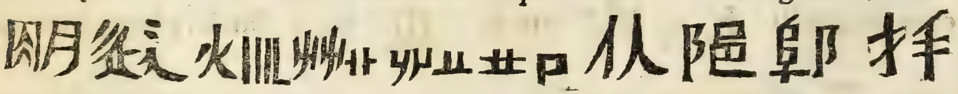
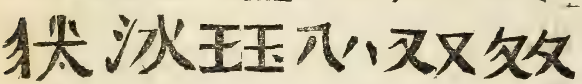
§. 16. Chinenſes & alii Orientales populi, v. g. Tartari, Coſſaci, Moſchi &c. in eorum ſcriptis abbreviationum ſunt ſtudioſi: ſic ponitur pro



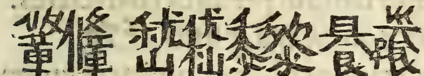
§. 17.  aliquando  pinguntur 
pro 

§. 18.  ſupra characterem pro una linea ſumitur.  pro duabus, aliquando pro tribus ſumitur.  pro tribus, aliquando pro quatuor lineis ponitur. Sic pro iisdem habentur 

§. 19. Aliquando character diversâ figurâ pingitur, idque ſæpè accidit, juxta poſitionem in charactere compoſito, cùm ab initio, aut ſupra vel infra & in fine aliam atque aliam ſortitur figuram, videl.


 &c.

§. 20. Ut cellula quadrata charactere ſuo figurâ quadratâ impleatur, ſolent lineæ in medio abbreviari aut contrahi, vel, ubi opus, & ſpacium ſupereſt, ad implendum illud, prolongari in fine ſemper transverſæ lineæ, obliquæ pinguntur. Videl.  &c.

§. 21. Characteres iidem compoſiti juxta varietatem poſitionum etiam inter ſe variant, & accedente alio charactere aliter etiam collocantur. Videl.  in fine 

§. 22. Character aliquando in ipſis columnarum lineis ponitur, ut ſenſus vel ambiguus ſit, vel communis cum characteribus proximæ columnæ. Differunt etiam characteres iidem minores & ad latus columnæ poſiti ab iis qui majores in medio ponuntur vid. 

De partibus reliquis Grammatices.

§. 23. Quoniam Chinenſes non ſcribunt per literarum elementa, uti eſt mos & Europæis & aliis gentibus, ſed, per characteres ſuos res præſentant, tanquam per imagines, ideoque Characteres eorum non per Grammaticæ partes, v. g. Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium &c. poſſunt examinari; ſed quandoque unus character plures Grammaticæ partes exhibet, juxta materiam characterum, ſermonibus demonſtrandam, & ſecundum interpretandi varietatem: videl. 學 xuĕ, ſignificat, Doctrinam, Doctorem, doctum, doctè, docentem, docere. Sic 言 yeñ denotat, verbum, vocem, loquelam, loqui, inquam &c. quæ omnia ex antecedentibus, & conſequentibus characteribus ſunt haurienda. Unde patet Linguæ hujus difficultas & labor.

§. 24. Superlativa nomina, & intendendi verba per characterem 高 kaò i. e. valdè exprimitur, ſed frequenter per repetitionem characterum bis vel ter, more Gallorum, qui per vocem (tres) ſuperlativum

reddunt, quod Chinenſes per repetitionem Characterum faciunt. Videl.

明 mîn
明 mîn } i. e. illuſtriſſimus, clariſſimus &c. tres-illuſtre, Gall:

§. 25. Particulæ tamen, Conjunctionum, Præpoſitionum, &c. per integros characteres exhibentur, videl. 而 lh, Et, etiam, 於 yú, a, ab. Quandoque tamen etiam illæ ſubintelliguntur tantùm per alios characteres.

De diſtinctionibus periodum per commata, puncta &c.

§. 26. Ubi ſenſus periodi deſinit, ſolent transgredi, vel omittere unum, duo vel plura cellularum quadrata, eaque vacua relinquere; vel loco commatis aut puncti ponitur ad latus characteris ultimi, in fine circulus parvus. Ubi verò titulus magnus vel parvus incipit, integra columna vacua omittitur, titulusque nunc ſupremam columnæ partem, nunc paullò inferiorem, nunc mediam occupat, prout diſpoſitio diverſa titulorum illud poſtulat.

De paginis Sinenſium pro evolvenda librorum materia.

§. 27. Paginæ, quibus Europæi & alii populi pro evolvendis librorum contentis utuntur, hîc in libris Sinenſium *Claviculæ* poſſunt vocari, quoniam inſtar clavium parvarum libros referant pro invenienda eorum materia. Conſiſtunt autem claviculæ in extremitate marginis duplicati folii, ex utraque ejus parte conſpicuæ, ut faciliùs inveniri & characterum materia evolvi poſſit. Conſtant plurimùm tribus characterum generibus, videlicet in ſuprema folii duplicati parte, titulus Libri extat: in medio numerus Tomi vel Sectionis ejus libri: in fine verò extat numerus foliorum Sectionis. In quibusdam libris inſuper quadrata quædam atrô colore tincta in iisdem foliis duplicatis in margine viſuntur, per tot decurias à ſummo ad imùm deſcripta, quot folia liber iſte continet, quò memoriæ etiam per has quadratorum atrorum decurias contenta imprimi & ea faciliùs evolvi poſſint.

De Significatione Characterum Sinenſium.

§. 28. Characterum Sinenſium ſignificatio partim ex antecedentibus, ubi de partibus Grammatices, Nomine, Pronomine &c. egimus, patet. Et quoniam Characteres iſti ex varia conſtructione linearum & principiorum Mathematicorum conſtant, naturamque Figurarum & imaginum induunt, ſequitur eos plurimùm continere Figuras Rhetoricas, tropos, ſimilitudines, & metaphoras, adeò quidem, ut, teſtimonio clariſſ. Virorum, qui in iſtis regionibus vixerunt, vel propè eas habitarunt, Sinenſes vix aliquod verbum ſine quadam metaphora proferre valeant. Hinc patet, ſignificationem horum

Chara-

Characterum, quos Reges Sinenſium, eorum Philoſophi, Mandarini dicti & Regnorum Antiſtides, longâ ſeculorum ſerie, ſucceſſivè, partim ex ipſorum cerebris, partim ſuperſtitionum ſuarum fontibus adinvenerunt, eſſe difficillimam. Videatur Nicol. Trigautius l. 1. c. 5. &c.

§. 29. Et cùm quidam ſtatuant unicum aliquando characterem plures, easque diverſas ſignificationes habere, poſſibile eſt, unicam rem quandoque ipſis per plures characteres præſentari. Illud autem, ni fallor, plurimùm provenire arbitror, ex interpretantium varia ſcriptura. Ut enim Latialis ſermonis, cui eruditi Europæi hodie inhærent, Majeſtas peramplа eſt, adeò ut unius rei multa dentur Synonyma, multaque vocabula ſive naturâ ſuâ, ſive per ſimilitudinem & tropicè rem unicam exprimant; ita quoque Characterum Sinenſium Iconiſmis talia accidere ratio dictitat, ſic ut plura latina verba ad unicum characterem declarandum inveniri poſſint, præſertim ſi character non propriè, ſed tropicè interpretur: videl. character hic 訕 xán. exponitur per τὸ irridere, calumniare, grandiloqui &c. quæ verba character non propriè ſed tropicè & per conſequentiam ſignificat, cum 山 xañ ſignificat montem & 言 yeñ, loqui, quaſi dicas montes loqui. Grandiloquus enim tanquam montes loquitur & alios contemnere & irridere aut calumniari ſolet: adeò ut crediderim, Sinenſes, uti populi aſtuti & callidi, ſuos characteres cæcâ quadam ratione minimè inveniſſe, neque eosdem, ſi quæ res nova emergit, hodiè absque ulla, ſive rectâ, ſive ſuperſtitioſa ratione conſtruere.

De Pronunciatione Characterum & Sermone Sinenſium.

§. 30. Sinenſes Characteres ſuos ſimplices & compoſitos omnes monoſyllabicè efferunt, idque elevatione & ſummiſſione vocis & cantu quodam. Nam cùm eorum characteres numeris ſuis conſtent dimenſis & mathematicè in lineas reſolvantur, hinc ſermo eorum Muſicam quandam vocalem numeris ſuis conſtantem referre facilè præſumitur. Unde ſupra voces monoſyllabicas per vocales ſimplices, ſive diphthongos prolatas, varii ponuntur accentus, uti apud Græcos inveniuntur, ſcilicet, gravis, acutus, circumflexus, aſper, ſemicircularis &c. ſicuti Autores de iis tradunt.

§. 31. Sed quoniam enunciatio vocis humanæ nullô unquam tempore & loco eadem permanſit, & loquelæ hominum infinitè varient, etiam in ipſis

vaſtis Sinenſium regionibus non unicum erit linguæ, Idioma, nec ſemper & ubique conſtans, hinc gravior emergit difficultas circa Sinenſium pronunciationem, quàm eorum characteres cognoſcendos. Unde conſultiùs erit, Europæos non tam ſollicitos eſſe debere circa vanam & difficillimam eorum pronunciationem, quàm characterum ſignificationem. Hanc enim quilibet ſuâ maternâ, aut aliâ, quam addidicit, linguâ exprimere poteſt, more populorum, qui Regnis Chinenſium in Inſulis adjacent, ut ſunt, Japones, Corei, Ceramenſes, Celebes &c.

§. 32. Atque ut obſervatorum meorum finem faciam, ultra limites Obſervationis non tranſiens, atque aliqua in futurum, ſi operæ erit pretium, reſervans, unicum adhuc obſervatum de pronunciatione Sinenſium circa Characteres compoſitos addam, nempe: Sinenſes plurimùm Characterem primum, qui in compoſito occurrit, ſive is fuerit ſupra Characterem, ſive ad latus dextrum omnium primò poſitus, ſaltem linguâ ſuâ eloqui videl.

悍 kān 亡 vám 時 xî 孝 xĕ 詞 sú 清 cyn 洪 kūm &c.

Licet id non in omnibus obſervetur. Et ita cum ſequente Indiculo Latino-Sinico-Characteriſtico, unicô Paradigmate, nempe, de Numeris Sinenſium ad morem eorum uſitatum deſcriptis, concludo, in poſterum, ſi DEO placuerit, Indiculum Characteriſtico-Sinico-Latinum ad ritum Sinenſium, & mentem Excellentiſſimi Domini Hiobi Ludolfi, Conſiliarii S.Cæſ.Maj. & Ser.Elect.Palatini, viri in Sinenſium Characterum rerumque Orientalium cognitione curioſiſſimè & profundè docti, nec non alium, nempe Sinico-Characteriſtico-Latinum editurus, cujus ope Librorum Sinenſium argumenta cognoſci, atque dijudicari poterunt.

Nota: *Pronunciationem vocabulorum Sinicorum Luſitanorum more fieri debere ex. gr. X. per Sch. Ch. per tſch. & ita porrò.*

Sylvula

Sylvula Lexici Latino-Sinico-Characteriſtici.

A ab

A, ab, absque — — — yú 於

Abyſſus, v. profundus

Abluere — — — tŭ 滌

Abolere — — — fă 撥

Abſcondere — — — yŭ 隱

Abſolvere — — — sò 索

Accerſere — — — yaò 邀

Actio, agere — — yum̃ 用

Ad, in — — — — y' 以

Adeptus, adipiſcor, v. conſequi

Adjuvare — — — çú 資

Adjutorium — — — pí 庇

Admonere — — — Haó 告

Adorare — — — ſén 尊

Ad æ

Adunare, diſponere — cy'm 清

Ægrotare — — — pím 病

Æqualis — — — kieñ 均

Æquus, v. rectus

Affectus, paſſio — — cym̃ 情

Afferre, v. portare

Afflictus — — — muén 悶

Albus — — — — pĕ 白

Algeo, v. frigeo

Alere, v. nutrire

Aliquis, v. quidam hoĕ 或

Aliquando, v. interdum

Aliquoties, v. tunc

Alius pro (unus) — — teñ 等 yĕ 一

Altare — — — ta'm 亶

Alter, v. ſecundus

Altus — — — — kiĕ 極

Amor — — — — ngeñ 恩

Amplus — — — — quò 闊

Annuncio — — — kaò 告

Annus — — — niên 年

Ante, præpoſ. — — cyên 前

Anſer — — — — yă 鴨

Antea — — — gêm 仍

Antiquus — — — yuên 元

Aperire — — — kāy 開

Appellere — — — yuĕ 曰

Appendere — — hiuên 懸

Appetituum, fluctuatio — tâm 蕩

Aqua — — — — xuy 水

Arbor — — — — lîm 林

Arcus & arma — — cum 弓

Arctus — — — — pĕ 迫

Armiger — — — giûn 戎

Artifex — — — cyúm 匠

Aſcendo — — — xím 昇

atque, v. &

Attingere — — — kŏ. 攀

Aula — — — — tám 塲

Aura — — — — fum 風

Auris — — — — lh 耳

Auſter — — — nân 南

Autumnus — — — cyeñ 秋

Auxiliari — — — çú 資

Babti-

Babtiſmus — — { yŏ 浴 / xuy' 水 }
Barba — — — — sîn 鬚
Barbarus — — — mâm 蠻
Beatus — — — — fŏ 復
Beneficium — — — sù 賜
Beneficentia — — — tay' 貸
Bini, v. ſecundus
Bona, v. opes
Bonitas — — — xén 善
Bonus — — — — leâm 良
Boreas, v. Septentrio.

C.

Cælum — — — — t'ieñ 天
Cæruleus — — — cyñ 青
Calamitas — — — kú 苦

Caput — — — — xeū 首
Carere — — — — uû 无
Cauſari — — — — y' 以
Centum — — — — pĕ 百
Charitas — — — gîn 仁
Character ſimplex — — çú 子
— *Compoſitus* — — çú 字
Cibare — — — fàm 飰
Circuitus — — — yún 運
Civitas — — — — fù 府
Clam — — — — cheú 鈿
Clarus — — — kìm 景
Claudere — — — muēn 閉

Clemen-

Clementia — — — çú 慈

Concervare — — — ſyú 聚

Cœpiſſe — — — — çŏ 祚

Cogitare — — — liú 慮

Cogere — — — kiam 強

Color — — — — sĕ 色

Columna — — — çeú 軸

Commovere — — — kú 鼓

Comparare ſibi commodum cy 齊

Componere — — — ſieñ 修

Conferre — — — xí 式

Congregare — — — hŏ 合

Conquirere — — — fă 伐

Conſequi — — — tĕ 得

Conſpicuum reddere — hûm 宏

Conſtellatio — — — sŏ 宿

Conſtituere — — — liĕ 立

Conſuetudo — — — sŏ 俗

Conſumere — — — pú 畢

Contemplari — — uam 望

Converſari — — hîn 行

Convivium — — chuèn 餞

Convenire — — — ym 雁

Convocare — — — cyĕ 集

Co

Cor — — — — ſiñ ſyñ 心

Cornu — — — — kiŏ 角

Creare, v. conſtituere

Creator — — — hoâ 化

Creber — — — — miĕ 密

Creditum, fides — — tŏ 信

Crux — — — — xĕ 十字

Cum præp. v. A, ab

Cumulare — — — hieú 休

Cùm — — — — yú 乎

Curare agros — — leáo 療

Currus, curſus — — kiã 駕

Cuſtos — — — — chín 鎮

D

Debere — — — nêm 能

Decem — — — — xĕ 十

Decipere — — — kiáo 矯

Decurrere — — — chî 馳

Deferre — — — ſúm 送

Denuo, v. iterum

Dens — — — — yă 牙

Deſcendere — — lîm lây 臨

Deſcriptio — — — tú 圖

De ſe ipſo — — — puên 本

Deſiderare — — — haó 好

Deſtruere — — — pŏ 破

Diabolus — — — mŏ 魔

Diadema ferre — — quom̃ 冠
Dicere — — — — yeñ yuĕ 言 曰
Dies — — — — gĕ 日
Difficile — — — nân 難
Dilatare — — — lieû 流
Diligens — — — kèm kim 更
Directio — — — cheú 占
Diſcipulus — — — suì 緒
Diſperſus — — — yûm 融
Disponere — — — cy'm 清
Disrumpere — — cyuĕ 絶
Diſtribuere — — — xí 施
Diu — — — — kieú 久
Divitiæ — — — hŏ 貨
Divulgare — — yám 揚
Donare, dare — — sú 賜
Doctrina — — — xuĕ 説
Dolus — — — — vám 妄
Domus — — — — lâm 廊
Dominus — — — chù 主
Dormire — — — ngó 卧
Draco — — — — lûn 龍
Duo — — — — lh 二

Eccleſia

E

Eccleſia — — — kĭ 寺
E', v. ex
Edictum — — — lím 令
Effigies — — — ſyĕ 寫
Ego, nos — — — ngò 我
Egredi, v. prodire
Elargiri — — — pí 披
Eleemoſina — — — xí 施
Elevare — — — liĕ 立
Eliminare — — — ſaò 掃
Emanare, v. prodire
Erogare — — — — y' 遺
Erigere, v. elevare
Eſſe, ſum, v. habere
Et — — — — — lh 而
Etiamſi — — — ſuȳ 雖
Ex, e, (eſt & nota genitivi) chī 之
chūm 中

Ex

Exæquare — — — chĕ 尺
Examinare — — — ngán 案
Excelſus — — — miáo 妙
Excellens — — — yuên 玄
Exemplum — — — cyĕ 迹
Exercere — — — ſyueñ 修
Exercitus — — — kiún 軍
Exornare — — — hoâ 華
Externus — — — kieñ 間
Extra — — — — uáy 外
Extinguere — — — miĕ 滅
Extinctus — — — uâm 亡
Exundare — — { poey 沛, sĕ 澤 }

Fa

Facere — — — — çáo 造

Facinus, factum — — ſĕ 也

Famelicus — — hiaḿ 餞

Familia — — — kiā 家

Fatum, v. neceſſitas,

Felix — — — hieū 休

Felicitas — — fŏ, fó 富

Feſtum — — — kiḿ 慶

Fides — — — ſyñ 信

Filum — — — guéy 維

Finis — — — 完

Finire — — — mŏ 末

Fio, v. facio

Floridus — — — hoâ 花

Fl, G

Florere — — — chaḿ 昌

Fœmina — — — nyù 女

Fortitudo — — — kú 固

Fovere — — — hió 畜

Frigere — — — hâm 寒

Frontiſpicium — — ngĕ 額

Fruſtraneus — — gue"y 為

Fulgere — — — y'm 映

Furere — — — — foĕ 沸

G.

Gaudere — — — miḿ 僕

Gehenna, v. igneus locus

Gemma

Gemma lucida — — paó 寶

Generatio — — — táy 代

Geſtire — — — láy 賴

Gloria — — — fó 福

Gradus — — — kiaȳ 偕

Gradiloquium, v. irriſio

Gratiâ, cauſâ, ergò — — t'â 圖

Gratiæ, arum — — paò 報

Gratitudo — — — hoéy 惠

Gubernare — — — lí 理

H.

Habere, v. ſum — — yeù 有

Habitaculum, v. Domus

Hic, hæc, hoc, jam — — kin 今

Hic — — — — ſú 斯

Homo — — — — gîn 人

Homo magnus — — cyeñ 仙

Honorare — — — çún 尊

Humilis — — — pí 敝

Hyems — — — tañg 冬

I.

Jam, modo, hic — — kiñ 今

Idem — — — — gên 然

Ideò — — — — sò 所

Ignis — — — — hŏ 火

Ignoſcere, v. veniam dare

Ille, iſte, ſuus — — — kĭ 其

Illuminare — — chaô 照

I

Illuſtris — — — mîn 明

Imago — — — ſyán 像

Imitari — — — cyén 纘

Immortalis — — — uám 望

Imperator — — — ty' 帝

Impetus (furentium) — foĕ 沸

Implere — — — múon 滿

In (v. A, ab) — — hîn 行

Inanis, v. vacans

Incendere — — yám 錫

Inchoare — — — çō 初

Incipere, v. cœpiſſe

Inclinare (ruinam minari) kiḿ 傾

Incrementum v. lucrum — lí 利

Indagare, v. inquirere

I

Inferior, infera, infra — hiá 下

Infinitus — — { uú 無 / pieñ 邊 }

Infortunium — — çây 灾

Ingredi — — — pién 開

Initio — — — — chĭ 始

Inquio — — — — yuĕ 曰

Inquirere — — cyâm 詳

Inſervire — — — kieú 事

Inſtar — — — chueñ 舟

Inſtituere — — — pi 牧

Integer — — — hoên 渾

Intellectus — — — chĕ 識

In-

I

Intelligens, ſpiritualis — lîm 靈

Intentus — — — chī 肯

Interdum — — — hoĕ 或

Intra — — — — nuy' 內

Interiùs — — — pĕ 白

Inventio doloſa — — ym 營

Ipſe, v. ille, Ipſe idem, v. idem.

Irridere, grandiloqui — xán 訕

Irrigare — — — cyaō 激

Is, v. ille.

Ita, ſic, talis — — gên 然

Iter — — — — lú 路

Iterum, rurſus — — fŏ 復

Jubere, v. mandare.

Juſtitia originalis (bona pax) leám 良 hŏ 和

L

Laborare — — — mam̃ 忙

Labor — — — — kiū 劬

Lætitia — — — lŏ 樂

Lapis — — — — xĕ 石

Lapis memoriæ (monumentum) poeȳ 碑

Lapis pretioſus, v. Gemma.

Largus — — — quām 廣

Largiri — — — xí 施

Lavacrum, Babtiſmus — yŏ 浴 xuȳ 水

Lavare — — — uón 浣

Laudis oratio — — çán 讚

Legitimus, v. ordinarius.

Levis — — — — hî 希

Lex — — — — fă 法

Liber

L

Liber — — — — xū 書

Licèt, quamvis — — ſuỹ 雖

Lignum — — — mŏ 木

Litera, character ſimplex çú 子

Litera, character compoſitus çu 字

Locus — — — kím 境

Longinquè — — yuên 遠

Loqui, v. dicere, appellare xuĕ 說

Lucidus, v. illuſtris — hoéy 輝

Lucrum — — — lí 利

Lumen, v. claritas — hoéy 燿

Luna — — — — yuĕ 月

M

Magis — — — kím 更

Magiſtratus — — sū 司

Magnificare — — cuñ 弘

Magnificus, magnus — kiú 區

Majeſtas — — — guéy 威

Majores — — — cyên 績

Malitia — — — fí 非

Mandare — — — lim 令

Mandatum — — mín 命

Manſio — — — cuñ 宮

Manus propria — — hieñ 巖

Mare — — — háy 海

Maximus, v. magnus.

Medius — — — chuñ 中

Mederi, medicus, v. curare ægros.

Memi-

Meminiſſe, memoria — poeӯ 甲
Miles, v. armiger.
Minium — — tañ 丹
Minimùm — — liŏ 倫
Miſericordia, v. clementia.
Mittere — — çum̃ 惣
Modò, jam, hic — kin 今
Modus — — chím 政
Mons — — xañ 山
Monſtrare — — chî 指
Monumentum, v. lapis memoriæ.
Mori — — sù 死
Mortalis, homo — chîm 成
Mortuus — — çân 殘
Mos, actio — — yúm 用
Mulier — — nyù 女
Multus — — chún 重
Mundus — — fam̃ 方
Mutare — — y' 易
Mutus — — yà 啞

N.

Natalitia — — tâm 誕
Natura — — çym̃ 性
Navis — — hâm 航
Ne, v. nunquam.
Neceſſarius — — ſiaò 官
Neceſſitas ſtatuta — — yaó 要
Negotium — — ſú 事

Nempe — — cyĕ 且

Niger, cæruleus — çym̃ 青

Nihil — — hoá 化

Niſi — — pú 不

Nobilis — — kuèy 貴

Nomen — — mîm 名

Non — — uû 無

Norma, v. lex.

Noſſe — — nêm 能

Nos, noſter, v. ego.

Novem — — kieú 九

Novus — — sȳn 新

Nox — — yĕ 夜

Nubes — — yûn 雲

Nullus, v. niſi

Nuſquam, v. niſi

Nuncupare — — yuĕ 曰

Nunquam, v. niſi.

Nutrire — — ſuñ 存

O.

Obèdio, v. obſequor.

Oblivio — — uâm 忘

Obſcurus — — ngān 暗

Obſequi — — giŏ 若

Obvius — — ỹm 迎

Occidens — — çȳ 西

Occultus — — mîn 冥

Octo, octavus — — pá 八

Oculus — — mŏ 目

O

Odium — — kiĕ 嘆

Odor — — hiañ 香

Offerre — — cuñ 貢

Omnipotens — kiuen 權

Omnis — — chuñ 衆

Operari, v. laborare, opus &c.

Operire,tegere — cyĕ 戢

Operâ, auxiliô — yĕ 掌

Opes, v. beneficium.

Opus — — chîñ 成

Oratio, v. Sermo — kiñ 經

Orare — — chŏ 祝

Ordinarius,legitimus — chân 常

Ordinare — — chí 置

O P

Ordo — — kieû 結

Oriens — — tuñ 東

Origo, principium — yuén 元

Ornatus — — uên 文

Os, oris — — kèn 口

Otioſus — — hiên 閒

P.

Pacificus — — kēm 康

Pacificare, unire — hŏ 合

Palatium — — cuñ 宮

Parens, pater — — çún 宗

P

Paries — — piĕ 壁

Parĕre — — tán 誕

Pars, v. ſectio

Parvus — — ſiaò 小

Paſcere — — fàm 飯

Pater, v. parens

Pax — — hŏ 和

Pauper — — kím 罄

Pellere — — yú 舒

Penetralia — — guêy 閨

Penetrare — — tŭm 通

Per, ad — — y̆ 以

Perdere — — mî 迷

Perfectus, v. opus — teiuên 全

P

Perficere, agere — cyń 盡

Periculum — — hién 險

Permanere — — xĭ 是

Perſcrutare, v. inquirere

Perſona, v. ego

Perſonaliter — — cyń 親

Pervenire — — chĭ 至

Petere, v. orare

Petra, lapis — — xĕ 石

Pius — — gîn 仁

Pictura, v. ſcriptura

Pingere — — ſyĕ 寫

Plenus — — y͂m 盈

Plebs, vir vulgaris — sû 士

Pluvia — — y͂n 雨

Polus, v. altus — — kiĕ 極

Popu-

P

Populus — — ſeñ 生

Porta — — mûen 門

Portare — — yueñ 遠

Poſſum, ſcio — — nêm 能

Poſteaquam, poſtquam nay 乃

Poſterior, inferior — heñ 下

Potens, robur, v. poſſum

Præ, v. ante

Præcipere, v. mandare — lím 令

Præſtare — — taò 禱

Præterquam — — fi 非

Precari, v. orare

Primus, unus — — yĕ 一

Principium — — yuên 元

Prior, v. ſuperior

Pro, ad — — y 以

Prodĕre, v. profundere

Prodeſſe, v. proficuus

P

Prodire, excreſcere — chŏ 出

Producere — — ſeñ 生

Proficiſci, v. iter dirigere

Proficuus — — cy 濟

Profundus — — chín 滲

Profunditas abyſſi — yuên 玄

Profundere, emittere — kiĕ 汲

Prologus — — ſiú 序

Promanare — — kí 洎

Promulgare — — lieû 流

Prophetia — — xuĕ 說

Proponere — — xĕ 設

Propter, cauſâ — guéy 為

Proſequi — — çûn 從

Prudentia — — chĭ 智

Publicare, v. promulgare

Pulcher — — múy 美

Pulſare — — kiĕ 擊

Purificare — — kiĕ 潔

Purus — — cím 净

Q.

Quamvis, licet — ſuȳ 雖

Quartus, quatuor — ſú 四

Quemadmodum. v. inſtar

Quoniam, quis — chĕ 者

Quidam — — hoĕ 或

Quies — — çyĕ 寂

Quietùm facere — ngēn 安

Quilibet — — muỳ 每

Quinque — — û 五

Quis, qui, v. quia, quoniam

Quotidie — — gĕ 日

Quoque, v. &

R.

Radix — — keñ 根

Radicalis, v. parens

Ratio, cauſa — — lì 理

Rebellare — — chîm 塵

Recedere — — xím 昇

Reconditus, v. excellens

Recordatio, v. memoria

Rectus, æquus — chím 正

Redire — — lây 來

Reditus

Reditus — — lŏ 禄

Referre, v. dicere

Regia, aula — — kiñ 京

Regius, v. cœleſtis

Regnum — — kuĕ 國

Regula, lex — — fá 法

Remanere — — leû 留

Reminiſci, v. memoria

Renovare — — ſyñ 新

Replere, v. implere

Reponere — — cyañ 搶

Repræſentare — — kién 鑑

Reprimere, v. ſiſtere

Res — — uĕ 物

Reſarcire — — nieñ 细

Reſerare — — chañ 張

Reſiſtere, v. ſiſtere

Reſpicere, v. contemplari

Reſplendere — — çañ 粲

Reſpondere — — yñ 應

Reſpublica — — cûm 公

Rete — — lŏ 羅

Reſuſcitare — — çú 蘇

Reverenter — — cúm 供

Revereor — — çún 尊

Revolvere — — chuén 轉

Rex, Dominus — chù 主

Robur — — uû 武

Rogare, v. orare

Rurſum, v. iterum

S.

Sacerdos — — ceñ 僧

Sacri-

S

Sacrificium - - sú 祀
Sacrificare - - lì 禮
Saluti, auxilio eſſe - kieu 救
Sanctus - - - xím 聖
Sapiens, v. illuſtris
Satellitium - - çâm 臧
Satiare, ſaturare, v. paſcere
Sceptrum - - chám 仗
Scilicet, v. nempe
Scientia, v. intellectus
Scio, v. poſſum
Scriptura - - xū 書
Scrutari, v. inquirere
Sculpere - - kĕ 刻
Secretum, abſcondo - y'u 隱
Secta - - chūm 種
Sectio libri, tomus - - pú 部
Seculum - - táy 代
Secundus - - lh' 二

S

Sed, poſtquam — nay' 乃
Semper, virtus — châm 常
Sepelire — — çàm 葬
Septem — — cyĕ 七
Septentrio — — pĕ 北
Sequi, v. proſequi — hìm 行
Serenus, v. illuſtris — chē [illegible]
Sericum — — kiuên 絹
Sermo — — sû 詞
Servitus, v. negotium
Sex — — — lŏ 六
Sic, ita — — gên 然
Sicuti, v. inſtar - - giû 如
Sidus, v. conſtellatio
Significare - - ſyueñ 宣
Signum, v. character
Similis, v. talis

Simplex

Simplex — — — cyñ 精

Simul — — — — tûm 同

Sinè — — — — vàm 亡

Siſtere, reprimere — — chì 止

Sive — — — — hoĕ 或

Sol — — — — — gĕ 月

Solidare — — — — yaò 撓

Solus, tantùm — — guéy 惟

Speculum — — — kím 鏡

Spiritus — — — fuñ 風

Spiritualis, v. rationalis

Splendor — — — hoéy 輝

Statuere — — — kĭ 起

Stella — — — — ſy'm 星

Stipendium, v. ſuſtentaculum

Studioſus, v. diligens — yeû 猷

Stupor — — — — yà 訝

Subjicere — — — fō 伏

Subire — — — — teñ 登

Subſcribere — — — yū 書

Subſtantia — — — xiñ 身

Subſtituere — — — yeû 幽

Suburbanus — — — kiaó 郊

Succurrere — — — c'y 齊

Suiipſius — — — puên 本

Sum, eſſe, habeo — — ngō 在

S T

Summus, ſupremus - - tá 大

Superior - - - kaò 高

Superficies - - feú 浮

Suſcitare - - kién 建

Suſtentaculum - - ſyueñ 墍

Suus, ille, is - - kî 其

T.

Tabula - - - pàn 牓

Talis - - - kò 可

Tanquam, v. inſtar

Tantùm, v. ſolus

Tela, textura - - piĕ 疋

Templum - - xĭ 寺

Tempus - - cyñ 凊

Tenebræ - - cy'm 晶

Tentatio, v. calamitas

T

Ter, tres, tertius - ſañ 三

Terminus - - kiáy 界

Terra - - - hĕ 土

--- faṁ 方

Texēre - - chē 織

Timor - - - chiú 震

Titulus - - fuṁ 封

Tomus, v. ſectio

Totaliter - - yú 悉

ſyĕ

Traducere - - fám 翻

it. transferre,

Tres, Trinitas, v. ter

Truncus - - cañ 干

Tu, tuus, vos - - ùl 爾

Turba - - lúm 乱

Tunc, aliquoties - xî 時

Vacuus

V U

Vacuus - - chim 空

Valdè - - - kaò 高

Vaſallus - - chîn 臣

Ubilibet, ubique - kŏ 各

Vel, v. ſive - - hoĕ 或

Veluti, v. inſtar

Venenum - - tŏ 毒

Venerari - - - çún 崇

Veniam dare, ignoſcere xŏ 恕

Venire - - - lây 來

Ventus, v. Spiritus

Ver - - - chin 春

Verbum, v. loqui - - yeñ 言

Verecundia - - quey' 愧

V U

Verificare - - chum 證

Verus - - chiñ 真

Veſter, v. Tu

Veſtibulum, v. frontiſpicium'

Veſtigium - - chĕ 轍

Veſtire - - - ỹ 衣

Vices aliquot, v. tunc

Vicinus - - - chì 咫

Videri - - kieñ 見

Viginti - - lh' xĕ 廿

Vincere - - ty'm 尋

Vir, plebs - - sú 士

Virgo - - - xĕ 室

Vires - - - choám 壯

Virtus - - - tĕ 德

V U

Vita	ſem̃	生
Umbra	ỹm	彰
Unà, ſimul	cūm	共
Unguis	chaō	爪
Unicè, v. ſolùm		
Univerſus	kum̃	洪
Unus, primus	yĕ	一
Unire, unitas	hŏ	合
Vociferare, cantare	yñ	音
Vocare	chúm	衆
Voluntas, v. intentum		
Vos, v. tu		
Uſus, v. actio		
Ut, ad	y'	以
Utilis	lí	利
Utor	yum̃	用
Vulgaris, v. inferior		下
Vulgus, v. plebs, vir.		

Tabula, exhibens numeros Sinicos, Characteribus eorum, cum pronunciatione Sinica & numeris Europæorum expreſſos.

Col.	Numerus	Character	Pronunciatio
Col. 1.	1	一	ye
Col. 2.	2	二	lh
	3	三	san
	4	四	sū
	5	五	û
	6	六	lŏ
	7	七	cyĕ
	8	八	pă
	9	九	kiéu
	10	十	xĕ
	11	十一	xe ye
	12	十二	xe lh
	13	十三	xe san
	14	十四	xe su
Col. 3.	15	十五	xĕ û
	16	十六	xe lŏ
	17	十七	xe cye
	18	十八	xĕ pă
	19	十九	xĕ kieu
	20	二十	lh xĕ
	21	二十一	lh xe ye
	22	二十二	lh xe lh
	23	二十三	lh xe san
	24	二十四	lh xe su
	25	二十五	lh xe û
	26	二十六	lh xe lo
	27	二十七	lh xĕ cyĕ
Col. 4.	28	二十八	lh xe pa
	29	二十九	lh xe kieu
	30	三十	san xĕ
	31	三十一	san xe ye
	32	三十二	san xe lh
	33	三十三	san xe san
	34	三十四	san xe si
	35	三十五	san xe u
	36	三十六	san xe lo
	37	三十七	san xe cye
	38	三十八	san xe pa
	39	三十九	san ye kieu
	40	四十	sū xĕ
Col. 5.	41	四十一	su xe yĕ
	42	四十二	sū xe lh
	43	四十三	sū xĕ san
	44	四十四	sū xe sū
	45	四十五	sū xĕ û
	46	四十六	sū xe lo
	47	四十七	sū xĕ cyĕ
	48	四十八	su xe pa
	49	四十九	sū xe kieu
	50	五十	û xe
	51	五十一	û xe ye
	52	五十二	û xe lh
	53	五十三	û xe sān
Col. 6.	54	五十四	û xĕ sū
	55	五十五	û xĕ û
	56	五十六	û xĕ lŏ
	57	五十七	û xĕ cyĕ
	58	五十八	û xe pă
	59	五十九	û xe kieu
	60	六十	lŏ xĕ
	61	六十一	lo xe yĕ
	62	六十二	lŏ xĕ lh
	63	六十三	lŏ xĕ sān
	64	六十四	lŏ xĕ sū
	65	六十五	lŏ xĕ û
	66	六十六	lŏ xĕ lŏ
Col. 7.	67	六十七	lŏ xĕ cye
	68	六十八	lo xe pa
	69	六十九	lŏ xĕ kieu
	70	七十	cyĕ xĕ
	71	七十一	cye xĕ ye
	72	七十二	cyĕ xĕ lh
	73	七十三	cyĕ xĕ sān
	74	七十四	cye xe sū
	75	七十五	cye xe u
	76	七十六	cye xe lŏ
	77	七十七	cye xe cyĕ
	78	七十八	cye xe pa
	79	七十九	cyĕ xĕ kieu
Col. 8.	80	八十	pa xe
	81	八十一	pa xe ye
	82	八十二	pa xĕ lh
	83	八十三	pa xé san
	84	八十四	pá xĕ su
	85	八十五	pa xe û
	86	八十六	pa xe lo
	87	八十七	pa xe cye
	88	八十八	pa xe pa
	89	八十九	pa xe kieu
	90	九十	kieu xe
	91	九十一	kieu xe yĕ
	92	九十二	kieu xe lh
Col. 9.	93	九十三	kieu xe san
	94	九十四	kieu xe sū
	95	九十五	kieu xe û
	96	九十六	kieu xe lo
	97	九十七	kieu xe cye
	98	九十八	kieu xe pa
	99	九十九	kieu xe kieu
	100	百	pĕ
	101	一百一	yĕ pĕ ye
	202	二百二	lh pe lh
	403	四百三	su pe san
	505	五百五	u pe u
	606	六百六	lo pe lo
Col. 10.	707	七百七	cye pe cye
	800	八百	pa pe
	910	九百十	kieu pe xe
	1000	千	chūm
	1004	一千四	yĕ chūm sū
	2050	二千五十	lh chum û xe
	10000	萬	vam
	1685	一千六百八十五	ye chum lo pe pa xe û
		年	nien

Col. 1. 一 音乙 說文曰惟初太始道立於一造分天地化成萬物道悳經云昔之得一者天得一以清地得一以寧神得一以靈谷得一

Opuſculi Concluſio.

HOc, erudite Lector, Specimen tantùm eſt, & inconditum adhuc inchoamentum Sylvulæ, ſive parvi Lexici Latino-Sinico-Characteriſtici. Ut enim ad extruendam urbem omnium primò non ex aſſe ſtatim juxta leges Architecturæ conſtituuntur ædes, mœniaque exurgunt alta; Sed fiunt ſaltem pro neceſſitate tuguria, ſepibus vel nullis primò munita, plurimaque elaboranda futuræ relinquuntur diei. Sic ego hac in materia, fateor, me commiſiſſe multa adhuc imperfecta ex non ſufficiente & exacta cognitione rei: nec ego diſſimilo, quædam ſtudiô fuiſſe omiſſa, quò Doctiorum hac in re ſententias elicerem, & peritiorum cenſuræ relinquerem ea, quæ rationum conflictu mecum poſſint communicare. Perinde erit, ſive cum Lecho per errores, ſive per ambages curramus, dummodò metam conſequamur. Vale.

Errata tardiùs animadverſa.

In Catalogo Collegarum cum agnominibus. Num. 121. Joh. Maurit. Hofmann *dele* Meſue, *lege* Heliodorus. Num. 122. Joh. Conrad Rapp. *dele* Heliodorus, *lege* Serapio II. In Catalogo Medicorum, Obſervationes communicantium Num. 35. Carol. Ohmb, Phyſ. Vratisl. *adde* Acad. Curioſus. p. 31. lin. penultimâ, poſt coccifera *adde* vel è polygono coccifero Polonico, Vide Eph. Nat. Cur. Dec. I. An. III. Obſ. 104.